

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

**Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym
Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013**

**SPRAWOZDANIE KOŃCOWE Z REALIZACJI
REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO
WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO NA LATA
2007-2013**

Rzeszów, styczeń 2017 r.

Spis treści

1. Identyfikacja/Informacje wstępne	6
2. Przegląd realizacji programu operacyjnego	6
2.1. Realizacja i analiza postępów	16
2.1.1. Informacje na temat postępów rzeczowych programu operacyjnego	16
2.1.2. Informacje finansowe	16
2.1.3. Informacja nt. podziału wykorzystania funduszy wg kategorii interwencji	16
2.1.4. Pomoc w podziale na grupy docelowe	18
2.1.5. Pomoc ponownie wykorzystana	18
2.1.6. Analiza jakościowa(poziom Programu)	21
2.1.6.1. System realizacji Programu	21
2.1.6.2. Analiza postępu finansowego i rzeczowego	30
2.1.6.3. Rekomendacje Komisji Europejskiej	51
2.1.6.4. Rekomendacje Instytucji Zarządzającej i innych instytucji	53
2.1.6.5. Instrumenty inżynierii finansowej	54
2.1.6.6. Realizacja założeń Strategii EU 2020	64
2.1.6.7. Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego	87
2.2. Informacja na temat zgodności z przepisami wspólnotowymi	95
1.2.1 Zasada równości szans	96
2.2.2. Zasada partnerstwa	102
2.3. Napotkane znaczące problemy oraz podjęte środki zaradcze	106
2.4. Zmiany w kontekście realizacji programu operacyjnego	116
2.5. Zasadnicze modyfikacje w rozumieniu art. 57 Rozporządzenia (WE) nr 1083/2006	120
2.6. Komplementarność pomocy z innymi instrumentami wsparcia	121
2.6.1. Opis osiągniętej komplementarności i uzyskanych efektów synergii	124
2.6.1.1. Przykłady zastosowanych mechanizmów wraz z opisem projektów komplementarnych	124
2.6.1.2. W świetle badań ewaluacyjnych	125
2.6.2. Cross-Financing	134
2.6.3. Mechanizmy unikania podwójnego finansowania działań realizowanych w ramach polityki spójności z działaniami realizowanymi w ramach Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej	137
2.6.4. Kontrole krzyżowe w zakresie odpowiedzialności Instytucji Zarządzającej	141
2.7. Monitorowanie i ocena	146
3. Realizacja w podziale na priorytety, postęp wdrażania Programu wg priorytetów	152
3.1. Oś priorytetowa 1: Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka	152
3.1.1. Osiągnięcie celów i analiza postępów	152
3.1.2. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi	188
3.2. Oś priorytetowa 2: Infrastruktura techniczna	190
3.2.1. Osiągnięcie celów i analiza postępów	190
3.2.2. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi	220
3.3. Oś priorytetowa 3: Społeczeństwo informacyjne	220
3.3.1. Osiągnięcie celów i analiza postępów	220
3.3.2. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi	240
3.4. Oś priorytetowa 4: Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom	241
3.4.1. Osiągnięcie celów i analiza postępów	241

3.4.2. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi	281
3.5. Oś priorytetowa 5: Infrastruktura publiczna	281
3.5.1. Osiągnięcie celów i analiza postępów	281
3.5.2. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi	313
3.6. Oś priorytetowa 6: Turystyka i kultura	313
3.6.1. Realizacja celów i analiza postępów	313
3.6.2. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi	328
3.7. Oś priorytetowa 7: Spójność wewnątrzregionalna	328
3.7.1. Osiągnięcie celów i analiza postępów celów i analiza postępów	328
3.7.2. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi	347
3.8. Oś priorytetowa 8: Pomoc techniczna	348
3.8.1. Osiągnięcie celów i analiza postępów	348
3.8.2. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi	353
4. Programy EFS: spójność i koncentracja	354
5. Programy EFRR/FS: Duże projekty	354
6. Pomoc techniczna	354
7. Informacja i promocja	356

Załączniki:

1. Tabela 1. Postęp fizyczny programu operacyjnego
2. Tabela 2. Osie priorytetowe w podziale na źródło finansowania (w euro)
3. Tabela 3. Podział kumulatywny przyznanego wkładu wspólnotowego wg kategorii
4. Tabela 4. Postęp fizyczny wg priorytetów programu
5. Tabela 5. Wskaźniki kontekstowe
6. Tabela 6. EU 2020
7. Tabela 7. SUE RMB
8. Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013
9. Matryca instrumentów finansowych 2007-2013
10. Formularz dotyczący informacji i promocji
11. Informacja dotycząca monitorowania wpływu na środowisko RPO WP na lata 2007-2013 oraz sprawozdanie z działalności Koordynatora ds. środowiska w ramach IZ RPO WP
12. Streszczenia z badań ewaluacyjnych zrealizowanych w 2015r.
13. Rekomendacje kluczowe
14. Mapa inwestycji PZDW wg programów i stanów realizacji
15. Wsparcie w podziale na sektory gospodarki (PKD 2007)
16. Lista uchwał Komitetu Monitorującego RPO WP
17. Zestawienie projektów zrealizowanych w ramach programów operacyjnych perspektywy finansowej 2007-2013 w województwie podkarpackim
18. Przykłady projektów komplementarnych w ramach RPO WP
19. Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych.
20. Zestawienie projektów zawieszonych.

Table of contents:

1. Identification/ Introduction.....	6
2. Overview of the implementation of the Operational Programme	6
2.1. Achievement and analysis of the progress	16
2.1.1. Information on the physical progress of the Operational Programme	16
2.1.2. Financial information	16
2.1.3. Information about the breakdown of use of the Funds	16
2.1.4. Assistance by target groups	18
2.1.5. Assistance repaid or re-used.....	18
2.1.6. Qualitative analysis (Programme level)	21
2.1.6.1. System of the implementation of the Programme	21
2.1.6.2. Financial and physical progress.....	30
2.1.6.3. Recommendations of the European Commission	51
2.1.6.4. Recommendations of the Managing Authority and other institutions	53
2.1.6.5. Financial engineering instruments	54
2.1.6.6. Implementation of the EU 2020 Strategy	64
2.1.6.7. The EU Strategy for the Baltic Sea Region	87
2.2. Information about compliance with Community law	95
2.2.1. The Equal Opportunity Principle.....	96
2.2.2. The Partnership Principle.....	102
2.3. Significant problems encountered and measures taken to overcome them.....	106
2.4. Changes in the context of the Operational Programme implementation.....	116
2.5. Substantial modification pursuant to Article 57 of Regulation (EC) No 1083/2006	120
2.6. Complementarity with other instruments.....	121
2.6.1. Description achieved complementarity and synergies achieved.....	124
2.6.1.1. Examples of mechanisms used along with a description of complementary projects	124
2.6.1.2. In light of evaluations	125
2.6.2. Cross-financing.....	134
2.6.3. Mechanisms to avoid double financing activities under the Cohesion Policy with the actions developed under the Common Agricultural Policy and Common Fisheries Policy.....	137
2.6.4. Cross-checks under the responsibility of the Managing Authority.....	141
2.7. Monitoring and evaluation.....	146
3. Implementation by priority.....	152
3.1. Priority axis 1. Competitive and innovative economy	152
3.1.1. Achievement of targets and analysis of the progress	152
3.1.2. Significant problems encountered and measures taken to overcome them.....	188
3.2. Priority axis 2. Technological infrastructure.....	190
3.2.1. Achievement of targets and analysis of the progress	190
3.2.2. Significant problems encountered and measures taken to overcome them.....	220
3.3. Priority axis 3. Information society	220
3.3.1. Achievement of targets and analysis of the progress	220
3.3.2. Significant problems encountered and measures taken to overcome them.....	240
3.4. Priority axis 4. Environment protection and risk prevention	241
3.4.1. Achievement of targets and analysis of the progress	241
3.4.2. Significant problems encountered and measures taken to overcome them.....	281

3.5. Priority axis 5. Public infrastructure.....	281
3.5.1. Achievement of targets and analysis of the progress	281
3.5.2. Significant problems encountered and measures taken to overcome them.....	313
3.6. Priority axis 6. Tourism and culture.....	313
3.6.1. Achievement of targets and analysis of the progress	313
3.6.2. Significant problems encountered and measures taken to overcome them.....	328
3.7. Priority axis 7. Internal Regional Cohesion	328
3.7.1. Achievement of targets and analysis of the progress	328
3.7.2. Significant problems encountered and measures taken to overcome them.....	347
3.8. Priority axis 8. The Technical Assistance.....	348
3.8.1. Achievement of targets and analysis of the progress	348
3.8.2. Significant problems encountered and measures taken to overcome them.....	353
4. ESF programmes: coherence and concentration.....	354
5. ERDF/CF programmes: major projects.....	354
6. Technical assistance	354
7. Information and publicity.....	356

Annexes:

1. Table 1 Information on the physical progress of the Operational Programme
2. Table 2 Priority axes by source of funding (in euro)
3. Table 3 Cumulative breakdown of allocations of the Community contribution by category
4. Table 4 Information on the physical progress of the priority
5. Table 5 Context indicators
6. Table 6 EU 2020
7. Table 7 EU SBSR
8. Key indicators (core indicators) 2007-2013
9. Templates of financial instruments 2007-2013
10. Form for information and publicity
11. Information on monitoring significant impact ROP for 2007-2013 and a report on the activities of the Coordinator for the environment
12. Summaries of evaluation studies carried out in 2015.
13. Key recommendations of the evaluation studies
14. The map of The Podkarpackie Provincial Road Management's investment by programs and state of implementing
15. Support by sectors of the economy (PKD 2007)
16. The list of resolutions of the Podkarpackie ROP Monitoring Committee adopted
17. List of projects under the Operational Programmes 2007-2013 financial perspective in Podkarpackie
18. Examples of complementary projects under the Podkarpackie ROP
19. An explanations why the reported indicators in the final report departing more than 25% from the targets set in the programme at the level of priority axes
20. Summary table of suspended projects

1. Identyfikacja/Informacje wstępne

PROGRAM OPERACYJNY	Cel KONWERGENCJA
	Obszar kwalifikowalny WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE
	Okres programowania 2007 - 2013
	Numer programu (nr CCI) CCI 2007 PL 16 1 PO 013
	Nazwa programu REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO NA LATA 2007-2013
SPRAWOZDANIE KOŃCOWE Z REALIZACJI	Rok sprawozdawczy 2007-2015
	Data zatwierdzenia sprawozdania końcowego przez komitet monitorujący

2. Przegląd realizacji programu operacyjnego

Celem głównym Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 (RPO WP) był wzrost krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki oraz poprawa dostępności przestrzennej Podkarpacia. RPO WP realizowano z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), które zgodnie z decyzją Komisji Europejskiej z dnia 1 października 2007r. wynosiły 1 136 307 823 EUR. W ramach przyznanych dodatkowych środków pochodzących z Krajowej Rezerwy Wykonania (KRW) oraz Dostosowania Technicznego (DT) alokacja Programu w 2012r. wzrosła do kwoty 1 198 786 957 EUR. Wg kursu Europejskiego Banku Centralnego z 29 listopada 2016r. (1 EUR = 4,4299 PLN) jest to równowartość 4 985 757 911 PLN.¹ Informacje dotyczące wartości EUR i PLN w zakresie środków certyfikowanych w sprawozdaniu podano zgodnie z Deklaracją wydatków IC RPPK.IC.MRRDIC-D01/17-00 przekazaną do KE w dniu 13 stycznia 2017r., kwoty te w związku z tym nie były przeliczane wg ww. kursu.

Komisja Europejska dokonała wpłat środków na rachunek programowy RPO WP 2007-2013 w ramach płatności zaliczkowej na rachunek Ministra Finansów, w następujących wysokościach:

- 29.10.2007r.- 22 726 156,46 EUR,
- 28.03.2008r.- 34 089 234,69 EUR,
- 16.02.2009r.- 22 726 156,45 EUR,
- 22.04.2009r.- 22 726 156,46 EUR.

Odsetki z tytułu ww. płatności zaliczkowych wyniosły 3 144 288,44 EUR i zostały wykorzystane na krajowy wkład publiczny.

Należy także zaznaczyć, iż w ramach RPO WP 2007-2013 w wyniku pojawiających się wolnych środków w części osi priorytetowych w 2015 i 2016 roku zastosowano mechanizm

¹ Alokacja zgodna z limitem środków wspólnotowych obowiązujący w miesiącu grudniu 2016r.

elastyczności, o którym mowa w art. 77 rozporządzenia 1083/2006, umożliwiające przesunięcie wolnych środków do innych osi RPO WP 2007-2013, aby w pełni wykorzystać alokowane środki unijne.

Powodem pojawiających się wolnych środków w latach 2015 i 2016 w ramach RPO WP 2007-2013 były przede wszystkim zmiana kursu euro (wzrost kursu), odstąpienia od podpisania umów, rozwiązywanie umów z beneficjentami i pojawiające się oszczędności, które powstały w ramach zrealizowanych projektów. Mając na uwadze, iż na listach rezerwowych nie było projektów, które mogłyby być wybrane do dofinansowania oraz ze względu na kończący się okres programowania i termin rozliczania projektów, nie było możliwości przeprowadzenia dodatkowych konkursów celem wykorzystania uwolnionych środków w ramach RPO WP 2007-2013.

W ramach wykorzystania możliwości jakie dawał art. 77 ust.12 Rozporządzenia (WE) nr 1083/2006 w zakresie RPO WP 2007-2013 przeprowadzono 19 przesunięć pomiędzy osiami priorytetowymi. W rezultacie podjętych uchwał Zarządu Województwa Podkarpackiego (ZWP) i wyrażonej zgody przez Ministerstwo Finansów dokonano przesunięć kwoty 32 416 080 EUR, co stanowi 2,70% całkowitej alokacji dla RPO WP na lata 2007-2013.

Zastosowanie „mechanizmu elastyczności” spowodowało zmiany alokacji w następujących osiach priorytetowych:

- I osi priorytetowej *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka* zmniejszono o 17 112 669 EUR tj. 5,58% alokacji dla tej osi priorytetowej,
- II osi priorytetowej *Infrastruktura techniczna* zwiększono o 28 033 654 EUR tj. 7,41% alokacji dla tej osi priorytetowej,
- III osi priorytetowej *Społeczeństwo informacyjne* zmniejszono o 3 081 854 EUR tj. 4,53% alokacji dla tej osi priorytetowej.
- IV osi priorytetowej *Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom* zmniejszono o 10 692 976 EUR tj. 6,27% alokacji dla tej osi priorytetowej,
- V osi priorytetowej *Infrastruktura publiczna* zwiększono o 4 382 426 EUR tj. 3,44% alokacji dla tej osi priorytetowej.
- VI osi priorytetowej *Kultura i turystyka* zmniejszono o 731 206 EUR tj. 1,97% alokacji dla tej osi priorytetowej,
- VII osi priorytetowej *Spójność wewnątrzregionalna* zmniejszono o 797 375 EUR tj. 1,00% alokacji dla tej osi priorytetowej,
- VIII osi priorytetowej *Pomoc techniczna* nie dokonywano zmian.

W ramach RPO WP 2007-2013 w okresie programowania przeprowadzono łącznie 76 konkursów. Kwota postawiona do konkursów przeznaczona na dofinansowanie (EFFR + Budżet Państwa (BP)) projektów wyniosła 753 823 487,83 EUR (3 339 362 668,72 PLN). Złożono 4 727 projektów z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 1 580 420 139,52 EUR (7 001 103 176,10 PLN) (w tym 96 projektów kluczowych), tj. 210% szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów. Jest to dwukrotnie większe zapotrzebowanie w stosunku do posiadanych środków, co świadczy o dużym zainteresowaniu beneficjentów wsparciem oferowanym przez Program.

Łącznie w okresie realizacji Programu liczba wniosków ocenionych pozytywnie pod względem formalnym wyniosła 3 638 projektów (77% złożonych projektów) na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania 1 647 401 301,35 EUR (7 297 823 024,86 PLN),

w tym 96 projektów kluczowych. Zatwierdzono do realizacji 3 066 projektów na łączną kwotę dofinansowania 1 428 372 032,04 EUR (6 327 545 264,75 PLN).

Od początku realizacji Programu podpisano 2 596 umów (w tym 96 projektów kluczowych) o wartości dofinansowania 1 212 694 243,16 EUR (5 372 114 227,77 PLN), w tym z EFRR 1 136 727 678,53 EUR (5 035 589 943,11 PLN). Zatwierdzono 12 623 wniosków o płatność na łączną kwotę dofinansowania 1 200 517 022,28 EUR (5 318 170 356,98 PLN), w tym z EFRR 1 124 536 073,48 EUR (4 981 582 351,91 PLN).

Od początku realizacji Programu zakończono² realizację 2 592 projektów o wartości dofinansowania z EFRR 1 120 768 463,9 EUR (4 964 892 218,22 PLN).

Projekty, które wg stanu na 31 grudnia 2016 r. nie mają zatwierdzonego wniosku o płatność końcową:

- 3 projekty (RPPK.01.01.00-18-395/13, RPPK.01.01.00-18-772/09, RPPK.01.02.00-18-027/12), w których stwierdzono nieprawidłowości skutkujące koniecznością rozwiązania umowy o dofinansowanie i zwrotu wypłaconych środków,
- 1 projekt (RPPK.01.01.00-18-042/09) stwierdzono nieprawidłowości mogące skutkować rozwiązaniem umowy o dofinansowanie i koniecznością zwrotu części lub całości wypłaconego dofinansowania.

Zgodnie z Deklaracją wydatków IC RPPK.IC.MRRDIC-D01/17-00 przekazaną do KE w dniu 13 stycznia 2017r. w ramach RPO WP 2007-2013 wkład UE wynosi 1 197 810 904,7 EUR, co stanowi 99,92% środków UE przeznaczonych na realizację Programu.

W ramach wydatków publicznych wykazanych w poświadczeniach i deklaracjach wydatków skierowanych przez Instytucję Certyfikującą do Komisji Europejskiej zadeklarowano 1 593 452 785,87 EUR wydatków, co stanowi 110,07% środków (wspólnotowych i krajowych) przeznaczonych na realizację Programu.

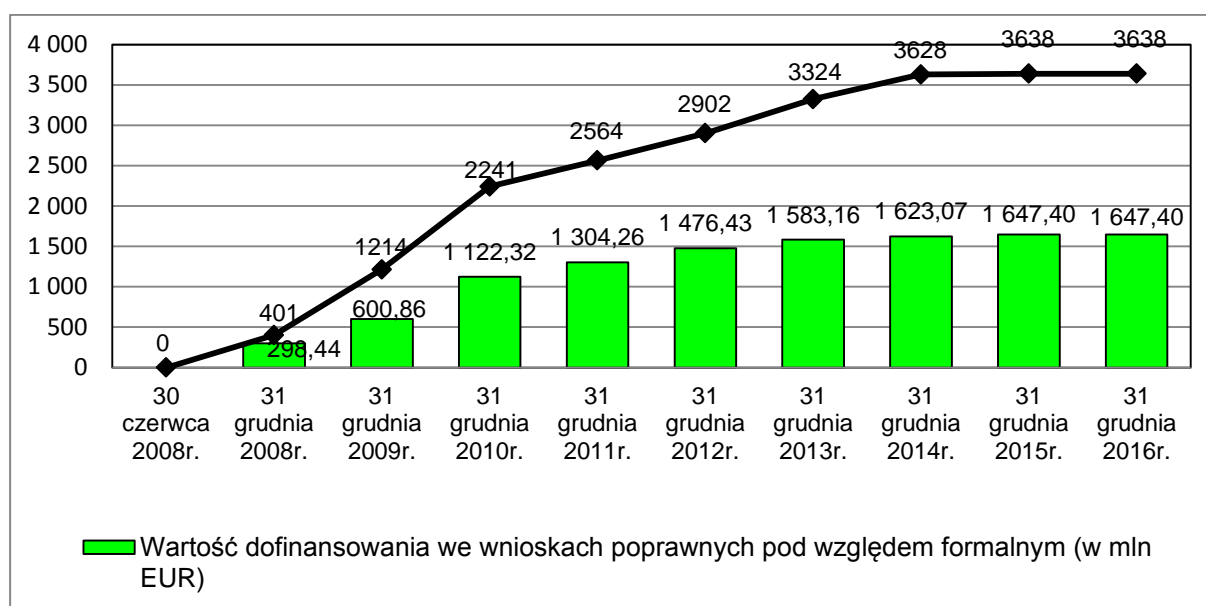
Zgodnie z RPO WP 2007-2013 poziom dofinansowania Programu wynosił 82,81%. W ramach Deklaracji wydatków Instytucji Certyfikującej przekazaną do KE w dniu 2 stycznia 2017r. poziom dofinansowania wyliczony na podstawie wydatków kwalifikowalnych – podstawa certyfikacji do Wkładu UE wyniósł 75,22%. Jest to niższy poziom niż był zakładany, który wynikał z obniżenia poziomu dofinansowania w projektach realizowanych przez Instytucje publiczne.

W ramach RPO WP 2007-2013 nie zidentyfikowano projektów niefunkcjonujących, w związku z powyższym załącznik *Zestawienie niefunkcjonujących projektów* nie jest dołączony do Sprawozdania końcowego.

W dniu 2 grudnia 2016r. ZWP podjął uchwałę nr 251/534/16 w sprawie przyjęcia listy projektów zawieszonych. W ramach RPO WP 2007-2013 zidentyfikowano 6 projektów zawieszonych na łączną wartość dofinansowania z EFRR 390 238,85 EUR. Szczegółowe informacje zawarto w załączniku nr 20 *Zestawienie projektów zawieszonych*.

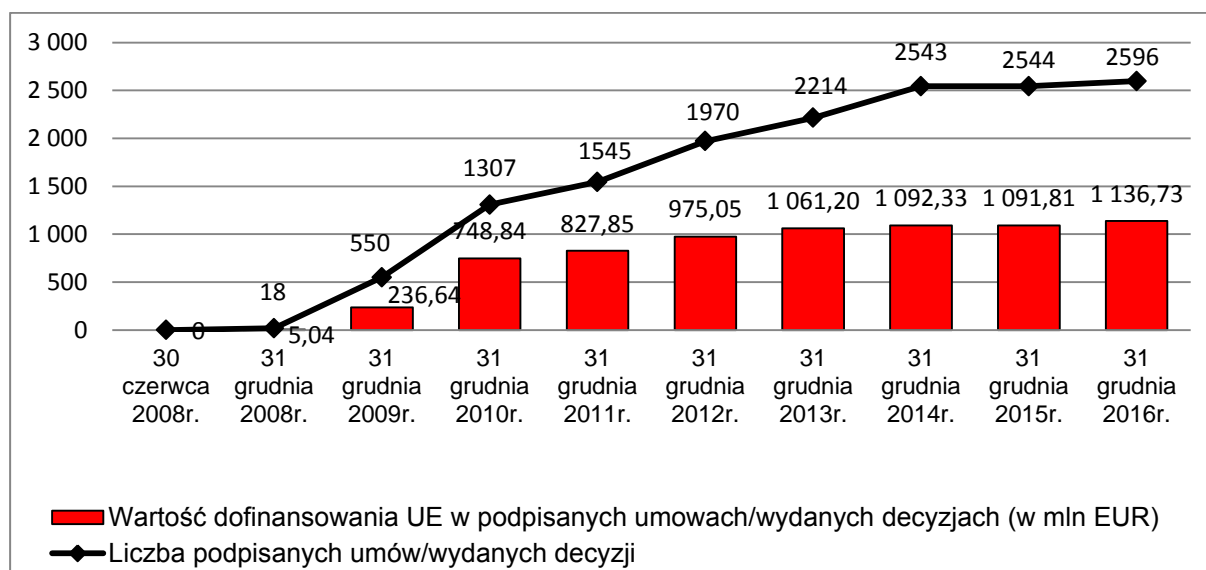
² Projekty zakończone to takie, które mają zatwierdzony wniosek o płatność końcową.

Wykres 1. Postęp w realizacji RPO WP - liczba i wartość dofinansowania we wnioskach poprawnych pod względem formalnym.

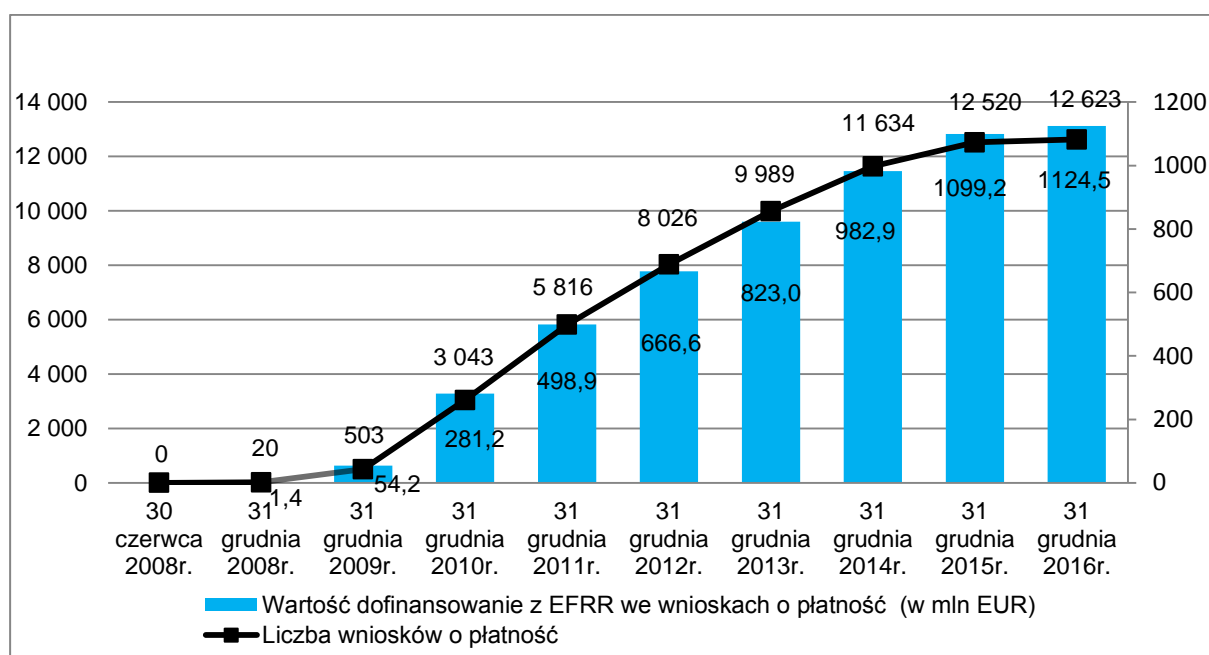
Źródło: KSI (SIMIK 07-13).

Wykres 2. Postęp w realizacji RPO WP – liczba i wartość dofinansowania z EFRR w zawartych umowach/wydanych decyzjach.

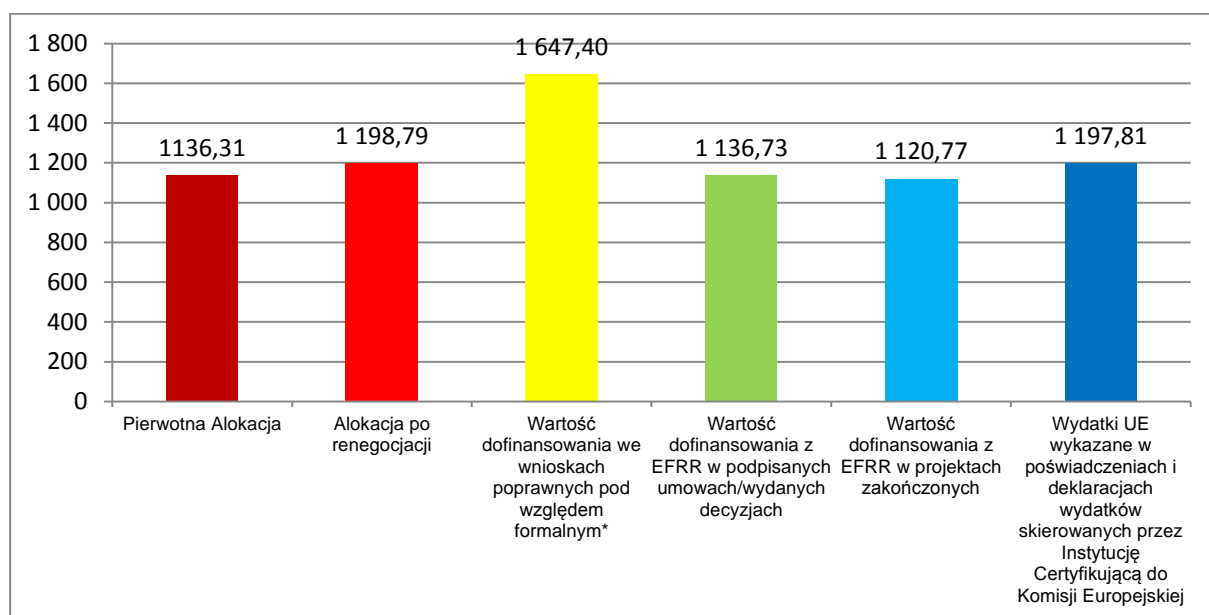
Źródło: KSI (SIMIK 07-13).

Wykres 3. Postęp w realizacji RPO WP – liczba i wartość dofinansowania z EFRR we wnioskach o płatność.

Źródło: KSI (SIMIK 07-13).

Wykres 4. Stan wdrażania RPO WP na dzień 31 grudnia 2016r. (EFRR w mln EUR).

*W przypadku wniosków o dofinansowanie formalnie poprawnych oraz zatwierdzonych, podano łączną kwotę dofinansowania z EFRR i budżetu państwa (w mln EUR).

Źródło: KSI (SIMIK 07-13).

Dane zawarte w niniejszym sprawozdaniu (wg stanu na dzień 31 grudnia 2016r.) wygenerowano z KSI SIMIK (07-13) w dniu 2 stycznia 2017r. oraz „zamrożonej” Bazy danych, zabezpieczonych przez Ministerstwo Rozwoju. Sprawozdanie opracowano w Departamencie Rozwoju Regionalnego uwzględniając dane sprawozdawcze z Oddziału programowania i koordynacji, Departamentu Wdrażania Projektów Infrastrukturalnych RPO,

Departamentu Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym, Oddział Zarządzania Finansowego RR.III, Departamentu Wspierania Przedsiębiorczości oraz Departamentu Ochrony Środowiska (Koordynator ds. środowiska), Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich.

Enhancement of domestic and international economic competitiveness and improvement of the Podkarpackie Region's accessibility was the main objective of the *The Regional Operational Programme of the Podkarpackie Voivodeship for the years 2007 to 2013* (Podkarpackie ROP). ROP was realized with the use of the European Regional Development Fund (ERDF), which according to the European Commission's decision of 1 October 2007. amounted to 1 136 307 823 EUR. As part of the additional funds from the National Performance Reserve (NPR) and the Technical Adaptation (TA) allocation program in 2012. increased to EUR 1 198 786 957 EUR. According to exchange rate of European Central Bank of 29 November 2016 (1 EUR = 4,299 PLN) this is an equivalent of 4 985 757 911 PLN (The allocation consistent with the limit of EU' measures in force in the month of December 2016).

Information relating to the value of EUR and PLN in the range of certified in the FIR given in accordance with the Declaration of expenses IC RPPK.IC.MRRDIC-D01 / 17-00 submitted to the European Commission on 13 January 2017r., these amounts therefore were not converted by the above exchange rate.

The European Commission has made payments to the account of ROP 2007-2013 for the advance payment to the account of the Ministry of Finance, in the following amounts:

- 29.10.2007r.- 22 726 156.46 EUR
- 28.03.2008r.- 34 089 234.69 EUR
- 16.02.2009r.- 22 726 156.45 EUR
- 22.04.2009r.- 22 726 156.46 EUR.

Interest on advance payments amounted to 3 144 288.44 EUR and has been used on a national public contribution.

It should also be noted that within the framework of ROP 2007-2013 as a result of the emerging free resources in the part of the priority axes in 2015 and 2016 years were used flexibility mechanism, referred to in art. 77 of Regulation 1083/2006, which allows free movement of the other axis of the ROP 2007-2013 to fully spend the allocated EU funds.

The reason for the emerging free funds between 2015 and 2016 within the framework of ROP from 2007 to 2013 were primarily the euro versus (growth rate), to withdraw from the signing of contracts, termination of contracts with beneficiaries and emerging economy that arose in the context of completed projects. Bearing in mind that the waiting lists there were

projects that could be selected for funding and because of the ending programming period and the date of settlement projects, it was not possible to carry out additional competitions to exploit the released funds under the ROP 2007-2013.

As part of the use of the possibilities that gave article 77, paragraph 12 of Regulation (EC) No 1083/2006 with regard to ROP 2007-2013 have been 19 transfers between priority axes. As a result of the adopted resolutions of the Board Sub-Carpathian Region (ZWP) and consent by the Ministry of Finance made offsets the amount of 32 416 080 EUR, which represents 2.70% of the total allocation for ROP 2007-2013.

The use of "flexibility mechanism" resulted in changes in the allocation of the following priority axes:

- Priority Axis competitive and innovative economy decreased by 17 112 669 EUR, 5.58% of the allocation for this priority axis,
- Priority Axis II Technical infrastructure increased by 28 033 654 EUR, 7.41% of the allocation for this priority axis,
- Priority Axis III Information Society has been reduced by 3 081 854 EUR, 4.53% of the allocation for this priority axis.
- IV priority axis Environmental protection and risk prevention was reduced by 10 692 976 EUR, 6.27% of the allocation for this priority axis,
- V priority axis Public infrastructure has been increased by 4 382 426 EUR, 3.44% of the allocation for this priority axis.
- priority axis VI Culture and Tourism has been reduced by 731 206 EUR, 1.97% of the allocation for this priority axis,
- the priority axis VII Intra-regional cohesion reduced by 797 375 EUR, 1.00% of the allocation for this priority axis,
- VIII priority axis Support no changes.

In the programming period 76 calls for proposals were announced under the realization of Podkarpackie ROP 2007-2013. The amount wagered competitions dedicated to funding (ERDF+ State Budget) projects amounted to 753 823 487,83 EUR (3 339 362 668,72 PLN). Submitted 4727 projects with a requested funding of 1 580 420 139,52 EUR (7 001 103 176,10 PLN) (including 96 key projects), which was 210% of the estimated amount earmarked for the financing of projects. This is twice the demand in relation to available resources, which proves the great interest of the beneficiaries the support offered by the program.

In total, during the implementation period of the operational program, 3 638 projects have been formally validated (77% of complex projects), for the total value of refinancing of 1 647

401 301.35 (EUR 7 297 823 024.86 PLN), including 96 key projects. Approved for the realization of 3 066 projects for the total amount 1 428 372 032.04 (EUR 6 327 545 264.75 PLN).

Since the Programme was signed on 2 596 contracts (including 96 key projects) the value of co-financing 1 212 694 243.16 EUR (5 372 114 227.77 PLN), including the ERDF 1 136 727 678.53 EUR (5 035 589 943.11 PLN). Approved 12623 requests for payment for the total amount of 1 200 517 022.28 EUR (5 318 170 356.98 PLN), including ERDF 1 124 536 073.48 EUR (4 981 582 351.91 PLN).

Since the beginning of the Programme implementation completion of the 2 592 projects worth financing from the ERDF 1 120 768 463.9 (EUR 4 964 892 218.22 PLN).

Projects that as at 31 December 2016. Have not approved the final payment claim:

□ 3 projects (RPPK.01.01.00-18-395 / 13, RPPK.01.01.00-18-772 / 09, RPPK.01.02.00-18-027 / 12), in which the irregularities would require the termination of financing and repayment of the funds.

□ 1 project (RPPK.01.01.00-18-042 / 09) abnormalities that may result in the termination of the grant agreement and the repayment of all or part of the grant paid.

According to the Declaration of expenses IC RPPK.IC.MRRDIC-D01 / 17-00 submitted to the European Commission on 13 January 2017r. within the ROP 2007-2013 EU contribution amounts to 1 197 810 904.7 EUR, which represents 99.92% of the EU funds allocated to the Program.

As part of the public expenditure shown in the Statements and declarations of expenditure sent by the Certifying Authority to the European Commission declared 1 593 452 785.87 EUR spending, which is 110.07% of the (Community and national) allocated to the Program.

According to the ROP 2007-2013 level of funding of the Programme amounted to 82.81%.

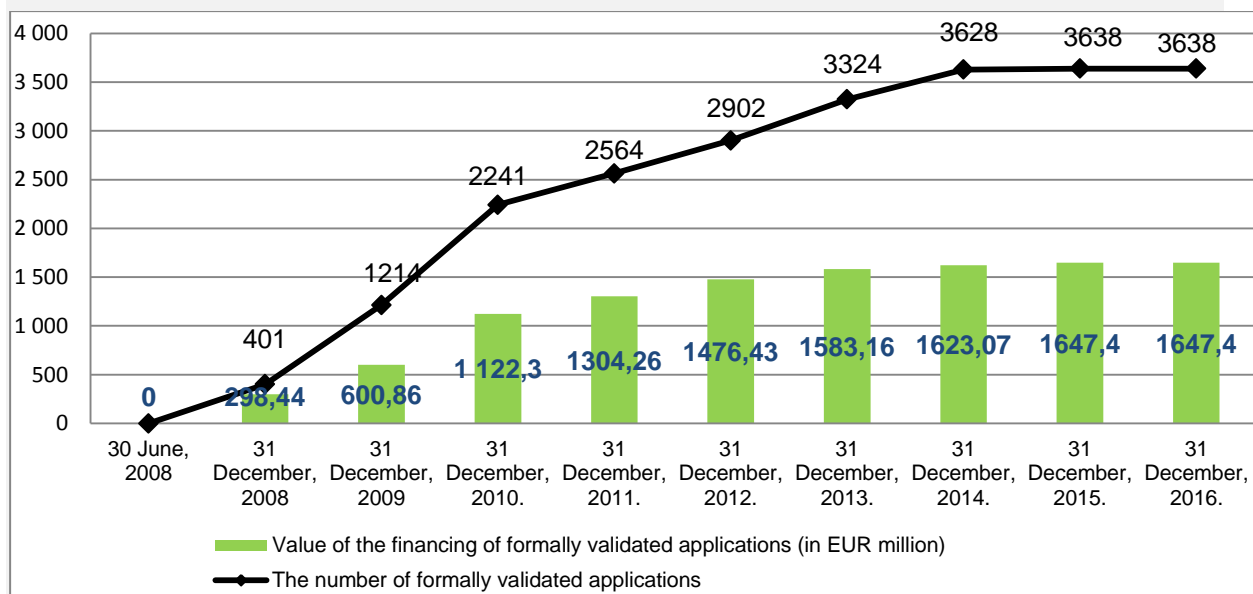
In the framework of the Declaration of expenditures Certifying Authority submitted to the European Commission on 2 January 2017r. level of funding calculated on the basis of eligible expenditure - certification basis for the EU's contribution amounted to 75.22%. This is lower than was assumed, which resulted from a reduction in the level of co-financing projects implemented by public institutions.

As part of the ROP 2007-2013 have been identified non-functional projects, therefore Annex Statement defunct project is not included in the Final Report.

On 2 December 2016. ZWP adopted Resolution No. 251/534/16 on the adoption of the list of projects suspended. As part of the ROP 2007-2013 identified 6 projects suspended for a total

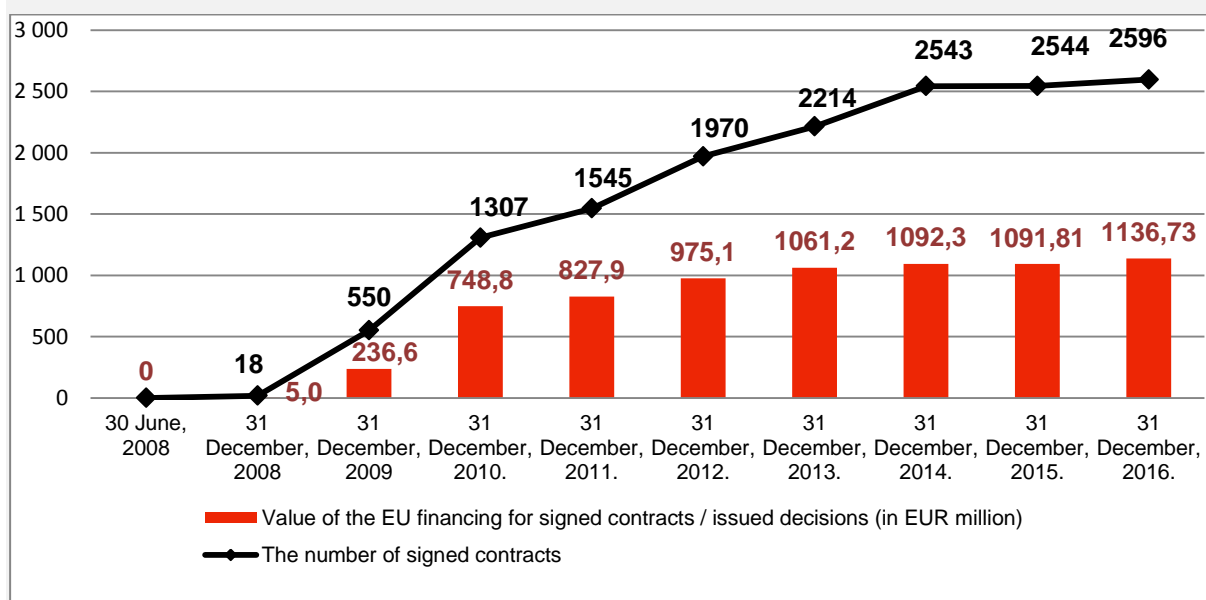
value of ERDF funding of EUR 390 238.85. Detailed information is included in Appendix 20
Summary table of suspended projects

Graph 1. The progress of the realization of The Podkarpackie ROP - the number and value of the financing in formally validated applications.

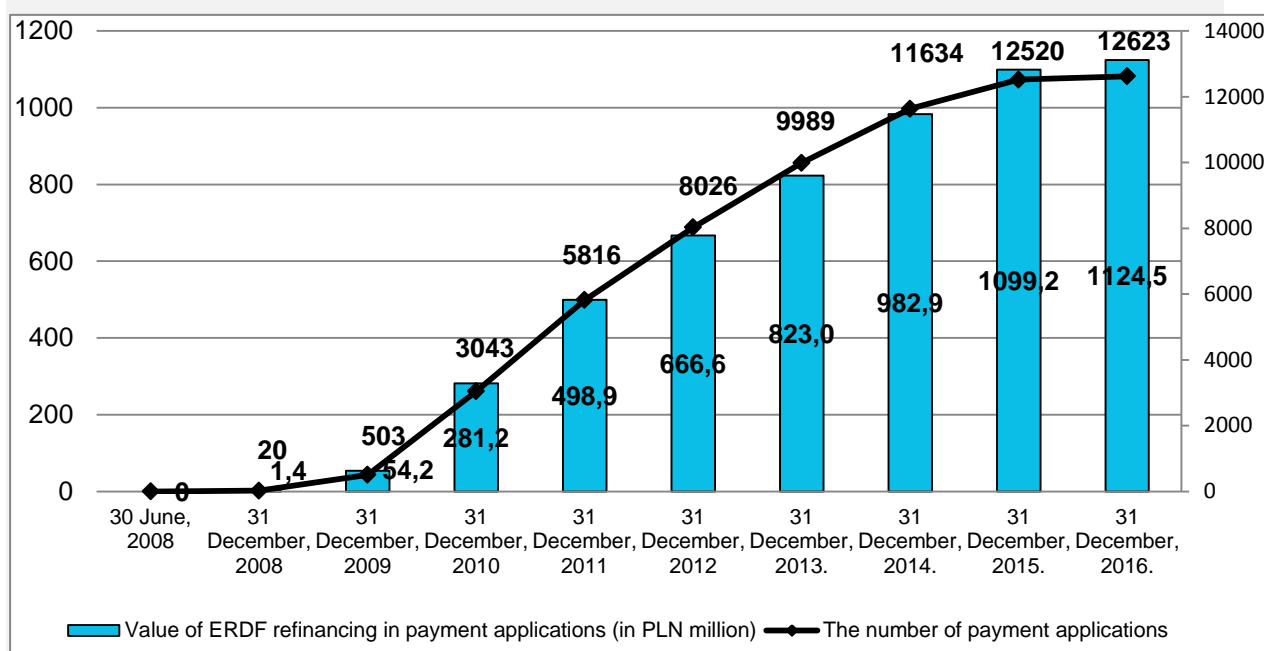
The source: KSI (SIMIK 07-13).

Graph 2. The progress of the realization of The Podkarpackie ROP – the number and value of ERDF financing for signed contracts / issued decisions.

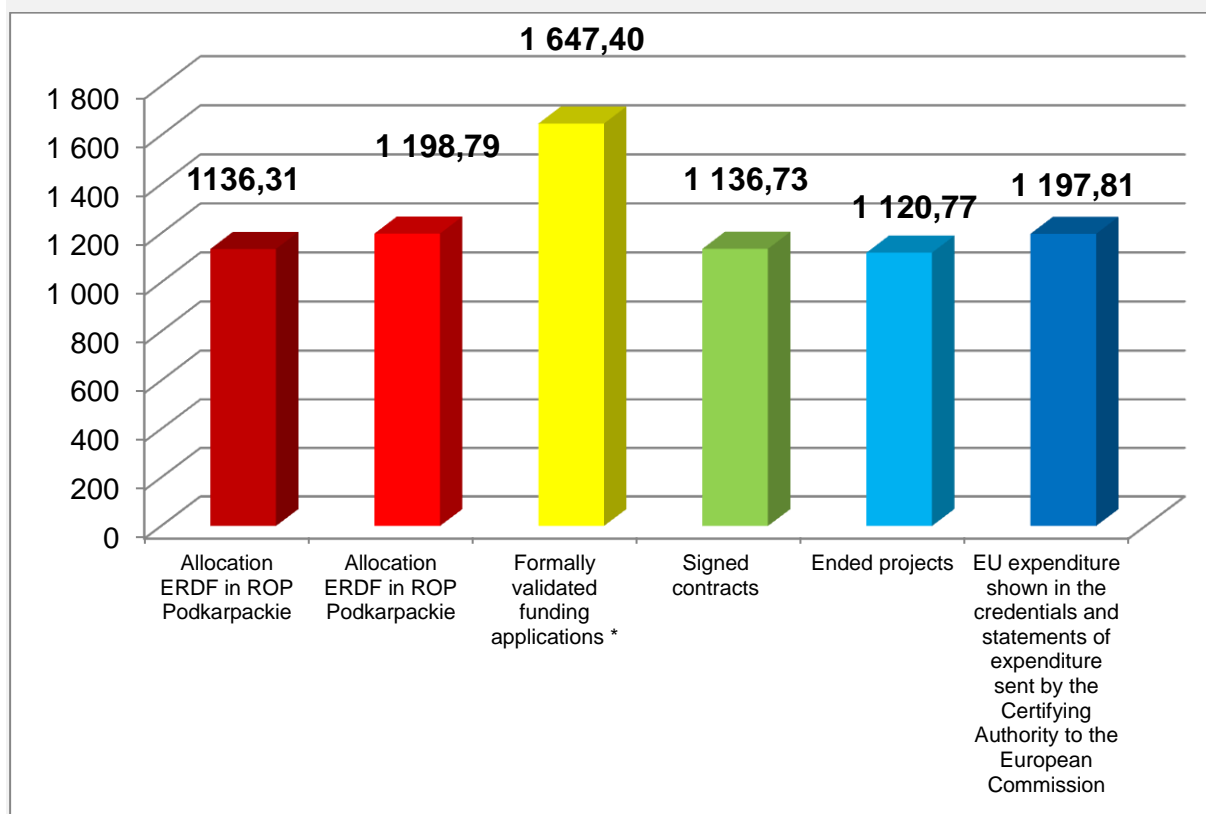
The source: KSI (SIMIK 07-13).

Graph 3. The progress of the realization of The Podkarpackie ROP – the number and value of EFRR refinancing in payment applications.

The source: KSI (SIMIK 07-13).

Graph 4. The state of implementation of The Podkarpackie ROP as at 31st December, 2016 (ERDF in million EUR).

* In the case of formally validated and approved funding applications, the total amount of ERDF and state budget refinancing (in EUR millions) was presented.

The source: KSI (SIMIK 07-13).

The data contained in this report (as at December 31, 2016.) were generated from KSI SIMIK (07-13) on 2nd January, 2017r. and "frozen" Databases secured by the Ministry of Development. The report was elaborated in the Department of Regional Development taking into account the reporting data from the Division of programming and coordination of the Department of Implementation of Infrastructure Projects ROP, Management Department of the Regional Operational Programme, The Division of Financial Management, the Department of Entrepreneurship Support and the Department of Environmental Protection (Coordinator for the environment), Podkarpacki Board of Regional Roads.

2.1. Realizacja i analiza postępów

2.1.1. Informacje na temat postępów rzeczowych programu operacyjnego

Tabela 1. Postęp rzeczowy programu operacyjnego stanowi załącznik nr 1 do sprawozdania.

Tabela wskaźników kluczowych (core indicators) 2007-2013 stanowi załącznik nr 6 do niniejszego Sprawozdania.

Do 31 grudnia 2016r. zakończono 2 592 projekty w których wskaźnik *Utworzone miejsca pracy (brutto) (EPC)* osiągnął 5 238,96EPC, co stanowi 106% wartości docelowej w 2015r. w tym: kobiety – 2063,44 EPC co stanowi 83% wartości docelowej w 2015r., mężczyźni – 3175,52 EPC co stanowi 128% wartości docelowej w 2015r. Najwyższą wartość powyższy wskaźnik osiągnął w ramach I osi priorytetowej – 3 727,19 EPC.

Informacje nt. analizy rynku pracy w województwie podkarpackim zawarto w punkcie 2.4 *Zmiany w kontekście realizacji programu operacyjnego*.

2.1.2. Informacje finansowe

Tabela 2. *Osie priorytetowe w podziale na źródło finansowania (w euro) – w danym roku oraz narastająco* stanowi załącznik nr 2 do sprawozdania.

2.1.3. Informacja nt. podziału wykorzystania funduszy wg kategorii interwencji

Tabela 3. Podział kumulatywny przyznanego wkładu wspólnotowego wg kategorii stanowi załącznik nr 3 do sprawozdania.

Od początku realizacji Programu do 30 września 2016 r. Zarząd Województwa Podkarpackiego dokonał 114 realokacji środków (łącznie z mechanizmem elastyczności), z czego samych realokacji dokonano 95.

Do najczęstszych przyczyn realokacji można zaliczyć m. in:

- duże zapotrzebowanie na środki w konkretnych działaniach, które wystąpiło w trakcie realizacji programu,
- zapewnienie sfinansowania wszystkich pozytywnie ocenionych wniosków w ramach konkretnego naboru,
- przenoszenie środków z działania, w ramach którego nie planowano ogłaszania kolejnych konkursów,
- sprawne wdrażanie programu, z uwagi na znaczny stopień przygotowania do realizacji projektów złożonych w ww. naborze
- realokacje w związku ze znacznymi zniszczeniami spowodowanymi powodzią i przeprowadzonym w związku z tym naborem wniosków,
- zwiększenie dofinansowania wskazanych projektów,
- wybór projektów z listy rezerwowej,

- planowanie budżetu Pomocy Technicznej na dany rok,
- konieczność zabezpieczenia środków z puli środków powodziowych na projekty z zakresu infrastruktury przeciwpowodziowej,
- realokacje porządkujące pomiędzy kategoriami interwencji w danym działaniu, mające na celu zredukowanie znacznych przekroczeń limitów na kategoriach interwencji.

Tabela 1. Wkład EFRR w ramach kategorii interwencji w ramach RPO WP 2007-2013.

Kategorie interwencji			
Lp.		Wkład EFRR wg RPO WP 2007-2013 z 2007r. (EUR)	Wkład EFRR po realokacji i zwiększeniu środków KRW i DT (EUR)
1	Działalność B+RT prowadzona w ośrodkach badawczych	7 499 632	2 621 640
2	Infrastruktura B+RT (w tym wyposażenie w sprzęt, oprzyrządowanie i szybkie sieci informatyczne łączące ośrodki badawcze) oraz specjalistyczne ośrodki kompetencji technologicznych	56 588 867	63 064 363
3	Transfer technologii i udoskonalanie sieci współpracy między MŚP, między MŚP a innymi przedsiębiorstwami, uczelniami, wszelkiego rodzaju instytucjami na poziomie szkolnictwa pomaturalnego, władzami regionalnymi, ośrodkami badawczymi oraz biegunami naukowymi i technologicznymi (parkami naukowymi i technologicznymi, technopoliami itd.)	14 317 479	621 373
4	Wsparcie na rzecz rozwoju B+RT, w szczególności w MŚP (w tym dostęp do usług związanych z B+RT w ośrodkach badawczych)	7 499 632	4 553 105
5	Usługi w zakresie zaawansowanego wsparcia dla przedsiębiorstw i grup przedsiębiorstw	39 163 653	31 229 293
6	Wsparcie na rzecz MŚP w zakresie promocji produktów i procesów przyjaznych dla środowiska (wdrożenie efektywnych systemów zarządzania środowiskiem, wdrożenie i stosowanie/użytkowanie technologii zapobiegania zanieczyszczeniom, wdrożenie czystych technologii do działalności produkcyjnej przedsiębiorstw)	16 760 540	1 470 530
7	Inwestycje w przedsiębiorstwa bezpośrednio związane z dziedziną badań i innowacji (innowacyjne technologie, tworzenie przedsiębiorstw przez uczelnie, istniejące ośrodki B+RT i przedsiębiorstwa itp.)	7 499 632	25 874 657
8	Inne inwestycje w przedsiębiorstwa	60 337 945	114 574 541
9	Inne działania mające na celu pobudzanie badań, innowacji i przedsiębiorczości w MŚP	50 457 009	21 403 965
10	Infrastruktura telekomunikacyjna (w tym sieci szerokopasmowe)	8 158 508	5 217 907
11	Technologie informacyjne i komunikacyjne (dostęp, bezpieczeństwo, interoperacyjność, zapobieganie zagrożeniom, badania, innowacje, treści cyfrowe itp.)	12 917 638	1 069 696
13	Usługi i aplikacje dla obywateli (e-zdrowie, e-administracja, e-edukacja, e-integracja itp.)	46 911 424	58 618 113
14	Usługi i aplikacje dla MŚP (e-handel, kształcenie i szkolenie, tworzenie sieci itp.)	18 436 594	234 076
15	Inne działania mające na celu poprawę dostępu MŚP do TIK i ich wydajne użytkowanie	8 380 270	887 763
16	Kolej	48 597 613	37 694 054
18	Tabor kolejowy	17 082 797	13 050 277
23	Drogi regionalne/lokalne	180 400 230	249 439 467
24	Ścieżki rowerowe	2 399 932	324 000
25	Transport miejski	10 014 054	10 906 276
26	Transport multimodalny	6 185 151	0
28	Inteligentne systemy transportu	4 712 496	0
29	Porty lotnicze	23 562 479	34 844 795
33	Energia elektryczna	3 258 658	0

35	Gaz ziemny	3 258 658	831 357
39	Energia odnawialna: wiatrowa	3 956 942	0
40	Energia odnawialna: słoneczna	3 956 942	10 435 771
41	Energia odnawialna: biomasa	9 775 974	2 830 320
42	Energia odnawialna: hydroelektryczna, geotermiczna i pozostałe	9 310 453	2 678 360
43	Efektywność energetyczna, produkcja skojarzona (kogeneracja), zarządzanie energią	9 775 974	43 222 349
44	Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi	17 017 346	5 968 140
45	Gospodarka i zaopatrzenie w wodę pitną	30 796 215	33 062 535
46	Oczyszczanie ścieków	47 124 958	47 499 122
47	Jakość powietrza	3 258 658	510 996
48	Zintegrowany system zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń	4 775 220	0
50	Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów	20 453 541	13 299 789
51	Promowanie bioróżnorodności i ochrony przyrody (w tym NATURA 2000)	2 735 320	2 833 008
52	Promowanie czystego transportu miejskiego	3 976 168	0
53	Zapobieganie zagrożeniom (w tym opracowanie i wdrażanie planów i instrumentów zapobiegania i zarządzania zagrożeniami naturalnym i technologicznym)	52 667 868	64 747 472
54	Inne działania na rzecz ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom	11 249 447	5 522 602
55	Promowanie walorów przyrodniczych	1 908 997	0
56	Ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego	5 988 797	929 316
57	Inne wsparcie na rzecz wzmocnienia usług turystycznych	15 072 420	4 732 436
58	Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego	8 454 130	16 980 755
59	Rozwój infrastruktury kulturalnej	1 908 997	13 493 994
60	Inne wsparcie dla poprawy usług kulturalnych	6 817 847	0
61	Zintegrowane projekty na rzecz rewitalizacji obszarów miejskich i wiejskich	42 895 620	54 907 315
75	Infrastruktura systemu oświaty	60 906 099	85 755 514
76	Infrastruktura ochrony zdrowia	19 771 756	33 134 545
77	Infrastruktura opiekuńczo-wychowawcza	5 931 527	9 360 000
78	Infrastruktura mieszkalnictwa	16 192 386	10 537 068
79	Pozostała infrastruktura społeczna	32 439 315	26 725 067
80	Promowanie partnerstw, paktów i inicjatyw poprzez tworzenie sieci współpracy ośnośnych podmiotów	1 698 780	0
85	Przygotowanie, realizacja, monitorowanie i kontrola	27 607 587	26 717 587
86	Ocena, badania/ekspertyzy, informacja i komunikacja	3 481 648	4 371 648
Razem		1 136 307 823	1 198 786 957

2.1.4. Pomoc w podziale na grupy docelowe

Informacje w podziale na grupy docelowe, sektory lub obszary zamieszczono w punkcie 2.1.6 *Analiza jakościowa*.

2.1.5. Pomoc ponownie wykorzystana

Od początku realizacji RPO WP 2007-2013 do dnia 31 grudnia 2016r. wykryto 1 przypadek nieprawidłowości związanej z niezachowaniem przez beneficjentów przepisów dotyczących trwałości operacji określonych w art. 57 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006. Do końca 2016r. beneficjent nie zwrócił kwoty stwierdzonej nieprawidłowości.

Od rozpoczęcia realizacji programu do dnia 31 sierpnia 2016r. Instytucja Zarządzająca RPO WP wykryła w ramach Programu 1 039 nieprawidłowości: w tym 220 nieprawidłowości podlegających zgłoszeniu do Komisji Europejskiej oraz 819 nieprawidłowości niepodlegające raportowaniu do Komisji Europejskiej.

Od początku realizacji RPO WP 2007-2013 procedurze odzyskiwania podlegała kwota w wysokości 26 909 193,86 EUR (119 205 037,88 PLN), w tym wartość dofinansowania z EFRR w wysokości 25 708 431,82 EUR (113 885 782,11 PLN). Dodać należy, iż kwoty te dotyczą zarówno środków odzyskanych jak i wycofanych po anulowaniu. Do końca okresu sprawozdawczego łącznie odzyskano 11 647 199,17 EUR (51 595 927,61 PLN), w tym wartość dofinansowania z EFRR 11 202 564,27 EUR (49 626 239,49 PLN). W ramach ww. kwoty odzyskano kwotę stanowiącą wartość nieprawidłowości ale również odzyskano środki

wynikające z przyczyn innych niż nieprawidłowości (m.in. umowy o dofinansowanie na wniosek beneficjenta, czy błędnego/niewłaściwego zakwalifikowania wydatków) w wysokości 2 106 171,81 EUR (9 250 630,42 PLN) w tym EFRR 2 052 103,12 EUR (9 090 611,6 PLN).

W związku z wykrytymi nieprawidłowościami procedurze odzyskiwania od początku realizacji RPO WP 2007-2013 podlegała kwota 24 803 022,05 EUR (109 874 907,39 PLN), w tym dofinansowanie z EFRR 23 656 328,7 EUR (104 795 170,51 PLN). Do końca 31 grudnia 2016r. odzyskano kwotę w wysokości 9 541 027,36 EUR (42 265 797,12 PLN) (kwota odzyskana oraz kwota dotycząca środków wycofanych po anulowaniu), w tym dofinansowanie z EFRR 9 150 461,16 EUR (40 535 627,89 PLN). Do końca 2016r. w związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami nie odzyskano kwoty w wysokości 15 261 994,69 EUR (67 609 110,27 PLN), w tym dofinansowanie z EFRR 14 505 867,54 EUR (64 259 542,62 PLN).

Zarówno środki odzyskane, jak i wycofane, zostały zwrócone na rachunek RPO WP 2007-2013. Wartość tych środków zwiększyła pozostałą alokację w osiach priorytetowych RPO WP, w których stwierdzono nieprawidłowości. W związku z czym środki zwrócone przez beneficjentów zostały przeznaczone na dalszą realizację projektów w ramach Programu.

Tabela 2. Wartość kwot podlegających procedurze odzyskiwania i wycofanych po anulowaniu z powodu wykrytych nieprawidłowości w ramach RPO WP 2007-2013 oraz wartość środków pozostała do odzyskania (wartość w EUR).

Oś priorytetowa	Kwota do odzyskania (dofinansowanie)	Kwota do odzyskania (w tym UE)	Kwota odzyskana (dofinansowanie)	Kwota odzyskana (w tym UE)	Kwota pozostała do odzyskania (dofinansowanie)	Kwota pozostała do odzyskania (w tym UE)
1 Oś priorytetowa a: Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka	7 587 216,35	6 706 675,37	1 147 520,38	1 007 217,13	6 439 695,96	5 699 458,25
2 Oś priorytetowa a: Infrastruktura techniczna	3 482 884,96	3 288 653,01	2 944 637,43	2 750 405,48	538 247,54	538 247,54
3 Oś priorytetowa a: Społeczeństwo informacyjne	1 308 352,20	1 308 352,20	1 299 615,38	1 299 615,38	8 736,82	8 736,82
4 Oś priorytetowa a: Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom	9 177 481,22	9 177 481,22	2 177 344,52	2 177 344,52	7 000 136,70	7 000 136,70
5 Oś priorytetowa a: Infrastruktura publiczna	1 984 761,44	1 947 536,06	1 381 809,27	1 358 174,92	602 952,17	589 361,13
6 Oś priorytetowa a: Turystyka i kultura	665 755,48	639 422,91	220 969,37	194 636,80	444 786,11	444 786,11
7 Oś priorytetowa a: Spójność wewnątrzregionalna	575 500,88	567 138,40	348 061,49	341 997,40	227 439,39	225 141,00
8 Oś priorytetowa a: Pomoc techniczna	21 069,53	21 069,53	21 069,53	21 069,53	0,00	0,00
Razem	24 803 022,05	23 656 328,70	9 541 027,36	9 150 461,16	15 261 994,69	14 505 867,54

Źródło: KSI SIMIK (07-13).

Z analizy nieprawidłowości wykrytych w całym okresie realizacji RPO WP 2007-2013 wynika, iż dotyczyły one niżej wymienionych rodzajów.

1. Uchybienia/naruszenia dotyczące zasad udzielania zamówień publicznych. Większość wykrywanych nieprawidłowości dotyczy zamówień publicznych, które przeprowadzane są niezgodnie z ustawą Prawo zamówień publicznych. Ponadto beneficjenci realizujący projekty w ramach RPO WP 2007-2013 nie przestrzegali zapisów *Wytycznych IZ RPO WP w sprawie udzielania zamówień współfinansowanych ze środków EFRR*, w stosunku do których nie stosuje się ustawy Prawo zamówień publicznych. Tego rodzaju naruszenia w większości przypadków wiązały się z jednoczesnym naruszeniem np. zapisów umowy o dofinansowanie. Najwięcej tego rodzaju uchybień wykryto

w ramach I osi priorytetowej ponieważ w zdecydowanej większości beneficjentami tych projektów były MŚP, które to podmioty nie były zobowiązane do stosowania zapisów ustawy Pzp. Dodatkowo beneficjenci nie stosując się do zapisów ww. Wytycznych dopuszczali się jednocześnie naruszeń zapisów ustawy o finansach publicznych oraz *Podręcznika kwalifikowania wydatków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013* (Podręcznik).

2. Kolejną grupą najczęściej popełnianych nieprawidłowości było przedstawienie do rozliczenia przez beneficjentów wydatków niekwalifikowalnych oraz wydatków niezwiązanych z realizacją projektu, które niejednokrotnie skutkowały naruszeniem zapisów umowy o dofinansowanie. Tego rodzaju nieprawidłowości były wykrywane na różnych etapach realizacji projektu, zarówno na etapie kontroli na miejscu czy weryfikacji dokumentów, w trakcie których stwierdzono, że beneficjenci nie przestrzegali zapisów Podręcznika oraz krajowych *Wytycznych dotyczących kwalifikowania wydatków w ramach funduszy strukturalnych i Funduszy Spójności w okresie programowania 2007 – 2013*.
3. Następną, trzecią kategorią popełnianą przez beneficjentów nieprawidłowości były uchybienia dotyczące działań beneficjentów przeprowadzonych niezgodnie z zapisami i zasadami zawartymi w umowie o dofinansowanie.
4. Dodatkowo wykrywane były nieprawidłowości inne, niż te które przypisano do ww. kategorii naruszeń. Do tego typu pozostałych przypadków, należy zaliczyć np. naruszenia zapisów:
 - ustawy o swobodzie działalności gospodarczej poprzez dokonanie płatności gotówkowych, która nakłada obowiązek rozliczeń za pośrednictwem rachunku bankowego przedsiębiorcy, w sytuacji gdy „jednorazowa wartość transakcji, bez względu na liczbę wynikających z niej płatności przekracza równowartość 15 000 euro (tj. art. 22 ust.1 pkt.2) – tego rodzaju uchybienia dotyczyły beneficjentów, którzy realizowali projekty w ramach I osi priorytetowej *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka*,
 - ustawy o finansach publicznych,
 - kodeksu karnego,
 - ustawy o usługach turystycznych,
 - ustawy o rachunkowości,
 - ustawy o podatku od towarów i usług,
 - ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej,
 - ustawy prawa budowlanego.

Należy podkreślić, iż od początku realizacji Programu Instytucja Zarządzająca RPO WP w celu ograniczenia występowania ww. nieprawidłowości organizowała liczne działania edukacyjne i informacyjne skierowane do beneficjentów. Działania te realizowano m.in. poprzez umieszczanie informacji na stronach internetowych, szkolenia i spotkania informacyjne oraz konsultacje indywidualne. Ponadto w trakcie postępu realizacji Programu wprowadzano m.in. nowe formy weryfikacji, które pozwoliły na zwiększenie liczby kontrolowanych projektów, a jednocześnie nie wpłynęły nadmiernie na wydłużenie procesu ich realizacji i rozliczania. Dodatkowo w przypadku potwierdzenia przez IZ RPO WP wystąpienia nieprawidłowości, w tym dotyczących zamówień publicznych, stwierdzonych przez Instytucję Audytową (IA), Komisję Europejską (KE), Europejski Trybunał

Obrachunkowy (ETO) i – ogólne informacje na ten temat zamieszczane były na stronie internetowej www.wrota.podkarpackie.pl/pl.rpo/vademecum oraz w pismach/informacjach kierowanych do beneficjentów.

Dodatkowo Instytucja Zarządzająca RPO WP w dniu 9 stycznia 2009r. zawarła *Porozumienie trójstronne pomiędzy Urzędem Kontroli Skarbowej w Rzeszowie i Komendą Wojewódzką Policji w Rzeszowie określające zasady współpracy w zakresie poprawy ochrony interesów finansowych Unii Europejskiej i Rzeczypospolitej Polskiej* celem którego było zapobieganie, wykrywanie i korygowanie nieprawidłowości w ramach projektów współfinansowanych ze środków wspólnotowych na terenie województwa podkarpackiego. Głównym punktem zawartego *Porozumienia* był zapis o wzajemnej wymianie informacji oraz danych dotyczących postępowań i kontroli podejmowanych w ramach projektów współfinansowanych z funduszy Unii Europejskiej. Pierwsze spotkanie w ramach zawartego *Porozumienia* odbyło się w dniu 1 lipca 2009r. Kolejne spotkania miały miejsce w dniach 19 maja 2010r., 15 grudnia 2011r., 15 listopada 2012r., 12 lutego 2014r. Na przedmiotowych spotkaniach omówiono m.in. zagadnienia dotyczące nieprawidłowości, które wykryto w ramach przeprowadzonych kontroli projektów przez pracowników Instytucji Zarządzającej RPO WP. Ponadto dyskusji poddawano kwestie problemowe, które skutkowały popełnieniem nieprawidłowości przez beneficjentów i związane z tym najczęściej naruszane przepisy prawa krajowego, wspólnotowego. Jednocześnie pracownicy Urzędu Kontroli Skarbowej, którzy prowadzili w Instytucji Zarządzającej RPO WP czynności kontrolne w ramach audytu operacji/ systemu zarządzania i kontroli na spotkaniach przedstawiali informację na temat wykrytych nieprawidłowości w trakcie dokonywania czynności kontrolnych. Przedstawiciele Komendy Wojewódzkiej Policji w Rzeszowie również prezentowali syntetyczną informację na temat postępowań podjętych w wyniku podejrzenia nadużycia prawa (nadużycia finansowego – oszustwa) w projektach współfinansowanych z funduszy Unii Europejskiej w ramach RPO WP 2007-2013. Na spotkaniach prezentowano też nieprawidłowości, które stwierdzono w zakresie dotychczasowej realizacji projektów współfinansowanych z komponentu regionalnego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Dodać jednocześnie należy, iż w ramach ww. *Porozumienia* każdorazowo w przypadku podejrzenia nadużycia finansowego lub popełnienia przestępstwa w projektach współfinansowanych z funduszy unijnych prowadzono konsultacje z Komendą Wojewódzką Policji w Rzeszowie. Na ostatnim spotkaniu w dniu 27 listopada 2015r. dyskusji poddawano zagadnienia związane z odzyskiwaniem środków w kontekście zamykania pomocy dla RPO WP 2007-2013. Jednocześnie przedstawiciel UKS podsumował wyniki kontroli i wykryte nieprawidłowości przez Instytucję Audytową w ramach RPO WP 2007-2013, a przedstawiciel KWP w Rzeszowie zaprezentował syntetyczną informację na temat postępowań podjętych m.in. w wyniku podejrzenia nadużycia prawa (nadużycia finansowego – oszustwa) [w projektach współfinansowanych z funduszy Unii Europejskiej w ramach RPO WP 2007-2013. Dodatkowo w trakcie spotkania podjęto dyskusję, która dotyczyła kontynuacji działań przez strony *Porozumienia* w kontekście perspektywy finansowej 2014-2020.

2.1.6. Analiza jakościowa(poziom Programu)

2.1.6.1. System realizacji Programu

Zarządzanie oraz realizacja *Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013* (RPO WP 2007-2013) zgodnie z art. 60 Rozporządzenia Rady (WE) 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące

Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego Rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz. U. UE. L210/25 z dnia 31 lipca 2006 r. z późn. zm.) powierzona została Instytucji Zarządzającej (IZ RPO WP). Funkcję IZ RPO WP 2007-2013 pełni Zarząd Województwa Podkarpackiego (ZWP). Zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie, departamentami zaangażowanymi w realizację RPO WP 2007-2013 są (zaznaczyć należy, iż nazwy Departamentów odpowiedzialnych za wdrażanie RPO WP 2007-2013 na przestrzeni jego realizacji ulegały zmianie):

- Departament Rozwoju Regionalnego (DRR), odpowiedzialny za koordynację wdrażania RPO, ewaluację, sprawozdawczość oraz realizację projektów w ramach VIII osi priorytetowej.
- Departament Wdrażania Projektów Infrastrukturalnych RPO (DPI), odpowiedzialny za wdrażanie, realizację projektów w ramach osi priorytetowych II-VII.
- Departament Budżetu i Finansów (DBF), odpowiedzialny za prowadzenie obsługi finansowo księgowej i ksiąg rachunkowych RPO WP 2007-2013,
- Departament Wspierania Przedsiębiorczości (DWP), odpowiedzialny za wdrażanie, realizację projektów w ramach I osi priorytetowej.
- Departament Organizacyjno – Prawny (OR), odpowiedzialny za przygotowywanie, realizację oraz rozliczanie zadań finansowanych w ramach projektów Pomocy Technicznej RPO WP przy współpracy z pozostałymi departamentami wchodzącymi w skład Instytucji Zarządzającej RPO WP,
- Departament Ochrony Środowiska (Koordynator ds. Środowiska w ramach Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podkarpackiego (DOS)),
- Departament Audytu i Kontroli (AK) odpowiedzialny za kontrolę trwałości projektów Pomocy Technicznej RPO WP na lata 2007-2013, gromadzeniem i analizowaniem informacji o nieprawidłowościach oraz ich raportowaniem.

Poniżej opisano zmiany najważniejszych dokumentów dotyczących systemu realizacji RPO WP 2007-2013:

W dniu 31 stycznia 2007 r. uchwałą nr 14/188/07 Zarząd Województwa Podkarpackiego przyjął projekt podstawowego dokumentu służącego realizacji polityki rozwoju regionu – Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013, który został przesłany do Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Uchwalenie tego dokumentu otworzyło drogę do rozpoczęcia formalnych negocjacji z Komisją Europejską, które zakończyły się decyzją o zatwierdzeniu RPO WP.

Decyzją Komisji Europejskiej Nr K(2007) 4560 z dnia 1 października 2007 r., (decyzja komisji z dnia 01.X.2007 r. w sprawie przyjęcia w ramach pomocy wspólnotowej programu operacyjnego Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego objętego celem „konwergencja” w regionie Podkarpackie w Polsce, nr CCI 2007 PL 16 1 PO 013), zatwierdzono Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013, który został przyjęty uchwałą Nr 72/1176/07 Zarządu Województwa Podkarpackiego z dnia 6 listopada 2007 r. w sprawie przyjęcia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013.

W 2009 r. w celu usprawniania realizacji RPO WP, Zarząd Województwa Podkarpackiego na mocy uchwał nr 189/3554/09 z 11 maja 2009 r., nr 200/3782/09 z 23 czerwca 2009 r.,

nr 210/3960/09 z 4 sierpnia 2009 r. przyjął propozycje zmian Programu. Wprowadzone zmiany dotyczyły w szczególności:

- a) usunięcia z opisu osi priorytetowej IV. Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom zapisu: „z wyłączeniem administracji rządowej”,
- b) zmodyfikowania zapisów Programu w zakresie głównych grup beneficjentów następujących osi priorytetowych: II. Infrastruktura techniczna, III. Społeczeństwo informacyjne, IV. Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom, VII. Spójność wewnątrzregionalna,
- c) uwzględnienia zmiany o charakterze technicznym, polegającej na dodaniu kategorii interwencji nr 75 – Infrastruktura systemu oświaty do opisu osi priorytetowej I Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka RPO WP,
- d) usunięcia zapisów dotyczących Instytucji Pośredniczącej II stopnia.

W dniu 14 lipca 2009 r. Komitet Monitorujący RPO WP 2007-2013 rozpatrzył i zatwierdził propozycję zmian ww. dokumentu. Instytucji Zarządzająca RPO WP w dniu 11 sierpnia 2009 r. przekazała Komisji Europejskiej wniosek o dokonanie przeglądu RPO WP 2007-2013.

Komisja Europejska na mocy decyzji K(2009)8282 z dnia 27 października 2009 r. zmieniającej decyzję Komisji K(2007)4560 w sprawie przyjęcia w ramach pomocy wspólnotowej programu operacyjnego Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego objętego celem „konwergencja” w regionie Podkarpackie w Polsce, pozytywnie rozpatrzyła wniosek o dokonanie przeglądu RPO WP 2007-2013.

W dniu 15 grudnia 2009 r. ZWP podjął uchwałę nr 244/4674/09 w sprawie przyjęcia zaktualizowanego RPO WP lata 2007-2013.

Następnie 15 czerwca 2010 r. ZWP uchwałą nr 292/5738/10 przyjął projekt zmian Programu.

Wprowadzone zmiany obejmowały w szczególności:

- a) zmianę opisu osi priorytetowej VII Spójność wewnątrzregionalna, w związku wystąpieniem na terenie województwa podkarpackiego powodzi w maju i czerwcu 2010 r. oraz tabelę finansową w podziale na osie priorytetowe oraz źródła finansowania (nr 18),
- b) modyfikację rozdziału 9.3 Zarządzanie finansowe w związku z nowelizacją ustawy o finansach publicznych,
- c) aktualizację załącznika nr 6 Obszary zmarginalizowane gospodarczo i społecznie do RPO WP,
- d) przypisanie alokacji finansowej do kategorii interwencji nr 75 w ramach osi priorytetowej I Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, a w konsekwencji również zmianę tabeli nr 19 Indykatorywny podział, według kategorii, zaprogramowanego wykorzystania wkładu EFRR w RPO WP oraz zmianę załącznika nr 19.

Propozycja modyfikacji zapisów RPO WP w ww. zakresie, zgodnie z Wytocznymi Ministra Rozwoju Regionalnego dotyczącymi dokonywania przeglądu i renegocjacji z Komisją Europejską programów operacyjnych w ramach Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013 z dnia 1 września 2008 r., uzyskała akceptację Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz Komitetu Monitorującego RPO WP 2007-2013.

Instytucji Zarządzająca RPO WP w dniu 23 lipca 2010 r. przekazała Komisji Europejskiej wniosek do o dokonanie przeglądu RPO WP. Komisja Europejska na mocy decyzji K(2011)311 z dnia 17 lutego 2011 r. zmieniającej decyzję Komisji K(2007)4560 w sprawie przyjęcia w ramach pomocy wspólnotowej programu operacyjnego Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego objętego celem „konwergencja” w regionie Podkarpackie w Polsce, pozytywnie rozpatrzyła wniosek o dokonanie przeglądu RPO WP 2007-2013.

W dniu 23 marca 2011 r., Instytucja Zarządzająca RPO WP 2007-2013 otrzymała uwierzytelnioną notyfikację ww. decyzji Komisji Europejskiej.

W dniu 6 kwietnia 2011 r. ZWP podjął uchwałę nr 36/674/11 w sprawie przyjęcia zaktualizowanego RPO WP 2007-2013.

W dniu 1 marca 2011 r. uchwałą nr 28/453/11 ZWP przyjął stanowisko w sprawie alokacji dodatkowych środków wspólnotowych w ramach RPO WP 2007-2013, zgodnie z którym ww. środki rozdysponowane zostały w następujący sposób:

- a) Środki z dostosowania technicznego w wysokości 9 842 879 euro na niwelowanie skutków powodzi postanowiono przeznaczyć na realizację w trybie indywidualnym, projektów w ramach osi priorytetowej II *Infrastruktura techniczna* (7 930 030 EUR) oraz osi priorytetowej V *Infrastruktura publiczna* (1 912 849 EUR).
- b) Środki z krajowej rezerwy wykonania w wysokości 42 340 885 EUR oraz środki z dostosowania technicznego w wysokości 10 295 370 EUR postanowiono przeznaczyć:
 - na zwiększenie alokacji w osi priorytetowej I *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka* RPO WP o kwotę 11 436 255 EUR,
 - na zwiększenie alokacji w osi priorytetowej II *Infrastruktura techniczna* RPO WP o kwotę 27 000 000 EUR, w tym:
 - 17 000 000 EUR w działaniu 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna* schemat A *Drogi wojewódzkie*,
 - 10 000 000 EUR w działaniu 2.2 *Infrastruktura energetyczna*,
 - na zwiększenie alokacji w osi priorytetowej V *Infrastruktura publiczna*, w działaniu 5.1 *Infrastruktura edukacyjna* schemat A *Szkoły wyższe* RPO WP 2007-2013, o kwotę 9 200 000 EUR,
 - na zwiększenie alokacji w osi priorytetowej VI *Turystyka i kultura* RPO WP 2007-2013 o kwotę 5 000 000 EUR.

Przygotowany w oparciu o powyższe stanowisko projekt zmian RPO WP 2007-2013 przekazano do zaopiniowania przez MRR w dniu 7 marca 2011 r.

W związku z rekomendacjami MRR oraz zaleceniami Komisji Europejskiej (przedstawionymi w trakcie spotkania w Warszawie w dniu 10 marca 2011 r. związanego z procesem renegocjacji i przeglądu śródkresowego programów operacyjnych), ZWP na mocy uchwały nr 40/747/11 z dnia 19 kwietnia 2011 r., dokonał zmiany stanowiska przyjętego w dniu 1 marca 2011r. Dodatkowe środki postanowiono rozdysponować w następujący sposób:

- A. Środki z dostosowania technicznego, w wysokości 9 842 879 EUR na niwelowanie skutków powodzi zostały rozdysponowane, jak pierwotnie w uchwale nr 28/453/11 z dnia 1 marca 2011 r.
- B. Środki z krajowej rezerwy wykonania w wysokości 42 340 885 EUR oraz środki z dostosowania technicznego w wysokości 10 295 370 EUR postanowiono przeznaczyć:
 - na zwiększenie alokacji w osi priorytetowej I *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka* RPO WP o kwotę 11 436 255 EUR, w tym:
 - 3 197 091 EUR w działaniu 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości* schemat A *Wsparcie kapitałowe funduszy*,
 - 6 734 651 EUR w działaniu 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości* schemat B *Bezpośrednie dotacje inwestycyjne*,
 - 1 504 513 EUR w działaniu 1.4 *Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu* schemat A *Projekty inwestycyjne*,

- na zwiększenie alokacji w osi priorytetowej II *Infrastruktura techniczna* RPO WP 2007-2013 o kwotę 31 200 000 EUR, w tym:
 - 10 000 000 EUR w działaniu 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna* schemat A *Drogi wojewódzkie*,
 - 4 000 000 EUR w działaniu 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna* schemat E *Infrastruktura kolejowa*,
 - 17 200 000 EUR w działaniu 2.2 *Infrastruktura energetyczna*,
- na zwiększenie alokacji w osi priorytetowej V *Infrastruktura publiczna*, w działaniu 5.1 *Infrastruktura edukacyjna* schemat A *Szkoły wyższe* RPO WP 2007-2013, o kwotę 5 000 000 EUR,
- na zwiększenie alokacji w osi priorytetowej VI *Turystyka i kultura* RPO WP o kwotę 5 000 000 EUR.

ZWP uchwałą nr 42/800/11 z dnia 26 kwietnia 2011 r. przyjął projekt zmian Programu uwzględniający ww. stanowisko oraz zalecenia MRR.

Niniejszy dokument uzyskał akceptację Komitetu Monitorującego RPO WP na lata 2007-2013 w dniu 6 maja 2011 r., a następnie 13 czerwca 2011 r., za pośrednictwem *Systemu zarządzania funduszami we Wspólnocie Europejskiej w latach 2007-2013 – SFC 2007* został przekazany do KE. Komisja Europejska zgłosiła uwagi dotyczące:

- wartości wskaźników,
- przeznaczenia niewystarczającej ilości środków na realizację Strategii Lizbońskiej,
- przeznaczenia dodatkowych środków wspólnotowych na realizację osi priorytetowej VI *Turystyka i kultura* RPO WP.

W związku z uwagami KE, na mocy uchwały nr 74/1644/11 z dnia 6 września 2011 r., ZWP dokonał zmiany stanowiska, zgodnie z którym postanowiono rozdysponować dodatkowe środki w poniższy sposób:

- a) Środki z dostosowania technicznego, w wysokości 9 842 879 euro na niwelowanie skutków powodzi zostały rozdysponowane, jak pierwotnie w uchwale nr 28/453/11 z dnia 1 marca 2011 r.
- b) Środki z krajowej rezerwy wykonania w wysokości 42 340 885 EUR oraz środki z dostosowania technicznego w wysokości 10 295 370 EUR postanowiono przeznaczyć:
 - na zwiększenie alokacji w osi priorytetowej I *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka* RPO WP o kwotę 18 239 164 EUR, w tym:
 - 10 000 000 EUR w działaniu 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości* schemat A *Wsparcie kapitałowe funduszy* (wzrost o 6 802 909 EUR),
 - 6 734 651 EUR w działaniu 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości* schemat B *Bezpośrednie dotacje inwestycyjne* (bez zmian),
 - 1 504 513 EUR w działaniu 1.4 *Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu* schemat A *Projekty inwestycyjne* (bez zmian),
 - na zwiększenie alokacji w osi priorytetowej II *Infrastruktura techniczna* RPO WP o kwotę 29 397 091 EUR, w tym:
 - 3 197 091 EUR w działaniu 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna* schemat A *Drogi wojewódzkie* (zmniejszenie o 6 802 909 euro),
 - 4 000 000 EUR w działaniu 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna* schemat E *Infrastruktura kolejowa* (bez zmian),

–22 200 000 EUR w działaniu 2.2 *Infrastruktura energetyczna* (wzrost o 5 000 000 EUR),

- na zwiększenie alokacji w osi priorytetowej V *Infrastruktura publiczna*, w działaniu 5.1 *Infrastruktura edukacyjna* schemat A *Szkoły wyższe*, o kwotę 5 000 000 EUR (bez zmian).

W związku z alokacją środków z krajowej rezerwy wykonania oraz dostosowania technicznego, konieczne było również:

- dokonanie zmian wskaźników (zmiany wskaźników dokonano w ramach wszystkich osi priorytetowych RPO WP 2007-2013 za wyjątkiem osi priorytetowej VII *Spójność wewnątrzregionalna*. Zmiany dotyczyły przede wszystkim:
 - aktualizacji wskaźników realizacji celów RPO WP 2007-2013;
 - dodania nowych wskaźników w osiach priorytetowych I i III;
 - zmiany (zwiększenia lub zmniejszenia) wartości docelowych wskaźników w osiach priorytetowych I, II, III, IV, V, VI, VIII, w związku z przeprowadzonymi badaniami ewaluacyjnymi oraz analizami Instytucji Zarządzającej RPO WP 2007-2013 związanymi z przygotowywaniem sprawozdań z realizacji RPO WP 2007-2013;
 - dodania brakujących wartości docelowych wskaźników w osi priorytetowej II;
 - doprecyzowania nazwy wskaźników w osiach priorytetowej I, IV i VI,
 - zmian o charakterze porządkującym dotyczących m.in. jednostek miary oraz źródeł pozyskiwania danych.
- dokonanie zmian tabel finansowych, w tym: tabeli przedstawiającej alokację środków EFRR (w %) na poszczególne osie priorytetowe, tabeli 17. Tabela finansowa w podziale na lata, tabeli 18. Tabela finansowa w podziale na osie priorytetowe oraz źródła finansowania, tabeli 19. Indykatory podział, według kategorii, zaprogramowanego wykorzystania wkładu EFRR w RPO WP), załącznika nr 19 Tabela wydatków w ramach poszczególnych kategorii earmarking'u,
- opracowanie dodatkowego rozdziału pn. *Przegląd i renegocjacje programów operacyjnych w ramach NSRO na lata 2007-2013*.

Propozycja modyfikacji zapisów RPO WP 2007-2013 w ww. zakresie, uzyskała akceptację Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz Komitetu Monitorującego RPO WP 2007-2013.

Instytucja Zarządzająca RPO WP w dniu 27 października 2011 r. przekazała ponownie Komisji Europejskiej wniosek do o dokonanie przeglądu RPO WP 2007-2013. *Komisja Europejska na mocy decyzji nr K(2011)9881 z dnia 21 grudnia 2011 r. zmieniającej decyzję Komisji K(2007)4560 w sprawie regionalnego programu operacyjnego dla regionu Podkarpackiego w ramach pomocy wspólnotowej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego objętego celem Konwergencji w regionie Podkarpackim*, pozytywnie rozpatrzyła wniosek o dokonanie przeglądu RPO WP 2007-2013.

W dniu 10 stycznia 2012 r. ZWP podjął uchwałę nr 107/2427/12 w sprawie przyjęcia zaktualizowanego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013.

Opis Systemu Zarządzania i Kontroli dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013

Zgodnie z art. 71 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999, *przed złożeniem pierwszego wniosku o płatność*

okresową lub nie później niż w terminie dwunastu miesięcy od zatwierdzenia każdego programu operacyjnego państwa członkowskie przedkładają Komisji Europejskiej opis systemu zarządzania i kontroli.

Do Zarządu Województwa Podkarpackiego, w związku z pełnieniem funkcji Instytucji Zarządzającej, zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, należało określenie systemu realizacji programu operacyjnego. W celu wykonywania tych obowiązków Instytucja Zarządzająca RPO WP sporządziła Opis Systemu Zarządzania i Kontroli dla RPO WP na lata 2007-2013 (OSZiK). Przedmiotowy dokument, sporządzany na poziomie Instytucji Zarządzającej dotyczył w szczególności organizacji i procedur Instytucji Zarządzającej, Instytucji Certyfikującej oraz Instytucji Audytowej.

Uchwałą nr 132/2377/08 z dnia 9 września 2008 r. nastąpiło przyjęcie ostatecznej wersji Opisu Systemu Zarządzania i Kontroli dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 przez ZWP (zaakceptowanego w dniu 4 września 2008r. przez Instytucję Certyfikującą z zastrzeżeniem wprowadzenia zmian do jego ostatecznej wersji). Uzupełniony dokument został ponownie przekazany do Instytucji Certyfikującej, a następnie do KE za pośrednictwem Systemu Zarządzania Funduszami we Wspólnocie Europejskiej w latach 2007-2013 – wraz ze sprawozdaniem i opinią nt. zgodności z art. 58-62 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenia (WE) nr 1260/1999.

ZWP w okresie realizacji RPO WP 2007-2013 podjął 15 uchwał w sprawie przyjęcia OSZiK.

Zmiany wprowadzone do *Opisu systemu zarządzania i kontroli dla RPO WP 2007-2013* dotyczyły w szczególności:

- a) zmianą aktów prawnych (ustaw, rozporządzeń, wytycznych MRR/MIR),
- b) zmian organizacji wewnętrznej Ministerstwa Rozwoju (wcześniej Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju),
- c) wypełnieniem zaleceń z kontroli IPOC odnoszących się do rekomendacji,
- d) wypełnieniem rekomendacji Instytucji Audytowej,
- e) zmian w strukturze Instytucji Zarządzającej IZ RPO WP 2007-2013 (w tym zmiana schematów, docelowej liczby etatów, podległości, realizowanych zadań) - spowodowaną zmianą zarządzeń Marszałka Województwa Podkarpackiego w sprawie określenia organizacji wewnętrznej oraz szczegółowego zakresu działania departamentów,
- f) wnioskami o zmianę OSZiK, przekazanymi przez Departamenty zaangażowane w realizację RPO WP 2007-2013.

Instrukcja Wykonawcza Instytucji Zarządzającej RPO WP

W dniu 23 grudnia 2008r. ZWP uchwałą nr 159/2917/08 przyjął Instrukcję Wykonawczą Instytucji Zarządzającej RPO WP (dokument około programowy opisujący szczegółowo wszelkie procedury i zawierający wzory formularzy, pism i umów związanych z realizacją RPO WP 2007-2013).

Aktualizacja Instrukcji Wykonawczej IZ RPO WP spowodowana była najczęściej następującymi kwestiami:

- zmianą aktów prawnych,
- zmianą organizacji wewnętrznej Ministerstwa Rozwoju (wcześniej Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju),
- wypełnieniem zaleceń z kontroli IPOC odnoszących się do rekomendacji,

- wypełnieniem rekomendacji Instytucji Audytowej,
- zmianą zarządzeń Marszałka Województwa Podkarpackiego w sprawie określenia organizacji wewnętrznej oraz szczegółowego zakresu działania departamentów,
- wnioskami o zmianę Instrukcji Wykonawczej, przekazanymi przez Departamenty zaangażowane w realizację RPO WP.

Szczegółowy Opis Priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013

Szczegółowy Opis Priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 (Uszczegółowienie) to dokument, który powstał w oparciu o Wytyczne Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 13 marca 2007 r. w zakresie szczegółowego opisu priorytetów programu operacyjnego. Obowiązek sporządzenia Uszczegółowienia wynikał z art. 26 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2016 r. poz.383 t. j.) Uszczegółowienie składa się z dwóch części: pierwsza zawiera informacje na temat programu operacyjnego, natomiast druga stanowi opis działań realizowanych w ramach poszczególnych priorytetów, grup potencjalnych beneficjentów oraz systemu wyboru i oceny projektów. Dokument ten stanowi kompendium wiedzy nt. możliwości i sposobu realizacji projektów. Zawarte w nim informacje służyły potencjalnym beneficjentom w przygotowaniu wniosku aplikacyjnego.

Zmiany w okresie realizacji Programu wprowadzone do ww. dokumentu dotyczyły w szczególności:

- aktualizacji publikatorów aktów prawnych, wytycznych oraz innych dokumentów związanych z realizacją RPO WP,
- zmianę kryteriów wyboru finansowanych operacji w osiach priorytetowych,
- dostosowania zapisów tabel „*Lista projektów kluczowych w ramach osi priorytetowej*” do zmian Indyktywnego Wykazu Indywidualnych Projektów Kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013;
- zmiany alokacji środków w ramach poszczególnych osi priorytetowych, działań oraz schematów, wynikających z realokacji środków oraz stosowania „mechanizmu elastyczności” w ramach RPO WP,
- zmianę załącznika nr 1 *Linia demarkacyjna pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej*
- zmiany o charakterze aktualizacyjnym.

Rozporządzenia pomocy publicznej

W ramach realizacji RPO WP 2007-2013 miały zastosowanie następujące programy pomocowe:

- 1) *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania pomocy na inwestycje w zakresie transportu multimodalnego w ramach regionalnych programów operacyjnych*, które weszło w życie w dniu 15 kwietnia 2009r.
- 2) *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania pomocy na wzmacnianie potencjału instytucji otoczenia biznesu w ramach regionalnych programów operacyjnych*, które weszło w życie w dniu 5 czerwca 2009r.
- 3) *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania pomocy na projekty w zakresie badań i rozwoju w ramach regionalnych programów operacyjnych*, które weszło w życie w dniu 25 czerwca 2010r.

- 4) *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania pomocy na rewitalizację w ramach regionalnych programów operacyjnych*, które weszło w życie w dniu 16 lipca 2010r.
- 5) *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania pomocy ze środków instrumentów inżynierii finansowej w ramach regionalnych programów operacyjnych*, które weszło w życie w dniu 24 listopada 2011r. i zastąpiło dotychczas obowiązujące *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania pomocy przez fundusze pożyczkowe i poręczeniowe w ramach regionalnych programów operacyjnych z dnia 15 czerwca 2009r.*
- 6) *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania pomocy na inwestycje w zakresie portów lotniczych w ramach regionalnych programów operacyjnych*, które weszło w życie w dniu 3 listopada 2009r.
- 7) *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania pomocy de minimis w ramach regionalnych programów operacyjnych*, które weszło w życie w dniu 14 grudnia 2010r. i zastąpiło poprzednio obowiązujące.
- 8) *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania pomocy na szkolenia w ramach regionalnych programów operacyjnych*, które weszło w życie w dniu 18 grudnia 2010r. i zastąpiło poprzednio obowiązujące.
- 9) *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania regionalnej pomocy inwestycyjnej w ramach regionalnych programów operacyjnych*, które weszło w życie w dniu 21 grudnia 2010r. i zastąpiło poprzednio obowiązujące.
- 10) *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania pomocy na usługi doradcze dla mikro przedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców w ramach regionalnych programów operacyjnych*, które weszło w życie w dniu 21 grudnia 2010r. i zastąpiło poprzednio obowiązujące.
- 11) *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania regionalnej pomocy inwestycyjnej przez fundusze rozwoju obszarów miejskich w ramach regionalnych programów operacyjnych*, które weszło w życie w dniu 30 grudnia 2010r.
- 12) *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania pomocy na inwestycje w zakresie: energetyki, infrastruktury telekomunikacyjnej, infrastruktury sfery badawczo-rozwojowej, lecznictwa uzdrowiskowego w ramach regionalnych programów operacyjnych*, które weszło w życie w dniu 31 grudnia 2009r.

Projekty kluczowe w ramach RPO WP

Podstawą tworzenia indykatywnego wykazu projektów kluczowych oraz realizacji projektów umieszczonych w wykazie stanowi ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz wydane na jej podstawie *Wytyczne Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie jednolitego systemu zarządzania i monitorowania projektów indywidualnych*. Wykaz tworzą projekty kluczowe, czyli przedsięwzięcia istotne z punktu widzenia osiągnięcia zakładanych wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego województwa, wybierane w trybie indywidualnym.

W okresie realizacji RPO WP 2007-2013 przeprowadzono 16 naborów projektów kluczowych, w tym 5 naborów na listę projektów rezerwowych. Wykaz projektów kluczowych zmieniany był 36 razy.

Pierwszy wykaz (Indykatywny Plan Inwestycyjny RPO WP) przyjęty uchwałą nr 9/136/07 ZWP z dnia 10 stycznia 2007 r. składał się z 12 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 110,96 mln EUR (491,52 mln PLN), co stanowiło 10% alokacji RPO WP 2007-

2013. Natomiast ostatni wykaz (zaktualizowany uchwałą 227/4593/16 ZWP z dnia 25 października 2016 r.) zawierał 96 projektów na wartość dofinansowania 322,03 mln EUR (1 426,56 mln PLN), co stanowiło 28,61% całkowitej alokacji dla RPO WP 2007-2013.

Zakończono realizację wszystkich 96 projektów kluczowych ujętych w wykazie z 2016r. na łączną wartość dofinansowania z EFRR 332,92 mln EUR (1 474,84 mln PLN) (w trakcie realizacji zwiększono wartość dofinansowania poszczególnych projektów w stosunku do wartości wykazanej w wykazie).

Tabela 3. Zrealizowane projekty kluczowe wg osi priorytetowych – stan na 31 grudnia 2016r.

Oś priorytetowa	Liczba projektów	Wartość dofinansowania z EFRR projektów zakończonych (w mln EUR)	Wartość dofinansowania z EFRR projektów zakończonych (w mln PLN)
1 Oś priorytetowa: Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka	18	84,93	376,22
2 Oś priorytetowa: Infrastruktura techniczna	28	127,16	563,32
3 Oś priorytetowa: Społeczeństwo informacyjne	24	43,08	190,85
4 Oś priorytetowa: Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom	4	19,03	84,30
5 Oś priorytetowa: Infrastruktura publiczna	18	42,47	188,16
6 Oś priorytetowa: Turystyka i kultura	3	10,77	47,72
7 Oś priorytetowa: Spójność wewnątrzregionalna	1	5,48	24,28
8 Oś priorytetowa: Pomoc techniczna	0	-	-
Razem	96	332,92	1474,85

Źródło: KSI SIMIK (07-13).

Szczegółowe informacje nt. projektów kluczowych w ramach osi priorytetowych zawarto w punkcie 3. *Realizacja w podziale na priorytety, postęp wdrażania Programu wg priorytetów.*

2.1.6.2. Analiza postępu finansowego i rzeczowego

W okresie programowania w ramach RPO WP 2007-2013 przeprowadzono łącznie 76 konkursów. Kwota postawiona do konkursów przeznaczona na dofinansowanie (EFRR + BP) projektów wyniosła 753 823 487,83 EUR (3 339 362 668,72 PLN). Złożono 4 727 projektów z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 1 580 420 139,52 EUR (7 001 103 176,10 PLN) (plus 96 projektów kluczowych), tj. 210% szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów.

Tabela 4. Nabory wniosków w ramach RPO WP 2007-2013.

Oś priorytetowa	Liczba naborów od uruchomienia Programu	Kwota postawiona w konkursach (PLN)	Kwota postawiona w konkursach (EUR)	Ilość wniosków złożonych od początku realizacji Programu	Wartość złożonych wniosków - wnioskowana kwota dofinansowania (PLN)	Wartość złożonych wniosków - wnioskowana kwota dofinansowania (EUR)
1 Oś priorytetowa: <i>Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka</i>	19	830 819 699,37	187 548 183,79	2871	2 088 779 887,59	471 518 519,06
2 Oś priorytetowa: <i>Infrastruktura techniczna</i>	15	1 114 311 169,63	251 543 188,25	630	1 746 307 108,35	394 209 148,82
3 Oś priorytetowa: <i>Spółeczeństwo informacyjne</i>	2	70 000 000,00	15 801 711,10	60	206 205 843,04	46 548 645,13
4 Oś priorytetowa: <i>Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom</i>	10	561 912 991,22	126 845 525,01	338	1 157 096 136,58	261 201 645,35
5 Oś priorytetowa: <i>Infrastruktura publiczna</i>	8	273 538 922,23	61 748 328,91	441	864 453 053,51	195 140 534,44
6 Oś priorytetowa: <i>Turystyka i kultura</i>	1	74 724 534,27	16 868 221,47	103	226 171 652,53	51 055 701,60
7 Oś priorytetowa: <i>Spójność wewnątrzregionalna</i>	4	255 500 000,00	57 676 245,51	190	558 625 072,89	126 103 314,50
8 Oś priorytetowa: <i>Pomoc techniczna</i>	17	158 555 352,00	35 792 083,79	92	153 464 421,61	34 642 863,63
kluczowe	-	-	-	96	1 417 861 487,55	320 066 251,51
	76	3 339 362 668,72	753 823 487,83	4 821	8 418 964 663,65	1 900 486 381,04

W okresie realizacji Programu liczba wniosków ocenionych pozytywnie pod względem formalnym wyniosła 3 638 projektów na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania 1 647 401 301,35 EUR (7 297 823 024,86 PLN), w tym 96 projektów kluczowych na wartość dofinansowania 328 063 674,47 EUR (1 453 289 271,54 PLN). Zatwierdzono do realizacji 3 066 projektów na łączną kwotę dofinansowania 1 428 372 032,04 EUR (6 327 545 264,75 PLN).

Tabela 5. Wnioski ocenione pozytywnie pod względem formalnym w okresie programowania wg osi priorytetowych.

Oś priorytetowa	liczba wniosków po ocenie formalnej	Wartość dofinansowania ogółem projektów (PLN)	Wartość dofinansowania ogółem projektów (EUR)
1 Oś priorytetowa: <i>Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka</i>	1 865	1 425 424 304,75	321 773 472,26
2 Oś priorytetowa: <i>Infrastruktura techniczna</i>	580	1 638 324 537,92	369 833 300,51
3 Oś priorytetowa: <i>Spółeczeństwo informacyjne</i>	52	147 429 995,93	33 280 660,04
4 Oś priorytetowa: <i>Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom</i>	286	1 012 506 513,28	228 561 934,42
5 Oś priorytetowa: <i>Infrastruktura publiczna</i>	414	811 456 583,90	183 177 178,69
6 Oś priorytetowa: <i>Turystyka i kultura</i>	94	190 273 039,84	42 951 994,37
7 Oś priorytetowa: <i>Spójność wewnątrzregionalna</i>	159	463 302 484,89	104 585 314,54
8 Oś priorytetowa: <i>Pomoc techniczna</i>	92	153 264 421,61	678 946 061,29
kluczowe	96	1 453 289 271,54	328 063 674,47
	3 638	7 297 823 024,86	1 647 401 301,35

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Od początku realizacji Programu podpisano 2 596 umów (w tym 96 projektów kluczowych) o wartości dofinansowania 1 212 694 243,16 EUR (5 372 114 227,77 PLN), w tym z EFRR 1 136 727 678,53 EUR (5 035 589 943,11 PLN). Zatwierdzono 12 623 wnioski o płatność na łączną kwotę dofinansowania 1 200 517 022,28 EUR (5 318 170 356,98 PLN), w tym z EFRR 1 124 536 073,48 EUR (4 981 582 351,91 PLN).

Tabela 6. Podpisane umowy w okresie programowania w ramach RPO WP 2007-2013.

Oś priorytetowa	liczba umów	Wartość dofinansowania EFRR (PLN)	Wartość dofinansowania EFRR (EUR)
1 Oś priorytetowa: <i>Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka</i>	1 254	829 118 134,86	187 164 074,78
2 Oś priorytetowa: <i>Infrastruktura techniczna</i>	438	1 137 481 302,17	256 773 584,54
3 Oś priorytetowa: <i>Spółeczeństwo informacyjne</i>	36	82 362 039,32	18 592 302,16
4 Oś priorytetowa: <i>Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom</i>	252	621 521 944,79	140 301 574,48
5 Oś priorytetowa: <i>Infrastruktura publiczna</i>	219	356 746 131,08	80 531 418,56
6 Oś priorytetowa: <i>Turystyka i kultura</i>	69	100 623 365,38	22 714 590,71
7 Oś priorytetowa: <i>Spójność wewnątrzregionalna</i>	143	305 088 372,13	68 870 261,70
8 Oś priorytetowa: <i>Pomoc techniczna</i>	92	142 213 793,93	32 103 161,23
kluczowe	96	1 460 434 859,27	329 676 710,37
	2 596	5 035 589 943,11	1 136 727 678,53

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Od początku realizacji Programu zakończono realizację 2 592 projektów o wartości dofinansowania z EFRR 1 120 768 463,9 EUR (4 964 892 218,22 PLN).

Tabela 7. Projekty zakończone w okresie programowania w ramach RPO WP 2007-2013.

Oś priorytetowa	liczba projektów	Wartość dofinansowania EFRR (PLN)	Wartość dofinansowania EFRR (EUR)
1 Oś priorytetowa: <i>Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka</i>	1 250	813 030 742,39	183 532 527,23
2 Oś priorytetowa: <i>Infrastruktura techniczna</i>	438	1 135 287 767,61	256 278 418,84
3 Oś priorytetowa: <i>Spółeczeństwo informacyjne</i>	36	82 362 039,32	18 592 302,16
4 Oś priorytetowa: <i>Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom</i>	252	570 496 990,31	128 783 266,06
5 Oś priorytetowa: <i>Infrastruktura publiczna</i>	219	397 640 627,71	89 762 890,29
6 Oś priorytetowa: <i>Turystyka i kultura</i>	69	100 384 729,25	22 660 721,29
7 Oś priorytetowa: <i>Spójność wewnątrzregionalna</i>	143	304 363 566,95	68 706 645,06
8 Oś priorytetowa: <i>Pomoc techniczna</i>	89	129 572 566,16	29 249 546,53
kluczowe	96	1 474 842 570,74	332 929 088,86
	2 592	4 964 892 218,22	1 120 768 463,90

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Projekty, które wg stanu na 31 grudnia 2016 r. nie mają zatwierdzonego wniosku o płatność końcową:

- 14 projektów z zakresu Instrumentów Inżynierii Finansowej (działanie 1.1 schemat A) znajduje się na końcowym etapie czynności pokontrolnych,

- 3 projekty (RPPK.01.01.00-18-395/13, RPPK.01.01.00-18-772/09, RPPK.01.02.00-18-027/12), w których stwierdzono nieprawidłowości skutkujące koniecznością rozwiązania umowy o dofinansowanie i zwrotu wypłaconych środków,
- 1 projekt (RPPK.01.01.00-18-042/09) stwierdzono nieprawidłowości mogące skutkować rozwiązaniem umowy o dofinansowanie i koniecznością zwrotu części lub całości wypłaconego dofinansowania.

Protesty

1. ETAP PRZEDSĄDOWY:

Od dnia 02.12 2009 r. do dnia 31 grudnia 2016r. złożono do IZ RPO WP 2007-2013 650 protestów (ostatni protest rozpatrzono w lutym 2015 r.) z czego 388 protesty od oceny formalnej oraz 262 protesty od oceny merytorycznej. Spośród 388 protestów od oceny formalnej:

- uwzględniono 88 protestów,
 - nie uwzględniono 277 protestów,
 - pozostawiono bez rozpatrzenia 23 protesty.
- Spośród 262 protestów od oceny merytorycznej

- uwzględniono 60 protestów,
- nie uwzględniono 178 protestów,
- pozostawiono bez rozpatrzenia 24 protesty.

Ogółem uwzględniono 148 protesty, nie uwzględniono 455 protestów, zaś 47 protestów pozostawiono bez rozpatrzenia.

Tabela 1. Informację nt. zgłoszonych protestów w podziale na działania oraz etapy oceny

ZESTAWIENIE PROTESTÓW ZŁOŻONYCH DO IZ RPO WP DO 31.12.2016 r.									
Działanie	Protesty ogółem	Protesty od oceny formalnej	W tym uwzględnione	W tym nieuwzględnione	W tym pozostawione bez rozpatrzenia	Protesty od oceny merytorycznej	W tym uwzględnione	W tym nieuwzględnione	W tym pozostawione bez rozpatrzenia
1.1 B	409	239	47	181	11	170	43	106	21
1.2	5	5	1	4	0	0	0	0	0
1.3	56	40	14	25	1	16	0	16	0
1.4	58	51	16	24	11	7	5	2	0
2.1	3	0	0	0	0	3	1	2	0
2.2	22	15	3	12	0	7	1	6	0
3.1	15	9	3	6	0	6	0	6	0
4.1	12	11	1	10	0	1	0	0	1
4.3	2	2	0	2	0	0	0	0	0
4.4	6	3	1	2	0	3	3	0	0
5.1	10	0	0	0	0	10	2	7	1
5.2	19	1	0	1	0	18	2	16	0
5.3	2	2	1	1	0	0	0	0	0
6	16	2	0	2	0	14	3	10	1

7.1	9	3	0	3	0	6	0	6	0
7.2	4	3	0	3	0	1	0	1	0
7.3	2	2	1	1	0	0	0	0	0
RAZ									
EM	650	388	88	277	23	262	60	178	24

2. ETAP POSTĘPOWANIA PRZED SĄDAMI ADMINISTRACYJNYMI:

Od dnia 02.12 2009 r. do dnia 31 grudnia 2016r. skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie na nieuwzględnienie protestu złożono w 65 przypadkach. Wojewódzki Sąd Administracyjny rozpatrzył 42 skargi, uwzględniając 11, oddalając 31 skargi, a w 23 przypadkach pozostawił skargę bez rozpatrzenia.

Od skarg oddalonych Wnioskodawcy złożyli 12 skarg kasacyjnych, spośród których 5 skarg kasacyjnych zostało rozpatrzonych przez NSA pozytywnie dla wnioskodawców.

Od skarg uznanych IZ RPO WP złożyła 4 skargi kasacyjne, spośród których 2 skargi kasacyjne zostały rozpatrzone przez NSA pozytywnie dla IZ RPO WP.

Postęp rzeczowy na poziomie Programu

Postęp rzeczowy w ramach RPO WP 2007-2013 wykazano w odniesieniu do 2 592 zakończonych projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 1 120,77 mln EUR (4 964,89 mln PLN).

Postęp rzeczowy w ramach RPO WP 2007-2013 monitorowany jest w ramach 113 wskaźników, w tym 63 produktu i 50 rezultatu. Zgodnie z zakończonymi projektami:

w zakresie wskaźników produktu:

- 29 wskaźników przekroczyło wartość docelową powyżej 125%,
- 24 wskaźniki osiągnęły wartość docelową w przedziale 75-125%,
- 10 wskaźników osiągnęły wartość docelową poniżej 75%.

w zakresie wskaźników rezultatu:

- 23 wskaźniki przekroczyły wartość docelową powyżej 125%,
- 21 wskaźniki osiągnęły wartość docelową w przedziale 75-125%,
- 6 wskaźników osiągnęły wartość docelową poniżej 75%.

Z powyższych danych wynika, iż 16 wskaźników osiągnęło wartość docelową poniżej 75%, co stanowi 15% wszystkich wskaźników.

Opis wskaźników, które osiągnęły wartość docelową powyżej 125% oraz poniżej 75% zawarto w *Analizie jakościowej* w zakresie działań oraz w załączniku nr. 21 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

Wykres 6. Liczba wskaźników produktu i rezultatu, wg poziomu realizacji wartości docelowej

Do 31 grudnia 2016r. w ramach RPO WP 2007-2013 zakończono 2 592 projekty, w których wskaźnik *Utworzone miejsca pracy (brutto) (EPC)* osiągnął 5 238,96 EPC, co stanowi 106% wartości docelowej w 2015r. w tym: kobiety – 2 063,44 EPC co stanowi 83% wartości docelowej w 2015r., mężczyźni – 3 175,52 EPC co stanowi 128% wartości docelowej w 2015r. Najwyższą wartość powyższy wskaźnik osiągnął w ramach I osi priorytetowej – 3 727,19 EPC.

Przekroczenie wartości docelowej wskaźnika programowego *Utworzone miejsca pracy (brutto)* z tego dla mężczyzn jest nieznaczne i świadczy o większej efektywności realizowanych projektów.

Niższy stopień realizacji wskaźnika *Liczba utworzonych miejsc pracy dla kobiet* w stosunku do mężczyzn wynika ze specyfiki realizowanych projektów, przy założeniu nie naruszenia polityki równych szans. W ramach RPO WP 2007–2013 nie udzielano lub udzielano w niewielkim stopniu dofinansowania na projekty realizowane w branżach o przewadze zatrudnieniowej kobiet (np. oświata, publiczna opieka zdrowotna i pomoc społeczna, działalność finansowa i ubezpieczeniowa; wg danych GUS zawartych w opracowaniu „Kobiety i mężczyźni na rynku pracy” najbardziej sfeminizowane grupy zawodowe to pracownicy biurowi, pracownicy usług i handlu – odpowiednio na 100 mężczyzn 179, 176 kobiet). Wśród branż, w ramach których MŚP składały projekty dominowały: przemysł, przetwórstwo przemysłowe, w tym produkcja mebli oraz usługi budowlane, w których zatrudnienie kobiet co do zasady jest niższe ze względu m.in. na charakter i warunki pracy³.

W ramach ogłoszonych konkursów w perspektywie 2007-2013 beneficjenci zobowiązani byli zamieszczać we wnioskach o dofinansowanie deklaracje oraz krótkie uzasadnienia

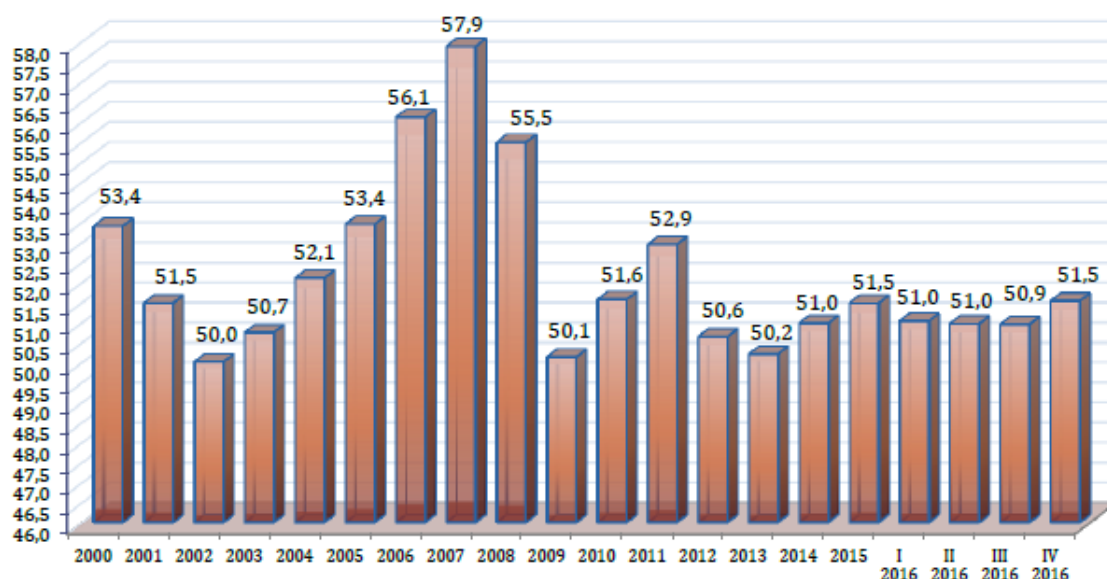
³ Kobiety i mężczyźni na rynku pracy. GUS 2016

w zakresie spójności projektów z horyzontalną polityką równości szans oraz niedyskryminacji zidentyfikowaną między innymi w art. 16 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006. Ponadto, na etapie wdrażania, realizacja polityki równych szans w RPO WP 2007-2013 zapewniona była poprzez równe traktowanie kobiet i mężczyzn, uwidocznione w projektach przyczyniających się do powstania nowych miejsc pracy. W związku z powyższym dla każdego projektu, wymagane było zamieszczenie wskaźnika pn. *Liczba bezpośrednio utworzonych miejsc pracy (EPC)* z podziałem na płeć. Monitorowanie tego wskaźnika w projekcie umożliwiło sprecyzowanie stopnia realizacji polityki równości płci w ramach RPO WP. Realizację ww. polityki horyzontalnej zapewniono m.in. poprzez uwzględnienie przedmiotowej kwestii w kryteriach merytorycznych oceny projektów. Aby projekty mogły otrzymać pozytywne oceny beneficjenci musieli wykazać, iż wszelkie podjęte działania w ramach projektów będą zgodne z politykami horyzontalnymi UE, w tym polityką równości szans. Wnioskodawcy, pozytywny wpływ projektu na politykę równych szans najczęściej wykazywali m.in. zagwarantowanie kobietom i mężczyznom równego udziału w rozwoju gospodarczym, poprzez gwarancję jednakowego wynagrodzenia za taką samą pracę, stworzenie pracownikom możliwości podnoszenia kwalifikacji zgodnie z planem szkoleń (np. specjalne programy dla osób w wieku 50+), wprowadzenie elastycznych godzin pracy dla kobiet w celu zachęcenia ich do podjęcia zatrudnienia oraz dofinansowanie systemu dziennej opieki nad dziećmi, przygotowanie pomieszczeń z miejscami do wypoczynku dla kobiet w ciąży i matek karmiących. Po wyborze projektu do dofinansowania, beneficjenci przed podpisaniem umów zobowiązani byli do złożenia Deklaracji odnośnie stworzonych nowych miejsc pracy z podziałem na płeć. Końcowy etap weryfikacji stosowania powyższej zasady stanowi kontrola na zakończenie realizacji projektu. W oparciu o listę sprawdzającą, w której sformułowano pytania dotyczące zachowania zasady równości szans oraz na podstawie sprawdzenia realizacji wskaźników rezultatu dotyczących liczby utworzonych miejsc pracy z podziałem na kobiety i mężczyzn przedstawionych przez beneficjentów we wnioskach o dofinansowanie, pracownicy IZ RPO WP dokonują końcowego sprawdzenia stosowania zasady równości szans w konkretnym projekcie.

Według stanu na koniec 2016r. w województwie podkarpackim zarejestrowanych było 63 579 bezrobotnych kobiet, które stanowiły 51,5% - ponad połowę ogólnej liczby bezrobotnych. W porównaniu do stanu z końca grudnia 2005r. (53,4%) udział procentowy bezrobotnych kobiet w ogólnej liczbie osób bezrobotnych zmniejszył się o 1,9%.⁴

⁴ Sytuacja kobiet na podkarpackim rynku pracy, WUP-Rzeszów, 2016.

Wykres 18. Udział bezrobotnych kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych 2000 - 2016r.

Źródło: Sytuacja kobiet na podkarpackim rynku pracy, WUP-Rzeszów, 2016.

Znaczna grupa kobiet (60,2%) w stosunku do adekwatnej dla mężczyzn (39,8%) pozostaje bierna zawodowo. Ponadto dłuższy czas pozostawania bez pracy i wyższy poziom bezrobocia rejestrowanego w grupie kobiet związany jest z wieloma różnicami. Charakter bezrobocia w subpopulacji kobiet na rynku pracy pozostaje niejednorodny. Pomimo głównego trendu polityki równościowej (zalecanej przez dyrektywę UE i potwierdzonej działaniami instytucji publicznych i organizacji pozarządowych, które wdrażają określone programy uwzględniające zasady równości płci – w życie), wiele stowarzyszeń i fundacji zwraca uwagę na zjawisko społecznego wykluczenia pewnej części kobiet (często matek samotnie wychowujących dziecko) i jednocześnie będących w wieku produkcyjnym z czynnego życia zawodowego. Sytuacje takie dotyczą zarówno terenów miejskich jak i wiejskich. Są bardziej związane z trudną sytuacją życiową oraz niskim stopniem rozwoju ekonomicznego. Na terenach wiejskich lub w niektórych miastach występuje mała liczba firm. Nawet w tych już istniejących pracownicy tracą szansę na wykonywanie niektórych zawodów, bądź muszą je wykonywać w ograniczonym zakresie, wobec redukcji rynków zbytu lub pełnienia dodatkowych obowiązków społecznych czy rodzinnych. Przez to zostaje obniżona szansa na uzyskanie zatrudnienia w większości zawodów odpowiednich do wykształcenia i doświadczenia zawodowego kobiet. Może to wynikać z utrwalonego podziału na zawody bardziej odpowiednie dla mężczyzn niż dla kobiet. Przyczyną tej dysproporcji może być też fakt, że pracodawcy w niektórych przypadkach chętniej nawiązują umowę o pracę z mężczyznami, minimalizując ryzyko urlopu macierzyńskiego czy mniejszej dyspozycyjności. Proces ten jednakże słabnie, ponieważ to często kobiety otwierają własną działalność gospodarczą, szczególnie gdy posiadają zawód stwarzający takie możliwości. Myślenie schematami może być charakterystyczne dla małych firm i w przypadku pewnej grupy niedoświadczonych pracodawców. Najmniejsze różnice w zarobkach na niekorzyść kobiet odnotowano w grupie pracowników biurowych, pracowników usług osobistych i sprzedawców oraz w specjalnościach związanych z rolnictwem. Największym

rozwarstwieniem charakteryzują się takie grupy zawodowe jak: przedstawiciele władz publicznych wyżsi urzędnicy i kierownicy, specjaliści, technicy i inny średni personel, robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy oraz operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń. Nie w każdej działalności możliwe jest zachowanie proporcji w zatrudnieniu – 50% kobiet do 50% mężczyzn. Są działy gospodarki, gdzie trudno byłoby zrealizować ten teoretyczny postulat. Z drugiej strony jest wiele miejsc pracy, gdzie kobiety mogłyby odnaleźć się na rynku pracy – znajdując satysfakcjonujące zatrudnienie. Główną przyczyną różnorodnych trudności na rynku pracy jest niski poziom znaczących inwestycji i co jest z tym powiązane – niewielka koncentracja kapitału, potrzebnego do ich realizacji.⁵

Symulację wpływu realizacji RPO WP na wybrane wskaźniki makroekonomiczne gospodarki województwa podkarpackiego przeprowadzono z wykorzystaniem *regionalnego modelu HERMIN gospodarki województwa podkarpackiego* (Model). W opracowaniu wykorzystano wersję Modelu z dnia 2 września 2009 r., przekazaną przez Instytut Wiedzy i Innowacji w Warszawie (IWI) w ramach badania ewaluacyjnego pn. „Ocena realizacji celów RPO WP w roku 2008 za pomocą modelu HERMIN”.

W celu dokonania oszacowań wpływu Programu na wskaźniki *Wpływ realizacji Programu na zmianę PKB w województwie podkarpackim* oraz *Liczba utworzonych miejsc pracy (netto)* zaktualizowano dane dot. zrealizowanych oraz prognozowanych płatności w ramach Programu w latach 2007-2015 w celu uzyskania wartości przejścia (wskaźników) z kategorii interwencji Programu do kategorii ekonomicznych Modelu oraz uwzględniono rozkład alokacji EFRR na kategorie interwencji.

Ponieważ model HERMIN ze swej specyfiki nie uwzględnia podziału zmiennej „L”⁶ wg płci, dane dot. *Liczby utworzonych miejsc pracy (netto)* dla kobiet i mężczyzn uzyskano w wyniku dodatkowych analiz poza modelem HERMIN. Przeprowadzono ekstrapolację trendu liniowego danych zawartych w Banku Danych Regionalnych dot. rozkładu zmiennej „płeć” w ogólnej liczbie pracujących w województwie podkarpackim⁷. Uzyskane współczynniki udziału⁸ wykorzystano do rozbicia otrzymanej w wyniku symulacji makroekonomicznej ogólnej liczby utworzonych miejsc pracy netto ze względu na płeć. W związku z powyższym uzyskano dla 2012 r. następujące wartości: (kobiety – 342 szt.), (mężczyźni – 434 szt.).

Mając na uwadze, iż symulacje przeprowadzane były za pomocą różnych wersji modelu, porównywanie danych dot. wartości docelowej i realizacji oraz prezentowanie prostych, procentowych statystyk nt postępu realizacji wskaźnika, z punktu widzenia metodologii jest niezasadne.

Jedną z cech charakterystycznych modelu jest silne oddziaływanie na gospodarkę w momencie oddziaływania środków unijnych. Jeśli tylko ich skala się zmniejsza, ujemnie oddziałuje to na gospodarkę (i rynki pracy). (...) w wyniku zmniejszenia skali wydatkowania środków unijnych na-leży oczekiwać zwolnień pracowników, aczkolwiek po zakończeniu

⁵ Sytuacja kobiet na podkarpackim rynku pracy, WUP-Rzeszów, 2016.

⁶ W regionalnych modelach makroekonomicznych HERMIN powyższy wskaźnik oznaczony jest jako zmienna endogeniczna "L", *Number of net jobs created (no gendersplit)*, tj. liczba dodatkowo pracujących ogółem w tys. w rezultacie implementacji RPO - różnica pomiędzy scenariuszami "z RPO" "bez RPO".

⁷ Źródło: Bank Danych Lokalnych, *Aktywność Ekonomiczna Ludności (dane średnioroczne)*, *Ludność aktywna zawodowo wg typu aktywności, wieku i płci*.

⁸ Współczynniki udziału: dla kobiet od 0,45 do 0,43, dla mężczyzn od 0,55 do 0,57.

okresu n+2 obecnej perspektywy finansowej, liczba miejsc pracy będzie co roku rosła. Będzie to trwały wpływ środków w ramach RPO WP na regionalny rynek pracy.

Należy przy tym zaznaczyć, iż symulacje Wrocławskiej Agencji Rozwoju Regionalnego z wykorzystaniem modelu HERMIN jednoznacznie wskazują, że polityka spójności (w perspektywie 2004-2020) przyczynia się do przyspieszenia procesów konwergencyjnych pomiędzy polskimi województwami, a średnią unijną oddziałując pozytywnie na poziom wskaźnika PKB per capita (UE=100) w poszczególnych regionach. (...) Pozytywne efekty wdrażania polityki spójności będą obserwowane również na rynku pracy. Środki unijne, poprzez generowanie dodatkowych miejsc pracy, przyczynią się do wzrostu zatrudnienia i ograniczenia bezrobocia.

Zgodnie z ww. raportem ten pozytywny wpływ polityki spójności dotyczy również województwa podkarpackiego.

Na pozytywny wpływ funduszy unijnych na procesy konwergencji w skazują symulacje Instytutu Badań Strukturalnych. „Dotychczas wpływ polityki spójności na rozwój polskich regionów był ściśle związany ze skalą alokowanych przez nie środków. Najmniejszy wpływ odnotowano w województwach rozwiniętych: wielkopolskim, opolskim oraz małopolskim. Oddziaływanie funduszy unijnych było z kolei najsilniejsze w województwach warmińsko-mazurskim, podlaskim, świętokrzyskim oraz lubuskim. W dłuższym horyzoncie czasowym spodziewamy się, że interwencja finansowana ze źródeł wspólnotowych przełoży się najsilniej na rozwój Polski Wschodniej, dla której - w ujęciu per capita oraz w relacji do wielkości gospodarki – przewidzianych jest najwięcej środków. W efekcie takiej alokacji dostępnych funduszy, PKB per capita w tej grupie województw do 2022 r. osiągnie poziom około 52% średniej krajów UE27, z czego 5-6 punktów procentowych będzie konsekwencją wsparcia otrzymanego przez te regiony z funduszy unijnych.

W okresie sprawozdawczym sytuacja społeczno-gospodarcza województwa podkarpackiego w sektorze rynku pracy charakteryzowała się spadkiem poziomu stopy bezrobocia (patrz. punkt 2.4).

Trzeba zaznaczyć, iż przeprowadzone badanie przez IZ RPO WP 2007-2013 pn. *10 lat województwa podkarpackiego w UE – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu* wykazuje na wyraźny postęp społeczno – gospodarczy regionu, który został poczyniony w ciągu ostatnich 10 lat. Wykorzystanie środków z funduszy UE uruchomiło w województwie mechanizmy prorozwojowe. Od 2003 do 2011 roku PKB dla regionu wzrósł o 23 903 mln zł (do 57 028 mln zł), a ważnym czynnikiem tego wzrostu jest silna stymulacja rozwoju podkarpackiego przemysłu. Obszarem najsilniej wspartym przez fundusze UE pod względem wartości finansowej była infrastruktura komunikacyjna. Łączna długość dróg publicznych województwa podkarpackiego wyniosła w 2012 roku 19 225,1 km. Od 2004 roku wartość ta wzrosła o 1 113 km (o 6%). Programami, które miały największy wpływ na rozwój infrastruktury komunikacyjnej regionu były RPO WP, ZPORR i POIŚ. Dzięki wsparciu z Programu POIŚ rozpoczęto budowę pierwszych w regionie dróg szybkiego ruchu (autostrada A4 i droga ekspresowa S19). Ponadto niezwykle ważnymi dla transportu w Podkarpackiem były inwestycje poczynione na rozbudowę portu lotniczego Rzeszów – Jasionka. Zrealizowane inwestycje miały niebagatelny wpływ na fakt, że w okresie 2004-

2012 lotniczy ruch pasażerski zwiększył się w województwie podkarpackim ponad siedmiokrotnie.⁹

Ostatnie 10 lat członkostwa w UE przyniosło również wzrost infrastruktury energetycznej w Polsce. Polepszenie statusu energetycznego dotyczyło także województwa podkarpackiego – ilość energii zainstalowanej i osiągniętej wzrosła w regionie o 7%. Jednak w porównaniu do jednostek terytorialnych o podobnej liczbie ludności, podkarpackie nadal osiąga średnie wyniki i daleko mu jeszcze do prężnie rozwijającego się energetycznie województwa pomorskiego.¹⁰

Jednym z typów przedsięwzięć o długofalowych skutkach na rynku pracy jest wsparcie edukacji i dążenie do podnoszenia jakości kształcenia. Oddziaływanie funduszy europejskich jest w tym zakresie wielotorowe. Istotne są tu zarówno projekty skierowane na polepszenie infrastruktury oświatowej (RPO WP, PROW), jak i projekty edukacyjne (PO KL), czy stypendialne (ZPORR). Ich efektem było wyremontowanie i zmodernizowanie budynków dydaktycznych oraz wzrost dostępności edukacji. Szczególnym sukcesem w tym zakresie było znaczące zwiększenie dostępności przedszkoli. Na wzrost jakości kształcenia w wyniku wsparcia finansowego funduszami UE bardzo często wskazywali także respondenci ankiety CATI.¹¹

Poza obiektami oświatowymi, w ramach wsparcia rozwoju infrastruktury publicznej w województwie podkarpackim, dofinansowano również szereg projektów dotyczących infrastruktury społecznej, kulturalnej, sportowej i służby zdrowia. Najwięcej inwestycji zrealizowano w ramach PROW, RPO WP i ZPORR. Efekty tego wsparcia są znaczące. Podkarpackie bowiem charakteryzuje się bardzo wysoką dostępnością placówek kulturalnych (3. miejsce w kraju) i sportowo-rekreacyjnych (1 miejsce). Niestety bardzo złe wyniki odnotowuje się z kolei w zakresie dostępności infrastruktury opieki zdrowotnej. Należy jednak zauważyć, że dystans dzielący województwo od reszty kraju w tym zakresie szybko się zmniejsza.¹²

Wsparcie w podziale na sektory gospodarki (PKD 2007)

Wsparcie wg sekcji PKD wskazano w załączniku nr 15.

Ww. tabela przedstawia, podział na sektor gospodarki 1 321 projektów, realizowanych RPO WP przez podmioty gospodarcze. Ich łączna wartość dofinansowania wynosi 326 362 551,36 EUR (1 445 753 466,28 PLN), co stanowi 29% wartości dofinansowania EFRR wszystkich projektów.

Zdecydowana większość środków zaangażowanych w ramach RPO WP 2007-2013 koncentrowała się wokół sektora usług, gdzie dominowały przedsiębiorstwa usługowe w mniejszym stopniu oparte na wiedzy, w tym szczególnie handel hurtowy i detaliczny, hotele, restauracje, oraz budownictwo. Znaczną grupę stanowiła również pozostała działalność usługowa, która jest jednocześnie stylem życia np. szewc, fryzjer, kawiarnia, zakład hydrauliczny itp. Z uwagi na dynamiczny rozwój sektora usług - towarzyszący

⁹Raport końcowy badania ewaluacyjnego pn. 10 lat województwa podkarpackiego w UE – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu. 2014

¹⁰Tamże

¹¹Raport końcowy badania ewaluacyjnego pn. 10 lat województwa podkarpackiego w UE – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu.

¹²Raport końcowy badania ewaluacyjnego pn. 10 lat województwa podkarpackiego w UE – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu.

rozwojowi gospodarczemu – wzrosło znaczenie przewagi konkurencyjnej właśnie w tym sektorze. Sektor usług, jest mocno podatny na innowacje i postęp techniczny oraz w coraz większym stopniu korzysta z osiągnięć postępu naukowo- technicznego. Innowacyjność technologiczna i innowacje produktowe stały się ważnym źródłem przewagi firm usługowych na rynku podkarpackim, co przełożyło się na wyższą jakość, odzwierciedloną we wzroście profesjonalizmu w procesie świadczenia usług.

Istotne znaczenie dla rozwoju podkarpackiej gospodarki miały również podmioty działające w sektorze przetwórstwa przemysłowego. Dominowały tu branże o średnioniskiej i niskiej technologii. Wśród nich najliczniejszą grupę stanowiły projekty z branż przemysłu drzewno-papierniczego, produkcji i przetwórstwa gumy, metali, szkła, kamienia, branży spożywczej, gdzie rozwijanie funkcji produkcyjnej regionu dokonuje się także poprzez wytwarzanie ekologicznej, zdrowej żywności na rynek krajowy, jak i zagraniczny oraz branży związanej z naprawą i konserwacją maszyn i urządzeń, jak również branży wyrobów meblarskich. Wymienione branże mają ważny udział w produkcji i zatrudnieniu gospodarki w województwie. Branże te odróżniają się wysoką naukochłonnością. Niejednokrotnie są integralną częścią rozwiniętych gospodarek, jak i są komplementarne do branż o wysokiej technologii, w tym w przemyśle lotniczym, wykorzystującym najnowsze technologie, przede wszystkim w ramach utworzonego z inicjatywy WSK PZL Rzeszów S.A. klastra lotniczego Stowarzyszenia Dolina Lotnicza, skupiającego przedsiębiorców aktywnych w przemyśle lotniczym.

Sektor usług nieprzerwanie od wielu lat pozostaje najbardziej dynamicznym pod względem tworzenia nowych miejsc pracy. Działalność innowacyjna, a zwłaszcza nowe technologie informacyjne i komunikacyjne oraz sposoby wytwarzania i dostarczania tradycyjnych usług odgrywają ogromną rolę w przemianach sektora usług. Powstają możliwości kreowania zupełnie nowych usług, nieistniejących dotychczas.

Skupiając się wokół sektora usług należy wspomnieć o turystyce, która w województwie podkarpackim odgrywa coraz większą rolę i jest niewątpliwie największą rozwijającą się gałęzią gospodarki. Obejmuje ona bowiem różne dziedziny współczesnego życia, jak na przykład dziedziny gospodarcze, kulturowe, społeczne, czy przyrodnicze. Jej rosnąca rola zarówno w sferze społecznej, jak i gospodarczej regionu, ma wpływ na rozwój innych sektorów gospodarki, szczególnie usług i infrastruktury. Należy zauważyć, iż województwo podkarpackie jest regionem atrakcyjnym turystycznie, a to ze względu na liczne tereny podgórskie i górskie, duże kompleksy leśne, bogatą florę i faunę, unikatowe zabytki kulturowe, źródła wód mineralnych i leczniczych oraz liczne gatunki zwierzyny łownej. Poza tym stosunkowo wysoki stan czystości środowiska oraz duże zasoby wód mineralnych i geotermalnych, jak również sieć lecznictwa uzdrowiskowego sprawia, iż coraz częściej doceniane są tereny Podkarpacia.

Sektor prywatny wykorzystując cenne walory województwa realizacją projektów uatrakcyjnić ofertę turystyczną regionu. Zauważalne jest to na przykładzie projektów realizowanych w ramach działania 1.1 Schemat B Bezpośrednie dotacje inwestycyjne, gdzie wychodząc naprzeciw rosnącym oczekiwaniom turystów zbudowane bądź zmodernizowane zostały obiekty celem przyciągnięcia coraz to większej liczby turystów. Wśród projektów przeważały hotele, kompleksowo wyposażone obiekty czy ośrodki rekreacyjno - wypoczynkowo-szkoleniowe, często z zapleczem SPA. Działania w zakresie turystyki i kultury realizowane były w ramach osi priorytetowej VI.

Sektor prywatny posiada duży potencjał rozwoju, ma też ogromny wpływ na rozwój regionalny, jak i tworzenie nowych miejsc pracy. W Gospodarce Opartej na Wiedzy odgrywa decydującą rolę, ponieważ tworzy zapotrzebowanie na innowacje oraz daje realną perspektywę ich wdrożenia, ponadto istotnym czynnikiem jest poziom innowacyjności i łatwość dostosowania do zmian, zapewniając społeczeństwu wysoki standard życia oraz bezpieczeństwo socjalne.

Informacja na temat projektów realizowanych w danym obszarze

1) Przedsiębiorczość

Wsparcie przedsiębiorczości w ramach RPO WP 2007-2013 realizowane było w osi priorytetowej I *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka*.

Od początku realizacji Programu z przedsiębiorcami w ramach I osi priorytetowej zrealizowano 1 146 projektów na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania z EFRR 148 154 387,69 EUR (656 309 122,05 PLN), w tym:

- 404 projekty z mikro przedsiębiorcami na łączną wartość dofinansowania z EFRR 37 595 830,19 EUR (166 545 758,14 PLN),
- 443 projekty z małymi przedsiębiorstwami na łączną wartość dofinansowania z EFRR 67 412 125,1 EUR (298 628 972,98 PLN),
- 292 projekty ze średnimi przedsiębiorstwami na łączną wartość dofinansowania z EFRR 37 199 026,46 EUR (164 787 967,3 PLN),
- 7 projektów z dużymi przedsiębiorstwami na łączną wartość dofinansowania z EFRR 5 947 405,95 EUR (26 346 413,63 PLN).

W ramach osi priorytetowej I RPO WP 2007-2013 wsparcie ze środków UE uzyskało 989 projektów podmiotów gospodarczych. Dofinansowane przedsięwzięcia udostępniły ponad 1 tys. nowych produktów oraz wdrożono 366 szt. technologii.

2) B+R

Wsparcie badań i rozwoju odbywało się w ramach RPO WP 2007-2013 w osi priorytetowej I *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka* w działaniu 1.3 *Regionalny system innowacji*.

Od początku realizacji Programu z jednostkami badawczo-rozwojowymi zrealizowano 52 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 88 692 308,26 EUR (392 898 056,35 PLN).

Zgodnie z *Indykatywnym wykazem indywidualnych projektów kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013* w ramach działania 1.3 *Regionalny system innowacji* zrealizowano 15 projektów kluczowych na łączną kwotę dofinansowania w wysokości 81 788 574,17 EUR (362 315 204,7 PLN).

W ramach tych projektów wybudowano lub przebudowano 20 796,13 m² powierzchni obiektów dydaktycznych na potrzeby transferu wiedzy w zakresie nowoczesnych technologii, zakupiono 1 773 szt. aparatury lub urządzeń, gdzie 53 przedsiębiorstwa, w tym 904 pracowników tych przedsiębiorstw korzysta z tych obiektów. Dodatkowo utworzono 76 etatów badawczych.

Na terenie województwa podkarpackiego w zakresie przedsiębiorczości i B+R w ramach PO Infrastruktura i Środowisko zrealizowano 3 projekty na łączną wartość z EFRR 21 051 725,22 EUR, PO Innowacyjna Gospodarka 1828 projektów na łączną wartość

z EFRR 695 147 799,78EUR oraz PO Rozwój Polski Wschodniej 20 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 120 898 964,09 EUR.

3) Transport

Od początku realizacji Programu w ramach II *Infrastruktura techniczna* w działaniu 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna* zrealizowano 237 projektów na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania z EFRR 326 313 441,72 EUR (1 445 535 915,47 PLN), w tym:

- w ramach budowy i przebudowy dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych zrealizowano 209 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 235 425 323,76 EUR (1 042 910 641,72 PLN),
- w ramach transportu publicznego zrealizowano 10 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 10 002 485,36 EUR (44 310 009,88 PLN),
- w ramach infrastruktury lotniska Rzeszów – Jasionka zrealizowano 14 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 32 951 452,77 EUR (145 971 640,63 PLN),
- w ramach infrastruktury kolejowej zrealizowano 4 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 47 934 179,83 EUR (212 343 623,24 PLN).

W ramach projektów zrealizowanych w ww. zakresie przebudowano ponad 910 km dróg gminnych i powiatowych oraz wybudowano ponad 83 km nowych dróg. W zakresie komunikacji miejskiej zakupiono/zmodernizowano 107 jednostek taboru komunikacji miejskiej. Natomiast w zakresie infrastruktury kolejowej zrekonstruowanych zostanie 75,05 km linii kolejowych oraz zakupionych zostanie 5 szt. taboru kolejowego.

Na terenie województwa podkarpackiego w zakresie transportu w ramach PO Infrastruktura i Środowisko zrealizowano 21 projektów na łączną wartość z EFRR 1 480 154 349,03 EUR.

4) Energetyka

Od początku realizacji Programu w ramach działania 2.2 *Infrastruktura energetyczna* zrealizowano 227 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 56 643 057,81 EUR (250 923 081,78 PLN).

W ramach projektów realizowanych w ww. zakresie wybudowano 18 jednostek wytwarzania energii cieplnej z biomasy i biogazu oraz 25 jednostek z energii geotermicznej. Dodatkowo w wyniku realizacji projektów zaoszczędzono 20 827,86 GJ/rok energii cieplnej i 85 334,7 GJ/rok energii pierwotnej.

Na terenie województwa podkarpackiego w zakresie energetyki w ramach PO Infrastruktura i Środowisko zrealizowano 72 projekty na łączną wartość z EFRR 90 043 979,14EUR.

5) Społeczeństwo informacyjne

Od początku realizacji Programu w ramach osi priorytetowej III *Społeczeństwo informacyjne* zrealizowano 60 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 61 676 005,4 EUR (273 218 536,33 PLN).

W ramach projektów zrealizowanych w ww. zakresie uruchomiono 918 usług on-line, 352 uruchomiono PIAP oraz utworzono 247 aplikacji lub udostępniono usług teleinformatycznych.

Na terenie województwa podkarpackiego w zakresie społeczeństwa informacyjnego w ramach PO Innowacyjna Gospodarka zrealizowano 1131 projektów na łączną wartość z EFRR 208 493 201,57 EUR oraz PO Rozwój Polski Wschodniej 30 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 296 586 734,87 EUR.

6) Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom

Od początku realizacji Programu w ramach osi priorytetowej IV *Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom* zrealizowano 256 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 147 811 912,76 EUR (654 791 992,35 PLN), w tym:

- w ramach infrastruktury ochrony środowiska zrealizowano 129 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 80 231 459,32 EUR (355 417 341,66 PLN),
- w ramach infrastruktury przeciwpowodziowej i racjonalnej gospodarki zasobami wodnymi zrealizowano 27 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 36 503 028,7 EUR (161 704 766,86 PLN),
- w ramach zachowania oraz ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej zrealizowano 26 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 2 764 048,14 EUR (12 244 456,87 PLN),
- w ramach zwalczania i zapobiegania zagrożeniom zrealizowano 74 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 28 313 376,59 EUR (125 425 426,96 PLN).

W ramach projektów realizowanych w ww. zakresie wybudowano ponad 760 km sieci wodociągowej, z której skorzystało ponad 196 tys. osób. dodatkowo wybudowano ponad 1 547 km sieci kanalizacji sanitarnej, z której skorzystało ponad 79 tys. osób.

Na terenie województwa podkarpackiego w zakresie środowiska w ramach PO Infrastruktura i Środowisko zrealizowano 37 projektów na łączną wartość z EFRR 70 465 315,71 EUR.

7) Oświata

Od początku realizacji Programu w ramach V osi priorytetowej *Infrastruktura publiczna* w działaniu 5.1 *Infrastruktura edukacyjna* zrealizowano 110 projektów na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania z EFRR 57 955 009,68 EUR (256 734 897,4 PLN).

W ramach projektów zrealizowanych w ww. zakresie wybudowano lub przebudowano 124 obiektów infrastruktury szkół, z których skorzystało ponad 71 tys. Uczniów i studentów.

8) Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Od początku realizacji Programu w ramach V osi priorytetowej *Infrastruktura publiczna* w działaniu 5.2 *Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej* zrealizowano 79 projektów na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania z EFRR 43 108 975,11 EUR (190 968 448,82 PLN), w tym:

- w ramach infrastruktury ochrony zdrowia zrealizowano 40 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 30 869 501,83 EUR (136 748 806,16 PLN),
- w ramach infrastruktury pomocy społecznej zrealizowano 39 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 12 239 473,27 EUR (54 219 642,66 PLN).

W ramach projektów realizowanych w ww. zakresie przebudowano 28 obiektów infrastruktury ochrony zdrowia i wyposażonych 34 instytucji. Dodatkowo przeprowadzono zakupionym sprzętem ponad 470,2 tys. specjalistycznych badań medycznych rocznie.

Na terenie województwa podkarpackiego w zakresie infrastruktury społecznej w ramach PO Infrastruktura i Środowisko zrealizowano 15 projektów na łączną wartość z EFRR 13 431 867,54 EUR oraz PO Rozwój Polski Wschodniej 7 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 70 015 385,9 EUR.

9) Sport i rekreacja

Od początku realizacji Programu w ramach V osi priorytetowej *Infrastruktura publiczna* w działaniu 5.3 *Infrastruktura sportowa i rekreacyjna* zrealizowano 48 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 21 446 150,67 EUR (95 004 302,86 PLN).

10) Turystyka i kultura

Od początku realizacji Programu w ramach VI osi priorytetowej *Turystyka i kultura* zrealizowano 72 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 33 432 309,15 EUR (148 101 786,32 PLN).

W ramach projektów realizowanych w ww. zakresie objętych wsparciem zostało 101 obiektów/zbiorów dziedzictwa kulturowego, których liczba odwiedzających ponad 1,15 mln osób/rok. Dodatkowo ponad 331 tys. osób skorzysta z produktów turystycznych.

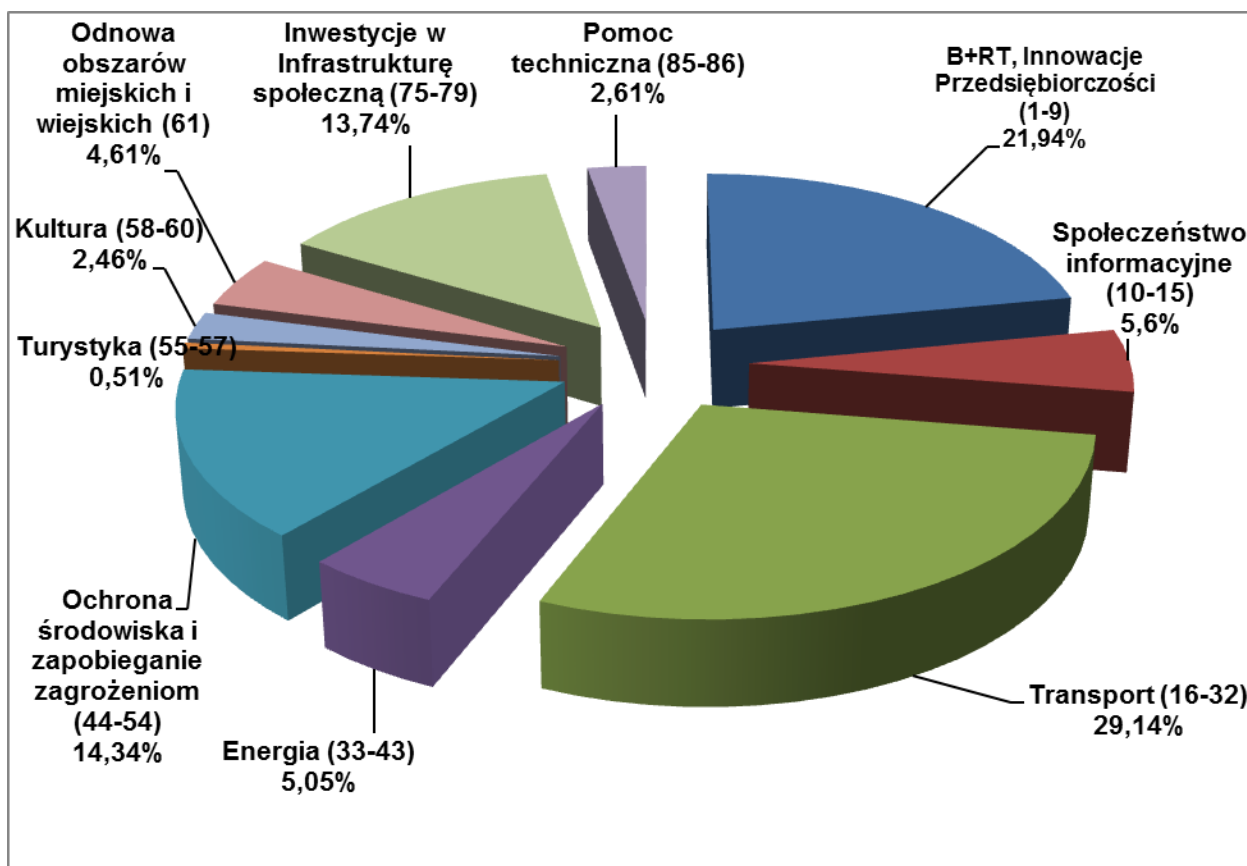
Na terenie województwa podkarpackiego w zakresie kultury w ramach PO Infrastruktura i Środowisko wsparło 2 projekty na łączną wartość z EFRR 8 541 042,15 EUR.

11) Odnowa obszarów miejskich i wiejskich

Od początku realizacji Programu w ramach odnowy obszarów miejskich i wiejskich zrealizowano 144 projekty o wartości dofinansowania z EFRR 68 706 645,06 EUR (328 641 775,57 PLN), w tym:

- w ramach rewitalizacji miast zrealizowano 66 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 44 001 136,68 EUR (194 920 635,39 PLN),
- w ramach rewitalizacji obszarów zdegradowanych zrealizowano 24 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 14 109 072,72 EUR (62 501 781,26 PLN),
- w ramach aktywizacji obszarów zmarginalizowanych gospodarczo oraz wsparcie terenów zniszczonych przez powódź zrealizowano 54 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 16 076 967,63 EUR (71 219 358,92 PLN).

Wykres 9. Wielkość wsparcia poszczególnych obszarów (wg grup kategorii interwencji) na podstawie wartości podpisanych umów o dofinansowanie w ramach RPO WP na dzień 31 grudnia 2016r. (%)

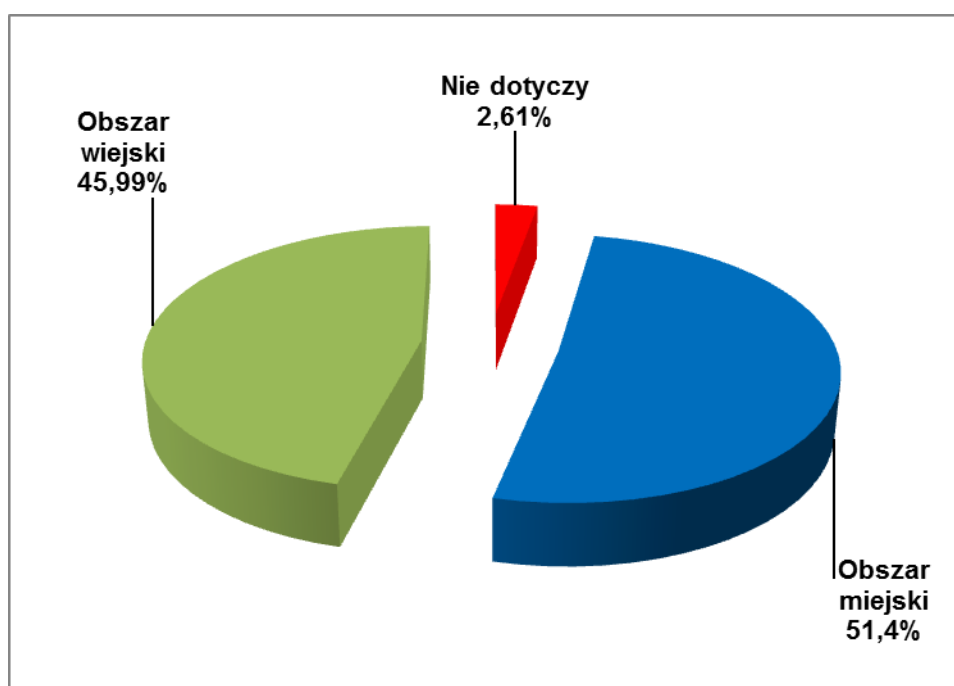

Źródło: KSI SIMIK (07-13).

12) Informacja na temat projektów realizowanych na obszarze miejskim i wiejskim

Od początku realizacji Programu realizowano na obszarach miejskich 1 335 projektów, na łączną wartość dofinansowania z EFRR 576 126 838,91EUR (2 552 184 283,68 PLN), natomiast na obszarach wiejskich zrealizowano 1168 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 515 392 078,46EUR (2 283 135 368,38 PLN). Natomiast 89projektówna łączną wartość dofinansowania z EFRR29 249 546,53 EUR (129 572 566,16 PLN) to kategoria „nie dotyczy” (projekty realizowane w ramach VIII osi priorytetowej). Zgodnie z poniższym wykresem wartość dofinansowania z EFRR realizowanych projektów na obszarze miejskim nieznacznie przekracza tą wartość dla projektów zlokalizowanych na obszarze wiejskim.

Wykres 10. Rozkład dofinansowania projektów w podpisanych umowach w ramach RPO WP– podział wg obszarów realizacji projektów (%)

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

13) Informacja na temat projektów realizowanych na obszarze defaworyzowanym

Na terenie województwa podkarpackiego występują obszary zmarginalizowane gospodarczo, charakteryzujące się wysoką stopą bezrobocia, małą liczbą podmiotów gospodarczych, niskimi nakładami inwestycyjnymi w przedsiębiorstwach oraz niewielką wartością produkcji sprzedanej przemysłu. W oparciu o te wskaźniki wyodrębnione zostały najbardziej zmarginalizowane powiaty województwa podkarpackiego, którymi są: bieszczadzki, brzozowski, kolbuszowski, leski, lubaczowski, niżański, przemyski i strzyżowski. Ww. obszary zostały przedstawione w RPO WP w załączniku nr 6.

Zauważalnym jest fakt, iż w województwie podkarpackim część obszaru charakteryzuje stagnacja społeczna i gospodarcza powiązana niejednokrotnie z zapóźnieniem cywilizacyjnym. Dotyczy to zwłaszcza obszarów najbardziej zmarginalizowanych gospodarczo. Obszary te usytuowane są przeważnie z dala od głównych szlaków komunikacyjnych regionu, wzdłuż których przebiegają pasma przyspieszonego rozwoju, charakteryzują się często niską konkurencyjnością. Sytuacja taka ma miejsce zwłaszcza w tych przypadkach, gdy niekorzystnemu położeniu towarzyszy również brak innych atutów, wśród których kluczowy to odpowiednio uzbrojone i dostępne tereny inwestycyjne.

Od początku realizacji Programu na obszarze zmarginalizowanym zrealizowano 518 projektów (co stanowi 20% liczby wszystkich zrealizowanych projektów), na łączną wartość dofinansowania z EFRR 181 060 139,65 EUR (802 078 312,65 PLN), co stanowi 16% wartości wszystkich zrealizowanych projektów, w tym powiat:

- bieszczadzki 28 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 8 701 305,31 EUR (38 545 912,41 PLN),
- brzozowski 64 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 32 962 702,49 EUR (146 021 475,78 PLN),

- kolbuszowski 79 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 22 116 435,1 EUR (97 973 595,84 PLN),
- leski 51 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 11 256 809,130 EUR (49 866 538,75 PLN),
- lubaczowski 78 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 37 522 762,09 EUR (166 222 083,78 PLN),
- niżański 81 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 27 008 097,93 EUR (119 643 173,03 PLN),
- przemyski 55 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 19 409 732,66 EUR (85 983 174,71 PLN),
- strzyżowski 82 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 22 082 294,94 EUR (97 822 358,35 PLN).

Województwo podkarpackie cechuje jeden z najwyższych w kraju poziomów zagrożenia ubóstwem relatywnym, które jest jedną z najczęstszych przyczyn wykluczenia społecznego. Zła sytuacja w tym obszarze wynika z problemów regionalnego rynku pracy. Pomimo rosnącej grupy osób aktywnych zawodowo obserwowana jest negatywna tendencja związana z wzrostem odsetek bezrobotnych i spadkiem udziału pracujących. W niekorzystnej sytuacji od lat znajdują się mieszkańcy południa regionu oraz powiatów strzyżowskiego, brzozowskiego i niżańskiego. Grupy szczególnie zagrożone bezrobociem to przede wszystkim osoby młode, szczególnie kobiety, absolwenci i osoby z krótkim stażem zawodowym oraz długotrwale bezrobotni. Zjawisko bezdomności w województwie podkarpackim ciągle narasta i nie jest kojarzone tylko z ludźmi dotkniętymi problemami alkoholowymi, przedsiębiorczością czy innego rodzaju patologią. Ten problem dotyczy również osób, które straciły dach nad głową w wyniku utraty pracy, problemów rodzinnych, choroby psychicznej, czy też z przyczyn osobistych.¹³

Realizacja projektów w ramach RPO WP ma na celu zmniejszenie różnic wewnątrzregionalnych oraz pobudzanie atrakcyjności inwestycyjnej tych regionów. Ponowne ożywienie daje szansę na wykorzystanie wypełni funkcji społecznych i gospodarczych. Są to obszary z wysoką stopą bezrobocia, małą liczbą podmiotów gospodarczych, niskimi nakładami inwestycyjnymi w przedsiębiorstwach i niewielką wartością produkcji sprzedanej przemysłu, dlatego też bardzo istotnym działaniem jest ich aktywizacja polegająca m.in. na uzbrajaniu terenów inwestycyjnych, celem przyciągnięcia firm i pracowników oraz ograniczenia odpływu ludności.

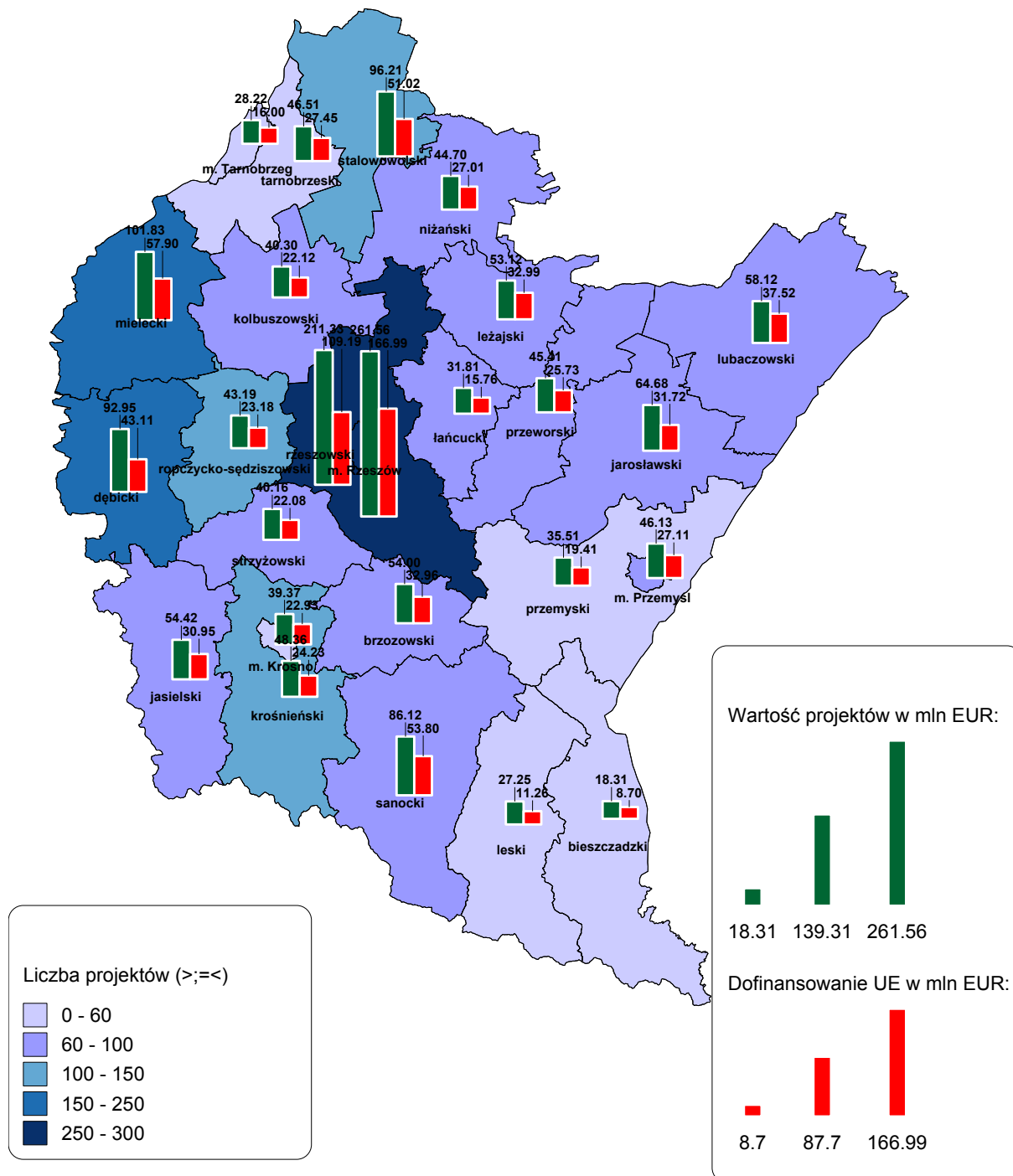
Wspieranie projektów z tych powiatów opiera się przede wszystkim na wykorzystaniu ich potencjału oraz stworzeniu warunków dla rozwoju przemysłu i usług, głównie turystycznych. Realizowane przedsięwzięcia stworzą możliwości dywersyfikacji źródeł dochodów na tych obszarach, w oparciu o ich walory przyrodnicze i kulturowe, wykorzystanie położenia przy zewnętrznej granicy UE i bliskość rynków wschodnich.

Na poprawę sytuacji w opisywanych powiatach będzie wpływać w perspektywie długofalowej tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości poprzez kompleksowe uzbrojenie terenów wraz ze zwiększeniem dostępności terenów w celu m.in. zlokalizowania na nich

¹³ Analiza rozwoju społeczno-gospodarczego województwa podkarpackiego w latach 2009-2013, GUS Rzeszów 2014.

podmiotów gospodarczych. Skierowanie pomocy do wymienionych obszarów z pewnością wzmocni wewnętrzną spójność województwa i zapewni im możliwość poprawy zatrudnienia i wzrostu gospodarczego, co jest głównym celem RPO WP 2007-2013.

Mapa 1. Projekty w ramach RPO WP wg miejsca realizacji – na podstawie podpisanych umów na dzień 31 grudnia 2016r. (zestawienie nie uwzględnia projektów w zakresie pomocy technicznej i projektów o charakterze regionalnym).

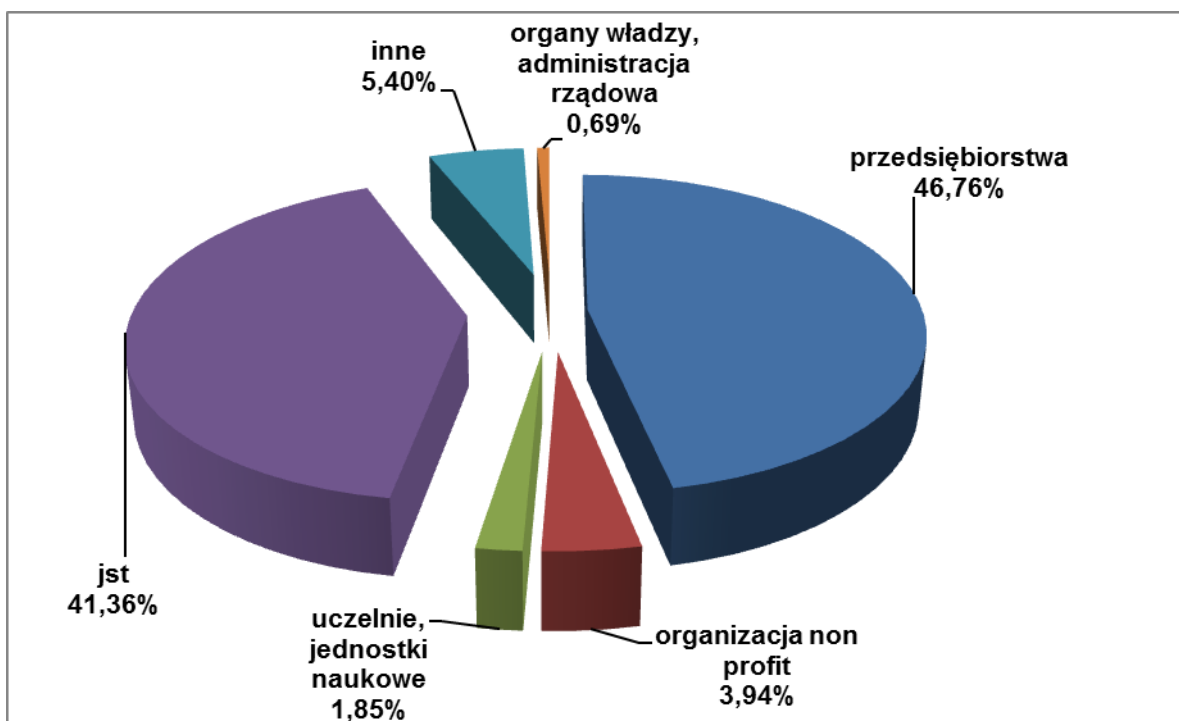

W ramach RPO WP dofinansowanych jest 74 projekty o charakterze regionalnym realizowanych na terenie wielu powiatów, o wartości ogółem 220,39 mln EUR (976,27 mln PLN), w tym dofinansowanie z EFRR 150,39 mln EUR (666,22 mln PLN).

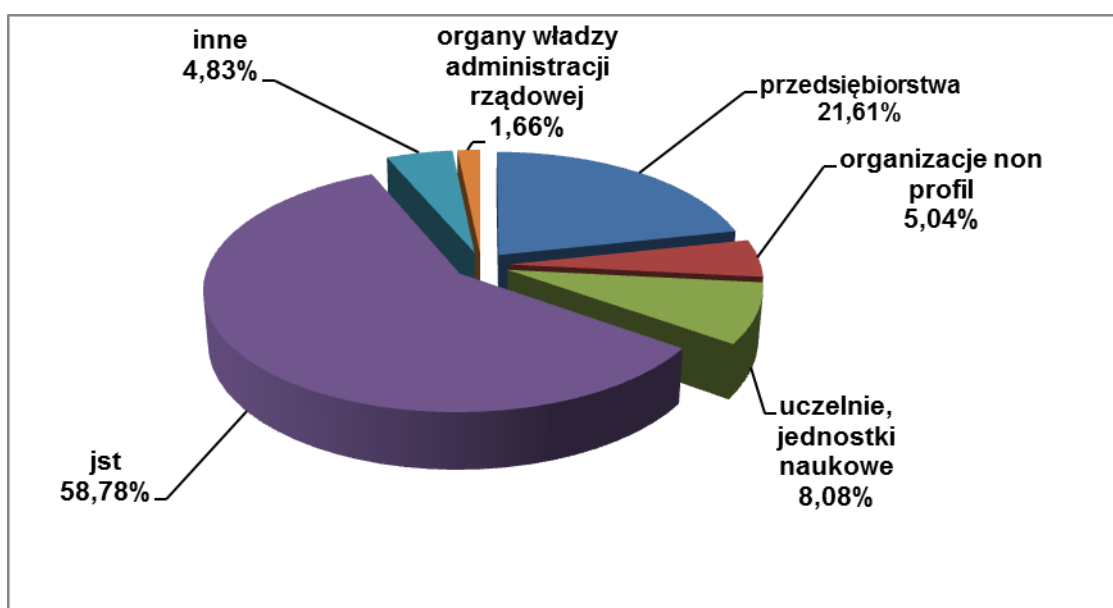
14) Informacja na temat realizowanych projektów wg rodzaju beneficjenta

Od początku realizacji Programu dominującą grupę beneficjentów stanowiły jednostki samorządu terytorialnego, które zrealizowały 1 072 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 719 956 266,14 EUR (3 189 334 263,38 PLN) oraz przedsiębiorcy – 1 213 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 246 384 230,74 EUR (1 091 457 503,77 PLN). Organizacje non profit (fundacje, kościoły, stowarzyszenia) zrealizowały 101 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 81 237 318,09 EUR (359 873 195,41 PLN), natomiast inni beneficjenci (publiczne zakłady opieki zdrowotnej oraz spółdzielnie) zrealizowali 140 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 45 446 111,16 EUR (201 321 727,83 PLN). Uczelnie i jednostki naukowe zrealizowały 48 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 11 352 198,6 EUR (50 289 104,57 PLN), państwowe jednostki organizacyjne zrealizowały 18 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 16 392 339,16 EUR (72 616 423,26 PLN).

Wykres 11. Udział poszczególnych grup beneficjentów wg liczby podpisanych umów w ramach RPO WP na dzień 31 grudnia 2016r. (%).

Wykres 12. Udział poszczególnych grup beneficjentów wg wartości dofinansowania z EFRR podpisanych umów w ramach RPO WP na dzień 31 grudnia 2016r. (%).

Źródło: KSI SIMIK (07-13).

Informacje na temat projektów realizowanych w innych programach operacyjnych w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 w województwie podkarpackim zamieszczono w załączniku nr 17.

2.1.6.3. Rekomendacje Komisji Europejskiej

Instytucja Zarządzająca przygotowując powyższe sprawozdanie uwzględniła rekomendacje KE do Sprawozdań rocznych z realizacji RPO WP za cały okres programowania:

- rekomendacje 2008 rok:
 - dodano do sprawozdania spis treści w języku angielskim. Ponadto przetłumaczono informacje wstępną o realizacji RPO WP,
 - rozszerzono informacje dot. wkładu RPO WP w realizację Strategii Lizbońskiej (punkty: 2.1 *Analiza jakościowa* oraz 3.1 – 3.8 *Analiza jakościowa*),
 - podano informacje nt. wpływu kryzysu na sytuację ekonomiczno-gospodarczą województwa podkarpackiego (punkt: 2.4 *Zmiany w kontekście realizacji programów operacyjnych*),
 - opisano stan wdrażania RPO WP oparto na danych KSI SIMIK (07-13) (punkty: 2.1 *Analiza jakościowa* oraz 3.1 – 3.8 *Analiza jakościowa*),
 - podano informacje dot. komplementarności RPO WP z operacjami współfinansowanymi przez EFS (punkt 2.6 *Komplementarność z innymi instrumentami*),
 - podano informacje nt. kontroli krzyżowych (punkt: 2.6 *Komplementarność z innymi instrumentami*),
 - podano informacje dot. równości szans (punkty: 2.2 *Informacje na temat zgodności z prawem wspólnotowym*, 3.5, 3.6 *Analiza jakościowa*),
 - rozszerzono informacje nt. wpływu RPO WP na środowisko (załącznik nr 11 do sprawozdania),

- podano informacje nt. wdrażania wsparcia mieszkalnictwa (punkt: 3.7 *Analiza jakościowa, Napotkane znaczące problemy oraz środki zaradcze*, 2.4 *Zmiany w kontekście realizacji programów operacyjnych*),
- podano dokładniejsze informacje nt. działań informacyjno-promocyjnych (załącznik nr 10 do sprawozdania).
 - rekomendacje 2009 rok:
- rozszerzono informacje dot. analizy jakościowej (punkty: 2.1.6 *Analiza jakościowa* oraz 3.1 – 3.8 *Analiza jakościowa*),
- rozszerzono informacje dot. rekomendacji Instytucji Zarządzającej RPO WP (punkt: 2.1.6.4 oraz 3.1 – 3.8 *Analiza jakościowa*),
- rozszerzono informacje dot. inwestycji transportowych (punkt: 3.2 *Analiza jakościowa + załącznik nr 11*),
- rozszerzono informacje dot. stanu wdrażania VII osi priorytetowej – *Spójność wewnątrzregionalna* (punkt 3.7 *Analiza jakościowa*),
- uwzględniono podział wskaźników *Utworzone miejsca pracy (netto) na kobiety i mężczyzn* (punkt: 2.1.1. *Informacja na temat postępów rzeczowych programu operacyjnego*),
- dokonano korekty tabeli finansowej zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 539/2010 z 16 czerwca 2010 (załącznik nr 2).
 - rekomendacje 2010 rok:
- rozszerzono informacje dot. stanu wdrażania III i VII osi priorytetowych (punkty: 2.1.6.6. *Realizacja założeń Strategii EU 2020*, 3.3 i 3.7 *Analiza jakościowa*),
- rozszerzono informacje dot. oceny wpływu EFRR na terenach słabo rozwiniętych w ramach osi I i VII (punkty: 3.1 i 3.7 *Analiza jakościowa*),
- rozszerzono informacje dot. rozwoju przedsiębiorczości (punkt: 2.1.6.2 *Analiza postępu finansowego i rzeczowego*),
- rozszerzono informacje dot. stanu wdrażania sektora ochrony zdrowia (punkt: 2.1.6.2 *Analiza postępu finansowego i rzeczowego*),
- uwzględniono informacje nt. uczestnictwa IZ RPO WP w Polskiej Sieci Instytucji Ochrony Środowiska i Instytucji Zarządzających (załącznik nr 11).
 - rekomendacje 2011 rok:
- podano informacje nt. przeprowadzonych badań ewaluacyjnych przedstawiające rezultaty interwencji publicznej (punkt: 2.1.6.4 oraz 3.1 – 3.8 *Analiza jakościowa*),
- podano informacje nt. podjętych działań kontrolnych przez Instytucję Zarządzającą i jej instytucje pośredniczące..
- podjęto działania zmierzające do usprawnienia pracy Komitetu Monitorującego RPO WP. Przygotowano stosowną zmianę Regulaminu KM RPO WP.
- podano informację nt. oceny aspektów pomocy publicznej w projektach realizowanych w ramach RPO WP
- uwzględniono informacje nt. zapewnienia zgodności z dyrektywami środowiskowymi.
- uwzględniono informację nt. wkładu Programu w Strategię Europa 2020 (punkty: 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5 i 3.7 *Analiza jakościowa*).
- uwzględniono informację nt. poprawy poziomu kontraktacji i płatności dla określonych osi priorytetowych (punkty: 3.3 i 3.7 *Analiza jakościowa*).
- uwzględniono informację nt. poprawy komplementarności i koordynacji (punkty: 3.1, *Analiza jakościowa*, 2.6.5. *Przykłady projektów komplementarnych*, Załącznik nr 18 *Przykłady projektów komplementarnych w ramach RPO WP*)

- uwzględniono informację nt. oceny inwestycji w obszarze społeczeństwa informacyjnego (punkt: 3.3 *Analiza jakościowa*),
- uwzględniono informację nt. poprawy koordynacji i synergii w kierunku bardziej przyjaznego przedsiębiorstwom otoczenia biznesowego (rezultaty Priorytetu 1) (punkt: 3.1 *Analiza jakościowa*),
- uwzględniono informację nt. dopasowania infrastruktury społecznej do wyzwań zidentyfikowanych w zaleceniach dla poszczególnych państw opracowanych w procesie Europa 2020 (punkt: 3.5 *Analiza jakościowa*),
- uwzględniono informację nt. oceny i wskazanie konkretnego wpływu na redukcję ubóstwa (globalne oddziaływanie PO) (punkt: 2.1.6.2. *Analiza postępu finansowego i rzeczowego*, 2.1.6.6. *Realizacja założeń Strategii EU 2020* 3.7 *Analiza jakościowa*)
- przedstawiono ocenę skuteczności działań informacyjnych i promocyjnych.
- Przeprowadzono badania ewaluacyjnego pn. Ewaluacja działań informacyjno – promocyjnych podejmowanych w ramach RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013, w którym m.in. przedstawiono kwestie związane ze stanem wiedzy mieszkańców regionu odnośnie wykorzystywania Funduszy Europejskich.
 - rekomendacje 2012 rok:
- uwzględniono informację nt. wyników Programu (punkty: 3.3 i 3.7 *Analiza jakościowa*),
- uwzględniono informację nt. nieprawidłowości (punkty: 2.2 *Informacja nt. zgodności z przepisami wspólnotowymi* 2.3. *Napotkane znaczące problemy oraz podjęte środki zaradcze*
- uwzględniono informację nt. projektów kluczowych (punkt: 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6 i 3.7 *Analiza jakościowa*).
- uwzględniono informację nt. wskaźników oraz kodu interwencji (punkty: 3.1 *Analiza jakościowa*). Ponadto zawarto analizę porównawczą między wskaźnikami produktu i finansowej realizacji Programu (punkt: 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6 i 3.7 *Analiza jakościowa*).
- uwzględniono informację nt. ograniczenia ubóstwa – wnioski na przyszłość (punkt: 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6 i 3.7 *Analiza jakościowa*). Dodatkowo przeprowadzono badanie ewaluacyjne *Znaczenie inwestycji RPO WP w obszarze infrastruktury publicznej* przedmiotem którego była m. in. kwestia ubóstwa.
 - rekomendacje 2013 rok:
- uwzględniono informację nt. postępu Programu (punkty: 3.3 *Analiza jakościowa*),
- uwzględniono informację nt. nieprawidłowości (punkty: 2.2 *Informacja nt. zgodności z przepisami wspólnotowymi* 2.3. *Napotkane znaczące problemy oraz podjęte środki zaradcze*).
- uwzględniono informację nt. wskaźników (punkty: 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6 oraz 3.7 *Analiza jakościowa*),
- uwzględniono informację nt. wkładu w Europa 2020 – cele zatrudnienie i redukcja ubóstwa (punkty: 2.1.6.6 *Realizacja założeń Strategii EU 2020*)
- uwzględniono informację nt. tworzenia miejsc pracy (punkty: 2.1 *Analiza jakościowa*).

2.1.6.4. Rekomendacje Instytucji Zarządzającej i innych instytucji

Komitet Monitorujący RPO WP 2007-2013 w okresie sprawozdawczym nie przedstawił rekomendacji dotyczących realizacji RPO WP 2007-2013, natomiast analizował i zatwierdzał propozycje zmian *Kryteriów wyboru finansowanych operacji w ramach RPO WP* mających na celu bardziej efektywną realizację Programu.

2.1.6.5. Instrumenty inżynierii finansowej

W ramach realizacji RPO WP 2007-2013 instrumenty inżynierii finansowej wdrożone zostały w ramach I osi priorytetowej *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka* w ramach działania 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości* schemat A *Wsparcie kapitałowe funduszy*.

Celem działania 1.1 schemat A RPO WP 2007-2013 było wsparcie rozwoju istniejących przedsiębiorstw poprzez zwiększenie dostępności do zewnętrznych źródeł finansowania tj. poprzez rozbudowę i wzmocnienie istniejących oraz stworzenie nowych instrumentów zapewniających dostęp do kapitału dla sektora MŚP. Cel działania zrealizowany został poprzez wsparcie kapitałowe funduszy poręczeniowych i pożyczkowych.

W ramach RPO WP 2007-2013 przeprowadzone zostały dwa konkursy dotyczące naboru wniosków o dofinansowanie. Podmiotami uprawnionymi do złożenia wniosku o dofinansowanie w ramach działania 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości*, schemat A - *Wsparcie kapitałowe funduszy* były regionalne i lokalne fundusze poręczeń kredytowych, fundusze mikropożyczkowe, fundusze pożyczkowe oraz instytucje otoczenia biznesu prowadzące działalność w ww. zakresie. Do konkursów mogła przystąpić osoba prawna prowadząca działalność w dziedzinie objętej działaniem, która nie działała dla zysku lub przeznaczala zysk na cele statutowe, utrzymując odpowiedni poziom kapitału, uchwałą właściwego organu utworzyła wyodrębniony księgowo fundusz pożyczkowy lub poręczeniowy oraz która udzielała pożyczek lub poręczeń dla mikro przedsiębiorców, małych lub średnich przedsiębiorców w celu wsparcia przedsiębiorczości oraz innowacyjności.

W dniu 19 marca 2010 r. zgodnie z Uchwałą Nr 262/5154/10 ZWP z dnia 16 marca 2010 r. został ogłoszony pierwszy nabór wniosków w trybie konkursowym w procedurze standardowej o dofinansowanie. Nabór trwał w okresie od 19 marca 2010 r. do 19 kwietnia 2010 r. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach tego konkursu wyniosła: 14 264 394,71 EUR (63 189 842,12 PLN). W wyniku przeprowadzonego naboru złożono 10 wniosków o dofinansowanie. Wnioskowana kwota dofinansowania wyniosła: 17 991 376,78 EUR (79 700 000,00 PLN), co stanowiło 126,13 % szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów. W wyniku oceny formalnej pozytywnie zostało ocenionych 10 projektów na łączną kwotę wnioskowanego dofinansowania 17 989 865,24 EUR (79 693 304,03 PLN). W wyniku przeprowadzonej oceny merytorycznej pozytywnie oceniono również 10 projektów. ZWP w wyniku oceny strategicznej przyznał po 20 punktów ze względu na wysoki stopień zgodności z kryterium oceny strategicznej tj. zgodności projektu z aktualnymi potrzebami i zrównoważonym rozwojem województwa podkarpackiego. Lista rankingowa po ocenie strategicznej została przyjęta Uchwałą Nr 291/5713/10 ZWP z dnia 14 czerwca 2010 r. Od wyników przeprowadzonej oceny złożony został 1 protest, w związku z tym przeprowadzona została ponowna ocena merytoryczna i strategiczna. ZWP Uchwałą Nr 323/6780/10 z dnia 12 listopada 2010 r. zmieniającą Uchwałę Nr 291/5713/10 ZWP w Rzeszowie z dnia 14 czerwca 2010 r. przyjął listę rankingową po ocenie strategicznej. W wyniku przeprowadzonej oceny formalnej, merytorycznej i strategicznej w oparciu o uzyskaną liczbę punktów do dofinansowania wybrano 7 projektów na kwotę dofinansowania 14 153 818,35 EUR (62 699 999,90 PLN), natomiast 3 projekty umieszczone zostały na liście rezerwowej dla projektów wybranych do dofinansowania.

Drugi nabór projektów do dofinansowania trwał w okresie od 28 maja 2012 r. do 5 lipca 2012 r. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach tego konkursu wyniosła: 10 835 459,04 EUR (48 000 000,00 PLN). W wyniku przeprowadzonego naboru złożono 8 wniosków o dofinansowanie. Wnioskowana kwota dofinansowania wyniosła: 14 893 177,05 EUR (65 975 285,00 PLN), co stanowiło 137,45 % szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów. W wyniku oceny formalnej pozytywnie zostało ocenionych 7 projektów na łączną kwotę wnioskowanego dofinansowania 14 314 345,92 EUR (63 411 121,00 PLN). Ocenę negatywną na podstawie kryterium administracyjnego oceny formalnej kompletność i prawidłowość załączników do wniosku uzyskał 1 złożony projekt, w związku z czym nie został poddany kolejnym etapom oceny - ocenie merytorycznej oraz strategicznej. W wyniku przeprowadzonej oceny merytorycznej pozytywnie oceniono 7 projektów. ZWP w Rzeszowie Uchwałą Nr 175/4077/12 z dnia 2 października 2012 r. podjął decyzję o realokacji środków w ramach osi priorytetowej I *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka*. Realokacja środków wynikała z analizy aktualnych potrzeb w województwie oraz uwzględniała dążenie do zrównoważonego rozwoju województwa podkarpackiego, a w tym również realizację celów założonych w RPO WP 2007-2013. Realokacja środków podyktowana była również efektywnym wykorzystaniem środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz z Budżetu Państwa poprzez wykorzystanie efektu mnożnikowego. Dzięki zwrotnemu charakterowi ww. środki powiększone o osiągnięte przychody miały trafić ponownie do potrzebującego wsparcia sektora MŚP. Następnie Uchwałą Nr 175/4079/12 z dnia 2 października 2012 r. ZWP dokonał oceny strategicznej i wybrał do dofinansowania w procedurze standardowej 7 projektów na kwotę dofinansowania 14 314 345,92 EUR (63 411 121,00 PLN), w tym dofinansowania ze środków EFRR w wysokości 12 167 194,03 EUR (53 899 452,84 PLN).

W ramach działania 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości* schemat A *Wsparcie kapitałowe funduszy* od uruchomienia programu zatwierdzono 14 wniosków na kwotę dofinansowania 28 468 164,27 EUR (126 111 120,90 PLN).

Od początku realizacji programu w ramach dwóch przeprowadzonych naborów wniosków podpisano łącznie 14 umów na kwotę dofinansowania 28 468 164,27 EUR (126 111 120,90 PLN), w tym ze środków EFRR 24 197 939,63 EUR (107 194 452,75 PLN).

Od początku realizacji programu zrealizowano płatności w kwocie 28 468 164,27 EUR (126 111 120,90 PLN), w tym z EFRR 24 197 939,63 EUR (107 194 452,75 PLN).

W ramach rozstrzygniętych konkursów dla działania 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości* schemat A – *Wsparcie kapitałowe funduszy* umowy zostały podpisane z 7 instytucjami, które w ramach swojej struktury organizacyjnej wyodrębniły księgowo 11 funduszy pożyczkowych.

1. Leżajskie Stowarzyszenie Rozwoju (Leżajsk) – umowy podpisane w 2010 r. i 2012 r.,
2. Regionalna Izba Gospodarcza (Stalowa Wola) – umowy podpisane w 2010 r. i 2012 r.,
3. Agencja Rozwoju Regionalnego MARR S.A.(Mielec) – umowy podpisano w 2010 r. i 2012r.,
4. Podkarpacka Izba Gospodarcza (Krosno) – umowa podpisana w 2010 r.,
5. Fundacja Wspomagania Wsi (Warszawa) – umowy podpisane w 2010 r. i 2012 r.,
6. Tarnobrzaska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A (Tarnobrzeg) – umowa podpisana w 2012 r.,

7. Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. (Rzeszów) – umowa podpisana w 2012 r.

Poręczenia, w oparciu o podpisane umowy o dofinansowanie projektów w ramach działania 1.1 schemat A RPO WP 2007-2013, udzielane były przez dwie Instytucje, które w ramach swojej struktury wyodrębniły księgowo 3 fundusze poręczeniowe, tj.:

1. „Poręczenia Kredytowe” Sp. z o.o. (Warszawa) – umowa podpisana w 2010 r.,
2. Podkarpacki Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. (Rzeszów) – umowy podpisano w 2010 r. i 2012 r.

Skala usług finansowych świadczonych przez fundusze pożyczkowe/ poręczeniowe działających na rynku finansowym województwa podkarpackiego uwarunkowana była przede wszystkim wartością posiadanych kapitałów, które mogły być zaangażowane w działalność pożyczkową/ poręczeniową. W związku z tym duże zainteresowanie drugim naborem wniosków o dofinansowanie wynikało z ograniczonych możliwości rozwojowych oraz potrzeb zwiększenia dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania dla sektora MŚP z terenu województwa podkarpackiego. Przedsiębiorstwa sektora MŚP województwa podkarpackiego wciąż potrzebowały wsparcia w rozwój, w szczególności przedsiębiorstwa nowopowstałe (start-up) oraz przedsiębiorstwa znajdujące się we wczesnej fazie rozwoju. W działalności banków, stanowiących tradycyjne źródło finansowania zewnętrznego, brak było ofert skierowanych do przedsiębiorstw we wczesnej fazie rozwoju oraz start-up, co sprawiło, iż fundusze pożyczkowe/ poręczeniowe wypełniały lukę na rynku usług finansowych w ww. zakresie. Oferta dokapitalizowanych w ramach RPO WP 2007-2013 funduszy pożyczkowych ukształtowała nowe źródło finansowania, obok źródła tradycyjnego, które stanowiła działalność kredytowa banków, natomiast dokapitalizowane fundusze poręczeniowe spełniały specyficzną rolę przybierając formę pośrednika na linii przedsiębiorca – instytucja finansująca. W okresie realizacji założeń przyjętych w RPO WP 2007-2013 dokapitalizowane fundusze pożyczkowe i poręczeniowe pełniły funkcję przygotowawczą dla sektora MŚP do efektywnego finansowania w przyszłości ze strony systemu bankowego, przez wykreowanie dobrej historii pożyczkowej/kredytowej istotnej dla dalszego rozwoju MŚP z regionu województwa podkarpackiego oraz wzrostu ich konkurencyjności i innowacyjności.

W ramach podpisanych umów o dofinansowanie dokapitalizowane fundusze udzielały pożyczek oraz poręczeń na rzecz sektora MŚP. O udzielenie pożyczki lub poręczenia ubiegać się mogli wyłącznie mikro, mali lub średni przedsiębiorcy zwani dalej przedsiębiorcami w rozumieniu załącznika nr 1 do Rozporządzenia Komisji (WE) 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu oraz załącznika nr 1 do Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (L187 z 17.06.2014) znajdujący się w tzw. wczesnej fazie rozwoju lub fazie ekspansji, na etapie ich powstawania, wczesnej działalności (włącznie z kapitałem na rozruch) lub przy rozszerzaniu działalności tych przedsiębiorstw (art. 45 Rozporządzenia Komisji WE nr 1828/2006 z dnia 08.12.2006r.) którzy inwestowali w działania gospodarczo rentowne na obszarze województwa podkarpackiego. Pożyczki i poręczenia nie były udzielane przedsiębiorcom znajdującym się w trudnej sytuacji, w rozumieniu rozdziału 2.1 Wytycznych wspólnoty dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji przedsiębiorstw w trudnej sytuacji (Dz. Urz. WE C 244/02 z 01.10.2004) oraz w rozumieniu Rozporządzenia Komisji WE nr 1828/2006 (w

szczegółności art. 45). Pożyczki i poręczenia udzielane były na warunkach rynkowych, według stopy referencyjnej obliczanej przy zastosowaniu obowiązującej stopy bazowej oraz marży ustalonej w oparciu o Komunikat Komisji Europejskiej w sprawie zmiany metody ustalania stóp referencyjnych i dyskontowych (Dz. Urz. UE C 14 z 19.1.2008 r.) oraz na warunkach korzystniejszych niż rynkowe, zgodnie z zasadami udzielania pomocy de minimis, określonymi w Rozporządzeniu Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 26 października 2011 r. w sprawie udzielania pomocy ze środków instrumentów inżynierii finansowej w ramach regionalnych programów operacyjnych (Dz. U. nr 245, poz. 1461 z późn. zm.). Udzielane pożyczki i poręczenia przeznaczone były na cele inwestycyjne i obrotowe, przy założeniu że mają charakter rozwojowy i związane były z prowadzoną bądź podejmowaną działalnością gospodarczą.

Zgodnie z zapisami umowy o dofinansowanie dla działania 1.1 schemat A została ona zawarta z dokapitalizowanymi funduszami pożyczkowymi i poręczeniowymi na okres realizacji projektu i okres 5 lat od daty zakończenia realizacji projektu. Dla 13 dokapitalizowanych projektów IIF okres realizacji zakończył się w dniu 31 grudnia 2015 r., natomiast dla 1 dokapitalizowanego projektu w dniu 19 stycznia 2016 r. ZWP na lata 2007-2013 Uchwałą Nr 126/2765/15 z dnia 22 grudnia 2015 r. podjął decyzję o dalszej realizacji projektów w ramach działania 1.1 schemat A. W związku z powyższym dokapitalizowane fundusze są obecnie w okresie 5 lat od daty zakończenia realizacji projektu, w którym udzielane są pożyczki i poręczenia dla sektora MŚP, który inwestuje na terenie administracyjnym województwa podkarpackiego oraz ponoszone są koszty administracji

i zarządzania projektem na tych samych zasadach co w okresie realizacji projektu. Kapitał dokapitalizowanych funduszy zgodnie z zapisami umów o dofinansowanie został powiększony o osiągnięte w okresie realizacji przychody oraz pomniejszony o zatwierdzone przez IZ RPO WP 2007-2013 koszty administracji i zarządzania poniesione do 31 grudnia 2015 r./19 stycznia 2016 r. Na koniec okresu 5 lat od daty zakończenia realizacji projektu przeprowadzona zostanie ocena efektywności realizacji projektu. Ocena dotyczyć będzie realizacji projektu zgodnie z wnioskiem o dofinansowanie, umową o dofinansowanie, osiągniętych wskaźników, celowości i efektywności wydatkowania środków, zgodności z obowiązującymi przepisami prawa krajowego, unijnego, wytycznymi Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz Instytucji Zarządzającej. W przypadku, gdy ocena będzie pozytywna zapisy umowy o dofinansowanie dla działania 1.1 schemat A przewidują możliwość podjęcia przez Instytucję Zarządzającą decyzji o zawarciu kolejnej umowy na warunkach będących przedmiotem negocjacji stron umowy. W przypadku, gdy ww. ocena będzie negatywna istnieje możliwość przyjęcia strategii naprawczej lub podjęcie decyzji o wycofaniu środków dofinansowania. Decyzja o wycofaniu środków zobowiązuje dokapitalizowany fundusz do przedstawienia Instytucji Zarządzającej zestawienia liczby oraz wartości udzielonych pożyczek/poręczeń, których wykonanie ma nastąpić po zakończeniu okresu 5 lat od daty zakończenia realizacji projektu, wraz z propozycją harmonogramu spłat tych należności. Projekt harmonogramu spłat nie może przekraczać 36 miesięcy.

W trakcie realizacji projektów z zakresu IIF w ramach działania 1.1 schemat A dokapitalizowane fundusze pożyczkowe i poręczeniowe nie zgłaszały szczególnych trudności w planowej realizacji dokapitalizowanych projektów. W 2010 r. tereny województwa podkarpackiego nawiedziła powódź, która wpłynęła na sytuację ekonomiczną przedsiębiorstw. Skala powodzi spowodowała, iż przedsiębiorstwa sektora MŚP miały trudności w uzyskaniu odszkodowania a ich wysokość często nie pokrywała faktycznie

poniesionych szkód. Przedsiębiorcy napotykali również na bariery w pozyskaniu kapitału zewnętrznego z uwagi na zniszczenie majątku trwałego i brak niezbędnych zabezpieczeń. W takiej sytuacji niezbędna stała się konieczność zwiększenia dostępności kapitału zewnętrznego - pożyczek oraz dostępności alternatywnych do zabezpieczeń rzeczowych form zabezpieczenia pożyczek i kredytów w postaci poręczeń. W obliczu powstałej sytuacji gospodarczej IZ RPO WP 2007-2013 w ramach realizacji kilku dokapitalizowanych projektów z zakresu IIF wyraziła zgodę na wprowadzenie zmian. Zmiany dotyczyły wprowadzenia możliwości udzielania pożyczek i poręczeń na warunkach preferencyjnych. W związku z powyższym, w latach 2010-2011 fundusze w sprawozdaniach przekazywanych do IZ RPO WP 2007-2013 raportowały o rosnącym zainteresowaniu poza dotacyjnymi formami wsparcia. Lata 2012-2013 to okres spowolnienia gospodarczego, który miał wpływ na realizację projektów działania 1.1 schemat A. Dokapitalizowane fundusze podejmowały decyzję

o uatrakcyjnianiu ofert w celu zachęcenia do realizacji inwestycji przez przedsiębiorstwa sektora MŚP, które w obliczu kryzysu skupiły się na bieżącej działalności. Zarząd Województwa postanowił przeznaczyć na dokapitalizowanie funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dodatkowe środki z krajowej rezerwy wykonania (KRW) oraz dostosowania technicznego (DT) na podstawie Decyzji Komisji Europejskiej nr K(2011)9881 z dnia 21 grudnia 2011 r. Dzięki wykorzystaniu efektu mnożnikowego IIF ponowne dokapitalizowanie funduszy pożyczkowych i poręczeniowych przyczyniło się do likwidacji barier w rozwijaniu konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki regionu oraz stopniową poprawę wskaźników dotyczących nakładów inwestycyjnych w regionie.

Odsetki wygenerowane z płatności z programu

Z uwagi na fakt, iż fundusze pożyczkowe i poręczeniowe nie posiadają wyodrębnionego rachunku dla zasobów zwróconych i na koncie podstawowym projektu przechowują wszystkie środki tj. zarówno przekazane dofinansowanie, opłaty, prowizje, spłacane raty pożyczek (kapitał + odsetki), odsetki od lokat, itp. przyjęto metodologię, która z całej puli osiągniętych przez fundusz przychodów ogółem, pozwala oszacować tylko te przychody, które zostały wygenerowane od środków dofinansowania do momentu osiągnięcia jednokrotnego obrotu z wyłączeniem przychodów od zasobów zwróconych.

Ostateczna wysokość wygenerowanych przez płatności z programu odsetek dla poszczególnych funduszy pożyczkowych i poręczeniowych w ramach realizowanych projektów została przedstawiona w poniższej tabeli nr 2.

Tabela 9. Zestawienie wygenerowanych odsetek przez płatności z programu dla poszczególnych funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dokapitalizowanych w ramach działania 1.1 schemat A.

Lp.	Nazwa beneficjenta	Numer projektu	Odsetki wygenerowane przez płatności z programu (PLN)	Odsetki wygenerowane przez płatności z programu (EUR)	W tym odnoszące się do funduszy strukturalnych (EFRR) (PLN)	W tym odnoszące się do funduszy strukturalnych (EFRR) (EUR)
1.	"Poręczenia Kredytowe" Sp. z o. o.	RPPK.01.01.00-18-001/10	1 741 047,11	393 021,76	1 479 890,04	334 068,50

Lp.	Nazwa beneficjenta	Numer projektu	Odsetki wygenerowane przez płatności z programu (PLN)	Odsetki wygenerowane przez płatności z programu (EUR)	W tym odnoszące się do funduszy strukturalnych (EFRR) (PLN)	W tym odnoszące się do funduszy strukturalnych (EFRR) (EUR)
2.	Leżajskie Stowarzyszenie Rozwoju	RPPK.01.01.00-18-002/10	765 737,78	172 856,67	650 877,11	146 928,17
3.	Regionalna Izba Gospodarcza	RPPK.01.01.00-18-004/10	426 408,94	96 257,01	362 447,60	81 818,46
4.	Agencja Rozwoju Regionalnego "MARR" S.A.	RPPK.01.01.00-18-005/10	628 332,76	141 839,04	534 082,85	120 563,18
5.	Fundacja Wspomagania Wsi	RPPK.01.01.00-18-006/10	313 338,31	70 732,59	266 337,57	60 122,70
6.	Podkarpacka Izba Gospodarcza	RPPK.01.01.00-18-007/10	211 493,81	47 742,34	179 769,74	40 580,99
7.	Podkarpacki Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o. o.	RPPK.01.01.00-18-008/10	982 777,99	221 851,06	835 361,29	188 573,40
8.	Agencja Rozwoju Regionalnego "MARR" Spółka Akcyjna	RPPK.01.01.00-18-001/12	190 073,94	42 907,05	161 562,85	36 470,99
9.	Fundacja Wspomagania Wsi	RPPK.01.01.00-18-002/12	294 279,74	66 430,33	250 137,78	56 465,78
10.	Tarnobrzaska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	RPPK.01.01.00-18-004/12	207 317,19	46 799,52	176 219,61	39 779,59
11.	Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	RPPK.01.01.00-18-005/12	375 817,17	84 836,49	319 444,60	72 111,02
12.	Regionalna Izba Gospodarcza	RPPK.01.01.00-18-006/12	111 629,91	25 199,19	94 885,42	21 419,31
13.	Leżajskie Stowarzyszenie Rozwoju	RPPK.01.01.00-18-007/12	287 466,85	64 892,40	244 346,82	55 158,54
14.	Podkarpacki Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o. o.	RPPK.01.01.00-18-008/12	661 006,95	149 214,87	561 855,91	126 832,64
Suma:			7 196 728,45	1 624 580,34	6 117 219,18	1 380 893,29

Źródło: Opracowanie własne. Wyliczenia na podstawie danych zawartych w składanych Sprawozdaniach kwartalnych.

W nawiązaniu do pkt. 3.6.4.2 decyzji KE z dnia 30 kwietnia 2015 r. w sprawie zatwierdzenia wytycznych dotyczących zamknięcia programów operacyjnych przyjętych do celów pomocy z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności (2007-2013) wygenerowane odsetki przez poszczególne fundusze dokapitalizowane w ramach działania 1.1 schemat A zostały zaangażowane zgodnie z art. 78 ust. 6 oraz art. 78 ust 7 rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006. Jedynie w przypadku jednego z funduszy – Poręczenia Kredytowe Sp. z o.o. (numer projektu RPPK.01.01.00-18-001/10) wygenerowane odsetki nie w pełnej wysokości zostały wykorzystane zgodnie z art.

78 ust. 6 oraz art. 78 ust.7 rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006. Jednakże, na dzień sporządzania przedmiotowego Sprawozdania wygenerowane odsetki pozostają na rachunkach projektowych funduszy i zostaną wykorzystane zgodnie z zapisami ww. wytycznych dotyczących zamknięcia programów operacyjnych do dnia całkowitego zamknięcia RPO WP 2007-2013.

Beneficjenci działania 1.1 schemat A RPO WP 2007-2013 zgodnie z zapisami umowy o dofinansowanie projektu do daty zakończenia realizacji projektu byli zobowiązani dokonać minimum jednokrotnego obrotu wyjściową pulą środków zgromadzonych w projekcie pomniejszoną o zaakceptowane przez IZ RPO WP 2007-2013 koszty administracji i zarządzania. Spośród funduszy, które zostały dokapitalizowane w ramach dwóch ogłoszonych konkursów i realizowały projekty w ramach działania 1.1 schemat A tylko dla jednego z nich tj. Tarnobrzeskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S. A. został wydłużony termin realizacji projektu do dnia 19 stycznia 2016 r. do którego Fundusz dokonał jednokrotnego obrotu środkami. Poszczególne fundusze pożyczkowe do momentu jednokrotnego obrotu udzieliły łącznie 1 553 pożyczek na wartość 21 368 202,09 EUR (94 658 998,45 PLN), natomiast fundusze poręczeniowe do momentu dokonania jednokrotnego obrotu środkami udzieliły łącznie 208 poręczeń w kwocie 6 437 569,1 EUR (28 517 787,00 PLN).

Najliczniejszą grupą beneficjentów funduszy pożyczkowych udzielających pożyczek w okresie od początku realizacji projektów do momentu osiągnięcia jednokrotnego obrotu środkami były podmioty działające w sektorze (wg klasyfikacji PKD) handel (PKD 45-47) - udzielonych zostało 518 pożyczek na kwotę ogółem 6 628 779,73 EUR (29 364 831,32 PLN), co stanowiło 31,02 % wartości udzielonych pożyczek ogółem oraz podmioty gospodarcze świadczące usługi wg klasyfikacji PKD 55-96 – udzielono 425 pożyczek na kwotę ogółem 5 855 657,06 EUR (25 939 975,20 PLN), co stanowiło 27,40 % wartości udzielonych pożyczek ogółem. Na podobnym poziomie w odniesieniu do łącznej liczby udzielonych pożyczek kształtowała się liczba udzielonych pożyczek przedsiębiorcom prowadzącym działalność gospodarczą w sektorze przetwórstwa przemysłowego oraz budownictwa tj. przedsiębiorcom działającym w sektorze przetwórstwa przemysłowego (PKD 10-33) udzielono 222 pożyczek na kwotę 4 020 905,92 EUR (17 812 211,14 PLN), co stanowiło 18,82 % wartości udzielonych pożyczek ogółem oraz przedsiębiorcom działającym w sektorze budownictwa (PKD 41-43) udzielono 206 pożyczek na kwotę ogółem 2 527 551,8 EUR (11 196 801,71 PLN), co stanowiło 11,83 % wartości udzielonych pożyczek ogółem. Szczegółowe dane dotyczące udzielonych pożyczek zawiera Tabela 10. oraz Wykres 13.

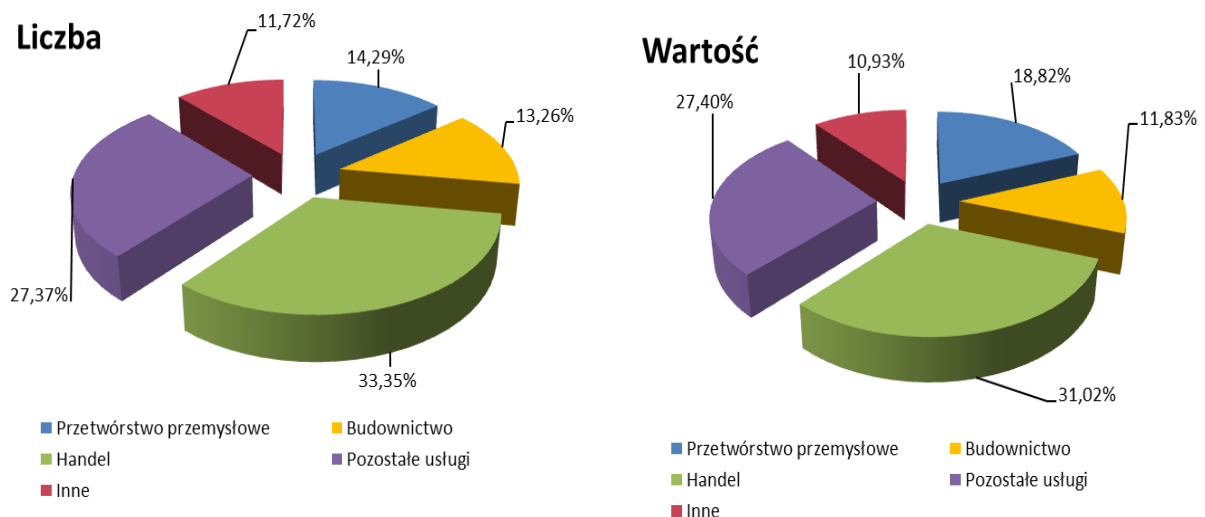
Tabela 10. Liczba i wartość udzielonych pożyczek wg sektora działalności gospodarczej pożyczkobiorców.

		Liczba	Wartość w PLN	Wartość w EUR
1	Przetwórstwo przemysłowe (PKD 10-33)	222	17 812 211,14	4 020 905,92
2	Budownictwo (PKD 41-43)	206	11 196 801,71	2 527 551,80
3	Handel (PKD 45-47)	518	29 364 831,32	6 628 779,73
4	Pozostałe usługi (PKD 55-96)	425	25 939 975,20	5 855 657,06

5	Inne	182	10 345 179,08	2 335 307,59
RAZEM		1 553	94 658 998,45	21 368 202,09

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Sprawozdań kwartalnych z działalności funduszy pożyczkowych* dokapitalizowanych w ramach RPO WP 2007-2013.

Wykres 13. Udzielone pożyczki w przekroju sektorowym – procentowe rozkłady według liczby i wartości.

Źródło: Opracowanie własne.

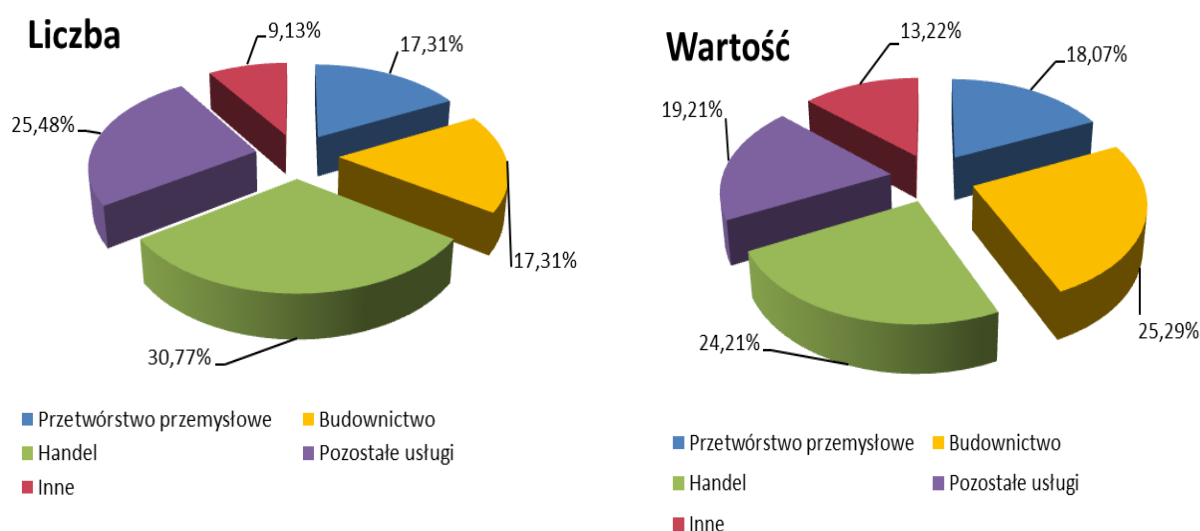
Najliczniejszą grupą beneficjentów funduszy poręczeniowych w okresie od początku realizacji projektów do momentu dokonania jednokrotnego obrotu środkami były podmioty działające w sektorze (wg klasyfikacji PKD) handel (PKD 45-47) - udzielone zostały 64 poręczenia na kwotę ogółem 1 558 430,22 EUR (6 903 690,00 PLN), co stanowiło 24,21 % wartości udzielonych poręczeń ogółem. Mniej liczną grupą beneficjentów funduszy poręczeniowych były podmioty prowadzące działalność w sektorze pozostałe usługi (PKD 55-96), którym udzielono 53 poręczenia na kwotę ogółem 1 236 347,77 EUR (5 476 897,00 PLN), co stanowiło 19,21 % wartości udzielonych poręczeń ogółem. Na podobnym poziomie kształtowała się liczba udzielonych poręczeń wśród przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w sektorach: przetwórstwo przemysłowe oraz budownictwo. Podmiotom gospodarczym z sektora z sektora budownictwa (PKD 41-43) udzielono 36 poręczeń na kwotę 1 628 343,75 EUR (7 213 400,00 PLN), co stanowiło 25,29 % wartości udzielonych poręczeń ogółem. Przedsiębiorcom działającym w sektorze przetwórstwa przemysłowego (PKD 10-33) udzielono 36 poręczeń na kwotę 1 163 096,23 EUR (5 152 400,00 PLN), co stanowi 18,07 % wartości udzielonych poręczeń ogółem. Szczegółowe dane dotyczące udzielonych poręczeń zawiera Tabela 11. oraz Wykres 14.

Tabela 11. Liczba i wartość udzielonych poręczeń wg sektora działalności gospodarczej poręczeniobiorców.

		Liczba	Wartość w PLN	Wartość w EUR
1	Przetwórstwo przemysłowe (PKD 10-33)	36	5 152 400,00	1 163 096,23
2	Budownictwo (PKD 41-43)	36	7 213 400,00	1 628 343,75
3	Handel (PKD 45-47)	64	6 903 690,00	1 558 430,21
4	Pozostałe usługi (PKD 55-96)	53	5 476 897,00	1 236 347,77
5	Inne	19	3 771 400,00	851 351,05
RAZEM		208	28 517 787,00	6 437 569,02

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Sprawozdań kwartalnych z działalności funduszy poręczeniowych dokapitalizowanych w ramach RPO WP 2007-2013*.

Wykres 14. Udzielone poręczenia w przekroju sektorowym – procentowe rozkłady według liczby i wartości.

Źródło: Opracowanie własne.

Po dokonaniu jednokrotnego obrotu środkami do daty zakończenia realizacji projektu fundusze dokapitalizowane w ramach działania 1.1 schemat A RPO WP na lata 2007-2013 nadal kontynuowały udzielanie pożyczek i poręczeń.

Do momentu dokonania jednokrotnego obrotu środkami dokapitalizowane w ramach RPO WP 2007-2013 fundusze pożyczkowe poprzez udzielenie pożyczek o najwyższej łącznej wartości wsparły przedsiębiorstwa realizujące inwestycje w powiatach stalowowolskim, leżajskim, mieleckim oraz powiecie Rzeszów. Na inwestycje realizowane w powiecie stalowowolskim zostało udzielonych 96 pożyczek na kwotę 2 854 363,97 EUR (12 644 546,94 PLN), co stanowiło 13,36 % wartości udzielonych pożyczek ogółem. Przedsiębiorcom realizującym inwestycje w powiecie leżajskim udzielonych zostało 221 pożyczek na kwotę ogółem 2 573 837,63 EUR (11 401 843,30 PLN), co stanowiło 12,05 % wartości udzielonych pożyczek ogółem. Na inwestycje zrealizowane w powiecie mieleckim zostało udzielonych 73

pożyczki na kwotę 2 309 593,07 EUR (10 231 266,35 PLN), co stanowiło 10,81 % wartości udzielonych pożyczek ogółem. Na inwestycje zrealizowane w powiecie Rzeszów zostało udzielonych 43 pożyczki na kwotę 1 899 727 29 EUR (8 415 601,93 PLN), co stanowiło 8,89 % wartości udzielonych pożyczek ogółem. Pod względem ilościowym, najwięcej pożyczek udzielonych zostało w powiecie leżajskim - 221 pożyczek na łączną wartość 2 573 837,63 EUR (11 401 843,30 PLN) oraz w powiecie leskim – 111 pożyczek na łączną kwotę 705 574,73 EUR (3 125 625,48 PLN). Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości udzielonych pożyczek w poszczególnych powiatach zawiera Tabela 12.

Tabela 12. Liczba i wartość udzielonych pożyczek w poszczególnych powiatach do momentu dokonania jednokrotnego obrotu środkami.

		Liczba	Wartość w PLN	Wartość w EUR
1	bieszczadzki	45	911 939,03	205 859,96
2	brzozowski	31	913 371,00	206 183,21
3	dębicki	81	3 244 910,20	732 501,91
4	jarosławski	20	1 652 800,00	373 100,97
5	jasielski	51	1 491 095,51	336 598,01
6	kolbuszowski	48	2 731 370,63	616 576,14
7	M. Krosno	31	1 729 659,92	390 451,23
8	krośnieński	102	3 867 410,03	873 024,23
9	leski	111	3 125 625,48	705 574,73
10	leżajski	221	11 401 843,30	2 573 837,63
11	lubaczowski	12	1 345 700,00	303 776,61
12	łańcucki	72	4 191 724,69	946 234,61
13	mielecki	73	10 231 266,35	2 309 593,07
14	niżański	61	3 382 768,39	763 621,84
15	M. Przemyśl	6	180 800,00	40 813,56
16	przemyski	4	74 132,07	16 734,48
17	przeworski	58	2 506 568,57	565 829,61
18	ropczycko-sędziszowski	104	3 899 352,92	880 234,98
19	rzeszowski	75	4 656 542,75	1 051 162,05
20	M. Rzeszów	43	8 415 601,93	1 899 727,29
21	sanocki	74	1 969 675,63	444 632,08
22	stalowowolski	96	12 644 546,94	2854 363,97
23	strzyżowski	51	2 351 913,20	530 917,90
24	M. Tarnobrzeg	26	1 801 317,91	406 627,22
25	tarnobrzegi	57	5 937 062,00	1 340 224,84

RAZEM	1553	94 658 998,45	21 368 202,09
-------	------	---------------	---------------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Sprawozdań kwartalnych z działalności funduszy pożyczkowych dokapitalizowanych w ramach RPO WP 2007-2013*.

Matryce instrumentów finansowych 2007-2013 stanowią załącznik nr 9.

2.1.6.6. Realizacja założeń Strategii EU 2020

Realizacja założeń Strategii Lizbońskiej

W okresie programowania 2007-2013, w którym do 2010r. jego cele sprecyzowano w ramach funkcjonującej Strategii Lizbońskiej. Instrumentem zapewniającym jej realizację w Polsce był przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 18 listopada 2008 roku Krajowy Program Reform na lata 2008-2011. Również RPO WP 2007-2013 realizował jej założenia. Cel główny Programu *wzrost krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki oraz poprawa dostępności przestrzennej Podkarpacia* wpisywał się w cel główny ww. Strategii jakim był *wzrost gospodarczy i zatrudnienie*, a jego cele szczegółowe również odzwierciedlały w cele szczegółowe tej Strategii.

Zgodnie z założeniem *Strategii Lizbońskiej* Unia Europejska powinna stać *najbardziej dynamiczną, konkurencyjną opartą na wiedzy gospodarką świata, zdolną do trwałego zapewnienia zrównoważonego wzrostu i oferującą więcej lepszych miejsc pracy oraz zapewniającą więcej miejsca pracy w warunkach większej spójności społecznej, a także poszanowania środowiska naturalnego*.

Procentowy udział wydatków na realizację Strategii Lizbońskiej w ogólnej alokacji EFRR na RPO WP 2007-2013, z chwilą jego zatwierdzenia tj. 1 października 2007r. określono na poziomie 42,13%, a łączny wkład wspólnotowy dla kategorii przeznaczonych na „earmarking” wynosił 478 739 015 EUR.

W trakcie realizacji RPO WP 2007-2013 w 2011r. województwo podkarpackie otrzymało środki z Krajowej Rezerwy Wykonania i dostosowania technicznego (KRW i DT), na łączną kwotę 62 479 135 EUR. Otrzymane środki zostały przeznaczone m.in. na realizację Strategii Lizbońskiej, tj. wsparcie działań w zakresie B+R, innowacyjności, przedsiębiorczości, społeczeństwa informacyjnego, odnawialnych źródeł energii, szkolnictwa wyższego itp. Na mocy Decyzji Komisji Europejskiej nr K(2011)9881 z dnia 21 grudnia 2011r. zmieniającej decyzję Komisji K(2007)4560 w sprawie regionalnego programu operacyjnego dla regionu Podkarpackiego w ramach pomocy wspólnotowej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego objętego celem Konwergencji w regionie Podkarpackim zaakceptowano podział dodatkowych środków wspólnotowych z KRW i DT. Zgodnie z przyjętym przez KE zmienionym Programem, procentowy udział wydatków przeznaczonych na realizację Strategii Lizbońskiej w ogólnej alokacji EFRR na RPO WP 2007-2013 określono na poziomie 40,21%, zaś łączny wkład wspólnotowy dla kategorii przeznaczonych na „earmarking” wyniósł 481 993 752 EUR (zmiany przedstawiono w poniższej Tabeli).

W ramach RPO WP 2007-2013 realizację celów Strategii Lizbońskiej uwzględniając kategorie interwencji przypisano poszczególnym osiom priorytetowym tj.:

- I *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka*,
- II *Infrastruktura techniczna*,
- III *Spółeczeństwo informacyjne*.

Tabela 14. Stopień realizacji kategorii „earmarking’u” na podstawie zakontraktowanych oraz zakończonych projektów.

Nr kategorii interwencji	Kategoria wydatków - Nazwa	Alokacja kategorii interwencji (wkład wspólnotowy w EUR) jaką zapisano w RPO WP	Wartość podpisanych umów EFRR (w EUR)	% realizacji wskaźnika „earmarking’u (projekty zakontraktowane)	Wartość zakończonych projektów EFRR (w EUR)	% realizacji wskaźnika „earmarking’u (projekty zakończone)
1	Działalność B+RT prowadzona w ośrodkach badawczych	7 499 632	2 373 573,72	31,65%	2 327 317,92	31,03%
2	Infrastruktura B+RT (w tym wyposażenie w sprzęt, oprzyrządowanie i szybkie sieci informatyczne łączące ośrodki badawcze) oraz specjalistyczne ośrodki kompetencji technologicznych	56 588 867	61 190 033,92	108,13%	61 048 246,72	107,88%
3	Transfer technologii i udoskonalanie sieci współpracy między MŚP, między MŚP a innymi przedsiębiorstwami, uczelniami, wszelkiego rodzaju instytucjami na poziomie szkolnictwa pomaturalnego, władzami regionalnymi, ośrodkami badawczymi oraz biegunami naukowymi i technologicznymi (parkami naukowymi i technologicznymi, technopoliami itd.)	5 475 679	594 506,59	10,86%	593 006,14	10,83%
4	Wsparcie na rzecz rozwoju B+RT, w szczególności w MŚP (w tym dostęp do usług związanych z B+RT w ośrodkach badawczych)	1 157 464	3 965 344,56	342,59%	3 778 973,08	326,49%
5	Usługi w zakresie zaawansowanego wsparcia dla przedsiębiorstw i grup przedsiębiorstw	34 244 288	29 137 501,74	85,09%	28 825 429,27	84,18%
6	Wsparcie na rzecz MŚP w zakresie promocji produktów i procesów przyjaznych dla środowiska (wdrożenie efektywnych systemów zarządzania środowiskiem,	6 770 530	1 226 345,06	18,11%	1 194 338,18	17,64%

Nr kategorii interwencji	Kategoria wydatków - Nazwa	Alokacja kategorii interwencji (wkład wspólnotowy w EUR) jaką zapisano w RPO WP	Wartość podpisanych umów EFRR (w EUR)	% realizacji wskaźnika „earmarking’u (projekty zakontraktowane)	Wartość zakończonych projektów EFRR (w EUR)	% realizacji wskaźnika „earmarking’u (projekty zakończone)
	wdrożenie i stosowanie/użytkowanie technologii zapobiegania zanieczyszczeniom, wdrożenie czystych technologii do działalności produkcyjnej przedsiębiorstw)					
7	Inwestycje w przedsiębiorstwa bezpośrednio związane z dziedziną badań i innowacji (innowacyjne technologie, tworzenie przedsiębiorstw przez uczelnie, istniejące ośrodki B+RT i przedsiębiorstwa itp.)	32 474 657	23 218 514,81	71,50%	22 818 493,18	70,27%
8	Inne inwestycje w przedsiębiorstwa	103 567 988	107 244 635,73	103,55%	104 945 093,18	101,33%
9	Inne działania mające na celu pobudzanie badań, innowacji i przedsiębiorczości w MŚP	32 833 620	20 741 945,85	63,17%	20 356 203,21	62,00%
BADANIA I ROZWÓJ TECHNOLOGICZNY, INNOWACJE, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ		280 612 725	249 692 401,97	88,98%	245 887 100,89	87,63%
10	Infrastruktura telekomunikacyjna (w tym sieci szerokopasmowe)	8 158 508	5 056 700,43	61,98%	5 056 700,43	61,98%
11	Technologie informacyjne i komunikacyjne (dostęp, bezpieczeństwo, interoperacyjność, zapobieganie zagrożeniom, badania, innowacje, treści cyfrowe itp.)	12 917 638	993 957,83	7,69%	993 957,83	7,69%
13	Usługi i aplikacje dla obywateli (e-zdrowie, e-administracja, e-edukacja, e-integracja itp.)	46 911 424	55 625 347,14	118,58%	55 625 347,14	118,58%
14	Usługi i aplikacje dla MŚP (e-handel, kształcenie i szkolenie, tworzenie sieci itp.)	954 076	219 685,96	23,03%	216 111,12	22,65%

Nr kategorii interwencji	Kategoria wydatków - Nazwa	Alokacja kategorii interwencji (wkład wspólnotowy w EUR) jaką zapisano w RPO WP	Wartość podpisanych umów EFRR (w EUR)	% realizacji wskaźnika „earmarking’u (projekty zakontraktowane)	Wartość zakończonych projektów EFRR (w EUR)	% realizacji wskaźnika „earmarking’u (projekty zakończone)
15	Inne działania mające na celu poprawę dostępu MŚP do TIK i ich wydajne użytkowanie	887 763	826 485,00	93,10%	819 289,63	92,29%
SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE		69 829 409	62 722 176,36	89,82%	62 711 406,16	89,81%
16	Kolej	42 458 108	35 916 669,04	84,59%	35 916 669,04	84,59%
29	Porty lotnicze	28 594 812	32 951 452,77	115,24%	32 951 452,77	115,24%
TRANSPORT		71 052 920	68 868 121,81	96,93%	68 868 121,81	96,93%
40	Energia odnawialna: słoneczna	9 044 282	9 714 056,87	107,41%	9 615 230,08	106,31%
41	Energia odnawialna: biomasa	1 047 065	2 231 765,97	213,14%	2 231 765,97	213,14%
42	Energia odnawialna: hydroelektryczna, geotermiczna i pozostałe	4 876 967	2 228 904,63	45,70%	2 179 198,97	44,68%
43	Efektywność energetyczna, produkcja skojarzona (kogeneracja), zarządzanie energią	45 530 384	41 857 342,67	91,93%	41 818 410,04	91,85%
ENERGIA		60 498 698	56 032 070,15	92,62%	55 844 605,06	92,31%

Źródło: KSI SIMIK 07-13. Opracowanie własne

Obszar - *Badania i rozwój technologiczny, innowacje, przedsiębiorczość.*

Najwięcej środków w ramach RPO WP 2007-2013 przypisano w obszar dotyczący przedsiębiorczości oraz innowacji tj. celu *B+RT, Innowacje Przedsiębiorczość* obejmującego kategorie od 1 do 9. Na dzień 31 grudnia 2016r. w ramach niniejszego obszaru zakończono realizację 1 242 projektów, których wartość dofinansowania z EFRR wyniosła 245 887 100,89 EUR (1 089 255 268,24 PLN), co stanowi 87,63% wkładu przeznaczanego na realizację Strategii Lizbońskiej. Zrealizowane inwestycje, dotyczyły m.in. usług w zakresie zaawansowanego wsparcia dla przedsiębiorstw i grup przedsiębiorstw, wsparcia na rzecz MŚP w zakresie promocji i procesów przyjaznych środowisku, inwestycje w przedsiębiorstwa bezpośrednio związane z dziedziną badań i innowacji, a także inne inwestycje w przedsiębiorstwa oraz inne działania mające na celu pobudzanie badań, innowacji i przedsiębiorczości w MŚP. Ponadto, największą wartość zrealizowanych projektów w ramach kategorii od 1 do 9 stanowiły inwestycje przedsiębiorstw, których kwota dofinansowania z EFRR wyniosła 148 395 807,99 EUR (657 378 589,82 PLN), co stanowi 60,4% wszystkich zakończonych w ramach ww. kategorii inwestycji.

Obszar - Społeczeństwo informacyjne.

Kolejnym obszarem Strategii Lizbońskiej jest *Społeczeństwo informacyjne*, który obejmuje kategorie interwencji 10, 11, 13, 14, i 15. W ramach niniejszych kategorii do końca 2016r. zakończono realizację 74 projektów, których wartość dofinansowania z EFRR wyniosła 62 711 406,16 EUR (277 805 258,14 PLN), co stanowi 89,81% wkładu przeznaczanego na realizację Strategii Lizbońskiej. Inwestycje, które uzyskały dofinansowanie w obszarze wskazanego celu to projekty zakontraktowane w I osi priorytetowej *Konkurencyjna i innowacyjna* oraz III *Społeczeństwo informacyjne*. Zrealizowane projekty w ramach tego obszaru to inwestycje dotyczące usług i aplikacji dla MŚP oraz innych działań mających na celu poprawę dostępu MŚP do TIK i ich wydajne użytkowanie. Wsparcie uzyskały również przedsięwzięcia, które upowszechniły dostęp do usług teleinformatycznych oraz do publicznej infrastruktury telekomunikacyjnej umożliwiające dostęp do szerokopasmowego internetu. Najwięcej inwestycji i zarazem o najwyższej ich wartości w zakresie celu *Społeczeństwo informacyjne* zrealizowały jednostki samorządu terytorialnego na łączną wartość dofinansowania z EFRR 39 382 901,92 EUR (174 462 317,22 PLN), co stanowi 62,8% wszystkich zakończonych projektów w ramach ww. kategorii inwestycji.

Obszar - Transport.

Transport stanowi następny obszar Strategii Lizbońskiej, który obejmuje kategorie interwencji 16 i 29. W zakres ww. celu wpisywały się inwestycje zrealizowane w ramach II osi priorytetowej *Infrastruktura techniczna*. Na dzień 31 grudnia 2016r. zakończono realizację 17 projektów, których wartość dofinansowania z EFRR wyniosła 68 868 121,81 EUR (305 078 892,82 PLN), co stanowi 96,93% wkładu przeznaczanego na realizację Strategii Lizbońskiej. Zrealizowane inwestycje przyczyniły się w głównej mierze do zwiększenia liczby połączeń krajowych, zagranicznych obsługiwanych przez port lotniczy Rzeszów-Jasionka.

Obszar – Energia.

Energia stanowi ostatni obszar Strategii Lizbońskiej obejmujący kategorie interwencji 40, 41, 42, 43, który realizowano w ramach II osi priorytetowej *Infrastruktura techniczna*. W ramach tego obszaru do końca 2016r. zakończono realizację 226 projektów, których wartość dofinansowania z EFRR wyniosła 55 844 605,06 EUR (247 386 015,94 PLN), co stanowi 92,31% wkładu przeznaczanego na realizację Strategii Lizbońskiej. Największą wartość zrealizowanych projektów w ramach ww. kategorii stanowiły inwestycje jednostek samorządu terytorialnego, których kwota dofinansowania z EFRR wyniosła 36 099 374,12 EUR (159 916 617,4 PLN), co stanowi 64,6% wszystkich zakończonych w ramach ww. kategorii inwestycji.

Strategia Europa 2020

RPO WP 2007-2013 był jednym z instrumentów realizacji jakie przed państwami członkowskimi postawiła Strategia UE 2020, która w 2011r. zastąpiła Strategię Lizbońską. Strategia UE 2020 to kontynuacja wizji rozwoju nakreślona przez Strategię Lizbońską i próba odpowiedzi na słabości europejskiej gospodarki, które w znaczny sposób były widoczne w okresach kryzysu gospodarczego ostatnich lat.

Strategia UE 2020 wyznaczyła 5 głównych obszarów/celów dla całej Unii Europejskiej, w ramach których podejmowane były działania zmierzające do ich rozwoju i poprawy funkcjonowania, a należą do nich:

- zatrudnienie,

- badania i rozwój oraz innowacje,
- klimat i efektywność energetyczna,
- edukacja,
- ubóstwo/włączenie społeczne.

oraz dwa dodatkowe obszary/cele – *społeczeństwo informacyjne* i *konkurencyjność*, wynikające z inicjatyw flagowych. Dla wymienionych obszarów określono wartości wskaźników wyznaczone dla całej UE, które należy osiągnąć do 2020r. i należą do nich:

- osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie 75% wśród kobiet i mężczyzn w wieku 20-64 lat, poprzez zwiększenie zatrudnienia młodzieży, osób starszych i pracowników nisko wykwalifikowanych oraz skuteczniejszą integrację legalnych imigrantów,
- poprawa warunków prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej, w szczególności z myślą o tym, aby łączny poziom inwestycji publicznych i prywatnych w tym sektorze osiągnął 3%,
- zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w porównaniu z poziomami z 1990r., zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii; dążenie do zwiększenia efektywności energetycznej o 20%,
- podniesienie poziomu wykształcenia, zwłaszcza poprzez dążenie do zmniejszenia odsetka osób zbyt wcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz poprzez zwiększenie do 40% odsetka osób w wieku 30–34 lat mających wykształcenie wyższe lub równoważne,
- wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza poprzez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego co najmniej 20 milionów obywateli.

Oprócz wymienionych priorytetów, w Strategii zaprezentowano inicjatywy flagowe (tzw. projekty przewodnie), które stanowią uzupełnienie Strategii i zawierają katalog oraz opis działań umożliwiających implementację ww. priorytetów tematycznych. Do inicjatyw tych należą: „Unia innowacji”, „Polityka przemysłowa w erze globalizacji”, „Europejska Agenda Cyfrowa”, „Młodzież w drodze”, „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”, „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”, „Europejski program walki z ubóstwem”, a w ich realizację zaangażowana była zarówno Unia Europejska, jak i państwa członkowskie, władze regionalne i lokalne.

W ramach RPO WP 2007-2013 nie była realizowana żadna z ww. inicjatyw flagowych.

W dniu 2 marca 2015r. KE przedstawiła wyniki konsultacji społecznych w sprawie niniejszej Strategii. Następnie w dniu 26 listopada 2015r. w Rocznej Analizie Wzrostu Gospodarczego na 2016 rok KE podsumowała przegląd Strategia UE 2020, podkreślając, że stanowi ona nadal ważny element procesu koordynacji polityk gospodarczych w Unii. Jednocześnie Komisja dostosowała wytyczne dla państw członkowskich dotyczące opracowywania Krajowych Programów Reform, aby zagwarantować, że Strategia UE 2020 w dalszym ciągu będzie odgrywać ważną rolę w tym procesie. Jednocześnie, KE zapowiedziała rozpoczęcie prac nad nową Strategią, wykraczającą poza perspektywę roku 2020. Ponadto, w dniu 28 grudnia 2015r. powołany został wewnętrzny zespół zadaniowy, który opracował katalog wyzwań, jakie stoją przed gospodarką Polską i założenia przyszłej strategii. Nowa wizja rozwoju kraju została ujęta w przyjętym 16 lutego 2016r. przez Radę Ministrów „Planie na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju”. Dokument przedstawia wyzwania stojące przed polską gospodarką. Zarysowuje przykładowe instrumenty gospodarcze, finansowe

i instytucjonalne, koncentrując propozycje działań wokół pięciu filarów rozwojowych oraz prezentuje nowe podejście do polityki gospodarczej, a także inicjatywy kluczowe dla realizacji założeń powziętych w Planie¹⁴.

Uwzględniając założenia Polityki Spójności w okresie programowania 2007-2013, a w szczególności jej prorozwojowy i innowacyjny charakter, trzeba zauważyć, że już w obecnym okresie polityka ta w znaczącym stopniu wpisała się w realizację celów Strategii. Cel główny *wzrost krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki oraz poprawa dostępności przestrzennej podkarpacia* określony w RPO WP 2007-2013 był spójny ze *Strategią rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2020* i z celami polityki spójności.

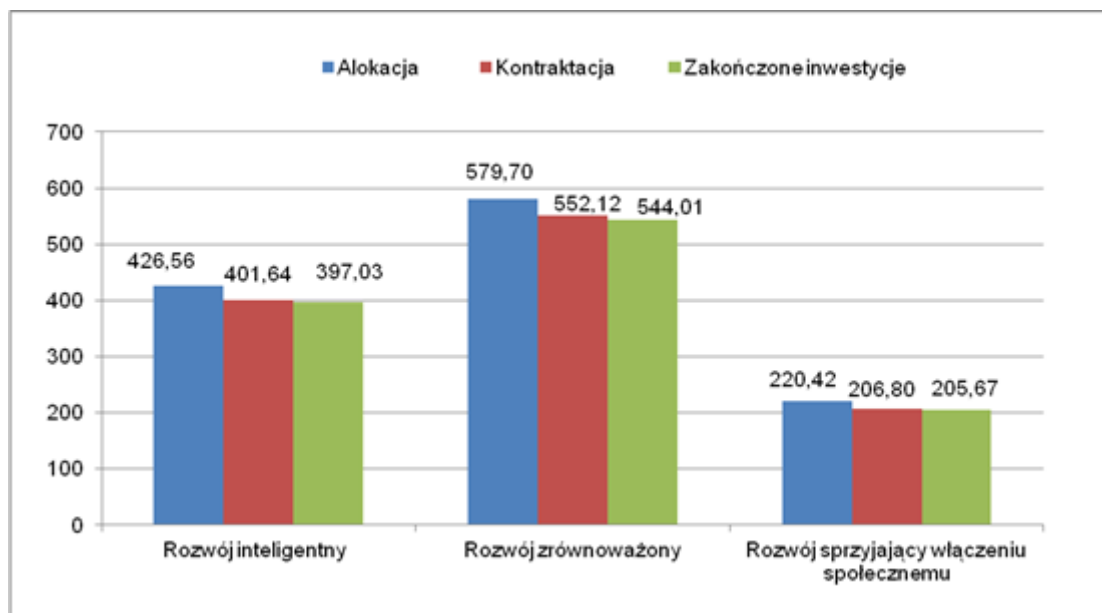
Jednocześnie szereg celów szczegółowych RPO WP 2007-2013 wpisało się w działania przyczyniające się do realizacji wymienionych w ww. Strategii jej trzech celów:

- *rozwój inteligentny* – w ramach RPO WP 2007-2013 realizowane były działania ukierunkowane na poprawę, zwiększenie i jednocześnie wykorzystanie istniejącego potencjału w sferze innowacji, których zadaniem było rozwiązywanie najważniejszych problemów społecznych i gospodarczych regionu przedstawionych m.in. w zaktualizowanej Strategii Województwa Podkarpackiego, a tym samym przyczyniającym się do realizacji założeń Strategii UE 2020, w tym obszarze takich jak: zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw, zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym regionu czy też wykorzystanie technologii informatycznych i komunikacyjnych,
- *rozwój zrównoważony* – w ten obszar Strategii wpisywały się działania realizowane w ramach RPO WP 2007-2013 dotyczące ochrony środowiska naturalnego poprzez wdrażanie inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, przyczyniających się do poprawy ochrony wód gruntowych i powierzchniowych oraz związanych z zagospodarowaniem odpadów czy też podejmowane takich działań, które przyczyniają się do realizacji celu 20/20/20 poprzez realizację przedsięwzięć generujących dodatkową moc energii pochodzącą ze źródeł odnawialnych - dodatkowym rezultatem wdrażanych projektów są np. wykonane prace z zakresu termomodernizacji różnego rodzaju obiektów. Ponadto istotnym elementem przyczyniającym się do realizacji założeń racjonalnej gospodarki i ochrony środowiska wdrażanym ze środków RPO WP 2007-2013 było wprowadzenie do komunikacji publicznej np. niskoemisyjnych środków transportu, które zachęcają do korzystania z przyjaznej środowisku metody poruszania się ogólnodostępnymi środkami transportu.
- *rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu* – działania RPO WP 2007-2013 w tym obszarze w głównej mierze skoncentrowane zostały na modernizacji/rozbudowie obiektów użyteczności publicznej (tj.: szpitale, domy pomocy społecznej, ale też szkoły) oraz zakupie potrzebnego sprzętu pozwalającego m.in. na dostosowaniu systemu szpitali oraz przychodni do potrzeb społeczeństwa regionu.

¹⁴ Źródło: Informacja przekazana przez Ministerstwo Rozwoju na temat strategii krajowych oraz ich wpływu na realizację Krajowego Programu Reform (wraz z informacją nt. realizacji zaleceń Rady UE skierowanych do Polski w ramach Semestru Europejskiego) oraz informacje ze strony <http://www.mr.gov.pl/strony/zadania/polityka-rozwoju-kraju/strategia-europa-2020/o-strategii/>.

W oparciu o informacje przedstawione poniżej można stwierdzić, że większość projektów realizowanych w ramach RPO WP 2007-2013 przyczynia się do osiągnięcia celów niniejszej Strategii.

Wykres 17. Stopień realizacji Strategii UE 2020 w ramach RPO WP 2007-2013 z uwzględnieniem alokacji, kontraktacji i wartości zakończonych projektów wg stanu na dzień 31 grudnia 2016r. (wartość dofinansowania z EFRR w mln EUR).

Źródło: KSI SIMIK 07-13. Opracowanie własne.

Wartość alokacji¹⁵ na cele ww. Strategii obliczono w oparciu o przygotowaną przez IK NSRO metodologię polegającą na przypisaniu poszczególnych kategorii interwencji do poszczególnych jej celów.

Zgodnie z danymi przedstawionymi na wykresie, a także zaprezentowanymi w Tabeli. Matryca priorytetów, obszarów, celów i inicjatyw flagowych Strategii Europa 2020 oraz kategorii interwencji realizowanych w okresie programowania 2007-2013 (stanowiącej załącznik nr 6 do sprawozdania) działania wdrażane w ramach RPO WP 2007-2013 zgodnie z przyjętym na koniec 2016r. indykatywnym podziałem wg kategorii przyczyniły się do realizacji trzech priorytetów Strategii UE 2020. Ponadto poniżej zaprezentowano w sposób tabelaryczny priorytety RPO WP 2007-2013, które są zgodne z poszczególnymi celami Strategii Europa 2020 - klasyfikacji tej dokonano na podstawie kategorii interwencji (tematów priorytetowych).

¹⁵ Wartość alokacji uwzględnia realokacje dokonane w ramach RPO WP 2007-2013.

Rozwój inteligentny

Tabela 10. Spójność priorytetów RPO WP 2007-2013 z celami realizowanymi w ramach *Rozwój inteligentny* Strategii Europa 2020.

Nazwa Priorytetu	Obszary/cele Strategii UE 2020	Kategorie interwencji wpisujące się w realizację Strategii Europa 2020	Osie priorytetowe RPO WP 2007-2013
Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji <i>smart growth</i>	Badania i rozwój, innowacje, przedsiębiorczość Otoczenie biznesu	1,2,3,4,5,6,7,8,9	I oś priorytetowa - <i>Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka</i> (obejmuje wszystkie kategorie interwencji – wskazane obok)
	Społeczeństwo informacyjne	10,11,12,13,14,15	I oś priorytetowa - <i>Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka</i> (14,15). III oś priorytetowa - <i>Społeczeństwo informacyjne</i> (10, 11, 12, 13).
	Edukacja	72, 73, 74, 75, 77	I oś priorytetowa - <i>Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka</i> (75). V oś priorytetowa – <i>Infrastruktura społeczna</i> (75, 77).
Alokacja: 426 556 536 EUR. Kontraktacja (% alokacji): 401 644 685,29 EUR (94,16%). Wartość zakończonych inwestycji (% alokacji): 397 033 807,32 EUR (93,08%).			

Z danych zaprezentowanych powyżej oraz Tabeli. *Matryca priorytetów, obszarów, celów i inicjatyw flagowych Strategii Europa 2020 oraz kategorii interwencji realizowanych w okresie programowania 2007-2013* wynika, że wsparte w ramach RPO WP 2007-2013 projekty realizowały wszystkie cele wpisujące się w priorytet *Rozwój inteligentny*.

Pierwszy cel strategii *Rozwój inteligentny* – rozwój gospodarki oparty na wiedzy i innowacji (*smart growth*), oznacza zwiększenie roli wiedzy i innowacji poprzez podniesienie jakości edukacji, poprawę jakości jej warunków, poprawę wyników działalności badawczej oraz wspierania transferu innowacji i wiedzy w UE przy wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Jak wynika z danych zaprezentowanych w ww. tabeli w zakres priorytetu dotyczącego *Rozwoju inteligentnego* wpisały się w działania realizowane w ramach I, III i V osi priorytetowej RPO WP 2007-2013. Cel osi priorytetowej I *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka* był w całości spójny z działaniami wyznaczonymi w Strategii Europa 2020 w obszarze dotyczącym przedsiębiorczości i innowacji. W ramach I osi priorytetowej zrealizowano głównie inwestycje przyczyniające się do zaspokajania potrzeb regionu w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, ale również i projekty, których realizacja przyczyniła się do wzrostu i poprawy inwestycji w sferze B+R. Ponadto wsparcie uzyskały projekty, związane z edukacją, dotyczące zakupu aparatury, sprzętu badawczego, służącego wyposażeniu laboratoriów, jednostek naukowo-badawczych, modernizacji istniejących i budowy nowych laboratoriów. Realizacja tych inwestycji wzmocniła konkurencyjności gospodarki i podniosła innowacyjność podkarpackich uczelni. Jednocześnie przedsięwzięcia z tej dziedziny pozwoliły na prowadzenie prac naukowo-badawczych na światowym poziomie, co dodatkowo wzmocniło znaczenie podkarpackich uczelni w międzynarodowej przestrzeni badawczej poprzez podniesienie jakości badań. Ponadto, osią priorytetową wpisującą się w priorytet *Rozwój inteligentny* jest oś priorytetowa III *Społeczeństwo informacyjne*. Zgodnie z celem III osi priorytetowej za istotny czynnik rozwoju regionu uznaje się rozwój społeczeństwa informacyjnego i wiedzy, który wymaga nie tylko dostępności do odpowiedniego sprzętu, ale przede wszystkim wykorzystania technologii, mających

na celu efektywne zaspokojenie potrzeb gospodarczych, społecznych, administracyjnych oraz naukowych całego regionu i w tym właśnie zakresie działania realizowane w ramach przedmiotowej były zgodne z priorytetem Strategii Europa 2020. Kolejną osią priorytetową wykazującą zgodność z priorytetem *Rozwój inteligentny* w ramach obszaru dotyczącego edukacji jest V oś priorytetowa *Infrastruktura publiczna*. Przedmiotowa oś poprzez realizację przedsięwzięć z zakresu infrastruktury uczelni, szkół wyższych i placówek tworzących system oświaty oraz wsparcie bazy dydaktycznej i naukowej wpłynęła na podwyższenie jakości kształcenia oraz umożliwiła skuteczne przygotowanie młodzieży do wykonywania oczekiwanych na rynku pracy zadań zawodowych.

Wartość alokacji RPO WP 2007-2013 w ujęciu indykatywnym, wpisująca się w cel *Badania i rozwój, innowacje przedsiębiorczość Otoczenie biznesu* została określona na podstawie indykatywnego podziału środków RPO WP 2007-2013 według kategorii interwencji, na koniec 31 grudnia 2016r. i wyniosła 265 413 467 EUR (1 175 755 117,46 PLN). Na koniec 31 grudnia 2016r. w ramach RPO WP 2007-2013 zakończonych zostało 1 242 inwestycje na kwotę dofinansowania z EFRR w wysokości 245 887 100,89 EUR (1 089 255 268,24 PLN), które przyczyniły się do realizacji celu *Badania i rozwój, innowacje przedsiębiorczość Otoczenie biznesu*.

Realizacja ww. celu na koniec 2016r. na podstawie zakończonych inwestycji wyniosła 92,64% alokacji przewidzianej na jego realizację.

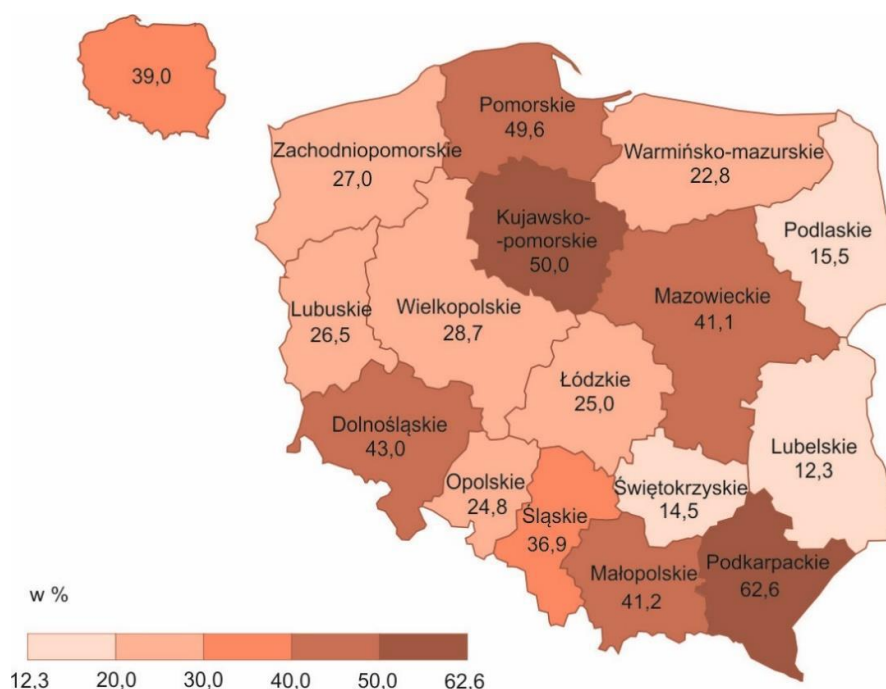
Od początku realizacji Programu w ramach obszaru *Badania i rozwój, innowacje, przedsiębiorczość Otoczenie biznesu* zakończono realizację 1 242 inwestycji, w tym 750 na obszarach miejskich zaś na obszarach wiejskich było to 492 projekty. Realizacja tych projektów dotyczyła m.in. wsparcia finansowego i instytucjonalnego w sferze przedsiębiorczości, zwłaszcza w zakresie wzrostu jej innowacyjności i produktywności, co jest istotnym czynnikiem w rozwoju województwa i stanowi wkład w osiągnięcie przypisanego do tego celu wskaźnika, którym jest przeznaczenie 3% PKB Unii na inwestycje w badania i rozwój. W województwie podkarpackim kluczową rolę w rozwoju innowacyjności, obok sektora IT, odgrywa przemysł lotniczy. Jest on nie tylko nośnikiem nowoczesnych technologii i innowacji, ale również ściśle współpracuje z innymi sektorami regionu, takimi jak wspomniany sektor IT czy odlewnictwo, a także z szeroko rozumianym przemysłem elektromaszynowym. Stymuluje on także rozwój badań naukowych i innowacji w regionie.¹⁶ O nowoczesności, innowacyjności, a w konsekwencji konkurencyjności regionów województwa podkarpackiego mogą świadczyć nakłady na działalność badawczo-rozwojową (B+R). Od 2007r. w województwie odnotowuje się również wzrost dotyczący nakładów na działalność badawczą (w 2011r. - 122,4 mln EUR, w 2013r. - 179,17 mln EUR i w 2015r. - 205,17 mln EUR).¹⁷ Pod względem nakładów ogółem na działalność badawczo rozwojową (B+R) w relacji do PKB w roku 2013 województwo podkarpackie z wynikiem 1,22% osiągnęło 3 miejsce w kraju – (po województwie mazowieckim i małopolskim). W latach 2009-2014 odnotowano również systematyczny wzrost nakładów na B+R w sektorze przedsiębiorstw

¹⁶ Wiodące branże województwa podkarpackiego – inteligentne specjalizacje regionalne. Wspólne opracowanie wykonane przez Regionalne Obserwatorium Terytorialne oraz Podkarpacki Ośrodek Badań Regionalnych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie. Analizy statystyczne Rzeszów 2015r.

¹⁷ Województwo Podkarpackie na tle Unii Europejskiej w latach 2009-2013. US w Rzeszowie. Analizy Statystyczne. Rzeszów 2015.

(1 pozycja w Polsce w 2014r. pod względem udziału nakładów na działalność B+R finansowanych z sektora przedsiębiorstw w działalności B+R ogółem – 62,6%).¹⁸

Mapa 11. Udział środków pochodzących z sektora przedsiębiorstw w finansowaniu działalności B+R według województw w 2014r.

Źródło: Wiodące branże województwa podkarpackiego – inteligentne specjalizacje regionalne. Wspólne opracowanie wykonane przez Regionalne Obserwatorium Terytorialne oraz Podkarpacki Ośrodek Badań Regionalnych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie. Rzeszów 2016r.

Dodatkowo województwo podkarpackie od kilku lat utrzymuje wysoką pozycję w rankingu województw w zakresie udziału nakładów na B+R w dziedzinie nauk inżynieryjnych i technicznych w nakładach ogółem. W 2014r. wartość tego wskaźnika w województwie podkarpackim wyniosła 46,32 mln EUR przy czym nakłady na tą dziedzinę w 2013r. wynosiły 31,85 mln EUR. Dla porównania w 2005r. inwestycje na ten rodzaj nauki pochłonęły jedynie 5,86 mln EUR.¹⁹

Poziom rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach wyznacza także udział osób zatrudnionych w sferze nauki i techniki w ludności aktywnej zawodowo. Udział osób zatrudnionych w wysokiej technice w zatrudnieniu ogółem wahał się w 2013r. wśród regionów Unii Europejskiej od 10,9% do 0,6%. Na Podkarpaciu wskaźnik ten przyjął wartość 1,4%. W porównaniu do 2009r. udział zatrudnionych w wysokiej technice w województwie podkarpackim wzrósł o 0,1 punktu procentowego²⁰.

Najistotniejszą grupą osób stanowiącą tzw. rdzeń zasobów, są osoby posiadające wykształcenie wyższe i jednocześnie pracujące dla nauki i techniki. Na podkarpaciu udział

¹⁸ Wiodące branże województwa podkarpackiego – inteligentne specjalizacje regionalne. Wspólne opracowanie wykonane przez Regionalne Obserwatorium Terytorialne oraz Podkarpacki Ośrodek Badań Regionalnych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie. Rzeszów 2016r.

¹⁹ Rocznik Statystyczny Województwa Podkarpackiego. Urząd Statystyczny w Rzeszowie 2015r.

²⁰ Województwo Podkarpackie na tle Unii Europejskiej w latach 2009-2013. US w Rzeszowie. Analizy Statystyczne. Rzeszów 2015.

osób zatrudnionych w działalności B+R aktywnej zawodowo z wykształceniem wyższym na przestrzeni ostatnich kilku lat wykazuje tendencję wzrostową²¹.

Kolejnym obszarem wpisującym się w priorytet *Rozwój inteligentny* jest Spółeczeństwo informacyjne. W ujęciu indykatywnym alokacja RPO WP 2007-2013 zgodnie kategoriami interwencji wpisującymi się ww. obszar wyniosła 66 027 555 EUR (292 495 465,89 PLN).

W ramach RPO WP 2007-2013 od początku realizacji Programu w ramach obszaru *Spółeczeństwo informacyjne* zakończono realizację 74 projektów na kwotę dofinansowania z EFRR 62 711 406,16 EUR (277 805 258,14 PLN).

Realizacja ww. celu na koniec okresu sprawozdawczego w zakończonych inwestycjach wyniosła 94,98% alokacji przewidzianej na jego realizację.

Od początku realizacji Programu w ramach obszaru dotyczącego *Spółeczeństwa informacyjnego* na obszarach miejskich zakończono realizację 64 projektów, zaś na obszarach wiejskich 10.

Sektor ICT został wskazany jako obszar horyzontalny o istotnym znaczeniu dla każdej specjalizacji i dziedziny życia w regionie. Taki wybór ma uzasadnienie w jednoznacznie zdefiniowanych potrzebach społeczeństwa i gospodarki, związanych z rozwojem cyfrowym. Związany jest także z pobudzaniem popytu na przystępne, dobrej jakości i interoperacyjne usługi, szczególne znaczenie ma rozwój szerokopasmowego internetu. Województwo podkarpackie należy do regionów o wyróżniających się zasobach potencjału naukowo – badawczego w zakresie technologii informacyjno – komunikacyjnych. Pracownicy i studenci rzeszowskich uczelni niejednokrotnie wygrywają światowe konkursy w tym zakresie. Na podkreślenie zasługuje także fakt obecności w regionie największej firmy informatycznej w skali kraju (Asseco Poland S.A.). Uznanie informatyki i telekomunikacji za inteligentną specjalizację wspomagającą ma duże znaczenie dla każdego obszaru społecznego i gospodarczego rozwoju regionu i jednocześnie pozwala organizacyjnie i finansowo wspierać te sektory wysokich technologii, w tym między innymi, zgodnie z polityką Unii Europejskiej²².

Podkreślić należy, iż realizacja inwestycji ze środków RPO WP 2007-2013 w sferze społeczeństwa informacyjnego odegrała istotny wpływ na rozwój elektronicznych usług świadczonych na terenie województwa. W wyniku zakończonych inwestycji powstały nowe usługi z zakresu administracji, zdrowia, edukacji czy też kultury. Większość z nich nie była wcześniej dostępna w skali regionu, czy w skali lokalnej najlepszym tego przykładem są usługi uruchomione w ramach projektu pn. *Podkarpacki System Informacji Medycznej PSIM (projekt kluczowy)*. Dodać należy, iż wdrożone inwestycje w ramach RPO WP 2007-2013 z ww. zakresu istotnie poprawiły funkcjonowanie jednostek administracji i służby zdrowia, a także wpłynęły na poprawę jakości, efektywności ich funkcjonowania.

²¹ Działalność badawcza i rozwojowa w Polsce w 2015r. Główny Urząd Statystyczny. Opracowanie sygnałne. Warszawa 25.10.2016r.

²² Wiodące branże województwa podkarpackiego – inteligentne specjalizacje regionalne. Wspólne opracowanie wykonane przez Regionalne Obserwatorium Terytorialne oraz Podkarpacki Ośrodek Badań Regionalnych Urzędu Statystycznego w Rzeszowie. Rzeszów 2016r.

Jednocześnie przyczyniły się do wzrostu odsetka osób kontaktujących się z administracją publiczną za pośrednictwem internetu²³.

Trzecim celem priorytetu *Rozwój inteligentny* jest obszar dotyczący Edukacji. Alokacja na realizację inwestycji wpisujących się w ten zakres, w ujęciu indykatywnym na koniec 2016r. wyniosła 95 115 514 EUR (421 352 215,46 PLN).

W ramach RPO WP 2007-2013 od początku realizacji Programu zakończonych zostało 144 projektów na kwotę dofinansowania z EFRR 88 435 300,27 EUR (391 759 536,67 PLN), w tym 77 inwestycji zrealizowanych zostało na obszarach wiejskich.

Realizacja celu w obszarze Edukacji na koniec 2016r. na podstawie zakończonych projektów wyniosła 92,98% alokacji.

Realizacja inwestycji ze środków RPO WP 2007-2013 dotyczących m.in. infrastruktury uczelni, szkół i placówek tworzących system oświaty w tym organizacji pozarządowych działających na rzecz społeczeństwa obywatelskiego głównie w zakresie rozwoju bazy dydaktycznej i naukowej, stanowi wkład w osiągnięcie przypisanych do tego celu wskaźników tj. ograniczenie liczby uczniów przedwcześnie kończących edukację, zwiększenie liczby osób z wyższym wykształceniem czy przede wszystkim zwiększenie zatrudnienia osób w wieku 20-26 lat – którego wartość w Strategii UE 2020 określono na poziomie 75%. Zatem wzrost poziomu wykształcenia jest jednym z ważniejszych czynników określających rozwój społeczeństwa.

W 2012r. w województwie podkarpackim udział studentów w liczbie ludności w wieku 20-24 wyniósł 44,3% i był to wzrost o 0,5 punktu procentowego w stosunku do roku 2009. Odsetek osób z wyższym wykształceniem w grupie wiekowej 25-64 lata w 2013r. w województwie podkarpackim wyniósł 23,1%, w porównaniu z rokiem 2009 nastąpił jego wzrost o 2,1 punktu procentowego²⁴.

Kształcenie ustawiczne jest procesem stałego odnawiania, doskonalenia i rozwijania kwalifikacji ogólnych i zawodowych człowieka, trwającym w ciągu całego jego życia. Wartość wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata w KRP określona została na poziomie 71%, zgodnie z danymi GUS wartość ww. wskaźnika dla województwa podkarpackiego poczynawszy od 2005r. do 2009r. wykazywała tendencję wzrostową (2005r. – 59,4%, 2009r. 64,8%). Natomiast od 2010r. odnotowuje się nieznaczny spadek jego wartości 2010r. - 64,3%, 2011r. - 63,4% i 2012r. - 63,3%. Zaznaczyć jednak należy, iż na spadkową tendencję jego wartości w tym okresie miała m.in. ogólna sytuacja ekonomiczna w postaci kryzysu, który w większym bądź mniejszym stopniu dotknął wszystkie regiony polski jak i kraje UE. Dodać należy, iż na sytuację na rynku pracy w województwie podkarpackim miało wpływ szereg czynników obserwowanych na ogólnokrajowym rynku pracy i oddziałujących jednocześnie na rynki regionalne. Do tego rodzaju czynników zaliczyć należy procesy dotyczące zmiany w strukturze demograficznej ludności województwa, aktualnej pozycji jego na gospodarczej

²³ Raport ewaluacyjny pn. Ocena wpływu wsparcia udzielonego w ramach RPO WP 2007-2013 na rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie podkarpackim. Agrotec Polska Sp. z o.o. Raport końcowy 2015r.

²⁴ Województwo Podkarpackie na tle Unii Europejskiej w latach 2009-2013. GUS w Rzeszowie. Analizy Statystyczne. Rzeszów 2015.

mapie kraju czy też struktury gospodarowania i przekrój zatrudnienia w zakładach pracy na Podkarpaciu²⁵.

Uwzględniając dane statystyczne należy zauważyć, iż w okresie 2013-2014 w województwie podkarpackim liczba absolwentów szkół wyższych zawodowych i liceów ogólnokształcących podejmujących pracę w stosunku do lat poprzednich wykazywała tendencję wzrostową (w 2013r. - 2 531 tys., zaś w 2014r. – 2 707 tys.). Pozytywnym zjawiskiem jest również spadek bezrobocia w tej grupie osób, co również potwierdzają dane GUS i tak w 2014r. bezrobotnych w województwie podkarpackim z wyższym wykształceniem było 19 134 osób (2013r. - 21 146 os.), z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym odpowiednio 2014r. - 35 164 os. i 2013r. – 39 036 os. W IV kwartale 2015r. najwyższym wskaźnikiem zatrudnienia na Podkarpaciu charakteryzowały się osoby z wykształceniem wyższym (75,5%), najniższym zaś osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne, podstawowe, niepełne podstawowe i bez wykształcenia. Stosunkowo niski wskaźnik zatrudnienia wystąpił wśród osób legitymujących się wykształceniem średnim ogólnokształcącym (38,8%). Jednocześnie w województwie zmniejszyła się liczba bezrobotnych absolwentów z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz podstawowym. Biorąc pod uwagę wiek pracujących na Podkarpaciu największy udział miały osoby w wieku 35-44 lat – 29,4%, najmniejszy zaś osoby w wieku 15-24 lat – 4,7%²⁶.

Do końca 2016r. łącznie w zakresie kategorii interwencji przypisanych do priorytetu *Rozwój inteligentny* zakończono realizację 1 460 projektów. Do efektów rzeczowych zrealizowanych inwestycji, które przyczyniły się do osiągnięcia celów priorytetu *Rozwój inteligentny* należy zaliczyć m.in. wsparcie 989 przedsiębiorstw, w tym: 387 małych przedsiębiorstw, 240 średnich przedsiębiorstw oraz 362 mikroprzedsiębiorstw. Ponadto, powstało 76,96 miejsc pracy w zakresie B+R – etaty badawcze. Jednocześnie zakończono realizację 40 projektów z zakresu B+R w wyniku, których przebudowano lub wybudowano ponad 20 796 m² obiektów dydaktycznych na potrzeby transferu wiedzy w zakresie nowoczesnych technologii, jednocześnie zakupiono 1 773 szt. aparatury lub urządzeń na potrzeby transferu wiedzy w zakresie nowoczesnych technologii tj. aparatury naukowo-badawczej. Ponadto, w wyniku zrealizowanych inwestycji z usług wybudowanych/przebudowanych obiektów wyposażonych na potrzeby transferu wiedzy w zakresie nowoczesnych technologii skorzystało 904 pracowników 53. Istotny wkład w osiągnięcie celu Strategii w zakresie rozwoju społeczeństwa informacyjnego stanowi wsparcie ze środków Programu 60 projektów, których realizacja przyczyniła się do wdrożenia procesu cyfryzacji i rozwiązań informatycznych polegających m.in. na podniesieniu standardu obsługi klientów w jednostkach publicznych (tj. urzędy, szkoły), pacjentów w szpitalach, przychodniach czy też petentów jednostek świadczących usługi publiczne. Dzięki realizacji ww. inwestycji udostępniono - 918 usług publicznych dostarczonych on-line, powstało 58,72 km sieci szerokopasmowego internetu jednocześnie upowszechniono dostęp do sieci szerokopasmowego internetu dla 52 077 osób. Ponadto, w zakres priorytetu *Rozwój inteligentny* wpisują się działania dotyczące systemu kształcenia i szkolnictwa realizowane ze środków RPO WP 2007-2013 w ramach działania 5.1 *Infrastruktura publiczna*. W ramach 110 projektów zmodernizowano 70 obiektów edukacyjnych i 25 placówek prowadzących

²⁵ Wskaźniki zrównoważonego rozwoju Polski 2015. Główny Urząd Statystyczny. Urząd Statystyczny w Katowicach. Katowice 2015.

²⁶ Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej woj. Podkarpackiego w 2015r. Urząd Statystyczny w Rzeszowie. Maj 2016r.

działalność w zakresie kształcenia ustawicznego. Z efektów powstałej infrastruktury skorzystało ponad 43,69 tys. uczniów i 28,9 tys. studentów.

Rozwój zrównoważony

Tabela 11. Spójność priorytetów RPO WP 2007-2013 z celami realizowanymi w ramach *Rozwój zrównoważony* Strategii Europa 2020.

Nazwa Priorytetu	Obszary/ccele Strategii UE 2020	Kategorie interwencji wpisujące się w realizację Strategii Europa 2020	Osie priorytetowe RPO WP 2007-2013
Rozwój zrównoważony - wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej; sustainable growth	Klimat, energia, mobilność	16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26, 27,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37, 38,39,40,41,42,43,44,45,46,47,48, 49,50,51,52,53,54	II oś priorytetowa – Infrastruktura techniczna (16, 18, 23, 25, 29, 35,40, 41,42,43,47). IV oś priorytetowa – Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom (44, 45, 46, 53, 54). V oś priorytetowa – Infrastruktura społeczna (24). VII oś priorytetowa - Spójność wewnątrzregionalna (50).
Alokacja: 579 700 690 EUR. Kontraktacja (% alokacji): 552 120 471,42 EUR (95,24%). Wartość zakończonych inwestycji (% alokacji): 544 008 199,62 EUR (93,84%).			

W ramach drugiego priorytetu Strategii *Rozwój zrównoważony* (sustainable growth) występuje obszar Klimat, energia, mobilność, celem którego było wsparcie zmiany w kierunku gospodarki niskoemisyjnej i efektywnie, korzystającej z zasobów środowiska oraz dążenie do wyeliminowania zależności wzrostu gospodarczego od degradacji środowiska przyrodniczego. Również i w ten priorytet, uwzględniając kategorie interwencji, wpisał się II, IV, V i VII oś priorytetową RPO WP 2007-2013. W ramach II osi priorytetowej *Infrastruktura techniczna*, zrealizowano inwestycje mające na celu poprawę dostępności i atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez przedsięwzięcia w sferze komunikacyjnej i energetycznej. Zakończone projekty w głównej mierze dotyczyły budowy, modernizacji infrastruktury drogowej, kolejowej i energetycznej, które zapewniły zwiększenie dostępności komunikacyjnej województwa podkarpackiego, a tym samym przyczyniły się do wzrostu konkurencyjności i atrakcyjności regionu. Ponadto, skutkiem realizacji tych projektów jest poprawa jakości powiązań komunikacyjnych z podstawowymi szlakami komunikacyjnymi o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, jak również poprawa bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego, kolejowego i lotniczego. Jednocześnie w ramach II osi priorytetowej zrealizowano inwestycje z zakresu infrastruktury technicznej w dziedzinie energetyki i ciepłownictwa. Podstawowym celem tych projektów, było dążenie do lepszego wykorzystania dostępnych zasobów i zachowania zasad ochrony środowiska. Ponadto, wsparcie uzyskały inwestycje, które przyczyniły się do zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Jednocześnie działania podjęte w ramach IV osi priorytetowej dotyczące m.in.: oczyszczania ścieków, zaopatrzenia w wodę, zagospodarowania odpadów, a także polegające na zwalczaniu i zapobieganiu zagrożeniom były spójne ze Strategią Europa 2020. Również realizacja inwestycji w ramach V osi priorytetowej w zakresie wypoczynku i rekreacji dotycząca np. budowy czy modernizacji oraz

wyposażenia ścieżek rowerowych wpisała się w ww. cel. Wyposażenie w infrastrukturę służącą rekreacji i uprawianiu sportu ma istotny wpływ na atrakcyjność regionu i danej miejscowości gdyż decyduje ona o wyborze miejsca pracy i zamieszkania przez ludzi młodych. Ponadto, jest ona czynnikiem, który zyskuje na znaczeniu w pozyskiwaniu nowych strategicznych inwestorów. Dodatkowo inwestycje zrealizowane w ramach VII osi priorytetowej w zakresie 50 kategorii interwencji (tj. *Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów*) wpisały się w realizację ww. obszaru.

Odpowiedni stan środowiska naturalnego jest gwarancją bezpiecznego funkcjonowania człowieka w różnych wymiarach: społecznym, ekonomicznym, kulturowym. Jakość poszczególnych elementów środowiska silnie wpływa również na zdrowie ludzi. Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu środowiska jest nadrzędnym celem polityki ochrony środowiska, a wszystkie podejmowane w jej ramach działania powinny zmierzać do realizacji tego celu.²⁷

Na wdrażanie projektów realizowanych w ramach RPO WP 2007-2013 przyczyniających się do realizacji celu Klimat, energia, mobilność przeznaczono najwięcej środków tj. 579 700 690 EUR (2 568 016 086,63 PLN). Wartość alokacji została określona na podstawie indykatywnego podziału środków RPO WP 2007-2013 według kategorii interwencji. W ramach RPO WP 2007-2013 zakończono realizację 737 projektów na łączną kwotę dofinansowania z EFRR 544 008 199,62 EUR (2 409 901 923,51 PLN), które wpisały się w ww. obszar.

Realizacja celu w ww. obszarze na koniec 2016r. na podstawie zakończonych projektów wyniosła 93,84%.

Od początku realizacji Programu w ramach celu Klimat, energia, mobilność zakończono realizację 268 projektów na obszarach miejskich zaś na obszarach wiejskich 469. Realizacja projektów w ramach RPO WP 2007-2013 dotyczących m.in. udoskonalenia i rozwinięcia regionalnej infrastruktury technicznej w dziedzinie energetyki i ciepłownictwa, czy też realizacja przedsięwzięć ograniczających ilość zanieczyszczeń w tym odpadów przedostających się do środowiska, stanowi wkład w osiągnięcie przypisanego do tego celu wskaźnika, którego zadaniem na poziomie Strategii UE jest ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 20% zwiększenie efektywności energetycznej o 20% oraz pozyskanie 20% energii ze źródeł odnawialnych. Natomiast na poziomie KPR wartość ww. wskaźnika została określona odpowiednio wysokości 19% w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych, 15% udziału OZE w konsumpcji energii i 13,6% wzrostu efektywności energetycznej.

Jakość powietrza ma duży wpływ na warunki życia człowieka, kondycję ekosystemów, jak również procesy związane ze zmianami klimatu. Zawarte w powietrzu zanieczyszczenia w istotny sposób oddziałują na zdrowie ludzi. Ze względu na niekorzystne oddziaływania zanieczyszczeń powietrza na zdrowie ludzi i kondycję ekosystemów corocznie dokonywana jest ocena jakości powietrza pod kątem jego zanieczyszczenia dwutlenkiem, siarki, dwutlenkiem azotu, tlenkiem węgla, benzenem, ozonem, ołowiem itp. Pomimo prowadzenia wielu działań na rzecz poprawy jakości powietrza, nadal jednak jest to istotny problem.²⁸

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w województwie podkarpackim jest tzw. emisja antropogeniczna (tj. proces energetycznego spalania paliw, przemysłowe procesy

²⁷ Stan Środowiska w Polsce Raport 2015. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Biblioteka Monitoringu Środowiskowego, Warszawa 2015.

²⁸ Stan Środowiska w Polsce. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Warszawa Raport 2014.

technologiczne, komunikacja, sektor komunalno-bytowy oraz rolnictwo). W regionie największy udział emisji ogółem ma emisja napływowa (zarówno z regionów ościennych województwa jak i kraju) oraz emisja powierzchniowa. Zaznaczyć należy, iż warunki meteorologiczne występujące w danym okresie mają również bardzo istotny wpływ na jakość powietrza. W 2015r. województwo podkarpackie zajmowało 13 miejsce w kraju pod względem emisji zanieczyszczeń gazowych, a także 13 miejsce ze względu na ilość wprowadzanych do powietrza pyłów. Tylko 1,4% emitowanych do powietrza zanieczyszczeń w Polsce pochodziła z terenu województwa.²⁹

Główną przyczyną zanieczyszczeń powietrza w regionie jest tzw. niska emisja. Dlatego też, na przestrzeni ostatnich lat podejmowane były różne działania w kierunku jej ograniczenia np. prowadzona była medialna akcja edukacyjna o szkodliwości spalania odpadów. Jednocześnie prowadzono wymianę kotłów węglowych w podkarpackich miastach, sukcesywnie prowadzono termomodernizację budynków, a po ulicach miast Podkarpacia kursuje ekologiczny transport miejski. W RPO WP na lata 2014-2020 wprowadzone zostały tzw. projekty parasolowe, na mocy których wspólne działania administracji samorządowej i osób fizycznych umożliwią sprawną wymianę nieekologicznych źródeł ciepła.

Do końca 2016r. w ramach RPO WP 2007-2013 zakończono realizację 35 projektów z zakresu energii odnawialnej w wyniku których moc zainstalowana energii ze źródeł odnawialnych wyniosła 26,78 MW. Ponadto zakończono 198 inwestycji mających na celu poprawę jakości powietrza w województwie. Istotnym elementem przyczyniającym się do realizacji założeń racjonalnej gospodarki i ochrony środowiska naturalnego jest m.in. wprowadzenie do komunikacji miejskiej niskoemisyjnych środków transportu, ze środków RPO WP 2007-2013 zakupionych zostało 107 jednostek taboru komunikacji miejskiej dostosowanych do obowiązujących norm w zakresie emisji spalin i jednocześnie odnotowano wzrost o 5,4% ludności korzystającej z tej komunikacji. Z pewnością osiągnięte wskaźniki pozwolą na dalsze ograniczenie liczby osób korzystających z samochodów osobowych. Dużym wsparciem dla podkarpackich samorządów w podejmowaniu działań naprawczych na terenach gdzie występowały przekroczenia norm jakości powietrza stanowiły środki RPO WP 2007-2013. Dzięki nim odnotowano pozytywny trend znacznego zmniejszenia się obszarów przekroczeń zanieczyszczeń pyłowych w latach 2014-2015 w odniesieniu do roku 2013. Kontynuacją w finansowaniu tych działań są obecnie środki z RPO WP na lata 2014-2020 przeznaczone na modernizację energetyczną budynków, budowę-przebudowę sieci i węzłów ciepłych, a także wymianę dotychczasowych źródeł ciepła. Ponadto, samorząd województwa zamierza też promować ideę budowy małych elektrowni, wodnych na podkarpackich rzekach, wspomagać też będzie ideę energetyki prosumenckiej, a więc produkcji energii elektrycznej z mikro źródeł odnawialnych.

Ponadto, inwestycje realizowane ze środków RPO WP 2007-2013 w zakresie ochrony środowiska dotyczące gospodarki wodno-ściekowej czy też gospodarki odpadami komunalnymi przyczyniają się do poprawy stanu i ochrony wód gruntowych oraz powierzchniowych, a tym samym sprzyjają osiągnięciu celu wyznaczonego w ramach niniejszego priorytetu Strategii Europa 2020. Z danych GUS wynika, iż w ostatnich latach w regionie wzrasta ilość oczyszczalni ścieków komunalnych, a w związku z tym systematycznie rośnie liczna ludności obsługiwana przez oczyszczalnie ścieków w ogólnej liczbie ludności województwa.

²⁹ Ochrona środowiska w województwie podkarpackim w 2015r. Opracowanie sygnałne. Wrzesień 2016r.

Na koniec 2016r. w wyniku zakończonych inwestycji RPO WP 2007-2013 dotyczących gospodarki wodno-ściekowej wybudowano ponad 1 547,25 km sieci kanalizacyjnej, która swym zasięgiem objęła ponad 79,3 tys. osób. Jednocześnie zrealizowanych zostało 14 inwestycji dotyczących gospodarki odpadami w wyniku których selektywną zbiórką odpadów objętych zostało 199 034 osób, jednocześnie teren o powierzchni 0,17 km² został zrekultywowany. Również ważnym aspektem w zakresie ochrony środowiska i jednocześnie rozwoju regionu jest zapewnienie ochrony bioróżnorodności jego terenów.

Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu

Tabela 12. Spójność priorytetów RPO WP 2007-2013 z celami realizowanymi w ramach *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu* Strategii Europa 2020.

Nazwa Priorytetu	Obszary/ciele Strategii UE 2020	Kategorie interwencji wpisujące się w realizację Strategii Europa 2020	Osie priorytetowe RPO WP 2007-2013
Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu - wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. inclusive growth	Walka z ubóstwem	61,75,76,77,78,79,80	I oś priorytetowa - Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka (75, 80) V oś priorytetowa – Infrastruktura publiczna (75,76,77,79). VII oś priorytetowa – Spójność wewnątrzregionalna (61, 78).
Alokacja: 220 419 509 EUR. Kontraktacja (% alokacji): 206 796 030,07 EUR (93,82%). Wartość zakończonych inwestycji (% alokacji): 205 672 642,64 EUR (93,31%).			

W ramach niniejszego priorytetu występuje cel tematyczny dotyczący Zatrudnienia i umiejętności jednakże w ramach RPO WP 2007-2013 nie był realizowany z uwagi na brak środków, które były by przypisane kategoriom interwencji w tym obszarze tj.: 62,63,64,65,66,67,68,69,70,71.

Trzeci priorytet Strategii *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu* (inclusive growth) oznacza wzmocnienie pozycji obywatela poprzez zapewnienie wysokiego poziomu zatrudnienia, inwestowanie w kwalifikacje, zwalczanie ubóstwa oraz modernizowanie rynków pracy, systemów szkoleń i ochrony socjalnej. Jak wynika z danych zaprezentowanych w ww. tabeli w zakres priorytetu dotyczącego *Rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu* wpisały się działania realizowane w ramach I, V i VII osi priorytetowej RPO WP 2007-2013. Projekty realizowane w ramach V osi priorytetowej dotyczyły usług opieki zdrowotnej i pomocy społecznej, ważnych z punktu widzenia wpływu na rozwój społeczno-gospodarczy województwa, które przyczyniły się do poprawy jakości zdrowia i upowszechnienia dostępu do świadczeń w szeroko rozumianej pomocy społecznej, zwiększające aktywność zawodową i przywracające na rynek pracy osoby zagrożone wykluczeniem społecznym oraz wpływające na wyrównywanie szans (np. kobiet na rynku pracy), które były zgodne ze Strategią EU 2020 w tym obszarze. Inwestycje w zakresie V osi priorytetowej koncentrowały się również na przedsięwzięciach poprawiających jakość nauczania w województwie podkarpackim z wykorzystaniem nowoczesnych metod kształcenia. Zrealizowano również przedsięwzięcia dotyczące rozwoju kształcenia ustawicznego i zawodowego. Zgodnie z przyjętą *Europejską platformą współpracy*

w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym: europejskie ramy na rzecz spójności społecznej i terytorialnej - walka z ubóstwem musi opierać się na wzroście gospodarczym oraz zatrudnieniu i skutecznej ochronie socjalnej. W głównej mierze interwencja innowacyjnej ochrony socjalnej musi być połączona z szerokim zestawem polityk społecznych, łącznie z ukierunkowaną edukacją, opieką społeczną, mieszkalnictwem, zdrowiem, godzeniem życia prywatnego i zawodowego oraz polityk rodzinnych. Ponadto, działania podejmowane w ramach VII osi priorytetowej związane z rewitalizacją miast oraz obszarów zdegradowanych wzmacniające spójność województwa i zapewniające zwiększenie zatrudnienia są zgodne z priorytetem omawianej Strategii.

Na wdrażanie celu Walka z ubóstwem w obszarze *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu* w ramach RPO WP 2007-2013 przeznaczono 220 419 509 EUR (2 568 016 086,63 PLN) alokacji, którą określono na podstawie indykatywnego podziału środków Programu według kategorii interwencji. Na koniec 31 grudnia 2016r. w ramach RPO WP 2007-2013 zakończono realizację 377 projektów na kwotę dofinansowania z EFRR w wysokości 205 672 42,64 EUR, (911 109 239,63 PLN), które przyczyniły się do realizacji w ww. obszarze.

Realizacja celu w ww. obszarze na koniec 2016r. na podstawie zakończonych projektów wyniosła 93,31%.

Od początku realizacji Programu w ramach obszaru *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu* zakończono realizację 221 projektów na obszarach miejskich zaś na obszarach wiejskich zakończono 156. Realizacja przedsięwzięć dotyczących obiektów pomocy społecznej takich jak ośrodki wsparcia, ośrodki adopcyjno-opiekuńcze, domy pomocy społecznej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, ośrodki bezdomnych, centra kultury integracji społecznej zakłady aktywności zawodowej, czy inwestycje z zakresu poprawy dostępności i jakości usług medycznych poprzez wsparcie obiektów i wyposażenie zakładów opieki zdrowotnej, a także działania, które przeciwdziałają niekorzystnym zjawiskom tj. bezrobocie, wykluczenie społeczne stanowiły wkład w osiągnięcie przypisanego do obszaru *Walka z ubóstwem* wskaźnika, którego celem było zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 mln. Zaznaczyć należy, iż w KPR wartość tego wskaźnika określono w przedziale 1,5-2 mln. Polska wśród krajów UE27 należy do państw o wysokiej wartości wskaźnika zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Ubóstwo, a zwłaszcza sposoby jego ograniczania, przeciwdziałania, to jedno z najpoważniejszych wyzwań współczesnego świata. Z tym niekorzystnym zjawiskiem borykają się zarówno kraje biedne, jak i bogate. W krajach zamożnych dotyka ono jednak znacznie mniejszej części społeczeństwa, a poziom życia, na podstawie którego określana jest skala ubóstwa jest znacznie wyższy, niż w najbiedniejszych rejonach świata. Walka z ubóstwem jest jednym z kluczowych elementów polityki społecznej niemal wszystkich państw świata.

Ubóstwem zagrożone są przede wszystkim osoby bezrobotne i ich rodziny. Zasięg ubóstwa jest też determinowany w zależności od grupy społeczno-ekonomicznej, określonego na podstawie źródła dochodu. Duże znaczenie ma również posiadane wykształcenie, gdyż im wyższe wykształcenie tym mniejsze jest ryzyko życia poniżej minimum egzystencji.

Zagrożenie ubóstwem częściej dotyka ludzi młodych, ale również sytuacja osób starszych (wiek, stan zdrowia) powoduje, iż ta grupa osób jest nim zagrożona³⁰.

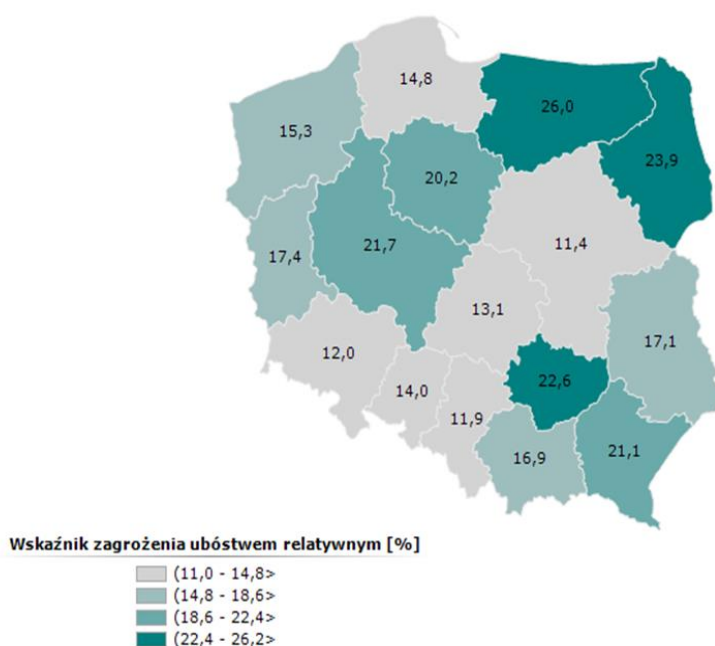
Z danych GUS dostępnych dla województwa podkarpackiego wynika, iż wskaźnik zagrożenia ubóstwem (w zależności czy jest to ubóstwo skrajne, relatywne czy ustawowe) od 2010r. do 2014r. kształtował się prawie na niezmiennym poziomie z niewielką tendencją wzrostu i spadku (co przedstawia poniższa tabela). W 2015r. w województwie odnotowano wzrost w przypadku wskaźnika zagrożenia ubóstwem ustawowym o 1,8 punktu procentowego w stosunku do 2014r. jednocześnie wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym wzrósł nieznacznie o 0,6 punktu procentowego zaś wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym zmalał o 0,1 punktu procentowego.

Tabela 16. Wskaźniki zagrożenia ubóstwem w województwie podkarpackim w latach 2010-2014.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym [%]	19,8	21,6	20,7	20,9	21,1
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem ustawowym [%]	6,9	6,8	8,6	16,9	15,3
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym [%]	5,7	7,1	7	9,4	8,7

Źródło: Opracowanie na podstawie danych ze strony internetowej <http://swaid.stat.gov.pl/WarunkiZyciaLudnosci>.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym [%]

Źródło: Opracowanie na podstawie danych ze strony internetowej <http://swaid.stat.gov.pl/WarunkiZyciaLudnosci>.

³⁰ Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2015r. GUS Opracowanie sygnałne 12.05.2015 r.

W latach 2010-2013 pod względem zagrożenia ubóstwem sytuacja Polski Wschodniej była wyraźnie gorsza od reszty kraju, gdzie uśredniony poziom tego wskaźnika wyniósł w 2013r. – 16,2%. Choć odsetek mieszkańców żyjących poniżej relatywnej granicy ubóstwa był w województwie podkarpackim wyrażanie wyższy (20,9%), to jednak na tle pozostałych województw Polski Wschodniej sytuacja województwa była relatywnie korzystna. W okresie 2010-2013 odsetek mieszkańców gospodarstw domowych, żyjących poniżej minimum ustawowego, wzrósł z 6,9% w 2010r., do 16,9% w roku 2013. Analizując wskazany okres województwo podkarpackie znajdowało się w grupie województw o najwyższym udziale osób korzystających z finansowego wsparcia w ramach systemu pomocy społecznej odsetek osób którym przyznano świadczenia pomocy społecznej był wyższy od wartości dla całego kraju (512,2 osób) i wyniósł 641,1 osób³¹.

Od początku realizacji RPO WP 2007-2013 w zakresie projektów wpisujących się w cel walki z ubóstwem zakończono realizację:

- 110 projektów dotyczących edukacji,
- 40 projektów dotyczących ochrony zdrowia oraz 39 dotyczących infrastruktury pomocy społecznej,
- 66 zapewniających zrównoważony rozwój i tym samym poprawiają atrakcyjność miast i miasteczek.

Należy zaznaczyć, iż w wyniku realizacji ww. projektów do końca 2016r. ponad 43,69 tys. uczniów i ponad 28,9 tys. studentów skorzystało z efektów ich realizacji dodatkowo zwiększyła się liczba miejsc w przedszkolach - do końca 2016r. ze środków RPO WP 2007-2013 powstało 2 742 nowych miejsc. Kolejnym istotnym efektem zakończonych inwestycji mających na celu walkę z bezrobociem oraz wykluczeniem społecznym są utworzenie nowe miejsca pracy na obszarach odnowionych (łącznie powstało ich 43). Jednocześnie ze środków RPO WP 2007-2013 zakresem interwencji objęto również bazę medyczną polegającą m.in. na sfinansowaniu zakupu specjalistycznego sprzętu, dzięki któremu przeprowadzonych zostało ponad 480,2 tys. specjalistycznych badań medycznych.

Dodatkowo na obszarach odnowionych ze środków RPO WP 2007-2013 powstało 12 firm.

Ponadto dzięki wsparciu w RPO WP 2007-2013 do końca 2016r. powstało 5 238,96 nowych miejsc pracy.

Poniżej przedstawiono przykłady projektów, które wpisują się swym zakresem interwencji w realizację Strategii Europa 2020.

Projektem wykazującym spójność z priorytetem *Rozwój inteligentny* w obszarze Badania i rozwój, innowacje przedsiębiorczość jest inwestycja zrealizowana przez firmę COBI SPÓŁKA AKCYJNA pn. *Wzrost konkurencyjności COBI S.A. poprzez wdrożenie nowego centrum obróbczego w Mielcu do produkcji form wtryskowych i elementów form wtryskowych*. Projekt dotyczył zakupu nowoczesnego centrum obróbczego (NCO) do wytwarzania form oraz elementów form wtryskowych. Firma świadczy proste usługi produkcyjne (formy i elementy do form wtryskowych) na obrabiarce CNC i urządzeniach wspomagających dla branży zabawek. Klienci dostarczają dokumentację/informacje o zlecanych elementach w formie: prototypów, fizycznych modeli lub 3D (pliki cyfrowe),

³¹ Przegląd regionalny Polski 2015. Część I Krajowe Obserwatorium Terytorialne. Ministerstwo Rozwoju Warszawa 2015.

opisowych danych konstrukcyjnych, rysunków technicznych, plików CAD/CAM, które dalej przekazywane są współpracującym jednostkom zewnętrznym, sporządzającym dokumentację techniczną i technologię wykonania poszczególnych operacji i detali. Celem projektu był rozwój przedsiębiorstwa w zakresie świadczenia ulepszonych i nowych zaawansowanych, innowacyjnych i kompleksowych usług produkcyjnych w Mielcu. W wyniku realizacji projektu utworzono 4 nowe stanowiska pracy i wdrożono 2 nowe usługi tj.: kompleksowa usługa produkcyjna (od zgłoszenia zapotrzebowania, opracowanie dokumentacji technicznej i technologicznej, zgodnej z oprogramowaniem CNC, ustalenie warunków zlecenia po wykonanie zamówionych detali lub całych form wtryskowych) oraz usługa informatyczna (pisanie aplikacji CAD/CAM na obrabiarki CNC). Dzięki wykorzystaniu nowych narzędzi platformy ICT (oprogramowanie, laptopy z pakietami biurowymi, system monitoringu i nadzoru produkcji, zdalna obsługa i aplikacja nowych zleceń) znacząco ulepszono świadczoną dotychczas, usługę produkcyjną. Długofalowe oddziaływanie projektu znajdzie odzwierciedlenie w ilości świadczonych usług, zadowoleniu kontrahentów krajowych i zagranicznych, lepszej organizacji procesu produkcji, zwiększeniu zadowolenia klientów z kompleksowości obsługi, czy skróceniu czasu obsługi. Rozwiązania technologiczne oraz procesowe zwiększą czas eksploatacji narzędzi skrawających, zmniejszając koszty związane z ich wymianą, a tym samym ilość odpadów. W wymiarze społecznym, zatrudnione osoby znalazły atrakcyjną pracę z nowymi, innowacyjnymi rozwiązaniami technicznymi i technologicznymi, zapewniając rozwój personalny.

Przykładem projektu wpisującego się w priorytet *Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej*, a w jego ramach cel Klimat, energia, mobilność był projekt pn. *Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Jarosław – Etap I – Oświetlenie zasilane energią odnawialną* realizowany przez Gminę Jarosław. Celem projektu była poprawa bezpieczeństwa użytkowników dróg poprzez instalację lamp hybrydowych w celu poprawy bezpieczeństwa poruszających się w ruchu samochodowym jak i pieszym. Projekt zakładał zainstalowanie lamp w 12 miejscowościach. W wyniku realizacji projektu osiągnięto następujące rezultaty: moc zainstalowana (pozyskana z energii wiatrowej) - 0,19 MW, moc zainstalowana (pozyskana z energii słonecznej) - 0,08 MW, ilość energii elektrycznej wytworzonej z wykorzystaniem energii wiatrowej - 40,56 MWh/rok, ilość energii elektrycznej wytworzonej z wykorzystaniem energii słonecznej - 61,70 MWh/rok.

Kolejnym przedsięwzięciem wpisującym się w założenia Strategii Europa 2020 w szczególności w III priorytet *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną* – w obszarze Walka z ubóstwem była inwestycja zrealizowana przez Gminę Miasto Rzeszów pn. *Poprawa infrastruktury placówek pomocy społecznej w Rzeszowie*. Projekt miał na celu poprawę dostępności i jakości usług pomocy społecznej realizowanych przez Domy Pomocy Społecznej, wyrównanie szans w dostępie do placówek opiekuńczych, zapewnienie mieszkańcom warunków na poziomie obowiązujących standardów. Realizacja projektu przyczyniła się do zapewnienia mieszkańcom niezależności, która została dostosowana do poziomu sprawności oraz samodzielności w domach pomocy społecznej. Zakres wykonanych prac obejmował również modernizację dwóch Domów Pomocy Społecznej. Ich modernizacja obejmowała nadbudowę, przebudowę budynków, docieplenie ścian zewnętrznych i wewnętrznych, przebudowę systemu instalacji elektrycznych, instalacje solarne, wymianę pokrycia dachowego, wykonanie przyłącza wody do budynku, dopasowanie budynków do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 a Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020

Proces wdrażania Strategii Europa 2020 na poziomie państw członkowskich realizowany był głównie za pomocą Krajowych Programów Reform (KPR). KPR koncentrowały się na działaniach mających na celu odrobienie zaległości rozwojowych oraz budowę nowych przewag konkurencyjnych w trzech obszarach priorytetowych (przedstawione w tabeli poniżej).

Pierwszy polski Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii Europa 2020 (KPR), został przyjęty przez Radę Ministrów 26 kwietnia 2011r. i zakładał korelację polskich celów rozwojowych z priorytetami wyznaczonymi w Strategii Europa 2020, tj.:

- rozwojem gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach (ang. smart growth),
- promowaniem gospodarki zrównoważonej – mniej obciążającej środowisko, efektywniej wykorzystującej zasoby, a zarazem konkurencyjnej (ang. sustainable growth),
- wzmacnianiem gospodarki charakteryzującej się wysokim zatrudnieniem oraz spójnością ekonomiczną, społeczną i terytorialną (ang. inclusive growth).

Uwzględniając specyficzne krajowe uwarunkowania i kierunki działań wytyczone w polskich dokumentach strategicznych, w KPR - Rząd RP uznał, że należy skupić się na odrabianiu zaległości rozwojowych oraz budowie nowych przewag konkurencyjnych w trzech obszarach priorytetowych:

- Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego.
- Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego.
- Aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu.

W pierwszym KPR zadeklarowano osiągnięcie w 2020r. następujących wartości w zakresie pięciu wiodących celów Strategii Europa 2020:

- wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat na poziomie 71%,
- poziom nakładów na badania i rozwój (B+R) w wysokości 1,7% PKB,
- zmniejszenie zużycia energii pierwotnej do poziomu ok. 96 Mtoe,
- zmniejszenie do 4,5% odsetka osób wcześniej porzucających naukę oraz zwiększenie do 45% odsetka osób z wykształceniem wyższym w wieku 30-34 lat,
- obniżenie o 1,5 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

W kolejnych aktualizacjach KPR państwa członkowskie odniosły się nie tylko do postępów w realizacji Strategii Europa 2020, ale także do innych elementów Semestru Europejskiego. Najważniejszym z nich były zalecenia dla poszczególnych krajów będące podstawowym instrumentem mechanizmu wzmocnionej koordynacji polityk gospodarczych państw członkowskich UE.

W dniu 28 kwietnia 2014r. Rada Ministrów przyjęła ostatecznie przygotowany zaktualizowany Program Reform na rzecz realizacji strategii Europa 2020 (Aktualizacja – KPR 2014/2015). W okresie lipiec 2014 – czerwiec 2015 odbyły się cztery posiedzenia Międzynarodowego Zespołu do spraw Strategii Europa 2020 (10 lipca 2014r., 7 listopada 2014r, 15 styczeń 2015r. oraz 2 kwietnia 2015r.). Przedmiotem dyskusji były obszary związane z polityką energetyczno-klimatyczną, wzrostem efektywności działania administracji podatkowej, realizacją celu w zakresie przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu.

W okresie lipiec 2015 – czerwiec 2016 najważniejszym zadaniem Zespołu było przygotowanie dokumentu pn.: Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii Europa 2020. Aktualizacja KPR 2016/2017 została przyjęta wraz z aktualizacją Programu Konwergencji przez Radę Ministrów w dniu 26 kwietnia 2016r. Ponadto w ramach kolejnych posiedzeń Zespołu i spotkań roboczych przedmiotem dyskusji były obszary tematyczne tj.: rozwój kształcenia zawodowego – współpraca szkół zawodowych z pracodawcami, kształtowanie się ubóstwa w Polsce, priorytety gospodarcze w kontekście celów Strategii Europa 2020. W zaktualizowanym dokumencie w ramach trzech jego obszarów priorytetowych wyznaczono cele, przypisując im jednocześnie działania, które należy zrealizować w najbliższym czasie po to aby wypełnić założenia określone w Strategii Europa 2020 oraz spełnić zalecenia określone przez Radę UE.

Poniżej zaprezentowano obszary/priorytety Krajowego Programu Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020, w które wpisały się w działania realizowane w ramach RPO WP 2007-2013.

Tabela 13. Spójność priorytetów RPO WP 2007-2013 z priorytetami KPR.

Krajowy Program Reform – obszary priorytetowe	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2007-2013 – osie priorytetowe
Infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego. Odrabianie zaległości rozwojowych polegać będzie przede wszystkim na zmniejszeniu dystansu infrastrukturalnego m.in. w transporcie, energetyce, telekomunikacji, infrastrukturze społecznej oraz poprawie otoczenia regulacyjnego i działań na rzecz podniesienia jakości stanowionego prawa, z zachowaniem wysokiej jakości usług świadczonych przez administrację publiczną.	II Infrastruktura techniczna IV Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom VII Spójność wewnątrzregionalna
Innowacyjność dla wzrostu inteligentnego. Budowanie nowych przewag konkurencyjnych wymaga przede wszystkim działań związanych z poprawą zdolności innowacyjnych przedsiębiorstw oraz społeczeństwa. Działania te powinny się skupiać na wzmacnianiu kadry nauczającej w rozwoju kompetencji związanych z kreatywnością i innowacyjnością w zakresie metod nauczania. Ważne jest również wzmocnienie powiązań między szkolnictwem wyższym, sektorem nauki i sferą gospodarki.	I Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka III Społeczeństwo informacyjne V Infrastruktura publiczna
Aktywność dla wzrostu sprzyjającego wyłączeniu społecznemu. Obszar z tym związany obejmuje kwestie kształcenia obywateli oraz aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i integracji społecznej osób wykluczonych.	I Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka V Infrastruktura publiczna VII Spójność wewnątrzregionalna

2.1.6.7. Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego

Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego (Strategia dla RMB) określona została jako pierwsza strategia makroregionalna UE o charakterze wewnątrzunijnym. Wdrożenie Strategii dla RMB oparto na Planie Działania, zawierającym Obszary Priorytetowe i Działania Horyzontalne dlatego też, nadano jej charakter horyzontalny. Pierwotnie oparta była na czterech filarach tematycznych:

- ochronie środowiska,
- dobrobycie,
- dostępności,
- atrakcyjności oraz bezpieczeństwie,

których realizacja miała pomóc w przekształceniu regionu Bałtyku w obszar dobrobytu, gdzie stabilny rozwój społeczno-gospodarczy idzie w parze z poszanowaniem i ochroną środowiska.

Komisja Europejska w lipcu 2012r. przedstawiła propozycję aktualizacji Planu Działania Strategii RMB. Po aktualizacji, współpraca w ramach Strategii RMB podzielona została na 17 obszarów priorytetowych oraz 5 działań horyzontalnych, w ramach których realizowanych było kilkadziesiąt projektów flagowych. W związku z czym dokument dostosowano do trzech nowych celów tematycznych Strategii, którymi były:

- *Save the Sea* - ocalić morze,
- *Connect the Region* - rozwój połączeń w regionie,
- *Increase Prosperity* – wzrost dobrobytu.

jednocześnie, dla których wyznaczono wskaźniki.

W maju 2014r. Komisja Europejska, na bazie swojego Non-paper z 10 lutego 2014r. opublikowała *Komunikat w sprawie zarządzania strategiami makroregionalnymi*, który stał się podstawą prac nad Konkluzjami Rady UE w tym obszarze. Na posiedzeniu w dniu 16 maja 2014r. wymieniono informacje na temat rozwoju modelu makroekonomicznego UE w kontekście nowej perspektywy finansowej oraz przybliżono możliwości, jakie polskim podmiotom stworzyła ww. Strategia w zakresie innowacji. Ponadto, na tym spotkaniu omówiono powiązania Strategii z *Programem Region Morza Bałtyckiego na lata 2014-2020* również wskazano na zapisy Umowy Partnerstwa, z której wynikają rekomendacje uwzględnienia przy definiowaniu celów szczegółowych i zakresu wsparcia danego programu w ramach Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych, celów obszarów priorytetowych i działań Horyzontalnych SUE RMB oraz przedsięwzięć zdefiniowanych w Planie działania Strategii. Dyskusje na temat sposobu ujęcia celów i działań SUE RMB w dokumentach programowych polityki spójności były także przedmiotem spotkań Zespołu roboczego ds. koordynacji wdrażania Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego w Polsce, działającym przy Narodowym Punkcie Kontaktowym (MSZ), w pracach którego aktywnie uczestniczył przedstawiciel MliR. Od lipca do października 2014r. na forum grupy roboczej Rady w formacie Friends of Presidency ds. strategii makroregionalnych trwały dyskusje nad projektem konkluzji, które zostały przyjęte przez Radę ds. Ogólnych 21 października 2014r. Z ww. Konkluzji wynikała potrzeba zapewnienia – zarówno przez Komisję jak i państwa członkowskie – odpowiednich ram dla monitorowania, raportowania i oceny interwencji przyczyniających się do implementacji strategii makroregionalnych.

W 2014r. przedstawiciele resortu rozwoju uczestniczyli ponadto w międzynarodowych konferencjach (Doroczne Forum SUE RMB, Turku), seminariach (wiosenne spotkanie robocze SUE RMB, Tallin) i pracach grup roboczych związanych z tematem SUE RMB, gdzie prezentowali podejście do Strategii przyjęte w Umowie Partnerstwa.

W dniu 16 grudnia 2014r. Komisja Europejska w Warszawie na X posiedzeniu Zespołu roboczego ds. koordynacji wdrażania Strategii dla RMB przedstawiła propozycję zmian Planu Działania Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego opracowaną przez Komisję Europejską. Zaproponowane zmiany zakładały podział obszarów priorytetowych i działań horyzontalnych na 4 grupy tj.:

1. „core” – mające strategiczne znaczenie dla makroregionu,
2. „enabling” – posiadające mniejszą wartość dla SUEMRB ze względu na podejmowanie danego tematu przez inne struktury regionalne, jednakże do pozostawienia w Planie działania,
3. obszary „core”, które mają ulec połączeniu,
4. obszary i działania horyzontalne, które miały by zostać usunięte z Planu Działania.

W 2015r. podczas spotkań Narodowych Punktów Kontaktowych ds. SUEMRB, posiedzeń Zespołu ds. SUEMRB, czy też spotkań roboczych które odbyły się m.in. w Helsinkach (23 stycznia), Brukseli (12-13 lutego), Tallinie (8-10 kwietnia, 8 grudnia), Warszawie (16 maja, 16 grudnia), Turku (3-4 czerwca), Wilnie (5 grudnia), trwały intensywne dyskusje dotyczące m.in. poprawy zarządzania Strategią dla RMB, poprawy współpracy i koordynacji działań w ramach SUE RMB głównie pomiędzy Koordynatorami Obszarów Priorytetowych i Liderami działań Horyzontalnych oraz współpracy tych grup.

Również w 2016r. miały miejsce liczne spotkania, fora (np. w dniach 8-9 listopada 2016r. w Sztokholmie odbyło się siódme Forum Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego, kolejne przeprowadzono w dniu 10-11 czerwca 2016r. w Europejskim Centrum Solidarności itp), seminaria i konferencje. Ważnym wydarzeniem było spotkanie Zespołu Roboczego ds. koordynacji wdrażania Strategii dla RMB, które odbyło się w dniu 11 października 2016r. Celem spotkania było poinformowanie członków ZR o przebiegu obu prezydencji, a także odniesienie się do najważniejszych procesów instytucjonalnych i politycznych w ramach wielostronnej współpracy w Regionie Morza Bałtyckiego w ostatnich miesiącach oraz przedstawienie stanu polskiego zaangażowania w SUE RMB. Podczas spotkania zaprezentowano *Raport Prezydencji Polski w RPMB*. Dodatkowo przedstawiono trzy projekty flagowe (tj. Bałtyckie Obszary Energii, SUWMAB – Strategies for sustainable communal waste management in the Baltic Sea Region i Baltic TRAM) oraz efekty rocznej prezydencji Polski wśród NK SUE RMB, skupiającej się wokół trzech priorytetów (poprawa zarządzania, wdrażania i widoczności Strategii).

Pomoc techniczna

Instytucja Zarządzająca RPO WP 2007-2013 nie przeznaczyła środków z Pomocy Technicznej RPO WP 2007-2013 na potrzeby związane z informowaniem o wdrażaniu Planu działań Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego.

Stan wdrażania

W związku z tym, iż Rada Europejska przyjęła Strategię w październiku 2009r., czyli już po zatwierdzeniu RPO WP 2007-2013 w ramach, którego wyznaczono cele i priorytety jej zapisy nie zostały w nim uwzględnione. W 2011r., przy okazji przeglądu śródkresowego programów operacyjnych, wprowadzono do treści RPO WP 2007-2013 odniesienie do celów Strategii dla RMB. Ponadto zmiany w RPO WP 2007-2013 decyzją Komisji nr K(2011)9881 z dnia 21 grudnia 2011r. doprowadziły do zwiększenia indykatywnego udziału interwencji zgodnej z celami ww. Strategii. Ponadto w ramach wprowadzonych zmian dodatkowe środki wspólnotowe uzyskane z KRW i DT przeznaczono na infrastrukturę drogową (tj. połączenia o znaczeniu strategicznym w wymiarze regionalnym), infrastrukturę kolejową, energetyczną, infrastrukturę szkolnictwa wyższego, a także B+R, innowacyjność i przedsiębiorczość (również w formie finansowania zwrotnego) czyli realizację inwestycji, które przyczyniły się do osiągnięcia celów osi priorytetowych i tym samym celów Strategii dla RMB oraz Strategii UE 2020.

Uwzględniając realizację projektów w ramach RPO WP 2007-2013 zauważono, iż wpisują się w poszczególne obszary priorytetowe Strategii dla RMB w większym lub mniejszym stopniu w ramach całego Programu z wyłączeniem osi priorytetowej VII *Spójność wewnątrzregionalna* i VIII *Pomoc techniczna*. Poniżej zaprezentowano odniesienie osi priorytetowych RPO WP 2007-2013 do obszarów Strategii RMB. Dodać jednocześnie należy, iż województwo podkarpackie nie realizowało projektów flagowych zidentyfikowanych w Planie działań Strategii.

W związku z danymi ujętymi w Tabeli *Wpływ projektów realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 na Strategię UE dla Regionu Morza Bałtyckiego oraz wykres – wkład finansowy w realizację SUE RMB* (załącznik Sprawozdania nr 7) można stwierdzić, iż środki RPO WP 2007-2013 stanowiły źródło finansowania celów i założeń Strategii gdyż sama nie niesie ze sobą dodatkowego źródła finansowania ponieważ jej istotą jest współpraca na wielu poziomach, w tym rządowym, regionalnym i lokalnym, z udziałem świata nauki, ośrodków badawczych, akademickich, regionalnych struktur współpracy, programów operacyjnych, a także sektora prywatnego.

Tabela 14. Oś priorytetowe RPO WP 2007-2013 wpisujące się w priorytety, cele Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego.

Lp.	Priorytet i obszar priorytetowy oraz cel i cele cząstkowe Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego	Oś priorytetowe RPO WP
1.	Cel 1: Ocalenie morza Czysta woda Bogata i zdrowa dzika fauna i flora	IV oś priorytetowa Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom
2.	Cel 2: Rozwój połączeń w regionie Dobre warunki transportowe Wiarygodne rynki energii	II oś priorytetowa Infrastruktura techniczna
3.	Cel 3: Zwiększenie dobrobytu Strategia „Europa 2020” Konkurencyjność na rynku globalnym Zmiana klimatu	I oś priorytetowa Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka III oś priorytetowa Społeczeństwo informacyjne IV oś priorytetowa Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom V oś priorytetowa Infrastruktura publiczna IV oś priorytetowa Turystyka i kultura

Stan realizacji/Dane ilościowe

W obszarach interwencji związanych ze Strategią UE dla Regionu Morza Bałtyckiego od początku realizacji RPO WP 2007-2013 podpisano łącznie 2 177 umów o dofinansowanie na kwotę dofinansowania z EFRR wynoszącą 954,02 mln EUR co stanowi: 83,93% wartości EFRR wszystkich zawartych umów oraz 79,58% alokacji na RPO WP na lata 2007-2013.

Cel 1 - Ocalenie morza

W zakresie celu *Ocalenie morza* łącznie w ramach RPO WP 2007-2013 zakończonych zostało 85 projektów na kwotę dofinansowania z EFRR 51 851 143 EUR (229 695 377,65 PLN).

Tabela 21. Wpływ projektów realizowanych w ramach RPO WP 2007-2013 na Strategię UE dla RMB w zakresie celu - *Ocalenie morza*.

Cel 1- Ocalenie morza	Umowy podpisane		Projekty zakończone	
	Liczba	Dofinansowanie ze środków UE (w EUR)	Liczba	Dofinansowanie ze środków UE (w EUR)
Czysta woda	61	54 252 685	61	49 199 278
Bogata i zdrowa dzika fauna i flora	24	2 651 865	24	2 651 865
Ekologiczny i bezpieczny transport morski	-	-	-	-
Poprawa współpracy	-	-	-	-
Razem	85	56 904 549	85	51 851 143

Źródło: KSI SIMIK 07-13. W ramach RPO WP 2007-2013 nie zrealizowano projektów wpisujących się w zakres obszaru: *Ekologiczny i bezpieczny transport morski* oraz *Poprawa współpracy*.

Wszystkie projekty (uwzględniając kategorie interwencji) przypisane do celu 1 *Ocalenie morza* zostały realizowane w ramach IV osi priorytetowej *Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom*. W zakres ww. celu wpisuje się w obszar *Czysta woda* oraz *Bogata i zdrowa dzika fauna i flora*. W ramach RPO WP 2007-2013 projekty w obszarze *Czysta woda* dotyczyły głównie inwestycji związanych z gospodarką odpadami komunalnymi, przemysłowymi, a także związane były z budową sieci kanalizacyjnych, wodociągowych oraz budową i rozbudową oczyszczalni ścieków na terenie województwa, które zrealizowano w ramach działania 4.1 *Infrastruktura ochrony środowiska*. Do obszaru *Bogata i zdrowa dzika fauna i flora* wpisały się natomiast inwestycje, które zostały zrealizowane w ramach działania 4.3 *Zachowanie oraz ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej* i dotyczyły one promocji bioróżnorodności i ochrony przyrody oraz edukacji ekologicznej.

Niniejsze inwestycje w znaczny sposób przyczyniły się poprawy do stanu środowiska naturalnego oraz ochrony i zapobiegania utracie różnorodności biologicznej w województwie podkarpackim. Ponadto, realizacja inwestycji z zakresu budowy i modernizacji oczyszczalni ścieków kanalizacji sanitarnej, przyczyniła się do ochrony wód podziemnych oraz powierzchniowych regionu. Dzięki realizacji ww. inwestycji w województwie podkarpackim nastąpiła dalsza poprawa w zakresie ochrony środowiska, w szczególności w zakresie uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej.

Cel 2 - Rozwój połączeń w regionie

W zakresie celu *Rozwój połączeń w regionie* łącznie w ramach RPO WP 2007-2013 zakończonych zostało 465 projektów na kwotę dofinansowania z EFRR wynoszącą 383 261 424 EUR (1 697 809 783,33 PLN).

Tabela 22. Wpływ projektów realizowanych w ramach RPO WP 2007-2013 na Strategię UE dla RMB w zakresie celu - *Rozwój połączeń w regionie* (EUR).

Cel 2 - <i>Rozwój połączeń w regionie</i>	Umowy podpisane		Projekty zakończone	
	Liczba	Dofinansowanie ze środków UE (w EUR)	Liczba	Dofinansowanie ze środków UE (w EUR)
Dobre warunki transportowe	238	326 926 067	238	326 618 366
Wiarygodne rynki energii	227	56 830 523	227	56 643 058
Łączenie ludzi	-	-	-	-
Poprawa współpracy w obszarze zwalczania przestępczości transgranicznej i nielegalnego handlu transgranicznego	-	-	-	-
Razem	465	383 756 590	465	383 261 424

Źródło: KSI SIMIK 07-13. W ramach RPO WP 2007-2013 nie zrealizowano projektów wpisujących się w zakres obszaru: *Łączenie ludzi* oraz *Poprawa współpracy w obszarze zwalczania przestępczości transgranicznej i nielegalnego handlu transgranicznego*.

W zakres Celu 2 *Rozwój połączeń w regionie* wpisały się projekty które zostały zrealizowane w ramach II osi priorytetowej *Infrastruktura techniczna* i VI osi priorytetowej *Turystyka i kultura*. Do celu 2 przypisano obszar *Dobre warunki transportowe* oraz *Wiarygodne rynki energii*. W ramach RPO WP 2007-2013 w obszar *Dobre warunki transportowe* wpisały się inwestycje dotyczące budowy, modernizacji dróg regionalnych, lokalnych, infrastruktury kolejowej (modernizacja linii kolejowych i zakup taboru kolejowego), przedsięwzięcia portu lotniczego Rzeszów-Jasiona. Tego rodzaju inwestycje zrealizowano w ramach działania 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna*. Jednocześnie do ww. obszaru zaliczyć należy projekt pn. *Zwiększenie dostępności i atrakcyjności wioski lotniskowej Radawa poprzez poprawę jej oznakowania, renowację zabytków oraz budowę rowerowej trasy turystycznej*, dotyczący kategorii 24 (Ścieżki rowerowe), który zrealizowano w ramach VI osi priorytetowej *Turystyka i kultura*. Do obszaru *Wiarygodne rynki energii* przypisano zaś inwestycje, które zakończono w ramach działania 2.2 *Infrastruktura energetyczna* dotyczące m.in. odnawialnych źródeł energii oraz termomodernizacji budynków.

Podkreślić należy, iż ww. inwestycje w znaczny sposób przyczyniły się do poprawy dostępności transportowej województwa podkarpackiego, co z kolei wpłynęło na poprawę atrakcyjności inwestycyjnej województwa, a także jakości życia jego mieszkańców.

Cel 3 - Zwiększenie dobrobytu

W zakresie celu *Zwiększenie dobrobytu* łącznie w ramach RPO WP 2007-2013 zakończono 1 623 projektów na kwotę dofinansowania z EFRR wynoszącą 508 736 365 EUR (2 253 651 224,47 PLN).

Tabela 23. Wpływ projektów realizowanych w ramach RPO WP 2007-2013 na Strategię UE dla RMB w zakresie celu - *Zwiększenie dobrobytu* (EUR).

Cel 3 - <i>Zwiększenie dobrobytu</i>	Umowy podpisane		Projekty zakończone	
	Liczba	Dofinansowanie ze środków UE (w EUR)	Liczba	Dofinansowanie ze środków UE (w EUR)
Jednolity rynek	-	-	-	-
Strategia Europa 2020	118	91 341 974	118	90 566 037
Konkurencyjność na rynku globalnym	1 408	357 199 557	1 404	353 353 923
Zmiana klimatu	101	64 816 405	101	64 816 405
Razem	1 627	513 357 936	1 623	508 736 365

Źródło: KSI SIMIK 07-13. W ramach RPO WP 2007-2013 nie zrealizowano projektów wpisujących się w zakres obszaru: *Jednolity rynek*.

Wszystkie projekty przypisane do celu 3 *Zwiększenie dobrobytu* zostały realizowane w ramach niżej wymienionych osi priorytetowych:

- I *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka*,
- III *Spółeczeństwo informacyjne*,
- IV *Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom*,
- V *Infrastruktura publiczna*,
- VI *Turystyka i kultura*.

W zakres ww. celu wchodzi następujące trzy obszary: *Strategia „Europa 2020”*, *Konkurencyjność na rynku globalnym* oraz *Zmiana klimatu*. W ramach RPO WP 2007-2013 projekty wpisujące się w obszar pierwszy *Strategia „Europa 2020”* to inwestycje zrealizowane w ramach działań I osi priorytetowej tj.: 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości*, 1.2 *Instytucje otoczenia biznesu* i 1.3. *Regionalny system innowacji*, które dotyczyły m.in. wsparcia kapitałowego funduszy poręczeniowych i pożyczkowych, inwestycji w przedsiębiorstwa bezpośrednio związane z dziedziną badań i innowacji wsparcia na rzecz rozwoju B+RT, tworzenia infrastruktury B+R, transferu technologii i udoskonalania sieci współpracy między MŚP oraz pomiędzy MŚP i innymi instytucjami, budowania sieci komunikacji między gospodarką i nauką w regionie, tworzenia nowych i rozwoju istniejących parków naukowo – technologicznych, parków przemysłowych, inkubatorów technologicznych, inkubatorów przedsiębiorczości akademickiej, innowacyjnych klastrów przemysłowych, laboratoriów świadczących usługi innowacyjne dla przedsiębiorstw, budowy sieci komunikacji między gospodarką i nauką w regionie. W obszar *Konkurencyjność na rynku globalnym* wpisały się projekty, które zostały zrealizowane również w ramach I osi priorytetowej, oprócz ww. inwestycji dotyczyły one kompleksowego uzbrojenia i przygotowania terenów inwestycyjnych, organizacji przedsięwzięć promocyjnych, realizacji kampanii promocyjnych itp. W zakres tego obszaru weszły również projekty, które pozwoliły na stworzenie w regionie e-usług w administracji publicznej, e-usług publicznych (w tym e-zdrowie, e-edukacja) zrealizowane w ramach osi priorytetowej III *Spółeczeństwo informacyjne*. Ponadto, w ww. obszar wpisały się projekty, które zakończono w ramach działania 4.3 *Zachowanie oraz ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej* i dotyczyły one głównie promocji bioróżnorodności i ochrony przyrody oraz edukacji ekologicznej. Jednocześnie w zakres tego obszaru weszły inwestycje, które zrealizowano

w ramach działania 5.1 *Infrastruktura publiczna* i 5.2 *Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej* dotyczące poprawy jakości ochrony zdrowia, upowszechnienia dostępu do świadczeń w szeroko rozumianej pomocy społecznej, a także inwestycje, które przyczyniły się do nawiązania współpracy danej szkoły z biznesem i przyczyniające się do rozwoju kształcenia ustawicznego w szkołach wyższych. Dodatkowo w zakres tego obszaru wpisał się projekt, realizowany w ramach VI osi priorytetowej *Turystyka i kultura*. Ostatnim obszarem wchodzącym w zakres celu 3 jest *Ekologiczny i bezpieczny transport morski*, a projekty wpisujące się w ten zakres to inwestycje zrealizowane w ramach działania 4.2 *Infrastruktura przeciwpowodziowa i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi* i 4.4 *Zwalczanie i zapobieganie zagrożeniom*. Zakończone w ramach ww. działań inwestycje dotyczyły w szczególności podniesienia poziomu bezpieczeństwa województwa i przed negatywnymi skutkami zjawisk atmosferycznymi jakimi są m.in. powodzie czy też aktywne w regionie osuwiska - podkreślić należy, iż inwestycje te miały znaczenie priorytetowe dla Podkarpacia. Zrealizowane zatem projekty to głównie przedsięwzięcia dotyczące budowy, modernizacji wałów przeciwpowodziowych, zabezpieczenia terenów na których występują osuwiska oraz inwestycje polegające również na doposażeniu jednostek odpowiedzialnych za podejmowanie działań ratowniczych w sytuacji pożarów, klęsk żywiołowych, awarii i katastrof technicznych, chemicznych i ekologicznych w niezbędny sprzęt oraz narzędzia podnoszące ich sprawność systemową i współpracę.

Szczegółowe informacje dotyczące wpływu projektów realizowanych w ramach RPO WP 2007-2013 na Strategię SUE RMB zawiera Tabela. *Wpływ projektów realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 na Strategię UE dla Regionu Morza Bałtyckiego oraz wykres – wkład finansowy w realizację SUE RMB* (załącznik nr 7) przedstawiająca liczbę i wartość projektów wg podpisanych umów od początku realizacji Programu w podziale na poszczególne obszary priorytetowe Strategii.

Przykłady projektów

Przykłady projektów realizujących obszary priorytetowe Strategii przedstawiono w Tabeli stanowiącej załącznik nr 7c do sprawozdania. Podane w załączniku przykłady projektów RPO WP 2007-2013 wpisujące się w Strategię wytypowano na podstawie kategorii interwencji.

Ponadto, w ramach RPO WP 2007-2013 nie są realizowane projekty flagowe, które zidentyfikowano w *Planie działań Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego*.

Wnioski i rekomendacje

Od początku realizacji RPO WP 2007-2013 zakontraktowano 2 177 projektów, które wpisały się w zakres realizacji celów określonych w Strategii dla RMB. W ramach Programu zakończono realizację 2 173 projektów o wartości dofinansowania z EFRR wynoszącej 943 848 932,36 EUR (4 181 156 385,45 PLN), które stanowiły inwestycje wpisujące się w realizację ww. Strategii. Biorąc pod uwagę wartość zakończonych w ramach RPO WP 2007-2013 inwestycji wpisujących się w zakres celów Strategii dla RMB w stosunku do alokacji Programu należy stwierdzić, iż znaczna część środków tj. 78,7% wsparcia RPO WP 2007-2013 wpisała się w założenia Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego.

2.2. Informacja na temat zgodności z przepisami wspólnotowymi

Od początku realizacji RPO WP 2007-2013 stwierdzono 1 przypadek inwestycji, która stanowi zasadniczą modyfikację w rozumieniu art. 57 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006r. z późn. zm.

W celu potwierdzenia dochowania zasady trwałości operacji beneficjenci realizujący projekty w ramach RPO WP 2007-2013 zobowiązani są przez okres 5 lat (3 lata w przypadku projektów mających na celu utrzymanie inwestycji lub miejsc pracy przez MŚP) od zakończenia finansowego realizacji inwestycji do składania m.in. oświadczenia w sprawie zachowania trwałości projektu. Niniejszy dokument podlega weryfikacji w ramach kontroli na dokumentach w siedzibie jednostki kontrolującej. Zaznaczyć należy, iż w trakcie realizacji RPO WP Komisja Europejska do sprawozdania rocznego za 2010r. sformułowała rekomendację dotyczącą przeprowadzenia kontroli u beneficjentów działających w sektorze ochrony zdrowia. W celu realizacji ww. rekomendacji IZ RPO WP rozpoczęła w IV kwartale 2011r. weryfikacje na dokumentach w siedzibie jednostki kontrolującej (kontrola trwałości na dokumentach) dotyczące projektów z działania 5.2 *Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej*, schemat A *Infrastruktura ochrony zdrowia*. Celem kontroli było zweryfikowanie projektów w zakresie posiadania przez beneficjentów kontraktów z Narodowym Funduszem Zdrowia (NFZ) na usługi świadczone z wykorzystaniem powstałej w ich ramach infrastruktury/zakupionego sprzętu.

Tabela 15. Liczba projektów z działania 5.2 *Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej*, schemat A *Infrastruktura ochrony zdrowia* objętych weryfikacją na wniosek Komisji Europejskiej.

Lp.	Rok w którym dokonano weryfikacji	Liczba weryfikacji
1	2011	20
2	2012	36
3	2013	38
4	2014	28
5	2015	36
6	2016	38
Razem		196

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Departamentu Wdrażania Projektów Infrastrukturalnych RPO WP.

W toku przeprowadzonych czynności kontrolnych wydano pozytywne opinie na temat kompletności i prawidłowości dokumentacji związanej z realizacją projektów z działania 5.2 *Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej*, schemat A *Infrastruktura ochrony zdrowia*.

Kontrola trwałości stanowi również element każdej kontroli na miejscu, która zgodnie z zapisami Roczno Planu Kontroli Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego przeprowadzana jest po upływie połowy okresu trwałości i nie później niż w ostatnim roku obowiązków jej zachowania, o którym mowa w art. 57 rozporządzenia 1083/2006. Poniżej przedstawiono zestawienie kontroli trwałości przeprowadzonych w ramach RPO WP 2007-2013 od początku realizacji do dnia 31 grudnia 2016r.

Tabela 16. Liczba kontroli trwałości projektów przeprowadzonych w ramach RPO WP 2007-2013.

Lp.	Rok przeprowadzonej kontroli	Liczba kontroli trwałości		
		I oś priorytetowa	II-VII osie priorytetowe	VIII oś priorytetowa
1	2012	5	10	2
2	2013	9	26	2
3	2014	7	35	1
4	2015	6	25	2
5	2016	13	49 (w tym 8 kontroli które zaplanowano w ramach RPK na 2017r.)	1
Razem		40	145	8

Źródło: Opracowanie własne.

W toku przeprowadzonych kontroli trwałości ustalono, iż 1 projekt realizowany w ramach I osi priorytetowej *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka* został poddany zasadniczej modyfikacji o której mowa w art. 57. W toku czynności kontrolnych ustalono, iż beneficjent projektu pn. *Bezprzewodowy szerokopasmowy dostęp do Internetu i telefonii w Przemyślu – WiMAX 802.16e-2005,3,5 Ghz* zaprzestał prowadzenia działalności na terenie miasta Przemyśla oraz gmin przylegających, na których miał być realizowany. W związku z powyższym niniejszy projekt został ujęty w raporcie kwartalnym jako nieprawidłowość podlegająca zgłoszeniu do KE (w IV kwartale 2016r.). Kwota stwierdzonej nieprawidłowości³² wyniosła 411 530,75 EUR, w tym wartość dofinansowania z EFRR 72 623,07 EUR, przedmiotowa wartość stwierdzonej nieprawidłowości do końca 2016r. nie została odzyskana.

1.2.1 Zasada równości szans

Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 z dnia 5 lipca 2006r. zobowiązywało państwa członkowskie do zagwarantowania na każdym etapie realizacji projektu niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

RPO WP był realizowany z poszanowaniem zasady równości szans, dlatego każdy projekt, realizowany w ramach Programu musiał mieć pozytywny lub co najmniej neutralny wpływ na ww. politykę. Neutralny wpływ projektu na politykę równości szans miały w szczególności przedsięwzięcia i inwestycje o charakterze infrastrukturalnym, za wyjątkiem oczywistych elementów tych projektów, jakimi jest dostosowanie obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych. Jednak w większości projektów, mimo ich infrastrukturalnego charakteru, beneficjenci zwracali większą uwagę na kwestie dotyczące równości szans. Przykładem powyższego jest np. budowa podjazdów przystosowanych dla potrzeb osób niepełnosprawnych, czy instalacja wind w budynkach użyteczności publicznej lub też zakup niskopodłogowych pojazdów komunikacji miejskiej itp.

³² Wartości podano zgodnie z kwotą ujętą w raporcie kwartalnym dotyczącym w wykorzystaniu funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności

Zrealizowane w ramach Programu inwestycje miały na celu doprowadzić do równoprawnego uczestnictwa wszystkich mieszkańców w życiu społeczno – gospodarczym poprzez niwelowanie różnego rodzaju barier.

Na etapie programowania/wdrażania

Zapisy RPO WP, Szczegółowego opisu priorytetów RPO WP oraz innych dokumentów programowych, a także i ich aktualizacje dokonane w okresie sprawozdawczym były przeprowadzane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa wspólnotowego i krajowego.

W odniesieniu do zagadnienia równości szans realizacja tej polityki horyzontalnej była zapewniona m. in. poprzez:

- a) uwzględnienie w kryteriach merytorycznych oceny projektów kwestii zgodności projektu z politykami horyzontalnymi UE. Aby projekt mógł być pozytywnie oceniony pod względem merytorycznym, musiał wykazać się zgodnością z politykami horyzontalnymi UE, w tym polityką równości szans. Beneficjenci w składanych wnioskach o dofinansowanie byli zobowiązani do zamieszczenia deklaracji i uzasadnienia w zakresie równości szans oraz niedyskryminacji zarówno na rynku pracy jak i w życiu społecznym. Wszystkie projekty wybrane do dofinansowania wykazały zgodność z politykami horyzontalnymi UE,
- b) uwzględnienie w kryteriach merytorycznych oceny projektów kwestii wpływu projektu na zwiększenie dostępności infrastruktury do potrzeb niepełnosprawnych. Zagadnienie wyrównania szans osób niepełnosprawnych było przedmiotem oceny punktowej w ramach osi priorytetowych V *Infrastruktura publiczna* oraz VI *Turystyka i kultura*. Stąd też projekty złożone w ramach konkursów dla ww. osi podlegały ocenie w ww. kryterium. Zakontraktowane projekty w osi V *Infrastruktura publiczna* zapewniły dostęp osobom niepełnosprawnym do budynków pomocy społecznej, szpitali i ośrodków zdrowia, szkół poprzez m.in. montowanie dźwigów osobowych, wydzielenie miejsca parkingowego, dostosowanie łazienek, dostosowanie szerokości drzwi i holi dla osób poruszających się na wózkach. Zakontraktowane projekty przyczyniły się do polepszenia warunków nauczania oraz w dostępie do szpitali/ośrodków zdrowia.

Z kolei, projekty zakontraktowane w ramach osi VI *Turystyka i kultura* zapewniły dostęp osobom niepełnosprawnym do muzeów oraz innych instytucji kultury i atrakcji turystycznych, m.in. poprzez wydzielanie miejsc parkingowych, dostosowanie łazienek dla osób niepełnosprawnych, wykonanie pochylni czy zainstalowanie windy osobowej.

Ponadto w ramach VII osi priorytetowej realizacja zasady równości szans miała odzwierciedlenie w kryteriach merytoryczno-technicznych określonych dla ww. osi . Została również zapewniona przez realizację wskaźnika produktu *Liczba projektów obejmujących usługi promujące równość szans i zapobieganie wykluczeniu społecznemu przedstawicieli mniejszości narodowych i ludzki młodych*.

W odniesieniu do równości płci, należy podkreślić, iż specyfiką projektów dofinansowanych w ramach osi II – VII RPO, zwłaszcza projektów realizowanych w ramach II i IV osi priorytetowej było to, że nie były one ukierunkowane na promocję równości płci, tj. z uwagi na fakt, iż dotyczyły one budowy/wyposażenia różnego rodzaju infrastruktury trudno stwierdzić, iż konkretny rodzaj infrastruktury (obiektu) miał na celu promowanie szans kobiet. Infrastruktura w tym zakresie na uniwersalny wymiar i służy wszystkim bez względu na płeć.

Z tego więc względu beneficjenci wielu realizowanych w ramach ww. osi projektów deklarowali ich neutralny wpływ na politykę równych szans.

Należy jednak zaznaczyć, iż projekty w dziedzinie ochrony zdrowia obejmujące zakup sprzętu medycznego do celów profilaktyki chorób nowotworowych u kobiet mogły mieć ten wymiar. Od „promocji równych szans” należy odróżnić natomiast realizowanie projektów zgodnie z „zasadą równych szans”, gdyż w tym aspekcie każdy wnioskodawca w składanym wniosku o dofinansowanie deklarował zachowanie ww. zgodności.

Należy zaznaczyć, że realizację ww. zasady w RPO WP 2007-2013 również zapewnił równy dostęp wszystkich mieszkańców regionu do działań informacyjno-promocyjnych. Corocznie organizowano konferencję podsumowującą stan realizacji Programu na którą zapraszani byli przedstawiciele organizacji pozarządowych, instytucji otoczenia biznesu, a także środowiska naukowo-akademickiego. Ponadto na terenie całego województwa organizowane były mobilne punkty Informacyjne i imprezy plenerowe. Ponadto w województwie podkarpackim nadal funkcjonuje sieć stałych punktów informacyjnych (główny w Rzeszowie oraz pięć lokalnych) do których mają bezpośredni dostęp mieszkańcy Podkarpacia.

Jednocześnie Instytucja Zarządzająca RPO WP zapewniła równy dostęp do informacji na temat ogłaszanych naborów wniosków wszystkim potencjalnym beneficjentom poprzez zamieszczanie informacji na stronie internetowej Urzędu oraz w prasie o zasięgu regionalnym/lokalnym itp.

Oś priorytetowa I *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka* RPO WP realizowana była z poszanowaniem zasady równości płci i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, wyznanie lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. W okresie realizacji Programu zasada równości szans była przestrzegana na każdym etapie zrealizowanych projektów.

W ramach ogłoszonych konkursów beneficjenci zobowiązani byli zamieszczać we wnioskach o dofinansowanie deklaracje oraz krótkie uzasadnienia w zakresie spójności projektów z horyzontalną polityką równości szans oraz niedyskryminacji zidentyfikowaną między innymi w art. 16 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006. Ponadto na etapie wdrażania, realizacja polityki równych szans w RPO WP zapewniona była poprzez równe traktowanie kobiet i mężczyzn, uwidocznione w projektach przyczyniających się do powstania nowych miejsc pracy. W związku z powyższym dla każdego projektu wymagane było zamieszczenie wskaźnika pn. *Liczba bezpośrednio utworzonych miejsc pracy (EPC)* z podziałem na płeć. Monitorowanie tego wskaźnika w projekcie umożliwiło sprecyzowanie stopnia realizacji polityki równości płci w ramach RPO WP 2007-2013. Realizację ww. polityki horyzontalnej zapewniono m.in. poprzez uwzględnienie przedmiotowej kwestii w kryteriach merytorycznych oceny projektów. Aby projekty mogły otrzymać pozytywne oceny beneficjenci musieli wykazać, iż wszelkie podjęte działania w ramach projektów będą zgodne z politykami horyzontalnymi UE, w tym polityką równości szans. Pozytywny wpływ projektu na politykę równych szans wnioskodawcy najczęściej wykazywali m.in. poprzez dostosowanie wszystkich urządzeń, w tym sanitarnych do potrzeb osób niepełnosprawnych (np. podjazdy, dźwignie, uchwyty i inne ułatwienia dla osób na wózkach inwalidzkich), zagwarantowanie kobietom i mężczyznom równego udziału w rozwoju gospodarczym, poprzez gwarancję jednakowego wynagrodzenia za wykonywanie takiej samej pracy, stworzenie pracownikom możliwości podnoszenia kwalifikacji zgodnie z planem szkoleń (np. specjalne programy dla osób w wieku 50+), wprowadzenie elastycznych godzin pracy dla kobiet w celu zachęcenia

ich do podjęcia zatrudnienia oraz dofinansowanie systemu dziennej opieki nad dziećmi, przygotowanie pomieszczeń z miejscami do wypoczynku dla kobiet w ciąży i matek karmiących. Po wyborze projektu do dofinansowania, beneficjenci przed podpisaniem umów zobowiązani byli do złożenia Deklaracji odnośnie stworzonych nowych miejsc pracy z podziałem na płeć. Końcowy etap weryfikacji stosowania powyższej zasady stanowiła kontrola na zakończenie realizacji projektu. W oparciu o listę sprawdzającą, w której sformułowano pytania dotyczące zachowania zasady równości szans oraz na podstawie sprawdzenia realizacji wskaźników rezultatu dotyczących liczby utworzonych miejsc pracy z podziałem na kobiety i mężczyzn przedstawionych przez beneficjentów we wnioskach o dofinansowanie, pracownicy IZ RPO WP dokonywali końcowego sprawdzenia stosowania zasady równości szans w konkretnym projekcie.

Poniżej zaprezentowano przykłady projektów w ramach których realizowano zasadę równości szans zgodnie z przepisami wspólnotowymi.

Przykładem działań związanych z równouprawnieniem na ww. etapach realizacji jest projekt w ramach działania 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości* schemat B *Bezpośrednie dotacje inwestycyjne* pn. „*Innowacyjna technologia wytwarzania elementów hal modułowych*” zrealizowany przez firmę Caro Design Sp. z o.o. Celem strategicznym firmy do którego realizacji miał się przyczynić niniejszy projekt było wyjście firmy poza działalność handlową. Dywersyfikacja działalności firmy zrealizowana była dzięki wybudowanej nowoczesnej hali logistycznej, wyposażeniu przedsiębiorstwa w innowacyjną linię technologiczną do produkcji hal modułowych oraz stworzeniu własnego działu B+R.

Realizacja niniejszego projektu w przedsiębiorstwie Caro Design Sp. z o.o. miała na celu przede wszystkim stworzenie warunków i możliwości technicznych do wprowadzenia na rynek nowego produktu, jakim są elementy hal modułowych wytwarzane w oparciu o innowacyjną technologicznie linię produkcyjną z zastosowaniem opatentowanej technologii doczołowych połączeń sprzężonych. Inwestycja była odpowiedzią na rosnące zapotrzebowanie na konstrukcje zaawansowane technologicznie, obniżające koszty prowadzonej inwestycji z zachowaniem wysokich parametrów wytrzymałościowych i technologicznych oraz szybkich w montażu. Wdrażany system pozwolił na wytworzenie konstrukcji hal do tej pory nie wykonywanych na rynku. W ramach projektu utworzony został dział B+R, który skupił się na pracach i badaniach z grupy high-tech nad budowlanymi konstrukcjami stalowymi (m.in. badaniach prototypów i ich części na stanowiskach badawczych w uczelni technicznej lub in situ u inwestorów oraz opracowywaniu patentów i wzorów użytkowych).

Rezultatem realizacji projektu i rozwoju firmy było także stworzenie impulsu rozwojowego dla lokalnej gospodarki i społeczności. Wzrost przychodów i wzmocnienie pozycji rynkowej firm przyczyniło się do wzrostu konkurencyjności gospodarki regionu poprzez rozwijanie w nim skali przedsiębiorczości oraz zwiększania poziomu innowacyjności. Dzięki inwestycji zatrudnienie znalazło w sumie 15,5 osób (103,33% zakładanego wskaźnika), w tym 5 kobiet i 10,5 mężczyzn. Ponieważ zakład powstał na bazie innowacyjnych, wysoko zautomatyzowanych urządzeń, skonstruowanych z zachowaniem najostrzejszych europejskich norm i standardów bezpieczeństwa i higieny pracy, warunki pracy sprzyjały zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, którym dodatkowo ułatwiono poruszanie się na terenie obiektu poprzez odpowiednio przygotowane oświetlenie, podłogę, pochylnie, drzwi oraz całą powierzchnię hali. Dodatkowym atutem projektu była realizacja programu wewnętrznej promocji personelu, przewidująca wdrożenie systemu szkoleń pracowniczych,

który sprzyjał podnoszeniu kwalifikacji pracowników, a także stwarzał im możliwości awansu w miarę rozwoju firmy.

Wszystkie zadania zaplanowane do realizacji projektu zostały zrealizowane w 100%. Zaplanowana wartość docelowa wskaźnika *Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC)* została osiągnięta w 103,33 %. Zatrudniono 15 osób + 1 osoba na ½ etatu, w tym 5 kobiet na umowę o pracę i 11 mężczyzn na umowę (1 osoba na ½ etatu). Projekt był zgodny z celami zarówno na poziomie regionalnym, jak i lokalnym, a przede wszystkim z nadrzędnym I osi priorytetowej RPO WP, którym było tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i gospodarki opartej na wiedzy. Ponadto wpisywał się w działanie 1.1 schemat B jako inwestycja wpływająca na podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstwa poprzez m.in. wysoką efektywność produkcji, pełną kontrolę nad zasobami firmy na każdym etapie działalności oraz usprawnienie procedur zarządzania.

Ponadto przykładem działań związanych z równouprawnieniem na ww. etapach realizacji jest również projekt w ramach działania 1.1. schemat B, nr RPPK.01.01.00-18-014/13 pn. *Dywersyfikacja produkcji Spółki "EXTRANS" poprzez zakup zaawansowanych technologicznie maszyn do produkcji wyrobów drzewnych* zrealizowany przez Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe "EXTRANS" R. Dyrkacz i S-ka Spółka Jawna. Głównym celem projektu był wzrost konkurencyjności i innowacyjności Spółki poprzez rozszerzenie jej oferty produktowej. Cel został osiągnięty poprzez realizację celów szczegółowych takich jak rozbudowa parku maszynowego o maszyny sterowne numerycznie, zwiększenie wydajności procesu produkcyjnego, skrócenie czasu realizacji zleceń, dzięki wyposażeniu zakładu w nowoczesne maszyny obróbcze sterowane numerycznie, a co za tym idzie, wprowadzenie technologii suszenia przyjaznej dla środowiska, również dzięki wykorzystania ciepła i odpadów powstających w procesach produkcyjnych, po poprawę warunków pracy, poprzez zastosowanie nowoczesnego systemu sterowania. Pozyskanie nowych rynków zbytu przyczyniło się także do wzrostu przychodów ze sprzedaży. Ponadto wszystkie podjęte działania w ramach projektu były zgodne z politykami horyzontalnymi UE, w tym polityką równości szans. Bezpośrednim rezultatem było utworzenie 5 nowych miejsc pracy, w tym 3 dla kobiet i 2 dla mężczyzn.

Pozytywny wpływ realizacji inwestycji przełożył się na sytuację społeczno – gospodarczą regionu poprzez poprawę atrakcyjności inwestycyjnej, podniesienie innowacyjności oraz stworzenie nowych miejsc pracy.

Projekt był zgodny z celami zarówno na poziomie regionalnym, jak i lokalnym, a przede wszystkim z nadrzędnym I osi priorytetowej RPO WP, którym jest tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i gospodarki opartej na wiedzy. Ponadto wpisuje się w działanie 1.1 schemat B, jako inwestycja wpływająca na podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstwa poprzez m.in. wysoką efektywność produkcji, pełną kontrolę nad zasobami firmy na każdym etapie działalności oraz usprawnienie procedur zarządzania.

Projekty realizowane w ramach VIII osi priorytetowej *Pomoc Techniczna* w całym okresie programowania w pozytywnym stopniu wpływały na politykę równych szans, zapewniały równy dostęp do oferowanego wsparcia dla wszystkich beneficjentów programu i były zgodne z zapisami Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006. Zasada wspierania równości szans kobiet i mężczyzn realizowana była na wszystkich etapach realizacji projektów (programowania, wdrażania, monitorowania i kontroli). Wnioski o dofinansowanie w ramach VIII osi priorytetowej RPO WP przewidywały dofinansowanie tylko takich przedsięwzięć,

które nie przyczyniają się do dyskryminacji jakiejkolwiek z grup defaworyzowanych. Stosowne zapisy na ten temat znalazły się w każdym złożonym wniosku o dofinansowanie.

Zadania realizowane w ramach poszczególnych projektów w żadnym stopniu nie były uzależnione od płci, czy jakichkolwiek innych kryteriów powodujących dyskryminację. Działania informacyjno-promocyjne i szkoleniowe w ramach poszczególnych projektów na wszystkich etapach realizacji skierowane były do ogółu społeczeństwa bez względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Do efektów realizacji projektów równy dostęp miały wszystkie grupy docelowe odbiorców, określone w *Planie komunikacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013*. Podobnie, podczas postępowania w sprawie naboru na wolne stanowiska pracy nie stosowano kryterium płci, rasy, wyznania oraz innych cech mogących defaworyzować którąkolwiek z grup społecznych (np. miejsce zamieszkania, sytuacja rodzinna, stopień sprawności). Poziom świadomości i wiedzy na temat polityki równości płci wśród osób zarządzających projektami był wysoki. W podejmowanie decyzji projektowych zaangażowane były zarówno kobiety, jak i mężczyźni. Struktura zarządzania projektami gwarantowała zrównoważony pod kątem płci udział w procesach decyzyjnych. Przygotowanie i wdrożenie sposobu monitorowania projektami odbywało się przy zachowaniu zasady równości płci, a osoby realizujące poszczególne działania uwrażliwione zostały na przestrzeganie tej zasady. Fakt przestrzegania zasady równości ze względu na płeć, czy przesłanki mogące dyskryminować którąkolwiek z grup społecznych, potwierdzają przeprowadzone kontrole, które również biorą kwestię równości społecznej pod uwagę. W przypadku polityki ochrony środowiska i polityki rozwoju społeczeństwa informacyjnego, w tych projektach, dla których miały one uzasadnienie realizacji, powyższe polityki były przestrzegane i miały pozytywny wpływ na realizację projektów. Dla pozostałych projektów, wpływ ww. polityk pozostał neutralny.

Na etapie monitorowania

W ogólnej liczbie członków Komitetu Monitorującego RPO WP (49 osób) w jego pracach uczestniczy 12 kobiet, co stanowi 24% składu osobowego tego gremium. Ze względu na niewielką liczbę kobiet w jst nie udało się zapewnić równego udziału kobiet i mężczyzn w składzie Komitetu Monitorującego. Należy jednak zaznaczyć, iż na etapie wyboru członków dążono do zapewnienia udziału jak największej liczby kobiet.

Każdorazowo przy aktualizacji składu Komitetu Monitorującego podkreślano, iż ze względu na wymóg stosowania zasady równości szans (w tym równości płci) należy uwzględnić ten aspekt przy delegowaniu przedstawicieli do Komitetu Monitorującego RPO WP 2007-2013.

Ponadto w skład Komitetu Monitorującego RPO WP, który został wyłoniony zgodnie z *Wytycznymi Ministra Rozwoju Regionalnego* dotyczącymi komitetu monitorującego wchodzi przedstawiciele organizacji pozarządowej reprezentującej osoby niepełnosprawne oraz przedstawiciele organizacji zajmującej się dziećmi z problemami nadpobudliwości psychoruchowej.

W ramach równego dostępu do informacji wszystkie dane dotyczące Programu (ogłoszenia o naborach, wyniki konkursów, ocena projektów, konsultacje społeczne dotyczące projektów kluczowych, badania ewaluacyjne itp.) systematycznie zamieszczane były na stronie internetowej IZ RPO WP: www.rpo2007-2013.podkarpackie.pl.

Jednocześnie polityka równych szans na etapie monitorowania zapewniona była również poprzez równe traktowanie kobiet i mężczyzn w projektach, których realizacja przyczynia się do powstawania nowych miejsc pracy. Działania te monitorowane są za pomocą wskaźnika *Utworzone miejsca pracy* (EPC) z podziałem na płeć. Przedmiotowy wskaźnik pozwolił precyzyjnie określić stopień realizacji polityki równości płci w ramach RPO WP.

Na etapie ewaluacji

Ewaluacje odbywały się głównie w oparciu o istniejące potrzeby (zarówno strategiczne jak i operacyjne), a ich wyniki wykorzystywane były w celu najlepszego dopasowania realizowanych przedsięwzięć do realnych potrzeb oraz efektywnego wydatkowania środków. W miarę występujących potrzeb przeprowadzane były badania obejmujące swą tematyką kwestie dot. równości szans, stanowiące odrębne badanie lub zakres innego badania. Równość szans zachowano w zakresie wyboru wykonawców badań ewaluacyjnych przeprowadzonych w całym okresie realizacji Programu. Wybór ten nastąpił w oparciu o zapisy ustawy Prawo zamówień publicznych z dnia 29 stycznia 2004r. oraz procedury wewnętrzne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego. Dodatkowo IZ RPO WP przestrzegała stosowania precyzyjnych i klarownych kryteriów wyboru wykonawcy oraz zapewniła jawność procedur.

W całym okresie realizacji Programu nie stwierdzono nieprawidłowości/problemów podczas realizacji osi priorytetowych I-VIII RPO WP związanych z przestrzeganiem polityki równych szans.

2.2.2. Zasada partnerstwa

Sposób realizacji zasady partnerstwa ma trzy zasadnicze aspekty:

- partnerstwa instytucjonalnego,
- wsparcia mechanizmów partnerstwa,
- partnerstwa na poziomie projektów.

W celu zapewnienia przejrzystości zasad przyznawania i wykorzystania środków w ramach RPO WP na wszystkich etapach jego realizacji miała zastosowanie zasada partnerstwa, w realizację której zaangażowane były władze regionalne, lokalne, miejskie, partnerzy społeczno-gospodarczy.

Na etapie programowania/wdrażania

Ponadto na stronie internetowej www.rpo.podkarpackie.pl w zakładce *Vademecum wnioskodawcy/beneficjenta* umieszczano dokumenty programowe, wyjaśnienia i wytyczne, wzory załączników do wniosku o dofinansowanie i wniosku o płatność, wzory umów, wspólnotowe oraz krajowe akty prawne i wytyczne, informacje dotyczące szkoleń dla potencjalnych wnioskodawców, które były na bieżąco aktualizowane. Dodatkowo IZ RPO WP zapewniła wszystkim podmiotom również równy dostęp do informacji o stanie wdrażania RPO WP czy jego projektach realizowanych w ramach poszczególnych obszarów (tj. ochrona zdrowia, kultura, czy infrastruktura drogowa, kolejowa itp.) poprzez publikację tego rodzaju informacji w Biuletynie informacyjnym RPO WP lub poprzez artykuły zamieszczane w innych informatorach europejskich. Również tego rodzaju dane zamieszczane były na stronie internetowej oraz prezentowane na posiedzeniach KM RPO WP. Ponadto przedstawiciele Instytucji Zrządzającej RPO WP uczestniczyli w licznych spotkaniach organizowanych przez partnerów społecznych, na których przedstawiane były informacje

dotyczące wsparcia w ramach Programu oraz omawiane różnego rodzaju inne kwestie mające na celu rozwój województwa.

Zasada partnerstwa na poziomie projektów określona została w dokumentach programowych poprzez zapewnienie możliwości uczestnictwa w realizacji projektu innych podmiotów, tj. partnera lub partnerów projektu. W celu sprawniejszej realizacji projektów partnerskich IZ RPO WP opracowała *Wytyczne w zakresie zawierania umów/porozumień o partnerstwie dla projektów realizowanych w ramach osi priorytetowych II-VII RPO WP*. W ww. wytycznych określono warunki ich realizacji, wskazano wymagane do złożenia dokumenty itp. W przypadku realizacji projektu partnerskiego zgodnie z instrukcją wypełniania wniosku o dofinansowanie należało w nim wyszczególnić każdego z uczestników procesu realizacji projektu określając przy tym:

- prawną podstawę współpracy (umowę, porozumienie administracyjne),
- kopię dokumentu, którą należy przedstawić jako załącznik do wniosku,
- główne prawa i obowiązki partnera/partnerów związane z realizacją projektu,
- kwestie własności i finansowania przedmiotu projektu po zakończeniu jego realizacji,
- sposób zabezpieczenia środków finansowych,
- zasady rozliczeń i płatności, jeżeli partner/partnerzy uczestniczą w finansowaniu nakładów inwestycyjnych, oraz czy partner / partnerzy będą ponosić wydatki w ramach projektu.

Wymienione informacje znalazły odzwierciedlenie w sporządzanych umowach o dofinansowanie, gdzie wyszczególniono partnerów projektu oraz wskazano partnerów upoważnionych do ponoszenia wydatków w ramach projektu.

Realizację inwestycji na zasadach partnerstwa przewidziano we wszystkich osiach priorytetowych RPO WP. Dodatkowo w niektórych działaniach osi priorytetowych, projekty realizowane w partnerstwie były premiowane większą liczbą możliwych do uzyskania punktów np. w ramach działania 1.2 *Instytucje otoczenia biznesu* czy 1.4 *Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu* schemat A Projekty inwestycyjne określono kryterium *Udział partnerów w projekcie*, dające możliwość uzyskania max 15 pkt. (5 pkt. za udział każdego partnera). W osiach priorytetowych II–VII powyższa zasada nie występowała wprost, jako kryterium oceny projektów, jednakże z uwagi na szereg kryteriów promujących np. obszary wiejskie, czy też zasięg projektu, niejednokrotnie wnioskodawcy zawiązywali partnerstwo w celu zwiększenia potencjału projektu.

Na etapie monitorowania

Przedmiotowa zasada miała odzwierciedlenie również w pracach Komitetu Monitorującego RPO WP 2007-2013, w których czynny udział brali 3 przedstawiciele organizacji pozarządowych (Stowarzyszenia na Rzecz Dzieci z Nadpobudliwością Psychoruchową w Rzeszowie, Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Jarosławiu oraz Stowarzyszenia na Rzecz Innowacyjności i Transferu Technologii „Horyzonty”), 2 organizacji ze środowiska akademicko-naukowego (Uniwersytet Rzeszowski i Politechnika Rzeszowska), po 1 przedstawicielu organizacji pracowników, pracodawców, przedsiębiorców i organizacji okołobiznesowych oraz samorządu gospodarczego i izb rzemieślniczych, a także przedstawiciel Kościołów. W Komitecie Monitorującym RPO WP zachowano równowagę podziału miejsc pomiędzy przedstawicieli strony samorządowej, rządowej oraz partnerów społeczno-gospodarczych, a członkowie Komitetu zostali wyłonieni zgodnie z obowiązującymi przepisami wspólnotowymi. Spełnienie zasady partnerstwa

w zakresie monitorowania i sprawozdawczości były również zapewnione m.in. poprzez prezentowanie stanu realizacji RPO WP na posiedzeniach KM RPO WP oraz zatwierdzanie przez jego członków sprawozdań okresowych i rocznych dotyczących realizacji Programu. Następnie informacje z posiedzeń oraz wszystkie zatwierdzone dokumenty zamieszczane były na stronie internetowej Programu.

Na etapie ewaluacji

Proces ewaluacji w ramach RPO WP oparto na podstawowych zasadach systemu ewaluacji, z których jedną była zasada partnerstwa.

W okresie realizacji Programu przedstawiciele partnerów społeczno-gospodarczych, władz samorządowych oraz organizacji pozarządowych pełniący funkcje członków Komitetu Monitorującego RPO WP, który odpowiadał m.in. za monitorowanie postępów realizacji ewaluacji Programu, zostali zapoznani z podstawowymi dokumentami programowymi regulującymi kwestie ewaluacji RPO WP. Ponadto dokumenty służące realizacji procesu ewaluacji RPO WP, wyniki badań ewaluacyjnych oraz informacje nt. wdrożonych rekomendacji upowszechniono za pośrednictwem strony internetowej IZ RPO WP www.rpo2007-2013.podkarpackie.pl/ Zakładka Ewaluacja. Strona stanowiła źródło informacji nt. ewaluacji RPO WP dla wszystkich zainteresowanych podmiotów.

IZ RPO WP w celu zapewnienia jak najlepszej realizacji zasady partnerstwa w końcowym okresie wdrażania Programu kontynuowała wypracowane mechanizmy w tym obszarze, mające na celu zapewnienie przejrzystości zasad przyznawania i wykorzystania środków w ramach RPO WP na wszystkich etapach jego realizacji. Projekty finansowane ze środków RPO WP 2007-2013 mogły być realizowane przez kilka podmiotów – partnerów, w ramach umów cywilno – prawnych lub porozumień administracyjnych, których przedmiotem były postanowienia o wspólnym wykonywaniu określonego zadania. W ramach I osi priorytetowej *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka* realizowane są projekty w partnerstwie.

Przykładem powyższego jest projekt realizowany w partnerstwie prywatnym, w ramach działania 1.3. *Regionalny system innowacji*, którego wnioskodawcą był przedsiębiorca: DanmarComputers Spółka z o.o., realizujący projekt pn. „*Badania wydajności i architektury systemów rozproszonego składowania danych w środowisku izolowanym (Private Storage Clouds)*”. Partnerstwo polegało na przekazaniu partnerowi środków finansowania w formie refundacji poniesionych wydatków. Partner zobowiązał się do aktywnego uczestnictwa i współpracy w działaniach mających na celu realizację projektu, poprzez współpracę w opracowaniu dokumentacji aplikacyjnej projektu, zapewnienia trwałości projektu, udzielanie wyjaśnień, co do zadań realizowanych w ramach projektu, w tym o ryzykach zaprzestania realizacji zadań. W wyniku realizacji przeprowadzono badania wyłaniające zestaw cech, jakimi powinien charakteryzować się najbardziej optymalny do skonstruowania prototyp rozwiązania klasy Private Storage Cloud..

Natomiast przykładem projektu zrealizowanego w ramach partnerstwa publicznego jest projekt kluczowy realizowany w ramach działania 1.4 *Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu*, schemat A *Projekty inwestycyjne*, którego Wnioskodawcą była Gmina Trzebownisko, realizująca projekt pn. „*Budowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej łączącej Strefę S1 ze Strefą S1-3 Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego*” w partnerstwie z Województwem Podkarpackim. Projekt dotyczył dobrożenia przewidzianych pod lokalizowanie MSPterenów Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego. Część terenów stanowiła własność Województwa Podkarpackiego, druga część, własność Gminy

Trzebownik. W związku z powyższym Województwo Podkarpackie pełniło rolę partnera w projekcie, zobowiązując się do m.in. nieodpłatnego udzielenia terenów na cele związane z realizacją projektu i utrzymania trwałości. W wyniku realizacji projektu, zwiększyła się atrakcyjność inwestycyjna i w zakresie współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej.

W ramach działania 1.4 *Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu, schemat A Projekty inwestycyjne I osi priorytetowej RPO WP* również w partnerskie, realizowany był projekt, którego beneficjentem jest jednostka samorządu terytorialnego związek lub stowarzyszenie jst – Gmina Kolbuszowa realizująca projekt pn. „*Uzbrojenie terenów inwestycyjnych przy ul. Sokołowskiej w Kolbuszowej*”. Na podstawie umowy partnerskiej „Partner zobowiązał się do udostępnienia Liderowi odcinka drogi wojewódzkiej celem realizacji przebudowy skrzyżowania z drogą dojazdową zgodnie z warunkami technicznymi oraz do utrzymania trwałości i realizacji celów projektu tj. skrzyżowania drogi wojewódzkiej z drogą dojazdową przez okres 5 lat od daty zakończenia realizacji projektu”. Rezultatem projektu było uzbrojenie terenów produkcyjno-usługowych, rozprowadzenie sieci wodociągowej, kanalizacji sanitarnej, sieci energetycznej i części dróg co umożliwiło przyszłym inwestorom podłączenie obiektów produkcyjnych i usługowych do mediów. Tereny te wspomagają rozwój określonych dziedzin działalności gospodarczej, prowadząc do tworzenia i wykorzystywania innowacyjnych rozwiązań, co w konsekwencji miało wpłynąć na wzrost konkurencyjności wytwarzanych towarów i świadczonych na wspartych terenach usług.

Projekty sfinansowane ze środków RPO WP mogły być realizowane przez kilka podmiotów – partnerów, w ramach umów cywilno-prawnych lub porozumień administracyjnych, których przedmiotem są postanowienia o wspólnym wykonywaniu określonego zadania. Szczegółowe uregulowania ww. kwestii zostały zawarte w *Wytycznych w zakresie zawierania umów/porozumień o partnerstwie dla projektów realizowanych w ramach osi priorytetowych II – VII Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2013*. Projekt partnerski realizowany był na warunkach określonych w porozumieniu / umowie partnerskiej, które określały szczegółowe zasady realizacji projektu, w tym zasady współpracy, współfinansowania i odpowiedzialności w ramach zadania. Jednocześnie projekt partnerski realizowany był na podstawie decyzji / umowy o dofinansowaniu zawartej z beneficjentem - liderem, działającym w imieniu i na rzecz partnerów zgodnie z zakresem określonym w porozumieniu bądź umowie partnerskiej.

Zgodnie z instrukcją wypełniania wniosku o dofinansowanie projektu, jeśli w realizację projektu zaangażowane były inne podmioty niż beneficjent należy wyszczególnić każdego z uczestników procesu realizacji projektu określając przy tym: prawną podstawę współpracy (umowę, porozumienie administracyjne), kopię dokumentu należało przedstawić jako załącznik do wniosku, główne prawa i obowiązki partnera/partnerów związane z realizacją projektu, kwestie własności i finansowania przedmiotu projektu po zakończeniu jego realizacji, sposób zabezpieczenia środków finansowych, zasady rozliczeń i płatności, jeżeli partner/partnerzy uczestniczyli w finansowaniu nakładów inwestycyjnych, oraz czy partner/partnerzy będą ponosić wydatki w ramach projektu. Powyższe znajdowało odzwierciedlenie w sporządzanych umowach o dofinansowaniu, gdzie wyszczególniono Partnerów projektu oraz wskazano Partnerów upoważnionych do ponoszenia wydatków w ramach projektu.

W osiach II –VII RPO WP powyższa zasada nie występuje wprost, jako kryterium oceny projektów. Niemniej jednak, z uwagi na szereg kryteriów promujących np. obszary wiejskie,

czy też zasięg projektu, niejednokrotnie wnioskodawcy zawiązywali partnerstwo w celu zwiększenia potencjału projektu.

Kwestie związane z zasadami partnerstwa na etapie przygotowywania i wdrażania projektów zgłaszane przez potencjalnych wnioskodawców, czy też Beneficjentów były gromadzone i służyły rozwiązywaniu problemów w kolejnych naborach wniosków / realizowanych projektach.

Spośród dotychczas zakontraktowanych projektów, najliczniejszą grupę projektów realizowanych na zasadzie partnerstwa stanowiły projekty z działania 4.4 *Zwalczanie i zapobieganie zagrożeniom*. By zwiększyć zasięg oddziaływania projektu, liczni wnioskodawcy zdecydowali się na mechanizm partnerstwa międzygminnego. Ponadto, ochrona przeciwpożarowa na poziomie lokalnym realizowana była przez ochotnicze straże pożarne, stąd też partnerami gmin w projektach były także ww. jednostki.

Ponadto, w ramach osi III *Spółeczeństwo informacyjne* zrealizowano 2 duże projekty kluczowe w których występowała znaczna ilość partnerów tj.: „*Podkarpacki System Informacji Medycznej*” „*PSIM*”, w ramach którego występowało 8 szpitali wojewódzkich będących partnerami oraz „*PSeAP – Podkarpacki System e-Administracji Publicznej*”, w ramach którego występowało 158 jednostek samorządu terytorialnego będących partnerami.

Zasada partnerstwa na etapie wdrażania RPO WP realizowana była w szczególności w osi VII *Spójność wewnątrzregionalna* w ogłoszonych naborach wniosków np. poprzez wymogi stawiane jednostkom samorządu terytorialnego, które odejmują się rewitalizacji. Jednostki te musiały opracować lokalne programy rewitalizacji, które były wieloletnimi planami działań w sferze przestrzeni, urządzeń technicznych, społeczeństwa i gospodarki zmierzającymi do wyprowadzenia danego obszaru z sytuacji kryzysowej.

Zgodnie z *Wytycznymi w zakresie przygotowania lokalnych programów rewitalizacji* dokumenty te były tworzone przy współudziale partnerów społeczno-gospodarczych i stanowiły istotny wkład w budowę społeczeństwa obywatelskiego, a także przyczyniły się do realizacji najistotniejszych celów Gminy/Miasta/Powiatu. W omawianych dokumentach w rozdziale dot. monitorowania *Lokalnych Programów Rewitalizacji* należało przedstawić sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi.

Istotny wkład w realizację powyższej zasady wniosły indywidualne projekty kluczowe. Bardzo istotnym elementem projektów realizowanych na zasadach partnerskich była wartość dodana wyrażona w efekcie synergii wynikającej ze wspólnej realizacji zadań w projekcie czy wypracowania wspólnego rozwiązania problemu. Dodatkowo projekty realizowane w partnerstwie przyczyniły się do nawiązywania współpracy między instytucjami, co wpłynęło na proces wzajemnego uczenia się i rozwiązywania zaistniałych problemów.

2.3. Napotkane znaczące problemy oraz podjęte środki zaradcze

Poniżej przedstawiono istotne problemy mające wpływ na efektywne wdrażanie RPO WP 2007-2013 od początku realizacji Programu oraz środki zaradcze podjęte przez IZ RPO WP 2007-2013.

Projekty w ramach RPO WP musiały być realizowane zgodnie z prawem polskim oraz wspólnotowym, dlatego poddawane były na każdym etapie jego realizacji weryfikacji w tym zakresie. Problemy, które pojawiły się we wdrażaniu RPO WP w początkowym okresie

wdrażania, wynikały w głównej mierze z niezgodności krajowych przepisów z dyrektywami wspólnotowymi w zakresie ochrony środowiska. W wyniku tej niezgodności oraz do czasu wejścia w życie ustawy dostosowującej polskie prawo do środowiskowych dyrektyw unijnych (dyrektywy OOŚ nr 85/337/EWG w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne, dyrektywy Siedliskowej nr 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, dyrektywy Ptasiej nr 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikiego ptactwa), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego wraz z Ministerstwem Środowiska przy współpracy z Komisją Europejską opracowało *Wytyczne w zakresie postępowania w sprawie OOŚ dla przedsięwzięć współfinansowanych z krajowych lub regionalnych programów operacyjnych*. Komisja Europejska zaakceptowała powyższe *Wytyczne* jako narzędzie tymczasowe mające wskazać beneficjentom sposób postępowania, tak aby realizując inwestycję nie naruszyć norm unijnych. Problemem dla Instytucji Zarządzającej RPO WP był zakres, w jakim należało stosować obowiązujące rozwiązania, by nie naruszyć prawa unijnego. Przyjęte w dniu 30 czerwca 2008r. *Wytyczne*, czyli już po zakończeniu naboru wniosków spowodowały, iż w województwie podkarpackim został wydłużony proces oceny formalnej, bowiem złożone wnioski wymagały gruntownej analizy. W dniu 3 października 2008r. przyjęta została znowelizowana *ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*. W rezultacie istotnym problemem stała się procedura przestrzegania oceny oddziaływania na środowisko. Zmiany w przepisach w tym zakresie (*ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*) spowodowały, iż wiele złożonych wniosków wymagało uzupełnienia w powyższym zakresie, zgodnie z przyjętymi wytycznymi oraz znowelizowaną ustawą. Biorąc pod uwagę powyższe, proces uzupełniania i weryfikacji dokumentów miał istotny wpływ na termin i wysokość środków, które zostały przekazane beneficjentom.

Kolejnym istotnym problemem utrudniającym realizację RPO WP 2007-2013 był brak lub opóźniające się wejście w życie rozporządzeń w zakresie pomocy publicznej, które stanowiły podstawę prawną do jej stosowania w ramach następujących działań: 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości – Wsparcie kapitałowe funduszy* (schemat A), 1.2 *Instytucje otoczenia biznesu* oraz 1.3 *Regionalny system innowacji*, 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna – Infrastruktura kolejowa* (schemat E), 2.2 *Infrastruktura energetyczna*, 5.2 *Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej – Infrastruktura ochrony zdrowia* (schemat A), 7.1 *Rewitalizacja miast*, 7.2 *Rewitalizacja obszarów zdegradowanych*, 7.3 *Aktywizacja obszarów zmarginalizowanych gospodarczo* oraz w osi priorytetowej III *Spółczeństwo informacyjne*. Do aktów prawnych, o których mowa powyżej, należy zaliczyć:

- *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 20 maja 2009r. w sprawie udzielania pomocy na wzmocnienie potencjału instytucji otoczenia biznesu w ramach regionalnych programów operacyjnych*, które weszło w życie 5 czerwca 2009r.
- *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 15 czerwca 2009r. w sprawie udzielania pomocy przez fundusze pożyczkowe i poręczeniowe w ramach regionalnych programów operacyjnych*, które weszło w życie 2 lipca 2009r.
- *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania pomocy na inwestycje w zakresie portów lotniczych w ramach regionalnych programów operacyjnych*, które weszło w życie 3 listopada 2009r.
- *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania pomocy na inwestycje w zakresie: energetyki, infrastruktury telekomunikacyjnej, infrastruktury*

sfery badawczo-rozwojowej, lecznictwa uzdrowiskowego w ramach regionalnych programów operacyjnych, które weszło w życie 31 grudnia 2009r.

- *Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania pomocy na rewitalizację w ramach regionalnych programów operacyjnych.*

Po wejściu w życie ww. rozporządzeń podjęto działania mające na celu przygotowanie dokumentacji konkursowej. Decyzja KE w przypadku rozporządzenia dotyczącego rewitalizacji wydana została w dniu 19 listopada 2009r., jednak do dnia 31 grudnia 2009r. przedmiotowe rozporządzenie nie weszło w życie. W konsekwencji spowodowało to kilkukrotną zmianę *Harmonogramu naborów wniosków o dofinansowanie w ramach RPO WP*. Ponadto w odniesieniu do niektórych obszarów wsparcia w ramach RPO pojawiły się niejasne i budzące wątpliwości rozstrzygnięcia występujące w skali kraju w kwestii występowania pomocy publicznej.

Jednocześnie problemem utrudniającym realizację zadań IZ było nierozstrzygnięcie w I połowie 2009r. zamówienia publicznego na realizację badania ewaluacyjnego pn. *Ocena naborów przeprowadzonych w 2008 roku i zakładanego wpływu ich efektów na realizację celów RPO WP* ze względu na ograniczoną liczbę firm świadczących usługi ewaluacyjne w Polsce oraz zwiększającą się ilość zlecanych ewaluacji, co mogło spowodować trudności w realizacji badań wykonywanych przez ewaluatorów zewnętrznych w zakresie RPO WP 2007-2013.

W II połowie 2009r. poważnym utrudnieniem we wdrażaniu RPO WP 2007-2013 stał się system przepływów finansowych. W omawianym okresie ujawniły się wszystkie spodziewane negatywne konsekwencje przyjętego systemu przekazywania dotacji z UE, na zasadzie dotacji z budżetu państwa. W szczególności, zasadniczym utrudnieniem stały się ograniczenia wynikające z dostępnego limitu środków na 2009r., które spowodowały na początku okresu sprawozdawczego brak możliwości podpisywania umów o dofinansowanie ze zobowiązaniami na 2009r., pomimo niekiedy znacznego zaawansowania realizacji projektów gotowych do kontraktacji. Brak możliwości podjęcia przez IZ RPO WP 2007-2013 zobowiązań na 2009r. spowodował ponadto opóźnienia w realizacji projektów przez tych beneficjentów, którzy wstrzymali się z realizacją projektów do czasu podpisania umowy o dofinansowanie. Kolejną negatywną konsekwencją przyjętego systemu przepływów finansowych był brak możliwości szybkiego „przesuwania” wolnych środków na rzecz projektów (np. pojawiające się w wyniku oszczędności poprzetargowych) z uwagi na nieprzystające do realiów wdrażania programu zasady budżetowe. Wymagana polskim prawem zbyt szczegółowa klasyfikacja budżetowa środków przeznaczonych na dofinansowanie projektów w budżecie województwa, a także mało elastyczne zasady dokonywania zmian w budżecie, spowodowały opóźnienia w kontraktacji projektów. Kwota przyznanych środków z rezerwy celowej była niewystarczająca w stosunku do potrzeb beneficjentów. Spowodowało to:

- konieczność aneksowania pod koniec 2009r. 70 umów o dofinansowanie w ramach osi priorytetowych II-VII w zakresie ostatecznej kwoty zobowiązań finansowych na rok 2009,
- zaniżenie możliwej do wypłacenia kwoty w 2010r. z uwagi na przeniesienie części niewypłaconych zobowiązań na rok następny,
- obniżenie lokaty województwa na tle innych regionów kraju w zakresie wielkości dokonanych płatności.

Z dniem 1 stycznia 2010r. weszła w życie ustawa z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych, która zastąpiła ustawę z dnia 30 czerwca 2005r. Ustawa ta wprowadziła szereg

zmian w dotychczas obowiązującym systemie przepływu środków przeznaczonych na finansowanie programów operacyjnych, w związku z czym wprowadzone na mocy nowej ustawy zmiany rozwiązały bądź zminimalizowały powyższe problemy.

Istotne utrudnienie we wdrażaniu całego Programu stanowiły także liczne kontrole/audyty dotyczące wdrażania RPO WP 2007-2013 przeprowadzone przez instytucje zewnętrzne (Najwyższa Izba Kontroli - odrębnie Delegatura w Rzeszowie, odrębnie jednostka centralna, Regionalna Izba Obrachunkowa w Rzeszowie, Urząd Kontroli Skarbowej w Rzeszowie, Komisja Europejska, Instytucja Pośrednicząca w Certyfikacji). Przedmiotowe kontrole/audyty były w przeważającej części obszarów tematycznych zbieżne, ponadto wykonywane niejednokrotnie w nakładających się terminach, co powodowało utrudnienia w wykonywaniu bieżących obowiązków IZ.

Kolejne istotne utrudnienie w realizacji projektów w ramach RPO WP 2007-2013 w okresie sprawozdawczym stanowiła powódź i podtopienia, które miały miejsce na terenie województwa podkarpackiego. Żywiół spowodował znaczne utrudnienia w realizacji szeregu inwestycji dofinansowanych ze środków RPO WP 2007-2013 oraz straty w infrastrukturze drogowej, komunalnej i społecznej. W związku z powyższym w dniu 28 maja 2010r. Marszałek Województwa Podkarpackiego skierował do wszystkich beneficjentów Programu pismo z prośbą o podanie informacji dotyczących utrudnień w realizacji projektów oraz oszacowanie wartości strat spowodowanych powodzią i podtopieniami. Uzyskane informacje przekazano do MRR w dniu 30 czerwca 2010r. Żywiół spowodował szkody w realizacji projektów RPO WP w wysokości 1 558,09 tys. euro (6 177,82 tys. PLN). Ponadto zwrócono się do MRR o zajęcie stanowiska w sprawie przyznawania dofinansowania, realizowania umów oraz refundowania poniesionych wydatków na rzecz wnioskodawców/beneficjentów z kategorii MŚP, których dotknęła powódź oraz przedstawiono katalog dotychczas zidentyfikowanych problemów w przedmiotowej kwestii. ZWP w dniu 29 czerwca 2010r. podjął decyzję o przesunięciu naboru w ramach działania 4.2 *Infrastruktura przeciwpowodziowa i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi* na sierpień 2010r. (pierwotnie zaplanowanego na miesiąc luty 2011r.), w ramach którego beneficjenci mogli składać wnioski m.in. w zakresie: retencji wody i opanowania wody.

Komitet Monitorujący RPO WP 2007-2013 na posiedzeniu w dniu 24 czerwca 2010r. przyjął stanowisko w sprawie utrudnień w realizacji RPO WP 2007-2013 spowodowanych powodzią. Negatywne konsekwencje finansowe i opóźnienia czasowe w realizacji projektów miały wpływ na poziom wydatków certyfikowanych do Komisji Europejskiej w 2010r. w ramach RPO WP 2007-2013. W kontekście ubiegania się o środki *Krajowej Rezerwy Wykonania* stawiało to województwo podkarpackie w zdecydowanie gorszej sytuacji w stosunku do województw, w których powódź nie wystąpiła lub wystąpiła w mniejszej skali. W dniu 30 czerwca 2010r. przekazano kopię uchwały KM RPO WP 2007-2013 oraz ww. stanowisko do MRR z prośbą o dokonanie zmian w metodologii podziału KRW. Dodatkowo Komitet Monitorujący zatwierdził projekt zmian RPO WP 2007-2013, które dotyczyły m.in. zmiany opisu osi priorytetowej VII *Spójność wewnątrzregionalna* umożliwiające wsparcie przedsięwzięć mających na celu odtworzenie infrastruktury publicznej zniszczonej przez powódź.

Ponadto istotnym utrudnieniem w realizacji projektów w ramach RPO WP 2007-2013 były kwestie dotyczące zagadnień środowiska naturalnego. Trudności powodowało Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, które wbrew dyrektywie wprowadziło progi ilościowe zwalniające z procedury

badania potrzeby przeprowadzania OOS na niektóre przedsięwzięcia, zwłaszcza infrastrukturalne oraz eliminowało z tej procedury inwestycje związane z ochroną przeciwpowodziową. W związku z powyższym skutkowało to koniecznością podejmowania działań naprawczych w trakcie rozpatrywania wniosków w ramach II i IV osi priorytetowej, co w konsekwencji wydłużyło czas od złożenia wniosku do podpisania umowy o dofinansowanie danego projektu.

Ponadto utrudnieniem w realizacji RPO WP 2007-2013 były kwestie dotyczące opóźnień w realizacji projektów w tym również indywidualnych projektów kluczowych. Beneficjenci projektów zwracali się z prośbą do Instytucji Zarządzającej RPO WP o wydłużenie terminu ich zakończenia. Do głównych przyczyn wymienianych opóźnień należy zaliczyć m.in. przedłużające się procedury przetargowe, problemy w uzyskaniu wymaganych pozwoleń, niesprzyjające warunki atmosferyczne bądź też problemy z wykonawcą. W większości przypadków przesunięcia nie przekroczyły 2-3 m-cy. Wszystkie złożone wnioski wymagały jednak analizy pod kątem przedstawionego uzasadnienia, a w przypadku zgody na przesunięcie terminu również podpisania aneksu do umowy o dofinansowanie. Największą liczbę wniosków o przesunięcie terminu realizacji projektów zanotowano w IV kwartale 2011r., co skutkowało przesunięciem ostatecznego rozliczenia projektu na początek 2012r. i miało istotny wpływ na postęp finansowy i rzeczowy Programu.

Jednocześnie na poziom oraz stan realizacji RPO WP 2007-2013 wpływ miały liczne wnioski beneficjentów dotyczące zmiany zakresu rzeczowego projektu, które wpłynęły na termin wypłaty środków beneficjentom i tym samym spowodowały problemy w bieżącym rozliczeniu płatności. W większości przypadków zmiany te były wykrywane dopiero na etapie weryfikacji wniosku o płatność, co wymagało przeprowadzenia złożonej analizy m.in. w zakresie zgodności z celami projektu, wskaźnikami, prawem zamówień publicznych, prawem budowanym itp.

W 2011r. pojawiły się problemy związane ze zmianą stawek podatku VAT, polegającą na jej podwyższeniu o jeden punkt procentowy, w szczególności z 7% na 8% oraz z 22% na 23%. W dniu 17 grudnia 2010r. w Dzienniku Ustaw Nr 238 Poz. 1578 opublikowano ustawę z dnia 26 listopada 2010r. o *zmianie niektórych ustaw związanych z realizacją ustawy budżetowej*. Ustawa ta wprowadziła w ustawie z dnia 11 marca 2004r. o *podatku od towarów i usług*, ww. zmianę podatku VAT.

Zarząd Województwa Podkarpackiego przyjął *Stanowisko IZ RPO WP dotyczące projektów współfinansowanych w ramach RPO WP na lata 2007-2013 w związku ze zmianą stawek podatku od towarów i usług*, zgodnie z którym IZ RPO WP w projektach zgłoszonych w ramach naborów przeprowadzonych w 2010r. i będących na dzień 1 stycznia 2011r. w trakcie oceny (działania 4.2, 7.1, 7.2, 7.3) oraz indywidualnych projektach kluczowych będących również na dzień 1 stycznia 2011r. w trakcie oceny uznała kwoty zwiększonego podatku VAT za koszt kwalifikowany. Jednocześnie wyraziła zgodę na wydłużenie czasu na poprawę lub uzupełnienie wniosków na etapie oceny merytorycznej z 5 dni roboczych do 8 dni roboczych ze względu na wprowadzenie koniecznych korekt we wnioskach o dofinansowanie oraz ich załącznikach. W odniesieniu natomiast do projektów, w ramach których podpisano umowy oraz projektów wybranych do dofinansowania jeszcze nie zakontraktowanych, a także projektów oczekujących na listach rezerwowych (w przypadku ich wyboru do dofinansowania) w których podatek od towarów i usług uznano za wydatek, a także w ramach których występują oszczędności wynikające z przeprowadzonego postępowania o udzielenie zamówienia dopuszcza możliwość przeznaczenia ich na pokrycie różnicy wynikającej z podwyższonej stawki podatku VAT pod warunkiem nie przekroczenia

wartości dofinansowania brutto danego zamówienia, wynikającego z wniosku o dofinansowanie. W przypadku natomiast obniżenia w wyniku np. negocjacji z wykonawcą/dostawcą wynagrodzenia netto celem uwzględnienia w umowie zwiększonej stawki podatku VAT z zachowaniem niezmienionej kwoty brutto płaconej wykonawcy/dostawcy, koszty kwalifikowane w projekcie pozostają na niezmienionym poziomie. Powyższa sytuacja spowodowała konieczność sporządzania i podpisywania aneksów do umów, z chwilą ich podpisania możliwe było rozliczenie wniosków o płatność, do których załączono faktury ze zmienioną stawką podatku VAT. Sytuacja ta spowodowała wydłużenie realizacji projektów i opóźnienia w wypłatach środków na rzecz beneficjentów.

Ponadto istotnym problem w całym okresie programowania było nieprzestrzeganie przez beneficjentów procedur związanych z udzielaniem zamówień publicznych. W tym zakresie wykryto wiele błędów, które skutkowały koniecznością nałożenia korekt finansowych. Procedury udzielania zamówień publicznych były głównym źródłem nieprawidłowości w ramach RPO WP 2007-2013.

Pojawiły się również problemy wykrywane w związku z przeprowadzanymi kontrolami trwałości projektów. Wyniki pierwszych przeprowadzonych kontroli trwałości projektów wykazały, iż skontrolowani beneficjenci w części przypadków nie dysponowali wiarygodną dokumentacją pozwalającą dowieść, iż wskaźniki rezultatów zostały osiągnięte. Instytucja Zarządzająca RPO w piśmie skierowanym do beneficjentów przypominała, iż zakończenie realizacji projektu pod względem rzeczowym i jego rozliczenie nie jest ostatnim etapem cyklu życia projektu – na beneficjencie spoczywają obowiązki związane z osiągnięciem i udokumentowaniem założonych wskaźników. Poproszono również wszystkich beneficjentów, którzy zakończyli realizację projektów o dokonanie analizy wskaźników, w tym również tych, które były przedmiotem oceny punktowej, celem odpowiedzi na pytanie czy zamierzenia określone we wniosku o dofinansowanie są prawidłowo realizowane. W przypadku, gdy w wyniku tej analizy okazało się, iż określone wskaźniki nie zostały osiągnięte, bądź nie podjęto działań do których zobowiązano się na etapie ubiegania się o dofinansowanie, beneficjent powinien był w pierwszej kolejności podjąć konkretne działania naprawcze. Następnie powinien poinformować o zaistniałej sytuacji Instytucję Zarządzającą RPO WP 2007-2013, przedstawiając jednocześnie przemyślany i realny plan działań naprawczych.

W 2012r. wystąpiły utrudnienia związane z kontraktacją dotacji celowej. W sytuacji, gdy wyczerpany został limit środków dotacji nie było możliwości zaciągania zobowiązań z beneficjentami nowych projektów. W konsekwencji uniemożliwiło to dokonywanie płatności na rzecz tych beneficjentów mimo faktu, iż przedstawiają oni dokumenty potwierdzające poniesienie wydatków w ramach wniosków o płatność. W sytuacji pojawiających się oszczędności IZ RPO WP 2007-2013 dokonała stosownych zmian w planie wydatków budżetu. Jednak był to proces czasochłonny, który wymagał sporządzenia aneksu do umowy w ramach projektów, w których wygenerowane zostały oszczędności, a następnie po dokonaniu zmian w budżecie województwa, sfinalizowania aneksów do umów w ramach projektów, gdzie planowało się zaciągnięcie/ zwiększenie zobowiązań w danym roku.

Istotnym problemem w trakcie realizacji Programu była również kwestia dochodów generowanych przez projekt. Dochodowość projektów była przedmiotem badania ewaluacyjnego pn. *Ocena systemu realizacji RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 w zakresie projektów z luką finansową* zleconego przez Instytucję Zarządzającą. W wyniku tej ewaluacji, zidentyfikowano m. in. rozbieżności pomiędzy prognozowanymi

danymi liczbowymi, które podane zostały w analizach finansowych na etapie ubiegania się o dofinansowanie, a faktycznymi wynikami finansowymi projektów. Niektóre z tych rozbieżności mogły świadczyć o nierzetelnym sporządzeniu analiz finansowych. W ramach ww. badania ewaluacyjnego opracowano formularz Excel dotyczący dochodów w okresie trwałości. Celem stworzenia tego formularza było ułatwienie Beneficjentom realizującym projekty objęte tzw. luką finansową (projekty dochodowe), prawidłowego ustosunkowania się do kwestii dochodowości w okresie objętym danym oświadczeniem o trwałości.

W 2013r. nierozwiązany pozostawał problem procedowania w projektach, w ramach których zaplanowano zakup nieruchomości zabudowanej. Zagadnienie to poruszone zostało przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. W związku z brakiem ostatecznych rozstrzygnięć w przedmiotowej kwestii wstrzymywana była kontraktacja nowych umów, co w rezultacie skutkowało koniecznością kolejnych wydłużeń terminów realizacji projektów, gdyż zakup nieruchomości nierozzerwalnie wiąże się z zaplanowanymi pracami budowlanymi i dostosowaniem budynków do potrzeb realizacji projektu. W przypadku projektów dla których umowy o dofinansowanie zostały podpisane i Beneficjenci przedłożyli do rozliczenia wydatki związane z zakupem nieruchomości wstrzymane było poświadczanie wypłaconych środków.

W trakcie kontroli na zakończenie realizacji projektu pojawiły się problemy związane z niewywiązywaniem się beneficjentów ze złożonych zobowiązań we wniosku o dofinansowanie w zakresie osiągnięcia wskaźników rezultatu projektu. Z uwagi na brak jednolitych zasad co do kwestii nieosiągnięcia wskaźników IZ RPO WP 2007-2013 stosowała zasadę indywidualnego podejścia do poszczególnych przypadków, gdzie w większości uznawano wyjaśnienia beneficjentów zobowiązując ich jednocześnie do dołożenia wszelkich starań w celu osiągnięcia niezrealizowanych wskaźników rezultatu w roku następnym. Występowały również sytuacje, które wymagały dalszych wyjaśnień i dokonania pogłębionej analizy.

W 2013r. znaczącym problemem było wstrzymanie płatności przez Komisję Europejską. W związku z postępowaniem prowadzonym przez Prokuraturę Apelacyjną w Lublinie i jego ewentualnym związkiem z udzielaniem dofinansowania z funduszy strukturalnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013, Komisja Europejska zwróciła poświadczenie nr RPPK.IZ.UMWPK_-D01/13-00 oraz wstrzymała refundację środków UE (pisma KE z 14 marca 2013r. oraz z 10 kwietnia 2013r.). Ponadto pismem z 19 lipca 2013r. KE zwróciła się do Stałego Przedstawicielstwa RP przy UE z prośbą o przeprowadzenie dodatkowych czynności audytowych w ramach RPO WP 2007-2013. Pracownicy Urzędu Kontroli Skarbowej w Rzeszowie przeprowadzili czynności w zakresie audytu gospodarowania środkami pochodzącymi z budżetu UE w ramach RPO WP na podstawie art. 62 ust. 1 lit. a Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006. Pismem z dnia 9 października 2013r. Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej przekazał do Komisji wyniki audytu. Na podstawie ustaleń dokonanych w trakcie audytu Instytucja Audytowa sformułowała dla Instytucji Zarządzającej RPO WP 2007-2013 rekomendację dotyczącą ujednolicenia podejścia w zakresie możliwych do dokonywania przez wnioskodawców zmian w ramach procedury uzupełniania i poprawy wniosku o dofinansowanie, na etapie oceny formalnej. Instytucja Zarządzająca zadeklarowała wypełnienie tej rekomendacji. Jednak Komisja Europejska uznała działania te za niewystarczające i poprosiła o przedstawienie opisu działań na rzecz poprawy systemu zarządzania i kontroli Programu, z uwzględnieniem m.in.: zapewnienia

równego traktowania wniosków o dofinansowanie w ramach procedury wyboru projektów, dopuszczenia uzupełnień wniosków (po zakończeniu naborów wniosków), jedynie w zakresie oczywistych błędów formalnych oraz przedstawiła wniosek dotyczący pomniejszenia kolejnej deklaracji wydatków o środki uprzednio zrefundowane przez Komisję Europejską (poprzez uznanie ich za środki wycofane), w odniesieniu do projektu objętego postępowaniem prokuratorskim prowadzonym przez Prokuraturę Apelacyjną w Lublinie. Stosownie do oczekiwań Komisji Europejskiej, Instytucja Zarządzająca RPO WP przedstawiła opis działań naprawczych oraz zadeklarowała pomniejszenie najbliższej deklaracji wydatków o kwoty wypłacone na rzecz beneficjenta ww. projektu. Sejmik Województwa Podkarpackiego na posiedzeniu w dniu 24 lutego 2014r. przyjął stanowisko dotyczące akceptacji powyższych działań Instytucji Zarządzającej – Zarządu Województwa Podkarpackiego, podejmowanych w przedmiotowej sprawie. Pismem z dnia 12 marca 2014r., Komisja Europejska poinformowała, iż przedstawione przez nią warunki zostały spełnione, co oznacza, że wnioski o płatność okresową dla RPO WP znów mogą być przyjmowane.

Ponadto w trakcie realizacji Programu pojawiały się liczne zawiadomienia anonimowe i skargi kierowane do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego dotyczące różnych inwestycji realizowanych na terenie województwa podkarpackiego. Niejednokrotnie ww. wystąpienia pomimo powoływania się przez skarżących na źródło dofinansowania ze środków unijnych nie miały związku z projektami dofinansowanymi w ramach RPO WP. Ponadto zarzuty przedstawione w anonimach/skargach w części przypadków często nie znajdowały potwierdzenia w przeprowadzonych ustaleniach i zgromadzonej dokumentacji.

Poniżej opisano najistotniejsze działania i środki zaradcze, jakie zostały podjęte przez IZ RPO WP służące jak najbardziej efektywnemu wykorzystaniu środków unijnych.

Zarząd Województwa Podkarpackiego w dniu 21 października 2008r. ustanowił *Koordynatora ds. Środowiska*, którego zadaniem było m.in. wsparcie merytoryczne pracowników Urzędu w zakresie aspektów środowiskowych przede wszystkim w obszarze programowania, wdrażania, monitoringu i ewaluacji (między innymi współpraca w przygotowaniu wytycznych, zaleceń, instrukcji, informacji dla beneficjentów w zakresie zgodności ich wniosków z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz stosowania i przestrzegania wymogów środowiskowych w realizacji projektów współfinansowanych z RPO WP), opiniowanie projektów, które mogą w znaczny sposób oddziaływać na środowisko lub obszary NATURA 2000, jak również udział w szkoleniach dotyczących aspektów środowiskowych. Koordynator odpowiadał również za utrzymanie bieżących kontaktów z przedstawicielami organów środowiskowych, z którymi konsultowane były kwestie środowiskowe dotyczące przygotowania, oceny realizacji zarówno Programu, jak i poszczególnych priorytetów.

W związku z tym, iż pierwsze zrealizowane nabory wniosków ujawniły dysproporcję pomiędzy środkami dostępnymi w ramach RPO WP, a realnymi potrzebami, dokonując pierwszych rozstrzygnięć konkursów Zarząd Województwa Podkarpackiego zdecydował zwiększyć łączną kwotę przeznaczoną na dofinansowanie projektów. Ponadto, z uwagi na zmniejszenie alokacji środków z EFRR na rzecz indywidualnych projektów kluczowych w zakresie dróg wojewódzkich, uwolnione środki zostały rozdysponowane na dofinansowanie gminnych i powiatowych projektów drogowych.

Departament Wdrażania Projektów Infrastrukturalnych RPO przeprowadził w grudniu 2008r. wśród znacznej liczby potencjalnych wnioskodawców analizę planów w zakresie ubiegania się o dofinansowanie w poszczególnych obszarach wsparcia Programu (osie priorytetowe, działania, schematy, typy projektów). Informacje pozyskane w efekcie tych działań wykorzystano do zaplanowania kolejnych naborów wniosków. Na podstawie ww. analizy stwierdzono, iż celowym jest wprowadzenie dodatkowych ograniczeń, bądź zmiana istniejących zapisów *Szczegółowego opisu priorytetów RPO WP* w zakresie minimalnego i maksymalnego limitu dotacji dla pojedynczego projektu oraz liczby składanych przez jednego wnioskodawcę projektów w ramach konkursu. Wprowadzenie tych ograniczeń pozwoliło na:

- a) wykonanie wskaźników określonych w Programie.
- b) zwiększenie liczby beneficjentów Programu, co przyczyniło się do realizacji Strategii rozwoju województwa podkarpackiego opartej o zasadę zrównoważonego rozwoju,
- c) ograniczenie liczby składanych wniosków przez jednego wnioskodawcę w poszczególnych naborach, co z kolei przyczyniło się do:
 - zmniejszenia zbędnych kosztów na przygotowanie dużej liczby wniosków, które ze względu na ograniczenia finansowe Programu nie będą mogły uzyskać dofinansowania,
 - składania przez przedsiębiorców wniosków starannie dopracowanych,
 - zmniejszenia czasu i kosztów związanych z procesem oceny wniosków, a tym samym usprawnienia procesu wdrażania Programu i przyspieszenia płatności,
 - ułatwienia Zarządowi Województwa wyboru projektów do dofinansowania w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju. Należy przy tym pamiętać, że począwszy od naborów przewidzianych na luty 2009r. wnioskodawcy po wyczerpaniu środków odwoławczych przewidzianych w systemie realizacji programu operacyjnego i po otrzymaniu informacji o negatywnym wyniku procedury odwoławczej mogą w tym zakresie wnieść skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego, a następnie skargę kasacyjną do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

W celu ograniczenia kosztów na przygotowanie wniosków, w kolejnych konkursach przyjęto, iż przeważająca część naborów będzie realizowana w trybie preselekcji.

Ponadto oprócz przeprowadzonych szkoleń dla beneficjentów IZ RPO WP podjęła także działania w kierunku uproszczeń dla beneficjentów na etapie realizacji projektu. W stosunku do jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych (m.in. gminy, powiaty) zniesiono obowiązek ustanawiania zabezpieczeń do umów o dofinansowanie. Zarząd Województwa Podkarpackiego przyjął także zasady wypłacania zaliczek, o które mogli się starać zasadniczo beneficjenci należący do sektora finansów publicznych.

W związku z problemami związanymi z zagadnieniami dotyczącymi zasad pomocy publicznej w ramach szkoleń dla wnioskodawców, jak również w dokumentacji konkursowej zwrócono szczególną uwagę na kwestie przesądzające o konieczności zastosowania zasad pomocy publicznej, a także warunki realizacji/eksploatacji inwestycji zapewniające możliwość uzyskania dofinansowania bez konieczności zastosowania ww. zasad. Celem tych działań było zminimalizowanie konieczności przeprowadzania procedury notyfikacji indywidualnej, która mogła znacząco odsunąć w czasie zatwierdzenie projektów do dofinansowania i ich kontraktację.

Doświadczenia z przeprowadzonych konkursów wskazały na konieczność doprecyzowania i objaśnienia niektórych kryteriów oceny merytoryczno – jakościowej,

a także skorygowania metodologii przyznawania punktów w kryteriach liczbowych. Mankamentem poprzedniej metodologii, zapewniającej najbardziej obiektywne przyznawanie punktów projektom (poprzez zastosowanie proporcji liczbowej odzwierciedlającej obiektywne różnice jakościowe pomiędzy projektami) był brak miarodajności dla projektów o ponadnormatywnie dużym/niskim wskaźniku podlegającym ocenie. Metodologia ta prowadziła do dużych różnic w punktacji i bardzo niskiej liczby punktów przyznawanych wielu obiektywnie dobrym projektom z powodu jednego lub kilku projektów, które ze względu na swoją specyfikę wykazują się ponadnormatywnie dużym/niskim wskaźnikiem podlegającym ocenie. Z tego względu dokonano zmiany tej metodologii na inną – również zapewniającą obiektywną ocenę projektów.

Ponadto przeprowadzono szkolenia dla beneficjentów z zakresu regulacji i wytycznych dotyczących kwestii środowiskowych w projektach współfinansowanych z RPO WP. W związku z zaleceniami Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, ZWP w dniu 15 grudnia 2009r. podjął uchwałę umożliwiającą wnioskodawcom uzupełnienie braków w dokumentacji środowiskowej wniosków złożonych w trybie preselekcji w osiach priorytetowych I-VII.

W celu przyspieszenia realizacji osi priorytetowych Departamenty odpowiedzialne za wdrażanie podejmowały następujące działania, polegające m. in. na:

- odejściu od procedury preselekcji w ogłaszanych naborach wniosków,
- ogłoszeniu naborów wniosków w zablokowanych przez brak regulacji dotyczących pomocy publicznej w obszarach tj. energetyka, społeczeństwo informacyjne – najszybciej jak tylko było to możliwe,
- wprowadzeniu dat ograniczających termin zakończenia realizacji projektów, w ramach naborów ogłoszonych w latach 2008-2009. W przypadku zgłoszenia przez beneficjenta konieczności przedłużenia ww. terminu szczególną uwagę zwraca się na fakt, iż przedłużenie to może stworzyć ryzyko niecertyfikowania środków do KE w bieżącym roku,
- przyspieszeniu procesu rozpatrywania wniosków o dofinansowanie w obszarach dotyczących energetyki, społeczeństwa informacyjnego oraz dróg. Ponadto zachęcono beneficjentów do szybkiego składania kompletnej dokumentacji,
- korygowaniu wniosków o płatność wyłącznie w trybie roboczym, poinformowano również beneficjentów, iż wnioski składane po 31 października 2010r., co do zasady nie będą refundowane, co może zmobilizować beneficjentów do szybkiego ich składania,
- zmianie zasad w zakresie udzielania zaliczek, co spowodowało szybsze rozliczanie wydatków,
- zredukowaniu okoliczności powodujących konieczność sporządzania aneksów do umów, dzięki czemu więcej zmian można wprowadzić bez aneksu,
- wprowadzeniu możliwości dokonania cesji z umowy w przypadku, gdy beneficjent zaciągał kredyt, co znacznie ułatwiło beneficjentom pozyskanie środków na realizację projektów.

W związku z nieprawidłowościami w przestrzeganiu przez beneficjentów przepisów prawa zamówień publicznych podczas realizacji projektów, w celu zmniejszenia ryzyka występowania korekt finansowych przeprowadzono liczne szkolenia oraz konsultacje dla beneficjentów, a także udzielano pomocy beneficjentom w punktach informacyjnych. Ponadto na bieżąco zamieszczane były na stronie internetowej IZ RPO WP interpretacje i wyjaśnienia dotyczące stosowania ww. przepisów. Przeprowadzono również 4 szkolenia-warsztaty dla beneficjentów z zakresu najczęstszych błędów we wnioskach o płatność wraz

z prezentacją sposobu prawidłowego wypełniania wniosku i opisywania dokumentów wspierających oraz kwestii związanych z aneksowaniem umów, w tym w szczególności związanych ze zmianami zakresu rzeczowego w kontekście robót dodatkowych i zamiennych.

Na stronie internetowej poświęconej realizacji Programu umieszczono informacje Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów dotyczące występowania pomocy publicznej, przykłady najczęściej występujących nieprawidłowości i uchybień w stosowaniu Prawa Zamówień Publicznych, stanowiących podstawę do nałożenia korekty finansowej w oparciu o taryfikator UE, podręcznik Zagadnienie zachowania trwałości projektu współfinansowanego z funduszy europejskich oraz Korekty finansowe związane z naruszeniami PZP.

Ponadto w całym okresie realizacji Programu Komitet Monitorujący RPO WP 2007-2013 mając na celu bardziej efektywną realizację projektów w poszczególnych osiach priorytetowych oraz poprawę jakości wdrażania Programu na każdym jego etapie kilkakrotnie zatwierdzał zmiany w dokumentach programowych oraz zmiany *Kryteriów wyboru finansowanych operacji w ramach RPO WP 2007-2013*.

2.4. Zmiany w kontekście realizacji programu operacyjnego

W latach 2004-2015 województwo podkarpackie charakteryzowało się dynamicznym rozwojem społeczno-gospodarczym. W wyniku kryzysu w 2009r. w całej Polsce oraz w województwie doszło do spowolnienia gospodarczego, co przekładało się na niekorzystne zmiany wielu wskaźników ekonomicznych. Polska jest powiązana z wieloma rynkami zagranicznymi, szczególnie dotyczyło to działów gospodarki, które silnie nastawione były na eksport. Z danych GUS wynika, że w tym czasie w bardzo dużym stopniu zmniejszyła się produkcja i sprzedaż w głównych dziedzinach gospodarki województwa oraz nastąpiło ograniczenie eksportu. Przekładało się to na spadek inwestycji w kraju, jak i w regionie oraz zmniejszenie zatrudnienia. Mimo powyższego kryzysu wskaźniki ekonomiczne województwa wzrosły i nadal rosną.

PKB

Zgodnie z danymi GUS w 2004 roku wartość produktu krajowego brutto według cen bieżących w województwie podkarpackim wynosiła 37 027 mln PLN, natomiast na koniec 2014r. było to 67 350 mln PLN. Jest to wzrost o 82%. Ponadto PKB per capita w 2004r. wynosił 17 654 PLN, natomiast w 2014r. to 31 642 PLN.³³

Poniżej przedstawiono dostępne dane porównawcze nt. regionalnego PKB wybranych jednostek terytorialnych.

Tabela 7. Dynamika produktu krajowego brutto ogółem, (ceny bieżące) w mln PLN.

Jednostka terytorialna	2004	2014
Polska	937 306	1 719 704
Region wschodni	126 846	214 332
Podkarpackie	37 027	67 350
Lubelskie	39 424	67 074

³³ Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny. 2015

Śląskie	130 592	213 589
Mazowieckie	205 170	381 551

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Według Eurostatu poziom PKB per capita (PPS, UE-28=100) w 2004r. wynosił 36%, a w 2014r. 48%, co daje wzrost o 12 p. procentowych.³⁴ Trzeba zaznaczyć, iż realizacja RPO WP 2007-2013 miała wpływ na wzrost wartości ww. wskaźnika.

Syntetyczna ocena gospodarki województwa podkarpackiego na tle kraju dowodzi, że region ten należy do grupy jednostek o najniższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego, chociaż nie jest pozbawione pewnych atutów. Do nich niewątpliwie należą zasoby ludzkie. Województwo charakteryzuje się relatywnie korzystną młodą społecznością, wysokim przyrostem naturalnym i korzystnym udziałem osób w wieku produkcyjnym w strukturze ludności. Jednakże mała konkurencyjność i słaby poziom rozwoju nie sprzyja wykorzystaniu tych potencjalnych zasobów rynku pracy. Stan rozwoju gospodarki ilustrowany wskaźnikiem PKB jest daleki od średniej krajowej. Wiąże się z tym niski wskaźnik zatrudnienia i wysokie bezrobocie. Ta sytuacja przekłada się także na bardzo niskie dochody gospodarstw domowych.³⁵

Rynek Pracy

W województwie podkarpackim pod koniec 2015r. stopa bezrobocia rejestrowanego ukształtowała się na poziomie 13,2% i była niższa o 5,3 p. proc. w odniesieniu do 2005r. W rankingu województw podkarpackie pod względem wysokości stopy bezrobocia plasowało się na trzynastym miejscu (najniższą stopę bezrobocia zanotowano w województwie wielkopolskim – 6,3%, a najwyższą w warmińsko-mazurskim – 16,5%). W kraju stopa bezrobocia wyniosła 10,0%.³⁶

Zgodnie z danymi EUROSTAT w 2005r. w województwie bezrobocia długotrwałego wynosiło 9,1% , natomiast w 2015r. to 4,3%. Jest to 4,8 p. procentowy spadek.³⁷

W zakresie wskaźnika *Pracujący ogółem* w latach 2005-2015 trzeba zaznaczyć, iż nastąpił znaczny wzrost, z 639,1 tys. osób pracujących do 809,7 tys. osób. W sektorze prywatnym jest to: z 72,5% do 80,9% (wzrost o 8,4 p. procentowych).³⁸

³⁴ Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny. 2015

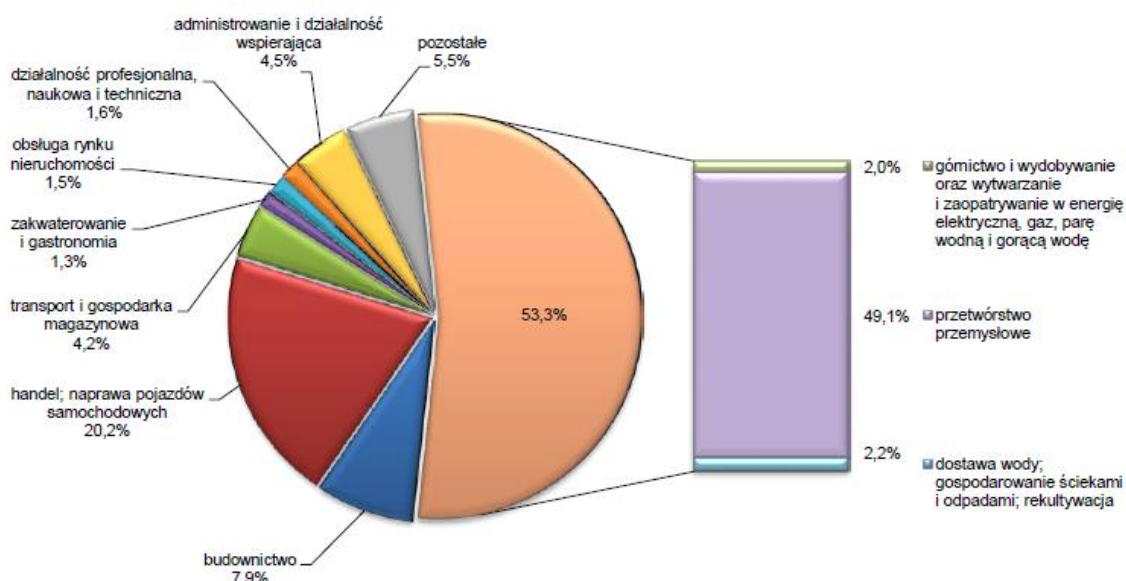
³⁵ US Rzeszów, Komunikat o sytuacji społeczno- gospodarczej województwa podkarpackiego - 2015r.

³⁶ Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny. 2015

³⁷ Tamże

³⁸ Tamże

Wykres 12. Struktura przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw wg sekcji w 2015r.

Źródło: US Rzeszów, Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podkarpackiego - 2015r.

Zgodnie z ww. wykresem w 2015r. przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw ukształtowało się na poziomie 223,9 tys. osób i było o 0,1% niższe (w kraju wyższe o 1,3%) niż w roku poprzednim. Największe spadki przeciętnego zatrudnienia zanotowano w budownictwie (o 7,6%), zakwaterowaniu i gastronomii (o 7,3%) oraz w administrowaniu i działalności wspierającej (o 6,4%). Znaczący wzrost zatrudnienia wystąpił m.in. w działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 3,7%). W przetwórstwie przemysłowym, które jest najliczniejszą sekcją pod względem ilości osób zatrudnionych, przeciętna liczba zatrudnionych wzrosła o 1,9%.³⁹

Trzeba zaznaczyć, iż w zakresie wskaźnika *Wydajność pracy* (wartość dodana brutto przypadająca na 1 pracującego) w 2005r. wartość ta wynosiła 47 119 PLN i wzrosła w 2015r. do 81 151 PLN.⁴⁰

Podmioty Gospodarki Narodowej

W końcu grudnia 2005r. w rejestrze regon w województwie podkarpackim zarejestrowanych było 139 059 podmiotów gospodarki narodowej (bez jednostek lokalnych) i w porównaniu ze stanem z grudnia 2015r. nastąpił wzrost o 26 096 podmiotów. W sektorze prywatnym zarejestrowanych było 132 982 podmiotów, to jest o 25 159 podmiotów więcej niż w końcu grudnia 2005r.⁴¹

Udział podmiotów gospodarki narodowej sektora prywatnego zarejestrowanych w rejestrze REGON w ogólnej liczbie podmiotów w 2005r. wynosił 95,6% i wzrósł do 2015r. o 0,3 p. procentowych.

³⁹ Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny. 2015

⁴⁰ Tamże

⁴¹ Tamże

Nakłady Inwestycyjne

Nakłady inwestycyjne ogółem w cenach bieżących w 2005r. w województwie stanowiły 5 118,9 mln PLN i wzrosły do roku 2015r. (11 364,4 mln PLN) o 6 245,5 mln PLN, natomiast w sektorze prywatnym wzrost ten wynosił 3 361,1 mln PLN (102%).⁴²

W 2005r. nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych (ogółem) wynosiły 670 984 tys. PLN, a w 2015r. było to 1 709 705 tys. PLN, o 1 038 721 tys. PLN (154%). W tym na działalność badawczo rozwojową wzrost ten stanowił ponad trzykrotną kwotę z 2005r., natomiast w sektorze prywatnym prawie dwukrotną wartość.⁴³

W zakresie nakładów wewnętrznych na działalność badawczą i rozwojową (ogółem) wzrost ten wynosi 797,3 mln PLN, gdzie w 2005r. wynosił 111,6 mln PLN, a w 2015r. 908,9 mln PLN. Natomiast w zakresie % w skali kraju wzrost stanowił 3 p. procentowe.⁴⁴

Powódź, podtopienia, osuwiska

W 2009r. powódzie występujące na terenie Polski spowodowały straty (łączenie z rolnictwem) w wysokości ok. 12,5 mld PLN, co stanowiło blisko 1 proc. PKB za rok 2009. W trakcie powodzi poszkodowanych zostało ponad 66 tys. rodzin (czyli około 266 tys. osób), a 14,5 tys. z nich ewakuowano. Straty poniosło 811 gmin oraz blisko 1,4 tys. przedsiębiorców. W skali kraju powódź uszkodziła także ponad 10 tys. km dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich, 1,6 tys. mostów i przepustów, 166 oczyszczalni ścieków, przeszło 210 km sieci wodociągowej, 50 km sieci energetycznej i 196 km sieci telekomunikacyjnej. Żywiół dotknął ponad 105 tys. gospodarstw rolnych. Woda zalała prawie 683 tys. ha ziemi (m.in. gruntów ornych, pastwisk, łąk). Ponad 1,3 tys. km wałów przeciwpowodziowych zostało uszkodzonych lub zniszczonych. Województwami, które zostały najbardziej poszkodowane przez powódzie w 2010r. są między innymi: małopolskie, podkarpackie, śląskie, świętokrzyskie, opolskie oraz lubelskie.

Gminy, powiaty i samorządy województw poszkodowane przez powódzie otrzymały w 2010r. dotacje w wysokości łącznie ponad 686 mln PLN. Dla poszkodowanych w 2010 r. jednostek samorządu terytorialnego uruchomiono kwotę ponad 560 mln PLN. Najbardziej poszkodowane gminy z województw: dolnośląskiego, mazowieckiego, małopolskiego, opolskiego, podkarpackiego, śląskiego, lubelskiego i świętokrzyskiego otrzymały wsparcie finansowe w ramach tzw. „Rządowego programu 3 x 200”⁴⁵. W związku ze stratami jakie spowodowała powódź w infrastrukturze komunalnej jednostek samorządu terytorialnego, opracowano listę najbardziej poszkodowanych gmin. Lista ta obejmowała 18 samorządów z 8 województw. W przypadku województwa podkarpackiego wsparcie zostało skierowane do 4 gmin: Jasła, Tarnobrzega, Gorzyc i Ropczyc. Gminy złożyły propozycje projektów z zakresu infrastruktury publicznej. Zespół zaszeregował projekty do trzech kategorii, tj. projekty, które mogą być finansowane z RPO WP 2007-2013, projekty finansowane przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz projekty, które były finansowane przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

W ramach RPO WP 2007-2013 na realizację projektów z terenu ww. gmin, polegających na likwidacji skutków powodzi, przeznaczono środki z dostosowania technicznego przyznane w

⁴² Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny. 2015

⁴³ Tamże

⁴⁴ Tamże

⁴⁵ Program „3 x 200” pozwala na odbudowę infrastruktury komunalnej w 18 gminach, najbardziej poszkodowanych przez ubiegłoroczne powódzie. Planowana jest w szczególności odbudowa infrastruktury

ramach mechanizmu tymczasowej nadkontraktacji oraz budżetu państwa. Ponadto w związku z powodzią, która miała miejsce na terenie województwa podkarpackiego w maju i czerwcu 2010r. Instytucja Zarządzająca RPO WP 2007-2013 wystąpiła w lipcu 2010r. do Komisji Europejskiej o dokonanie zmian RPO WP 2007-2013. Zmiany miały na celu umożliwienie w ramach osi priorytetowej VII *Spójność wewnątrzregionalna* realizacji projektów, które dotyczyły odbudowy infrastruktury publicznej w celu przywrócenia funkcji istotnych dla lokalnych społeczności.

2.5. Zasadnicze modyfikacje w rozumieniu art. 57 Rozporządzenia (WE) nr 1083/2006

Od początku realizacji RPO WP 2007-2013 stwierdzono 1 przypadek inwestycji, która stanowi zasadniczą modyfikację w rozumieniu art. 57 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006r. z późn. zm.

W celu potwierdzenia dochowania zasady trwałości operacji beneficjenci realizujący projekty w ramach RPO WP 2007-2013 zobowiązani są przez okres 5 lat (3 lata w przypadku projektów mających na celu utrzymanie inwestycji lub miejsc pracy przez MŚP) od zakończenia finansowego realizacji inwestycji do składania m.in. oświadczenia w sprawie zachowania trwałości projektu. Niniejszy dokument podlega weryfikacji w ramach kontroli na dokumentach w siedzibie jednostki kontrolującej. Zaznaczyć należy, iż w trakcie realizacji RPO WP Komisja Europejska do sprawozdania rocznego za 2010r. sformułowała rekomendację dotyczącą przeprowadzenia kontroli u beneficjentów działających w sektorze ochrony zdrowia. W celu realizacji ww. rekomendacji IZ RPO WP rozpoczęła w IV kwartale 2011r. weryfikacje na dokumentach w siedzibie jednostki kontrolującej (kontrola trwałości na dokumentach) dotyczące projektów z działania 5.2 *Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej*, schemat A *Infrastruktura ochrony zdrowia*. Celem kontroli było zweryfikowanie projektów w zakresie posiadania przez beneficjentów kontraktów z Narodowym Funduszem Zdrowia (NFZ) na usługi świadczone z wykorzystaniem powstałej w ich ramach infrastruktury/zakupionego sprzętu.

Tabela 15. Liczba projektów z działania 5.2 *Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej*, schemat A *Infrastruktura ochrony zdrowia* objętych weryfikacją na wniosek Komisji Europejskiej.

Lp.	Rok w którym dokonano weryfikacji	Liczba weryfikacji
1	2011	20
2	2012	36
3	2013	38
4	2014	28
5	2015	36
6	2016	38
Razem		196

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Departamentu Wdrażania Projektów Infrastrukturalnych RPO WP.

W toku przeprowadzonych czynności kontrolnych wydano pozytywne opinie na temat kompletności i prawidłowości dokumentacji związanej z realizacją projektów z działania 5.2

Kontrola trwałości stanowi również element każdej kontroli na miejscu, która zgodnie z zapisami Roczego Planu Kontroli Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego przeprowadzana jest po upływie połowy okresu trwałości i nie później niż w ostatnim roku obowiązków jej zachowania, o którym mowa w art. 57 rozporządzenia 1083/2006. Poniżej przedstawiono zestawienie kontroli trwałości przeprowadzonych w ramach RPO WP 2007-2013 od początku realizacji do dnia 31 grudnia 2016r.

Tabela 16. Liczba kontroli trwałości projektów przeprowadzonych w ramach RPO WP 2007-2013.

Lp.	Rok przeprowadzonej kontroli	Liczba kontroli trwałości		
		I oś priorytetowa	II-VII osie priorytetowe	VIII oś priorytetowa
1	2012	5	10	2
2	2013	9	26	2
3	2014	7	35	1
4	2015	6	25	2
5	2016	13	49 (w tym 8 kontroli które zaplanowano w ramach RPK na 2017r.)	1
Razem		40	145	8

Źródło: Opracowanie własne.

W toku przeprowadzonych kontroli trwałości ustalono, iż 1 projekt realizowany w ramach I osi priorytetowej *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka* został poddany zasadniczej modyfikacji o której mowa w art. 57. W toku czynności kontrolnych ustalono, iż beneficjent projektu pn. *Bezprzewodowy szerokopasmowy dostęp do Internetu i telefonii w Przemysłu – WiMAX 802.16e-2005,3,5 Ghz* zaprzestał prowadzenia działalności na terenie miasta Przemysłu oraz gmin przylegających, na których miał być realizowany. W związku z powyższym niniejszy projekt został ujęty w raporcie kwartalnym jako nieprawidłowość podlegająca zgłoszeniu do KE (w IV kwartale 2016r.). Kwota stwierdzonej nieprawidłowości⁴⁶ wyniosła 411 530,75 EUR, w tym wartość dofinansowania z EFRR 72 623,07 EUR, przedmiotowa wartość nieprawidłowości do końca 2016r. nie została odzyskana.

2.6. Komplementarność pomocy z innymi instrumentami wsparcia

Komplementarność to jedna z zasad przyznawania wsparcia przez Unię Europejską państwom członkowskim, określona w Rozporządzeniu Rady (WE) 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006r. Zgodnie z art. 9 pkt. 2 powyższego rozporządzenia: Fundusze zapewniają pomoc, która uzupełnia działania krajowe, w tym działania na poziomie regionalnym

⁴⁶ Wartości podano zgodnie z kwotą ujętą w raporcie kwartalnym dotyczącym wykorzystania funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności

i lokalnym, włączając do nich priorytety Wspólnoty. Komisja i państwa członkowskie zapewniają zachowanie spójności pomocy funduszy z działaniami, politykami i priorytetami Wspólnoty oraz jej komplementarność z innymi wspólnotowymi instrumentami finansowymi. Ta spójność i komplementarność jest przede wszystkim wskazana w strategicznych wytycznych Wspólnoty dla spójności, w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia i Programach Operacyjnych. RPO WP 2007-2013 finansowany z EFRR jest komplementarny z programami finansowanymi z pozostałych funduszy w ramach polityki spójności tj.: z Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności. Województwo Podkarpackie korzysta również ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Obszarów Wiejskich (EFRROW) i Europejskiego Funduszu Rybołówstwa (EFR). Wsparcie w ramach programów krajowych stanowi ważne źródło finansowania celów rozwojowych regionu, uzupełniających interwencję w ramach RPO WP 2007-2013.

Z uwagi na ogólny charakter dokumentu, jakim jest RPO WP 2007-2013, zapisy dotyczące komplementarności są ograniczone do opisu wzajemnie uzupełniających się obszarów wsparcia oraz poszczególnych priorytetów. W celu określenia zakresu interwencji poszczególnych funduszy służyły wskazane poniżej mechanizmy koordynacji.

Działania w ramach RPO WP 2007-2013 komplementarne do:

- działań realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka – w szczególności w zakresie inwestycji w innowacje, badań i rozwoju nowoczesnych technologii, przedsiębiorczości, społeczeństwa informacyjnego,
- działań realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko – w szczególności w zakresie transportu, środowiska, energetyki, infrastruktury społecznej,
- działań realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej – w szczególności infrastruktury drogowej, instytucji otoczenia biznesu, szkolnictwa wyższego oraz infrastruktury społeczeństwa informacyjnego,
- działań realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki - w szczególności w zakresie zatrudnienia i przedsiębiorczości, integracji społecznej, edukacji czy rozwoju zasobów ludzkich,
- działań realizowanych w ramach Programu Rozwoju obszarów Wiejskich - w szczególności w zakresie infrastruktury ochrony środowiska, infrastruktury społecznej, przedsiębiorczości,
- działań realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i przybrzeżnych obszarów rybackich – w szczególności w zakresie wsparcia dla gospodarstw i przedsiębiorstw zajmujących się produkcją i przetwórstwem rybnym śródlądowym oraz w zakresie ochrony środowiska.

Tabela 17. Wzajemne obszary komplementarności interwencji RPO WP 2007-2013 z innymi programami finansowanymi z funduszy UE.

RPO WP 2007-2013	PO IG	PO IS	PO KL	PO RPW	PROW	PO RYBY
Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka						
Infrastruktura techniczna						
Spółczeństw o informacyjne						
Ochrona środowiska i						

zapobieganie zagrożeniom						
Infrastruktura publiczna						
Turystyka i kultura						
Spójność wewnątrzregionalna						

Źródło: Opracowanie własne.

Wzajemna komplementarność wszystkich programów operacyjnych w ramach NSRO została zaprojektowana w ten sposób, że programy krajowe (Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej i Program Operacyjny Kapitał Ludzki – komponent centralny) wspierają przedsięwzięcia o zasięgu i znaczeniu ponadregionalnym, krajowym lub międzynarodowym, natomiast działania w ramach RPO i regionalnego komponentu PO KL mają zasięg regionalny, subregionalny i lokalny. Dodatkowo, na obszarach przygranicznych, realizowane są działania transgraniczne w ramach programów europejskiej współpracy terytorialnej (EWT). Wszystkie ww. działania są projektowane w sposób spójny i synergiczny, tak aby zmaksymalizować efekty wydatkowania środków Wspólnoty.

Zakres, a także poziom komplementarności RPO WP 2007-2013 oraz kryteria demarkacji zostały szczegółowo przedstawione w dokumencie jakim jest Szczegółowy opis priorytetów RPO WP 2007-2013.

Dodać należy, iż RPO WP 2007-2013 był głównym narzędziem realizacji Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego – Podkarpackie 2020, Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego.

Z analizy realizacji RPO WP 2007-2013 wynika, iż beneficjenci najczęściej diagnozowali komplementarność projektów realizowanych z zakresu transportu, środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego, energetyki (termomodernizacji) i społeczeństwa informacyjnego oraz edukacji ale też w obszarze turystyki i kultury, infrastruktury wspierającej innowacyjność i przedsiębiorczość w regionie, a także rewitalizacji, czy zdrowia. Jednocześnie przeprowadzone w ramach RPO WP 2007-2013 badanie ewaluacyjne potwierdziło na realizację w ramach RPO WP 2007-2013 inwestycji drogowych, w ramach których beneficjenci wskazywali na komplementarność z innymi projektami⁴⁷. Po realizacji takich inwestycji można zauważyć silne powiązanie projektu transportowego z innymi inwestycjami np. z zakresu turystyki. Dodatkowo badanie ewaluacyjne, które zrealizowano w 2015r. (szczegółowe wyniki dotyczące komplementarności przedstawiono w pkt. 2.6.1.2.) potwierdziło realizację szeregu inwestycji w obszarze społeczeństwa informacyjnego, które są komplementarne z projektami miękkimi realizowanymi przez jednostki samorządu terytorialnego z PO KL. Efektem komplementarności w tym zakresie jest poprawa jakości świadczonych przez jednostki samorządu terytorialnego usług poprzez realizację projektów dotyczących zarządzania i podnoszenia kwalifikacji pracowników. Jednocześnie dodać

⁴⁷ Raport końcowy z badania „Komplementarność projektów realizowanych w ramach działania 2.1 Infrastruktura komunikacyjna Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 z regionalnym układem komunikacyjnym”.

należy, iż beneficjenci realizujący projekty w ramach RPO WP 2007-2013 brali pod uwagę doświadczenia zdobyte podczas realizacji projektów z okresu 2004-2006, szczególnie kontynuację stanowią działania skierowane na rozwój infrastruktury drogowej, lotniczej, ale również i rewitalizacyjnej.

Podkreślić, należy iż przyjęte w ramach RPO WP 2007-2013 mechanizmy koordynacji zostały także uwzględnione w ramach RPO WP na lata 2014-2020. Koordynacja tych działań realizowana będzie dwuetapowo tj. etap I - programowanie oraz etap II - zarządzanie i wdrażanie oraz obejmować będzie przede wszystkim: cele tematyczne, fundusze, osie priorytetowe oraz instrumenty rozwoju terytorialnego.

Komplementarność w wymiarze regionalnym została zapewniona m.in. poprzez zarządzanie Programem w ramach jednego departamentu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego, który będzie odpowiadał za utrzymanie właściwej współpracy między IŻ RPO WP na lata 2014-2020, a innymi departamentami urzędu oraz jednostkami i instytucjami zaangażowanymi w realizację i wdrażanie Programu.

2.6.1. Opis osiągniętej komplementarności i uzyskanych efektów synergii

2.6.1.1. Przykłady zastosowanych mechanizmów wraz z opisem projektów komplementarnych

RPO WP 2007-2013 to jeden z głównych elementów prowadzonej przez Samorząd Województwa polityki rozwoju społeczno-gospodarczego regionu w perspektywie 2007-2013, a komplementarność oferowanego w ramach Programu wsparcia w stosunku do innych instrumentów finansowanych wzmacnia realizację celów określonych w Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020 (oraz jej aktualizacji), Strategii Rozwoju Kraju oraz Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia wspierających wzrost gospodarczy i zatrudnienie.

Wraz z postępem realizacji Programu rośnie efekt komplementarności oraz synergii, dzieje się to za sprawą korzyści, które są wynikiem realizacji projektów komplementarnych zarówno dla beneficjentów końcowych, jak dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Celem realizacji inwestycji komplementarnych jest osiągnięcie synergii, której efekt zachodzi wówczas, gdy realizacja projektów przyczynia się do uzyskania wartości dodanej tzw. gdy łączy efekt wielu działań, który jest większy niż suma pojedynczych działań realizowanych osobno.

Podkreślić należy, iż trudno jest ocenić rzeczywiste efekty synergii przed zakończeniem realizacji wszystkich projektów komplementarnych dlatego też najlepszym narzędziem do dokonania takiej oceny są badania ewaluacyjne. Przykładem takiego właśnie badania, jest badanie pn. *10 lat województwa podkarpackiego w UE – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu*, które zostało zrealizowane w okresie od 13 maja do 16 września 2014 roku na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego. Głównym jego celem było podsumowanie wsparcia, jakie otrzymało województwo podkarpackie w ramach funduszy Unii Europejskiej i Inicjatyw Wspólnotowych – określenie jego wpływu na społeczny i gospodarczy rozwój regionu oraz wskazanie obszarów, które wymagały dalszego inwestowania w perspektywie finansowej 2014-2020. Wyniki przeprowadzonego badania i analizy wskazywały wyraźny postęp społeczno-gospodarczy regionu, który został poczyniony w kresie 10 lat, i potwierdziły, iż wykorzystanie środków z funduszy UE znacznie przyczyniły się do rozwoju województwa podkarpackiego.

Przykłady projektów komplementarnych realizowanych/zrealizowanych w ramach RPO WP 2007-2013 z przedsięwzięciami współfinansowanymi z innych programów lub funduszy przedstawiono w Tabeli stanowiącej załącznik nr 18 do sprawozdania.

2.6.1.2. W świetle badań ewaluacyjnych

W okresie marzec – lipiec 2010r. na zlecenie IZ RPO WP zostało przeprowadzone badanie ewaluacyjne pn. *Komplementarność projektów realizowanych w ramach działania 2.1 Infrastruktura komunikacyjna Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 z regionalnym układem komunikacyjnym*. Wykonawcą ewaluacji była firma EGO S.C.

Głównym celem badania była ocena komplementarności projektów działania 2.1 RPO WP z działaniami komunikacyjnymi podejmowanymi w województwie podkarpackim w celu wzmocnienia rozwoju społeczno - gospodarczego regionu. W ramach badania przeanalizowano zewnętrzną komplementarność projektów działania 2.1 RPO WP z nowymi szlakami transportowymi oraz z istniejącymi szlakami transportowymi (finansowanymi ze środków unijnych oraz krajowych), jak również wewnętrzną komplementarność projektów działania 2.1 RPO WP (komplementarność projektów względem siebie).

Ewaluacja została przeprowadzona w oparciu o analizę dokonaną w ramach czterech modułów:

- A. Ocena założeń komplementarności w ramach RPO WP.
- B. Ocena stopnia realizacji założeń komplementarności RPO WP przez wybierane projekty.
- C. Ocena komplementarności projektów w regionie.
- D. Ocena stopnia skoordynowania działań w zakresie infrastruktury transportowej.

Na potrzeby badania opracowano następującą definicję komplementarności: *Projekty transportowe są komplementarne wtedy, kiedy uzupełniają się stanowiąc spójną sieć transportową*. Definicja ta mówi o dwóch poziomach komplementarności, czyli:

- komplementarności z układem komunikacyjnym (dostępności),
- komplementarności z innymi projektami/inwestycjami.

W ramach przeprowadzonej eksperckiej analizy komplementarności projektów komunikacyjnych RPO WP stwierdzono, iż projekty z zakresu transportu publicznego oraz infrastruktury lotniska Rzeszów – Jasionka cechują się wysokim stopniem komplementarności, zwłaszcza międzygałęziowej. W przypadku infrastruktury drogowej pozytywną ocenę komplementarności otrzymało ok. $\frac{3}{4}$ projektów zatwierdzonych do dofinansowania. Przedsięwzięcia realizowane na drogach wojewódzkich (schemat A) najlepiej wpisują się w dotychczasowe, realizowane oraz planowane inwestycje w ramach układu komunikacyjnego przyczyniając się do zapewnienia spójnego systemu powiązań komunikacyjnych na poziomie ponadregionalnym, natomiast projekty na drogach gminnych (schemat C) i powiatowych (schemat B) w niewielkim stopniu zapewniają spójność z inwestycjami w układzie transportowym na poziomie regionalnym. Przyczyn zaobserwowanych zjawisk można upatrywać w dwóch czynnikach:

- 1) zastosowane w dokumentach programowych kryteria oceny projektów nie były odpowiednie dla projektów mniejszych, zlokalizowanych na drogach gminnych czy powiatowych i nie motywowały beneficjentów do przedstawiania projektów, które cechowałyby się wysoką komplementarnością na stopniu lokalnym,
- 2) projekty na drogach gminnych i powiatowych nie zawsze są ukierunkowane na tworzenie spójnej sieci połączeń, często koncentrują się na rozwiązywaniu lokalnych problemów,

takich jak zapewnienie mieszkańcom dostępu do podstawowych usług publicznych czy najbliższych miejsc pracy.

Pierwszy z czynników wynika z faktu, iż kryterium komplementarności przyjęte w systemie oceny wniosków o dofinansowanie w ramach RPO WP stanowi de facto kryterium dostępności, gdyż uwzględnia powiązania jedynie z istniejącą siecią i to dość wysokiego rzędu (co najmniej dróg wojewódzkich). Nie różnicuje się zatem np. drogi powiatowej, która łączy kilka wyremontowanych niedawno dróg gminnych z drogą wojewódzką, od drogi powiatowej, która takich powiązań nie zapewnia. W przypadku dróg lokalnych priorytetem powinno być ich włączenie w regionalny układ komunikacyjny.

Natomiast druga z opisywanych kwestii ma znacznie głębsze podłoże. Drogi gminne i powiatowe z definicji zapewniają połączenia do najbliższego ośrodka powiatowego czy gminnego, szkoły czy ośrodka zdrowia, a nie połączenia międzypowiatowe. Projekty te mają istotne znaczenie socjalne, a nieraz również tworzą połączenia dróg niższej kategorii (w niektórych przypadkach remontowanych we wcześniejszych latach) z drogami krajowymi czy wojewódzkimi.

Reasumując projekty wybierane w ramach RPO WP przyczyniają się do zwiększenia dostępności komunikacyjnej regionu (gdyż projekty dot. dróg wojewódzkich są spójne z układem transportowym na poziomie ponadregionalnym) oraz do poprawy dostępności komunikacyjnej regionu z sąsiadującymi województwami (wybrane projekty na drogach wojewódzkich znajdują się na szlakach międzywojewódzkich). Jeśli chodzi o komplementarność projektów RPO WP na drogach gminnych i powiatowych, analiza poziomów komplementarności pokazuje, iż brakuje np. skoordynowania inwestycji w ciągach między miastami powiatowymi. Oznacza to, że inwestycje na drogach niższej kategorii, wybierane do dofinansowania w ramach RPO WP, nie zapewniają do końca spójnego systemu powiązań komunikacyjnych na poziomie regionalnym. Ewaluator poddaje jednak pod dyskusję istotność kryterium komplementarności projektów realizowanych na drogach lokalnych z innymi inwestycjami w odniesieniu do ich społecznego przeznaczenia.

W raporcie końcowym Ewaluator przedstawił rekomendacje koncentrujące się na poprawie założeń programowych dla projektów drogowych, tj. :

- 1) zróżnicowanie kryteriów dostępności dla projektów na drogach różnej kategorii:
 - pozostawienie obecnie sformułowanego w ramach RPO WP kryterium dostępności wyłącznie dla schematu A,
 - przeformułowanie kryterium dostępności dla schematu B i C promującego dostępność do szlaków między miastami powiatowymi, szlaków łączących ośrodki gminne i powiatowe z miastem wojewódzkich,
- 2) sformułowanie kryteriów komplementarności z rozróżnieniem kategorii dróg:
 - uwzględnienie w kryterium komplementarności dla schematu A połączeń z innymi inwestycjami dot. budowy dróg doprowadzających do istotnych ciągów transportowych na poziomie międzynarodowym i krajowym, zwłaszcza dróg prowadzonych nowym śladem,
 - uwzględnienie w kryterium komplementarności dla schematu B i C powiązań z przebudowywanymi drogami niskich kategorii (gminnych i powiatowych) dotychczas nieuwzględnianymi w ocenie,
- 3) rozważenie wprowadzenia w przypadku dróg krajowych i wojewódzkich minimalnego, będącego warunkiem dofinansowania, progu punktowego w kryterium dostępności na poziomie 4 pkt.,

- 4) umieszczenie w dokumencie *Wyjaśnienia do oceny merytoryczno-jakościowej* dla schematu A definicji komplementarności wypracowanej w ramach badania oraz informacji, iż beneficjent zobowiązany jest wykazać inwestycje łączące się bezpośrednio z jego projektem.

Uzupełnienie ww. rekomendacji stanowi przedstawiony w raporcie proponowany system oceny projektów uwzględniający kryteria dostępności i komplementarności dla projektów na drogach różnej kategorii.

W 2011r. zrealizowano 2 badania ewaluacyjne, w ramach których analizie podlegało zagadnienie komplementarności, natomiast nie przeprowadzono badań dot. koordynacji.

Jednym z elementów badania ewaluacyjnego pn. *Aktywność beneficjentów w ubieganiu się o dofinansowanie projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013*⁴⁸ była analiza efektu wzajemnego uzupełniania i wzmacniania projektów (komplementarność) z uwzględnieniem dwóch poziomów komplementarności:

- wewnętrzna komplementarność projektów realizowanych w ramach RPO WP – komplementarność projektów względem siebie,
- zewnętrzna komplementarność projektów realizowanych w ramach RPO WP – komplementarność z projektami realizowanymi z innych programów operacyjnych obecnej perspektywy finansowej.

Wyniki badania wskazują, iż dla samorządów gminnych i powiatowych, pomimo m.in. licznych szkoleń, dostępnych publikacji, komplementarność nadal stanowi problematyczne zagadnienie. Ponad połowa jednostek nie potrafiła wskazać stopnia komplementarności wewnętrznej wdrażanych interwencji, natomiast 1/3 stwierdziła, iż ich projekty nie wykazują takiego poziomu komplementarności. Również zagadnienie komplementarności zewnętrznej sprawiło gminom i powiatom sporo trudności. Nieznaczna ich część potrafiła wskazać projekty komplementarne do projektów realizowanych z innych programów operacyjnych. Może to świadczyć, nie tylko o problemach ze zrozumieniem istoty komplementarności, ale także o nieznajomości projektów realizowanych na terytorium danej jednostki z innych interwencji obecnego okresu programowania.

Komplementarność stanowiła także zakres przedmiotowy badania ewaluacyjnego pn. *Znaczenie interwencji RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 w obszarze infrastruktury ochrony środowiska*⁴⁹.

Komplementarność, która była analizowana wraz z kompleksowością⁵⁰ działań podejmowanych w ramach IV osi priorytetowej *Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom*, działania 4.1 *Infrastruktura ochrony środowiska* (schemat A i B)⁵¹ poddano ocenie z uwzględnieniem następujących poziomów:

⁴⁸ Szczegółowe informacje nt. badania zostały zawarte w załączniku nr 12 Streszczenia z badań ewaluacyjnych zrealizowanych w 2011r.

⁴⁹ Szczegółowe informacje nt. badania zostały zawarte w załączniku nr 12 Streszczenia z badań ewaluacyjnych zrealizowanych w 2011r.

⁵⁰ Kompleksowość rozumiana jest jako podejmowanie szerszych działań o podobnym charakterze np. polegających na uporządkowaniu gospodarki wodno-ściekowej gminy, jak również jako realizacja projektów złożonych, łączących w sobie kilka elementów sprzyjających ochronie środowiska np. budowa kanalizacji ściekowej i oczyszczalni ścieków.

⁵¹ Na terenie województwa podkarpackiego nie zidentyfikowano projektów z zakresu gospodarki odpadami, ochrony przeciwpowodziowej oraz osuwiskowej realizowanych w ramach innych programów operacyjnych. Analiza komplementarności objęła wyłącznie inwestycje w gospodarkę wodno-ściekową.

komplementarności funkcjonalnej - powiązanie projektów realizowanych w ramach RPO WP z różnych branż ochrony środowiska rozwiązujących kompleksowo problemy ochrony środowiska w skali regionu zarówno w wymiarze środowiskowym jak i społeczno-gospodarczym np. projekty edukacyjne z zakresu gospodarki odpadami i projekty odpadowe;

komplementarności geograficznej - geometryczna bliskość projektów rozumiana w wymiarze przestrzennym jako położenie lub odległość badanych inwestycji w stosunku do siebie, której efektem może być kumulacja lub synergia pozytywnych oddziaływań, powodująca powstanie dodatkowych efektów, np. wzmocnienie oddziaływań;

komplementarności operacyjnej - powiązanie projektów z uwzględnieniem ich wzajemnego współistnienia – np. gospodarka wodno-ściekowa połączona z gospodarką odpadami (zagospodarowanie osadów ściekowych itd.) lub oszczędnością energii (wykorzystanie biogazu do produkcji energii elektrycznej lub ciepłej).

Wyniki badania wskazują, iż realizacja projektów komplementarnych i kompleksowych pozwala na osiągnięcie wysokich korzyści środowiskowych i społeczno – gospodarczych. Projekty takie stanowiły prawie połowę podejmowanych przedsięwzięć w ramach IV osi priorytetowej RPO WP. Jednak tylko w ok. 22% projekt był elementem szerszego programu realizowanego na terenie gminy.

W ramach badania zidentyfikowano komplementarność zewnętrzną oraz wewnętrzną projektów środowiskowych⁵². Projekty komplementarne zewnętrznie dotyczyły przede wszystkim gospodarki wodno – ściekowej, które uzupełniały się z projektami podejmowanymi w ramach Priorytetu I *Gospodarka wodno-ściekowa*, działania 1.1 *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM POLiŚ* oraz 3 osi priorytetowej *Jakość życia na obszarach wiejskich i zróżnicowanie gospodarki wiejskiej*, działania 3.2.1 *Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej* PROW. Zidentyfikowano 42 gminy, które podejmowały projekty wodno - kanalizacyjne w ramach co najmniej dwóch programów, zazwyczaj realizując po 2 projekty. Tylko 1 gmina (Czudec) była beneficjentem 3 projektów wodno-ściekowych z różnych źródeł tj. RPO WP i PROW. Gminy, które aplikowały o dofinansowanie działań wodno – kanalizacyjnych w ramach POLiŚ nie aplikowały o fundusze w ramach RPO WP, z wyjątkiem gminy miejskiej Dębica.

W ramach komplementarności wewnętrznej zdefiniowano projekty komplementarne funkcjonalnie oraz geograficznie, jednak napotkano na trudności z określeniem projektów komplementarnych operacyjnie⁵³.

Komplementarność funkcjonalną zidentyfikowano aż w 50 przypadkach, gdzie na terenie jednej gminy realizowano 2 lub więcej projektów, przy czym każdy z nich w ramach innego działania IV osi RPO WP, najczęściej gospodarki wodno – ściekowej i ochrony przeciwpowodziowej.

⁵² Komplementarność wewnętrzna dotyczy komplementarności działań podejmowanych w ramach IV osi RPO WP i ich wzajemnego uzupełniania się. Komplementarność zewnętrzna dotyczy relacji między działaniami finansowanymi z IV osi RPO WP a działaniami finansowanymi z innych źródeł.

⁵³ W ramach analizy komplementarności operacyjnej pod uwagę były brane projekty, które występując obok siebie łączyły dwa aspekty ochrony środowiska i wzajemnie współistniały np. budowa oczyszczalni ścieków połączona z rozbudową systemu zagospodarowania odpadów – osadów pościekowych lub budowa/rozbudowa składowiska odpadów z wykorzystaniem energii odnawialnej w postaci biogazu.

Komplementarność geograficzną zaobserwowano przede wszystkim wśród projektów działania 4.1, schemat A i B oraz działania 4.2 RPO WP, stanowiących inwestycje liniowe. Ogół projektów może mieć wpływ na poprawę jakości wód i bezpieczeństwa powodziowego w układzie zlewni wyższego rzędu (w tradycyjnej klasyfikacji numerycznej).

Jednak w ramach IV osi priorytetowej RPO WP zabrakło projektów komplementarnych podejmowanych na terenie zlewni. Beneficjenci przystępowali do realizacji projektów indywidualnie (najczęściej jako JST – gminy), a nie jako związki i stowarzyszenia JST. W związku z czym, nawet gdy gminy sąsiadują ze sobą, ich projekty prawdopodobnie nie osiągną takich samych efektów, jak w przypadku przedsięwzięć podejmowanych np. przez związki gmin.

Bardziej charakterystyczna dla projektów IV osi PRO WP jest ich kompleksowość, szczególnie w ramach działania 4.1, schemat B RPO WP, co prawdopodobnie wynika z premiowania tego kryterium na ocenie jakościowej wniosku. Kryterium komplementarności podlegało natomiast ocenie na etapie oceny jakościowej wniosków, w ramach działania 4.2 RPO WP: *„Jeżeli projekt jest końcowym elementem wypełniającym ostatnią lukę w bezpieczeństwie powodziowym na danym obszarze i/lub jest kontynuacją bądź uzupełnieniem projektów dotychczas zrealizowanych - 10 punktów”*.

Wyniki badania wskazują, iż ograniczeniem dla podejmowania projektów komplementarnych może być wyznaczenie maksymalnej wartości projektu. Projekty komplementarne zazwyczaj wymagają dużych nakładów, co w przypadku ograniczonej wartości projektu zmniejsza jego zakres i tym samym wpływa na ograniczenie komplementarności. Działaniem mobilizującym beneficjentów do podejmowania projektów kompleksowych i komplementarnych, nawet na mniejszą skalę, może być wprowadzenie kryterium kompleksowości i komplementarności w ocenie projektów wszystkich działań.

W 2012r. nie realizowano badań poświęconych wyłącznie zagadnieniom koordynacji i komplementarności działań finansowanych w ramach perspektywy 2007-2013 w RPO WP. W ramach badania ewaluacyjnego pn. *Znaczenie projektów realizowanych w ramach RPO WP dla rozwoju miast województwa podkarpackiego* jednym z elementów była analiza komplementarności interwencji w kontekście uzupełniania się działań podejmowanych z różnych źródeł celem zwiększenia atrakcyjności obszarów miejskich.

W przypadku analizowanych projektów RPO WP w miastach województwa podkarpackiego istotna jest komplementarność terytorialna, która dotyczy relacji uzupełniania się lub nakładania projektów realizowanych na wspólnym terytorium. Projekty infrastruktury naukowo-dydaktycznej, centrów transferu technologii oraz parków naukowo-technologicznych realizowane w ramach krajowych programów operacyjnych w Rzeszowie, Przemyśle, Krośnie, Tarnobrzegu, Stalowej Woli i Mielcu, stanowią projekty komplementarne w stosunku do projektów realizowanych w ramach RPO WP, zaklasyfikowanych do kategorii tematycznej Rozwój gospodarczy i atrakcyjność inwestycyjna. Wszystkie razem tworzą sieć instytucji naukowych i otoczenia biznesu w głównych ośrodkach miejskich regionu. Jednocześnie są one komplementarne do inwestycji realizowanych w samych miastach (w szczególności ma to miejsce w Rzeszowie, gdzie realizowanych jest najwięcej tego rodzaju projektów), poprzez inwestycje w różne dziedziny nauki, które mogą przyczynić się do wzrostu transferu technologii do sektora gospodarki, wspieranej zarówno w ramach RPO WP, jak i w ramach PO IG.

W ramach PO IŚ realizowano projekty w szpitalach i placówkach ochrony zdrowia w Rzeszowie, Krośnie, Sanoku i Mielcu, które uzupełniają przedsięwzięcia realizowane w większej liczbie placówek regionu w ramach RPO WP. W ramach PO RPW wspierano uzbrajanie terenów inwestycyjnych w Krośnie i Łańcucie, natomiast w ramach PO IG możliwe było przygotowanie dokumentacji dla terenów inwestycyjnych w Dębicy i Mielcu.

Kluczowymi projektami komplementarnymi dla projektów realizowanych w ośrodkach miejskich są te z zakresu infrastruktury komunikacyjnej i transportu publicznego, gdyż umożliwiają one mieszkańcom otoczenia tych miast korzystanie z inwestycji w nich realizowanych. Z tego też względu należy uznać za istotne projekty z zakresu transportu publicznego realizowane w ramach RPO WP i PO RPW oraz infrastruktury drogowej, kolejowej i lotniczej realizowane w ramach RPO WP, PO IŚ i PO RPW.

W ramach badania zidentyfikowano też problem skoncentrowania działań rewitalizacyjnych na tzw. inwestycjach twardych bez ich uzupełnienia komponentem miękkim, co dałoby większy efekt dla rewitalizowanych terenów.

W 2013r. zrealizowano dwa badania ewaluacyjne, w ramach których analizie podlegało zagadnienie komplementarności. Koordynacja nie stanowiła natomiast przedmiotu badań.

Komplementarność stanowiła element badania ewaluacyjnego pn. *Znaczenie interwencji RPO WP w obszarze infrastruktury publicznej*. Komplementarność projektów poddano ocenie w podziale na obszary badawcze (komplementarność sektorowa), zgodne z zakresem przedmiotowym badania, tj. infrastrukturę edukacyjną, infrastrukturę ochrony zdrowia i pomocy społecznej oraz infrastrukturę sportową i rekreacyjną, jak również dot. rewitalizacji miast, interwencji podejmowanych na terenach zdegradowanych gospodarczo oraz obszarach nieaktywnych gospodarczo i zniszczonych w wyniku powodzi.

Zastosowane podejście, które pozwoliło na najbardziej przejrzystą prezentację zagadnienia, które uwzględniało ono następujące poziomy komplementarności:

- międzyfunduszowej - synergia działań finansowanych z różnych funduszy, np. EFS i EFR,
- wewnątrzfunduszowej - uzupełnianie się działań finansowanych z tego samego funduszu, np. EFS,
- międzyprogramowej - zachodzi w przypadku działań finansowanych z różnych programów operacyjnych,
- wewnątrzprogramowej – dot. działań finansowanych w ramach tego samego programu operacyjnego.

Wyniki badania wskazują, iż projekty stanowiące przedmiot ewaluacji wykazują komplementarność potencjalną. Część tych inwestycji znajduje się w fazie realizacji, dlatego też ich rzeczywistą synergię można wykazać dopiero w dłuższej perspektywie czasowej – kiedy projekty „zafunkcjonują” już w przestrzeni społecznej i widoczne staną się ich rzeczywiste rezultaty.

W ramach V osi priorytetowej RPO WP zidentyfikowano m.in. komplementarność projektów infrastrukturalnych z projektami miękkimi dofinansowanymi z PO KL, dotyczącymi szkoleń, staży czy pozyskiwania grantów na badania, tj. np. inwestycje w infrastrukturę pomocy społecznej i równocześnie realizacja dużego projektu dotyczącego szkolenia kadr; inwestycje w infrastrukturę badawczą – rozwojową i pozyskiwanie grantów na badania, dzięki którym zakupiona aparatura badawcza jest wykorzystywana.

Należy nadmienić, iż komplementarności projektów z zakresu infrastruktury sportowej i rekreacyjnej z projektami działania 2.2 RPO WP sprzyjało promowanie w ramach kryteriów wyboru projektów inwestycji, w których zakładano prace budowlane i/lub wyposażenie przyczyniające się do poprawy wydajności energetycznej budynków i zwiększenia wydajności produkcji, transmisji oraz dystrybucji ciepła i elektryczności. Ponadto pięcioma dodatkowymi punktami promowane było zlokalizowanie zakresu rzeczowego projektu na obszarze wiejskim (ostatecznie spośród projektów przeanalizowanych w ramach badania ewaluacyjnego na obszarze wiejskim zrealizowanych zostało 22 z nich; 47,8%).

Istotne jest również powiązanie inwestycji w zakresie infrastruktury publicznej, w tym sportowej i rekreacyjnej, realizowanych w ramach RPO WP z przedsięwzięciami wykonanymi w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013, przede wszystkim w ramach Działania Odnowa wsi. Wybrane inwestycje zrealizowane w ramach Osi 3. PROW uzupełniły sieć infrastruktury sportowej i rekreacyjnej na wsiach, wzmocnionej w odniesieniu do całego województwa w wyniku realizacji RPO WP.

W ramach działania 7.1 największe znaczenie ma łączność projektów zrealizowanych w ramach tego działania z inwestycjami w zakresie zabytków kultury oraz turystyki, a także z inwestycjami infrastrukturalnymi zrealizowanymi w ramach osi V RPO WP. Projekty działania 7.2 są natomiast specyficzne w tym sensie, że odpowiadają na bardzo konkretne potrzeby danego obszaru. Z jednej strony można powiedzieć, że realizowane były punktowo – obejmowały blok mieszkalny, osiedle, gminę, z drugiej ich realizacja była powiązana z całością działań realizowanych w bliższym i dalszym otoczeniu inwestycji, zarówno w sektorze kultury, edukacji, jak i oczywiście w zakresie inwestycji komunikacyjnych zwiększających dostępność obszaru aktywizowanego, a także z szeregiem działań mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego. Realizacja projektów działania 7.3 również była powiązana z całością działań realizowanych w danej gminie czy powiecie, które w całości wpłyną na ich aktywizację gospodarczą (w dłuższej perspektywie finansowej) lub choćby poprawę wizerunku albo zwiększenie walorów turystycznych (w krótszej perspektywie).

Niepokojącym zjawiskiem jest fakt, że beneficjenci projektów realizowanych w ramach RPO WP mają małą świadomość powiązań zachodzących między poszczególnymi działaniami realizowanymi w danym obszarze czy w placówce lub też mają bardzo ograniczoną wiedzę na temat innych działań podejmowanych w ich otoczeniu. Jedynie co czwarty badany zadeklarował, że realizowana przez niego inwestycja jest komplementarna z innymi działaniami podejmowanymi w ramach innych programów operacyjnych oraz ze źródeł krajowych.

Dodatkowo należy zaznaczyć, iż w opinii respondentów badania wystąpienie komplementarności wzmocniło efekt końcowy projektu (był on większy, niż by to miało miejsce w przypadku, gdyby jeden z projektów nie został zrealizowany).

Komplementarność stanowiła także zakres przedmiotowy badania ewaluacyjnego pn. *Wpływ wsparcia RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 na funkcjonowanie instytucji otoczenia biznesu* (IOB). W ramach badania uwzględniono potencjalne oraz faktyczne powiązania dofinansowanych projektów z innymi przedsięwzięciami realizowanymi przez Beneficjentów.

Komplementarność potencjalną scharakteryzowano poprzez wskazanie instrumentów wsparcia dostępnych dla podkarpackich IOB w ramach poszczególnych programów operacyjnych. Instytucje otoczenia biznesu, które prowadzą swoją działalność w województwie podkarpackim mogą ubiegać się o szereg zróżnicowanych form wsparcia

w ramach funkcjonujących programów operacyjnych tj. RPO WP, PO KL, PO IG, PO RPW, Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013, Program Współpracy Transgranicznej Polska- Białoruś- Ukraina 2007-2013 oraz Program Operacyjny w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej Europa Środkowa 2007-2013.

Faktyczne powiązania zidentyfikowano w oparciu o dane pozyskane w ramach badania jakościowego realizowanego wśród beneficjentów. Większość podkarpackich IOB działa w logice projektowej opierając swoją działalność o środki finansowe pozyskiwane ze środków publicznych na realizację przedsięwzięć, wpisujących się w przedmiot działalności danej instytucji. Dominuje tutaj podejście polegające na ciągłym monitorowaniu dostępnego wsparcia i oceny jego adekwatności do potencjału i profilu organizacji i dążenie do takiego planowania swojej aktywności aplikacyjnej i wykonawczej, by zapewnić ciągłość funkcjonowania organizacji oraz pracy dla osób w niej zatrudnionych. Wśród realizowanych przez podkarpackie IOB projektów dominują przedsięwzięcia zorientowane na zaoferowanie wsparcia dla określonych grup docelowych (przedsiębiorstw, pracowników, osób planujących założenie własnej działalności gospodarczej, członków zrzeszonych w organizacji, innych podmiotów) i obejmujące realizację bardzo różnych działań projektowych.

Działanie 1.2 RPO WP jest w tym kontekście specyficzne, gdyż w dużej mierze jest zaadresowane do samej organizacji. Realizowane projekty, choć najczęściej nie były w sposób bezpośredni powiązane z innymi przedsięwzięciami beneficjentów, to jednak pośrednio wykazują całościowe powiązanie z ogółem działalności prowadzonej przez instytucje objęte wsparciem.

Specyficzna sytuacja występuje natomiast w przypadku tych beneficjentów, którzy uzyskali dofinansowanie w ramach dwóch konkursów z działania 1.2 RPO WP (w roku 2010 i 2012). Tutaj bowiem występuje wewnętrzna komplementarność obu projektów. Projekt dofinansowany w ramach pierwszego naboru miał na celu zapewnienie infrastruktury niezbędnej do świadczenia usług na oczekiwanym przez klientów poziomie oraz na planowaną przez IOB skalę. By jednak było to możliwe, niezbędne były działania zorientowane na promocję samej instytucji i jej oferty. Tego rodzaju działania stanowią istotę drugiego realizowanego przez wybrane IOB w ramach działania 1.2 projektu. Co ważne, beneficjenci wskazywali, iż pomysł na drugi projekt nie pojawił się wraz z ogłoszeniem drugiego konkursu w ramach działania 1.2, ale powstał już wcześniej jako swego rodzaju drugi etap działań projektowych dotyczących zwiększania potencjału samej instytucji.

Dodatkowo, realizacja dwóch projektów w ramach działania 1.2 RPO WP umożliwiła w przypadku projektu drugiego bazowanie na doświadczeniach i świadomości określonego rodzaju trudności proceduralnych związanych z realizacją pierwszego projektu. Z drugiej strony, beneficjenci realizujący dwa projekty z odrębnych naborów zwracali uwagę, że realizacja pierwszego projektu oraz dodatkowy okres czasu jaki upłynął od momentu przygotowywania wniosku aplikacyjnego dotyczącego pierwszego projektu w ramach działania 1.2 RPO WP pozwoliły lepiej poznać organizacji potrzeby sektora przedsiębiorstw, a tym samym trafniej zaprojektować katalog nowych usług planowanych do wdrożenia w ramach drugiego projektu.

W 2014r. komplementarność stanowiła element badania ewaluacyjnego pn. *Ocena wpływu wsparcia RPO WP w kontekście dostępności komunikacyjnej*. Komplementarność projektów realizowanych z różnych programów operacyjnych omówiona została w zakresie takich gałęzi transportu jak transport drogowy, transport kolejowy oraz transport lotniczy.

Przeprowadzone w ramach badania analizy wykazały, że projekty z zakresu transportu komunikacyjnego realizowane w ramach RPO WP są komplementarne przede wszystkim z projektami z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013, ale także z projektami z Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013 i pośrednio z projektami Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013.

W przypadku inwestycji związanych z transportem komunikacyjnym finansowanych z RPO WP oraz PO IŚ dostrzeżono komplementarność zarówno na poziomie projektów drogowych, jak również w ramach projektów dotyczących transportu kolejowego i lotniczego. Jednocześnie w badaniu podkreślono, że prowadzone w ramach RPO WP działania miały przede wszystkim charakter uzupełnień w stosunku do dużych projektów realizowanych w ramach PO IŚ.

W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w województwie podkarpackim rozbudowuje się sieć TEN-T m.in. poprzez budowę Autostrady A4 i drogi ekspresowej S19 oraz modernizację magistrali kolejowej E30. Z kolei w ramach RPO WP realizowano projekty na drogach, które stanowią dojazd do autostrady A4 oraz drogi ekspresowej S19, jak również podjęto prace modernizacyjne linii kolejowych na odcinku Rzeszów – Jasło, które miały na celu usprawnić dojazd do Rzeszowa, a tym samym udostępnić połączenia z magistralą E30. Podjęte w ramach RPO WP inwestycje miały na celu poprawę połączeń z najważniejszymi korytarzami transportowymi, realizowanymi w ramach PO IŚ.

Komplementarność projektów RPO WP z projektami PO IŚ wykazano także w przypadku inwestycji dotyczących lotniska Rzeszów – Jasionka. Ewaluatorzy badania podkreślali, że projekty z obu programów nie dublowały wzajemnie swoich działań, ale uzupełniały się, tworząc w ten sposób lepsze warunki dla rozwoju lotniska. W ramach projektów z PO IŚ realizowanych na lotnisku Rzeszów – Jasionka, w 2012 roku wybudowano nowy terminal pasażerski, a w 2013 rozbudowano płytę postojową i wybudowano płytę do odladzania wraz z infrastrukturą techniczną. W ramach RPO WP zakupiono sprzęt, który był/będzie wykorzystywany do obsługi lotniska oraz doposażenie systemu zapewniającego bezpieczeństwo lotniska. Inwestycje realizowane w ramach obu programów miały zapewnić kompleksowe wsparcie rozwoju lotniska i poprawę jego funkcjonowania.

W badaniu zwrócono także uwagę na komplementarność pomiędzy projektami z różnych gałęzi transportu, które realizowano w ramach RPO WP. Za istotne ewaluatorzy uznali m.in. budowę i modernizację dróg dojazdowych do lotniska, które z kolei stanowią przedłużenie ciągu komunikacyjnego związanego z przewozem osób jak i towaru, który następuje poprzez lotnisko (na lotnisku odbywa się także transport cargo). Dobrze rozwinięty system dojazdu do lotniska istotnie wpływa na rozwój ruchu lotniczego.

Za przykład komplementarności projektów realizowanych w ramach RPO WP oraz PO RPW wskazano w badaniu inwestycje związane z budową i modernizacją dróg otaczających centrum Jarosławia. Od strony północnej jest to inwestycja z PO RPW, która łączy się z drogą krajową nr 4 i pozwala na ominięcie centrum miasta, a jednocześnie zdecydowanie poprawia ruch na linii zachód – wschód. Od południa natomiast jest to projekt realizowany w ramach RPO WP pn. Przebudowa dróg powiatowych: Nr 1724R od km 0+000 do km 3+829 i Nr 1766R od km 5+960 do km 6+422 oraz budowa drogi powiatowej Nr 1724R od km 3+829 do km 5+960, który stanowi uzupełnienie do budowanej w ramach PO RPW obwodnicy, udrożniając ruch lokalny od południa. Zdaniem badaczy obie inwestycje przyczynią się do ogólnej poprawy płynności jazdy w centrum miasta.

W przypadku projektów finansowanych z Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 dla województwa podkarpackiego istotne znacznie miały przede wszystkim następujące inwestycje Rozwój infrastruktury drogowej pomiędzy powiatami Medzilaborce - Humenne - Snina –Sanok oraz Rozwój infrastruktury drogowej pomiędzy powiatem krośnieńskim, jasielskim i bardejowskim. Celem tych inwestycji było udrożnienie połączeń Polski ze Słowacją poprzez budowę i modernizację szlaków komunikacyjnych prowadzących do przejść granicznych obu państw. W ramach RPO WP realizowano inwestycje drogowe, stanowiące przedłużenie tych ciągów komunikacyjnych do północy województwa. Tym samym działania finansowane z RPO WP miały także pośredni wpływ na poprawę dostępności połączeń ze Słowacją.

W 2015r. zrealizowano badania ewaluacyjne pn. Ocena wpływu wsparcia udzielonego w ramach RPO WP 2007-2013 na rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie podkarpackim, w ramach których analizie podlegało zagadnienie komplementarności. Przeprowadzona w ramach badania analiza komplementarności pokazała, że projekty zrealizowane w ramach III osi priorytetowej RPO WP 2007-2013 cechuje wysoki poziom komplementarności przestrzennej i funkcjonalnej. Beneficjenci realizowali spójną sieć przedsięwzięć, których celem było stworzenie warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego w regionie. Równocześnie tylko pojedyncze podmioty wdrożyły działania komplementarne bezpośrednio. Ponadto zauważono, że projekty współfinansowane w ramach III osi priorytetowej w ograniczonym stopniu uzupełniają się z przedsięwzięciami współfinansowanymi w ramach innych osi priorytetowych RPO WP 2007-2013. Zdiagnozowano także aktywność beneficjentów w realizacji działań współfinansowanych z innych źródeł, np. z *Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, 2007-2013*, *Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013* czy *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki*. W przypadku tych przedsięwzięć także można mówić o wzajemnym uzupełnianiu się w ramach zdefiniowanych celów. Ponadto systemy i aplikacje wprowadzone jako efekt realizacji projektów współfinansowanych z III osi priorytetowej RPO WP 2007-2013 stwarzają możliwość integracji z innymi systemami (w przyszłości).

2.6.2. Cross-Financing

W ramach RPO WP 2007-2013 przewidziano instrument elastyczności tzw. cross-financing, który miał na celu ułatwienie wdrażania jednofunduszowych programów operacyjnych i polegał na finansowaniu działań, które należą do obszaru interwencji innego funduszu strukturalnego.

Poniższa tabela przedstawia osie priorytetowe/działania RPO WP 2007-2013 w ramach których zgodnie ze Szczegółowym opisem priorytetów RPO WP 2007-2013 przewidziano współfinansowanie wydatków objętych ww. mechanizmem.

Tabela 18. Osie priorytetowe/działania RPO WP 2007-2013, w ramach których przewidziano instrument elastyczności.

Oś priorytetowa	Działanie	Wydatki w zakresie cross-financingu
I Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka	1.1 Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości	nie mogły przekroczyć 5% finansowania wspólnotowego danego projektu
	1.2 Instytucje otoczenia biznesu	
	1.3 Regionalny system innowacji	
	1.4 Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regiony	nie mogły przekroczyć 10% finansowania wspólnotowego danego projektu
W ramach I osi priorytetowej przewidziano zastosowanie instrumentu finansowania krzyżowego ponieważ niezbędnym warunkiem skuteczności niektórych przedsięwzięć infrastrukturalnych, w szczególności dotyczących wsparcia kapitałowego		

przedsiębiorczości na zaawansowane technologie i innowacyjne inwestycje oraz kompleksowego zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej i obsługi potencjalnych inwestorów, jest podjęcie działań towarzyszących (nieinwestycyjnych), polegających na edukacji, szkoleniu, itp. skierowanych m.in. do przedsiębiorców, instytucji otoczenia biznesu oraz administracji publicznej.		
IV Ochrona środowiska i zapobieganie	4.1 Infrastruktura ochrony środowiska. Cross-financing dotyczył finansowania m.in.: działań w zakresie edukacji ekologicznej, kampanii promocyjnych i informacyjnych oraz konkursów ekologicznych.	nie mogły przekroczyć 3% finansowania wspólnotowego danego projektu
	4.2 Zachowanie oraz ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej. Cross-financing w przedmiotowym działaniu dotyczy finansowania m.in.: kampanii promocyjnych i informacyjnych, imprez masowych, konkursów ekologicznych, w tym promocji obszarów NATURA 2000 i projektów z zakresu edukacji ekologicznej	
VII Spójność wewnątrzregionalna	7.1 Rewitalizacja miast.	nie mogą przekroczyć 3% finansowania wspólnotowego danego projektu
	7.2 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych.	
Skuteczne przywracanie aktywności na obszarach przeżywających problemy strukturalne wymagają uwzględnienia wszystkich, ściśle ze sobą powiązanych aspektów. Z tego powodu przedsięwzięciom technicznym w ramach VII osi priorytetowej, towarzyszyły działania służące aktywizacji społeczności zamieszkujących obszary poddane rewitalizacji, które mogły zostać objęte zakresem finansowania krzyżowego.		

Od początku realizacji RPO WP 2007-2013 w ramach osi priorytetowej I *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka* beneficjenci nie zadeklarowali wydatków podlegających cross-financingowi. Brak zastosowania ww. mechanizmu wynika z nieznacznego zainteresowania ze strony potencjalnych beneficjentów łączeniem rodzajów wsparcia na wydatki inwestycyjne i szkoleniowe w ramach jednego projektu. Jednocześnie w ramach VII osi priorytetowej *Spójność wewnątrzregionalna* pomimo możliwości skorzystania z tego instrumentu beneficjenci w zatwierdzonych do realizacji projektach nie zadeklarowali wydatków w tym zakresie.

Projekty realizowane w oparciu o mechanizm cross-financig w ramach RPO WP 2007-2013 zastosowali jedynie beneficjenci osi priorytetowej IV *Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom* (co przedstawiono we wcześniejszych sprawozdaniach). Poniżej w tabeli zaprezentowano projekty, w których znalazła zastosowanie zasada mechanizmu cross-financing.

Projekty otrzymały dofinansowane w ramach kategorii interwencji 51 *Promowanie bioróżnorodności i ochrony przyrody (w tym NATURA 2000)*, zaznaczyć należy, iż wszystkie inwestycje zrealizowano na obszarze wiejskim. Poniżej zaprezentowano poszczególne projekty z informacją o efektach zastosowanego mechanizmu.

1. Projekt: *Pielęgnacja i konserwacja pomników przyrody w Nadleśnictwie Kolbuszowa* - beneficjent Nadleśnictwo Kolbuszowa. W ramach projektu założono, iż środki z instrumentu elastyczności zostaną przeznaczone na zorganizowanie konkursu plastycznego „*Drzewo - Pomnik*” celem, którego będzie popularyzacja wiedzy środowiskowej, kształtowanie świadomości przyrodniczej oraz wypracowanie wrażliwości społecznej wśród młodzieży szkolonej oraz zamówienie i dystrybucja załączek do książek. Dodatkowo w ramach zrealizowanego projektu wykonano zabiegi pielęgnacyjne i konserwacyjne na drzewach chronionych jako pomniki przyrody.
2. Projekt: *Centra edukacji ekologicznej w gminie Pysznica* – beneficjent Gmina Pysznica. W ramach projektu założono, iż środki z instrumentu elastyczności zostaną

przeznaczone na publikację „*Ekoporadnika*”, kampanie promocyjno – informacyjną oraz konkursy (konkurs piosenki ekologicznej „*Rozśpiewana przyroda*”, konkurs fotograficzny „*Najpiękniejszy okaz przyrodniczy z mojego domu, podwórka, okolicy*”). Głównym celem inwestycji była ochrona i propagowanie lokalnego dziedzictwa przyrodniczego oraz utworzenie podstaw infrastrukturalnych i instytucjonalnych do podejmowania skoordynowanych działań w zakresie formalnej i nieformalnej edukacji ekologicznej na terenie Gminy Pysznica. Ponadto, w efekcie zrealizowanego projektu utworzono ogólnodostępne tereny w postaci ekologicznych ogrodów. Pierwszy z nich tzw. *Zielone zakątki*, powstał przy przedszkolu w Pysznicy, drugi *Zielona pracownia* utworzono w pysznickich "Olszynkach" i trzeci *Zielone oko* - ogród ekologiczny powstał w Jastkowicach przy ul. Podleśnej wokół stawu zwanego "Ługiem".

3. Projekt: *Interaktywne Centrum Edukacji Ekologicznej w Jarocinie ośrodkiem promocji i ochrony zasobów przyrodniczych w regionie* – beneficjent Gmina Jarocin. W ramach projektu założono, iż środki z instrumentu elastyczności zostaną przeznaczone na materiały promocyjne dotyczące Centrum Edukacji Ekologicznej, druk folderów, imprezę z okazji otwarcia centrum i jego wyposażenie, konkurs ekologiczny i fotograficzny poświęcony przyrodzie. Działania edukacyjno-szkoleniowe skierowano do osób zajmujących się opracowywaniem programów rolno środowiskowych, doradców Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Boguchwale, rolników wdrażających programy oraz studentów kierunków rolniczych, w celu przedstawienia sensu działań prowadzących do ochrony siedlisk. Ponadto przedmiotem projektu była inwentaryzacja przyrodnicza cennych obszarów Natura 2000 oraz dwóch kompleksów łąk i pastwisk zlokalizowanych w miejscowościach Polany Surowicze i Puławy.
4. Projekt: *Inwentaryzacja przyrodnicza cennych obszarów Natura 2000 zlokalizowanych w Beskidzie Niskim wraz z edukacją ekologiczną* – beneficjent Zakład Doświadczalny Instytutu Zootechniki - PIB Odrzechowa Sp. z o.o. W ramach projektu założono, iż środki z instrumentu elastyczności zostaną przeznaczone na działania edukacyjno-szkoleniowe przeznaczone dla osób zajmujących się opracowywaniem programów rolno środowiskowych, rolników realizujących programy rolno środowiskowe, studentów. Jednocześnie w ramach projektu powstał punkt widokowy ze stanowiskiem obserwacyjnym które wyposażono m.in. w lornetki i tablicę informacyjno-promocyjną. Dodatkowo w okolicy wału wiślanego powstały trzy punkty informacyjno-promocyjne. Ponadto wykonano prace w zakresie przygotowania pomieszczeń na parterze skrzydła wschodniego zamku, wykonano również remont schodów terenowych – przylegających do głównego punktu widokowego.
5. Projekt: *Utworzenie Regionalnego Centrum Promocji obszaru Natura 2000 – Tarnobrzaska Dolina Wisły w Tarnobrzegu* – beneficjent Gmina Tarnobrzeg, udział wydatków podlegających ww. mechanizmowi wynosi 1,24%. W ramach projektu założono, iż środki z instrumentu elastyczności zostaną przeznaczone na druk ulotek oraz folderów dotyczących istnienia i funkcjonowania Regionalnego Centrum Promocji obszaru Natura 2000 Tarnobrzaska Dolina Wisły.

Łączna kwota dofinansowania ze środków EFRR w ramach ww. projektów objętych cross-finansingiem wyniosła 435 421,24 EUR (1 928 872,57 PLN). Dodać należy, iż realizacja wymienionych projektów została zakończona, a wartość wydatków kwalifikowalnych związanych z zakresem interwencji EFS wykazana w Poświadczeniach i deklaracjach

wydatków skierowanych przez Instytucję Certyfikującą do Komisji Europejskiej do dnia 31 grudnia 2016r. wyniosła 7 937,29 EUR (35 161,4 PLN).

Małe zainteresowanie beneficjentów cross - finansowaniem w RPO WP 2007-2013 wynika m.in. z niedostatecznych możliwości finansowych Programu. W większości ogłoszonych w ramach ww. działań konkursów, składane wnioski o dofinansowanie przekraczały kwotę alokacji przewidzianą na konkurs. Beneficjenci składając wnioski o dofinansowanie projektu wiedząc, iż ocenie punktowej podlega jego efektywność kosztowa (czyli relacja dotacji z UE do efektów projektu), ograniczali ich budżety. Należy jednakże podkreślić, iż brak działań związanych z cross - finansowaniem nie wpłynął negatywnie na ich efekty. Dodać należy, iż w trakcie realizacji Programu monitorowano proces dotyczący mechanizmu finansowania krzyżowego. W tym celu beneficjent był zobowiązany do określenia czy będzie on korzystał z cross-finansingu już na etapie wniosku o dofinansowanie. W przypadku korzystania z finansowania krzyżowego beneficjent był zobowiązany do wskazania, co będzie przedmiotem zadania, określenia kręgu odbiorców oraz przedstawienia metodologii kosztu objętego instrumentem. Jednocześnie poziom cross – finansingu monitorowany był podczas weryfikacji każdego złożonego przez beneficjenta wniosku o płatność.

2.6.3. Mechanizmy unikania podwójnego finansowania działań realizowanych w ramach polityki spójności z działaniami realizowanymi w ramach Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej

Instytucja Zarządzająca RPO WP 2007-2013 na każdym etapie realizacji stosowała wymienione poniżej narzędzia służące unikaniu podwójnego finansowania projektów ze środków funduszy unijnych.

Linia demarkacyjna pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, wspólnej Polityki Rolnej i wspólnej Polityki Rybackiej. W ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej, finansowanych z poszczególnych funduszy UE (EFRR, EFS, FS, EFRROW, EFR) występowały wspólne obszary interwencji obejmujące infrastrukturę transportową, społeczną, ochronę środowiska, energetyczną, sferę przedsiębiorczości, B+R, innowacje, społeczeństwo informacyjne, czy też rozwój zasobów ludzkich. Ww. dokument szczegółowo określał kryteria rozgraniczające (demarkację), które opierały się m.in. na zasięgu terytorialnym działań, wartości projektów, rodzaju beneficjenta itd. Niniejszy dokument stanowi efekt uzgodnień wszystkich instytucji zaangażowanych w programowanie rozwoju na lata 2007-2013, który został zatwierdzony w dniu 18 grudnia 2007r. na Posiedzeniu Komitetu Koordynacyjnego NSRO. Demarkację określono przy użyciu odpowiednio dobranych kryteriów, których zastosowanie wyznaczało miejsce realizacji danego projektu i było to:

- kryterium merytoryczne – określające typ projektu (rodzaj, zakres pomocy, lokalizacja),
- kryterium finansowe – określające wartość (koszt) projektu,
- kryterium beneficjenta – określające typ podmiotu właściwego do otrzymania wsparcia na realizację danego projektu.

Zapisy określone w dokumencie Linia demarkacyjna zostały uwzględnione w zapisach RPO WP 2007-2013 oraz w Szczegółowym Opisie Priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013. Ponadto Linia

demarkacyjna została uwzględniona w kryteriach wyboru projektów, które zostały przyjęte przez Komitet Monitorujący RPO WP 2007-2013. Weryfikacja zgodności realizowanych projektów dokonywana była na etapie oceny formalnej i merytorycznej. Jednocześnie potencjalni beneficjenci byli zobowiązani do składania oświadczenia o braku finansowania projektu z innych źródeł publicznych (krajowych i wspólnotowych).

Podkreślić należy, iż zapisy ww. Linii przez cały okres programowania 2007-2013 podlegały aktualizacji – informacje w tym zakresie zawarto w poprzednich sprawozdaniach rocznych. Ostatnia aktualizacja zapisów miała miejsce w dniu 4 marca 2014r.

Zapewnieniu stosowania zapisów ww. dokumentu (przestrzegania zapisanych w niej kryteriów demarkacji) służyły poniżej wymienione narzędzia koordynacji i unikania podwójnego finansowania:

- Komitet Koordynacyjny NSRO składający się m.in. z przedstawicieli IZ programami operacyjnymi Polityki Spójności oraz Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybołówstwa, zadaniem którego było zapewnienie przestrzegania prawa wspólnotowego w zakresie unikania podwójnego dofinansowania tych samych inwestycji z różnych źródeł poprzez wprowadzanie zmian do Linii,
- Komitet Monitorujący RPO WP,
- kontrole krzyżowe projektów,
- oświadczenia beneficjentów o niefinansowaniu składanych projektów z innych źródeł UE.

Dodatkowo, koncentracja Instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO WP 2007-2013 tj. EWT oraz PROW (dotyczy niektórych działań) w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podkarpackiego sprzyja zapobieganiu podwójnemu finansowaniu oraz optymalizacji wdrażania tych programów.

Kontrole krzyżowe. W celu eliminacji ryzyka podwójnego finansowania wydatków w ramach RPO WP 2007-2013 przed podpisaniem umowy o dofinansowanie projektu Instytucja Zarządzająca RPO WP podejmowała następujące działania:

- na etapie oceny formalnej wniosków o dofinansowanie jego weryfikacji pod kątem spełnienia kryteriów przedstawionych w *Linii demarkacyjnej pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, wspólnej Polityki Rolnej i wspólnej Polityki Rybackiej*, w zakresie spełnienia warunków, które kwalifikowały projekt do dofinansowania w ramach RPO WP 2007-2013, bez kolizji z innymi programami. Ponadto, dokonywana była weryfikacja ewentualnego występowania podwójnego dofinansowania pomiędzy poszczególnymi działaniami i schematami w obrębie RPO WP 2007-2013,
- na etapie kontraktacji beneficjent dokonywał aktualizacji danych niezbędnych do podpisania umowy o dofinansowanie, w tym m.in. źródła finansowania projektu.

Jednocześnie w ramach systemu zarządzania i kontroli RPO WP 2007-2013 z punktu widzenia celu kontroli krzyżowej prowadzona jest:

- kontrola krzyżowa RPO WP 2007-2013,
- kontrola krzyżowa horyzontalna RPO WP 2007-2013 z projektami PROW 07-13,
- kontrola krzyżowa horyzontalna RPO WP 2007-2013 z projektami PO RYBY.

Dodatkowo na mocy *Porozumienia o Współpracy w zakresie wymiany danych na temat beneficjentów realizujących projekty/operacje/przedsięwzięcia w ramach programów NSRO 2007-2013 oraz PROW 2007-2013* zawartego w dniu 7 lipca 2009r. pomiędzy Ministrem Rozwoju Regionalnego, Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, celem którego jest zapewnienie skutecznej i efektywnej kontroli

krzyżowej wydatków rozliczanych w ramach programów NSRO 2007-2013 oraz PROW 2007-2013, IZ RPO WP pracownicy Instytucji Koordynującej Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia przeprowadzają kontrole krzyżowe horyzontalne (bez kontroli krzyżowych z projektami PROW 07-13 i z projektami PO RYBY) oraz kontrole krzyżowe międzyokresowe.

Dodatkowe informacje nt. kontroli krzyżowych zawarte są w części 2.6.7 Kontrole krzyżowe Programu.

Oświadczenia beneficjentów. Celem uniknięcia nakładania się pomocy wnioskodawcy ubiegający się o dofinansowanie zobowiązani byli do podpisania *Oświadczenia o nienakładaniu się pomocy (braku podwójnego finansowania)*. Ponadto, beneficjent składając wniosek o płatność oświadczał m.in., iż zakres rzeczowy objęty wnioskiem o płatność nie uzyskał dofinansowania w ramach innego projektu realizowanego ze środków RPO WP 2007-2013, ani innego programu operacyjnego współfinansowanego ze środków pomocowych UE.

Udział przedstawicieli w pracach Komitetu Koordynacyjnego Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (KK NSRO) oraz innych Komitetach czy Grupach roboczych.

KK NSRO jest Instytucją na poziomie krajowym odpowiedzialną za zapewnienie koordynacji pomiędzy instrumentami finansowymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej. W pracach Komitetu uczestniczą przedstawiciele administracji rządowej, partnerzy społeczni i gospodarczy oraz przedstawiciele instytucji zarządzających programami operacyjnymi, w tym przedstawiciele IZ RPO WP. Komitet Koordynacyjny NSRO został utworzony dla prawidłowej realizacji funkcji koordynacji polityk horyzontalnych, jak i strategicznego monitorowania i oceny realizacji NSRO.

Grupa robocza ds. koordynacji i komplementarności. Na podstawie Uchwały nr 26 Komitetu Koordynacyjnego NSRO z dnia 17 grudnia 2008r. została powołana grupa robocza ds. spraw koordynacji i komplementarności. W skład Grupy weszli przedstawiciele samorządów, administracji rządowej oraz partnerzy społeczno-gospodarczy, w tym przedstawiciel Instytucji Zarządzającej RPO WP. Ww. Grupa stanowi istotny mechanizm sprzyjający zapewnieniu komplementarności i koordynacji działań realizowanych w ramach poszczególnych programów, w tym RPO. W skład grupy powołano 4 zespoły zadaniowe (zespół zadaniowy ds. przedsiębiorczości i innowacyjności, ds. edukacji, szkolnictwa wyższego, infrastruktury edukacyjnej i praw społecznych, ds. transportu, ds. koordynacji regionalnej i obszarów wiejskich).

W okresie programowania 2007-2013 KK NSRO powołał 6 grup roboczych ds.:

- społeczeństwa obywatelskiego,
- społeczeństwa informacyjnego,
- małych i średnich przedsiębiorstw,
- koordynacji i komplementarności,
- polityki regionalnej,
- informacji, promocji i szkoleń.

W pracach grupy roboczej ds. polityki regionalnej uczestniczyli również przedstawiciele Instytucji Zarządzającej RPO WP. Głównym zadaniem Grupy było monitorowanie oraz badanie efektów wdrażania polityki w zakresie rozwoju regionalnego w przekroju poszczególnych programów operacyjnych realizowanych w ramach NSRO, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej.

Grupa robocza ds. koordynacji i komplementarności w 2009r. opracowała rekomendacje horyzontalne dla instytucji zaangażowanych we wdrażanie i koordynację programów operacyjnych NSRO dotyczące m.in. wykorzystania projektów systemowych, opracowania sprawnego systemu komunikacji pomiędzy instytucjami, wyboru projektów, współpracy beneficjentów, powiązania planowanych do realizacji projektów z innymi projektami, zapewnienie koncentracji i synergii wsparcia (podejście zintegrowane), przeprowadzania analiz np. badania ewaluacyjne, w celu zapewnienia efektywnego stosowania mechanizmów służących do zapewnienia komplementarności wsparcia itp. IZ RPO WP wdrażając Program uwzględnia ww. rekomendacje m.in. w zakresie:

- skutecznej i efektywnej komunikacji - pracownicy IZ RPO WP uczestniczyli w spotkaniach grup roboczych na poziomie krajowym w zakresie przedsiębiorczości, ewaluacji, kontroli, nieprawidłowości, wskaźników realizacji programów i sprawozdawczości. Ponadto departamenty zaangażowane w realizację RPO WP na bieżąco analizowali sposób wykorzystania powierzonych im zadań, rejestrując jednocześnie zidentyfikowane nieprawidłowości i problemy,
- wyboru projektów - kwestia komplementarności została uwzględniona w *Kryteriach wyboru projektów finansowanych w ramach RPO WP* zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący RPO WP, w szczególności poprzez:
 - zasięg oddziaływania projektu,
 - doświadczenie wnioskodawcy w realizacji projektów badawczo-rozwojowych, wspierających transfer technologii i innowacji,
 - zakres obszarowy inwestycji,
 - zasięg oddziaływania inwestycji,
 - poprawa dostępności do autostrad, dróg ekspresowych, dróg krajowych, lotnisk, przejść granicznych lub kluczowych regionalnych szlaków transportowych,
 - wpływ projektu na rozwój gospodarczy,
 - komplementarność i spójność sieci kolejowej objętej projektem z regionalnym układem komunikacyjnym,
 - komplementarność i spójność przewidywanych połączeń jakie będą obsługiwane przy wykorzystaniu zakupionego taboru, z regionalnym układem komunikacyjnym (dodatkowo w ramach przedmiotowego kryterium uwzględniony zostanie wpływ zakładanej realizacji projektu na rozwój turystyki poprzez premiowanie poprawy dostępności do terenów atrakcyjnych turystycznie).
 - komplementarność z dotychczasowymi działaniami (kryterium to ma na celu promowanie projektów, które stanowią dopełnienie dotychczas podejmowanych działań w zakresie retencji i opanowania wody),
 - wielkość obszaru objętego oddziaływaniem projektu (kryterium promować będzie projekty o jak największym obszarze oddziaływania).
 - wpływ projektu na, rozwój kształcenia ustawicznego ,
 - wpływ projektu na ofertę zajęć pozalekcyjnych (kryterium promować będzie projekty, w których przewidziano prowadzenie zajęć pozalekcyjnych),
 - zasięg projektu (kryterium promuje projekty o jak najszerszym zasięgu terytorialnym).
- okresową weryfikację efektów komplementarności wsparcia w ujęciu sektorowym, regionalnym i funduszowym. Rekomendacja zrealizowana m.in. poprzez badanie ewaluacyjne pn. „*Komplementarność projektów realizowanych w ramach działania 2.1 Infrastruktura komunikacyjna Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 z regionalnym układem komunikacyjnym*”.

- aktualizacja indykatywnych list projektów kluczowych. Zgodnie z *Indykatywnym wykazem indywidualnych projektów kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013* w ramach RPO WP 2007-2013 zrealizowano projekty komplementarne np. projekty dotyczące *Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej* w szpitalach wojewódzkich oraz *Samodzielnych Publicznych Zakładach Opieki Zdrowotnej*, czy też projekty dotyczące *Regionalnego Centrum Transferu Nowoczesnych Technologii Wytwarzania*. Projekty ujęte w ww. wykazie mają strategiczne znaczenie dla rozwoju województwa podkarpackiego w ujęciu regionalnym oraz ponadregionalnym.

W dniu 13 grudnia 2010r. uchwałą nr 50 KK NSRO przyjął *Rekomendacje horyzontalne dla instytucji zaangażowanych we wdrażanie PO/RPO w ramach NSRO 2007-2013 w zakresie koordynacji i komplementarności podejmowanych działań wypracowanych w ramach Grupy roboczej ds. koordynacji i komplementarności przy Komitecie Koordynacyjnym Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013*. IZ RPO WP uwzględniła ww. rekomendacje podczas realizacji RPO WP 2007-2013 poprzez wybór takich projektów, których realizacja prowadziła do osiągnięcia kilku celów, a korzyści płynące z ich realizacji będą oddziaływać na większą grupę osób. Spełnienie niniejszego rozwiązania przewidziano w ramach osi priorytetowych II-VII poprzez wprowadzenie m.in. takich kryteriów jak:

- wpływ projektów na zwiększenie dostępności infrastruktury do potrzeb niepełnosprawnych,
- wpływ projektów na poprawę wydajności energetycznej budynków i zwiększenie wydajności produkcji, transmisji oraz dystrybucji ciepła i elastyczności,
- projekty dotyczące ochrony/zapobiegania dalszemu zanieczyszczaniu źródeł wody pitnej lub wszelkie inne przedsięwzięcia ściśle powiązane z głównymi priorytetami środowiskowymi.

Ponadto, w trakcie realizacji Programu, Komitet Monitorujący RPO WP kilkakrotnie zatwierdzał zmiany kryteriów wyboru finansowanych operacji w ramach RPO WP 2007-2013, w tym również takie które sprzyjały realizacji projektów komplementarnych. Jednym z przykładów takiej zmiany było dodanie w 2011r. kryterium tj. *Komplementarność projektu*. Niniejsze kryterium w ramach ogłaszanych naborów premiowało projekty komplementarne względem projektów zrealizowanych w roku 2010, bądź realizowanych w 2011 roku, w celu usunięcia skutków powodzi lub podtopień.

Komitet Monitorujący RPO WP. W celu zapewnienia mechanizmu koordynacji działań RPO WP 2007-2013 z komponentem regionalnym PO KL zapewniono uczestnictwo w pracach KM RPO WP przedstawiciela Instytucji Pośredniczącej dla PO KL.

W strukturze tut. Urzędu nie funkcjonują dodatkowe specyficzne mechanizmy koordynacji i komplementarności z PROW i PO RYBY 2007-2013.

2.6.4. Kontrole krzyżowe w zakresie odpowiedzialności Instytucji Zarządzającej

W celu wykrywania podwójnego finansowania wydatków ponoszonych przez beneficjentów w ramach RPO WP 2007-2013 przeprowadzana jest kontrola krzyżowa zgodnie z *Wytycznymi Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie procesu kontroli w ramach obowiązków Instytucji Zarządzającej Programem Operacyjnym*.

Instytucja Zarządzająca RPO WP odpowiedzialna jest za prowadzenie dwóch rodzajów kontroli:

- kontroli krzyżowej RPO WP 2007-2013 .

- kontroli krzyżowej horyzontalnej RPO WP 2007-2013 z projektami PROW 07-13 i projektami PO RYBY 07-13.

Kontrola krzyżowa RPO WP 2007-2013. Celem tej kontroli jest wykrywanie i eliminowanie podwójnego finansowania wydatków w ramach RPO WP 2007-2013 ponoszonych przez beneficjentów.

W strukturze tut. Urzędu komórkami odpowiedzialnymi za przeprowadzenie tego typu kontroli są:

- w ramach I osi priorytetowej: Oddział rozliczeń i potwierdzania płatności beneficjentów w zakresie działania 1.1 oraz Oddział rozliczeń i potwierdzania płatności beneficjentów w zakresie działania 1.2 – 1.4. Kontrole krzyżowe w ramach I osi priorytetowej realizuje 27⁵⁴ pracowników.
- w ramach osi priorytetowych II-VII: Oddział rozliczeń i potwierdzania płatności projektów w zakresie infrastruktury technicznej, społecznej i spójności wewnątrzregionalnej. Kontrole krzyżowe w ramach osi priorytetowych realizuje 13⁴⁷ pracowników.
- w ramach VIII osi priorytetowej: Oddział rozliczeń i potwierdzania płatności w zakresie projektów Pomocy technicznej. Kontrole te przeprowadzane są przez 2 pracowników.

Poniżej przedstawiono syntetyczną informację dotyczącą liczby oraz wyników kontroli krzyżowych, które zrealizowano od początku wdrażania Programu do dnia 31 grudnia 2016r.

Tabela 20. Informacje przedstawiające sposób prowadzenia kontroli krzyżowych RPO WP 2007-2013 oraz wynik kontroli.

Kontrola krzyżowa Programu – procedura – liczba i wynik kontroli		
2009 rok		
I oś priorytetowa	II-VII osie priorytetowe	VIII oś priorytetowa
W 2009 roku kontrole krzyżowe RPO WP 2007-2013 w ramach ww. osi priorytetowych dotyczyły 100% wniosków o płatność i załączonych do nich dokumentów z zachowaniem zasady <i>dwóch par oczu</i> . W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania.		
2010 rok		
Kontrole krzyżowe RPO WP 2007-2013 w ramach tej osi dotyczyły 100% wniosków o płatność i załączonych do nich dokumentów z zachowaniem zasady <i>dwóch par oczu</i> . W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania.	Początkowo Kontrole krzyżowe RPO WP 2007-2013 w ramach ww. osi dotyczyły 100% wniosków o płatność i załączonych do nich dokumentów z zachowaniem zasady <i>dwóch par oczu</i> . W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania. W dniu 13 października 2010r. IK RPO zaakceptowała zmiany wprowadzone do <i>Opisu metodologii prowadzenia kontroli krzyżowych w ramach RPO WP w zakresie</i> dotyczące kontroli krzyżowych RPO WP 2007-2013 prowadzonych w ww. osiach priorytetowych. Zmiana zapisów umożliwiła przeprowadzenie kontroli krzyżowych RPO raz w miesiącu na wybranej losowo próbie beneficjentów wynoszącej co najmniej 5%.	Kontrole krzyżowe RPO WP 2007-2013 w ramach tej osi dotyczyły 100% wniosków o płatność i załączonych do nich dokumentów z zachowaniem zasady <i>dwóch par oczu</i> . W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania.

⁵⁴ Od początku realizacji procesu kontroli liczba pracowników wykonujących czynności kontrolne w ww. Oddziałach była zmienna, uzależniona od liczby złożonych w danym okresie wniosków o płatność, liczby projektów, których realizacja dobiegała końca czy też możliwości kadrowych w danym momencie.

Kontrola krzyżowa Programu – procedura – liczba i wynik kontroli		
	którzy realizują/realizowali więcej niż jeden projekt w ramach osi II-VII, z uwzględnieniem beneficjentów realizujących co najmniej jeden projekt w ramach osi II-VII z jednoczesną realizacją co najmniej jednego projektu w I lub VIII osi priorytetowej. Dodatkowo wskazano, iż kontroli prowadzonej na próbie może również podlegać dodatkowo beneficjent spoza próby wylosowanej do kontroli, co do którego zachodzi podejrzenie podwójnego finansowania wydatków.	
2011 rok		
Kontrole krzyżowe RPO WP 2007-2013 w ramach tej osi dotyczą 100% wniosków o płatność i załączonych do nich dokumentów z zachowaniem zasady <i>dwóch par oczu</i> . W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania.	Kontrolę krzyżową RPO WP 2007-2013 przeprowadzono raz w miesiącu w terminie 5 dni roboczych od początku miesiąca i dotyczyła wybranej losowo próby beneficjentów wynoszącej co najmniej 5% którzy realizują/realizowali więcej niż jeden projekt w ramach osi II-VII z jednoczesną realizacją co najmniej jednego projektu w osi I lub osi VIII. Przeprowadzono 12 kontroli krzyżowych na łącznej próbie 96 beneficjentów. W trakcie tych kontroli nie stwierdzono podejrzeń podwójnego finansowania wydatków oraz nie wykryto przypadku przedkładania w ramach wniosku o płatność dwa razy tego samego wydatku.	Kontrole krzyżowe RPO WP 2007-2013 w ramach tej osi dotyczą 100% wniosków o płatność i załączonych do nich dokumentów z zachowaniem zasady <i>dwóch par oczu</i> . W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania.
2012 rok		
Kontrole krzyżowe RPO WP 2007-2013 w ramach tej osi dotyczyły 100% wniosków o płatność i załączonych do nich dokumentów z zachowaniem zasady <i>dwóch par oczu</i> . W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania.	Kontrolę krzyżową RPO WP 2007-2013 przeprowadzono raz w miesiącu w terminie 5 dni roboczych od początku miesiąca i dotyczyła wybranej losowo próby beneficjentów wynoszącej co najmniej 5% którzy realizują/realizowali więcej niż jeden projekt w ramach osi II-VII z uwzględnieniem beneficjentów realizujących co najmniej jeden projekt w ramach osi II-VII z jednoczesną realizacją co najmniej jednego projektu w osi I lub osi VIII. Przeprowadzono 12 kontroli krzyżowych na łącznej próbie 99 beneficjentów. W trakcie kontroli nie stwierdzono podejrzeń podwójnego finansowania wydatków oraz nie wykryto przypadku przedkładania w ramach wniosku o płatność dwa razy tego samego wydatku.	Kontrole krzyżowe RPO WP 2007-2013 w ramach tej osi dotyczą 100% wniosków o płatność i załączonych do nich dokumentów z zachowaniem zasady <i>dwóch par oczu</i> . W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania.
2013 rok		
Kontrole krzyżowe RPO WP 2007-2013 w ramach tej osi dotyczyły 100% wniosków o płatność i załączonych do nich dokumentów z zachowaniem zasady <i>dwóch par oczu</i> . W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania	Kontrolę krzyżową RPO WP 2007-2013 przeprowadzono raz w miesiącu w terminie 5 dni roboczych od początku miesiąca i dotyczyła wybranej losowo próby beneficjentów wynoszącej co najmniej 5% którzy realizują/realizowali więcej niż jeden projekt w ramach osi II-VII z uwzględnieniem beneficjentów realizujących co najmniej jeden projekt w ramach osi II-VII z jednoczesną realizacją co najmniej jednego projektu w osi I lub osi VIII. Przeprowadzono 12 kontroli krzyżowych. W trakcie kontroli nie stwierdzono podejrzeń podwójnego finansowania wydatków oraz	Kontrole krzyżowe RPO WP 2007-2013 w ramach tej osi dotyczą 100% wniosków o płatność i załączonych do nich dokumentów z zachowaniem zasady <i>dwóch par oczu</i> . W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania.

Kontrola krzyżowa Programu – procedura – liczba i wynik kontroli		
	nie wykryto przypadku przedkładania w ramach wniosku o płatność dwa razy tego samego wydatku.	
2014 rok		
Kontrolę krzyżową RPO WP 2007-2013 w ramach tej osi dotyczyły 100% wniosków o płatność i załączonych do nich dokumentów z zachowaniem zasady <i>dwóch par oczu</i> . W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania	Kontrolę krzyżową RPO WP 2007-2013 przeprowadzono raz w miesiącu w terminie 5 dni roboczych od początku miesiąca i dotyczyła wybranej losowo próby beneficjentów wynoszącej co najmniej 5% którzy realizują/realizowali więcej niż jeden projekt w ramach osi II-VII z uwzględnieniem beneficjentów realizujących co najmniej jeden projekt w ramach osi II-VII z jednoczesną realizacją co najmniej jednego projektu w osi I lub osi VIII. Przeprowadzono 12 kontroli krzyżowych. W trakcie kontroli nie stwierdzono podejrzeń podwójnego finansowania wydatków oraz nie wykryto przypadku przedkładania w ramach wniosku o płatność dwa razy tego samego wydatku.	Kontrolę krzyżową RPO WP 2007-2013 w ramach tej osi dotyczyły 100% wniosków o płatność i załączonych do nich dokumentów z zachowaniem zasady <i>dwóch par oczu</i> . W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania.
2015 rok		
Kontrolę krzyżową RPO WP 2007-2013 w ramach tej osi dotyczyły 100% wniosków o płatność i załączonych do nich dokumentów z zachowaniem zasady <i>dwóch par oczu</i> . W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania	Kontrolę krzyżową RPO WP 2007-2013 przeprowadzono raz w miesiącu w terminie 5 dni roboczych od początku miesiąca i dotyczyła wybranej losowo próby beneficjentów wynoszącej co najmniej 5% którzy realizują/realizowali więcej niż jeden projekt w ramach osi II-VII z uwzględnieniem beneficjentów realizujących co najmniej jeden projekt w ramach osi II-VII z jednoczesną realizacją co najmniej jednego projektu w osi I lub osi VIII. Przeprowadzono 8 kontroli krzyżowych. W trakcie kontroli nie stwierdzono podejrzeń podwójnego finansowania wydatków oraz nie wykryto przypadku przedkładania w ramach wniosku o płatność dwa razy tego samego wydatku.	Kontrolę krzyżową RPO WP 2007-2013 w ramach tej osi dotyczyły 100% wniosków o płatność i załączonych do nich dokumentów z zachowaniem zasady <i>dwóch par oczu</i> . W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania.
2016 rok		
Kontrolę krzyżową RPO WP 2007-2013 w ramach tej osi dotyczyły 100% wniosków o płatność i załączonych do nich dokumentów z zachowaniem zasady <i>dwóch par oczu</i> . W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania	Kontrolę krzyżową RPO WP 2007-2013 przeprowadzono raz w miesiącu w terminie 5 dni roboczych od początku miesiąca i dotyczyła wybranej losowo próby beneficjentów wynoszącej co najmniej 5% którzy realizują/realizowali więcej niż jeden projekt w ramach osi II-VII z uwzględnieniem beneficjentów realizujących co najmniej jeden projekt w ramach osi II-VII z jednoczesną realizacją co najmniej jednego projektu w osi I lub osi VIII. Przeprowadzono 4 kontrole krzyżowe. W trakcie kontroli nie stwierdzono podejrzeń podwójnego finansowania wydatków oraz nie wykryto przypadku przedkładania w ramach wniosku o płatność dwa razy tego samego wydatku.	Kontrolę krzyżową RPO WP 2007-2013 w ramach tej osi dotyczyły 100% wniosków o płatność i załączonych do nich dokumentów z zachowaniem zasady <i>dwóch par oczu</i> . W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania.

Kontrola krzyżowa horyzontalna RPO WP 2007-2013 z projektami PROW 07-13. Celem tej kontroli było wykrywanie i eliminowanie podwójnego finansowania wydatków na podstawie dokumentów finansowo-księgowych przedkładanych równolegle w ramach RPO WP 2007-2013 i PROW 07-13.

Komórkami odpowiedzialnymi za prowadzenie ww. kontroli i jednocześnie kontroli krzyżowej horyzontalnej RPO WP 2007-2013 był:

- Oddział kontroli finansowej beneficjentów RPO dokonujący kontroli w ramach osi priorytetowych I-VII. Kontrolę krzyżową horyzontalną przeprowadza 14 pracowników.
- Oddział kontroli projektów Pomocy Technicznej RPO przeprowadzający kontrolę w zakresie VIII osi priorytetowej. Kontrole te przeprowadzane były przez 2 pracowników.

Kontrola krzyżowa horyzontalną RPO WP 2007-2013 z projektami PROW 07-13. Celem tej kontroli było wykrywanie i eliminowanie podwójnego finansowania wydatków na podstawie dokumentów finansowo-księgowych przedkładanych równolegle w ramach RPO WP 2007-2013 i PROW 07-13. W trakcie każdej kontroli projektu na miejscu pracownicy odpowiedzialni za kontrolę finansową projektów sprawdzali czy na oryginałach faktur (lub dokumentach o równoważnej wartości dowodowej) występuje adnotacja instytucji wdrażających PROW 07-13 o treści: „Przedstawiono do refundacji w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013”. Sprawdzeniu pod kątem możliwości podwójnego dofinansowania podlegały także wszystkie duplikaty faktur.

Kontrola krzyżowa horyzontalną RPO WP 2007-2013 z projektami PO RYBY 07-13. Celem kontroli było wykrywanie i eliminowanie podwójnego finansowania wydatków na podstawie dokumentów finansowo-księgowych przedkładanych równolegle w ramach RPO WP 2007-2013 i PO RYBY. Pracownicy odpowiedzialni za kontrolę finansową projektów w trakcie każdej kontroli projektu na miejscu sprawdzali czy na oryginałach faktur (lub dokumentach o równoważnej wartości dowodowej) występuje adnotacja instytucji wdrażających PO RYBY 07-13 o treści: „Przedstawiono do refundacji w ramach Programu Operacyjnego Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013”.

Poniżej przedstawiono syntetyczną informację dotyczącą liczby oraz wyników kontroli krzyżowych horyzontalnych RPO WP 2007-2013 z projektami PROW 07-13 i PO RYBY 07-13, które przeprowadzono od początku realizacji Programu do dnia 31 grudnia 2016r.

Tabela 21. Informacje przedstawiające sposób prowadzenia kontroli horyzontalnej RPO WP 2007-2013 z projektami PROW 07-13 i PO RYBY 07-13 oraz ich wynik.

Kontrole krzyżowe horyzontalne – PO PROW i PO RYBY – kontrola finansowa projektów w trakcie kontroli na miejscu* - liczba i wyniki kontroli	
Osie priorytetowe I-VII	VIII oś priorytetowa
2009 rok	
Przeprowadzono 25 kontroli krzyżowych horyzontalnych w trakcie, których nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania wydatków.	Nie przeprowadzono kontroli.
2010 rok	
Przeprowadzono 211 krzyżowych horyzontalnych w trakcie, których nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania wydatków.	Przeprowadzono 18 kontroli. Nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania.
2011 rok	
Przeprowadzono 160 kontroli krzyżowych horyzontalnych w trakcie, których nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania wydatków.	Przeprowadzono 17 kontroli. Nie stwierdzono nakładania się pomocy z funduszy europejskich.
2012 rok	
Przeprowadzono 200 kontroli krzyżowych horyzontalnych w trakcie, których nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania wydatków.	Przeprowadzono 20 kontroli. Nie stwierdzono nakładania się pomocy z funduszy europejskich.
2013 rok	
Przeprowadzono 213 kontroli krzyżowych horyzontalnych w trakcie, których nie stwierdzono przypadku podwójnego	Przeprowadzono 20 kontroli. Nie stwierdzono nakładania się pomocy z funduszy europejskich.

finansowania wydatków.	
2014 rok	
Przeprowadzono 199 kontroli krzyżowych horyzontalnych w trakcie, których nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania wydatków.	Przeprowadzono 17 kontroli. Nie stwierdzono nakładania się pomocy z funduszy europejskich.
2015 rok	
Przeprowadzono 213 kontroli krzyżowych horyzontalnych w trakcie, których nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania wydatków.	Przeprowadzono 10 kontroli. Nie stwierdzono nakładania się pomocy z funduszy europejskich.
2016 rok	
Przeprowadzono 95 kontroli krzyżowych horyzontalnych w trakcie, których nie stwierdzono przypadku podwójnego finansowania wydatków.	Przeprowadzono 1 kontrolę. Nie stwierdzono nakładania się pomocy z funduszy europejskich.

Źródło: Opracowanie własne.

W 2016r. Instytucja Zarządzająca RPO WP 2007-2013 otrzymała informację o przeprowadzonych kontrolach krzyżowych horyzontalnych i międzyokresowych, w trakcie których stwierdzono podejrzenie wykrycia podwójnego finansowania wydatków w ramach różnych programów operacyjnych, w tym w ramach RPO WP 2007-2013 w zakresie dwóch beneficjentów. W związku z powyższym Instytucja Zarządzająca RPO WP 2007-2013 przekazała do Ministerstwa Rozwoju (Departament Certyfikacji i Desygnacji) niezbędną dokumentację w celu zweryfikowania, czy w rzeczywistości doszło do podwójnego finansowania wydatków odnośnie wskazanych beneficjentów. W dniu 23 listopada 2016r. Instytucja Zarządzająca RPO WP otrzymała informację, iż w zakresie jednego ze wskazanych beneficjentów nie wykryto nieprawidłowości, natomiast w przypadku drugiego beneficjenta weryfikacja dokumentów nadal jest prowadzona.

2.7. Monitorowanie i ocena

W okresie realizacji Programu system monitorowania i sprawozdawczości był prowadzony zgodnie z Rozporządzeniem Rady (WE) 1083/2006 oraz Wytycznymi Ministra Rozwoju Regionalnego. Monitoring rzeczowy i finansowy prowadziły wszystkie instytucje uczestniczące w zarządzaniu i wdrażaniu RPO WP 2007-2013, m. in. pracownicy Instytucji Zarządzającej RPO WP systematycznie na wszystkich etapach realizacji projektów tj. od momentu złożenia wniosków o dofinansowanie, poprzez zawarcie umów, złożenie wniosków o płatność, kontrolę, aż do zatwierdzenia poniesionych wydatków i wypłaty środków na rzecz beneficjentów. Sprawozdawczość odbywała się systematycznie i terminowo przez cały okres sprawozdawczy oraz na wszystkich poziomach wdrażania programu, a także przez poszczególnych beneficjentów. Obowiązek beneficjenta w zakresie sprawozdawczości określała umowa o dofinansowanie, zaś funkcję sprawozdania na poziomie beneficjenta spełniała część wniosku o płatność, dotycząca przebiegu realizacji projektu. Tym samym beneficjent był zobowiązany do systematycznego monitorowania realizowanego projektu, pomiaru wskaźników produktu i rezultatu. Dane zawarte we wnioskach weryfikowane były przez pracowników pod względem formalnym, merytorycznym, finansowym oraz postępu rzeczowego. Weryfikacja dotyczyła m.in.: uwzględnienia wszystkich zadań/ etapów, określonych w umowie o dofinansowanie, opisanie stanu realizacji głównych zadań służących osiągnięciu celów projektu, przebiegu rzeczowego realizacji projektu i zgodności z harmonogramem rzeczowo – finansowym realizacji projektu.

Zweryfikowane dane dot. postępu rzeczowego oraz finansowego gromadzone były w KSI SIMIK 07-13, który wspierał proces przygotowania sprawozdań w ramach RPO WP 2007-2013. Dodatkowo proces monitoringu i generowania danych uzupełniały wewnętrzne bazy elektroniczne. Ponadto wszelkie dane dotyczące osi priorytetowych w zakresie: naboru wniosków, liczby złożonych wniosków, ocen pod względem formalnym, merytorycznym (w

procedurze standardowej i preselekcji), wyboru projektów przez Zarząd Województwa do dofinansowania, wszelkich wytycznych i regulaminów były dostępne na stronie internetowej IZ RPO WP 2007-2013.

Za system monitorowania i sprawozdawczości w ramach RPO WP 2007-2013 odpowiedzialne były: Departament Rozwoju Regionalnego (Oddział monitoringu i ewaluacji, Oddział naboru projektów w zakresie VIII osi priorytetowej RPO), Departament Wspierania Przedsiębiorczości (Oddział umów i sprawozdawczości osi priorytetowej I RPO), oraz Departament Wdrażania Projektów Infrastrukturalnych RPO (Oddział umów i sprawozdawczości osi priorytetowych II-VII RPO).

Zgodnie z *Wytycznymi nr 3 dotyczącymi komitetów monitorujących* zatwierdzonymi w dniu 7 września 2007r. w celu przyspieszenia przygotowania programu operacyjnego do realizacji IZ RPO WP powołała Pre-Komitet Monitorujący RPO WP 2007-2013. Pre-Komitet Monitorujący RPO WP został powołany uchwałą Zarządu Województwa Podkarpackiego nr 58/944/07 z dnia 4 września 2007r. W jego skład weszli przedstawiciele strony samorządowej, rządowej, a także partnerzy społeczni i gospodarczy. Ponadto w jego posiedzeniach uczestniczyli obserwatorzy bez prawa głosu. W okresie realizacji Programu odbyło się jedno posiedzenie Pre-Komitetu Monitorującego RPO WP 2007-2013 (w 2007r.), podczas którego został przyjęty Regulamin Pre-Komitetu Monitorującego RPO WP 2007-2013 oraz zaopiniowany projekt Regulaminu Komitetu Monitorującego RPO WP 2007-2013.

Komitet Monitorujący RPO WP 2007-2013 (Komitet) został powołany przez Zarząd Województwa Podkarpackiego uchwałą nr 75/1216/07 z 20 listopada 2007r.

Procedura powoływania członków do składu Komitetu Monitorującego RPO WP została przeprowadzona przez Instytucję Zarządzającą RPO WP w oparciu o *Wytyczne nr 3 dotyczące komitetów monitorujących* opracowane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, a także doświadczenia z pracy Regionalnego Komitetu Sterującego ds. rozwoju regionu opiniującego i rekomendującego wnioski złożone w ramach ZPORR.

W Komitecie zapewniono uczestnictwo przedstawicieli strony samorządowej, strony rządowej oraz partnerów społeczno – gospodarczych. Przy wyborze członków Komitetu uwzględniono zasady partnerstwa oraz równości szans, które realizowane są m. in. poprzez uczestnictwo w pracach Komitetu przedstawicieli dwóch organizacji pozarządowych zajmujących się problemami osób upośledzonych umysłowo oraz dzieci z nadpobudliwością psychoruchową.

Porządki obrad posiedzeń Komitetu uwzględniały sprawy, których rozpatrzenie przez Komitet jest obligatoryjne oraz bieżące informacje o postępach w realizacji Programu, a także innych działaniach podejmowanych przez Instytucję Zarządzającą w celu pełnego monitorowania Programu.

Do 31 sierpnia 2016r. Komitet podjął 87 uchwał, w tym 8 uchwał w trybie obiegowym.

Do najważniejszych zadań zrealizowanych przez Komitet należy:

- *Zatwierdzenie kryteriów wyboru finansowanych operacji w ramach RPO WP 2007-2013* oraz ich zmian,
- Akceptacja Planu Komunikacji RPO WP 2007-2013,
- Zatwierdzenie Sprawozdań okresowych z realizacji RPO WP za I i II półrocze 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015r.

- Zatwierdzenie Sprawozdań rocznych z realizacji RPO WP za 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013 oraz 2014r.
- Przyjęcie *Wytycznych w zakresie przygotowania lokalnych programów rewitalizacji uwzględniających kryteria i wskaźniki wyznaczania obszarów na których mogą być realizowane projekty z zakresu rewitalizacji ze szczególnym uwzględnieniem mieszkalnictwa.*

Ponadto podczas posiedzeń Komitetu przedstawiane były również bieżące informacje nt. stanu realizacji RPO WP 2007-2013, prezentowane wybrane projekty kluczowe zrealizowane w ramach Programu, a także rekomendacje z przeprowadzonych badań ewaluacyjnych. Na posiedzeniach Komitetu przewidziano czas na dyskusję podczas której zarówno członkowie, jak i obserwatorzy wnosili merytoryczne uwagi lub wnioski do prezentowanych informacji i dokumentów.

Komitet wraz z IZ RPO WP 2007-2013 prowadził monitorowanie Programu, które gwarantowało realizację określonych w nim celów strategicznych i częściowych. Prawidłowy przebieg procesu monitorowania pozwolił m.in. na bieżąco śledzić postęp finansowy Programu, odpowiednio wcześniej reagować na występujące trudności i nieprawidłowości oraz pozyskiwać dane niezbędne w procesie oceny, przyczyniając się w konsekwencji do zapewnienia odpowiedniej jakości wdrażania Programu.

Do dnia 31 sierpnia 2016r. odbyło się XXIX posiedzeń Komitetu, w tym dwa wyjazdowe, podczas których członkowie Komitetu mieli możliwość zapoznać się z efektami realizacji wybranych projektów w ramach Programu.

Posiedzenia Komitetu odbywały się zgodnie z Planem pracy Komitetu, przygotowywanym do 31 grudnia danego roku, który określał tematykę i terminy posiedzeń w danym roku.

Instytucja Zarządzająca RPO WP zapewniła odpowiedni poziom organizacji pracy i obsługi Komitetu Monitorującego w całym okresie realizacji Programu, co w znacznym stopniu przyczyniło się do podniesienia efektywności i jakości pracy członków Komitetu, służącym pełnemu monitorowaniu Programu oraz pełnej absorpcji alokowanych środków.

W marcu 2017r. planowane jest XXX posiedzenie Komitetu Monitorującego podczas którego zatwierdzone zostanie *Sprawozdanie końcowe z realizacji RPO WP.*

W okresie realizacji RPO WP 2007-2013 ewaluacja prowadzona była zgodnie z *Planem ewaluacji RPO WP*, który przyjęto uchwałą nr 79/1273/07 Zarządu Województwa Podkarpackiego z dnia 5 grudnia 2007r. z późn. zm. Jednocześnie IZ RPO WP 2007-2013 zgodnie z *Wytycznymi Ministerstwa Rozwoju Regionalnego w zakresie ewaluacji programów operacyjnych* sporządzała *Okresowe plany ewaluacji*, zawierającego listę badań ewaluacyjnych, terminy ich realizacji, planowany budżet oraz planowane działania w zakresie budowy potencjału ewaluacyjnego w danym roku. W okresie realizacji Programu przyjęto 8 okresowych planów ewaluacji RPO WP 2007-2013 dla lat 2008-2015.

W ramach monitorowania procesu ewaluacji sporządzano w okresie 2008-2015 i przekazywano do Krajowej Jednostki Oceny informacje roczną w zakresie ewaluacji RPO. Dodatkowo przygotowywano Raport nt. stanu wdrażania rekomendacji z badań ewaluacyjnych zrealizowanych w ramach RPO WP, które przedstawiano członkom Komitetu Monitorującego (ostatni w grudniu 2015 r.).

Jednostka ewaluacyjna RPO WP 2007-2013 została utworzona w Departamencie Rozwoju Regionalnego. W celu zachowania zasady partnerstwa oraz koordynacji procesu ewaluacji

RPO WP Zarząd Województwa Podkarpackiego powołał uchwałą nr 82/1335/08 z dnia 18 grudnia 2007r. z późn. zm. Grupę sterującą procesem ewaluacji RPO WP na lata 2007-2013, która stanowiła wsparcie dla Jednostki Ewaluacyjnej RPO WP przy planowaniu ewaluacji, przygotowaniu projektu badań ewaluacyjnych oraz przy ocenie raportów z badań ewaluacyjnych. Skład osobowy Grupy tworzą przedstawiciele Departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego oraz jednostek ewaluacyjnych programów realizowanych w regionie (PO KL, PO RPW). Ponadto IZ RPO WP współpracowała z partnerami społeczno-gospodarczymi w ramach Komitetu Monitorującego RPO WP, w którego gestii było m.in. monitorowanie procesu ewaluacji Programu.

Również w celu realizacji ewaluacji RPO WP Jednostka Ewaluacyjna RPO WP współpracowała z Krajową Jednostką Oceny, Grupą Sterującą Ewaluacją Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej, Grupą Sterującą Ewaluacją kwestii horyzontalnych 16 RPO, jak również z Jednostkami Ewaluacyjnymi pozostałych RPO. Współpraca odbywała się drogą elektroniczną i ukierunkowana była przede wszystkim na pozyskanie z KJO merytorycznego wsparcia dla prawidłowej realizacji ewaluacji RPO WP, jak również na wymianę informacji i doświadczeń pomiędzy Jednostkami Ewaluacyjnymi RPO.

Na realizację badań ewaluacyjnych i rozwój potencjału ewaluacyjnego w ramach RPO WP 2007-2013 przewidziano środki w wysokości ok 800 tys. EUR z Pomocy Technicznej Programu. Badania ewaluacyjne dot. RPO WP 2007-2013 były przeprowadzane w latach 2008-2015. Zrealizowano 23 badania ewaluacyjne na kwotę ponad 405,6 tys. EUR (1 797 tys. PLN). Oprócz jednego badania, które zrealizowała Jednostka Ewaluacyjna RPO WP w 2011 r. pozostałe były zlecane ewaluatorom zewnętrznym. Wybór wykonawców badań ewaluacyjnych przeprowadzonych następował przede wszystkim w oparciu o zapisy ustawy Prawo zamówień publicznych oraz procedury wewnętrzne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego w zakresie udzielania zamówień publicznych. W zakresie wyboru Wykonawców zachowano równość szans oraz zastosowano czytelne kryteria wyboru, w znacznej mierze do pozacenowych. Na bazie doświadczeń w zakresie zlecania badań ewaluacyjnych dot. RPO WP 2007-2013 a także realizacji badań ewaluacyjnych w kraju kryteria te ulegały zmianie w celu wyboru jak najlepszych wykonawców badań.

W ramach ww. badań ewaluatorzy przedstawili 234 rekomendacje, z których do realizacji ZWP przyjął 171 rekomendacji, z czego 98 rekomendacji dotyczyło perspektywy finansowej 2014-2020. Zestawienie rekomendacji kluczowych badań ewaluacyjnych zrealizowanych przez IZ RPO WP wraz ze stanem ich wdrożenia stanowi załącznik do sprawozdania nr 13.

Ostatnie badanie ewaluacyjne pn. *Ocena wpływu wsparcia udzielonego w ramach RPO WP 2007-2013 na rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie podkarpackim* przeprowadzone zostało przez Agrotec Polska Sp. z o.o. w okresie czerwiec – październik 2015 r. Celem głównym badania była ocena wpływu wsparcia dofinansowanych inwestycji w ramach RPO WP na lata 2007-2013 na rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie podkarpackim. Szczegółowe informacje nt. badania zostały zawarte w załączniku nr 12 Streszczenie z badania ewaluacyjnego zrealizowanego w 2015r.

Poniżej przedstawiono listę zrealizowanych badań:

Rok 2008:

1. Analiza aktywności samorządów gminnych i powiatowych województwa podkarpackiego w wykorzystywaniu funduszy strukturalnych;

2. Analiza systemu zarządzania i kontroli RPO WP;

Rok 2009:

3. Ocena realizacji celów RPO WP w roku 2008 za pomocą modelu HERMIN;
4. Ocena naborów przeprowadzonych w 2008 roku i zakładanego wpływu ich efektów na realizację celów RPO WP;
5. Analiza sprawności przepływów finansowych w ramach RPO WP;

Rok 2010:

6. Komplementarność projektów realizowanych w ramach działania 2.1 Infrastruktura komunikacyjna Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 z regionalnym układem komunikacyjnym;
7. System wskaźników Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013;

Rok 2011:

8. Ewaluacja działań informacyjno-promocyjnych podejmowanych w ramach RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013;
9. Aktywność beneficjentów w ubieganiu się o dofinansowanie projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013;
10. Rola instrumentów inżynierii finansowej w zaspokajaniu potrzeb finansowych przedsiębiorstw w województwie podkarpackim;
11. Znaczenie interwencji RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 w obszarze infrastruktury ochrony środowiska;

Rok 2012:

12. Ocena systemu realizacji RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 w zakresie projektów "z luką finansową";
13. Ewaluacja wkładu bezpośrednich dotacji inwestycyjnych udzielonych w ramach RPO WP we wzrost innowacyjności oraz konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw województwa podkarpackiego;
14. Znaczenie projektów realizowanych w ramach RPO WP dla rozwoju miast województwa podkarpackiego;
15. Diagnoza potrzeb rozwojowych regionu w kontekście realizacji RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013;

Rok 2013:

16. Wpływ wsparcia RPO WP na lata 2007-2013 na funkcjonowanie instytucji otoczenia biznesu;
17. Ocena stopnia realizacji wskaźników RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013;
18. Znaczenie interwencji RPO WP w obszarze infrastruktury publicznej;

Rok 2014:

19. 10 lat województwa podkarpackiego w UE - ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu;
20. Ocena ex-ante instrumentów inżynierii finansowej dla RPO WP 2014-2020;
21. Ocena działań informacyjno - promocyjnych w ramach RPO WP;
22. Ocena wpływu wsparcia RPO WP w kontekście dostępności komunikacyjnej;

Rok 2015: _____

23. Ocena wpływu wsparcia udzielonego w ramach RPO WP na lata 2007-2013 na rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie podkarpackim.

Przeprowadzane badania ewaluacyjne odpowiadały celom szczegółowym RPO WP 2007-2013, a tym samym jego celowi głównemu. Ewaluacje odbywały się głównie w oparciu o istniejące potrzeby (zarówno strategiczne jak i operacyjne), a ich wyniki wykorzystywane są w celu najlepszego dopasowania realizowanych przedsięwzięć do realnych potrzeb oraz efektywnego wydatkowania środków oraz przygotowania RPO WP na lata 2014-2020. Wyniki zrealizowanych badań ewaluacyjnych przedstawiano na posiedzeniach Komitetu Monitorującego RPO WP lub w materiałach dla członków Komitetu oraz przekazano do KJO i Instytucji Koordynującej Regionalne Programy Operacyjne (IK RPO). Ponadto wyniki badania dot. wskaźników z 2010 r. zostały zaprezentowane na wspólnym posiedzeniu Grupy roboczej ds. sprawozdawczości oraz Zespołu zadaniowego ds. monitorowania wskaźników realizacji programu w dniach 20-21 września 2010r., natomiast z zakresu komplementarności na X posiedzeniu Grupy roboczej ds. koordynacji i komplementarności w dniu 4 listopada 2010r. Wszystkie raporty z badań ewaluacyjnych upubliczniono za pośrednictwem strony internetowej IZ RPO WP. Streszczenia i wyniki badań ewaluacyjnych przedstawiano w sprawozdaniach rocznych z realizacji RPO WP

Na stronie internetowej Programu www.rpo2007-2013.podkarpackie.pl /Zakładka Ewaluacja, zamieszczane były niezbędne informacje dotyczące postępu realizacji procesu ewaluacji RPO WP, w tym: dokumenty służące realizacji ewaluacji, wyniki badań ewaluacyjnych, informacje nt. wdrożonych rekomendacji.

W ramach budowy potencjału ewaluacyjnego w regionie zorganizowano sześć edycji Podkarpackiej Konferencji Ewaluacyjnej (corocznie w latach 2008-2012 i w 2014r.). Konferencja była organizowana pod patronatem Polskiego Towarzystwa Ewaluacyjnego. Dodatkowo w latach 2012 i 2014 Konferencja była organizowana we współpracy z Instytutem Socjologii Uniwersytetu Rzeszowskiego W ramach konferencji prezentowano m.in. wynik badań ewaluacyjnych, informacje dot. systemu ewaluacji polityk publicznych w Polsce, metodologię badań ewaluacyjnych.

W ramach konferencji odbyły się także m.in. seminarium przeznaczone dla przedstawicieli Jednostek Ewaluacyjnych RPO oraz członków GSE, podczas którego omówiono praktyczne aspekty realizacji ewaluacji, w tym m.in. wskazano dobre praktyki w zakresie metodologii badań oraz warsztaty poświęcone zastosowaniu metod kontrfaktycznych w badaniach ewaluacyjnych.

W konferencjach uczestniczyli m.in. beneficjenci Programu, przedstawiciele administracji samorządowej, szkół wyższych, prywatnych firm oraz osoby zainteresowane zagadnieniem ewaluacji.

Przedstawiciele Jednostki Ewaluacyjnej RPO WP 2007-2013 w okresie realizacji Programu uczestniczyli w licznych spotkaniach, szkoleniach i konferencjach w zakresie ewaluacji organizowanych przez Krajową Jednostkę Oceny i jednostki ewaluacyjne innych RPO.

3. Realizacja w podziale na priorytety, postęp wdrażania Programu wg priorytetów

3.1.Oś priorytetowa 1: Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka

Celem niniejszej osi było tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości i gospodarki opartej na wiedzy. Ww. cel realizowano poprzez następujące cele szczegółowe:

- wsparcie dla rozwoju przedsiębiorstw poprzez zwiększenie dostępności do zewnętrznych źródeł dofinansowania,
- rozwój sieci instytucji otoczenia biznesu,
- stworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego i wzrostu potencjału innowacyjnego w regionie oraz transferu wiedzy,
- zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i wsparcie aktywności w zakresie współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej.

Realizacja wymienionych celów nastąpiło poprzez działania:

- 1.1 Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości,
- 1.2 Instytucje otoczenia biznesu,
- 1.3 Regionalny system innowacji,
- 1.4 Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu.

3.1.1.Osiągnięcie celów i analiza postępów

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów priorytetu

Tabela 4.1 Postęp rzeczowy wg priorytetów – Oś priorytetowa 1: *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka* stanowi załącznik nr 4.1 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych.*

Analiza jakościowa

Na realizację zadań w ramach osi priorytetowej I przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 288 640 033 EUR. W ramach przyznanych dodatkowych środków pochodzących z KRW i DT na zwiększenie alokacji w tej osi przeznaczono kwotę 18 239 164 EUR. Zgodnie z tabelami finansowymi alokacja EFRR wynosi 306 879 197 EUR.

Należy także zaznaczyć, iż w ramach osi priorytetowej I w wyniku pojawiających się wolnych środków w 2015 i 2016 roku zastosowano mechanizm elastyczności, o którym mowa w art. 77 Rozporządzenia 1083/2006, umożliwiający przesunięcie wolnych środków do innych osi RPO WP 2007-2013, aby w pełni wykorzystać alokowane środki unijne. Alokacja środków EFRR w osi I uwzględniająca zastosowanie mechanizmu elastyczności wynosi 289 766 528 EUR.

Powodem pojawiających się wolnych środków w 2015 i 2016 roku w ramach osi priorytetowej I była przede wszystkim zmiana kursu euro (wzrost kursu), odstąpienia od podpisania umów, rozwiązywanie umów z beneficjentami i pojawiające się oszczędności, które powstały w ramach zrealizowanych projektów. Mając na uwadze, iż na listach rezerwowych nie było projektów, które mogłyby być wybrane do dofinansowania oraz ze względu na kończący się okres programowania i termin rozliczania projektów, nie było możliwości przeprowadzenia dodatkowego konkursu celem wykorzystania uwolnionych środków w ramach osi priorytetowej I. W związku z powyższym IZ podjęła decyzję

o przesunięciu wolnych środków w wysokości 17 112 669 EUR do innych osi RPO WP 2007-2013.

Od początku realizacji Programu w ramach osi priorytetowej I *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka* przeprowadzono łącznie 19 konkursów. Kwota postawiona do konkursów przeznaczona na dofinansowanie (EFFR + BP) projektów wyniosła 187 548 183,79 EUR (830 819 699,37 PLN). Złożono 2 889 projektów z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 555 308 211,54 EUR (2 459 959 846,29 PLN), tj. 236% szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów, co świadczy o dużym zainteresowaniu beneficjentów wsparciem w tym obszarze.

Tabela 22. Nabory wniosków w ramach osi priorytetowej I RPO WP 2007-2013.

Działanie / schemat	Liczba naborów od uruchomienia Programu	Kwota postawiona w konkursach (PLN)	Kwota postawiona w konkursach (EUR)	Ilość wniosków złożonych od początku realizacji programu	Wartość złożonych wniosków - wnioskowana kwota dofinansowania (PLN)	Wartość złożonych wniosków - wnioskowana kwota dofinansowania (EUR)
Działanie 1.1	6	454 977 778,12	102 706 105,81	2 248	1 707 886 838,97	385 536 206,00
schemat A	2	111 189 842,12	25 099 853,75	18	145 675 285,00	32 884 553,83
schemat B	4	343 787 936,00	77 606 252,06	2 230	1 562 211 553,97	352 651 652,17
Działania 1.2	2	68 865 913,35	15 545 703,82	48	32 130 979,46	7 253 206,50
Działanie 1.3	4	90 000 000,00	20 316 485,70	182	514 306 784,64	116 098 960,39
konkursowe	4	90 000 000,00	20 316 485,70	167	161 056 776,00	36 356 752,07
kluczowe		-	-	15	353 250 008,64	79 742 208,32
Działanie 1.4	7	216 976 007,90	48 979 888,46	411	205 635 243,22	46 419 838,65
schemat A	4	199 609 819,18	45 059 667,08	25	155 048 439,84	35 000 437,90
kluczowy		-	-	3	17 929 950,06	4 047 484,16
schemat B	3	17 366 188,72	3 920 221,39	383	32 656 853,32	7 371 916,59
Razem dla osi	19	830 819 699,37	187 548 183,79	2 889	2 459 959 846,29	555 308 211,54

Łącznie w okresie realizacji Programu liczba wniosków ocenionych pozytywnie pod względem formalnym wyniosła 1 883 projekty na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania 405 533 594,84 EUR (1 796 473 271,77 PLN), w tym 18 projektów kluczowych na wartość dofinansowania 83 760 122,58 EUR (371 048 967,02 PLN). Zatwierdzono do realizacji 1 721 projektów na łączną kwotę dofinansowania 380 471 912,97 EUR (1 685 452 527,27 PLN), w tym 18 projektów kluczowych na wartość dofinansowania 83 760 122,58 EUR (371 048 967,02 PLN).

Tabela 23. Ocena formalna w ramach osi priorytetowej I RPO WP2007-2013.

Działanie / schemat	liczba wniosków po ocenie formalnej	Wartość dofinansowanie ogółem projektów (PLN)	Wartość dofinansowanie ogółem projektów (EUR)
Działanie 1.1	1504	1 205 697 693,62	272 172 666,11
Działania 1.2	36	23 532 925,42	5 312 292,70
Działanie 1.3	63	77 579 205,24	17 512 631,26
kluczowe	15	353 611 579,27	79 823 828,82
Działanie 1.4	262	118 614 480,47	26 775 882,18
kluczowy	3	17 437 387,75	3 936 293,77
Razem dla osi	1883	1 796 473 271,77	405 533 594,84

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Od początku realizacji Programu podpisano 1 272 umowy o wartości dofinansowania 303 073 645,19 EUR (1 342 585 940,83 PLN), w tym z EFRR 272 875 723,6 EUR (1 208 812 167,98 PLN).

Tabela 24. Podpisane umowy w ramach osi priorytetowej I RPO WP 2007-2013.

Działanie / schemat	ilość	Dofinansowanie (PLN)	Dofinansowanie (EUR)	Wartość dofinansowania EFRR (PLN)EFRR (PLN)	Wartość dofinansowania EFRR (PLN)EFRR (EUR)
Działanie 1.1	1006	828 911 194,88	187 117 360,41	704 574 513,33	159 049 755,83
Działania 1.2	31	18 000 637,46	4 063 441,04	15 300 541,74	3 453 924,86
Działanie 1.3	37	37 210 350,51	8 399 817,27	31 628 797,83	7 139 844,65
kluczowe	15	365 583 071,24	82 526 258,21	365 583 071,24	82 526 258,21
Działanie 1.4	180	78 769 724,86	17 781 377,65	77 614 281,96	17 520 549,44
kluczowy	3	14 110 961,88	3 185 390,61	14 110 961,88	3 185 390,61
Razem dla osi	1272	1 342 585 940,83	303 073 645,19	1 208 812 167,98	272 875 723,60

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Zatwierdzono 4 586 wniosków o płatność na łączną kwotę dofinansowania 302 051 560,02 EUR (1 338 058 205,72 PLN), w tym z EFRR 271 836 948,04 EUR (1 204 210 496,12 PLN).

Od początku realizacji Programu zakończono realizację 1 268 projektów o wartości dofinansowania z EFRR 268 460 272,19 EUR (1 189 252 159,78 PLN).

Tabela 25. Projekty zakończone w ramach osi priorytetowej I RPO WP2007-2013

Działanie / schemat	Liczba zakończonych projektów	Wartość dofinansowania EFRR (PLN)	Wartość dofinansowania EFRR (EUR)
Działanie 1.1	1003	692 389 854,48	156 299 206,41
Działania 1.2	30	14 707 644,64	3 320 089,02
Działanie 1.3	37	30 582 851,65	6 903 734,09
kluczowe	15	362 315 204,70	81 788 574,17
Działanie 1.4	180	75 350 391,62	17 009 501,71
kluczowy	3	13 906 212,69	3 139 170,79
Razem dla osi	1 268	1 189 252 159,78	268 460 272,19

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Projekty, które wg stanu na 31 grudnia 2016 r. nie mają zatwierdzonego wniosku o płatność końcową:

- 3 projekty (RPPK.01.01.00-18-395/13, RPPK.01.01.00-18-772/09, RPPK.01.02.00-18-027/12), w których stwierdzono nieprawidłowości skutkujące koniecznością rozwiązania umowy o dofinansowanie i zwrotu wypłaconych środków,
- 1 projekt (RPPK.01.01.00-18-042/09) stwierdzono nieprawidłowości mogące skutkować rozwiązaniem umowy o dofinansowanie i koniecznością zwrotu części lub całości wypłaconego dofinansowania.

W ramach wydatków publicznych wykazanych w poświadczeniach i deklaracjach wydatków skierowanych przez Instytucję Certyfikującą do Komisji Europejskiej zadeklarowano 341 334 108,14 EUR wydatków kwalifikowanych, co stanowi 94,54% środków (wspólnotowych i krajowych) przeznaczonych na realizację osi priorytetowej I.⁵⁵

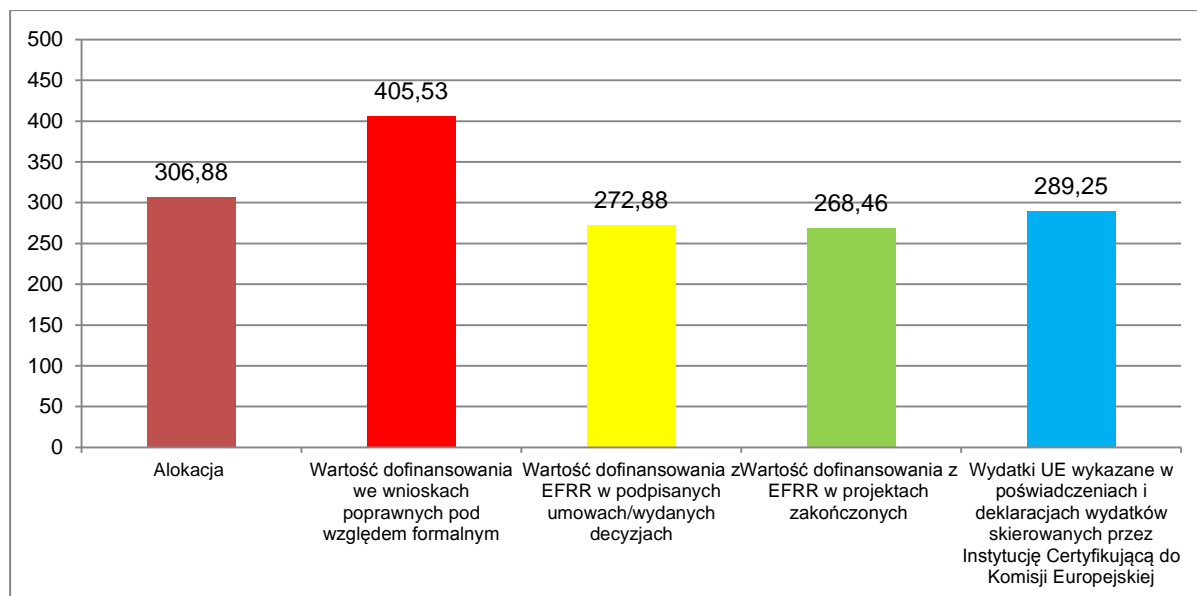
W zakresie osi priorytetowej I certyfikowano do KE środki EFRR w wysokości 289 246 987,21 EUR, co stanowi 94,26% zobowiązań UE na lata 2007-2013 w ramach osi priorytetowej I.⁵⁶

⁵⁵ Procent został obliczony do alokacji środków UE i krajowych publicznych, która została zawarta w tabeli finansowej nr 18 RPO WP 2007-2013

⁵⁶ Procent został obliczony do alokacji środków UE, która została zawarta w tabeli finansowej nr 18 RPO WP 2007-2013

Zgodnie z RPO WP 2007-2013 maksymalny poziom wkładu wspólnotowego w osi priorytetowej I wynosił 85%. W ramach Deklaracji wydatków Instytucji Certyfikującej przekazanej do KE w dniu 2 stycznia 2017r. poziom wkładu UE wyliczony na podstawie wydatków kwalifikowalnych – podstawa certyfikacji wyniósł 84,74%. Jest to poziom zgodny z powyższymi założeniami.

Wykres 15. Stan wdrażania I osi priorytetowej od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI SIMIK (07-13).

W związku z dodatkową alokacją środków z KRW i dostosowania technicznego w ramach osi I RPO WP dokonano w ramach renegotiacji Programu zmian wskaźników. Zmiany były spowodowane również realokacjami środków w ramach osi I. Dotyczyły przede wszystkim:

- dodania nowych wskaźników,
- zmiany (zwiększenia lub zmniejszenia) wartości docelowych wskaźników, w związku z przeprowadzonymi badaniami ewaluacyjnymi oraz analizami Instytucji Zarządzającej RPO WP,
- doprecyzowania nazwy wskaźników,
- zmian tabel finansowych.

Postęp rzeczowy

Postęp rzeczowy na poziomie osi priorytetowej I *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka* monitorowano w ramach 25 wskaźników, w tym 16 produktu i 9 rezultatu.

Tabela 26. Realizacja wskaźników w I osi priorytetowej

		Przedziały osiągnięcia wartości docelowych wskaźników		
Działanie	liczba wskaźników	0-75%	75-125%	pow.125%
1.1	17	-	5	12
1.2	2	1	1	-
1.3	3	2	-	1
1.4	3	1	2	-
Razem oś	25	4	8	13

Analizując powyższe dane należy stwierdzić, iż w ramach ww. osi priorytetowej 84% wskaźników osiągnęło wartości docelowe pow. 75%. Opis wskaźników, które osiągnęły wartość docelową powyżej 125% oraz poniżej 75% zawarto w *Analizie jakościowej* w zakresie działań oraz w załączniku nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

Jednym z celów I osi priorytetowej było przyczynienie się do wzrostu krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki regionu. Podstawowym adresatem realizowanych przedsięwzięć były firmy z kategorii mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa. Jak wskazują dane uzyskane m.in. dzięki monitoringowi wskaźników, realizacja projektów w ramach RPO WP 2007-2013 przyczyniała się do zaspokajania potrzeb rozwojowych regionu, a w szczególności do rozwoju przedsiębiorczości, gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności. Uzyskane dzięki temu zwiększenie efektywności stworzyło warunki do wzrostu zatrudnienia w firmach kategorii MŚP, zaś wskaźnik *Liczba utworzonych miejsc pracy (brutto, zatrudnienie w pełnym wymiarze godzin, wynik wsparcia inwestycyjnego przedsiębiorstw)* osiągnął w I osi priorytetowej wartość 3 583,3 EPC. Trzeba zaznaczyć, że pomimo kryzysu gospodarczego i wysokiego bezrobocia w województwie podkarpackim wartość ww. wskaźnika jest na wysokim poziomie.

Ponieważ w województwie podkarpackim część obszaru charakteryzuje dynamiczny rozwój, a część cechuje stagnacja społeczna i gospodarcza, powiązana niejednokrotnie z pewnym zapóźnieniem cywilizacyjnym, uwzględniano w toku wdrażania osi priorytetowej I konieczność likwidowania tych różnic rozwojowych. W RPO WP 2007-2013 wyodrębniono obszary najbardziej zmarginalizowane gospodarczo. Dla niwelowania różnic wewnątrzregionalnych stworzono m.in. preferencje dla firm z terenów zmarginalizowanych. Odzwierciedlały to kryteria: Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców oraz Lokalizacja na obszarach wiejskich lub w powiatach, gdzie stopa bezrobocia jest wyższa od stopy bezrobocia dla województwa. Wsparcie obszarów zmarginalizowanych, które m.in. utraciły swoje dotychczasowe funkcje i kierunki rozwojowe (np. tereny po przemyśle siarkowym) stwarzało możliwości do wykorzystania ich potencjału. Znaczną część tych terenów charakteryzują walory przyrodnicze, krajobrazowe, a więc – turystyczne. Dokonując wyboru projektów uwzględniano ten aspekt prorozwojowy, sprzyjało temu kryterium preferujące projekty z branży turystycznej.

Przedsiębiorczość

Nie bez znaczenia dla rozwoju mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw było dofinansowanie udzielone regionalnym funduszom pożyczkowym i poręczeniowym, w ramach działania 1.1. schemat A *Wsparcie kapitałowe funduszy*. Instrumentom inżynierii finansowej udzielono wsparcia na kwotę 28 468 164,27 EUR (126 111 120,90 PLN). Dzięki temu przedsiębiorcy uzyskali łatwiejszy dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania – poręczeń, kredytów itp. Bezpośredni beneficjenci tego działania to regionalne i lokalne fundusze poręczeń kredytowych, fundusze mikropożyczkowe, pożyczkowe, w tym fundusze prowadzone przez instytucje otoczenia biznesu.

Średnia wartość udzielonej pożyczki w ramach RPO WP 2007-2013 wyniosła 11,15 tys. EUR (49,4 tys. PLN), przy czym wyraźnie widoczne były różnice w średniej wysokości udzielanych pożyczek pomiędzy poszczególnymi pośrednikami finansowymi oraz pomiędzy kolejnymi naborami. Średnia wartość pożyczki udzielonej w ramach naboru I (lata 2010-2013) wyniosła 8,53 tys. EUR (37,8 tys. PLN), podczas, gdy w ramach II naboru pożyczka miała wartość

blisko trzykrotnie większą: 24,54 tys. EUR (108,7 tys. PLN). Pożyczek o relatywnie najniższej wartości udzielała Fundacja Wspomagania Wsi (pożyczki o średniej wartości 3,23 tys. EUR (14,3 tys. PLN) w ramach I naboru i 8,19 tys. EUR (36,3 tys. PLN) w ramach II naboru). Na drugim biegunie znaleźli się pośrednicy finansowi prowadzący fundusze pożyczkowe, którzy udzielali pożyczek o 10-krotnie większej średniej wartości, zarówno w I naborze (Agencja Rozwoju Regionalnego "MARR" S.A.), jak i II naborze (Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. i Agencja Rozwoju Regionalnego "MARR" S.A.).

Zdecydowana większość pożyczek trafiła do mikroprzedsiębiorstw (96,1% w ujęciu ilościowym i 77,2% w ujęciu wartościowym). Udział małych przedsiębiorstw wyniósł odpowiednio 3,3% i 19,1%, zaś średnich przedsiębiorstw – 0,5% i 3,7%. Średnia wartość pożyczki, którą otrzymał mikro przedsiębiorca, wyniosła 8,83 tys. EUR (39,1 tys. PLN), mały przedsiębiorca – 62,76 tys. EUR (278,0 tys. PLN), zaś średni przedsiębiorca – 74,34 tys. EUR (329,3 tys. PLN)⁵⁷.

Orientacja pośredników na konkretny typ przedsiębiorcy wyróżniony pod względem wielkości jego przedsiębiorstwa najpełniej tłumaczy różnice w zakresie średniej wielkości udzielonej pożyczki. Przykładowo, Fundacja Wspomagania Wsi udzielała pożyczek wyłącznie mikro przedsiębiorcom, z kolei Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. i Agencja Rozwoju Regionalnego "MARR" S.A. w grupie swoich klientów posiadali relatywnie najwięcej małych i średnich przedsiębiorców (odpowiednio 35,3% w przypadku pierwszego z wymienionych pośredników oraz 23,9% w przypadku drugiego pośrednika)⁵⁸.

W odróżnieniu od funduszy pożyczkowych, w przypadku których okres wzmożonej aktywności przypadł na rok 2013, największa liczba i wartość udzielonych poręczeń dotyczyła roku 2011. W okresie obejmującym lata 2010-2013 udzielono przedsiębiorcom z obszaru województwa podkarpackiego ogółem 147 poręczeń na łączną kwotę 4,743 mln EUR (21,011 mln PLN). W porównaniu z pożyczkami wskaźnik liczby poręczeń był niższy przeszło 12-krotnie, a w ujęciu wartościowym – przeszło 4-krotnie, co wskazuje na mniejsze znaczenie tego instrumentu finansowego we wsparciu działalności przedsiębiorstw z terenu województwa podkarpackiego⁵⁹.

Średnia wartość udzielonego poręczenia wyniosła 32,26 EUR (142,9 tys. PLN), co oznacza blisko 3-krotnie wyższą wartość poręczenia w porównaniu z pożyczkami, jednakże nie uwzględniając mikropożyczek udzielonych przez Fundację Wspomagania Wsi obie wartości są porównywalne. W przeciwieństwie do pożyczek, gdzie wyraźnie zaznaczyły się różnice pomiędzy poszczególnymi pośrednikami finansowymi, obie instytucje pełniące funkcję pośredników dla udzielanych poręczeń w woj. podkarpackim posiadały w swoim portfelu poręczenia o porównywalnej wartości. Dostrzegalne za to były różnice w liczbie udzielonych poręczeń⁶⁰.

Poręczenia pożyczek relatywnie częściej niż pożyczki (których główną klientelę stanowią mikroprzedsiębiorstwa) trafiają do małych i średnich przedsiębiorców. Mikroprzedsiębiorstwa korzystają z niemal 2/3 ogólnej liczby udzielonych poręczeń (55,8% ich ogólnej wartości). Udział większych przedsiębiorstw wynosi 31,4% w ujęciu ilościowym i 34,2% w ujęciu

⁵⁷Ocena ex-ante instrumentów inżynierii finansowej dla RPO WP 2014-2020" IZ RPO WP

⁵⁸Tamże

⁵⁹Ocena ex-ante instrumentów inżynierii finansowej dla RPO WP 2014-2020" IZ RPO WP

⁶⁰Tamże

wartościowym w przypadku firm małych oraz odpowiednio 4,4% i 10,0% w przypadku firm średnich. Różnice w wysokości udzielanych poręczeń nie są znaczące pomiędzy firmami mikro 52,94 tys. EUR (234,5 tys. PLN) a małymi 66,21 tys. EUR (293,3 tys. PLN). Adresatem poręczeń o przeszło dwukrotnie większej wartości 138,67 tys. EUR (614,3 tys. PLN) są natomiast firmy średniej wielkości.⁶¹

Ilościowo najwięcej poręczeń zabezpieczało pożyczki i kredyty udzielane przedsiębiorcom z powiatów: rzeszowskiego (35), krośnieńskiego i ropczycko-sędziszowskiego (po 13), zaś najmniej z powiatów: bieszczadzkiego, leskiego i lubaczowskiego (po 1 poręczeniu).⁶²

Poręczenia o największej łącznie wartości zostały przyznane przedsiębiorcom mającym swoje siedziby w powiatach: rzeszowskim 866,16 tys. EUR (3837 tys. PLN), mieleckim 664,8 tys. EUR (2945 tys. PLN) i krośnieńskim 373,8 tys. EUR (1656 tys. PLN). Najmniejsze łączne wartości udzielonych poręczeń były udziałem przedsiębiorców z powiatów: lubaczowskiego 5,42 tys. EUR (24 tys. PLN), leskiego 9,03 tys. EUR (40 tys. PLN), jarosławskiego 58,69 tys. EUR (260 tys. PLN), sanockiego 55,53 tys. EUR (246 tys. PLN) i przeworskiego 62,3 tys. EUR (276 tys. PLN).⁶³

Przedsiębiorczość to dziedzina działalności gospodarczej oraz podejmowanie inicjatywy w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy, zakładania przedsiębiorstw i przyczyniania się do rozwoju gospodarczego. Rozwój przedsiębiorczości pozytywnie wpływa na wzrost gospodarczy i rynek pracy. Sukces w przedsiębiorczości w dużej mierze zależy od skłonności do podejmowania i rozwijania własnej działalności gospodarczej. Jest to obszar kluczowy dla rozwoju gospodarki napędzanej od lat wysiłkiem rodzinnych przedsiębiorstw.

Województwo podkarpackie nadal należy do województw o najniższym poziomie rozwoju gospodarczego w Polsce. Analiza wskaźnika liczby przedsiębiorstw ogółem na 1000 mieszkańców pokazuje, że na przełomie 2005–2009 zajmowało ostatnie miejsce wśród województw pod względem poziomu przedsiębiorczości⁶⁴.

W ramach RPO WP 2007-2013 w 2012r. IZ RPO WP przeprowadziła badanie ewaluacyjne pn. *Ewaluacja wkładu bezpośrednich dotacji inwestycyjnych udzielonych w ramach RPO WP we wzrost innowacyjności oraz konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw województwa podkarpackiego*. Głównym celem ewaluacji była ocena dotychczasowej interwencji wdrażanej w ramach działania 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości* schemat B - *Bezpośrednie dotacje kapitałowe*. Konkurs w ww. działaniu był pierwszym tak dużym instrumentem bezpośredniego wsparcia przedsiębiorstw, które miał do dyspozycji ZWP. Jego dotychczasową realizację ewaluator określił jako zgodną z podstawowym celem inwestycji, którym było wsparcie rozwoju istniejących przedsiębiorstw poprzez zwiększenie dostępności do zewnętrznych źródeł finansowania. Badanie wskazało, iż w województwie podkarpackim istnieje luka finansowa, uzasadniająca interwencję publiczną w postaci

⁶¹Tamże

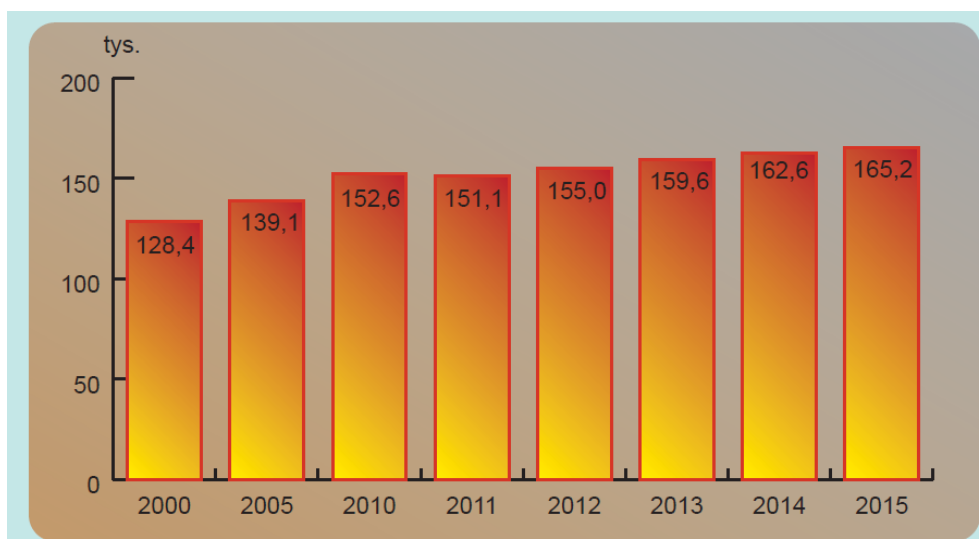
⁶²Tamże

⁶³Ocena ex-ante instrumentów inżynierii finansowej dla RPO WP 2014-2020” IZ RPO WP

⁶⁴Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podkarpackiego, Aktualizacja strategii rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2013, Regionalne Obserwatorium Terytorialne, Rzeszów 2013r.

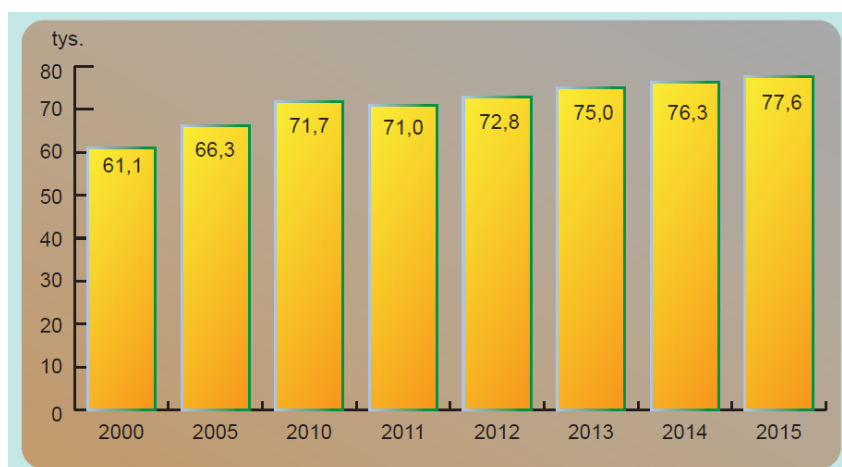
bezpośredniego wsparcia sektora przedsiębiorstw. Jednocześnie wdrażanie działania 1.1 wskazało na to, że wsparcie ma pozytywny wpływ na przedsiębiorstwa-beneficjentów.⁶⁵

Wykres 16. Podmioty gospodarki narodowej – stan na koniec 2015r.

Źródło: Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze regon w województwie podkarpackim – stan na koniec 2015r. GUS. Rzeszów 2016.

Wykres 17. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności – stan na koniec 2015r.

Źródło: Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze regon w województwie podkarpackim – stan na koniec 2015r., GUS, Rzeszów 2016r.

Analizując dynamikę i strukturę podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON możemy zaobserwować zmiany zachodzące w rozwoju przedsiębiorczości na przełomie lat 2005-2015. W końcu 2015 r. w województwie podkarpackim w rejestrze REGON zarejestrowanych było 165,2 tys. podmiotów gospodarki narodowej. Stanowiły one 3,9% podmiotów zarejestrowanych w kraju. W porównaniu

⁶⁵Ewaluacja wkładu bezpośrednich dotacji inwestycyjnych udzielonych w ramach RPO WP we wzrost innowacyjności oraz konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw województwa podkarpackiego

z rokiem 2005 przyrost liczby podmiotów w województwie wyniósł 28,67%. Zdecydowaną większość podmiotów gospodarki narodowej skupia sektor prywatny. W roku 2015 w rejestrze REGON w województwie podkarpackim zarejestrowanych było 122,5 tys. osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (77,5% ogólnej liczby podmiotów), podczas gdy w 2009 r. – 112,3 tys. (77,4%)⁶⁶.

W końcu 2013 r. na 10 tys. ludności przypadało w woj. Podkarpackim 750 podmiotów, tj. o 29,0% mniej niż w kraju. W porównaniu z 2009 r. wskaźnik dla Podkarpacia wzrósł o 8,7%, podczas gdy w kraju przyrost wyniósł 7,7%. Oznacza to, że dynamika wzrostu w województwie była o 1 p. proc. wyższa niż w kraju, w wyniku czego zmniejszyła się dysproporcja pomiędzy województwem podkarpackim a Polską⁶⁷.

Instytucje otoczenia biznesu

Dla kształtowania rozwoju gospodarczego Podkarpacia ważne były przedsięwzięcia realizowane w ramach działania 1.2. *Instytucje otoczenia biznesu*. Wsparcie udzielane było instytucjom otoczenia biznesu, m.in. na inwestycje służące poszerzeniu i poprawie jakości oferty adresowanej do MŚP, przygotowaniu i wdrożeniu pakietów nowych usług, poszerzeniu udziału w lokalnych i regionalnych sieciach współpracy oraz realizowaniu działań promocyjnych i informacyjnych. 18 wiodących w regionie instytucji otoczenia biznesu zrealizowało 30 projektów, dzięki którym m.in. zmodyfikowano lub wdrożono ponad 140 nowych usług świadczonych przez te instytucje na rzecz przedsiębiorców. Przy zaangażowaniu mniejszej niż planowano liczby podmiotów osiągnięto nieco lepszy od zakładanego rezultat, wyrażony rozwojem oferty adresowanej głównie do MŚP.

Przykładem projektu realizowanego w ramach działania 1.2 jest projekt pt. *Wdrożenie i modernizacja usług świadczonych przez PAKD Sp. z o.o. na rzecz MŚP*, którego beneficjentem było Podkarpacka Agencja Konsultingowo Doradcza Sp. z o.o. Celem projektu był przede wszystkim rozwój instytucji poprzez zwiększenie różnorodności usług świadczonych na rzecz podkarpackich firm z sektora MŚP oraz poprawę infrastruktury i warunków prowadzenia działalności. Realizacja projektu wpłynęła na poprawę dostępu przedsiębiorców do usług poprzez wprowadzenie rozwiązań umożliwiających lepszą i sprawniejszą komunikację, podniesienie jakości i profesjonalizmu świadczonych usług poprzez dostosowanie stosowanych procedur do standardów KSU i KSI oraz poprawę infrastruktury i warunków prowadzenia działalności poprzez zwiększenie zasobów lokalowych. Bezpośrednim rezultatem projektu było przede wszystkim wprowadzenie 4 nowych produktów/usług: informacyjnych, szkoleniowych i doradczych, modyfikacja 6 świadczonych obecnie usług oraz utworzenie 2 stanowisk pracy (1,5 etatu) związanych ze świadczeniem ww. usług. Wdrożenie nowych i modyfikacja istniejących usług, jak też inwestycja w infrastrukturę i wyposażenie w wysokiej jakości sprzęt pozwoliły na podniesienie standardu usług oraz rozszerzenie oferty beneficjenta, w wyniku czego nastąpiło wzmocnienie pozycji Podkarpackiej Agencji Konsultingowo-Doradczej na lokalnym i regionalnym rynku. Realizacja projektu przyczyniła się m.in. do zwiększenia dostępności do specjalistycznych usług doradczych, zwiększenia ilości firm, które stosują nowoczesne modele zarządzania (ciągłą optymalizację kosztów, zarządzanie nowym produktem, zarządzanie projektami finansowanymi z różnych źródeł), zwiększenia ilości firm

⁶⁶Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze regon w województwie podkarpackim stan na koniec 2015r. GUS Rzeszów

⁶⁷Tamże

zrzeszonych w powiązaniach kooperacyjnych funkcjonujących w regionie. Projekt wpisał się w cel działania 1.2, którym był rozwój sieci instytucji otoczenia biznesu.

Projekty zrealizowane w ramach działania 1.2 poprawiły bazę pozostającą w dyspozycji IOB oraz wyposażenie techniczne, w tym informatyczne, służące świadczeniu usług. Dzięki wsparciu lokalnych i regionalnych IOB nastąpiło wzmocnienie efektu pobudzenia przedsiębiorczości, uzyskanego dzięki dotacjom inwestycyjnym (synergia działania 1.2 oraz działania 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości* – schemat B *Bezpośrednio dotacje inwestycyjne*), a także poprzez udzielone przedsiębiorstwom dotacje w ramach działania 1.4 *Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu* – Schemat B *Projekty pozainwestycyjne*, na opracowanie strategii marketingowych, ofert targowych i wystawienniczych, organizację misji gospodarczych itp. (synergia 1.2 z 1.4 B). Na wysoką ocenę zasługuje wsparcie z RPO WP 2007-2013 udzielone Instytucjom Otoczenia Biznesu prowadzącym fundusze pożyczkowe i poręczeniowe (działanie 1.1 Schemat A). Oferta tych instytucji jest rzeczywistą odpowiedzią na potrzeby przedsiębiorców. Odnotowano znaczące zainteresowanie pożyczkami i poręczeniami, które były udostępnione w sposób szczególnie dogodny dla przedsiębiorców. W toku realizacji I osi priorytetowej RPO WP zaistniała komplementarność czasowa wsparcia przedsiębiorców. Po wykorzystaniu zasadniczej puli środków dotacyjnych ułatwiono dostęp do środków inwestycyjnych dedykowanych MŚP w formie pożyczek i poręczeń (realizacja zaleceń i rekomendacji KE).

IOB będące beneficjentami wsparcia w ramach działania 1.2 RPO WP 2007-2013 najczęściej wnioskowały o dofinansowanie działań mających na celu poprawę jakości istniejącej oferty usługowej, przygotowania i wdrożenia pakietu nowych usług. Drugim obszarem wsparcia, biorąc pod uwagę rodzaje działań podejmowanych w ramach wdrażanych projektów, były inwestycje niezbędne do właściwego funkcjonowania IOB lub sieci instytucji świadczących wyspecjalizowane usługi na rzecz przedsiębiorców – w szczególności usługi wprowadzenia innowacji do sektora MŚP. Głównym celem realizowanych projektów było zwykle tworzenie korzystnych warunków rozwoju oraz wzrost konkurencyjności sektora MŚP w województwie podkarpackim poprzez zwiększenie dostępności do specjalistycznych usług.

Do najbardziej poszukiwanych przez przedsiębiorców usług należały: wsparcie w zakresie pozyskiwania zewnętrznego finansowania, specjalistyczne doradztwo i szkolenia oraz bezpośrednie wsparcie finansowe. Coraz mniejszym zainteresowaniem ze strony przedsiębiorców cieszyły się przede wszystkim usługi informacyjne, doradcze i szkoleniowe o charakterze podstawowym. Zmiany w ofercie usługowej dokonywane były na bieżąco w zależności od zmieniającej się sytuacji i potrzeb przedsiębiorców.

Wg danych zawartych w biznesplanach, beneficjenci prognozowali, iż w rok po zakończeniu projektów liczba wyświadczonych usług dla przedsiębiorstw wzrośnie o 140% w stosunku do roku poprzedzającego (wzrost ten dot. szczególnie usług nietypowych, najmniejszy przewidywano natomiast w odniesieniu do podstawowego doradztwa). Wśród wdrożonych usług zdecydowanie dominowały nowe usługi. Najczęściej były to szkolenia, a także doradztwo i rozwiązania informatyczne.

Wpływ udzielonego wsparcia na kompetencje i konkurencyjność podkarpackich IOB miało następujące efekty: zwiększenie potencjału w zakresie świadczonych usług oraz poszerzenie oferty usług, poprawa wizerunku i wzrost rozpoznawalności instytucji, wzrost poziomu zatrudnienia w instytucji lub wzrost potencjału merytorycznego kadry, wdrażanie kolejnych,

nieprzewidzianych w projekcie usług, wzrost pozycji konkurencyjnej instytucji, a także nabycie cennego doświadczenia.

Instytucją otoczenia biznesu, z usług której najczęściej korzystały podkarpackie przedsiębiorstwa, była Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego. Spośród przedsiębiorstw korzystających z usług IOB prawie połowa była ich klientem od 2 do 5 razy w ciągu ostatnich 3 lat. Były to zwykle młodsze firmy (powstałe w latach 2001-2010), niż te niekorzystające z usług IOB (powstałe w latach 1991-2000). Wielkość przychodów w obu kategoriach firm nie różni się istotnie pod względem statystycznym.

Jeśli chodzi o branże badanych przedsiębiorstw, to wśród przedsiębiorstw korzystających z usług IOB znajdowało się stosunkowo więcej firm prowadzących działalność w ramach sekcji C. Przetwórstwo przemysłowe, N. Działalność w zakresie usług administrowania, J. Informacja i komunikacja oraz P. Edukacja. Przedsiębiorstwa korzystające z usług IOB pochodziły z mniejszych miejscowości aniżeli podmioty niekorzystające z takich usług. Jeżeli chodzi natomiast o zasięg prowadzonej działalności to był on w tym przypadku szerszy (najczęściej ogólnopolski).

Najpopularniejszą usługą IOB okazały się szkolenia, skorzystała z nich nieco ponad połowa badanych przedsiębiorstw. Popularne były też usługi informacyjne oraz udostępnianie infrastruktury. Najwyższe oceny uzyskały takie usługi jak: doradztwo w zakresie transferu technologii, doradztwo prawne i podatkowe oraz audyt technologiczny. Oceniono je najlepiej pod względem dopasowania do potrzeb, przydatności w praktyce prowadzenia działalności gospodarczej, a także jako usługi o najwyższej jakości i wzbudzające najwyższy poziom zadowolenia klientów. Do najczęstszych oczekiwań przedsiębiorców należały usprawnienia działania przedsiębiorstwa oraz zwiększenie wiedzy i kompetencji kadry.⁶⁸

W ramach RPO WP 2014-2020:

- szczególny nacisk położono na wspomaganie procesu świadczenia przez IOB tych usług, które zgodnie z tendencjami występującymi na rynku tego rodzaju usług ocenić należy jako obecnie najistotniejsze lub rozwojowe.
- w sposób szczególny premiiowane będą przedsięwzięcia o charakterze partnerskim.
- w sposób szczególny wspomagać proces nawiązywania i utrzymywania współpracy pomiędzy instytucjami otoczenia biznesu a jednostkami naukowo-badawczymi,
- podjęcie na szczeblu regionalnym skoordynowanych działań promujących sektor IOB, wskazujących dobre praktyki (przykłady sukcesów firm, które skorzystały ze wsparcia IOB) oraz stworzenie instrumentów skutecznego informowania firm o ofercie IOB.
- należy dążyć do zapewnienia jak największej dostępności (tj. dostępności na poziomie lokalnym) podstawowych usług doradczych i informacyjnych świadczonych bezpłatnie na rzecz przedsiębiorstw.

B+R

W ramach działania 1.3 *Regionalny system innowacji* wsparcie udzielane było na prowadzenie prac badawczo-rozwojowych, których efektem było podniesienie innowacyjności gospodarki regionu. O dofinansowanie starały się szkoły wyższe, jednostki naukowe, a także przedsiębiorcy. Przedsięwzięcia miały zarówno charakter inwestycyjny, jak

⁶⁸ Raport końcowy badania ewaluacyjnego pn. *Wpływ wsparcia RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 na funkcjonowanie Instytucji otoczenia biznesu*, Rzeszów, 2013r.

i badawczy. Zrealizowano 52 projekty, w tym 32 w zakresie prac badawczo-rozwojowych, a 20 inwestycyjnych. Spośród przedsięwzięć inwestycyjnych – obok realizowanych przez uczelnie wyższe – na szczególną uwagę zasługuje 12 projektów pod ogólną nazwą Centra Transferu Nowoczesnych Technologii Wytwarzania. Powstała infrastruktura okazała się wyjątkowo pożądaną i jest intensywnie wykorzystywana. Obrazują to osiągnięte już wskaźniki: *Liczba przedsiębiorstw korzystających z wybudowanych lub przebudowanych obiektów dydaktycznych na potrzeby transferu wiedzy w zakresie nowoczesnych technologii* – wartość 53 szt. oraz *Liczba pracowników przedsiębiorstw korzystających z wyposażonych obiektów dydaktycznych na potrzeby transferu wiedzy w zakresie nowoczesnych technologii* – wartość 904 os.

Nakłady na działalność B+R w województwie podkarpackim wyniosły w roku 2005 – 111,6 mln PLN (0,30% PKB) PLN. Udział województwa podkarpackiego w krajowych nakładach ogółem na działalność B+R w 2014 r. wyniósł 2%. (10 miejsce w kraju). Natomiast w roku 2015 nakłady ogółem na B+R wzrosły w województwie do 908,9 mln PLN co stanowiło 5% udziału w kraju (7 miejsce).⁶⁹

Pod względem wielkości nakładów na działalność B+R liczonych na 1 mieszkańca województwo podkarpackie w stosunku do innych regionów Polski zajęło w 2015 r., wysoką 4 pozycję, po woj. mazowieckim, pomorskim i małopolskim. W porównaniu z rokiem 2005 odnotowało znaczący wzrost w tym zakresie. Wartość nakładów na B+R w przeliczeniu na 1 zatrudnionego w działalności B+R wyniosła natomiast w 2015 r. 114,6 tys. PLN i była wyższa od średniej krajowej (97,08 tys. PLN).⁷⁰

Pod względem relacji nakładów na B+R do PKB (w cenach bieżących) Podkarpacie wypada bardzo wysoko na tle innych regionów (3 miejsce w kraju), ich poziom wynosi 1,38% PKB.⁷¹

Tabela 27. Relatywne nakłady na B+R

Jednostka terytorialna	na 1 mieszkańca		na 1 zatrudnionego w B+R		relacja do PKB (ceny bieżące)		nakłady ogółem na B+R	
	2005	2015	2005	2015	2005	2014	2005	2015
	PLN	PLN	tys. PLN	tys. PLN	-	-	mln PLN	mln PLN
Polska	146	469,7	45,2	114,4	0,57	0,94	5574,5	18060,7
Łódzkie	124	294	41,3	83	0,52	0,67	320,5	734,6
Mazowieckie	451	1300,6	68,8	159,6	1,1	1,7	2322,8	6946,1
Małopolskie	224	628,5	47,1	104,8	1,02	1,38	731,9	2118,6
Śląskie	93	295,4	38	96,5	0,34	0,57	438,5	1352,2
Lubelskie	84	342,4	25,9	94,6	0,48	1,03	182,9	733,7
Podkarpackie	53	427,2	35,7	114,6	0,3	1,38	111,6	908,9
Podlaskie	51	252,6	25,7	102,8	0,27	0,6	61,4	300,7
Świętokrzyskie	15	207,1	14,5	151,8	0,08	0,34	19,5	261
Lubuskie	35	87,7	26,8	76,2	0,15	0,18	35,8	89,4
Wielkopolskie	129	378,6	37,1	89,5	0,47	0,64	435,5	1315,1
Zachodnio-pomorskie	41	129,8	19,7	58,2	0,17	0,28	70	222,5
Dolnośląskie	120	441,2	37,9	104,6	0,45	0,74	346,5	1282

⁶⁹ Baza Danych Lokalnych, Urząd Statystyczny, Rzeszów 2016

⁷⁰ Baza Danych Lokalnych, Urząd Statystyczny, Rzeszów 2016

⁷¹ Tamże

Opolskie	27	121,3	18,5	66,1	0,12	0,34	28	121,2
Kujawsko-pomorskie	55	174,6	24,3	73	0,25	0,34	114,7	364,4
Pomorskie	132	501,6	43,9	122,8	0,52	1,05	288,7	1156,1
Warmińsko-mazurskie	46	107	28,8	55,1	0,24	0,27	66,2	154,3

Źródło: Baza Danych Lokalnych, Urząd Statystyczny, Rzeszów 2016

Jak wynika z badania ewaluacyjnego pn. „Ocena stopnia realizacji wskaźników RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007–2013”, przeprowadzonego w 2013 roku, problemy z osiągnięciem zakładanego wielkości wskaźnika *Liczba projektów z zakresu B+R* odnotowuje się niemalże we wszystkich RPO w Polsce, sytuacja województwa podkarpackiego nie jest wyjątkowa w skali kraju. Dodatkowo należy zaznaczyć, że w RPO WP założono stosunkowo wysoką wartość docelową omawianego wskaźnika, co niewątpliwie utrudnia jego 100% osiągnięcie. Wskaźnik *Liczba projektów współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a jednostkami badawczymi* jest powiązany ze wskaźnikiem powyższym – projekty te wliczają się do ogólnej puli projektów badawczo-rozwojowych.

Przykładem projektu z zakresu prac B+R jest projekt nr RPPK.01.03.00-18-007/11 pn. "Utworzenie zaplecza badawczo-rozwojowego w firmie ML System poprzez stworzenie fotowoltaicznego laboratorium badań i pomiarów ogniw krzemowych oraz organicznych". Jest to inwestycja w nowe środki trwałe, których zakup umożliwił podniesienie konkurencyjności firmy ML System oraz wprowadzenie zupełnie nowych usług z zakresu B+R do oferty Spółki. Firma, chcąc wzmocnić swoją konkurencyjność i podnieść poziom innowacyjności, zaczęła specjalizować się w projektowaniu zintegrowanych systemów opartych na technologii ogniw fotowoltaicznych (PV), służących uzyskaniu prądu elektrycznego z energii słonecznej. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom rynku, stworzono nowoczesne laboratorium badawczo-rozwojowe, dzięki któremu firma zapewniła dostęp dla przedsiębiorstw z branży przemysłu do urządzeń służących do pozyskiwania i wykorzystywania źródeł odnawialnej energii oraz firm z branży konstrukcji aluminiowych do usług z zakresu B+R. Cel został osiągnięty poprzez stworzenie warunków do prowadzenia wysokiej jakości usług z zakresu prac badawczo-rozwojowych, jak również powstanie innowacyjnego laboratorium wyposażonego w nowoczesną aparaturę badawczo-pomiarową, efektem czego wprowadzono nowe usługi z zakresu B+R skierowane dla przemysłu urządzeń służących do pozyskiwania i wykorzystywania źródeł odnawialnej energii. Ponadto stworzono trwałe i lepsze miejsca pracy. Dywersyfikacja działalności wynikała bezpośrednio z możliwości wykorzystania stworzonego w ramach projektu fotowoltaicznego laboratorium badań i pomiarów ogniw krzemowych i organicznych, wyposażonego w nowoczesną aparaturę badawczo-pomiarową. Specjalistyczna aparatura umożliwiła realizację zaawansowanych programów badawczych oraz prowadzenie prac projektowo-wdrożeniowych, zmierzających do opracowania zaawansowanych technologii z zakresu fotowoltaiki. W wyniku realizacji projektu stworzono 4 etaty badawcze (3 mężczyzn i 1 kobieta), dzięki czemu rozbudowany został dotychczasowy dział badawczo-rozwojowy firmy. Ponadto wzmocniła się konkurencyjność firmy poprzez świadczenie nowych usług z zakresu B+R (badania ogniw słonecznych, wielkości cząsteczek i analizy obrazu, własności fizykochemicznych, badania parametrów elektrycznych).

Przykładem inwestycji z zakresu infrastruktury badawczo-naukowej jest również projekt kluczowy zrealizowany przez Uniwersytet Rzeszowski pn. Przyrodniczo – Medyczne Centrum Badań innowacyjnych. W ramach projektu wybudowano laboratoria o powierzchni

12 931,78 m². Powierzchnia ta w całości została dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. Zakupiono 218 szt. aparatury naukowo-badawczej, która wchodzi w skład infrastruktury badawczo - rozwojowej w zakresie: wpływu biodegradacji środowiska na stan zdrowia, opracowania nowych metod leczenia, pielęgnowania i rehabilitacji, analizy czynników genetycznych, chorób układu krążenia, oddechowego i nerwowego, analizy procesu starzenia, profilaktyki i leczenia. Utworzono 45,71 etatów badawczych. W Wydziale Medycznym funkcjonuje Instytut Fizjoterapii, Instytut Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu oraz Instytut Położnictwa i Ratownictwa Medycznego, a w trzech instytutach funkcjonuje 10 katedr, 13 zakładów, 32 pracownie.

Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu

Ważne dla rozwoju przedsiębiorczości były przedsięwzięcia finansowane w ramach działania 1.4 *Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu*, zarówno w części inwestycyjnej (schemat A), jak i nieinwestycyjnej (schemat B).

Przedsięwzięcia inwestycyjne polegały na kompleksowym uzbrojeniu i przygotowaniu terenów dla przyszłych inwestorów w celu poszerzania możliwości prowadzenia działalności gospodarczej. Pozwoliło to na uzbrojenie ok. 191 ha udostępnionych następnie inwestorom na warunkach rynkowych przez jednostki samorządu terytorialnego. Wskaźnik rezultatu Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach już osiągnął wartość 37 szt.

Beneficjentami działania 1.4. schemat B *Projekty nieinwestycyjne* byli mikro-, małe, i średnie przedsiębiorstwa, jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia itp. Wnioskodawcy mogli uzyskać dotację na szeroko rozumiany udział w targach, misjach gospodarczych, kampaniach promocyjnych itp.

Jednym z przykładów osiągnięcia celów w zakresie działania 1.4 była realizacja projektu np. *Kompleksowe uzbrojenie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w rejonie drogi łączącej ulicę Grabskiego z ulicą Kwiatkowskiego w Stalowej Woli*. Celem projektu o wartości 4 792 666,27 EUR (21 231 032,31 PLN) była poprawa atrakcyjności inwestycyjnej i wzrost zainteresowania inwestorów lokowaniem swej działalności na terenie Stalowej Woli, a w konsekwencji napływ nowego kapitału inwestycyjnego. Realizacja przedmiotowego przedsięwzięcia w znacznym stopniu zaspokoi ich potrzeby inwestorów poszukujących atrakcyjnych terenów do prowadzenia działalności gospodarczej.

Miara sukcesu osi priorytetowej I

Do najważniejszych osiągnięć osi priorytetowej I zaliczyć m. in. należy:

- dofinansowanie 14 funduszy pożyczkowych i poręczeniowych kwotą środków UE w wysokości 24,2 mln EUR (107,19 mln PLN). Dofinansowane fundusze udzieliły łącznie 3 129 pożyczek i poręczeń na łączną kwotę 43 455 957,7 EUR (192 505 547 PLN),
- wsparcie 995 projektów podmiotów gospodarczych, które udostępniły ponad 1,1 tys. nowych produktów oraz wdrożyły 361 technologii,
- 18 instytucji otoczenia biznesu otrzymało wsparcie, w ramach którego utworzono 144 nowych lub zmodyfikowanych usług dla przedsiębiorstw,
- zorganizowanie/realizowanie 171 przedsięwzięć promocyjnych, w tym targów, imprez wystawienniczych,
- uzbrojono i przygotowano 191 ha powierzchnia terenów, na których otwarto 37 inwestycji,
- utworzono 3 670 miejsc pracy.

Potwierdzeniem realizacji założeń RPO WP 2007-2013 są dane w zakresie wskaźników społeczno-gospodarczych województwa podkarpackiego (Załącznik nr 5). W okresie 2005-2015 nastąpił:

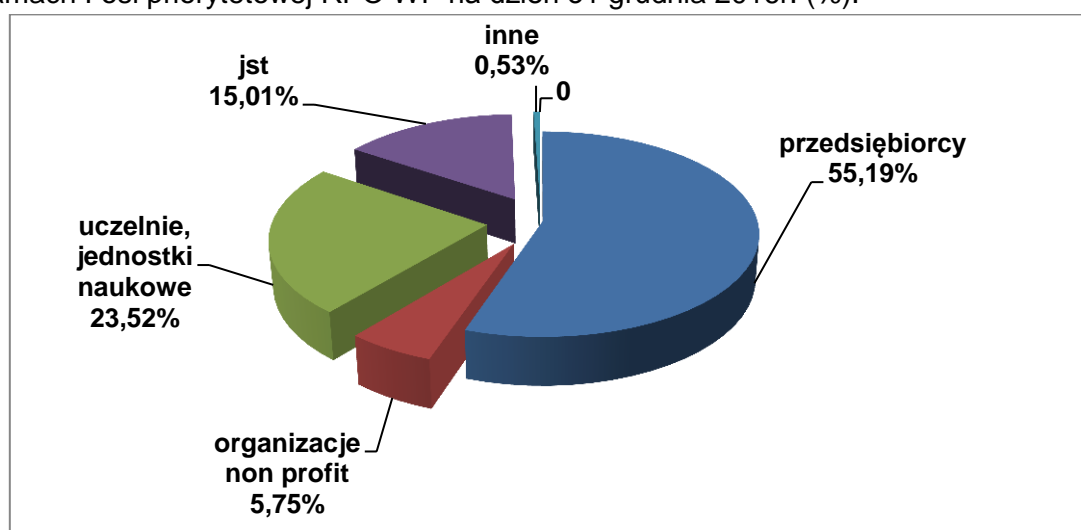
- wzrost liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON, gdzie w 2005r. było to 139 059 podmiotów gospodarki narodowej, natomiast w 2015r. zarejestrowano 165 155 podmiotów. Natomiast w sektorze prywatnym wzrost ten wynosi 19%.
- 100% wzrost nakładów inwestycyjnych (ceny bieżące) sektora prywatnego, gdzie w 2005r. wynosiły 3 268,7 mln PLN, natomiast w 2015r. 6 629,8 mln PLN.
- wzrost o 2,8 punktów procentowych wskaźnika zatrudnienia, gdzie w 2005r. był na wysokości 45,2%, natomiast w 2015r. 48%. W zakresie mężczyzn wzrost ten wynosi 4,7 punktów, a kobiet 0,8 punktów.

Działania wspierane w ramach niniejszej osi priorytetowej przyczyniły się do realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020: *Podniesienie krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki regionu poprzez wzrost jej innowacyjności, a tym samym efektywności, która stworzy warunki do zwiększenia zatrudnienia oraz wzrostu dochodów i poziomu życia ludności oraz Strategii Europa 2020 i jednocześnie wpisały się w poszczególne obszary Krajowego Programu Reform na rzecz realizacji Strategii Europa.*

Beneficjenci

Od początku realizacji Programu w ramach I osi priorytetowej dominującą grupę beneficjentów stanowili przedsiębiorcy, którzy zrealizowali 1 146 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 148 154 387,69 EUR (656 309 122,05 PLN). Natomiast uczelnie, jednostki naukowe zrealizowały 16 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 63 130 212,7 EUR (279 660 529,26 PLN), organizacje non profit (fundacje, stowarzyszenia) zrealizowały 36 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 15 439 002,35 EUR (68 393 236,52 PLN), jednostki samorządu terytorialnego zrealizowały 39 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 40 308 340,31 EUR (178 561 916,74 PLN) oraz inne formy prawne zrealizowały 31 projektów na łączną wartość dofinansowania 1 428 329,13 EUR (6 327 355,21 PLN).

Wykres 18. Udział poszczególnych grup beneficjentów wg wartości zakończonych projektów w ramach I osi priorytetowej RPO WP na dzień 31 grudnia 2016r. (%).

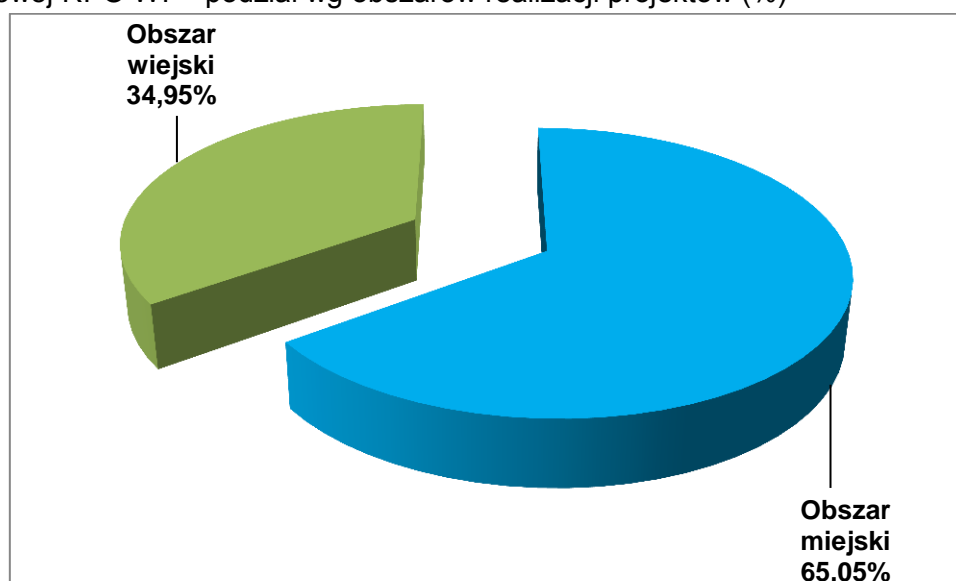
Źródło: KSI SIMIK (07-13).

Od początku realizacji Programu w ramach osi priorytetowej I zakończono 769 projektów zrealizowanych na obszarach miejskich, na łączną wartość dofinansowania z EFRR 174 640 289,55 EUR (773 639 018,67 PLN), natomiast na obszarach wiejskich zakończono 499 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 93 819 982,64 EUR (415 613 141,11 PLN).

Jak widać z powyższego, znaczną większość projektów zrealizowano na terenach miejskich. Dominują tu przedsiębiorstwa usługowe w mniejszym stopniu oparte na wiedzy, w tym szczególnie handel hurtowy i detaliczny oraz inne usługi oparte na wiedzy.

Na terenach wiejskich dominują projekty zrealizowane w ramach Sekcji C Przemysł średnioniskiej i niskiej technologii oraz przedsiębiorstwa usługowe w mniejszym stopniu oparte na wiedzy, w tym szczególnie handel hurtowy i detaliczny.

Wykres 19. Rozkład dofinansowania projektów w podpisanych umowach w ramach I osi priorytetowej RPO WP– podział wg obszarów realizacji projektów (%)

Źródło: KSI SIMIK (07-13).

Na terenie województwa podkarpackiego występują obszary zmarginalizowane gospodarczo, charakteryzujące się wysoką stopą bezrobocia, małą liczbą podmiotów gospodarczych, niskimi nakładami inwestycyjnymi w przedsiębiorstwach oraz niewielką wartością produkcji sprzedanej przemysłu (załącznik nr 6 do Programu).

Od początku realizacji Programu w ramach I osi priorytetowej na obszarze defaworyzowanym zrealizowano 193 projekty (co stanowi 15% wszystkich projektów I osi priorytetowej), na łączną wartość dofinansowania z EFRR 25 245 487,67 EUR (111 834 985,81 PLN) (co stanowi 10% wartości wszystkich projektów I osi priorytetowej), w tym powiat:

- bieszczadzki 12 projektów, na łączną wartość dofinansowania z EFRR 2 713 606,38 EUR (12 021 004,92 PLN),
- brzozowski 23 projekty, na łączną wartość dofinansowania z EFRR 2 061 717,75 EUR (9 133 203,46 PLN),
- kolbuszowski 36 projektów, na łączną wartość dofinansowania z EFRR 4 868 377,7 EUR (21 566 426,36 PLN),

- leski 22 projekty, na łączną wartość dofinansowania z EFRR 2 354 318,41 EUR (10 429 395,14 PLN),
- lubaczowski 20 projektów, na łączną wartość dofinansowania z EFRR 2 446 321,18 EUR (10 836 958,2 PLN),
- niżański 28 projektów, na łączną wartość dofinansowania z EFRR 1 540 640,16 EUR (6 824 881,85 PLN),
- przemyski 17 projektów, na łączną wartość dofinansowania z EFRR 4 063 358,76 EUR (18 000 272,98 PLN),
- strzyżowski 35 projektów, na łączną wartość dofinansowania z EFRR 23 022 842,9 EUR (23 267 819,83 PLN).

Spośród 161 projektów dotacji inwestycyjnych dla MŚP ok. 17% dotyczy branży turystycznej. Najwięcej - 10 tych projektów realizowanych jest w powiecie leskim. Ogromne znaczenie dla obszarów opisywanych 8 powiatów ma fakt, iż projekty te generowały ponad 562 nowe miejsca pracy, z czego ponad 100 miejsc dotyczyło sektora turystyki, co daje średnio ponad 3 miejsca pracy na projekt na obszarach zmarginalizowanych, będących jednocześnie obszarami o wyjątkowych walorach przyrodniczych i turystycznych.

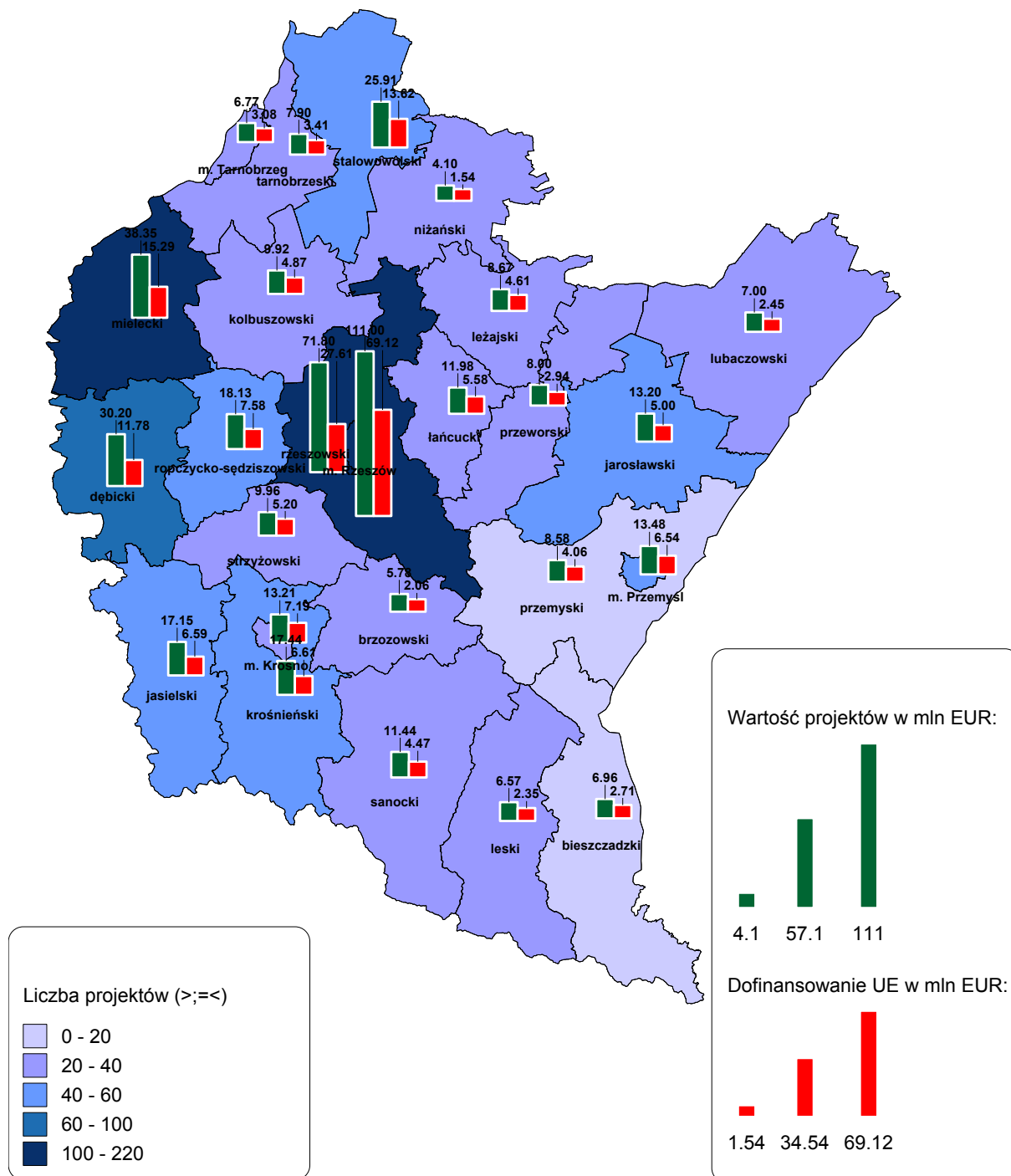
Na poprawę sytuacji w opisywanych powiatach w perspektywie długofalowej wpłynęło stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości poprzez kompleksowe uzbrojenie terenów wraz ze zwiększeniem dostępności terenów w celu m.in. zlokalizowania na nich podmiotów gospodarczych.

Przykładem wsparcia ww. terenów był m.in. projekt realizowany przez Gminę Kolbuszowa polegający na zagwarantowaniu odpowiednich warunków pod inwestycje poprzez efektywne zagospodarowanie i wykorzystanie wolnych terenów inwestycyjnych. Projekt realizowany był przede wszystkim ze względu na zbyt niski w stosunku do potrzeb przyszłych przedsiębiorców poziom uzbrojenia terenów inwestycyjnych. W efekcie realizacji projektu spełniony został jeden z głównych celów RPO WP, jakim jest przede wszystkim większa otwartość i dostępność przestrzenna Podkarpacia. Znalazło to m.in. odzwierciedlenie w ilości podmiotów gospodarki narodowej w sektorze prywatnym, a co za tym idzie w rosnących nakładach inwestycyjnych.

Wspieranie projektów z tych powiatów opierało się przede wszystkim na wykorzystaniu ich potencjału oraz stworzeniu warunków dla rozwoju przemysłu i usług, głównie turystycznych. Realizowane przedsięwzięcia stworzyły możliwości dywersyfikacji źródeł dochodów na tych obszarach, w oparciu o ich walory przyrodnicze i kulturowe, wykorzystanie położenia przy zewnętrznej granicy UE i bliskość rynków wschodnich.

Na poprawę sytuacji w opisywanych powiatach wpłynęło w perspektywie długofalowej tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości poprzez kompleksowe uzbrojenie terenów wraz ze zwiększeniem dostępności terenów w celu m.in. zlokalizowania na nich podmiotów gospodarczych. Skierowanie pomocy do wymienionych obszarów z pewnością wzmocni to wewnętrzną spójność województwa i zapewni to im możliwość poprawy zatrudnienia i wzrostu gospodarczego, co jest głównym celem osi I RPO WP.

Mapa 2. Projekty w ramach I osi priorytetowej wg miejsca realizacji – na podstawie podpisanych umów na dzień 31 grudnia 2016r.

W ramach I osi priorytetowej dofinansowanych zostało ponadto 30 projektów o charakterze regionalnym realizowanych na terenie wielu powiatów o wartości ogółem 54,14 mln EUR (239,826 mln PLN), w tym dofinansowanie z EFRR 42,19 mln EUR (186,91 mln PLN).

Informacje na temat projektów realizowanych w innych programach operacyjnych w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 w województwie podkarpackim zamieszczono w załączniku nr 17.

Projekty kluczowe

Pierwszy wykaz (Indykacyjny Plan Inwestycyjny RPO WP) przyjęto uchwałą ZWP z dnia 10 stycznia 2007 r. w zakresie osi priorytetowej I składał się z 2 projektów na łączną wartość dofinansowania 18,53 mln euro (82,09 mln PLN), co stanowiło 6% alokacji osi priorytetowej I.

W dniu 20 listopada 2007r. ZWP uchwałą nr 75/2517/07 podzielił projekt *Regionalnego Centrum Transferu Nowoczesnych Technologii Wytwarzania*, który pierwotnie miał być realizowany przez Miasto Rzeszów w partnerstwie z 10 jednostkami samorządu terytorialnego oraz Politechniką Rzeszowską na 12 odrębnych projektów realizowanych przez poszczególne podmioty.

W okresie realizacji Programu IZ RPO WP 2007-2013 przeprowadziła nabór projektów do *Indykacyjnego wykazu indywidualnych projektów kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013* w osi priorytetowej I w działaniu 1.4 *Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu* schemat A *Projekty inwestycyjne*, który przeprowadzono od 1 czerwca 2011r. do 15 czerwca 2011r. W ramach ww. naboru wpłynęło 10 propozycji, wpisano 1 projekt do wykazu.

Zgodnie z *Indykacyjnym wykazem indywidualnych projektów kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 na dzień 31 grudnia 2016r.* w ramach I osi priorytetowej zrealizowanych zostało 18 projektów kluczowych, w tym:

- 15 projektów kluczowych ramach działania 1.3 *Regionalny system innowacji*
- 3 projekty kluczowe w ramach działania 1.4 *Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu* schemat A – *Projekty inwestycyjne*.

Łączna wartość EFRR zakontraktowanych i zrealizowanych 18 projektów kluczowych wyniosła 84 927 744,96 EUR (376 221 417,39 PLN).

Tabela 28. Projekty kluczowe w ramach działania 1.3 *Regionalny system innowacji* z zakresu Infrastruktury B+R zrealizowane zostały przez uczelnie wyższe.

Lp.	Nazwa beneficjenta	Tytuł projektu	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (PLN)	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (EUR)
1	Uniwersytet Rzeszowski	Uniwersyteckie Centrum Innowacji i Transferu Wiedzy Techniczno- Przyrodniczej	113 806 285,56	25 690 486,37
2	Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza	Budowa, rozbudowa i modernizacja bazy naukowo-badawczej Politechniki Rzeszowskiej	67 567 928,23	15 252 698,31
3	Uniwersytet Rzeszowski	Przyrodniczo - Medyczne Centrum Badań Innowacyjnych	85 530 821,18	19 307 618,95
			266 905 034,97	60 250 803,62

Wzmocnienie konkurencyjności gospodarki i podniesienie poziomu innowacyjności uczelni zostało osiągnięte poprzez stworzenie warunków do wzrostu potencjału gospodarczego

w regionie oraz transferu wiedzy, dzięki usytuowaniu w województwie podkarpackim nowoczesnej bazy naukowo – badawczej. Cele zostały osiągnięte dzięki m.in:

- stworzeniu warunków dla prowadzenia wysokiej jakości prac badawczo - naukowych;
- powstaniu innowacyjnych laboratoriów wyposażonych w nowoczesną aparaturę, urządzenia i oprogramowanie.

Tabela 29. Projekty kluczowe w ramach działania 1.3 *Regionalny system innowacji* z zakresu infrastruktury systemu oświaty zrealizowane przez Regionalne Centra Transferu Nowoczesnych Technologii Wytwarzania.

Lp.	Nazwa beneficjenta	Tytuł projektu	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (PLN)	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (EUR)
1	Powiat Kolbuszowski	Regionalne Centrum Transferu Nowoczesnych Technologii Wytwarzania – powiat kolbuszowski	5 541 306,91	1 250 887,58
2	Powiat Sanocki	Regionalne Centrum Edukacji Zawodowej i Nowoczesnych Technologii - powiat sanocki	1 910 836,52	431 349,81
3	Powiat Ropczycko-Sędziszowski	"Tworzenie bazy służącej kształceniu praktycznemu w zakresie nowoczesnych technologii - Powiat Ropczycko - Sędziszowski"	8 687 845,16	1 961 183,13
4	Powiat Mielecki	Regionalne Centrum Transferu Nowoczesnych Technologii Wytwarzania - Powiat Mielecki	12 714 672,11	2 870 193,93
5	Powiat Leżajski	Regionalne Centrum Transferu Nowoczesnych Technologii Wytwarzania – powiat leżajski	6 646 825,92	1 500 446,04
6	Powiat Strzyżowski	Regionalne Centrum Edukacji Zawodowej i Nowoczesnych Technologii w Strzyżowie	11 265 928,49	2 543 156,39
7	Powiat Łańcucki	Regionalne Centrum Transferu Nowoczesnych Technologii Wytwarzania - Powiat Łańcucki	8 795 007,77	1 985 373,88
8	Powiat Stalowowski	Regionalne Centrum Transferu Nowoczesnych Technologii Wytwarzania – powiat stalowowski	10 383 958,78	2 344 061,67
9	Gmina Miasto Rzeszów	Regionalne Centrum Kształcenia Zawodowego w Zakresie Nowoczesnych Technologii	8 473 737,77	1 912 850,80
10	Gmina Krosno	Regionalne Centrum Edukacji Zawodowej i Nowoczesnych Technologii w Krośnie	15 498 837,03	3 498 687,79
11	Powiat jasielski	Regionalne Centrum Transferu Nowoczesnych Technologii Wytwarzania - powiat jasielski	2 721 953,87	614 450,41
12	Powiat Tarnobrzeski	Regionalne Centrum Transferu Nowoczesnych Technologii Wytwarzania - powiat tarnobrzeski	2 769 259,40	625 129,10
			95 410 169,73	21 537 770,54

Mapa 3. Projekty kluczowe w ramach działania 1.3 z zakresu infrastruktury systemu oświaty zrealizowane przez Regionalne Centra Transferu Nowoczesnych Technologii Wytwarzania zgodnie z miejscem realizacji.

Celem głównym projektów było stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i wzrostu potencjału innowacyjnego w regionie oraz transferu wiedzy, poprzez wsparcie przedsięwzięć polegających na utworzeniu bazy służącej kształceniu praktycznemu w zakresie nowoczesnych technologii.

Cele szczegółowe zostały osiągnięte dzięki:

- powstaniu innowacyjnych laboratoriów technicznych wyposażonych w nowoczesne urządzenia i oprogramowanie, służące do praktycznej nauki zawodu,
- umożliwieniu kształcenia w zawodach poszukiwanych na regionalnym rynku pracy z wykorzystaniem najnowszych rozwiązań technologicznych,
- zwiększeniu liczby uczniów poprzez zwiększenie dostępu do edukacji zawodowej, informacji, nowoczesnej infrastruktury związanej z podniesieniem konkurencyjności i rozwojem ośrodków innowacyjności w regionie,
- zapewnieniu wysoko wykwalifikowanej kadry pracowniczej na lokalnym i regionalnym rynku pracy poprzez dostosowanie profilu nauczania do wymogów rynku pracy.

Tabela 30. Projekty kluczowe w ramach działania 1.4 *Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu* schemat A – *Projekty inwestycyjne z zakresu uzbrojenia terenów inwestycyjnych*.

Lp.	Nazwa beneficjenta	Tytuł projektu	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (PLN)	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (EUR)
1	Gmina Krosno	Rozwój strefy aktywności społeczno - gospodarczej w sąsiedztwie krosnieńskiego lotniska	9 650 225,33	2 178 429,61
2	Powiat Kolbuszowski	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych przy ul. Leśnej i Żytniej w Kolbuszowej	973 197,77	219 688,43

3	Gmina Trzebowniko	Budowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej łączącej Strefę S1 ze Strefą S1-3 Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego	3 282 789,59	741 052,75
			13 906 212,69	3 139 170,79

Głównym celem projektów było zagwarantowanie odpowiednich warunków pod inwestycje poprzez efektywne zagospodarowanie i wykorzystanie wolnych terenów. Oferta skierowana była głównie na wsparcie przedsiębiorcom zamierzającym podjąć lub rozszerzyć działalność gospodarczą, poprzez:

- udostępnienie potencjalnym inwestorom powierzchni produkcyjnej przeznaczonej na prowadzenie działalności gospodarczej.
- umożliwienie dotarcia do nowo powstałego obszaru z sektora MŚP działających na rynku lokalnym, dotychczas prowadzących działalność gospodarczą w obszarach zabudowy mieszkalnej.
- stworzenie dogodnych warunków dla nowych firm, na uzbrojonym obszarze znajdującego sprzyjające warunki do prowadzenia działalności oraz do podniesienia poziomu życia mieszkańców poprzez wzrost zatrudnienia w regionie.
- zwiększenie konkurencyjności oraz innowacyjności regionu

Zrealizowany został cel nadrzędny osi priorytetowej I RPO WP – „*tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i gospodarki opartej na wiedzy*” poprzez zbudowanie potencjału naukowego w ramach wsparcia infrastruktury B+R, który wpłynie pozytywnie na rozwój sektorów innowacyjnych, rozwój Doliny Lotniczej, jak również na podnoszenie kwalifikacji zawodowych obecnych i przyszłych pracowników przedsiębiorstw w zakresie korzystania z nowoczesnej infrastruktury B+R, a tym samym na wzrost potencjału innowacyjnego, zachowując przy tym szczególną dbałość o zasoby naturalne i środowiskowe regionu.

Przykładem realizacji celów, które przyczyniły się do realizacji założeń zawartych w Strategii Rozwoju Kraju, politykach/strategiach sektorowych oraz strategiach rozwoju województwa jest projekt kluczowy zrealizowany przez Gminę Miasto Krosno pn. „Regionalne Centrum Edukacji Zawodowej i Nowoczesnych Technologii w Krośnie”. Głównym celem projektu było utworzenie w mieście Krosno bazy służącej kształceniu praktycznemu w zakresie nowoczesnych technologii. W ramach projektu przebudowano powierzchnię 4 241,16 m² obiektów infrastruktury, w których utworzono pracownię i laboratoria do nauki zawodu, z branż motoryzacyjnej, lotniczej, mechanicznej, mechatronicznej. Zakupiono 228 szt. aparatury i urządzeń na potrzeby transferu wiedzy w zakresie nowoczesnych technologii, dzięki czemu uruchomiono laboratoria, m.in.: diagnostyki maszyn i urządzeń, napraw maszyn i urządzeń, silników spalinowych i budowy pojazdów, elektrotechniki i mechatroniki, mechatroniki, elektrotechniki i elektroniki, metrologii, materiałoznawstwa i badań konstrukcji lotniczych, obsługi naziemnej lotnictwa i napraw lotniczych, budowy i eksploatacji statków powietrznych, obróbki skrawaniem, obrabiarek konwencjonalnych, obrabiarek CNC, programowania obrabiarek CNC, CAD/CAM, pracownię informatyczną oraz obróbki cieplno-chemicznej, spawalnictwa.

W wyniku realizacji projektu 737 uczniów w roku szkolnym 2015/2016. skorzystało z infrastruktury dydaktycznej wspartej w wyniku realizacji projektów (wartość osiągnięta w 135,23% wartości założonej) oraz 130 pracowników przedsiębiorstw skorzystało z wyposażonych obiektów dydaktycznych (wartość osiągnięta w 118,18% wartości

założonej). Powstałe nowoczesne laboratoria zapewniały wysoko wykwalifikowaną kadrę pracowniczą, potrzebną na rynku lokalnym i regionalnym.

Informacje nt. równości szans kobiet i mężczyzn zawarto w punkcie 2.2.1, natomiast nt. cross-financingu podano w punkcie 2.6.3 sprawozdania.

Rekomendacje KE

W ramach ww. punktu zawarto wszystkie dotychczasowe rekomendacje KE w zakresie osi priorytetowej I wskazane w punkcie 2.1.6.3 *Rekomendacje Komisji Europejskiej*.

Działanie 1.1 Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości

Celem działania 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości* jest wsparcie rozwoju istniejących przedsiębiorstw poprzez zwiększenie dostępności do zewnętrznych źródeł finansowania. Na przedmiotowe działanie składają się następujące schematy:

- A. Wsparcie kapitałowe funduszy,
- B. Bezpośrednie dotacje inwestycyjne.

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów działania

Tabela 4.1.1 Postęp rzeczowy wg osi priorytetowej – Oś priorytetowa 1: *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka*, działanie 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości* stanowi załącznik nr 4.1 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz Załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

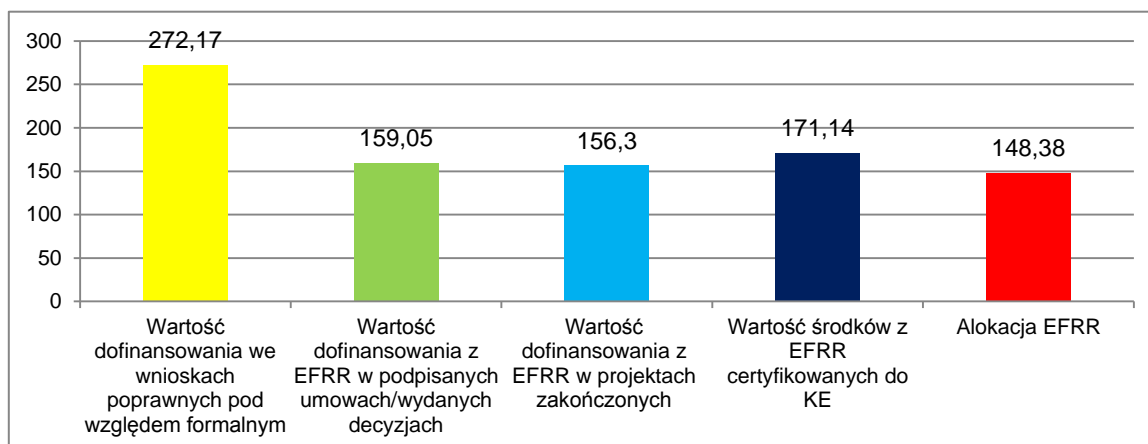
Postęp finansowy

Na realizację zadań w ramach działania przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 131 642 979 EUR. W ramach przyznanych dodatkowych środków pochodzących z KRW i DT, kwotę 16 734 651 EUR przeznaczono na zwiększenie alokacji w tym działaniu. Zgodnie z tabelami finansowymi alokacja EFRR wynosi 148 377 630 EUR. Po uwzględnieniu zastosowania mechanizmu w latach 2014 i 2015 elastyczności alokacja w tym działaniu wynosi 171 523 490 EUR.

Od początku realizacji Programu w ramach działania 1.1. przeprowadzono łącznie 6 konkursów. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursów wyniosła 102 706 105,81 EUR (454 977 778,12 PLN). Złożono 2 248 projektów z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 385 536 206 EUR (1 707 886 838,97 PLN), co stanowi 375% szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów. Ww. procent świadczy o bardzo dużym zainteresowaniu beneficjentów tym wsparciem.

Szczegółowe informacje nt. oceny formalnej wniosków, podpisanych umów oraz projektów zakończonych w zakresie ww. działania podano w punkcie *Analiza jakościowa osi priorytetowej I*.

Wykres 20. Stan wdrażania działania 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości* od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI SIMIK 07-13.

Wartość środków z EFRR certyfikowanych do KE w ramach działania 1.1. wynosi 171 136 777 EUR, co stanowi 115,34% alokacji.

Postęp rzeczowy

Realizacja projektów w ramach I osi priorytetowej działanie 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości* RPO WP 2007-2013 przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości. Beneficjentami tego działania były przedsiębiorstwa z sektora MŚP. Zrealizowane projekty w tym działaniu dotyczyły głównie inwestycji z zakresu rozbudowy lub rozszerzenia zakresu działania przedsiębiorstwa, zmian w procesie produkcyjnym lub sposobie świadczenia usług, a także unowocześnienia wyposażenia niezbędnego do prowadzenia działalności gospodarczej. Dodatkowo działanie te miało na celu zwiększenie dostępności do zewnętrznych źródeł finansowania oraz stworzenie nowych instrumentów zapewniających dostęp do kapitału dla sektora MŚP. W ramach działania środki przekazane zostały funduszom pożyczkowym i poręczeniowym, które pełniły rolę pośrednika na linii przedsiębiorca – instytucja finansująca. Prowadząc działalność pożyczkową/poręczeniową skierowaną dla przedsiębiorstw z sektora MŚP przyczyniły się do rozwoju MŚP z regionu województwa podkarpackiego oraz wzrostu ich konkurencyjności i innowacyjności.

W ramach działania 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości* w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 1003 projekty na wartość dofinansowania z EFRR 156 299 206,41 EUR (692 389 854,48 PLN).

Powyższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktów i rezultatów przypisanych do tego działania:

a) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte powyżej 125%:

- *Liczba projektów z zakresu bezpośredniego wsparcia inwestycyjnego dla MŚP.* Wskaźnik osiągnął wartość 989 szt., tj. 160% wartości docelowej (w wyniku renegotiacji Programu wartość docelowa wskaźników została zmniejszona z 1750 szt. do 620 szt.),
- *w tym liczba wspartych przedsiębiorstw - pierwsze 2 lata po rozpoczęciu działalności.* Wskaźnik osiągnął wartość 60 szt., tj. 171% wartości docelowej (w wyniku renegotiacji Programu wartość docelowa wskaźników zmniejszono z 317 szt. do 35 szt.),

- *Liczba projektów z zakresu bezpośredniego wsparcia inwestycyjnego dla małych przedsiębiorstw.* Wskaźnik osiągnął wartość 387 szt., tj. 171% wartości docelowej. (w wyniku renegotiacji Programu wartość docelowa wskaźników zmniejszono z 700 szt. do 226 szt.),
- *w tym liczba wspartych przedsiębiorstw - pierwsze 2 lata po rozpoczęciu działalności.* Wskaźnik osiągnął wartość 14 szt., tj. 233% wartości docelowej. (w wyniku renegotiacji Programu wartość docelowa wskaźników zmniejszono z 150szt. do 6szt.),
- *Liczba projektów z zakresu bezpośredniego wsparcia inwestycyjnego dla mikroprzedsiębiorstw.* Wskaźnik osiągnął wartość 362 szt., tj. 151% wartości docelowej. (w wyniku renegotiacji Programu wartość docelowa wskaźników zmniejszono z 700 szt. do 240szt.),
- *w tym liczba wspartych przedsiębiorstw - pierwsze 2 lata po rozpoczęciu działalności.* Wskaźnik osiągnął wartość 36 szt., tj. 180% wartości docelowej. (w wyniku renegotiacji Programu wartość docelowa wskaźników zmniejszono z 150szt. do 20szt.),
- *Liczba projektów z zakresu bezpośredniego wsparcia inwestycyjnego dla średnich przedsiębiorstw.* Wskaźnik osiągnął wartość 240 szt., tj. 156% wartości docelowej. (w wyniku renegotiacji Programu wartość docelowa wskaźników zmniejszono z 350szt. do 154szt.),
- *Liczba utworzonych miejsc pracy (brutto, zatrudnienie w pełnym wymiarze godzin, wynik wsparcia inwestycyjnego przedsiębiorstw.* Wskaźnik osiągnął wartość 3 583,3 szt., tj. 157% wartości docelowej.
w tym:
- *mężczyźni.* Wskaźnik osiągnął wartość 2 434,3 szt., tj. 214% wartości docelowej.
- *na obszarach wiejskich.* Wskaźnik osiągnął wartość 1 659,62 szt., tj. 207% wartości docelowej.
- *Liczba wspartych funduszy pożyczkowych.* Wskaźnik osiągnął wartość 11 szt., tj. 138% wartości docelowej.
- *Wartość pożyczek udzielonych przedsiębiorcom z sektora MŚP.* Wskaźnik osiągnął wartość 163 703 365,4 PLN, tj. 252% wartości docelowej.

Biorąc pod uwagę osiągnięte wartości wskaźników produktu i rezultatu, należy stwierdzić, że ww. wskaźniki przekroczyły o ponad 25% założone wartości docelowe. Jest to wynikiem pojawiających się wolnych środków w osi I, które powstały m.in. w ramach oszczędności na projektach, rezygnacji beneficjentów z realizacji projektów (odstępstwa od podpisania umów, rozwiązywanie umów). W związku z powyższym IZ zdecydowała o ogłoszeniu w 2013 roku dwóch dodatkowych konkursów skierowanych do sektora MŚP, aby efektywnie wykorzystać środki, które w ramach osi I przeznaczone są przede wszystkim dla przedsiębiorców. W wyniku przeprowadzonych w 2013 roku konkursów zostało zrealizowanych 342 projekty. Przyczyniło się to do znacznego wzrostu wskaźnika produktu *Liczba projektów z zakresu bezpośredniego wsparcia inwestycyjnego dla MŚP*, a w konsekwencji do wzrostu wskaźników rezultatu *Liczba utworzonych miejsc pracy*.

Trzeba zaznaczyć, iż wysokie wartości wskaźników w zakresie pożyczek świadczą o dużym zainteresowaniu przedsiębiorców bezpośrednimi datacjami inwestycyjnymi.

b) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 75-125%:

- *Liczba projektów z zakresu bezpośredniego wsparcia inwestycyjnego dla średnich przedsiębiorstw, w tym liczba wspartych przedsiębiorstw - pierwsze 2 lata po rozpoczęciu działalności.* Wskaźnik osiągnął wartość 10 szt., tj. 111% wartości docelowej. (w tym

- liczba wspartych przedsiębiorstw - pierwsze 2 lata po rozpoczęciu działalności)* (w wyniku renegotiacji Programu wartość docelowa wskaźników zmniejszono z 17szt. do 9szt.),
- *Liczba utworzonych miejsc pracy (brutto, zatrudnienie w pełnym wymiarze godzin, wynik wsparcia inwestycyjnego przedsiębiorstw) w tym: kobiety.* Wskaźnik osiągnął wartość 1149,03 szt., tj. 101% wartości docelowej.
 - *Dodatkowe inwestycje wykreowane dzięki wsparciu.* Wskaźnik osiągnął wartość 206,6 mln EUR, tj. 110% wartości docelowej.
 - *Liczba wspartych funduszy poręczeniowych.* Wskaźnik osiągnął wartość 3 szt., tj. 100% wartości docelowej.
 - *Wartość poręczeń udzielonych przedsiębiorcom z sektora MŚP.* Wskaźnik osiągnął wartość 36 979 887 PLN, tj. 116% wartości docelowej.

Realizacja projektów wspartych w ramach działania 1.1 zaspokoila potrzeby rozwoju regionu poprzez zwiększenie dostępności do zewnętrznych źródeł finansowania, a przez to przyczynila się do osiągnięcia celu głównego tego działania, tj. wsparcia rozwoju istniejących przedsiębiorstw. Ta forma wsparcia jest kontynuowana w programie na lata 2014-2020 poprzez dostęp do finansowania nowoczesnych technologii, co ułatwi szybszy rozwój małym i średnim przedsiębiorstwom. Pozwoli to na zniwelowanie dynamiki spadku udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej ich liczbie. Przewidywane wsparcie ukierunkowane jest na wzmocnienie potencjału innowacyjnego i zwiększenie inwestycji rozwojowych przedsiębiorstw. Nastąpi wzrost wykorzystania innowacji skutkujących trwałym rozwojem, a także wzrost wydajności i efektywności gospodarki. Rezultatem planowanej interwencji będzie zwiększenie nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach co pozwoli na zniwelowanie tendencji spadkowej udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw.

W perspektywie RPO WP 2014-2020 w ramach wskazanego obszaru interwencji, którego dotyczą ww. wskaźniki są realizowane w ramach osi priorytetowej *I Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka* PI1b *Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu*, PI3a *Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości* oraz PI 3c *Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług*.

Informacje na temat realizacji ww. wsk. w podziale na płeć podano w punkcie 2.1.1. *Zasada równości szans*.

Działanie 1.2 Instytucje otoczenia biznesu

Celem działania 1.2 *Instytucje otoczenia biznesu* był rozwój sieci instytucji otoczenia biznesu.

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów działania

Tabela 4.1.2 Postęp rzeczowy wg osi priorytetowej – Oś priorytetowa 1: *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka*, działanie 1.2 *Instytucje otoczenia biznesu* stanowi załącznik nr 4.1 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz Załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

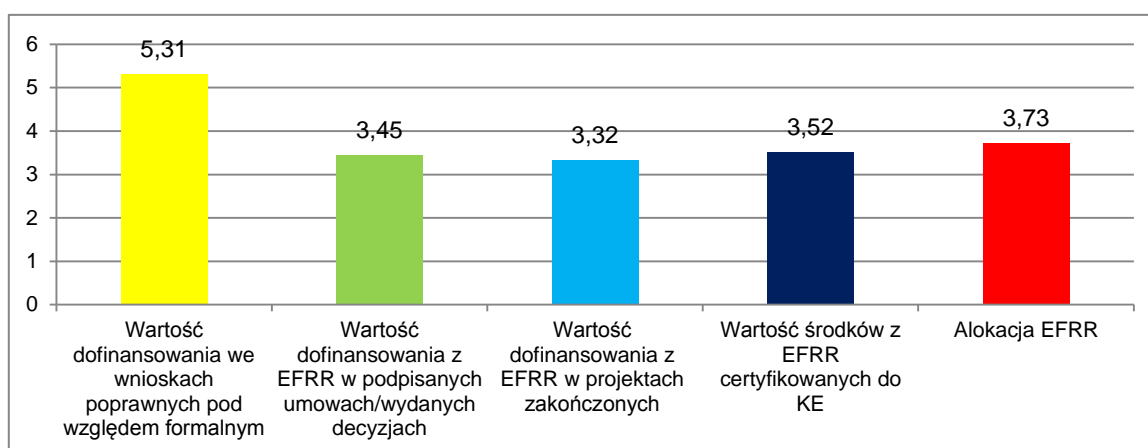
Postęp finansowy

Na realizację zadań w działaniu 1.2 *Instytucje Otoczenia Biznesu* przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 20 453 540 EUR. Niski stopień wykorzystania środków w tym działaniu spowodował, że środki z tego działania w wysokości 16 725 840 euro w wyniku realokacji w ramach osi zostały skierowane do innych działań. Zgodnie z tabelami finansowymi alokacja EFRR wynosi 3 727 700 EUR. Po uwzględnieniu zastosowania mechanizmu elastyczności w latach 2014 i 2015 alokacja w tym działaniu wynosi 3 608 128 EUR.

Od początku realizacji Programu w działaniu 1.2 przeprowadzono 2 konkursy. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w konkursie wyniosła 15 545 703,82 EUR (68 865 913,35 PLN). Złożono 48 projektów z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 7 253 206,5 EUR (32 130 979,46 PLN), co stanowi 47% szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów. Niski stopień wykorzystania środków postawionych w konkursach wynika z małego zainteresowania IOB aplikowaniem w ramach działania 1.2. Wśród głównych problemów i barier związanych z realizacją tych projektów można wymienić m.in.: niewystarczający potencjał organizacyjny i finansowy wnioskodawców, brak wykwalifikowanych pracowników, przygotowanych do pracy w specyfice sektora otoczenia biznesu, problemy kadrowe wynikające z niewystarczającego zaplecza finansowego, problemy lokalowe oraz kryzys gospodarczy.

Szczegółowe informacje nt. oceny formalnej wniosków, podpisanych umów oraz projektów zakończonych w zakresie ww. działania podano w punkcie *Analiza jakościowa osi priorytetowej I*.

Wykres 21. Stan wdrażania działania 1.2 *Instytucje otoczenia biznesu* od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI SIMIK 07-13

Wartość środków z EFRR certyfikowanych do KE w ramach działania 1.2 wynosi 3 521 958 EUR, co stanowi 94,37% alokacji.

Postęp rzeczowy

Realizacja projektów w ramach I osi priorytetowej działanie 1.2 *Instytucje otoczenia biznesu* RPO WP 2007-2013 przyczyniła się do rozwoju sieci instytucji otoczenia biznesu poprzez poprawę jakości istniejącej oferty usługowej, przygotowaniu i wdrożeniu pakietu nowych usług oraz wprowadzeniu inwestycji niezbędnych do właściwego funkcjonowania instytucji otoczenia biznesu świadczących wyspecjalizowane usługi na rzecz przedsiębiorców, a w szczególności wprowadzania innowacji do sektora MŚP.

W ramach działania 1.2 *Instytucje otoczenia biznesu* w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 30 projektów na wartość dofinansowania z EFRR 3 320 085,02 EUR (14 707 644,64 PLN).

Powyższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktu i rezultatów przypisanych do tego działania:

- a) Wskaźnik rezultatu, który został osiągnięty w przedziale 75-125% wartości docelowej:
 - *Liczba nowych i zmodyfikowanych usług dla przedsiębiorstw świadczonych przez wsparte instytucje otoczenia biznesu.* Wskaźnik osiągnął wartość 144 szt., tj. 111% wartości docelowej.
- b) Wskaźnik produktu, który został osiągnięty w przedziale 0-75% wartości docelowej:
 - *Liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu.* Wskaźnik osiągnął wartość 18 szt., tj. 72% wartości docelowej (w wyniku renegotiacji Programu wartość docelową wskaźnika zmniejszono z 52szt. do 25szt.)

Niższy stopień realizacji wskaźnika *Liczba wspartych instytucji otoczenia biznesu* w stosunku do wartości założonej w Programie wynika ze znacznie mniejszego niż zakładano zainteresowania IOB aplikowaniem o środki w ramach działania. Wśród głównych problemów i barier związanych z realizacją tych projektów można wymienić m.in. niewystarczający potencjał organizacyjny i finansowy wnioskodawców, problemy wynikające z konieczności angażowania środków w formie kredytów (dotacja w formie refundacji), problemy lokalowe oraz kryzys gospodarczy.

W 2010r. przeprowadzono pierwszy konkurs, w którym kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów wynosiła 11 031 154,96 EUR (48 866 913,35 PLN). W odpowiedzi na ogłoszony konkurs zostało złożonych 21 projektów na kwotę wnioskowanego dofinansowania 4 164 581,99 EUR (18 448 681,77 PLN), co stanowiło 38% wykorzystania alokacji przeznaczonej na dofinansowanie projektów. Instytucja Zarządzająca RPO WP 2007-2013 widząc niskie wykorzystanie alokacji oraz niski poziom osiągnięcia wskaźników podjęła decyzję o przeprowadzeniu drugiego konkursu, który został przeprowadzony w 2012 roku, w którym kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów wynosiła 4 514 774,6 EUR (20 000 000 PLN). W ramach tego naboru zostało złożonych 27 projektów na kwotę wnioskowanego dofinansowania 3 088 624,73 EUR (13 682 298,69 PLN), co stanowiło 68% alokacji przekazanej na dofinansowanie projektów z konkursu.

W ramach działania wspartych zostało 18 instytucji otoczenia biznesu, realizujących 30 projektów. W wyniku realizacji tych projektów zmodyfikowano/ wdrożono ponad 144 nowe usługi świadczone przez te instytucje na rzecz przedsiębiorców. Przy zaangażowaniu mniejszej niż planowano liczby podmiotów osiągnięto nieco lepszy od zakładanego rezultat, wyrażony rozwojem oferty adresowanej głównie do MŚP.

Biorąc pod uwagę IOB będące beneficjentami wsparcia w ramach działania 1.2 RPO WP najczęściej wnioskowały o dofinansowanie działań mających na celu poprawę jakości istniejącej oferty usługowej, przygotowania i wdrożenia pakietu nowych usług. Do najbardziej poszukiwanych przez przedsiębiorców usług były niewątpliwie te dotyczące wsparcia w zakresie pozyskiwania zewnętrznego finansowania, specjalistycznego doradztwa i szkoleń oraz bezpośredniego wsparcia finansowego. Zmiany w ofercie usługowej IOB dokonywane były na bieżąco w zależności od zmieniającej się sytuacji i potrzeb przedsiębiorców. Wśród wdrożonych usług zdecydowanie dominowały nowe usługi. Najczęściej były to szkolenia, a także doradztwo i rozwiązania informatyczne. Najpopularniejszą usługą IOB były niewątpliwie szkolenia. Wynika to z faktu, iż najczęstszym oczekiwaniem przedsiębiorców jest usprawnienie działania przedsiębiorstwa oraz zwiększenie wiedzy i kompetencji kadry. Drugim obszarem wsparcia były inwestycje niezbędne do właściwego funkcjonowania IOB świadczących wyspecjalizowane usługi na rzecz przedsiębiorców – w szczególności usługi wprowadzenia innowacji do sektora MŚP. Głównym celem realizowanych projektów było zwykle tworzenie korzystnych warunków rozwoju oraz wzrost konkurencyjności sektora MŚP w województwie podkarpackim poprzez zwiększenie dostępności do specjalistycznych usług.

Poprawa jakości istniejących ofert usługowych, wdrożenie nowych usług oraz wsparcie inwestycyjne w ramach RPO WP 2007-2013 niezbędne do właściwego funkcjonowania instytucji otoczenia biznesu świadczących usługi na rzecz przedsiębiorców, pozwoliło osiągnąć główny cel tego działania, jakim jest rozwój sieci instytucji otoczenia biznesu, a co za tym idzie, poprawę sytuacji regionu w zakresie wsparcia i doradztwa związanego z tworzeniem, prowadzeniem i rozwojem przedsiębiorstw.

W celu osiągnięcia lepszych warunków rozwoju przedsiębiorstw w RPO WP 2014-2020 przewidziano kontynuację wsparcia poprzez dostęp do profesjonalnych usług okołobiznesowych. Profesjonalizacja usług dla MŚP będzie uwzględniać gamę dotychczas oferowanych przez IOB jak również pakiety nowych usług dostosowanych do specyfiki konkretnych potrzeb.

Przykładem projektu realizowanego w ramach działania 1.2 jest projekt nr RPPK.01.02.00-18-012/12 zrealizowany przez INN puls Sp. z o.o., pn. Dywersyfikacja usług INN puls Sp. z

o. o. w Rzeszowie poprzez utworzenie Centrum Szkoleń Technicznych. Poprzez nabycie licencji, wyposażenie oraz dostosowanie infrastruktury do świadczenia nowych i znacząco zmodyfikowanych usług, wprowadzono do oferty szkolenia techniczne i szkolenia techniczne językowe. Działania te przyczyniły się do poprawy konkurencyjności i innowacyjności podkarpackim przedsiębiorców, szczególnie z sektora MŚP. Realizacja projektu pozwoliła na wprowadzenie do oferty unikatowych szkoleń skierowanych do kadr innowacyjnych firm działających w regionie oraz przyczyniła się do podniesienia, jakości świadczonych usług, czego efektem stał się wzrost liczby klientów.

Działanie 1.3 Regionalny system innowacji

Celem działania 1.3 *Regionalny system innowacji* jest stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i wzrostu potencjału innowacyjnego w regionie oraz transferu wiedzy.

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów działania

Tabela 4.1.3 Postęp rzeczowy wg osi priorytetowej – Oś priorytetowa 1: *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka*, działanie 1.3 *Regionalny system innowacji* stanowi załącznik nr 4.1 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz Załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

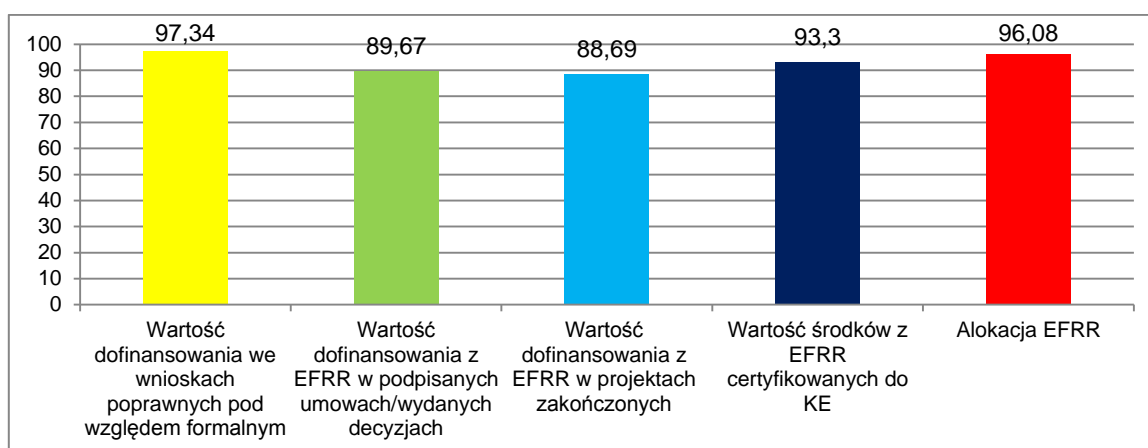
Postęp finansowy

Na realizację zadań w działaniu 1.3 *Regionalny system innowacji* przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 98 540 320 EUR. Pojawiające się wolne środki w ramach działania będące wynikiem m.in. oszczędności na realizowanych projektach, odstępow od podpisania umów i rozwiązywania umów o dofinansowanie spowodowały, że kwota w wysokości 2 456 381 EUR została realokowana do innych działań w ramach osi I. Zgodnie z tabelami finansowymi alokacja EFRR wynosi 96 083 939 EUR. Po uwzględnieniu zastosowania mechanizmu w latach 2014 i 2015 elastyczności wynosi 93 470 330 EUR.

Od początku realizacji Programu w działaniu 1.3 przeprowadzono 4 konkursy. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursów wyniosła 20 316 485,7 EUR (90 mln PLN). Złożono 167 projektów z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 36 356 752,07 EUR (161 056 776 PLN), co stanowi 179% szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów. Należy jednak zaznaczyć, iż w ramach przeprowadzonych konkursów do dofinansowania zostało zatwierdzonych tylko 46 projektów na wartość wnioskowanego dofinansowania 11 299 691,78 EUR (50 056 504,61 PLN).

Szczegółowe informacje nt. oceny formalnej wniosków, podpisanych umów oraz projektów zakończonych w zakresie ww. działania podano w punkcie *Analiza jakościowa osi priorytetowej I*.

Wykres 22. Stan wdrażania działania 1.3 *Regionalny system innowacji* od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI SIMIK 07-13

Wartość środków z EFRR certyfikowanych do KE w ramach działania 1.3 wynosi 93 299 155 EUR, co stanowi 97,11% alokacji.

Postęp rzeczowy

Realizacja projektów w ramach I osi priorytetowej działanie 1.3 *Regionalny system innowacji* przyczyniła się do stworzenia lepszych warunków do rozwoju gospodarczego i wzrostu potencjału innowacyjnego w regionie oraz transferu wiedzy poprzez wsparcie inwestycyjne na rozbudowę lub tworzenie zaplecza badawczo-rozwojowego w zakresie przedsięwzięć zgodnych z RSI, dotacje na prowadzenie prac badawczo-rozwojowych przez jednostki naukowe oraz przedsiębiorstwa zmierzające do opracowania i komercjalizacji innowacji produktowych, usługowych oraz wsparcie przedsięwzięć polegających na tworzeniu bazy służącej kształceniu praktycznemu w zakresie nowoczesnych technologii.

W ramach działania 1.3 *Regionalny system innowacji* w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 52 projekty na wartość dofinansowania z EFRR 88 692 308,26 EUR (392 898 056,35 PLN).

Powyższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktu i rezultatów przypisanych do tego działania:

- a) Wskaźnik produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte powyżej 125% wartości docelowej:
- Powierzchnia wybudowanych lub przebudowanych obiektów dydaktycznych na potrzeby transferu wiedzy w zakresie nowoczesnych technologii. Wskaźnik osiągnął wartość 20 796,13 m³, tj. 150% wartości docelowej.
 - Liczba zakupionej aparatury lub urządzeń na potrzeby transferu wiedzy w zakresie nowoczesnych technologii. Wskaźnik osiągnął wartość 1 773 szt., tj. 341% wartości docelowej.
 - Liczba utworzonych miejsc pracy w zakresie B&R – etaty. Wskaźnik osiągnął wartość 76,96 szt., tj. 154% wartości docelowej.
 - Liczba przedsiębiorstw korzystających z wybudowanych lub przebudowanych obiektów dydaktycznych na potrzeby transferu wiedzy w zakresie nowoczesnych technologii. Wskaźnik osiągnął wartość 53 szt., tj. 183% wartości docelowej.

Realizacja ww. wskaźników produktu i rezultatu przekroczyła o ponad 25% założone wartości docelowe. Jest to spowodowane chęcią zwiększenia możliwości rozwojowych dla podkarpackich przedsiębiorstw w branżach innowacyjnych poprzez zapewnienie im dostępu do wysoko wykwalifikowanej kadry pracowniczej. Z efektów realizacji projektów RCTNTW skorzystają w szczególności uczniowie szkół, pracownicy przedsiębiorstw podnoszący swoje kwalifikacje w zakresie nowoczesnych technologii oraz przedsiębiorcy prowadzący swoją działalność na terenie województwa podkarpackiego. Dzięki pozyskanej infrastrukturze służącej do prowadzenia ww. działalności nastąpi wsparcie innowacji oraz transfer i rozwój procesów innowacyjnych w gospodarce regionu. Ponadto, Centra Kształcenia Praktycznego umożliwią kształcenie uczniów – jako przyszłych pracowników poszukiwanych na regionalnym rynku pracy w sektorach wysokiej szansy z wykorzystaniem nowoczesnych rozwiązań technologicznych.

Wskaźnik rezultatu z obszaru B+R: *Liczba utworzonych miejsc pracy w zakresie B+R – etaty badawcze* osiągnął 154% założonej wartości docelowej dla tego wskaźnika. Na wartość ww. wskaźnika składają się: miejsca pracy utworzone w ramach realizacji projektów inwestycyjnych B+R, projektów dotyczących prac B+R oraz 3 projektów kluczowych realizowanych przez uczelnie wyższe: Uniwersytet Rzeszowski i Politechnikę Rzeszowską. Większość spośród osiągniętych miejsc pracy w zakresie B+R powstała w wyniku realizacji projektów kluczowych z zakresu infrastruktury B+R przez uczelnie wyższe, w których zakładano utworzenie 49 etatów badawczych. Ostatecznie zostało w nich utworzonych 64,96 etatów badawczych.

b) Wskaźnik rezultatu, który został osiągnięty w przedziale 75-125% wartości docelowej:

- *Liczba pracowników przedsiębiorstw korzystających z wyposażonych obiektów dydaktycznych na potrzeby transferu wiedzy w zakresie nowoczesnych technologii.* Wskaźnik osiągnął wartość 904 szt., tj. 123% wartości docelowej.

c) Wskaźniki produktu, które zostały osiągnięte w przedziale 0-75% wartości docelowe:

- *Liczba projektów z zakresu B+R.* Wskaźnik osiągnął wartość 40 szt., tj. 40% wartości docelowej.
- *Liczba projektów współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a jednostkami badawczymi.* Wskaźnik osiągnął wartość 4 szt., tj. 6% wartości docelowej.

Niższy stopień realizacji wskaźnika *Liczba projektów z zakresu B+R* oraz *Liczba projektów współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a jednostkami badawczymi* w stosunku do wartości założonej w Programie wynika z mniejszego niż zakładano zainteresowania aplikowaniem o środki w ramach tego działania.

W czterech przeprowadzonych konkursach z zakresu infrastruktury oraz prac B+R wnioskodawcy przedłożyli 167 wniosków o dofinansowanie, z czego do dofinansowania przyjęto tylko 46 projektów (w tym 9 projektów obejmujących inwestycje z zakresu B+R oraz 37 projektów dotyczących samych prac B+R). Ostatecznie w wyniku przeprowadzonych konkursów zrealizowanych zostało 37 projektów, w tym 5 projektów z zakresu infrastruktury B+R oraz 32 projekty dotyczące prac B+R. Znacząco mniejsza od zakładanej liczba projektów konkursowych zaakceptowanych do wdrażania wynikała w dużym stopniu z małego doświadczenia wnioskodawców w przygotowaniu zarówno opisów koncepcji merytorycznej badań, jak i opracowaniu spójnej, całościowej dokumentacji aplikacyjnej. O ile np. w przygotowaniu projektów inwestycyjnych wnioskodawcy mają już wieloletnie doświadczenie oraz wsparcie licznych firm doradczych, o tyle przygotowanie projektów

i związanych z nimi aplikacji z zakresu B+R dla wielu podmiotów stanowiło znaczące, nieomal pionierskie wyzwanie, a ze względu na bardzo specjalistyczny charakter projektów niewiele firm doradczych było w stanie udzielać rzetelnego wsparcia potencjalnym wnioskodawcom.

Analizując 32 zrealizowane projekty z zakresu prac badawczo-rozwojowych, należy podkreślić bardzo niski poziom zainteresowania przedsiębiorców realizacją projektów w ramach współpracy z jednostkami badawczymi. Spośród 19 projektów realizowanych przez 13 przedsiębiorców, tylko w 4 przypadkach projekt był realizowany we współpracy z jednostką badawczą.

Wśród głównych przyczyn niskiego stopnia realizacji wskaźników: *Liczba projektów z zakresu B+R* oraz *Liczba projektów współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a jednostkami badawczymi* należy wymienić: ograniczenia wynikające z zapisów Linii demarkacyjnej pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej, stan prawny regulujący współpracę jednostek naukowo-badawczych z przedsiębiorstwami, jak również konieczność angażowania przez przedsiębiorstwa kapitału własnego w realizację powyższych projektów bez pewności zakończenia się prac B+R sukcesem komercyjnym. Nie bez znaczenia była także możliwość realizowania przez jednostki naukowe badań podstawowych, z prawem do uzyskania na ich prowadzenie 100% dofinansowania. Z natury rzeczy uczelnie koncentrowały się więc na tej możliwości, nie poszukując partnerów ze sfery gospodarczej do realizacji projektów o niższym poziomie dofinansowania.

Ponadto w perspektywie 2007–2013 uczelnie wyższe koncentrowały wysiłki na realizacji projektów infrastrukturalnych, tworzeniu bazy materialnej dla przyszłych badań. Pełne wykorzystanie powstałych obiektów i ich wyposażenia będzie zmierzać do realizacji wspólnych projektów B+R przez sferę nauki i przedsiębiorczości. W ramach osi I w zakresie infrastruktury B+R zostały zrealizowane 3 projekty kluczowe, 1 projekt przez Politechnikę Rzeszowską oraz 2 projekty przez Uniwersytet Rzeszowski.

Przyczyn problemów, jakie napotykają poszczególne województwa realizujące RPO, można szukać w braku porozumienia sektora biznesu ze światem nauki – z problemem tym boryka się cała Polska, prowadzone działania mające na celu zmianę sytuacji nie zawsze przynoszą oczekiwany rezultat w ciągu jednej perspektywy budżetowej.

Trzeba zaznaczyć, iż już po pierwszym z konkursów, odnotowano bardzo niskie zainteresowanie potencjalnych beneficjentów (14 złożonych wniosków o dofinansowanie, pozytywną ocenę uzyskały tylko 2 projekty), ogłoszenie kolejnego konkursu w zakresie prac B+R poprzedzono analizą możliwych przyczyn niewielkiego zainteresowania oraz podjęto działania sprzyjające poprawie tej sytuacji, między innymi:

- zwiększono katalog wydatków kwalifikowanych,
- umożliwiono składanie więcej niż jednej aplikacji o dofinansowanie projektów w ramach konkursu,
- podniesiono wartość maksymalnej kwoty wydatków kwalifikowanych do poziomu 3 mln zł z dotychczasowej kwoty 400 tys. zł (zmiana zapisów Linii demarkacyjnej pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej),

Decyzje te przyczyniły się do większego zainteresowania wnioskodawców możliwością uzyskania dofinansowania projektów badawczo-rozwojowych. Jednak z 140 wniosków

złożonych w ramach II i III edycji konkursu w zakresie prac B+R pozytywną ocenę uzyskało tylko 35 projektów. Podjęto współpracę z zainteresowanymi podmiotami już na etapie przygotowania projektów, pracownicy Departamentu Wspierania Przedsiębiorczości prowadzili szkolenia instruktażowe oraz na bieżąco rozstrzygali powstające w toku prac na przygotowaniu projektów wątpliwości dotyczące m.in. kwalifikowalności wydatków, reguł zachowania trwałości projektów, wymogów formalnych zawieranych umów między przedsiębiorcami i jednostkami badawczymi itp.

Uwzględniając wyniki badania ewaluacyjnego pn. *Ocena stopnia realizacji wskaźników RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007–2013, w perspektywie 2014-2020* jednoznacznie został położony nacisk na realizację projektów wyłącznie zmierzających do osiągnięcia rezultatów badań możliwych do wykorzystania gospodarczego, co zobliguje obie strony – sferę nauki oraz sferę biznesu – do skoncentrowania się na wspólnych przedsięwzięciach o takim charakterze⁷².

W celu osiągnięcia lepszych niż dotychczas rezultatów planuje się m.in. na szerszą skalę propagowanie zrealizowanych w minionym okresie programowania dobrych praktyk i prezentowanie zastosowań komercyjnych prac B+R zrealizowanych przez firmy.

Na stopień osiągnięcia wskaźników rzeczowych w ramach działania 1.3. znaczny wpływ miała realizacja 15 indywidualnych projektów kluczowych, w tym 3 projektów typowo z zakresu infrastruktury badawczo - rozwojowej oraz 12 projektów realizowanych w ramach kategorii 75 - Infrastruktura systemu oświaty.

Realizacja 12 komplementarnych projektów kluczowych dotyczących rozwoju Regionalnych Centrów Transferu Nowoczesnych Technologii Wytwarzania miała na celu uzupełnienia i wzmacniania efektów w ramach RPO WP. Na etapie przygotowania i wdrażania projektów ważnym czynnikiem była bardzo aktywna współpraca beneficjentów w celu wypracowania z IZ RPO WP najlepszej formuły ich realizacji i wymiana doświadczeń. Celem projektów było zmodernizowanie szkolnictwa zawodowego, które musi zostać powiązane z potrzebami innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki. Beneficjentami ostatecznymi projektów jest młodzież szkół zawodowych w ramach obowiązkowego systemu oświaty oraz osoby pracujące. 2 projekty realizowane były na terenie powiatów, które są zaliczane w ramach RPO WP do obszarów defaworyzowanych, tj. powiatów kolbuszowskiego i strzyżowskiego. Ważna jest także komplementarność ww. projektów z projektem systemowym w ramach PO KL: „Podkarpackie stawia na zawodowców” realizowanym przez WUP w Rzeszowie z organami prowadzącymi szkoły zawodowe w powiatach. Celem tego projektu jest podniesienie jakości i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego w województwie podkarpackim.

W perspektywie RPO WP 2014-2020 w ramach wskazanego obszaru interwencji, którego dotyczą wskaźniki są realizowane w ramach osi priorytetowej I *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka* 1a *Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy* oraz 1b *Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii*

⁷²Badanie ewaluacyjne RPO WP 2007-2013 *Ocena stopnia realizacji wskaźników RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007–2013, w perspektywie 2014-2020*.

między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów i zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu.

Działanie 1.4 Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu

Celem działania 1.4 *Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu* jest zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i wsparcie aktywności w zakresie współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej. Na przedmiotowe działanie składają się następujące schematy:

- A. Projekty inwestycyjne,
- B. Projekty pozainwestycyjne.

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów działania

Tabela 4.1.4 Postęp rzeczowy wg osi priorytetowej – Oś priorytetowa 1: *Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka*, działanie 1.4 *Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu* stanowi załącznik nr 4.1 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych.*

Postęp finansowy

Na realizację zadań w ramach działania przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 38 003 194 EUR. W ramach przyznanych dodatkowych środków pochodzących z KRW i DT, kwotę 1 504 513 EUR przeznaczono na zwiększenie alokacji w tym działaniu. Niewykorzystane środki z tego działania w wysokości 14 797 862 EUR w ramach realokacji w osi zostały skierowane do innych działań. Zgodnie z tabelami finansowymi alokacja EFRR wynosi 24 709 845 EUR.

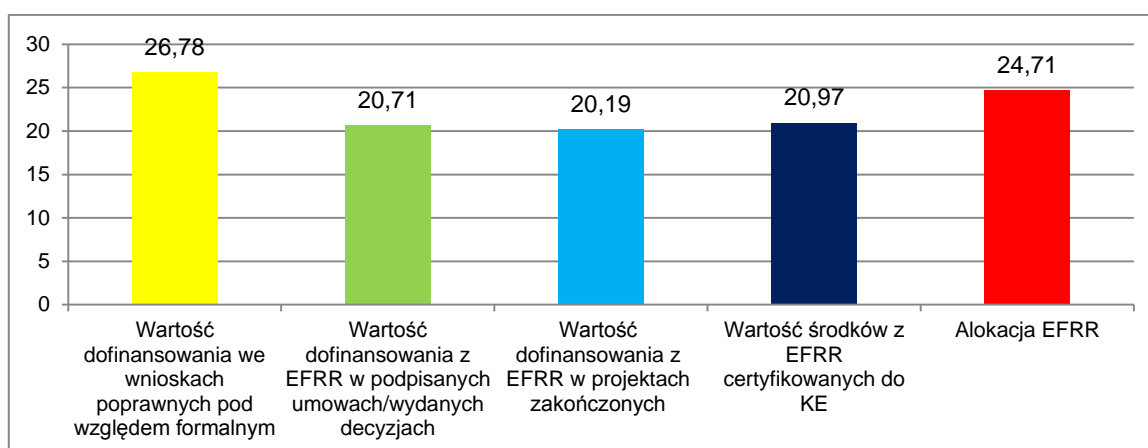
Uwzględniając zastosowanie mechanizmu elastyczności alokacja wynosi 21 164 580 EUR.

Od początku realizacji Programu w działaniu 1.4 przeprowadzono 7 konkursów. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursów wyniosła 48 979 888,46 EUR (216 976 007,9 PLN). Złożono 408 projektów z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 4 237 235,45 EUR (187 705 293,16 PLN), co stanowi 87% szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów. Ww. procent świadczy o niezbyt wysokim zainteresowaniu beneficjentów wsparciem w tym zakresie.

W trybie pozakonkursowym w ramach tego działania złożono 3 projekty kluczowe na wartość dofinansowania 4 047 484,16 EUR (17 929 950,06 PLN). Łącznie złożono 411 projektów na wartość dofinansowania 46 419 838,65 PLN (205 635 243,22 PLN).

Szczegółowe informacje nt. oceny formalnej wniosków, podpisanych umów oraz projektów zakończonych w zakresie ww. działania podano w punkcie *Analiza jakościowa osi priorytetowej I.*

Wykres 23. Stan wdrażania działania 1.4 *Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu* od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI SIMIK 07-13

Wartość środków z EFRR certyfikowanych do KE w ramach działania 1.4 wynosi 20 969 511 EUR, co stanowi 84,86% alokacji.

Postęp rzeczowy

Realizacja projektów w ramach I osi priorytetowej działanie 1.4 *Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu* przyczyniła się do zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej i wsparcia aktywności w zakresie współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej poprzez kompleksowe uzbrojenie i przygotowanie terenów inwestycyjnych, organizacja i realizacja przedsięwzięć promocyjnych, w tym m.in. targów, imprez wystawienniczych, udział w targach, misjach gospodarczych, tworzenie nowych i rozwoju istniejących systemów informacji gospodarczej oraz promocja markowych produktów województwa.

W ramach działania 1.4 *Promocja gospodarcza i aktywizacja inwestycyjna regionu* w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 183 projekty na wartość dofinansowania z EFRR 20 148 672,5 EUR (89 256 604,31 PLN).

Powyższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktu i rezultatów przypisanych do tego działania:

- a) Wskaźnik rezultatu, który został osiągnięty powyżej 125% wartości docelowej:
- *Liczba inwestycji zlokalizowanych na przygotowanych terenach*. Wskaźnik osiągnął wartość 37 szt., tj. 308% wartości docelowej.

Przekroczenie wartości tego wskaźnika o ponad 25% w stosunku do jego wartości docelowej (308%), świadczyć może o większej efektywności projektów, w stosunku do założeń metodologicznych przyjętych na etapie kwantyfikacji wskaźników.

- b) Wskaźniki produktu, które zostały osiągnięte w przedziale 75-125% wartości docelowej:
- *Liczba projektów z zakresu promocji gospodarczej regionu*. Wskaźnik osiągnął wartość 171 szt., tj. 107% wartości docelowej (w wyniku renegotiacji Programu wartość docelową wskaźnika zwiększono z 55 szt. do 160 szt.),
 - *Liczba projektów dotyczących kompleksowego uzbrojenia i przygotowania terenów*. Wskaźnik osiągnął wartość 12 szt., tj. 120% wartości docelowej (w wyniku renegotiacji Programu wartość docelową wskaźnika zmniejszono z 30 szt. do 10 szt.)

- c) Wskaźnik produktu, który został osiągnięty poniżej 75% wartości docelowej:
- *Powierzchnia uzbrojonych i przygotowanych terenów inwestycyjnych*. Wskaźnik osiągnął wartość 191,06 ha, tj. 64% wartości docelowej.

Niski stopień realizacji wskaźnika *Powierzchnia uzbrojonych i przygotowanych terenów inwestycyjnych* związana jest ze wspomnianym wcześniej rozwiązaniem pre-umowy dotyczącej realizacji projektu kluczowego, w ramach którego zaplanowana była inwestycja znacznie wpływająca wartość ww. wskaźnika (ok.200 ha). Rozwiązanie tej pre-umowy było powodem znacznego spadku szacowanej wartości wskaźnika. Podejmując działania naprawcze IZ podjęła decyzję o ogłoszeniu kolejnego konkursu. Ponadto, przeprowadzony został dodatkowy nabór projektów do Indykatywnego wykazu indywidualnych projektów kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013, w wyniku którego do realizacji przyjęto 2 projekty. Realizacja powyższych projektów przyczyniła się do wzrostu wartości wskaźnika (64%). Jednak nie pozwoliło to na osiągnięcie założonej w Programie wartości.

Realizacja projektów objętych dofinansowaniem w ramach działania 1.4 schemat A polega na kompleksowym uzbrojeniu terenów inwestycyjnych, poprawie ich dostępności, by w konsekwencji służyć inwestującym przedsiębiorcom, szczególnie z kategorii MŚP. Dostępność terenów inwestycyjnych skutkuje rozwojem przedsiębiorczości, powstawaniem nowych firm lub poszerzaniem zdolności produkcyjnych firm dotychczas funkcjonujących. Bardzo istotne jest także powstawanie na tych terenach nowych miejsc pracy

Wśród przedsiębiorców z województwa podkarpackiego można zaobserwować duże zainteresowanie kreowaniem, rozpowszechnianiem i utrwalaniem pozytywnego wizerunku całego województwa, a także poszczególnych jego części, co wpływa na zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej oraz aktywności w zakresie współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej.

3.1.2. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

Istotnym problemem w realizacji I osi priorytetowej było opóźnienie we wdrażaniu działania 1.1 B z przyczyn niezależnych od Wnioskodawców, wynikające z braku możliwości dostarczania części dokumentacji do podpisania umowy o dofinansowanie projektów wybranych do dofinansowania z listy rezerwowej, w terminie 56 dni roboczych. Wnioskodawcy zgłosili następujące przyczyny niezachowania wskazanego terminu: brak kompletnej bądź poprawnej dokumentacji środowiskowej, a w związku z tym brak możliwości wydania pozytywnej opinii przez Koordynatora do spraw środowiska, brak prawomocnego pozwolenia na budowę, brak pozostałych dokumentów (innych niż dokumentacja środowiskowa oraz pozwolenie na budowę) niezbędnych do podpisania umowy o dofinansowanie. Decyzją Instytucji Zarządzającej RPO WP 2007-2013 czterokrotnie wydłużano termin uzupełnienia poszczególnych dokumentów potrzebnych do podpisania umowy o dofinansowanie wniosków złożonych w konkursie zamkniętym o dofinansowanie ze środków RPO WP 2007-2013 w ramach I osi priorytetowej, działanie 1.1 *Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości*, schemat B *Bezpośrednie dotacje inwestycyjne*, w ramach naboru prowadzonego od 30 czerwca 2009 r. do 4 września 2009 r.

W trakcie przygotowywania dokumentacji aplikacyjnej do konkursu do działania 1.3 – projekty badawcze przyjęto, że w ramach konkursu będą kwalifikowane koszty utworzenia nowych etatów badawczych oraz koszty oddelegowania pracownika. Spowodowało to

niezbędność zaopiniowania przez MRR możliwości kwalifikowania wydatków dotyczących kosztów pracy dotychczas zatrudnionego personelu zaangażowanego w prowadzenie prac badawczych w szkołach wyższych w projektach o dofinansowanie w ramach działania 1.3 *Regionalny System Innowacji* tj. pracowników naukowych, dydaktycznych i naukowo-dydaktycznych. Niezbędność przedmiotowej opinii była jedną z przyczyn przesunięcia w *Harmonogramie* przewidywanego terminu ogłoszenia naboru do tego działania. Po otrzymaniu wiążącej interpretacji przepisów przez MRR w zakresie możliwości kwalifikowania wydatków dotyczących kosztów pracy dotychczas zatrudnionego personelu zaangażowanego w prowadzenie prac badawczych w szkołach wyższych w projektach aplikujących o dofinansowanie w ramach działania 1.3 *Regionalny system innowacji*, tj. pracowników naukowych, dydaktycznych i naukowo-dydaktycznych możliwym było ogłoszenie w II kwartale 2012 roku konkursu na projekty badawcze w ramach tego działania.

W 2012r. wystąpił problem we wdrażaniu Programu związany ze stosowaniem tzw. *Taryfikatora*, w zakresie nakładania korekt finansowych z zastosowaniem metody wskaźnikowej w przypadku, gdy Beneficjent niedoszacował wartości poszczególnych kategorii kwalifikowanych na etapie aplikowania o dofinansowanie projektu, w związku z czym wydatki zostały poniesione na poziomie wyższym niż pierwotnie planowano.

W związku z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 29 września 2015r. w sprawie odrębności podatkowej samorządowych jednostek budżetowych, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju we wspólnym wystąpieniu z Ministerstwem Finansów (pismo z dnia 28 października 2015 r.), uznało za konieczne wycofanie przez IZ RPO WP 2007-2013 z dotychczas zadeklarowanych wydatków do Komisji Europejskiej podatku VAT, który stał się niekwalifikowany w wyniku powyższego wyroku. W opinii IZ kwestia niekwalifikowalności podatku VAT dotyczyła również zakładów budżetowych (wyrok NSA w składzie 7 sędziów z dnia 26 października 2015r. w sprawie I FPS 4/15). W związku z powyższym szacowano kwoty niekwalifikowanego podatku VAT.

W 2015r. trwała analiza projektów w związku z koniecznością identyfikacji projektów problematycznych. W konsekwencji pojawiły się wątpliwości w zakresie interpretacji zapisów Decyzji Komisji Europejskiej C(2015)2771 z dnia 30 kwietnia 2015r. pkt.8 *Operacje zawieszone w wyniku postępowania prawnego lub odwołania administracyjnego o skutku zawieszającym* oraz kryteriów w oparciu o które należy identyfikować projekty które mogą docelowo zostać ujęte na liście projektów zawieszonych.

Ponadto w 2015r. Instytucja Zarządzająca RPO WP 2007-2013 zidentyfikowała w ramach osi projekty, które nie zostały zakończone w terminach wskazanych w umowie o dofinansowanie. W niektórych przypadkach wiązało się to z brakiem uzyskania przez Beneficjenta niezbędnych decyzji i zezwoleń. Beneficjenci występowali z prośbą o wydłużenie realizacji inwestycji. IZ widząc zagrożenie dla realizacji niektórych projektów (zwłaszcza obejmujących swym zakresem zakup specjalistycznych linii produkcyjnych, bądź wysoce innowacyjnych maszyn i urządzeń), wyraziła zgodę na wydłużenie terminu realizacji projektu. Mając jednak na względzie kończący się okres programowania 2007-2013, projekty te zostały objęte szczegółowym monitorowaniem. Podejmując takie decyzje IZ miała na celu efektywne wykorzystanie środków w ramach osi I RPO WP 2007-2013.

W 2015r. trwały przygotowania do końcowego rozliczenia projektów realizowanych w ramach osi *priorytetowej I Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, Działania 1.1 Wsparcie*

kapitałowe przedsiębiorczości, Schemat A Wsparcie kapitałowe funduszy. Wiązało się to z koniecznością ustalenia ostatecznej kwoty wydatków kwalifikowanych w ramach projektów, a szczególnie dotyczyło wpływu na tę kwotę wydatków poniesionych przez Beneficjentów na koszty zarządzania i administracji, które zostały uznane przez IZ w trakcie rozliczania projektów za niekwalifikowalne. Przedmiotem konsultacji była możliwość pozostawienia w projekcie nieprawidłowych wydatków z zakresu zarządzania i administracji poprzez ich efektywne wykorzystanie w ramach puli środków przeznaczonych na pożyczki/poręczenia.

3.2. Oś priorytetowa 2: Infrastruktura techniczna

Celem niniejszej osi była poprawa dostępności i atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez realizację przedsięwzięć w sferze komunikacyjnej i energetycznej. Realizacja wskazanego celu będzie dokonana poprzez następujące cele szczegółowe:

- poprawę powiązań komunikacyjnych i systemu komunikacji publicznej w województwie,
- poprawę stanu i efektywności wykorzystania infrastruktury energetycznej.

Realizacja wymienionych celów będzie następować poprzez działania:

- 2.1 Infrastruktura komunikacyjna,
- 2.2 Infrastruktura energetyczna.

3.2.1. Osiągnięcie celów i analiza postępów

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów priorytetu

Tabela 4.2 Postęp rzeczowy wg priorytetów programu – Oś priorytetowa 2: *Infrastruktura techniczna* stanowi załącznik nr 4.2 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

Analiza jakościowa

W ramach II osi priorytetowej działania dotyczyły przede wszystkim inwestycji w infrastrukturę drogową, które przyczyniły się do rozwoju sieci korytarzy transportowych i integrujących region zarówno wewnętrznie, jak również z siecią istniejących i planowanych strategicznych korytarzy komunikacyjnych oraz łączących transport lotniczy, kolejowy i drogowy. Ponadto podjęto działania zmierzające do poprawy niezadowolającego stanu technicznego infrastruktury komunikacyjnej w regionie (w szczególności dotyczyło to infrastruktury drogowej i kolejowej). Konieczne było, zatem wspieranie odpowiedniej jakości powiązań komunikacyjnych ze szlakami komunikacyjnymi o znaczeniu międzynarodowym i krajowym, portem lotniczym Rzeszów-Jasionka oraz przejściami granicznymi, w szczególności w odniesieniu do sieci drogowej tworzonej przez system dróg wojewódzkich w regionie. Dodatkowo wsparto inwestycje zrealizowane w dziedzinie energetyki, które przyczyniły się do zwiększenia udziału energii ze źródeł odnawialnych oraz redukcji emisji zanieczyszczeń do atmosfery. Mając na uwadze wykorzystanie pełnej puli alokacji przewidzianej dla powyższej osi priorytetowej zwiększono alokację w tych działaniach przesuwając je z działań, w których zainteresowanie wnioskodawców było mniejsze lub pojawiły się wolne środki. Ponadto w ramach powyższej osi priorytetowej dofinansowano projekty polegające na odbudowie infrastruktury drogowej, zniszczonej w wyniku powodzi,

która miała miejsce w maju i czerwcu 2010r. na terenie gmin: Jasło, Tarnobrzeg, Gorzyce i Ropczyce.

Na realizację zadań w ramach osi priorytetowej II przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 341 083 247 EUR. W ramach przyznanych dodatkowych środków pochodzących z KRW i DT, kwotę 37 327 121 EUR przeznaczono na zwiększenie alokacji w tej osi. Zgodnie z tabelami finansowymi alokacja EFRR wynosi 378 410 368 EUR.

Należy także zaznaczyć, iż w 2015 i 2016 roku zastosowano mechanizm elastyczności, o którym mowa w art. 77 rozporządzenia 1083/2006, umożliwiający przesunięcie wolnych środków do osi priorytetowej II, aby w pełni wykorzystać środki unijne. Alokacja środków EFRR dla osi priorytetowej II uwzględniająca zastosowanie mechanizmu elastyczności wynosi 406 444 022 EUR, w tym środki w wysokości 7 420 120 EUR przeznaczone na realizację projektów niwelujących skutki powodzi.

Od początku realizacji Programu w osi priorytetowej II przeprowadzono łącznie 15 konkursów. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursów wyniosła 251 543 188,25 EUR (1 114 311 169,63 PLN). Złożono 630 projektów z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 394 209 148,82 EUR (1 746 307 108,35 PLN), tj. 157% szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów, co świadczy o znacznym zainteresowaniu beneficjentów wsparciem, w tym obszarze.

Tabela 30 . Nabory wniosków w ramach osi priorytetowej II RPO WP 2007-2013.

Działanie / schemat	Liczba naborów od uruchomienia Programu	Kwota postawiona w konkursach (PLN)	Kwota postawiona w konkursach (EUR)	Ilość wniosków złożonych od początku realizacji programu	Wartość złożonych wniosków - wnioskowana kwota dofinansowania (PLN)	Wartość złożonych wniosków - wnioskowana kwota dofinansowania (EUR)
Działanie 2.1	13	857 299 524,72	193 525 705,93	329	1 244 211 576,89	280 866 741,21
schemat A	1	58 830 604,18	13 280 345,87	5	44 720 743,92	10 095 203,94
schemat B	2	169 005 710,00	38 151 134,34	106	440 581 226,51	99 456 246,53
schemat C	2	71 540 962,73	16 149 566,07	188	281 533 748,29	63 553 070,79
schemat D	1	53 589 851,81	12 097 305,09	10	48 242 421,19	10 890 182,89
schemat E	3	357 483 713,54	80 697 919,49	5	301 192 160,85	67 990 735,87
schemat F	4	146 848 682,36	33 149 435,06	15	127 941 276,13	28 881 301,19
Działanie 2.2	2	257 011 644,91	58 017 482,32	301	502 095 531,46	113 342 407,61
Kluczowe oś 2	-	-	-	28	515 031 340,75	116 262 520,77
Razem dla osi	15	1 114 311 169,63	251 543 188,25	658	2 261 338 449,10	510 471 669,59

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Łącznie w okresie realizacji Programu liczba wniosków ocenionych pozytywnie pod względem formalnym wyniosła 608 projektów na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania 493 967 626,37 EUR (2 188 227 188,06 PLN), w tym 28 projektów kluczowych na wartość dofinansowania 124 134 325,86 EUR (549 902 650,14 PLN). Zatwierdzono do realizacji 473 projekty na łączną kwotę dofinansowania 446 731 402,34 EUR (1 978 975 439,22 PLN), w tym 28 projektów kluczowych.

Tabela31. Ocena formalna w ramach osi priorytetowej II RPO WP 2007-2013.

Działanie / schemat	liczba wniosków po ocenie formalnej	Wartość dofinansowania ogółem projektów (PLN)	Wartość dofinansowania ogółem projektów (EUR)
Działanie 2.1	313	1 232 929 911,66	278 320 032,43
Kluczowe (2.1)	27	545 825 739,89	123 214 009,32
Działanie 2.2	267	405 394 626,26	91 513 268,08
Kluczowe (2.2)	1	4 076 910,25	920 316,54
Razem dla osi	608	2 188 227 188,06	493 967 626,37

Od początku realizacji Programu podpisano 466 umów (28 projektów kluczowych) na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania z EFRR 383 936 271,06 EUR (1 700 799 287,19 PLN).

Tabela 32. Podpisane umowy w ramach osi priorytetowej II RPO WP 2007-2013.

Działanie / schemat	ilość	Wartość dofinansowania EFRR (PLN)	Wartość dofinansowania EFRR (EUR)
Działanie 2.1	210	886 334 487,54	200 080 021,57
Kluczowe (2.1)	27	560 564 510,88	126 541 120,77
Działanie 2.2	228	251 146 814,63	56 693 562,98
Kluczowe (2.2)	1	2 753 474,14	621 565,76
Razem dla osi	466	1 700 799 287,19	383 936 271,06

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Zatwierdzono 2 439 wniosków beneficjentów o płatność na łączną kwotę z EFRR 383 441 105,36 EUR (1 698 605 752,63 PLN).

Od początku realizacji Programu zakończono realizację 466 projektów na wartość dofinansowania z EFRR 383 441 105,36 EUR (1 698 605 752,63 PLN).

Tabela 33. Projekty zakończone w ramach osi priorytetowej II RPO WP 2007-2013.

Działanie / schemat	Liczba zakończonych projektów	Wartość dofinansowania EFRR (PLN)	Wartość dofinansowania EFRR (EUR)
Działanie 2.1	210	884 971 404,59	199 772 320,95
Kluczowe (2.1)	27	560 564 510,88	126 541 120,77
Działanie 2.2	228	250 316 363,02	56 506 097,88
Kluczowe (2.2)	1	2 753 474,14	621 565,76
Razem dla osi	466	1 698 605 752,63	383 441 105,36

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

W ramach wydatków publicznych wykazanych w poświadczeniach i deklaracjach wydatków skierowanych przez Instytucję Certyfikującą do Komisji Europejskiej zadeklarowano 556 375 076,06 EUR wydatków kwalifikowanych, co stanowi 113,21% środków (wspólnotowych i krajowych) przeznaczonych na realizację osi priorytetowej II.⁷³

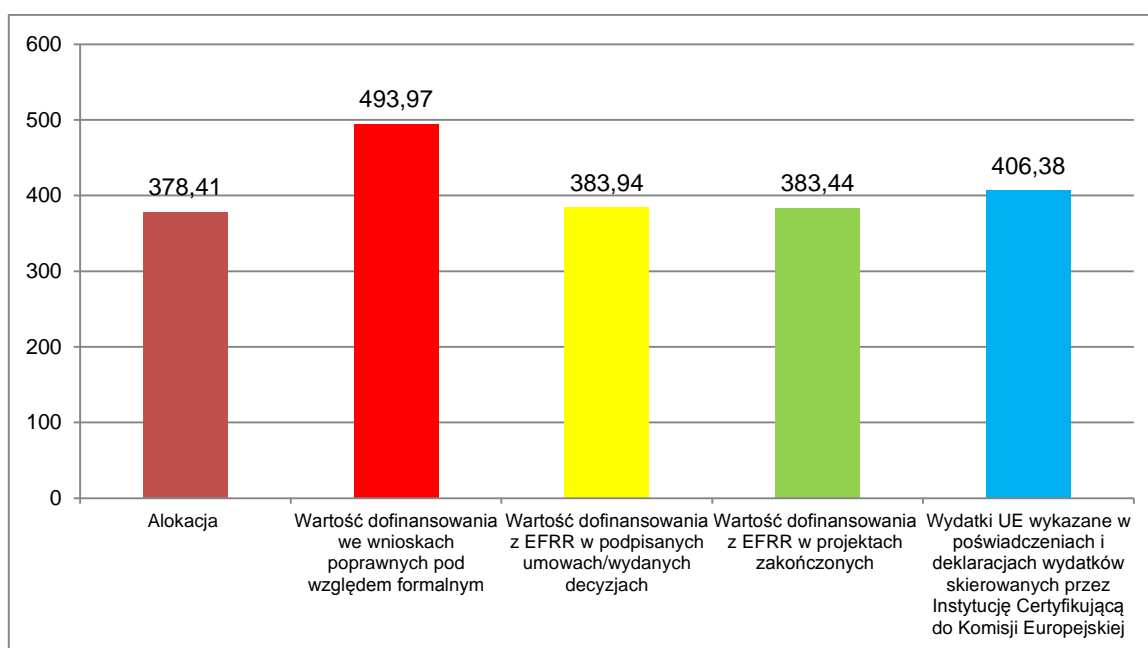
W zakresie osi priorytetowej II certyfikowano do KE środki EFRR wysokości 406 384 109,32 EUR, co stanowi 107,39% zobowiązań UE na lata 2007-2013 w ramach osi priorytetowej II.⁷⁴

Zgodnie z RPO WP 2007-2013 maksymalny poziom wkładu wspólnotowego w osi priorytetowej II wynosił 77%. W ramach Deklaracji wydatków Instytucji Certyfikującej przekazanej do KE w dniu 2 stycznia 2017r. poziom wkładu UE wyliczony na podstawie wydatków kwalifikowalnych – podstawa certyfikacji wyniósł 73,13%. Jest to poziom nieznacznie niższy od zakładanego, wynikający z obniżonego poziomu dofinansowania na projektach.

⁷³ Procent został obliczony do alokacji środków UE i krajowych publicznych, która została zawarta w tabeli finansowej nr 18 RPO WP 2007-2013

⁷⁴ Procent został obliczony do alokacji środków UE, która została zawarta w tabeli finansowej nr 18 RPO WP 2007-2013

Wykres 24. Stan wdrażania II osi priorytetowej od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI (SIMIK 07-13).

Postęp rzeczowy w II osi priorytetowej *Infrastruktura techniczna* monitorowany jest w ramach 20 wskaźników, w tym 13 produktu i 7 rezultatu.

Tabela 34. Realizacja wskaźników w osi priorytetowej II.

		Przedziały osiągnięcia wartości docelowych wskaźników		
Działanie	liczba wskaźników	0-75%	75-125%	pow.125%
2.1	16	4	6	6
2.2	4	1	1	2
Razem oś	20	5	7	8

Analizując powyższe dane należy stwierdzić, iż w ramach ww. osi priorytetowej 75% wskaźników osiągnęła wartości docelowe pow. 75%. Opis wskaźników, które osiągnęły wartość docelową powyżej 125% oraz poniżej 75% zawarto w *Analizie jakościowej* w zakresie działań oraz w załączniku nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

Powyższy stopień osiągnięcia wskaźników celu ww. osi priorytetowej potwierdza realizację celu głównego RPO WP w zakresie poprawy dostępności przestrzennej Podkarpacia, co wpłynie na wzrost krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki a także celu Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020: *Podniesienie krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki regionu poprzez wzrost jej innowacyjności, a tym samym efektywności, która stworzy warunki do zwiększenia zatrudnienia oraz wzrostu dochodów i poziomu życia ludności*.

Drogi

Podstawowe znaczenie dla województwa mają drogi krajowe i wojewódzkie, które zapewniają połączenia z sąsiednimi województwami, głównymi miastami i ośrodkami gospodarczymi i turystycznymi. Drogi powiatowe oraz gminne pełnią funkcję połączeń o znaczeniu lokalnym dla potrzeb gospodarczych i społecznych powiatów a także gmin.⁷⁵

Istotnym miernikiem pozycji województwa w systemie transportowym kraju jest poziom dostępności czasowej do stolicy. Dostępność transportowa stolicy województwa podkarpackiego do innych miast wojewódzkich była w 2008r. daleko niezadowalająca. Badania tego wskaźnika prowadzono w ramach prac nad nową Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, oddzielnie dla transportu drogowego i kolejowego.

Wyniki te nie są już w pełni aktualne na terenie Polski zachodniej, ale w odniesieniu do województwa podkarpackiego nie mogły one ulec znaczącym zmianom (z uwagi na brak inwestycji na kierunku pomiędzy regionem a stolicą). Polska Południowo-Wschodnia należy do regionów o złej dostępności do Warszawy. Czas przejazdu samochodem z Warszawy do Rzeszowa przekracza 4,5 godziny a do Sanoka 6 godzin.⁷⁶

Zgodnie z diagnozą sytuacji społeczno-gospodarczej przedstawioną w RPO WP w województwie podkarpackim sieć dróg regionalnych i lokalnych jest dobrze rozwinięta natomiast zdecydowanej poprawy wymaga stan techniczny tej infrastruktury. Stąd też, w RPO WP 2007-2013, za priorytet uznano modernizację istniejących odcinków dróg. Niedoinwestowanie np. dróg powiatowych potwierdziły między innymi wyniki kontroli Najwyższej Izby Kontroli z maja 2010r. dotyczącej stanu dróg m.in. w województwie podkarpackim.

Tabela 13. Sieć dróg publicznych na obszarze województwa podkarpackiego wg kategorii określonych w Ustawie o drogach publicznych jest następująca w latach 2005-2015.

Typ drogi	2005r. km	2015r. km
Autostrady	0	111,9
Drogi ekspresowe	0	11
Drogi krajowe	770,6	878,4
Drogi wojewódzkie	1 653,3	1 696,5
Drogi powiatowe o twardej nawierzchni	6 360,2	6 420
Drogi gminne o twardej nawierzchni	5 245,8	7 461,2
Łącznie:	14 029,9	16 579

Źródło: Baza Danych Lokalnych, Urząd Statystyczny, Rzeszów 2016r.

Zgodnie z ww. tabelą na przełomie lat 2005-2015r. w województwie podkarpackim wybudowano 43,2 km nowych dróg wojewódzkich, 59,8 km dróg powiatowych oraz 2 215,4 km dróg gminnych.

⁷⁵ Analiza stanu bezpieczeństwa i porządku w ruchu drogowym na terenie województwa podkarpackiego w 2014 roku. Komenda Województwa policji w Rzeszowie. Marzec 2015r.

⁷⁶ Źródło: Komornicki T., Śleszyński P., Siłka P., Stępnia M. "Wariantowa analiza dostępności w transporcie lądowym", Warszawa 2008 r.

Projekty zrealizowane w ramach działania 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna* schemat A – *Drogi wojewódzkie*, schemat B – *Drogi powiatowe*, schemat C – *Drogi gminne* przyczyniły się do zwiększenia i ulepszenia istniejącej już sieci komunikacyjnej województwie podkarpackim: wybudowano 83,65 km nowych dróg (3,6% dróg wybudowanych w województwie w latach 2005-2015), w tym: 15,84 km dróg wojewódzkich, 30,23 km dróg powiatowych i 37,58 km dróg gminnych. Natomiast przebudowano 1 032,09 km, w tym: 121,64 km dróg wojewódzkich, 674,07 km dróg powiatowych oraz 236,38 km dróg gminnych. W sumie ponad 1 115 km dróg wojewódzkich i lokalnych w ramach uzyskanego dofinansowania w ramach RPO WP 2007-2013 podwyższyło standard swojego stanu nawierzchni. Ww. drogi stanowią 6,7% wszystkich dróg w województwie.

Trzeba zaznaczyć, iż na terenie Podkarpacia stan bezpieczeństwa na drogach uległ poprawie. Spadła liczba zabitych w wypadkach drogowych, także liczba rannych zmalała. Rok 2015 okazał się jednym z najbezpieczniejszych lat w ciągu ostatniej dekady, gdzie odnotowano znaczący spadek osób zabitych w wypadkach drogowych.

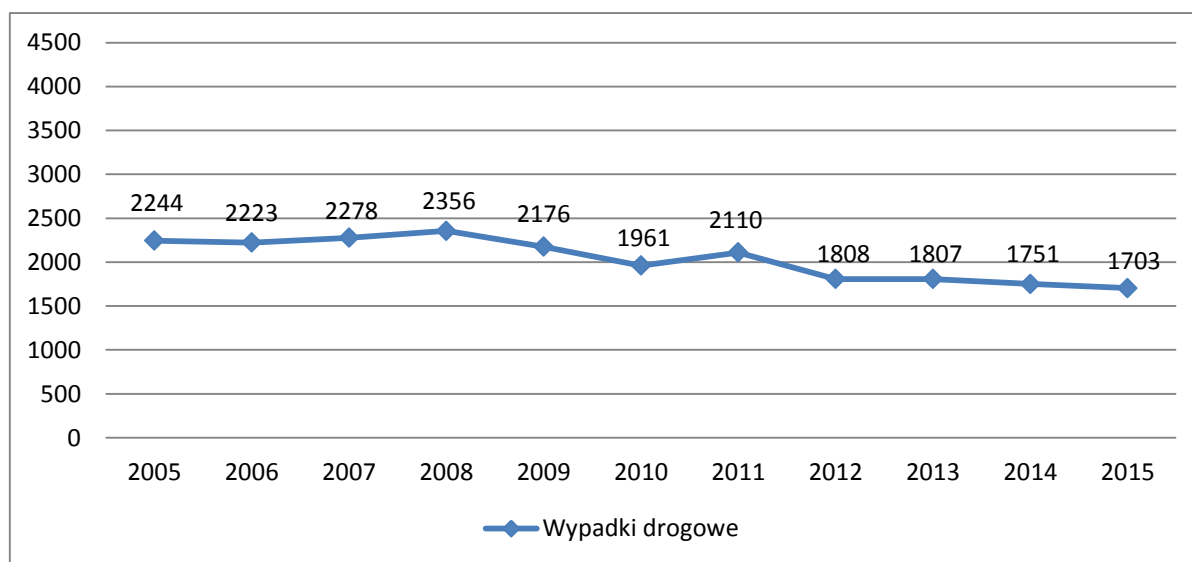
W 2015 roku w województwie podkarpackim wydarzyło się 1 703 wypadki drogowe:

- w porównaniu z rokiem 2005, kiedy to wydarzyło się 2 244 wypadków, liczba ta spadła o 541 wypadków (-24%),
- w porównaniu z 2014 rokiem, w którym zanotowano 1 751 wypadków, liczba ta spadła o 48 wypadków (-2,7%).

W wyniku wypadków drogowych 136 osób poniosło śmierć:

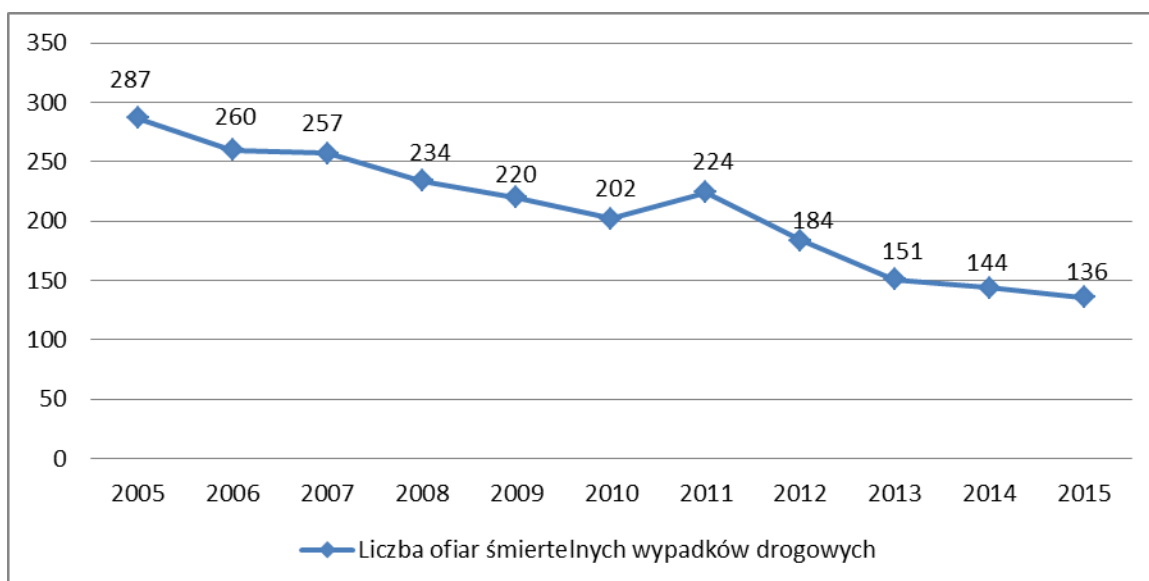
- w porównaniu z rokiem 2005 nastąpił spadek o 151 osób (-52,6%),
- w stosunku do roku 2014 - spadek o 8 osób (-5,6%).

Wykres 24. Tendencja występowania wypadków drogowych w województwie podkarpackim w latach 2005-2015

Źródło: Wskaźniki kontekstowe załącznik nr 7, GUS Rzeszów.

Wykres 25. Tendencja występowania ofiar śmiertelnych wypadków drogowych w województwie podkarpackim w latach 2005-2015

Źródło: Wskaźniki kontekstowe załącznik nr 7, GUS Rzeszów.

Mając powyższe dane na uwadze należy zauważyć, iż najwięcej wypadków drogowych, osób zabitych odnotowano w roku 2005. Od 2006 roku następował spadek, utrzymujący się do 2010 roku. W 2011 roku nastąpił jednorazowy wzrost liczby wypadków i ich ofiar, natomiast od 2012 roku zanotowano spadek. W 2015 roku odnotowano spadek ofiar śmiertelnych o połowę do liczby z 2005 roku.

Jednym z przykładów realizacji celów w zakresie osi priorytetowej II jest realizacja przez Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich projektu np. *Przebudowa wiaduktu w Stalowej Woli w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 871 Nagnajów - Tarnobrzeg - Grębów - Stalowa Wola*. Celem projektu była przebudowa wiaduktu, który składa się z dwóch bliźniaczych obiektów, z części północnej i południowej o identycznej konstrukcji i długości około 420 m. Przebudowa polegała na podniesieniu klasy nośności z 30 do 40 ton. Po zewnętrznej stronie każdego z obiektów wydzielono ciągi pieszo-rowerowe. Od jezdni odgradzają je bariery ochronne, a od zewnątrz zaprojektowano ekrany akustyczne. Projekt zakładał również modernizację kanalizacji deszczowej z odprowadzeniem wody w całości z wiaduktu, co poprawiło warunki użytkowania terenu pod nim. Projekt jest komplementarny ze zrealizowanym projektem ZPORR „Przebudowa drogi woj. Nr 871 Tarnobrzeg – Stalowa Wola w km 13+689 – 37+884”, w którym przebudowa wiaduktu była wyłączona z projektu ZPORR. Projekt komplementarny jest również z zrealizowanym w ramach RPO WP 2007-2013 *Budowa obwodowej Grębowa w ciągu drogi woj. Nr 871*. Projekt stanowi integralną część kompleksowego rozwiązania problemów komunikacyjnych na drodze wojewódzkiej Nr 871 łączącej istotne dla województwa aglomeracje Tarnobrzeg i Stalową Wolę.

Obszarem najsilniej wspartym przez fundusze UE w województwie podkarpackim pod względem wartości finansowej jest infrastruktura komunikacyjna. Łączna długość dróg publicznych województwa podkarpackiego wyniosła w 2012 roku 19 225,1 km. Od 2004 roku wartość ta wzrosła o 1 113 km (o 6%). Programami, które miały największy wpływ na rozwój infrastruktury komunikacyjnej regionu były RPO WP, ZPORR i POIŚ. Dzięki wsparciu z Programu POIŚ rozpoczęto budowę pierwszych w regionie dróg szybkiego ruchu

(autostrada A4 i droga ekspresowa S19). Ponadto niezwykle ważnymi dla transportu w Podkarpackiem są inwestycje poczynione na rozbudowę portu lotniczego Rzeszów – Jasionka. Zrealizowane inwestycje miały niebagatelny wpływ na fakt, że w okresie 2004-2012 lotniczy ruch pasażerski zwiększył się w województwie podkarpackim ponad siedmiokrotnie.⁷⁷

Badanie ewaluacyjne pn. *„Ocena wpływu wsparcia RPO WP w kontekście dostępności komunikacyjnej”* dokonało oceny powiązań zachodzących pomiędzy inwestycjami transportowymi realizowanymi w ramach RPO WP 2007-2013, a rozwojem społeczno – gospodarczym województwa. Z przeprowadzonego badania wynika, że inwestycje realizowane w ramach działania 2.1 RPO WP 2007-2013, w znaczny sposób wpłynęły na rozwój gospodarczy regionu. W szczególności zaobserwowano, że poprawa dostępności do terenów inwestycyjnych zaowocowała powstaniem nowych miejsc pracy. W niektórych powiatach w obszarze oddziaływania projektu powstawały także nowe firmy lub gospodarstwa agroturystyczne.

Dzięki inwestycjom realizowanym w ramach działania 2.1 RPO WP 2007-2013 możliwe jest także szybsze przemieszczanie się po zmodernizowanych drogach.

Ewaluatorzy badania podkreślali jednak, że inwestycje drogowe nie zawsze są wystarczającymi działaniami dla zapewnienia rozwoju gospodarczego powiatu czy gminy. Przykładowo: nie odnotowano występowania istotnej korelacji pomiędzy długością zmodernizowanych i wybudowanych dróg w ramach RPO WP 2007-2013, a wzrostem nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw. Zdaniem ekspertów, dużo większy wpływ na to zjawisko w badanym okresie miał stopień rozwoju danej gminy.

Większość mieszkańców województwa podkarpackiego jest zadowolonych z realizowanych inwestycji drogowych. Ankietowani zaobserwowali poprawę warunków jazdy samochodem oraz poprawę jakości podróżowania autobusem.

Ewaluatorzy badania wskazywali również, że wdrażanie działania 2.1 RPO WP 2007-2013 przyczyniło się do wzrostu bezpieczeństwa ruchu drogowego, jednocześnie podkreślając, że duży wpływ na to zjawisko miało m.in. wydzielenie przestrzeni dla ruchu lekkiego (budowa chodników i ścieżek rowerowych), poprawa szorstkości nawierzchni poza skrzyżowaniami czy budowa zatok autobusowych na obszarach niezabudowanych.

Badając komplementarność realizowanych inwestycji w ramach działania 2.1 RPO WP 2007-2013, Wykonawcy badania zauważyli, że prowadzone działania w głównej mierze miały charakter uzupełniający w stosunku do dużych projektów realizowanych w ramach PO IiŚ 2007-2013. Jednak zwracali oni również uwagę, że jest to komplementarność w zakresie jednej dziedziny transportu. W ramach RPO WP 2007-2013 rzadko zdarzała się komplementarność pomiędzy różnymi gałęziami (wyjątek mogą stanowić jedynie projekty realizowane w okolicy lotniska Rzeszów – Jasionka). Fakt ten wskazuje, że transport w województwie podkarpackim nadal jest postrzegany przez beneficjentów przez pryzmat jednego środka transportu; brak jest tych działań, które mogłyby integrować różne gałęzie, a tym samym zapewniać tworzenie wspólnego systemu komunikacyjnego.⁷⁸

⁷⁷ Badanie ewaluacyjne pn. *10 lat województwa podkarpackiego w UE - ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu*, Zachodniopomorska Pracownia Badawcza Marta Rzeczkowska-Owczarek, Zachodniopomorska Grupa Doradcza Sp. z o.o., Rzeszów, 2014

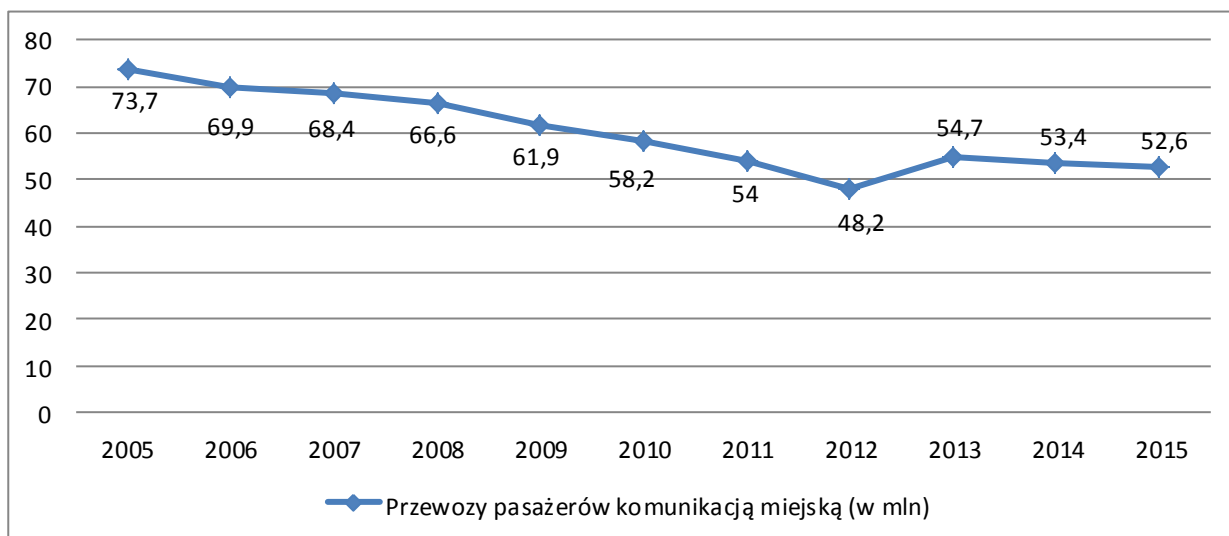
⁷⁸ Badanie ewaluacyjne pn. *„Ocena wpływu wsparcia RPO WP w kontekście dostępności komunikacyjnej”*, Collect Consulting, Invest & Consulting Group Sp. Z o.o., Rzeszów, 2014.

Mapa inwestycji PZDW wg programów i stanów realizacji stanowi załącznik nr 14 do sprawozdania. Mapa pokazuje także komplementarność działań na drogach wojewódzkich a także z realizowaną autostradą A4.

Transport publiczny

W ramach zakończonych projektów w działaniu 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna* w województwie podkarpackim, zakupiono/zmodernizowano 107 szt. taboru komunikacji miejskiej. W wyniku realizacji projektów w ramach transportu publicznego przyrost liczby ludności korzystającej z komunikacji miejskiej w miastach objętych projektami wynosi 6%.

Wykres 26. Przewozy pasażerów komunikacji miejskiej w województwie podkarpackim w latach 2005-2015 (w mln).

Źródło: Wskaźniki kontekstowe załącznik nr 7.GUS Rzeszów.

W 2013r. wzrosła liczba przewozów pasażerów komunikacją miejską z 48,2 mln w 2012r. do 54,7 mln osób. Wszelkie działania w ramach RPO WP 2007-2013 służące modernizacji i rozwojowi systemów komunikacji miejskiej są istotne w kontekście niwelowania dotychczas negatywnego trendu, który występował do 2012r.

W ramach ww. umów realizowany był projekt *Rozwój transportu publicznego w Krośnie i okolicznych gminach poprzez zakup nowego taboru autobusowego oraz wdrożenie biletu elektronicznego w Miejskiej Komunikacji Samochodowej Sp. z o.o.* o wartości 1 2641 034,05 euro (5 mln PLN). W ramach projektu we wszystkich autobusach, zarówno starych, jak i nowych, zostały zamontowane elektroniczne tablice świetlne. Pojawiły się również kasowniki przystosowane do biletów papierowych i elektronicznych. „Bilet elektroniczny” jest to zaawansowany system informatyczny, który ułatwi korzystanie z transportu miejskiego. Zakupione zostały również 42 nowe, niskopodłogowe autobusy. Wszystkie są wyposażone w stanowisko do przewozu wózka inwalidzkiego, a brak schodów wejściowych oraz opcja obniżania wejścia w momencie zatrzymania autobusu na przystanku ułatwi podróżnym wsiadanie i wysiadanie. Autobusy spełniają najbardziej rygorystyczne normy czystości spalin, tzw. Euro 5. Każdy autobus został wyposażony w GPS oraz auto komputer zabierający m. in. dane z kasowników i zapisujący parametry techniczne wozu. Celem strategicznym projektu była poprawa powiązań komunikacyjnych i systemu komunikacji publicznej na terenie miasta Krosna. W wyniku realizacji projektu nastąpiło podniesienie atrakcyjności i stopnia wykorzystania przez pasażerów transportu publicznego w Krośnie ze

szczególnym uwzględnieniem osób niepełnosprawnych. Działania, przewidziane w projekcie, są skierowane na zachęcenie mieszkańców miasta do korzystania z komunikacji zbiorowej oraz rezygnacji z odbywania podróży transportem indywidualnym.

Infrastruktura kolejowa

Wielkość linii kolejowych na terenie województwa podkarpackiego wynosi 972,977 km. Przez teren województwa podkarpackiego przebiega linia nr 91 o długości 161,154 km należąca do III-go Paneuropejskiego Korytarza Transportowego Zachód-Wschód (E30).

Ponadto na terenie regionu usytuowane są linie znaczenia państwowego o łącznej długość 376,945 km takie jak: nr 25 Łódź Kaliska – Dębica (od granicy województwa do stacji Ocice) nr 68 Lublin – Przeworsk nr 71 Ocice – Rzeszów nr 74 Sobów – Stalowa Wola Rozwadow nr 91 Kraków - Medyka nr 565 Charzewice – Stalowa Wola Rozwadow Tow.

Analizując liczbę pasażerów odprawionych w poszczególnych województwach należy stwierdzić, iż województwo podkarpackie z liczbą 4,87 mln pasażerów zajmuje dopiero 12 pozycję w kraju, co jest skutkiem niewielkiej liczby połączeń kolejowych i oznacza dość małe znaczenie transportu kolejowego w transporcie ogółem województwa.

Również w kolejowym transporcie międzynarodowym udział województwa podkarpackiego wynosi tylko 3,12% (10 miejsce w kraju), co jest pochodną niewielkiej liczby dostępnych połączeń z zagranicą.⁷⁹

Generalnie można stwierdzić, że sieć linii kolejowych na Podkarpaciu jest wystarczająca dla obsługi tego obszaru. Stan techniczny linii jest jednak niezadowalający z wyjątkiem linii nr 71 Ocice – Rzeszów. Dla usprawnienia podróży koleją, koniecznym jest wykonanie rewitalizacji większości linii na terenie województwa podkarpackiego.

W ramach realizacji projektów w tym zakresie 75,05 km linii kolejowych, natomiast oszczędność czasu na zrekonstruowanych liniach kolejowych wyniosła 335 860,79 euro/rok oraz 37,03 min. Ponadto zakupiono 5 szt. taboru kolejowego.

W ramach działania 2.1 schemat E zrealizowano projekt *Zakup pojazdów szynowych na potrzeby regionalnych kolejowych przewozów osób w województwie podkarpackim* o wartości 79 996 620 PLN. Realizacja projektu pozwoliła na zwiększenie dostępności komunikacyjnej miast województwa. W szczególności ułatwiła przemieszczanie się i dojazd mieszkańców aglomeracji, w tym osób niepełnosprawnych, do miejsc pracy i nauki, co wpłynie pozytywnie na mobilność ludności oraz zwiększy atrakcyjność terenów zlokalizowanych w sąsiedztwie przedmiotowej inwestycji co wpisuje się w cel określony dla II osi priorytetowej. Spełnienie założeń projektu przyczyniło się do pogłębiania procesu integracji przestrzennej i gospodarczej całego województwa podkarpackiego, a także wpłynęło korzystnie na warunki życia mieszkańców. Zrealizowanie projektu pozwoliło na zbudowanie pozytywnego wizerunku województwa jako miejsca przyjaznego nie tylko mieszkańcom, ale również turystom oraz inwestorom.

Infrastruktura lotniska Rzeszów – Jasionka

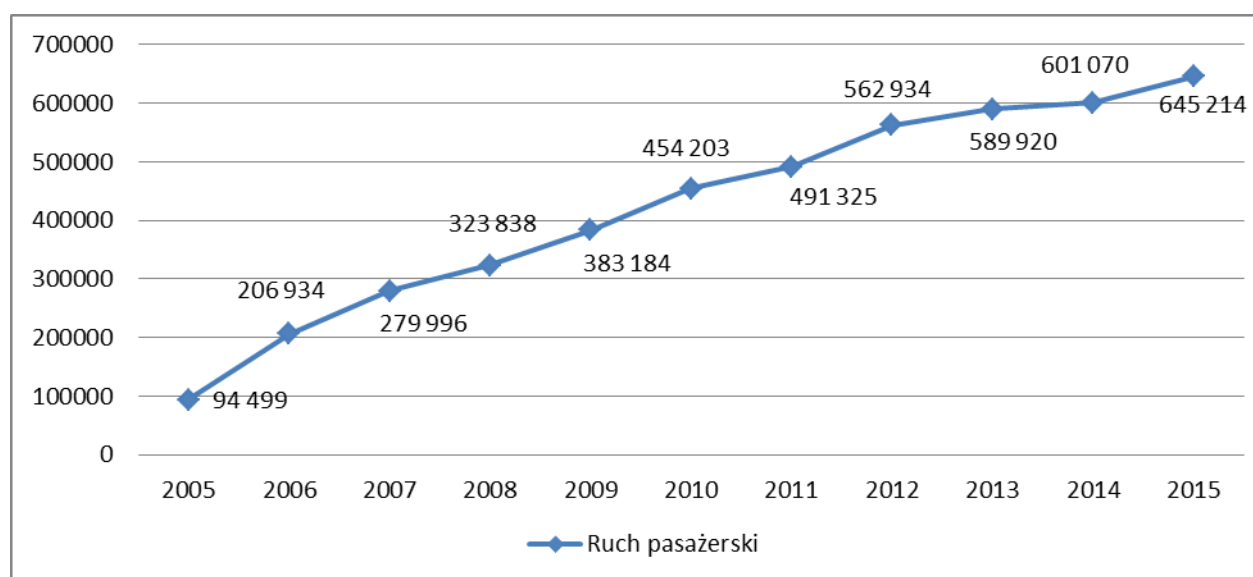
Na terenie województwa podkarpackiego znajduje się sześć lotnisk wpisanych do rejestru lotnisk cywilnych prowadzonego przez Urząd Lotnisk Cywilnych. Największe z nich – Rzeszów - Jasionka znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie stolicy regionu i pełni bardzo

⁷⁹ Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podkarpackiego. Regionalne Obserwatorium Terytorialne. Rzeszów 2013.

istotną rolę komunikacyjną dla mieszkańców Polski Południowo – Wschodniej. Wpisane jest do europejskiej sieci transportowej TEN-T (sieć kompleksowa). Po przeprowadzeniu wielu inwestycji w ostatnich latach (nowy terminal lotniczy, hangary z płytą postojową, wieża kontroli lotów, systemy nawigacyjne i ratownicze) lotnisko obecnie jest wizytówką regionu i jego „oknem na świat”. Nowo wybudowany w 2012 r. terminal pasażerski umożliwił wzrost przepustowości portu do 1,5 mln pasażerów rocznie. W ciągu godziny można odprawić w nim 700 podróży.

Według oficjalnych danych portu lotniczego w 2015 roku obsłużono 645 214 osób, co stanowi prawie siedmiokrotny wzrost porównaniu do roku 2005 roku. Port obsługuje połączenia realizowane przez linie lotnicze: Polskie Linie Lotnicze LOT S.A., EuroLOT S.A., Ryanair, Lufthansa, Lufthansa Cargo.

Wykres 27. Roczne statystyki lotniska „Rzeszów-Jasionka” – ruch pasażerski.

Źródło: Wskaźniki kontekstowe załącznik nr 7, GUS Rzeszów.

Energetyka

Województwo Podkarpackie zasilane jest głównie energią elektryczną z Krajowego Systemu Elektroenergetycznego. Niewielką część dostarczają źródła wytwórcze zlokalizowane na terenie województwa (to: Tauron Wytwarzanie S.A. Oddział Elektrownia Stalowa Wola w Stalowej Woli, PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A. Oddział Elektrociepłownia Rzeszów, PGE Energia Odnawialna S.A. Oddział Zespół Elektrowni Wodnych – Solina – Myczkowce, Elektrociepłownia Nowa Sarzyna (własność Spółki ENS Investment B.V), Elektrociepłownia Mielec).

W bilansie energetycznym województwa duże znaczenie ma gaz ziemny, którego stosunkowo duże złoża znajdują się w naszym regionie. Wydobycie gazu ziemnego zaspokaja całkowicie potrzeby województwa w tym zakresie. W 2010 r. gaz ziemny z regionu stanowił ok. 30 % krajowego wydobycia tego surowca. Udział ludności korzystającej z gazu w 2010 r. kształtował się na poziomie 72,1% i był wyższy o blisko 20 p.p. od średniej wartości dla całego kraju. System produkcji ciepła w województwie podkarpackim korzysta głównie z paliw kopalnych. Jedynym odnawialnym źródłem energii stosowanym do wytworzenia ciepła jest biomasa, lecz jej wkład jest marginalny (wyniósł on w 2010 r. niespełna 2,8% ponad 2 razy mniej niż średnia krajowa). Największe zakłady reprezentujące energetykę ciepłą w województwie podkarpackim pracują w kogeneracji, w

oparciu o wykorzystanie paliwa gazowego dlatego ich oddziaływanie na środowisko w porównaniu do elektrociepłowni opalanych węglem jest znikome. Poziom wydobycia ropy naftowej na terenie naszego województwa nie ma istotnego wpływu na bezpieczeństwo energetyczne regionu.⁸⁰

W województwie podkarpackim wytwarzanie energii cieplnej odbywa się w elektrowniach, ciepłowniach i kotłowniach komunalnych, przemysłowych oraz osiedlowych. Oprócz scentralizowanego układu funkcjonowania, ogrzewanie budownictwa jednorodzinnego na terenach miast i wsi odbywa się z indywidualnych kotłowni, zasilanych paliwem stałym, gazowym lub płynnym. W województwie podkarpackim w 2012r. długość sieci ciepłej przemysłowej wynosiła 651,7km i była krótsza o 142,8km w stosunku do 2007r., co stanowi spadek o 17,07%. W Polsce natomiast w analizowanym okresie nastąpił wzrost długości sieci ciepłej o 9,39%. W zakresie wielkości sprzedaży energii cieplnej w województwie podkarpackim w latach 2007-2012 nastąpił wzrost. W 2012r. sprzedaż wyniosła 6 682 073 GJ i była wyższa o 1 104 795,8 GJ w stosunku do 2007. W Polsce w badanym okresie nastąpił spadek sprzedaży energii cieplnej (0,2%), który w 2012r. wynosił 203 469 405,1 GJ. Łączna zainstalowana moc w elektrowniach wykorzystujących odnawialne źródła energii na terenie województwa podkarpackiego wyniosła 331 MW, co stanowi 6% zainstalowanej mocy w OZE w skali kraju. W okresie od końca 2009r. do końca 2013r. na terenie województwa podkarpackiego łączna moc zainstalowana w instalacjach wytwarzających energię elektryczną z odnawialnych źródeł energii wzrosła o 85,404 MW, co stanowi 2,4% wzrostu w skali kraju. W zakresie wykorzystania energii słonecznej, na terenie województwa podkarpackiego pod koniec 2012r. zainstalowanych było 14 140m² kolektorów oraz 703,4m² ogniw fotowoltaicznych.⁸¹

W ramach RPO WP 2007-2013 projekty zrealizowane w działaniu 2.2 przyczyniły się do wskazanego wyżej wzrostu liczby jednostek wytwarzania w województwie podkarpackim. Powstało m. in.:

- 121 jednostek energii cieplnej i elektrycznej przy wykorzystaniu energii promieniowania słonecznego,
 - 408 jednostek energii cieplnej przy wykorzystaniu energii promieniowania słonecznego,
 - 749 jednostek energii elektrycznej przy wykorzystaniu energii promieniowania słonecznego,
 - 18 jednostek wytwarzania energii cieplnej z biomasy i biogazu,
 - 24 jednostek wytwarzania energii cieplnej z energii geotermicznej,
 - 6 jednostek wytwarzania energii elektrycznej i cieplnej z biomasy i biogazu,
 - 1 jednostkę wytwarzania energii elektrycznej z biomasy i biogazu,
 - 1 jednostkę wytwarzania energii elektrycznej z energii wodnej,
- oraz wybudowanych/przebudowanych:
- 11 jednostek wytwarzania energii cieplnej,
 - 13 jednostek wytwarzania energii elektrycznej i cieplnej.

W wyniku budowy ww. jednostek wytwarzania energii zaoszczędzono:

⁸⁰ Strategia rozwoju województwa podkarpackiego – Podkarpackie 2020

⁸¹ Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa podkarpackiego oraz ocena realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym ujętych w obowiązującym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego. Podkarpackie Biuro planowania przestrzennego w Rzeszowie. Rzeszów 2014

- 26836,79 GJ/rok energii cieplnej,
- 1600,94 MWh/rok energii elektrycznej,
- 86665,6 GJ/rok energii pierwotnej.

Dodatkowo w okresie programowania 634 obiekty objęto termomodernizacją i tym samym zaoszczędzono 156914,08 [MWh/rok energii], natomiast 20196 osób uzyskało dostęp do wybudowanej sieci energetycznej.

Działania wspierane w ramach niniejszej osi priorytetowej przyczyniają się do realizacji celów *Strategii Europa 2020* i jednocześnie wpisują się w poszczególne obszary *Krajowego Programu Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020*. Więcej informacji w tym zakresie podano punkcie 2.1.6.6.

Miara sukcesu osi priorytetowej II

Do głównych sukcesów osi priorytetowej II należały m. in. działania:

- wybudowano/ zmodernizowano ponad 137 km dróg wojewódzkich,
 - wybudowano/zmodernizowano ponad 704 km dróg powiatowych,
 - wybudowano/zmodernizowano ponad 273 km dróg gminnych,,
 - uzyskano przez 11 242 firmy oraz gospodarstwa agroturystyczne bezpośredniego połączenia z ważnymi szlakami komunikacyjnymi, w tym:
 - na drogach wojewódzkich – 1 860 firm oraz gospodarstw agroturystycznych,
 - na drogach gminnych i powiatowych – 9 382 firm oraz gospodarstw agroturystycznych,
 - uzyskano lepszą dostępność komunikacyjnej terenów inwestycyjnych o powierzchni 5 630 ha:
 - na drogach wojewódzkich – 883 ha,
 - na drogach gminnych i powiatowych – 4 747 ha.
 - wybudowano 126 zatok autobusowych,
 - wybudowano/zmodernizowano 44 obiekty mostowe / wiadukty / estakady / tunele,
 - zakupiono/zmodernizowano 107 szt. taboru komunikacji miejskiej,
 - zainstalowano 296 urządzeń dystrybucji i identyfikacji biletów,
 - przebudowano/wybudowano 85 przystanków komunikacji zbiorowej,
 - przebudowano 75 km linii kolejowych,
 - zmodernizowano 17 obiektów infrastruktury kolejowej: dworców kolejowych / przystanków kolejowych,
 - zmodernizowano 17 kolejowych obiektów mostowych / wiaduktów / estakad / tuneli,
 - objęto termomodernizacją 634 obiekty, i tym samym zaoszczędzono 156914,08 [MWh/rok energii],
 - 20196 osób uzyskało dostęp do wybudowanej sieci energetycznej,
- w zakresie lotniska Rzeszów – Jasionka:
- zakupiono 1427 szt. specjalistycznego sprzętu,
 - wybudowano 28 obiektów infrastruktury lotniczej,
 - zmodernizowano 5 obiektów infrastruktury lotniczej.

Potwierdzeniem realizacji założeń RPO WP 2007-2013 są dane w zakresie wskaźników społeczno-gospodarczych województwa podkarpackiego (Załącznik nr 5). W okresie 2005-2015 nastąpił:

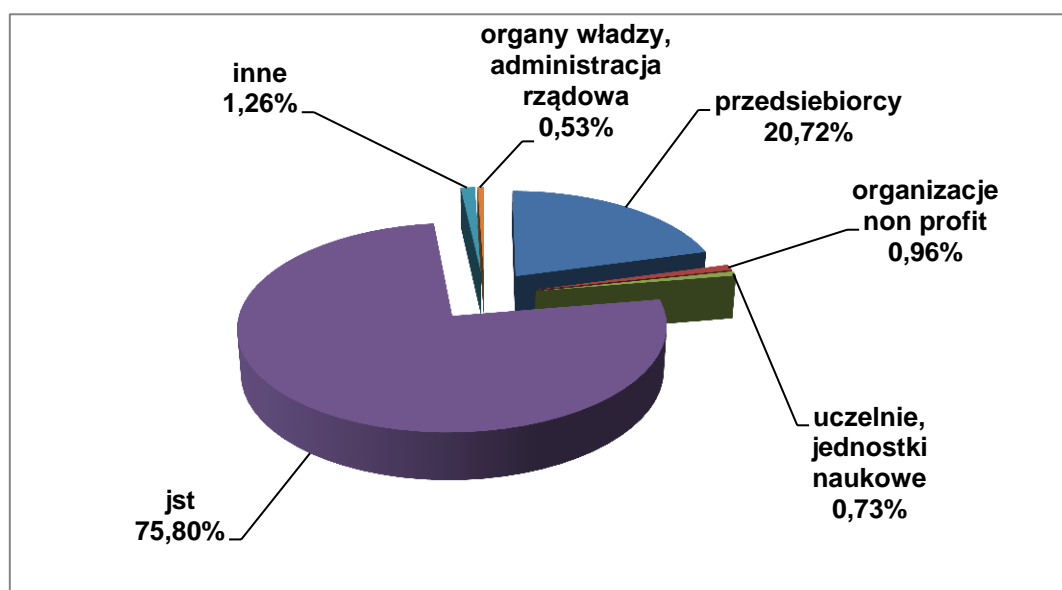
- 23% wzrost długości dróg publicznych o twardej nawierzchni ulepszonej, w tym: 3% dróg wojewódzkich, 3% dróg powiatowych oraz 63% dróg gminnych,

- 24% spadek liczby wypadków na drogach,
- spadek o 52,6% liczby ofiar śmiertelnych wypadków drogowych,
- siedmiokrotny wzrost liczby obsłużonych pasażerów portu lotniczego, Rzeszów-Jasionka,
- 10% wzrost produkcji energii elektrycznej,
- trzykrotny wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Beneficjenci

Od początku realizacji Programu w ramach II osi priorytetowej dominującą grupę beneficjentów stanowiły jednostki samorządu terytorialnego, które zrealizowały 386 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 290 634 924,25 EUR (1 287 483 650,95 PLN). Ponadto przedsiębiorcy zrealizowali 39 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 79 450 063,52 EUR (351 955 836,82 PLN), inni beneficjenci (publiczne zakłady opieki zdrowotnej) zrealizowali 19 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 4 840 325,94 EUR (21 442 159,86 PLN), organizacje non profit (Kościół Katolicki) zrealizowały 10 umów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 3 673 940,01 EUR (16 275 186,84 PLN), uczelnie, jednostki naukowe zrealizowały 6 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 2 796 719,86 EUR (12 389 189,3 PLN) oraz administracja rządowa zrealizowała 6 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 2 045 131,69 EUR (9 059 728,86 PLN).

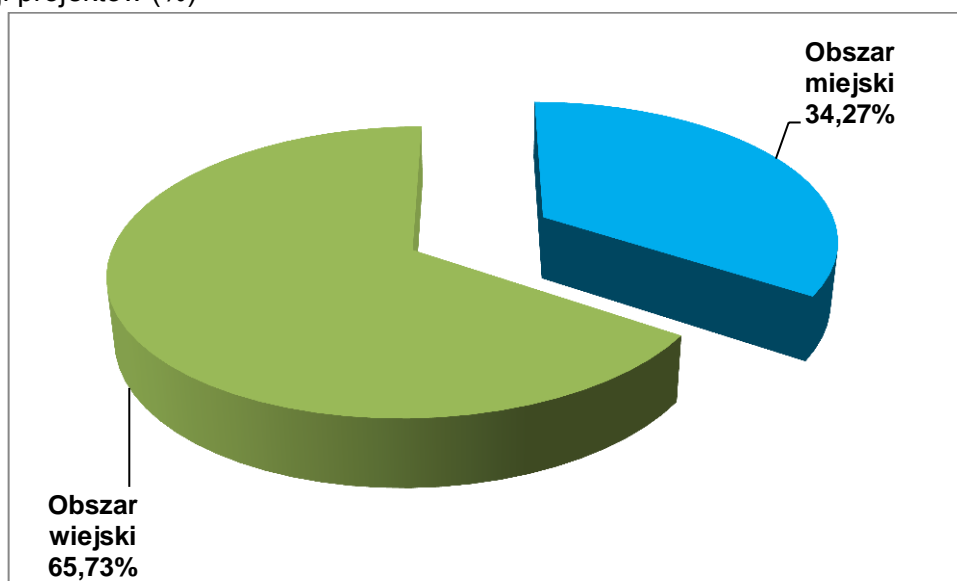
Wykres 28. Udział poszczególnych grup beneficjentów wg wartości podpisanych umów w ramach RPO WP na dzień 31 grudnia 2016r. (%).

Źródło: KSI (SIMIK 07-13).

Od początku realizacji Programu w ramach II osi priorytetowej zrealizowano 201 projektów na obszarach miejskich, na łączną wartość dofinansowania z EFRR 131 391 760,7 EUR (582 052 360,72 PLN) oraz 265 projektów na obszarach wiejskich na łączną wartość dofinansowania z EFRR 252 049 344,66 EUR (1 116 553 391,91 PLN).

Wykres 29. Rozkład dofinansowania projektów wg wartości dofinansowania z EFRR podpisanych umow w ramach II osi priorytetowej RPO WP– podział wg obszarów realizacji projektów (%)

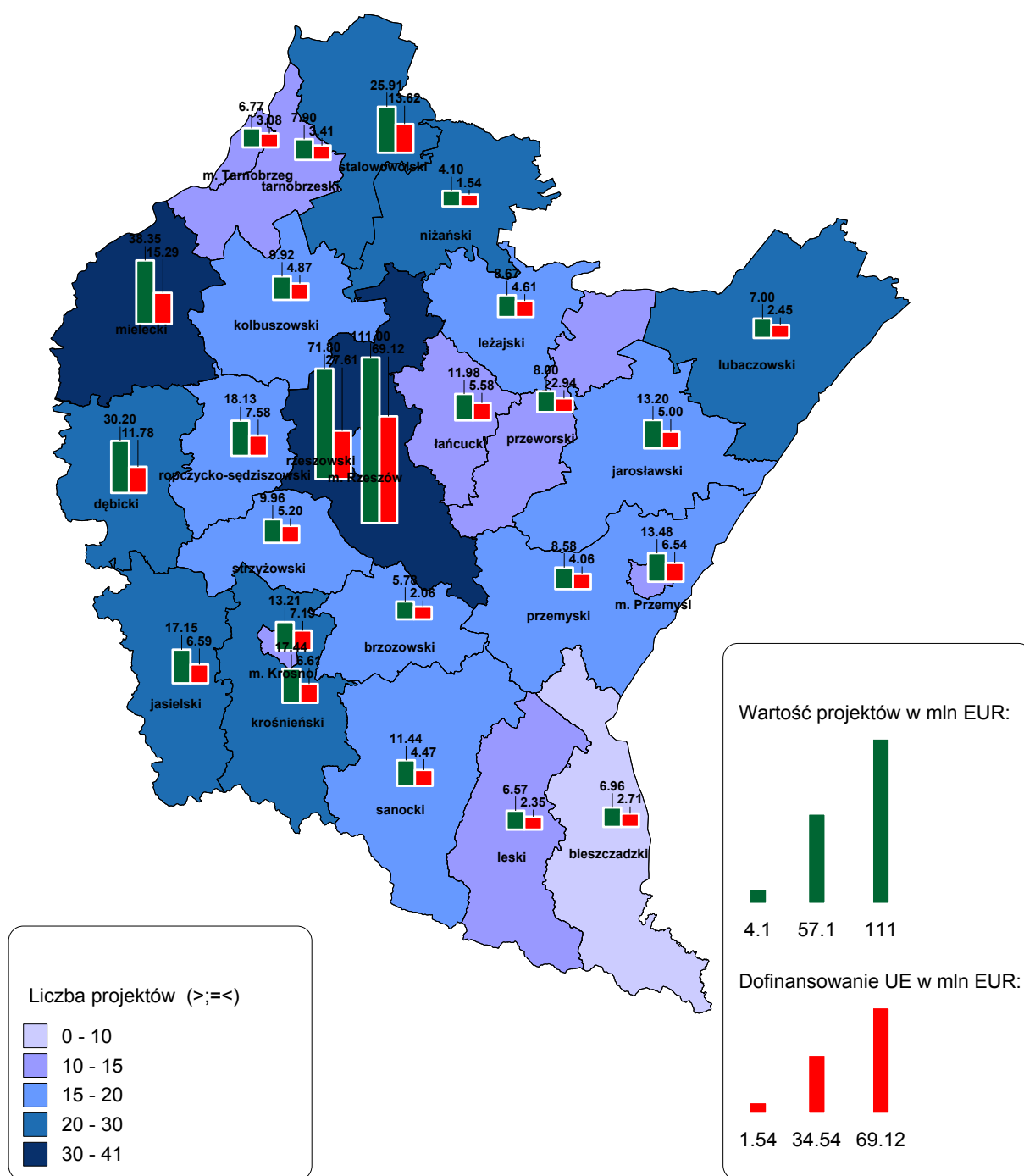

Źródło: KSI (SIMIK 07-13).

Od początku realizacji Programu w ramach II osi priorytetowej na obszarze defaworyzowanym zrealizowano 128 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 77 786 512,61 EUR (344 586 472,23 PLN), w tym powiat:

- bieszczadzki 7 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 2 181 363,81 EUR (9 663 223,53 PLN),
- brzozowski 16 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 19 980 965,04 EUR (88 513 677,01 PLN),
- kolbuszowski 16 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 6 995 393,97 EUR (30 988 895,75 PLN),
- leski 11 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 2 941 179,27 EUR (13 029 130,07 PLN),
- lubaczowski 23 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 22 221 525,02 EUR (98 439 133,67 PLN),
- niżański 21 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 11 558 457,46 EUR (51 202 810,69 PLN),
- przemyski 15 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 5 297 219,49 EUR (23 466 152,62 PLN),
- strzyżowski 19 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 6 610 408,56 EUR (29 283 448,89 PLN).

Mapa 4. Projekty w ramach II osi priorytetowej wg miejsca realizacji – na podstawie podpisanych umów na dzień 31 grudnia 2016r.

W ramach II osi priorytetowej dofinansowanych zostało ponadto 10 projektów o charakterze regionalnym realizowanych na terenie wielu powiatów o wartości ogółem 77,66 mln EUR (344,02 mln PLN), w tym dofinansowanie z EFRR 45,16 mln EUR (200,05 mln PLN).

Informacje na temat projektów realizowanych w innych programach operacyjnych w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 w województwie podkarpackim zamieszczono w załączniku nr 17.

W okresie sprawozdawczym, postęp rzeczowy wykazano w odniesieniu do 466 zakończonych projektów tj.: 237 projektów w ramach działania 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna* na łączną kwotę dofinansowania z EFRR 326 313 441,72 EUR (1 445 535 915,47 PLN) oraz 229 projektów w ramach działania 2.2 *Infrastruktura energetyczna* na łączną kwotę dofinansowania z EFRR 57 127 663,64 EUR (253 069 837,16 PLN).

Województwo podkarpackie charakteryzuje się niezadowalającym stanem podstawowej infrastruktury komunikacyjnej, co stanowi poważną barierę rozwoju. Zgodnie z *Aktualizacją Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2020* z perspektywy województwa szczególnie ważne jest wzmacnianie integracji wojewódzkiego systemu transportu drogowego z europejską siecią TEN-T oraz siecią autostrad i dróg ekspresowych w Polsce. Ważnym elementem poprawiającym dostępność regionu, obok modernizacji dróg krajowych, będzie tworzenie węzłów intermodalnych stanowiących dogodne połączenia pozwalające korzystać z różnych rodzajów transportu oraz rozbudowy przejść granicznych. Wpłynie to na poprawę warunków wymiany handlowej, co pozwoli lepiej wykorzystać szansę, jaką stwarza przygraniczne położenie regionu.⁸²

W ramach działania 2.1 realizowane były przedsięwzięcia związane z rozbudową infrastruktury drogowej i transportowej przyczyniające się do realizacji założeń Strategii Lizbońskiej. Uznać należy, że wszelkie działania związane z budową infrastruktury transportowej przyczynią się do tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości oraz poprawy życia mieszkańców, stanu środowiska naturalnego, co w konsekwencji przyczyni się do wzrostu gospodarczego. Ponadto stworzą one warunki do lepszego rozwoju współpracy transgranicznej i międzynarodowej.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach działania 2.1 wpisują się również w priorytet *Innowacyjna gospodarka KPR*, który swoimi działaniami przyczynia się do modernizacji i rozbudowy systemu transportowego, warunkującego tempo rozwoju społeczno-gospodarczego. System transportowy ma szczególne znaczenie zwłaszcza dla wsparcia ośrodków wzrostu, poprawy ich dostępności, a także zwiększenia możliwości dojazdów ludności do miast i poruszania się w samych miastach.

Zgodnie z *Diagnozą sytuacji społeczno-gospodarczą województwa podkarpackiego*⁸³ w regionie brak bezpośredniego połączenia drogowego ze stolicą kraju, niewystarczająca ilość planowanych połączeń węzłów autostrady nr 4 i drogi ekspresowej nr 19 o tonażu zapewniającym możliwości przejazdu między tymi drogami, zbyt niskie nasycenie obszaru województwa siecią dróg krajowych i ich duże obciążenie małą ilością obwodnic miast, znaczny procent dróg o złym stanie nawierzchni. Trzeba zaznaczyć, iż w województwie podkarpackim nadal występują obszary o trudnej dostępności komunikacyjnej a w szczególności w południowej i północno-wschodniej części województwa. Realizacja projektów w ramach RPO WP miała na celu ograniczyć postępującą marginalizację regionu w skali kraju związaną z brakiem inwestycji w modernizacji układu komunikacyjnego.

⁸² Zgodnie z *Aktualizacją Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2020*

⁸³ *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczą województwa podkarpackiego* Rzeszów, 2013r.

Projekty kluczowe

Pierwszy wykaz (Indykatywny Plan Inwestycyjny RPO WP) przyjęto uchwałą ZWP z dnia 10 stycznia 2007 r. w zakresie II osi priorytetowej składał się z 5 projektów na łączna wartość dofinansowania 65,707 mln EUR (291,08 mln PLN), co stanowiło 19% alokacji II osi priorytetowej. Projekty te miały w swoim zakresie przebudowę/modernizację od 1 do 4 inwestycji. W późniejszym czasie ZWP podjął decyzję podzielenia tych projektów na pojedyncze projekty.

Zarząd Województwa Podkarpackiego w dniu 20 października 2009r. uchwałą nr 228/4345/09 podjął decyzję o zmianie *Indykatywnego wykazu indywidualnych projektów kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013*, która dotyczyła między innymi usunięcia z wykazu sześciu projektów drogowych, w odniesieniu do których Sejmik Województwa Podkarpackiego zdecydował o finansowaniu inwestycji w całości ze środków budżetu Województwa Podkarpackiego.

W okresie realizacji Programu IZ RPO WP 2007-2013 przeprowadziła cztery nabory projektów do *Indykatywnego wykazu indywidualnych projektów kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013* w osi priorytetowej II *Infrastruktura techniczna* w działaniu 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna* schemat A – *Drogi wojewódzkie*, które ogłoszono:

- od 16 listopada 2010r. do 6 grudnia 2010r. W ramach ww. naboru wpłynęło 4 projekty, ZWP do realizacji wybrał 2 projekty.
- od 30 sierpnia 2010r. do 1 września 2010r. oraz od 17 listopada 2010r. do 1 grudnia 2010r. Nabory dotyczyły projektów polegających na odbudowie różnego rodzaju infrastruktury drogowej, zniszczonej w wyniku powodzi, która miała miejsce w maju i czerwcu 2010r. na terenie gmin: Jasło, Tarnobrzeg, Gorzyce i Ropczyce. W ramach ww. naborów wpłynęło 18 projektów, ZWP do realizacji wybrał 11 projektów.
- od 1 do 22 marca 2012r. ZWP. W ramach ww. naboru wpłynęło 5 projektów, ZWP do realizacji wybrał 1 projekt.

Dodatkowo ZWP ogłosił również nabór projektów rezerwowych do Wykazu w okresie od dnia 17 lutego do 20 marca 2014r. W ramach naboru złożono jeden wniosek, który został wpisany na listę rezerwową Wykazu projektów kluczowych.

W ramach przeprowadzonych naborów powstała lista projektów rezerwowych do Wykazu. W wyniku uwolnienia się dodatkowych środków oraz potrzeby osiągnięcia postępu rzeczowego w zakresie wskaźników działania 2.1 – *Drogi wojewódzkie* w 2015r. ZWP podjął decyzję o dopisaniu 5 projektów do Wykazu.

Zgodnie z ostatecznym *Indykatywnym wykazem indywidualnych projektów kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013* w ramach II osi priorytetowej zrealizowano 28 projektów kluczowych, w tym:

- 27 projektów w ramach działania 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna*,
- 1 projekt w ramach działania 2.2 *Infrastruktura energetyczna*

Łączna wartość dofinansowania z EFRR zrealizowanych 28 projektów kluczowych wyniosła 127 162 686,52 EUR (563 317 985,02 PLN), co stanowi 32% alokacji II osi priorytetowej.

Tabela 35. Projekty kluczowe w ramach osi priorytetowej II.

Lp.	Nazwa beneficjenta	Tytuł projektu	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (PLN)	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (EUR)
1	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie	Przebudowa wiaduktu w Stalowej Woli w ciągu drogi wojewódzkiej nr 871 Nagnajów – Tarnobrzeg – Grębów-Stalowa Wola	27 993 245,53	6 319 159,69
2	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie	Przebudowa wiaduktu w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 875 Mielec – Kolbuszowa – Sokołów Małopolski – Leżajsk w miejscowości Mielec	23 664 322,60	5 341 954,13
3	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie	Modernizacja dróg wojewódzkich ul. Wolności w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 875 Mielec – Kolbuszowa – Sokołów Małopolski - Leżajsk	13 431 869,14	3 032 093,08
4	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie	Budowa obwodowej Grębowa w ciągu drogi wojewódzkiej nr 871 Nagnajów – Tarnobrzeg – Grębów – Stalowa Wola	31 424 125,40	7 093 642,16
5	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie	Budowa drogi dojazdowej do przejścia granicznego oraz przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 866 Dachnów – Lubaczów – Krowica Hołodowska – Granica Państwa na odcinku Lubaczów – Budomierz	49 301 918,39	11 129 352,44
6	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie	Odbudowa mostu na ul. 3-go Maja w Ropczycach	1 685 160,86	380 406,07
7	Powiat Jasielski	Odbudowa powiatowej infrastruktury drogowej na terenie miasta Jasła - ul. Mickiewicza, Szopena, Szajnochy, Jagiełły	1 681 797,36	379 646,80
8	Gmina Gorzyce	Remont dróg gminnych w miejscowościach Sokolniki, Trześń, Orliska, Zalesie Gorzyckie, Wrzawy, Gorzyce zniszczonych w wyniku powodzi w 2010 r.	262 259,07	59 202,03
9	Miasto Jasło	Odbudowa infrastruktury komunikacyjnej Miasta Jasła zniszczonej w wyniku powodzi	284 959,30	64 326,35
10	Miasto Jasło	Przebudowa ulicy Krajowickiej Miasta Jasła zniszczonej w wyniku powodzi	1 842 525,38	415 929,34
11	Powiat Tarnobrzegi	Remont dróg powiatowych w Gminie Gorzyce zniszczonych w wyniku powodzi	2 469 213,22	557 397,06
12	Gmina Ropczyce	Odbudowa mostów w miejscowości Ropczyce w ciągu dróg gminnych: Nr 107510R Pietrzejowa-Witkowice - ul. Szkolna w km 0+406,50 oraz Nr 107539R Chechły-Chechły - ul. Strażacka w km 0+415,20	2 669 969,10	602 715,43
13	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie	Przygotowanie i realizacja budowy łącznika drogi wojewódzkiej nr 835 Lublin - granica województwa – Przeworsk – Kańczuga – Dynów – Grabownica Starzeńska	10 638 073,62	2 401 425,23
14	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 858 Zarzecze – Biłgoraj - Zwierzyniec - Szczepieszyn odcinek Zarzecze - Granica Województwa	21 176 954,21	4 780 458,75
15	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 877 Naklik - Leżajsk-Łańcut – Dylągówka - Szklary odcinek Granica Województwa – Leżajsk	35 270 946,73	7 962 018,72

Lp.	Nazwa beneficjenta	Tytuł projektu	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (PLN)	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (EUR)
16	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 985 Nagnajów – Baranów Sandomierski – Mielec-Dębica na odcinku Mielec – Dębica etap II	5 863 072,33	1 323 522,50
17	Gmina Tarnobrzeg	Modernizacja dróg gminnych w Tarnobrzegu	6 017 760,89	1 358 441,70
18	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 855 Olbięcin – Zaklików – Stalowa Wola odcinek Granica Województwa – Stalowa Wola	42 735 183,53	9 646 986,06
19	Gmina Tarnobrzeg	Modernizacja dróg powiatowych na terenie miasta Tarnobrzeg	6 042 378,67	1 363 998,89
20	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie	Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 892 Zagórz – Komańcza	129 345 541,95	29 198 298,37
21	Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 880 Jarosław - Pruchnik	28 041 211,29	6 329 987,42
22	Gmina Tarnobrzeg	Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 723 w Tarnobrzegu	4 867 488,45	1 098 780,66
23	Województwo Podkarpackie	Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 869 – etap IV budowa skrzyżowania dwupoziomowego z DK9 i wiaduktu nad linią kolejową L-71 oraz budowa drogi do Parku Technologicznego	26 382 980,53	5 955 660,52
24	Województwo Podkarpackie	Budowa wschodniej obwodnicy miasta Brzozowa – w ciągu drogi wojewódzkiej nr 886 Domaradz – Brzozów - Sanok	70 222 619,86	15 851 965,02
25	Gmina Miasto Rzeszów	Rozbudowa Al. Gen. W. Sikorskiego	11 935 865,30	2 694 387,07
26	Województwo Podkarpackie	Budowa drogi wojewódzkiej nr 867 Sieniawa - Hrebenne na obszarze województwa podkarpackiego, odcinek Prusie - granica województwa km 74+119 - 76+297	4 637 086,97	1 046 770,12
27	Powiat Jasielski	Odbudowa infrastruktury drogowej na terenie powiatu jasielskiego – ulica Sobniowska (Jasło)	675 981,20	152 595,14
28	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Spółka z o.o.	Odbudowa urządzeń ciepłowniczych w Jaśle	2 753 474,14	621 565,76
			563 317 985,02	127 162 686,52

Przebudowa ww. dróg wojewódzkich, stanowiących podstawowy element sieci drogowej województwa, miała strategiczny charakter z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa i była zgodna z:

- celem nadrzędnym II osi priorytetowej RPO WP 2007-2013, jakim jest „poprawa dostępności i atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez realizację przedsięwzięć w sferze komunikacyjnej i energetycznej”,
- kierunkiem działania 1: *Rozbudowa układu drogowego, w tym A4, S19, S74* określonym w Priorytecie 1: *Wspieranie inwestycji komunikacyjnych drogowych, kolejowych*

i lotniczych w obszarze strategicznym Infrastruktura techniczna Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020,

- trzecim celem horyzontalnym Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia: *Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski.*

Realizacja przedmiotowych projektów wpłynęła na zwiększenie dostępności komunikacyjnej województwa podkarpackiego, a tym samym wzrost konkurencyjności i atrakcyjności regionu. Ponadto przyczyniły się do poprawy jakości powiązań komunikacyjnych z podstawowymi szlakami komunikacyjnymi o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, jak również poprawy bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego.

Realizacja niniejszych projektów w znacznym stopniu wpłynęła na osiągnięcie wskaźników RPO WP 2007-2013 określonych na poziomie działania 2.1 w zakresie długości zrekonstruowanych dróg regionalnych oraz oszczędności czasu na zrekonstruowanych drogach w przewozach pasażerskich i towarowych.

Poniżej zostały przedstawione projekty kluczowe w zakresie niwelowania skutków powodzi:

- pn. *Przebudowa ulicy Krajowickiej Miasta Jasła zniszczonej w wyniku powodzi* zrealizowany przez Miasto Jasło. Projekt dotyczył odbudowy infrastruktury komunikacyjnej Miasta Jasła zniszczonej w wyniku powodzi, jaka miała miejsce w maju i czerwcu 2010 r. Przedmiotem projektu była odbudowa ulicy Krajowickiej, która stanowi główny ciąg komunikacyjny łączący drogę krajową nr 73 Wiśniówka - Jasło z drogą powiatową nr 1313R Jasło – Błażkowa – Granica Województwa (Jodłowa) i jest to najkrótsze połączenie tych dróg. W ramach projektu przebudowano 1 km drogi, zmodernizowano 1,17 km chodników, wybudowano 0,96 km kanalizacji deszczowej.
- pn. *Odbudowa infrastruktury komunikacyjnej Miasta Jasła zniszczonej w wyniku powodzi* zrealizowany przez Miasto Jasło. Celem projektu była poprawa powiązań komunikacyjnych Miasta Jasła poprzez odbudowę ulicy Żeromskiego, która została zniszczona podczas powodzi. Projekt dotyczył wykonania robót budowlanych w celu odbudowy ulicy Żeromskiego. W ramach projektu odbudowano 0,70 km drogi, zmodernizowano 0,20 km chodników.
- pn. *Odbudowa powiatowej infrastruktury drogowej na terenie miasta Jasła – ul. Mickiewicza, Szopena, Szajnochy, Jagiełły* zrealizowany przez Powiat Jasielski. Projekt dotyczył odbudowy czterech ulic w mieście Jasło w ramach trzech ciągów, będących częścią infrastruktury dróg powiatowych. Ulice: Mickiewicza, Szopena, Szajnochy, Jagiełły będące przedmiotem projektu tworzą jeden z ważniejszych układów komunikacyjnych w mieście Jasło, stanowią one dojazd do głównych ciągów komunikacyjnych w regionie tj: do dróg krajowych Nr 28 i Nr 73, a tym samym do drogi międzynarodowej E-40 Jędrzychowice – Korczowa. W ramach projektu odbudowano 2,56 km dróg.
- pn. *Modernizacja dróg gminnych w Tarnobrzegu* zrealizowany przez Gminę Tarnobrzeg. Projekt dotyczył remontu 17 dróg gminnych zniszczonych w wyniku powodzi w 2010r. Miasto Tarnobrzeg znajduje się na szlaku wielu powiązań komunikacyjnych zarówno w regionie jak i ciągnących się poza granice województwa. Jedną z takich dróg jest droga woj. nr 723 łącząca się na terenie miasta z drogą wojewódzką nr 871 a poza granicami województwa z drogą krajową 77. Przedmiotowe drogi są drogami łączącymi się z drogą woj. nr 723. W ramach projektu odbudowano 14,83km dróg, zmodernizowano 10,15km poboczy utwardzonych.

- pn. *Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 723 w Tarnobrzegu* zrealizowany przez Gminę Tarnobrzeg. Projekt dotyczył remontu drogi wojewódzkiej nr 723 w Tarnobrzegu. Przedmiotowa droga ma kluczowe znaczenie dla miasta i regionu. Droga stanowi: główny ciąg komunikacyjny w Tarnobrzegu, połączenie dwóch najważniejszych dla regionu dróg krajowych 77 (Lipnik– Sand.- St. Wola– Leżajsk– Jarosław– Przemyśl – Medyka / granica państwa) i 9 (Radom – Opatów – Tarnobrzeg – Rzeszów– Barwinek/ granica państwa) a także połączenie szlaków komunikacyjnych z południa Polski na północ oraz ze wschodu na zachód. W ramach projektu odbudowano 8,79km drogi, zmodernizowano 46 miejsc postojowych, zmodernizowano 6 zatok autobusowych, zmodernizowano 7,65km chodników, zmodernizowano 17 skrzyżowań.
- pn. *Modernizacja dróg powiatowych na terenie miasta Tarnobrzeg* zrealizowany przez Gminę Tarnobrzeg. Celem projektu była poprawa powiązań komunikacyjnych miasta Tarnobrzeg poprzez remont 12 dróg powiatowych tj. ul. Sowia, Grobla, Sielecka, Kolumby Bialeckiej, Piętaka, Długa, Plac Ludowy, Truskawkowa, Polna, Podwale, Kąpielowa i Dzikowska które uległy zniszczeniu w trakcie powodzi w 2010 r. W ramach projektu odbudowano 12,47km dróg, zmodernizowano 1 zatokę autobusową, zmodernizowano 0,79 km chodników, zmodernizowano 28 skrzyżowań, zmodernizowano 13 km poboczy utwardzonych.
- pn. *Remont dróg gminnych w miejscowościach Sokolniki, Trześń, Orliska, Zalesie Gorzyckie, Wrzawy, Gorzyce zniszczonych w wyniku powodzi* zrealizowany przez Gminę Gorzyce. Celem projektu była odbudowa infrastruktury zniszczonej w wyniku powodzi, która miała miejsce w 2010 r. na terenie Gminy Gorzyce, a tym samym przywrócenie potencjału społeczno –gospodarczego tym obszarom. Cel zrealizowany został poprzez remont zniszczonej w czasie powodzi infrastruktury drogowej, co przełożyło się na poprawę powiązań komunikacyjnych na terenie Gminy Gorzyce. W ramach projektu przebudowano 14,07km dróg, odbudowano 10 szt. obiektów infrastruktury drogowej.
- pn. *Remont dróg powiatowych w Gminie Gorzyce zniszczonych w wyniku powodzi* zrealizowany przez Powiat Tarnobrzegi. Celem projektu była poprawa powiązań komunikacyjnych na terenie powiatu tarnobrzegi poprzez remont zniszczonych w wyniku powodzi w 2010 r. odcinków dróg powiatowych, tj.: drogi powiatowej nr 1090R relacji Trześń – Grębów na odcinku od km 0+000 do km 1+600 oraz drogi powiatowej nr 1091R relacji Sokolniki – Orliska na odcinku od km 0+000 do km 3+377. W ramach projektu odbudowano 4,97km dróg, odbudowano 4 szt. obiektów infrastruktury drogowej.
- pn. *Odbudowa mostów w miejscowości Ropczyce w ciągu dróg gminnych: Nr 107510R Pietrzejowa - Witkowice- ul. Szkolna w km 0+406,50 oraz Nr 107539R Chechły - Chechły - ul. Strażacka w km 0+415,20* zrealizowany przez Gminę Ropczyce. Celem projektu była likwidacja skutków powodzi, która miała miejsce w 2010 r., a także poprawa bezpieczeństwa, funkcjonalności oraz dostępu do obiektów mostowych. Cel został zrealizowany poprzez odbudowę mostów w miejscowości Ropczyce w ciągu ul. Strażackiej i Szkolnej. W ramach projektu odbudowano 0,29 km dróg i 2 obiekty infrastruktury drogowej.
- pn. *Odbudowa mostu na ulicy 3-go Maja w Ropczycach* zrealizowany przez Województwo Podkarpackie (Podkarpacki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Rzeszowie). Celem projektu była likwidacja zniszczeń spowodowanych przez powódź, która miała miejsce w roku 2010, a także poprawa powiązań komunikacyjnych i systemu komunikacji publicznej w województwie poprzez odbudowę mostu na rzece Wielopolce na

- ulicy 3-go Maja w Ropczycach w km 18+050, który został zniszczony w wyniku powodzi w 2009 i 2010 r. W ramach projektu odbudowano 1 obiekt (most) infrastruktury drogowej.
- pn. „Odbudowa infrastruktury drogowej na terenie powiatu jasielskiego - ulica Sobniowska (Jasło)” zrealizowany przez Powiat Jasielski. Celem projektu była odbudowa infrastruktury drogowej zniszczonej w wyniku powodzi, która miała miejsce w 2010 r. Inwestycja obejmowała odbudowę nawierzchni, drogi powiatowej Nr 1851R Jasło – ul. Sobniowska w km 0+600 – 1+170 (tj. 570 m), a także uregulowanie odwodnienia tego odc., poprzez odbudowę odwodnienia liniowego wzdłuż drogi oraz budowę kolektora wody deszczowej. W ramach projektu odbudowano 0,57km drogi, odbudowano 0,04km kanalizacji deszczowej.
 - pn. *Odbudowa urządzeń ciepłowniczych w Jaśle* zrealizowany przez Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Jaśle. Celem projektu była odbudowa sieci i węzłów ciepłowniczych zniszczonych w wyniku powodzi, która miała miejsce w 2010 r. w Jaśle. Przedsięwzięcie obejmuje odbudowę sieci ciepłowniczej o długości 1,9306 km oraz 18 szt. węzłów ciepłowniczych zniszczonych przez powódź. Odbudowa przyczyniła się do zwiększenia efektywności systemu, a tym samym do ograniczenia strat sieciowych o 5 061,04 GJ rocznie. W ramach projektu odbudowano 1,93 km sieci ciepłej.

W okresie realizacji projektów kluczowych II osi priorytetowej w przypadku kilku projektów występowały opóźnienia na etapie gromadzenia dokumentacji niezbędnej do złożenia wniosku o dofinansowanie. Problemy te związane były głównie z koniecznością dostosowania projektów budowlanych i uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację inwestycji. Jednak po uzyskaniu stosownej dokumentacji, a następnie zakontraktowaniu poszczególnych projektów ich realizacja rzeczowa i finansowa (zarówno terminy wyłaniania wykonawców robót jak i same roboty) przebiegała zasadniczo sprawnie.

Informacje nt. równości szans kobiet i mężczyzn zawarto w punkcie 2.2.1, natomiast nt. cross-financingu podano w punkcie 2.6.3 sprawozdania.

Rekomendacje KE

W ramach ww. punktu zawarto wszystkie dotychczasowe rekomendacje KE w zakresie osi priorytetowej II wskazane w punkcie 2.1.6.3 *Rekomendacje Komisji Europejskiej*.

Działanie 2.1 Infrastruktura komunikacyjna

Celem niniejszego działania była poprawa powiązań komunikacyjnych i systemu komunikacji publicznej w województwie.

Na *Infrastrukturę komunikacyjną* składają się następujące schematy:

- A. Drogi wojewódzkie,
- B. Drogi powiatowe,
- C. Drogi gminne,
- D. Transport publiczny,
- E. Infrastruktura kolejowa,
- F. Infrastruktura lotniska Rzeszów – Jasionka.

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów działania

Tabela 4.2.1 Postęp rzeczowy wg osi priorytetowej – Oś priorytetowa 2: *Infrastruktura techniczna*, działanie 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna* stanowi załącznik nr 4.2 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

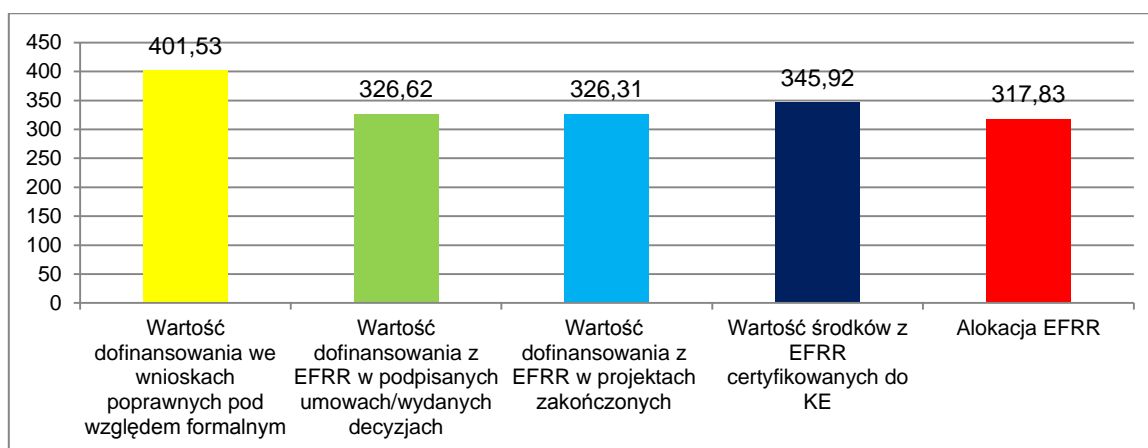
Postęp finansowy

Na realizację zadań w ramach działania przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 294 530 988 EUR. W ramach przyznanych dodatkowych środków pochodzących z KRW i DT, kwotę 14 064 889 EUR przeznaczono na zwiększenie alokacji w tym działaniu. W rezultacie alokacja w działaniu 2.1 wyniosła 308 595 877 EUR. Ponadto, w wyniku przesunięć środków pomiędzy działaniami osi II, alokację zwiększono o 9 236 215 EUR. Zgodnie z tabelami finansowymi alokacja EFRR wynosi 317 832 092 EUR. Po uwzględnieniu zastosowania mechanizmu elastyczności wynosi 345 934 869 EUR.

Od początku realizacji Programu przeprowadzono łącznie 13 konkursów. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursów wyniosła 193 525 705,93 EUR (857 299 524,72 PLN). Złożono 329 projektów z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 280 866 741,21 EUR (1 244 211 576,89 PLN), tj. 145% szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów. Ww. procent świadczy o znacznym zainteresowaniu beneficjentów w tym zakresie.

Szczegółowe informacje nt. oceny formalnej wniosków, podpisanych umów oraz projektów zakończonych w zakresie ww. działania podano w punkcie Analiza jakościowa osi priorytetowej II.

Wykres 30. Stan wdrażania działania 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna* od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI SIMIK 07-13

Wartość środków z EFRR certyfikowanych do KE w ramach działania 2.1 wynosi 345 922 712 EUR, co stanowi 108,84% wykorzystanych środków w ww. działaniu.

Postęp rzeczowy

Realizacja projektów w ramach II osi priorytetowej działanie 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna* przyczyniła się do usprawnienia ciągów komunikacyjnych ważnych zarówno dla obszaru Polski wschodniej jak i całego kraju. Wybudowane ciągi wojewódzkich przyczyniły się do sprawnego i bezpiecznego połączenia regionu z międzynarodowym, krajowym i regionalnym systemem transportowym. Budowa obwodnic oraz modernizacja wybranych odcinków wyeliminuje „wąskie gardła”, wyprowadziła ruch z centrum miast oraz poprawiła bezpieczeństwo ruchu. Realizacja zadań ukierunkowanych na rozszerzenie dostępności komunikacyjnej przyczyniła się do rozwijania konkurencyjności i ożywienia przedsiębiorczości w regionie.

W ramach działania 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna* w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 237 projektów na wartość dofinansowania z EFRR 326 313 441,72 EUR (1 445 535 915,47 PLN).

Poniższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do tego działania:

- a) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte powyżej 125% wartości docelowej:
- *Liczba projektów z zakresu transportu*. Wskaźnik osiągnął wartość 222 szt., tj. 300% wartości docelowej,
 - *Długość zrekonstruowanych dróg*. Wskaźnik osiągnął wartość 1032,09km, tj. 173% wartości docelowej,
 - *Długość zrekonstruowanych dróg: lokalnych (gminnych i powiatowych)*. Wskaźnik osiągnął wartość 910,45km, tj. 299% wartości docelowej,
 - *Oszczędność czasu na nowych i zrekonstruowanych liniach kolejowych w przewozach pasażerskich i towarowych (euro/rok)*. Wskaźnik osiągnął wartość 323 195,26 euro/rok, tj. 181% wartości docelowej,
 - *Oszczędność czasu na zrekonstruowanych drogach w przewozach pasażerskich i towarowych (w min.)*. Wskaźnik osiągnął wartość 569,75min, tj. 191% wartości docelowej,
 - *Przyrost liczby ludności korzystającej z komunikacji miejskiej wspartej w ramach programu*. Wskaźnik osiągnął wartość 5,4%, tj. 180% wartości docelowej.

Wysoki poziom ww. wskaźników potwierdza, iż diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa podkarpackiego przedstawiona w RPO WP 2007-2013 jest właściwa. Zgodnie z ww. diagnozą sieć dróg regionalnych i lokalnych w województwie jest dobrze rozwinięta, natomiast poprawy wymaga stan techniczny infrastruktury. Dlatego też w zakresie transportu (dróg) przeprowadzono aż 5 konkursów, gdzie wnioskowane dofinansowanie beneficjentów dwukrotnie przekraczało dostępną alokację. Dodatkowo w ramach działania 2.1 zrealizowano 21 projektów kluczowych. Trzeba zaznaczyć iż, w ramach renegotjacji KE nie zgodziła się na zmianę wartości docelowej wskaźników dot. budowy i rekonstrukcji dróg. IZ RPO WP 2007-2013 mając na uwadze wykorzystanie alokacji podjęła decyzję przesunięciu środków z innych działań oraz zastosowała mechanizm elastyczności zwiększyła alokację w działaniach 2.1 schemat B i C tym samym pozwoliło to wsparcie większej liczby projektów w zakresie transportu.

Poziom realizacji wskaźnika *Przyrost liczby ludności korzystającej z komunikacji miejskiej wspartej w ramach programu* przekroczył 180% i może świadczyć o większej efektywności

realizowanych projektów. W zakresie transportu publicznego przeprowadzono 1 konkurs, w ramach którego złożono 10 projektów, które zostały wsparte. Realizacja tych projektów pozwoliła osiągnąć cel w zakresie wsparcia transportu publicznego w województwie podkarpackim.

a) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 75-125% wartości docelowej:

- *Długość nowych dróg*. Wskaźnik osiągnął wartość 83,65 km, tj. 89% wartości docelowej,
- *Długość nowych dróg: lokalnych (gminnych i powiatowych)*. Wskaźnik osiągnął wartość 67,81 km, tj. 113% wartości docelowej,
- *Długość zrekonstruowanych dróg zniszczonych przez powódź*. Wskaźnik osiągnął wartość 60,31km, tj. 82% wartości docelowej,
- *Długość zrekonstruowanych linii kolejowych*. Wskaźnik osiągnął wartość 75,05 km, tj. 75% wartości docelowej,
- *Liczba zakupionego/zmodernizowanego taboru komunikacji miejskiej*. Wskaźnik osiągnął wartość 107 szt., tj. 107% wartości docelowej(w wyniku renegotiacji Programu wartość docelowa wskaźnika została zwiększona z 55 szt. do 100 szt.),
- *Oszczędność czasu na nowych i zrekonstruowanych drogach w przewozach pasażerskich i towarowych (euro/rok)*. Wskaźnik osiągnął wartość 24 071 963,88 euro/rok, tj. 99% wartości docelowej,
- *Oszczędność czasu na zrekonstruowanych liniach kolejowych (min.)*. Wskaźnik osiągnął wartość 37,03min., tj. 109% wartości docelowej.

b) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 0-75% wartości docelowej:

- *Długość nowych dróg: regionalnych (wojewódzkich)*. Wskaźnik osiągnął wartość 15,84km, tj. 47% wartości docelowej,
- *Długość zrekonstruowanych dróg: regionalnych (wojewódzkich)*, Wskaźnik osiągnął wartość 121,64 km., tj. 42% wartości docelowej,
- *Liczba pasażerokilometrów w zakupionym/zmodernizowanym taborze komunikacji miejskiej*, Wskaźnik osiągnął wartość 1 799,05 szt. (w mln), tj. 0,86% wartości docelowej,
- *Długość nowych linii kolejowych*, Wskaźnik osiągnął wartość 0 km, tj. 0% wartości docelowej,
- *Liczba zakupionego taboru kolejowego*. Wskaźnik osiągnął wartość 5 szt., tj. 45% wartości.

Wskaźnik produktu *Długość nowych dróg: regionalnych (wojewódzkich)* został osiągnięty w 47% wartości docelowej, natomiast wskaźnika produktu *Długość zrekonstruowanych dróg: regionalnych (wojewódzkich)* w 42% wartości docelowej. Sytuacja ta potwierdza, iż w województwie podkarpackim zdecydowaną większość dróg wojewódzkich należy remontować, natomiast inwestycji dotyczących budowy nowych dróg wojewódzkich jest mało. Na XV posiedzeniu, które odbyło się w dniach 19-20 września 2011r. w Krasieczynie, Komitet Monitorujący RPO WP 2007-2013 zatwierdził projekt zmian *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013* uwzględniający wnioski z dokonanego przez Instytucję Zarządzającą RPO WP przeglądu śródkresowego, a także dodatkowe środki z Krajowej Rezerwy Wykonania i dostosowania technicznego.

W ramach ww. zmian Komitet zaakceptowałm.in. propozycję zmian w zakresie wskaźników dot. dróg. Zatwierdzona zmiana uwzględniała:

- zwiększenie liczby projektów dot. transportu;
- zwiększenia kilometrów zmodernizowanych dróg, w tym dróg lokalnych;
- zmniejszenia kilometrów nowych i zmodernizowanych dróg wojewódzkich.

Ww. zmiany wartości docelowych wskaźników były konsekwencją uzasadnionych decyzji samorządu województwa w zakresie realizacji Programu. W obszarze infrastruktury komunikacyjnej usunięto z indykatywnego wykazu 6 projektów Podkarpackiego Zarządu Dróg Wojewódzkich, które przewidywały wykonanie modernizacji 189 km dróg wojewódzkich. Inwestycje te zostały sfinansowane z budżetu województwa podkarpackiego. Mając na względzie powyższe ZWP dokonał realokacji środków w zakresie działania 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna- Drogi wojewódzkie*(schemat A), *Drogi powiatowe*(schemat B), *Drogi gminne*(schemat C). Najwięcej środków realokowanych ze (schematu A) przeznaczono na realizację dróg powiatowych (ponad 85,7%). Jednocześnie należy zaznaczyć, że pomimo przesunięć środków największa część środków z kategorii interwencji 23 *Drogi regionalne/lokalne* pozostało na realizację dróg wojewódzkich - 43% (drogi powiatowe - 39%, drogi gminne - 18 %).

W zakresie zmniejszenia wartości wskaźników, kilometrów nowych i zmodernizowanych dróg wojewódzkich IZ RPO WP 2007-2013 nie otrzymało zgody KE.

IZ RPO WP 2007-2013 w celu osiągnięcia wartości docelowej wskaźnika produktu *Długość nowych dróg: regionalnych (wojewódzkich)* oraz *Długość zrekonstruowanych dróg: regionalnych (wojewódzkich)* przeprowadził cztery nabory wniosków do Indykatywnego wykazu w ramach II osi priorytetowej - *Infrastruktura techniczna*, działanie 2.1 *Infrastruktura komunikacyjna – Drogi wojewódzkie* (schemat A). W ramach ww. naborów (projekty kluczowe) powstały listy rezerwowe do Wykazu. W wyniku uwolnienia się dodatkowych środków oraz potrzeby osiągnięcia postępu rzeczowego w zakresie wskaźników działania 2.1 – *Drogi wojewódzkie* w 2015r. ZWP podjął decyzję o dopisaniu 5 projektów do Wykazu.

Wskaźnik rezultatu *Liczba pasażerokilometrów w zakupionym/zmodernizowanym taborze komunikacji miejskiej* w porównaniu do wartości docelowej założonej dla roku 2015 r. został osiągnięty w wielkości 0,86%. Biorąc pod uwagę skalę rozbieżności ww. wskaźnika (wartość docelowa i wartość zrealizowanej) należy stwierdzić, iż wskaźnik ten został błędnie oszacowany na etapie opracowywania RPO WP. Powyższe potwierdza fakt, iż nabór wniosków w dziedzinie transportu publicznego przyniósł pozytywne efekty w postaci liczby projektów oraz pozostałych wskaźników. Nieosiągnięcie może wynikać również z wcześniej wspomnianych problemów (opisanych we wskaźniku *Przyrost liczby ludności korzystającej z komunikacji miejskiej wspartej w ramach programu*) beneficjentów ze spadającą liczbą osób korzystających z komunikacji miejskiej.

Wskaźnika produktu *Długość nowych linii kolejowych* został osiągnięty 0% wartości docelowej. Na etapie programowania RPO założono, iż będzie możliwa realizacja inwestycji związanej z budową nowej linii kolejowej. Jednakże tego typu inwestycja jest złożonym i kosztownym przedsięwzięciem. Dlatego też prace prowadzone przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. głównie skupiały się na przebudowie niektórych elementów infrastruktury kolejowej oraz rewitalizacji. Świadczy o tym fakt, że PKP złożyło łącznie 5 projektów. W przypadku projektu dotyczącego zakupu pojazdów szynowych, odstąpiono od realizacji

projektu. Beneficjent zrealizował 4 projekty, 3 projekty dotyczące linii kolejowych, a jeden dotyczący zakupu pojazdów szynowych złożony ponownie do dofinansowania.

Zgodnie z kierunkami wsparcia określonymi w Programie w odniesieniu do sieci kolejowej, za konieczne inwestycje uznano modernizację istniejących odcinków sieci kolejowej, a jedynie w ograniczonym zakresie wskazano na potrzebę budowy nowych odgałęzień. Stąd też nieosiągnięcie zaplanowanego (i tak w niskiej wysokości) omawianego wskaźnika pozostaje bez wpływu na podstawowe założenia wsparcia infrastruktury transportowej wyrażone w Programie.

W perspektywie RPO WP 2014-2020 w ramach wskazanego obszaru interwencji, którego dotyczą ww. wskaźniki są realizowane w ramach osi priorytetowej V - *Infrastruktura komunikacyjna* PI 7b - *Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi*. Należy zaznaczyć, iż w ramach RPO WP 2014-2020 inwestycje dotyczące dróg lokalnych realizowane są na zdecydowanie mniejszą skalę (drogi lokalne w ramach PI 7b nie będą stanowiły więcej niż 15% alokacji przeznaczonej na niniejszy PI). Jednocześnie należy podkreślić, iż inwestycje dot. dróg lokalnych są również realizowane w ramach PI 9b (rewitalizacja), przy czym zgodnie z zapisami *Umowy Partnerstwa*, wydatki na wewnętrzną infrastrukturę komunikacyjną (drogi lokalne) stanowić mogą w tym zakresie jedynie mniejszą część budżetu projektu. Dodatkowo w perspektywie RPO WP 2014-2020 inwestycje w ramach kolei są realizowane w ramach osi priorytetowej V - *Infrastruktura komunikacyjna* PI 7d - *Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu*. Należy zaznaczyć, iż w ramach RPO WP 2014-2020 nie będą realizowane inwestycje dotyczące budowy nowej infrastruktury kolejowej, w tym również nowych linii kolejowych.

Działanie 2.2 Infrastruktura energetyczna

Celem niniejszego działania jest poprawa stanu i efektywności wykorzystania infrastruktury energetycznej.

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów działania

Tabela 4.2.2 Postęp rzeczowy wg osi priorytetowej – Oś priorytetowa 2: *Infrastruktura techniczna*, działanie 2.2 *Infrastruktura energetyczna* stanowi załącznik nr 4.2 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

Postęp finansowy

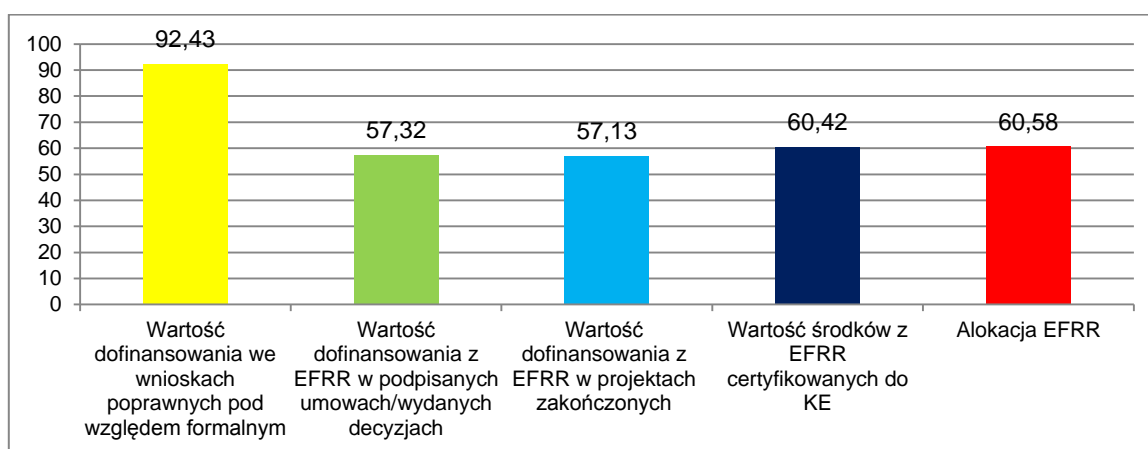
Na realizację zadań w ramach działania przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 46 552 259 EUR. W ramach przyznanych dodatkowych środków pochodzących z KRW i DT, kwotę 23 262 232 EUR przeznaczono na zwiększenie alokacji w tym działaniu. W rezultacie alokacja w działaniu 2.2 wyniosła 69 814 491 EUR. Niewykorzystane środki z tego działania w wysokości 9 236 215 EUR w ramach realokacji w osi zostały skierowane do innego działania. Zgodnie z tabelami finansowymi alokacja EFRR wynosi 60 509 153 EUR. Po uwzględnieniu zastosowania mechanizmu elastyczności wynosi 60 509 153 EUR.

Wkład wspólnotowy jaki został ostatecznie przeznaczony na realizację przedmiotowego działania wynosi 14,89% alokacji EFRR na II oś priorytetową RPO WP, natomiast w ramach RPO WP 2007-2013 było to 5,05%.

Od początku realizacji Programu przeprowadzono 2 konkursy. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursu wyniosła 58 017 482,32 EUR (257 011 644,91 PLN). Złożono 301 projektów z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 113 342 407,61 EUR (502 095 531,46 PLN), tj. 196% szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów. Ww. procent świadczy o wysokim zainteresowaniu beneficjentów proponowanym wsparciem.

Szczegółowe informacje nt. oceny formalnej wniosków, podpisanych umów oraz projektów zakończonych w zakresie ww. działania podano w punkcie *Analiza jakościowa osi priorytetowej II*.

Wykres 31. Stan wdrażania działania 2.2 *Infrastruktura energetyczna* od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI SIMIK 07-13

Wartość środków z EFRR certyfikowanych do KE w ramach działania 2.2 wynosi 60 419 495 EUR, co stanowi 99,74% alokacji.

Postęp rzeczowy

Realizacja projektów w ramach osi priorytetowej II, działanie 2.2 *Infrastruktura energetyczna* RPO WP 2007-2013 przyczyniła się do zwiększenia efektywności energetycznej, w tym zakresie przesyłu i optymalnego wykorzystania energii elektrycznej, ciepłej i gazowej w regionie. Dodatkowo projekty te przyczyniły się do zwiększenia udziału energii ze źródeł odnawialnych oraz redukcji emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

W ramach działania 2.2 *Infrastruktura energetyczna* w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 229 projektów na wartość dofinansowania z EFRR 57 127 663,64 EUR (253 069 837,16 PLN).

Powyższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktu i rezultatów przypisanych do tego działania:

- Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte powyżej 125% wartości docelowej:

- *Liczba projektów mających na celu poprawę jakości powietrza.* Wskaźnik osiągnął wartość 198 szt., tj. 147% wartości docelowej (w wyniku renegotjacji Programu wartość docelowa wskaźnika została zwiększona z 13 szt. do 135 szt.),
- *Dodatkowa moc zainstalowana energii ze źródeł odnawialnych.* Wskaźnik osiągnął wartość 26,78MW, tj. 432% wartości docelowej (w wyniku renegotjacji Programu wartość docelowa wskaźnika została zmniejszona z 63 MW do 6,2MW).

Wartość docelowa wskaźnika *Liczba projektów mających na celu poprawę jakości powietrza* w wyniku renegotjacji Programu została zwiększona z 13 szt. do 135 szt. Projekty dotyczące poprawy jakości powietrza, w ramach których wykonano poprawę wydajności energetycznej budynków, okazały się stosunkowo łatwe i szybkie w realizacji, iż oszczędności z II naboru pozwoliły na objęcie dofinansowaniem projektów z list rezerwowych. Dzięki temu, w ramach pierwotnie planowanych środków udało się sfinansować większą ilość projektów.

Na podstawie pierwszego przeprowadzonego konkursu szacowano, że wskaźnik *Dodatkowa moc zainstalowana energii ze źródeł odnawialnych* może zostać w sposób znacząco nieosiągnięty uwzględniając kolejny – ostatni nabór. Z tych powodów podjęto decyzję o uwzględnieniu zmniejszenia wskaźnika w trakcie renegotjacji programu. Po przeprowadzeniu drugiego naboru wniosków wstępne szacunki się potwierdziły, tj. wskaźnik faktycznie był pierwotnie przeszacowany, choć pozostałe na drugi konkurs środki oraz oszczędności uzyskane z pierwszego naboru pozwoliły dofinansować więcej projektów niż zakładano.

Ponadto problemem stała się agregacja ww. wskaźnika do systemu KSI SIMIK z naboru przeprowadzonego w 2010 r., gdyż we wniosku o dofinansowanie, wskaźnik ten występuje jako rezultat, natomiast w KSI SIMIK jedyna możliwość jego wprowadzenia była tylko jako produkt.

b) Wskaźnik produktu, który został osiągnięty w przedziale 75-125% wartości docelowej:

- *Liczba projektów z zakresu energii odnawialnych.* Wskaźnik osiągnął wartość 35 szt., tj. 125% wartości docelowej (w wyniku renegotjacji Programu wartość docelowa wskaźnika zmniejszono z 90 szt. do 28 szt.),

c) Wskaźnik produktu, który został osiągnięty w przedziale 0-75% wartości docelowej:

- *Liczba projektów dotyczących infrastruktury przesyłu energii elektrycznej,* Wskaźnik osiągnął wartość 0 szt.

Trzeba zaznaczyć, iż w tym działaniu pierwotna alokacja wynosiła 46 552 259EUR. IZ RPO WP 2007-2013 mając na uwadze stopień osiągnięcia wartości docelowej wskaźników ww. działania przyznała dodatkowe środki pochodzących z KRW i DT oraz środki zastosowania mechanizmu elastyczności co zwiększyło kwotę alokacji do 60 509 153EUR. Dodatkowo ZWP zdecydował w 2012r. przeprowadzić kolejny konkurs w działaniu 2.2. *Infrastruktura energetyczna*. W naborze został złożony jeden wniosek, który dot. przesyłu energii elektrycznej jednakże uzyskał on negatywną ocenę formalną. Nikłe zainteresowanie wynikało najprawdopodobniej z tego, że beneficjentami działania są odbiorcy ostateczni energii elektrycznej, a nie jej dystrybutorzy. Dla odbiorcy energii elektrycznej przebudowa, czy też przyłączenie do linii nie jest aż tak kosztowną inwestycją, by realizować ją, jako samodzielny projekt. Najczęściej przecież przebudowę, czy też przyłączenie realizuje się wraz z pracami budowlanymi dotyczącymi obiektu budowlanego.

W ramach ww. działania wskaźniki zostały zrealizowane zgodnie z oczekiwaniami, gdyż prawie wszystkie osiągnęły założone wartości docelowe. Podkreślić należy, iż obszar wsparcia działania 2.2 obejmujący inwestycje w zakresie energii odnawialnych należy do trudniejszych, w którym realizowane są przedsięwzięcia o nowatorskim charakterze w skali województwa podkarpackiego.

3.2.2. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

W okresie sprawozdawczym nie wystąpiły problemy specyficzne dla wdrażania II osi priorytetowej. Opis problemów związanych z wdrażaniem osi priorytetowych I-VII RPO WP 2007-2013 zawarty jest w punkcie 2.3 *Napotkane znaczące problemy oraz podjęte środki zaradcze*.

3.3. Oś priorytetowa 3: Społeczeństwo informacyjne

Celem niniejszej osi jest tworzenie warunków do rozwoju społeczeństwa informacyjnego w regionie.

3.3.1. Osiągnięcie celów i analiza postępów

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów priorytetu

Tabela 4.3 Postęp fizyczny wg priorytetów – Oś priorytetowa 3: *Społeczeństwo informacyjne* stanowi załącznik nr 4.3 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

Analiza jakościowa

W ramach osi priorytetowej III działania dotyczyły przede wszystkim upowszechnienia dostępu do usług teleinformatycznych, a także do publicznej infrastruktury telekomunikacyjnej. Ponadto działania te miały na celu poprawę poziomu dostępu do nowoczesnych technologii teleinformatycznych i komunikacyjnych, w tym z zakresu bezpieczeństwa publicznego, administracji, opieki medycznej i edukacji oraz kultury.

Na realizację zadań w ramach osi priorytetowej III przeznaczono kwotę z EFRR w wysokości 67 987 570 EUR.

W wyniku pojawiających się wolnych środków w 2015 i 2016 roku zastosowano mechanizm elastyczności, o którym mowa w art. 77 rozporządzenia 1083/2006, umożliwiającą przesunięcie wolnych środków do innych osi RPO WP 2007-2013, aby w pełni wykorzystać alokowane środki unijne. Alokacja środków EFRR w osi priorytetowej III uwzględniająca zastosowanie mechanizmu elastyczności wynosi 64 905 716 EUR.

Od początku realizacji Programu przeprowadzono 2 konkursy. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursów wyniosła 15 801 711,1 EUR (70 mln PLN). Złożono 60 wniosków na łączną kwotę dofinansowania 46 548 645,13 EUR (206 205 843,04 PLN), tj. 295% szacunkowej kwoty przeznaczonej na ich dofinansowanie. Ww. procent świadczy o bardzo wysokim zainteresowaniu beneficjentów danym wsparciem.

Łącznie w okresie realizacji Programu liczba wniosków ocenionych pozytywnie pod względem formalnym wyniosła 76 projektów na łączną wartość wnioskowanego

dofinansowania 77 780 061,49 EUR (344 557 894,39 PLN), w tym 24 projekty kluczowe na wartość dofinansowania 44 499 401,44 EUR (197 127 898,46 PLN). Zatwierdzono do realizacji 62 projekty na łączną kwotę dofinansowania 65 213 228,8 EUR (288 888 082,25 PLN), w tym 24 projekty kluczowe na wartość dofinansowania 44 499 401,44 EUR (197 127 898,46 PLN).

Od początku realizacji Programu podpisano 60 umów (w tym 24 projekty kluczowe) o wartości dofinansowania 63 157 095,83 EUR (279 779 618,82 PLN), w tym z EFRR 61 676 005,4 EUR (273 218 536,33 PLN).

Zatwierdzono 463 wnioski o płatność na łączną kwotę dofinansowania 63 157 095,83 EUR (279 779 618,82 PLN), w tym z EFRR 61 676 005,4 EUR (273 218 536,33 PLN).

Od początku realizacji Programu zakończono realizację 60 projektów o wartości dofinansowania z EFRR 61 676 005,4 EUR (273 218 536,33 PLN), w tym 24 projektów kluczowych na łączną wartość dofinansowania z EFRR 43 083 703,25 EUR (190 856 497,01 PLN).

W ramach wydatków publicznych wykazanych w poświadczeniach i deklaracjach wydatków skierowanych przez Instytucję Certyfikującą do Komisji Europejskiej zadeklarowano 76 483 485,68 EUR wydatków kwalifikowanych, co stanowi 95,62% środków (wspólnotowych i krajowych) przeznaczonych na realizację osi priorytetowej III.⁸⁴

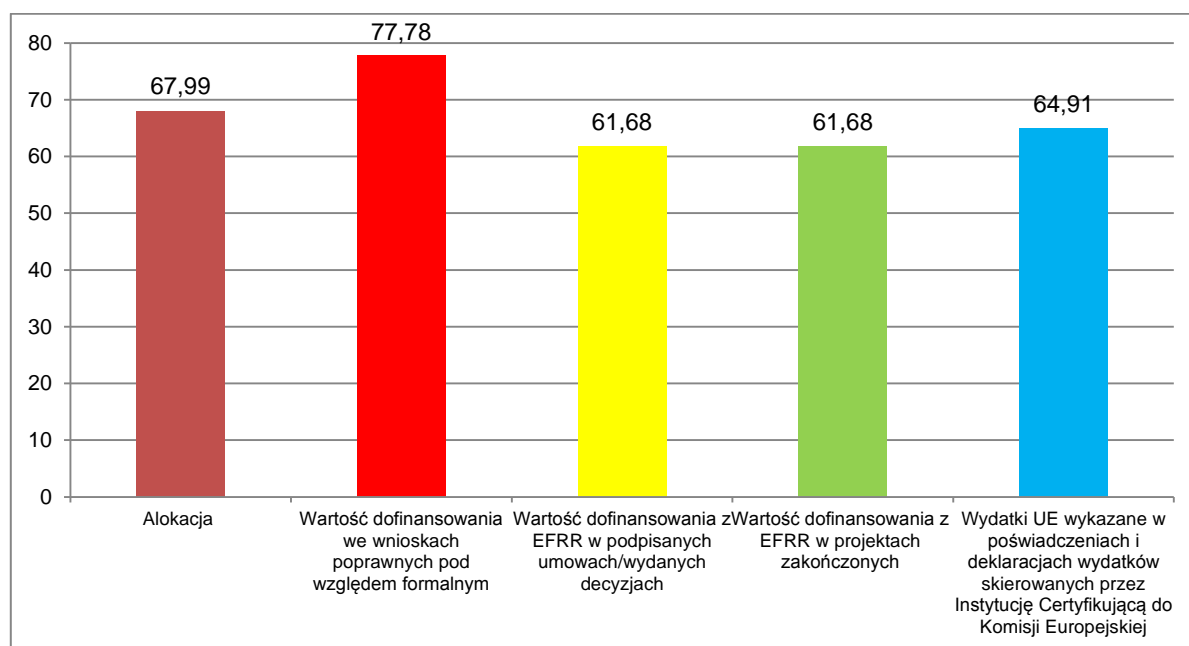
W zakresie osi priorytetowej III certyfikowano do KE środki EFRR w wysokości 64 905 716 EUR, co stanowi 95,02% alokacji.⁸⁵

Zgodnie z RPO WP 2007-2013 maksymalny poziom wkładu wspólnotowego w osi priorytetowej III wynosił 85%. W ramach Deklaracji wydatków Instytucji Certyfikującej przekazanej do KE w dniu 2 stycznia 2017r. poziom wkładu UE wyliczony na podstawie wydatków kwalifikowalnych – podstawa certyfikacji wyniósł 84,86%. Jest to poziom zgodny z powyższymi założeniami.

⁸⁴Procent został obliczony do alokacji środków UE i krajowych publicznych, która została zawarta w tabeli finansowej nr 18 RPO WP 2007-2013.

⁸⁵Procent został obliczony do alokacji środków UE, która została zawarta w tabeli finansowej nr 18 RPO WP 2007-2013

Wykres 32. Stan wdrażania osi priorytetowej III od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI SIMIK (07-13).

Postęp rzeczowy

Postęp rzeczowy na poziomie osi priorytetowej III *Spółeczeństwo informacyjne* monitorowano w ramach 12 wskaźników, w tym 3 produktu i 9 rezultatu. Zgodnie z zakończonymi projektami:

- 5 wskaźników przekroczyło wartość docelową powyżej 125%,
- 5 wskaźników osiągnęło wartość docelową w przedziale 75-125%,
- 2 wskaźniki osiągnęły wartość docelową poniżej 75%, co stanowi 17% wszystkich wskaźników III osi priorytetowej.

Analizując powyższe dane należy stwierdzić, iż w ramach ww. osi priorytetowej 83% wskaźników osiągnęła wartości docelowe pow. 75%. Opis wskaźników, które osiągnęły wartość docelową powyżej 125% oraz poniżej 75% zawarto w *Analizie jakościowej* w zakresie działań oraz w załączniku nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

Głównym celem III osi priorytetowej było stworzenie warunków do rozwoju społeczeństwa informacyjnego w regionie. Zrealizowane projekty przyczyniły się do poprawy poziomu e-usług gdyż zdecydowana większość z nich posiada zasięg regionalny. Wśród projektów należy wyróżnić Podkarpacki System Informacji Medycznej – PSIM i PSeAP - Podkarpacki System e-Administracji Publicznej. Obecne tendencje gospodarki światowej wskazują, że powszechny dostęp do informacji i wiedzy jest podstawą rozwoju społeczeństwa informacyjnego, a co za tym idzie głównym czynnikiem konkurencyjności. Strategia EU 2020 przypisuje kluczowe znaczenie technikom informacyjnym i komunikacyjnym (ICT) jako motorowi wzrostu gospodarczego, konkurencyjności gospodarki i zatrudnienia. Inwestycje które związane w sposób bezpośredni lub pośredni z sektorem publicznym realizowane w ramach tej osi mają istotny wpływ na rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie podkarpackim.

W ramach zrealizowanych projektów w osi priorytetowej III w województwie podkarpackim wybudowano 58,72 km sieci Internetu szerokopasmowego, w ramach której dostęp uzyskało 52 077 osób, w tym 38 577 osób na obszarach wiejskich, 12 300 gospodarstw domowych (z czego 9 944 gospodarstwa domowe na obszarach wiejskich), 1 095 MŚP, 10 szkół oraz 1 podmiot administracji publicznej. Ponadto w ramach ww. projektów udostępniono 918 usług publicznych dostarczonych on-line.

Wdrożone w ramach projektów III osi priorytetowej RPO WP 2007-2013 systemy teleinformatyczne poprawiły funkcjonowanie jednostek administracji i służby zdrowia. Przykładem inwestycji w ww. zakresie jest projekt pn. *Elektroniczna Platforma Informacji o aktach sprawy – eAS*. Beneficjentem niniejszej inwestycji jest Wojewoda Podkarpacki. Celem projektu było umożliwienie klientom zgodnie z art. 73 k.p.a., dostępu on-line do akt sprawy oraz sprawdzenie stanu sprawy w systemach Elektronicznych Obiegach Dokumentów (EOD). Sprawdzenie stanu sprawy możliwe jest dla spraw zainicjowanych po 1 stycznia 2014r., natomiast dostęp/wgląd w akta sprawy, jest możliwy dla spraw rozpoczętych po 1 czerwca 2014r.

Rozwój technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT) w ostatnim dziesięcioleciu był bardzo dynamiczny w krajach Unii Europejskiej. Stan infrastruktury teleinformatycznej umożliwiającej funkcjonowanie społeczeństwa informacyjnego w 2007 roku w województwie podkarpackim był niewystarczający, w tym infrastruktura telekomunikacyjna nie była dostatecznie rozbudowana, występowały braki w tej dziedzinie, sieć telefoniczna w regionie była zróżnicowana pod względem nowoczesności, stanu technicznego i dostępności do usług teletechnicznych. Działania wspierające jej rozwój zostały podjęte w ramach różnych Programów operacyjnych np. PO RPW, PO IG, PO IiŚ. Zrealizowane natomiast w ramach III osi priorytetowej inwestycje miały na celu przygotowanie infrastruktury ICT podmiotów publicznych pod wdrożenie systemów umożliwiających sprawne zarządzanie oraz dostarczanie potrzebnych usług mieszkańcom. Należy uznać, że projekty te wpłynęły na poprawę infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, o czym świadczą m.in. zrealizowane wskaźniki produktu. Ich realizacja w dużym stopniu przyczyniła się do zwiększenia dostępu do internetu szerokopasmowego mieszkańców regionu.⁸⁶

Istotnym wskaźnikiem charakteryzujących stopień rozwoju społeczeństwa informacyjnego jest wskaźnik dotyczący częstotliwości korzystania z internetu. Jako regularni użytkownicy Internetu określane są osoby, które korzystały z Internetu przynajmniej raz w tygodniu. W krajach UE w 2013r. wskaźnik osiągnął wartość 72% (o 12 p. proc. więcej niż w 2009r.). W Polsce w Regionie Wschodnim udział ten wyniósł 56% i był to wzrost o 10 p. proc. w porównaniu z 2009r.

Biorąc pod uwagę ciągle postępujący proces rozbudowy infrastruktury sieci internetu w Polsce, udział gospodarstw domowych posiadających w domu łącze internetowe systematycznie rośnie. Regionalne zróżnicowanie udziału gospodarstw domowych mających dostęp do internetu jest jednak nadal duże zarówno w kraju jak i w regionie⁸⁷.

⁸⁶ Województwo Podkarpackie na tle regionów Unii Europejskiej w latach 2009-2013. Analizy Statystyczne. Główny Urząd Statystyczny w Rzeszowie. Rzeszów 2015

⁸⁷ Województwo Podkarpackie na tle regionów Unii Europejskiej w latach 2009-2013. Analizy Statystyczne. Główny Urząd Statystyczny w Rzeszowie. Rzeszów 2015.

W 2015r. w województwie podkarpackim komputer posiadało 79,1% (gospodarstw domowych (w Polsce wskaźnik ten wyniósł 77,9%). Wartość wskaźnika z roku na rok w Polsce i w województwie podkarpackim systematycznie wzrasta. W zależności od typu gospodarstwa domowego wyposażenie w komputery jest zróżnicowane i znacznie częściej pozostają one w posiadaniu gospodarstw domowych z dziećmi aniżeli gospodarstw bez dzieci. Jednocześnie więcej gospodarstw wyposażonych w komputery było w miastach (w Polsce w 2015r. wskaźnik ten wyniósł 79,4%) niż na obszarach wiejskich (75%)⁸⁸.

Wg danych GUS również odsetek osób korzystających z komputera regularnie, tj. co najmniej raz w tygodniu w Polsce, systematycznie wzrastał w latach 2011-2015. Udział regularnych użytkowników komputerów w ogólnej liczbie osób w wieku 16-74 lata wynosił w 2015r. 64,8% i był większy o 1,3 p. proc. w porównaniu do roku poprzedniego, a o 4,8 p. proc. w stosunku do 2011r.⁸⁹

Tabela 35. Wyposażenie gospodarstw domowych w komputery oraz osoby korzystające z komputera w 2015r. wg województw.

Województwa Voivodships	Odsetek gospodarstw domowych wyposażo- nych w komputery Percentage of households with access to a computer	Odsetek osób korzystających z komputera Percentage of individuals using a computer	Odsetek osób regularnie korzystających z komputera Percentage of individuals regularly using a computer
Polska Poland	77,9	73,7	64,8
Dolnośląskie	77,3	76,2	68,3
Kujawsko-pomorskie	66,2	65,4	55,9
Lubelskie	79,9	72,0	62,3
Lubuskie	77,8	78,5	71,5
Łódzkie	68,9	70,2	61,3
Małopolskie	78,5	70,2	61,0
Mazowieckie	82,9	78,6	70,4
Opolskie	82,3	75,2	67,1
Podkarpackie	79,1	71,6	61,5
Podlaskie	77,2	77,9	71,0
Pomorskie	80,5	77,4	69,2
Śląskie	75,8	72,9	64,6
Świętokrzyskie	78,7	68,0	54,9
Warmińsko-mazurskie	78,7	72,9	63,1
Wielkopolskie	80,6	70,2	59,9
Zachodniopomorskie	78,6	80,1	72,5

Źródło: Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2010–2014. Główny Urząd Statystyczny. Urząd Statystyczny w Szczecinie. Warszawa 2015.

Biorąc pod uwagę ciągle postępujący proces rozbudowy infrastruktury sieci internetu w Polsce, udział gospodarstw domowych posiadających w domu łącze internetowe systematycznie rośnie. Regionalne zróżnicowanie udziału gospodarstw domowych mających dostęp do Internetu jest jednak nadal duże.⁹⁰

W 2013r. w krajach UE udział ten wahał się od 95% do 41%. Udział gospodarstw mających szerokopasmowy dostęp do Internetu w UE wyniósł 76% (w 2009r. – 56%). W 2014 r. w Polsce wskaźnik gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu w domu był niższy od średniej dla Unii Europejskiej o 6 p. proc. Choć różnica dzieląca Polskę od

⁸⁸Społeczeństwo Informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2011-2015. GUS w Szczecinie.

⁸⁹Tamże

⁹⁰Województwo Podkarpackie na tle regionów Unii Europejskiej w latach 2009-2013. Analizy Statystyczne. Główny Urząd Statystyczny w Rzeszowie. Rzeszów 2015.

przodującej w tym względzie Islandii malała w ostatnich latach, to jednak nadal była duża i w 2014r. wyniosła 21 p. proc.⁹¹

W polskim Regionie Wschodnim, w skład którego wchodzi województwo podkarpackie, odsetek gospodarstw mających dostęp do internetu wyniósł 72%, natomiast udział gospodarstw mających dostęp szerokopasmowy do Internetu wyniósł 67%. W porównaniu z 2009r. wskaźniki te wzrosły odpowiednio o 17 i 21 p. proc. W 2015r. w kraju dostęp do internetu miało trzy czwarte gospodarstw domowych tj. 75,8%. Gospodarstwa domowe w Polsce wschodniej w 2015r. posiadały dostęp do Internetu w domu częściej niż gospodarstwa w pozostałych regionach. Od 2010r. z roku na rok udział gospodarstw domowych z dostępem do internetu we wschodniej części kraju wzrastał najszybciej w 2014r. ich udział wyniósł 73,6% tj. o 10,5 punktu procentowego więcej niż w 2011r. (63,2%). Dynamiczny wzrost tego wskaźnika, szybszy niż w pozostałych częściach kraju spowodował, że z biegiem czasu zanika dysproporcja między wschodem kraju, a zachodem i Polską centralną pod względem odsetka gospodarstw domowych posiadających dostęp do internetu w domu. W województwie podkarpackim w 2015r. 76,1% gospodarstw domowych posiadało dostęp do internetu, w stosunku do lat poprzednich odnotowano dalszy wzrost tego wskaźnika (w 2012r. wynosił on jeszcze 62,2%, w 2014r. - 74,7%).⁹²

Ważnym miernikiem obrazującym rozwój społeczeństwa informacyjnego jest wskaźnik dotyczący korzystania z internetu. Zgodnie z danymi GUS w 2015r. w Polsce 64,8% osób w wieku 16-74 regularnie (co najmniej raz w tygodniu) korzystało z Internetu (wobec 63% w roku poprzednim). W 2014r. w Unii Europejskiej odsetek regularnych użytkowników Internetu wynosił 75% (o 3 p. proc. więcej niż przed rokiem).⁹³

W województwie podkarpackim największy odsetek stanowią osoby, które korzystały z niego w domu, wskaźnik ten w 2015r. wyniósł 64,7%, zaś 19,1% osób z Internetu korzystało w miejscu pracy (innym niż dom) natomiast 2,7% osób korzystało z Internetu w innym miejscu.⁹⁴

Innym wskaźnikiem obrazującymi poziom rozwoju społeczeństwa informacyjnego jest odsetek osób, które w ciągu ostatniego roku dokonały zakupu przez internet towarów lub usług. W 2013r. odsetek tych osób wyniósł w UE 47% i był o 10 p. proc. wyższy niż 2009 r. Analizując zakupy przez internet według województw w 2015r. najwięcej osób zamawiało lub kupowało przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w województwie podlaskim (44,7%), najmniej – w województwie podkarpackim (28,3%).⁹⁵

Rozwój współczesnych przedsiębiorstw nierozzerwalnie związany jest z wykorzystaniem osiągnięć technologii teleinformatycznych. Firmy w swojej działalności powszechnie stosują komputery z szerokopasmowym dostępem do Internetu. Dynamiczny wzrost wykorzystania internetu w biznesie wynika z jego istotnych cech, takich jak: brak ograniczeń biurokratycznych, możliwość międzynarodowej współpracy specjalistów, światowy zasięg oraz elastyczność.

⁹¹ Społeczeństwo Informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2011-2015. GUS w Szczecinie.

⁹² Tamże

⁹³ Tamże

⁹⁴ Tamże

⁹⁵ Tamże

W okresie 2010-2015 systematycznie obserwuje się wzrost wykorzystania przez przedsiębiorstwa łączny szerokopasmowych, zarówno stałych jak i mobilnych. W województwie zaobserwowano wzrost wartości ww. wskaźnika w 2013r. do internetu szerokopasmowego posiadało dostęp 78,8% przedsiębiorstw, w 2014r. - 88,6%, zaś w 2015r. już 93,9%.⁹⁷

2015

%

- 98
- 96
- 94
- 92
- 89

94,0%

Poland's average: 94.0%

Voivodeship	Percentage (%)
Pomorskie	95,9
Warmińsko-mazurskie	92,1
Podlaskie	93,5
Mazowieckie	95,1
Lubelskie	93,3
Podkarpackie	95,2
Małopolskie	91,4
Świętokrzyskie	92,0
Śląskie	95,0
Opolskie	95,0
Łódzkie	92,9
Wielkopolskie	93,1
Lubuskie	94,5
Dolnośląskie	97,4
Zachodniopomorskie	89,3

W ostatnich latach obserwowany jest wzrost odsetka osób kontaktujących się z administracją publiczną za pośrednictwem internetu. Dodać należy, iż rozwój e-usług administracji państwowej jest procesem dynamicznym. Regularnie wprowadzane są nowe usługi, bądź też

⁹⁷ Dane GUS. Tablica. Przedsiębiorstwa wykorzystujące różne rodzaje połączeń internetowych w 2015r.

dodawane są nowe funkcjonalności do już istniejących.⁹⁸ Wzorcowym przykładem projektu, który w największym stopniu przyczynił się do wzrostu liczby osób kontaktujących się z administracją jest projekt kluczowy pn. *Podkarpacki System e-Administracji Publicznej* PSeAP. Dzięki realizacji tej inwestycji uruchomiono w większości jst elektroniczny obieg dokumentów, który został zintegrowany z elektroniczną platformą usług administracji publicznej (zapewniło to mieszkańcom możliwość załatwienia spraw urzędowych on-line).

W 2014r. w Polsce wskaźnik dotyczący osób, które korzystały z internetu w kontaktach z administracją publiczną kształtował się na poziomie 69,1%, a w województwie podkarpackim wynosił on 65,3%. Spośród usług jakie oferuje internet, e-administracja należy do tych, z których przedsiębiorcy korzystają coraz chętniej. Wysoki wskaźnik przedsiębiorstw, które pozyskują informacje ze stron internetowych administracji publicznej potwierdza dużą aktywność przedsiębiorców w tym zakresie. W województwie podkarpackim zgodnie z danymi GUS w 2015r. odsetek przedsiębiorstw posiadających dostęp do internetu wyniósł 94% i stanowi on jednocześnie wartość wskaźnika przedsiębiorstw, które wykorzystując Internet w kontaktach z administracją publiczną (dla porównania w 2014r. było to 89,7% przedsiębiorstw).⁹⁹

Wspomniany powyżej indywidualny projekt kluczowy PSeAP pozwoli w łatwy sposób zrealizować sprawy administracyjne we wszystkich typach urzędów w regionie. Wyniki przedstawione w pracy badawczej pn. *„Pozyskanie wskaźników z zakresu e-administracji w celu wsparcia systemu monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2007-2013 oraz programowania i monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2014-2020”* pokazały, że wiele spraw można załatwić drogą elektroniczną. Jest bardzo dużo możliwości skorzystania z elektronicznych usług publicznych, a oferta dostępnych e-usług jest stale ulepszana i rozszerzana przez jednostki administracji publicznej. Zastosowanie nowoczesnych technologii informatycznych w administracji publicznej poprawia nie tylko funkcjonowanie urzędu, lecz także podnosi jakość świadczonych usług. Dla jednostek administracji publicznej ważny jest nie tylko wzrost wydajności pracy urzędników; priorytetem staje się efektywniejsze pod względem kosztów i jakości świadczenie usług elektronicznych dla klientów – obywateli i przedsiębiorców. Jednocześnie oprócz udostępniania kolejnych usług elektronicznych, bardzo ważna jest zmiana nastawienia obywateli i przedsiębiorców oraz zachęcanie ich do korzystania z tej formy świadczonych usług publicznych¹⁰⁰.

Osiągnięcie celu przypisanego w ramach RPO WP 2007-2013 tej osi potwierdzają wyniki zrealizowanego w 2015r. badania ewaluacyjnego pn. *Ocena wpływu wsparcia udzielonego w ramach PRO WP 2007-2013 na rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie podkarpackim*. Celem badania była ocena wpływu wsparcia dofinansowanych inwestycji w ramach RPO WP 2007-2013 na rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie podkarpackim. Ewaluator potwierdził, iż projekty tej osi realizują 3 z 4 celów określonych w *Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020*. W przypadku Celu 1: *Rozwijanie przewag regionu w oparciu o kreatywne specjalizacje jako przejaw budowania*

⁹⁸Praca badawcza pt. „Pozyskanie wskaźników z zakresu e-administracji w celu wsparcia systemu monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2007-2013 oraz programowania i monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2014-2020”. Raport końcowy GUS.

⁹⁹Dane GUS Wykorzystanie ICT w przedsiębiorstwach w 2015r.

¹⁰⁰ Raport końcowy „Wsparcie systemu monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2007-2013 oraz programowania i monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2014-2020”. Główny Urząd Statystyczny.

konkurencyjności krajowej i międzynarodowej realizowane projekty przyczyniają się do jego osiągnięcia poprzez inwestycje z zakresu e-edukacji (8 projektów) realizowane przez uczelnie, rozwoju systemów teleinformatycznych służących do obsługi studentów i podnoszących jakość kształcenia przez co dodatkowo wzrosła konkurencyjność uczelni, a to zaś przekłada się na efekty w skali regionalnej. W zakresie Celu 2: *Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego jako czynników: innowacyjności regionu oraz poprawy poziomu życia mieszkańców* – ewaluator podkreślił, iż wszystkie realizowane w ramach III osi priorytetowej projekty wpisują się w priorytety określone w obszarze tego celu (tj. Edukacja, Kultura i dziedzictwo kulturowe, Społeczeństwo obywatelskie, Włączenie społeczne, Zdrowie publiczne). Wskazał, iż jest to wsparcie pośrednie/horyzontalne, ale bardzo mocno powiązane z projektami tej osi np. projekty PSIM z priorytetem Zdrowie publiczne, którego celem jest zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa poprzez poprawę dostępności i jakości funkcjonowania systemu ochrony zdrowia. W obszarze Celu 3: *Podniesienie dostępności oraz poprawa spójności funkcjonalno-przestrzennej jako element budowania potencjału rozwojowego regionu* - projekty realizowane w ramach tej osi wpisują się w największym stopniu w jego realizację, a szczególności w priorytet Dostępność technologii Informacyjnych, którego celem jest rozbudowa wysokiej jakości sieci telekomunikacyjnej (projekty z zakresu infrastruktury teleinformatycznej) oraz zwiększenie wykorzystania technologii informacyjnych na terenie całego województwa (projekty z zakresu e-usług publicznych, e-kultury i e-edukacji)¹⁰¹.

Analiza realizowanych projektów, którą przeprowadzono na potrzeby badania ewaluacyjnego wskazuje, iż:

- 40 z nich dotyczyło e-usług publicznych tj. 2/3 wszystkich inwestycji,
- 10 e-edukacji z czego 9 realizowały uczelnie wyższe i dotyczyły one głównie budowy/rozbudowy systemów teleinformatycznych uczelni służące obsłudze studentów, ale też poprawie jakości ich kształcenia, dodatkowo w efekcie ich realizacji powstała Podkarpacka Platforma Antyplagiatowa (projekt Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie), 1 projekt został zrealizowany przez jst pn. *E-usługi w placówkach edukacyjnych Powiatu Łańcuckiego*,
- 5 inwestycji stanowią projekty z zakresu e-kultury realizowane przez Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną w Rzeszowie, Muzeum Okręgowe w Rzeszowie, Centrum Kulturalne w Przemyślu, Diecezję Sandomierską,
- 5 to projekty dotyczące infrastruktury teleinformatycznej, przy czym 4 dotyczyły budowy/rozbudowy sieci szerokopasmowej (Rozbudowa sieci dostępu do treści i usług Internetu w Spółdzielni Telekomunikacyjnej „WIST” w Łące, Budowa regionalnej sieci szerokopasmowej aglomeracji rzeszowskiej ResMAN - Etap II, Budowa infrastruktury transmisji danych oraz dostępu do Internetu dla Gminy Majdan Królewski oraz budowa sieci szerokopasmowej dla Gminy Cmolasy, Rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez rozbudowę sieci szerokopasmowej na terenie Gmin Krosno i Chorkówka) i 1 chociaż silnie związana z obszarem e-zdrowia (*Budowa sieci teleinformatycznej jako dostęp do platformy e-usług medycznych RCKiK w Rzeszowie celem zapewnienia*

¹⁰¹Raport końcowy z badania pn. *Ocena wpływu wsparcia udzielonego w ramach PRO WP 2007-2013 na rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie podkarpackim*.

zaopatrzenia szpitali województwa podkarpackiego w krew i jej składniki) to jednak mająca charakter infrastrukturalny.¹⁰²

Perspektywa finansowa lat 2014-2020 otworzyła kolejne szanse na wsparcie rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Celem na najbliższe lata jest powszechny dostęp do szybkiego Internetu, przyjazne użytkownikom e-usługi publiczne, wzrost kompetencji cyfrowych społeczeństwa. Zaznaczyć należy, iż w okresie programowania 2014-2020 działania w zakresie społeczeństwa informacyjnego, są kontynuowane w ramach osi priorytetowej II Cyfrowe podkarpackie. W ramach, której wspierane są działania służące realizacji Umowy Partnerstwa w zakresie dotyczącym podnoszenia jakości i dostępności usług publicznych, rozwijania elektronicznej administracji, udostępniania zasobów gromadzonych przez instytucje sektora publicznego. Jednym z najistotniejszych działań zaplanowanych w ramach RPO WP 2014-2020 będzie realizacja projektu z zakresu Systemu Informacji Przestrzennej (GIS). Powstały w ramach projektu system informatyczny umożliwi administracji samorządowej w województwie usprawnienie zarządzania danymi i utrzymanie ich aktualności. Kolejnym priorytetem będą usługi związane z ochroną zdrowia. W ich rozwoju i informatyzacji upatruje się podniesienie poziomu funkcjonowania służby zdrowia, a także usprawnienie kontroli procesów zarządczych w tym obszarze.

Miara sukcesu osi priorytetowej III

Do najważniejszych osiągnięć osi priorytetowej III należały m. in. działania:

- wybudowano 58,72 km sieci internetu szerokopasmowego, gdzie w ramach ww. sieci otrzymało dostęp:
 - 52 077 osób, w tym na obszarach miejskich 38 577 osób,
 - 12 300 gospodarstw domowych, w tym na obszarach miejskich,
 - 1 095 MŚP,
 - 10 szkół,
 - 1 podmiot administracji publicznej,
- dostarczono 918 usług on-line 10 mln użytkownikom,
- utworzono i udostępniono 247 aplikacji oraz usług teleinformatycznych, gdzie 7 221 przedsiębiorstw i 22 jednostek naukowych skorzystało z tych aplikacji i usług teleinformatycznych,
- zainstalowano 384 serwerów baz danych/aplikacji/plików,
- 258 przedsiębiorstw skorzystało z udostępnionych rejestrów publicznych,
- 279 506 obywateli skorzystało z udostępnionych rejestrów publicznych,
- 830 osób zyskało możliwość używania podpisu elektronicznego,
- zakupiono 10 180 zestawów komputerowych,
- uruchomiono 357 PIAP, gdzie 1 800 osób korzysta z PIAP,
- zmodernizowano 99,79 km sieci LAN, natomiast powstało 205,58 km nowych sieci LAN,
- udostępniono 8 563 punktów dostępowych w sieci LAN,
- udostępniono 420 punktów dostępowych połączonych siecią WAN,
- 76 jednostek organizacyjnych połączono siecią WAN,
- powstało/zmodernizowano 24 centrów zarządzania siecią,

¹⁰² Raport końcowy z badania pn. Ocena wpływu wsparcia udzielonego w ramach PRO WP 2007-2013 na rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie podkarpackim. Agrotec Polska Sp. z o.o. 2015r.

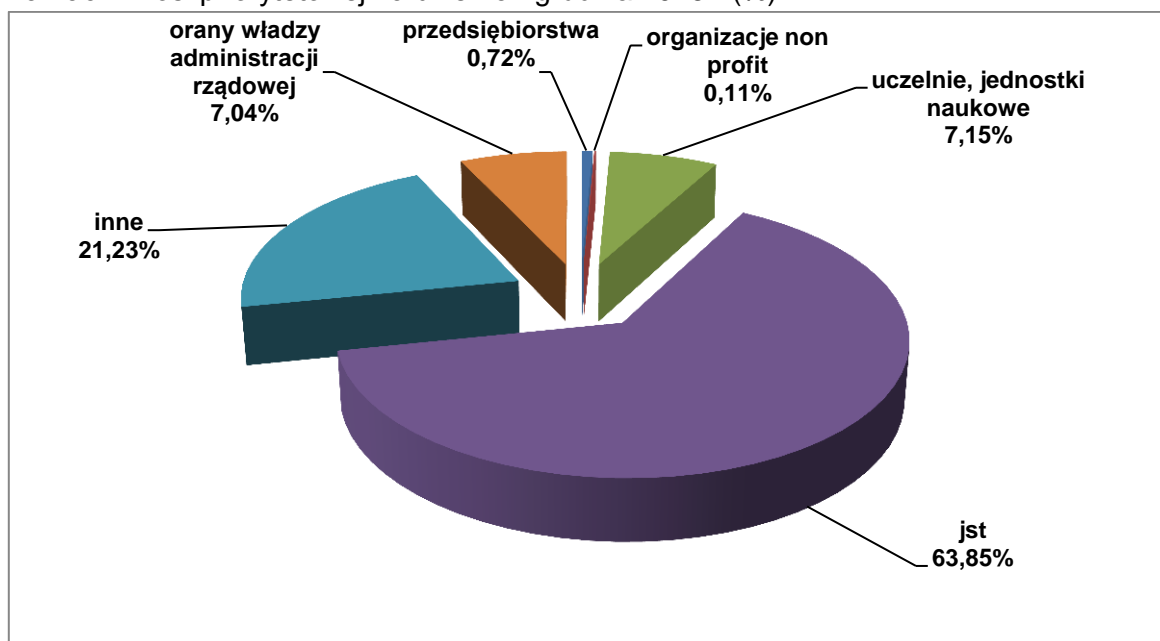
Potwierdzeniem realizacji założeń RPO WP 2007-2013 są dane w zakresie wskaźników społeczno-gospodarczych województwa podkarpackiego (Załącznik nr 5). W okresie 2005-2015 nastąpił:

- ponad trzykrotny wzrost liczby gospodarstw domowych posiadających komputer osobisty z dostępem do internetu,
- dwukrotny wzrost liczby przedsiębiorstw korzystających z dostępu do internetu przez łącze szerokopasmowe, w tym o 37,9 punktów wzrosło mobilne łącze szerokopasmowe,
- wzrost liczby własnych stron internetowych przedsiębiorców z 42,6% do 60,3%,
- o 36 punktów procentowych wzrost liczby przedsiębiorstw wykorzystujących internet w kontaktach z administracją publiczną,
- wzrost liczby przedsiębiorstw prowadzących sprzedaż przez sieci komputerowe z 8,3% do 10,4%.

Działania wspierane w ramach niniejszej osi priorytetowej przyczyniają się do realizacji celów *Strategii Europa 2020* i jednocześnie wpisują się w poszczególne obszary *Krajowego Programu Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020*. Więcej informacji w tym zakresie podano punkcie 2.1.6.6.

Od początku realizacji Programu w ramach osi priorytetowej III dominującą grupę beneficjentów stanowiły jednostki samorządu terytorialnego, które zrealizowały 25 projektów o wartości dofinansowania z EFRR wynoszącej 39 382 901,92 EUR (174 462 317,22 PLN), uczelnie, jednostki naukowe zrealizowały 9 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 4 408 259,95 EUR (19 528 150,74 PLN), administracja rządowa zrealizowała 2 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 4 341 297,11 EUR (19 231 512,05 PLN), organizacje non profit zrealizowały jeden projekt na łączną wartość dofinansowania z EFRR wynoszącą 69 475,9 EUR (307 771,28 PLN), natomiast inni beneficjenci tj. publiczne zakłady opieki zdrowotnej zrealizowali 22 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 13 032 961,13 EUR (57 734 714,51 PLN). Ponadto w ramach osi zrealizowano projekt, którego beneficjentem był przedsiębiorca o łącznej wartości dofinansowania z EFRR wynoszącej 441 109,4 EUR (1 954 070,53 PLN).

Wykres 33. Udział poszczególnych grup beneficjentów wg wartości podpisanych umów w ramach III osi priorytetowej na dzień 31 grudnia 2016r. (%).

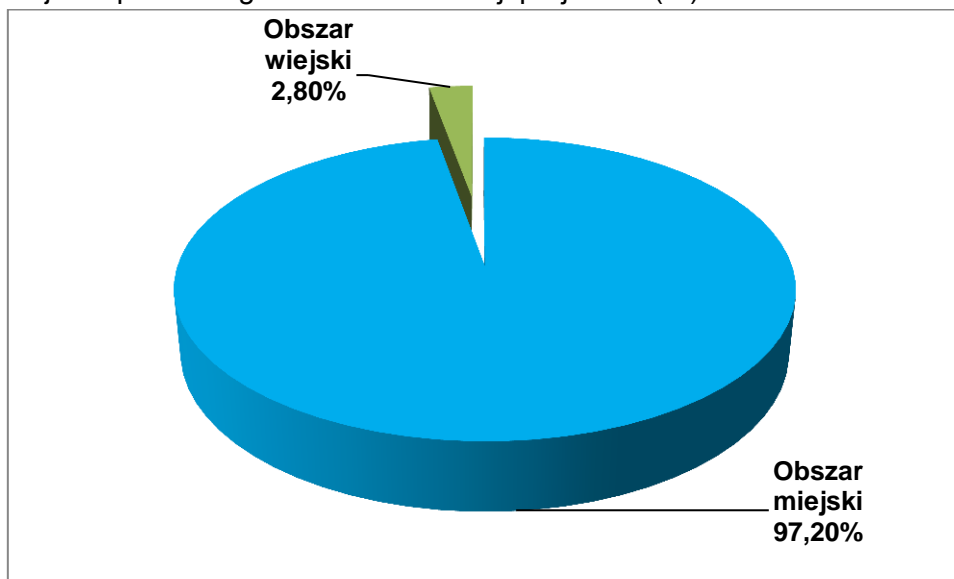
Źródło: KSI (SIMIK 07-13).

W ramach osi priorytetowej III zrealizowano 60 projektów na kwotę dofinansowania z EFRR 61 676 005,4 EUR (273 218 536,33 PLN), z tego na obszarach wiejskich zrealizowano 6 projektów na kwotę dofinansowania z EFRR 1 726 791,5 EUR (7 649 513,68 PLN), co stanowi 2,80% wartości zrealizowanych projektów. Nie można jednakże jednoznacznie określić liczby projektów, która dotyczy wyłącznie terenów miejskich lub terenów wiejskich, dlatego że większość z nich ma zasięg regionalny (powiatowy lub wojewódzki). Efekty realizacji większości projektów dotyczą obszarów wiejskich, co znajduje odzwierciedlenie we wskaźniku *Liczba osób, które uzyskały dostęp do szerokopasmowego internetu*. Zgodnie z tym wskaźnikiem dostęp do internetu na terenach wiejskich na koniec okresu sprawozdawczego uzyskało ponad 38 tys. osób co stanowi 223% wartości docelowej.

Dodać należy, iż zrealizowane w 2015r. badanie ewaluacyjne dotyczące oceny wpływu projektów tej osi na rozwój społeczeństwa informacyjnego wskazuje, iż skala oddziaływania projektów w ramach III osi priorytetowej RPO WP 2007-2013 jest ponadregionalna, co oznacza, że projekty realizowane na obszarze miejskim oddziałują również na obszary wiejskie (np. Podkarpacka Biblioteka Cyfrowa, Podkarpacka Platforma Antyplagiatowa, PSeAP, PSIM itp.). Jednocześnie ewaluator podkreśla, iż miejsce realizacji w przypadku części realizowanych w ramach osi projektów nie ma zasadniczego znaczenia dla wpływu tego projektu na rozwój społeczeństwa informacyjnego. Dodatkowo zgodnie z analizą rozkładu przestrzennego projektów wg powiatów pokazuje, że najwięcej projektów realizowanych było w Rzeszowie (18 spośród 60), a wynika to z m.in. z realizacji na terenie Rzeszowa projektów ponadregionalnych oraz zlokalizowania w mieście wielu instytucji np.

instytucji kultury czy uczelni (które łącznie zrealizowały 8 projektów w Rzeszowie)¹⁰³.

Wykres 34. Rozkład dofinansowania projektów w podpisanych umowach w ramach osi priorytetowej III – podział wg obszarów realizacji projektów (%).

Źródło: KSI SIMIK (07-13).

Od początku realizacji Programu w ramach III osi priorytetowej na obszarze defaworyzowanym realizowano 11 projektów (co stanowi 18% wszystkich projektów), na łączną wartość dofinansowania z EFRR 3 854 636,24 EUR (17 075 653,09 PLN), (co stanowi 6% wartości wszystkich projektów), w tym powiat:

- bieszczadzki 1 projekt na łączną wartość dofinansowania z EFRR 412 325,16 EUR (1 826 559,22 PLN),
- kolbuszowski 3 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 885 809,74 EUR (3 924 048,57 PLN),
- lubaczowski 2 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 643 105,22 EUR (2 848 891,83 PLN),
- niżański 1 projekt na łączną wartość dofinansowania z EFRR 438 854,3 EUR (1 944 080,67 PLN),
- strzyżowski 3 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 1 001 840,84 EUR (4 438 054,73 PLN).

¹⁰³ Raport końcowy z badania pn. *Ocena wpływu wsparcia udzielonego w ramach PRO WP 2007-2013 na rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie podkarpackim*. Agrotec Polska Sp. z o.o. 2015r..

[illegible]

Informacje na temat projektów realizowanych w innych programach operacyjnych w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 w województwie podkarpackim zamieszczono w załączniku nr 17.

Projekty kluczowe

Pierwszy wykaz (Indykatywny Plan Inwestycyjny RPO WP) przyjęto uchwałą ZWP z dnia 10 stycznia 2007 r. nie zawierał projektów w zakresie III osi priorytetowej.

W okresie realizacji Programu IZ RPO WP 2007-2013 przeprowadziła nabór projektów do *Indykatywnego wykazu indywidualnych projektów kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013* w osi priorytetowej III *Społeczeństwo informacyjne*, który ogłoszono od 15 maja 2009r. do 5 czerwca 2009r. W ramach ww. naboru wpłynęło 41 projektów, ZWP do realizacji wybrał 24 projekty. Jeden projekt dot. Podkarpackiego Systemu e-Administracji publicznej obejmujący wszystkie Jednostki Samorządu Terytorialnego oraz 23 projekty dot. Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej w szpitalach wojewódzkich oraz Samodzielnych Publicznych Zakładach Opieki Zdrowotnej.

Dodatkowo w okresie od 25 października do 16 listopada 2012r. IZ RPO WP przeprowadził nabór na listę rezerwową Wykazu. W ramach ww. naboru wpłynęło 3 projekty, które zostały wpisane na listę rezerwową.

Zgodnie z ostatecznym *Indykatywnym wykazem indywidualnych projektów kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013* w ramach III osi priorytetowej zrealizowano 24 projekty kluczowe, w tym:

- Podkarpacki System e-Administracji Publicznej kwotę dofinansowania z EFRR 17 117 778,12 EUR (75 830 045,31 PLN) oraz
- Podkarpacki System Informacji Medycznej na kwotę dofinansowania z EFRR 11 314 592,46 EUR (50 122 513,13 PLN).

Łączna wartość dofinansowania z EFRR zrealizowanych 24 projektów kluczowych wyniosła 43 083 703,25 EUR (190 856 497,01 PLN), co stanowi 68% alokacji III osi priorytetowej.

Tabela 37. Projekty kluczowe w ramach osi priorytetowej III.

Lp.	Beneficjent	Tytuł projektu	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (PLN)	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (EUR)
1	Centrum Opieki Medycznej w Jarosławiu	Kompleksowa informatyzacja Centrum opieki medycznej w Jarosławiu jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej – PSIM	2 629 856,87	593 660,55
2	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Lubaczowie	Kompleksowa informatyzacja Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Lubaczowie jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej – PSIM	1 894 475,80	427 656,56
3	Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Nisku	Kompleksowa informatyzacja SPZZOZ w Nisku jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej (PSIM)	1 944 080,67	438 854,30
4	Centrum Medyczne w Łańcucie Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Kompleksowa informatyzacja „Centrum Medycznego w Łańcucie” Sp. z o. o. jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej - PSIM	1 954 070,53	441 109,40
5	Szpital Specjalistyczny w Jaśle	Kompleksowa informatyzacja Szpitala Specjalistycznego w Jaśle jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej – PSIM	1 912 292,57	431 678,50

Lp.	Beneficjent	Tytuł projektu	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (PLN)	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (EUR)
6	Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej "Sanatorium" im. J. Pawła II w Górnio	Kompleksowa informatyzacja Samodzielnego Publicznego Zespołu Zakładów Opieki Zdrowotnej „Sanatorium” im. J. Pawła II w Górnio jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej – PSIM	1 790 602,75	404 208,39
7	Województwo Podkarpackie	Podkarpacki System Informacji Medycznej	50 122 513,13	11 314 592,46
8	Zakład Opieki Zdrowotnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Rzeszowie	Kompleksowa informatyzacja ZOZ MSWiA w Rzeszowie jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej – PSIM	2 272 244,65	512 933,62
9	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Przeworsku	Kompleksowa informatyzacja SPZOZ w Przeworsku jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej (PSIM)	3 113 631,20	702 867,15
10	Zespół Opieki Zdrowotnej w Ropczycach	Kompleksowa informatyzacja ZOZ w Ropczycach jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej (PSIM)	2 790 620,85	629 951,21
11	Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Leżajsku	Kompleksowa informatyzacja Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Leżajsku jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej – PSIM	2 578 715,66	582 116,00
12	Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Sanoku	Kompleksowa Informatyzacja SP ZOZ w Sanoku jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej – PSIM	3 016 754,34	680 998,29
13	Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Lesku	Kompleksowa informatyzacja Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Lesku jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej – PSIM	2 094 018,07	472 700,98
14	Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Nowej Dębno	Kompleksowa informatyzacja SPZZOZ w Nowej Dębno jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej (PSIM)	2 758 693,31	622 743,92
15	Województwo Podkarpackie	Podkarpacki System e-Administracji Publicznej	75 830 045,31	17 117 778,12
16	Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Kolbuszowej	Kompleksowa informatyzacja SPZOZ w Kolbuszowej jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej (PSIM)Starzeńska	2 812 207,90	634 824,24
17	Zespół Opieki Zdrowotnej w Strzyżowie	Kompleksowa informatyzacja Zespołu Opieki Zdrowotnej w Strzyżowie jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej – PSIM	2 382 876,89	537 907,60
18	Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej Nr 1 w Rzeszowie	Kompleksowa Informatyzacja Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej Nr 1 w Rzeszowie , jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej - PSIM	4 184 117,40	944 517,35
19	Szpital Miejski w Przemyślu	Kompleksowa informatyzacja Szpitala Miejskiego w Przemyślu jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej - PSIM	3 111 364,14	702 355,39
20	Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej Powiatowy Szpital Specjalistyczny w Stalowej Woli	Kompleksowa informatyzacja Powiatowego Szpitala Specjalistycznego w Stalowej Woli jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej - PSIM	3 686 181,10	832 113,84

Lp.	Beneficjent	Tytuł projektu	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (PLN)	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (EUR)
21	Szpital Powiatowy im. Edmunda Biernackiego w Mielcu	Kompleksowa informatyzacja Szpitala Powiatowego im. Edmunda Biernackiego w Mielcu, jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej – PSIM	4 399 818,93	993 209,54
22	Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Ustrzykach Dolnych	Kompleksowa informatyzacja Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Ustrzykach Dolnych jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej – PSIM.	1 826 559,22	412 325,16
23	Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza	e-PRZ - otwarta platforma e-usług zintegrowana z systemem informatycznym nowej generacji	9 020 133,37	2 036 193,45
24	Wojewódzki Zespół Specjalistyczny w Rzeszowie	Rozwój e-usług medycznych i rozbudowa systemu informatycznego Wojewódzkiego Zespołu Specjalistycznego w Rzeszowie jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej (PSIM)	2 730 622,35	616 407,22
SUMA			190 856 497,01	43 083 703,25

Celem projektu pn. *Podkarpacki System e-Administracji Publicznej – PseAP* było zapewnienie mieszkańcom Podkarpacia możliwości korzystania z szerokiego zakresu usług publicznych dostępnych drogą elektroniczną poprzez:

- budowę systemów informatycznych, umożliwiających dostęp obywateli do e-usług,
- modernizację infrastruktury teleinformatycznej urzędów administracji lokalnej,
- wprowadzenie procedur obsługi i standardów informatycznych w zakresie świadczenia e-usług.

Projekt ten stanowi wspólną platformę e-Administracji Województwa Podkarpackiego zintegrowaną z elektroniczną Platformą Usług Administracji Publicznej (ePUAP) realizowaną przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. Zgodnie z dokonanymi ustaleniami PSeAP poprzez integrację z platformą ePUAP tworzy jednolity, bezpieczny i zgodny z prawem elektroniczny kanał udostępniania usług publicznych przez administrację publiczną. Ponadto poprzez swą interoperacyjność i standaryzację usprawnił pracę jednostek samorządu terytorialnego województwa podkarpackiego. Należy zaznaczyć, iż w realizacji projektu uczestniczyło 160 podmiotów w 235 lokalizacjach. W wyniku realizacji ww. projektu uruchomiono m.in. 200 usług on-line dotyczących poziomu 1 (*Informacje*), 150 usług on-line dotyczących poziomu 2 (*Interakcja*), 50 usług on-line dotyczących poziomu 3 (*dwustronna interakcja*) oraz 20 usług on-line dotyczących poziomu 4 (*transakcja*). Ponadto inwestycja przyczyniła się do uruchomienia 217 PIAP-ów, jednocześnie umożliwiła korzystanie z usług on-line ponad 105 tys. mieszkańcom Podkarpacia.

Realizacja ww. projektu przyniosła wiele pozytywnych zmian do których należą m.in.:

- wzrost jakości pracy samorządów realizujących projekty, którą dostrzegli ich przedstawiciele, a co nastąpiło poprzez: korzystanie przez pracowników z jednorodnych, stale aktualizowanych danych, wzrost jakości wprowadzanych danych, centralizacja systemów informatycznych w jednostce, (zastąpienie kilku systemów jednym spójnym systemem), wydawanie mieszkańcom bardziej przejrzystych i o wyższej wartości

informacyjnej materiałów z zasobów urzędu (zgodnie z obowiązującymi aktualnie przepisami prawa) itp.

- poprawa efektywności pracy- interesanci mogą szybciej załatwić sprawy, powstała możliwość wymiany informacji elektronicznie z mieszkańcami i wydziałami, nastąpiła poprawa terminowości załatwiania spraw i obiegu dokumentów, praca wykonywana jest na nowoczesnym sprzęcie, stosunkowo szybkim i mało awaryjnym, co przekłada się również na jakość pracy urzędu i obsługi interesantów itp.

Wskazane powyżej pozytywne zmiany zaistniałe w wyniku realizacji projektu wpisują się w działania rekomendowane w *Podręczniku dobrych praktyk regionalnych e-administracja*¹⁰⁴ jako te, które wprost przekładają się na poprawę skuteczności i efektywności działań administracji. Zrealizowany jednocześnie projekt przyczynił się do poprawy konkurencyjności i spójności regionu. Konkurencyjności w tym zakresie, przejawia się w dostępności technologii ICT i poziomie z informatyzowania funkcjonującej na danym terenie administracji. W przypadku spójności, wpływ projektu na jej poprawę jest szczególnie widoczny na obszarach wiejskich, gdzie wprowadzono ten sam poziom systemów, co w największych ośrodkach miejskich (ułatwia to współpracę JST, wzajemną wymianę informacji o podobnej jakości czy kontakt obywateli z urzędami oparty na podobnych standardach).

Dużą komplementarność projektów w osi priorytetowej III potwierdziły wyniki przeprowadzonego badania ewaluacyjnego¹⁰⁵. W raporcie końcowym ewaluator wskazał na wysoki poziom komplementarności zewnętrznej projektów realizowanych w ramach spójnego systemu Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej. Wszystkie projekty zrealizowane przez szpitale powiatowe i wojewódzkie są komplementarne funkcjonalnie i na wysokim poziomie. Dodatkowo projekt PSeAP charakteryzuje komplementarność instytucjonalna, gdyż inwestycja została zrealizowana przez 160 jst (Województwo Podkarpackie jako lider projektu oraz 159 gmin i powiatów będący partnerami projektu). Dodać należy, iż ww. projekt stanowiący wspólną platformę e-Administracji Województwa Podkarpackiego, został zintegrowany z elektroniczną Platformą Usług Administracji Publicznej (ePUAP) realizowaną przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji. Dzięki temu PSeAP poprzez integrację z platformą ePUAP stworzył jednolity, bezpieczny i zgodny z prawem elektroniczny kanał udostępniania usług publicznych przez administrację publiczną. Takie rozwiązanie pozwoliło na realizację przedsięwzięcia o wysokim stopniu komplementarności funkcjonalnej w stosunku do innych rozwiązań na poziomie kraju. Ponadto projekt jest komplementarny z innymi projektami beneficjentów realizowanymi w ramach III osi priorytetowej m.in. z projektem pn. *Rozwój e-usług szansą rozwoju Gminy Cieszanów*, pn. *Budowa Systemu Informacji Przestrzennej wspomagającego zarządzanie Powiatem Krośnieńskim*, pn. *Innowacyjny T@rnobrzeg – zintegrowany system zarządzania urzędem i świadczenia e-usług*, których funkcjonalności współgrają z elektronicznymi usługami zaoferowanymi w ramach PSeAP.

Biorąc pod uwagę stan sprzed roku 2007 i stan po realizacji ww. projektów, zauważa się ogromną zmianę w zakresie powstawania e-usług i ich jakości.

¹⁰⁴ Opracowanie polskie podręcznika zrealizowano w ramach projektu SIRMA – Sieć dla Innowacyjnego e-Rozwoju Mazowsza. Tarnów, wrzesień 2007.

¹⁰⁵ Raport końcowy z badania pn. *Ocena wpływu wsparcia udzielonego w ramach PRO WP 2007-2013 na rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie podkarpackim*. Agrotec Polska Sp. z o.o. 2015r.

Ww. projekty zrealizowano w sposób kompleksowy co stanowi dobry przykład efektywnych działań na rzecz infrastruktury telekomunikacyjnej, a także rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Jednocześnie ww. projekty uwzględniono w *Strategii informatyzacji województwa podkarpackiego na lata 2007-2013*.

Informacje nt. równości szans kobiet i mężczyzn przedstawiono w punkcie 2.2.1, natomiast nt. cross-financingu podano w punkcie 2.6.3 sprawozdania.

Rekomendacje KE

W ramach ww. punktu zawarto wszystkie dotychczasowe rekomendacje KE w zakresie osi priorytetowej III wskazane w punkcie 2.1.6.3 *Rekomendacje Komisji Europejskiej*.

Postęp rzeczowy

Realizacja projektów w ramach III osi priorytetowej *Spółeczeństwo informacyjne* przyczyniła się do upowszechnienia dostępu do usług teleinformatycznych, a także do publicznej infrastruktury telekomunikacyjnej.

W ramach osi priorytetowej w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 60 projektów na wartość dofinansowania z EFRR 61 676 005,4 EUR (273 218 536,33 PLN).

Poniższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do tego działania:

- a) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte powyżej 125% wartości docelowej:
- *Liczba projektów z zakresu społeczeństwa informacyjnego*. Wskaźnik osiągnął wartość 60 szt., tj. 133% wartości docelowej.
 - *Liczba usług publicznych dostarczonych on-line*. Wskaźnik osiągnął wartość 918 szt., tj. 139% wartości docelowej.
 - *Liczba osób, które uzyskały dostęp do szerokopasmowego Internetu, w tym na obszarach wiejskich*. Wskaźnik osiągnął wartość 38 577 os., tj. 223% wartości docelowej.
 - *Liczba podmiotów, które uzyskały dostęp do szerokopasmowego Internetu, w tym gospodarstwa domowe na obszarach wiejskich*. Wskaźnik osiągnął wartość 9 944 szt., tj. 203% wartości docelowej.
 - *Liczba podmiotów, które uzyskały dostęp do szerokopasmowego Internetu, w tym MŚP*. Wskaźnik osiągnął wartość 1 095 szt., tj. 243% wartości docelowej.

Jak wynika z powyższych wartości, liczba projektów, które miały być sfinansowane w tej osi nie odbiegają istotnie od faktycznie osiągniętej wielkości. Znacznie większe przekroczenia występują w odniesieniu do wskaźników rezultatu, które z kolei są znacznie trudniejsze do oszacowania na etapie programowania. Szczególnie trudne do szacowania są wskaźniki demograficzne (takie jak powyższe) dotyczące liczby ludności / gospodarstw domowych / MŚP, dlatego też ww. przekroczenia należy uznać za uzasadnione. Istotny wpływ na powyższe przekroczenie mają dynamiczne zmiany w obszarze Społeczeństwa informatycznego w Polsce i na świecie.

- b) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 75-125% wartości docelowej:

- *Długość wybudowanych sieci Internetu szerokopasmowego.* Wskaźnik osiągnął wartość 58,72 km, tj. 103% wartości docelowej.
- *Liczba osób, które uzyskały dostęp do szerokopasmowego Internetu.* Wskaźnik osiągnął wartość 52 077 os., tj. 108% wartości docelowej.
- *Liczba podmiotów, które uzyskały dostęp do szerokopasmowego Internetu.* Wskaźnik osiągnął wartość 13,406 szt., tj. 97% wartości docelowej.
- *Liczba podmiotów, które uzyskały dostęp do szerokopasmowego Internetu, w tym gospodarstwa domowe.* Wskaźnik osiągnął wartość 12 300 szt., tj. 90% wartości docelowej.
- *Liczba użytkowników usług on-line.* Wskaźnik osiągnął wartość 9 954 932 szt., tj. 100% wartości docelowej.

c) Wskaźniki rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 0-75% wartości docelowej:

- *Liczba podmiotów, które uzyskały dostęp do szerokopasmowego Internetu, w tym szkoły.* Wskaźnik osiągnął wartość 10 szt., tj. 37% wartości docelowej.
- *Liczba podmiotów, które uzyskały dostęp do szerokopasmowego Internetu, w tym podmioty administracji publicznej.* Wskaźnik osiągnął wartość 1 szt., tj. 8% wartości docelowej.

W odniesieniu do 9 wskaźników z zakresu sieci szerokopasmowej, 7 wskaźników osiągnęło poziom 75 lub ponad 125% wartości docelowej, w odniesieniu do pozostałych dwóch wskaźników ich realizację uznać należy za niezadowalającą. Wskazać należy, iż w ramach pierwszego ogłoszonego konkursu pojawiły się istotne problemy ze złożonymi projektami obejmującymi budowę sieci szerokopasmowych pod kątem pomocy publicznej. Z tych względów nie wszystkie złożone projekty uzyskały pozytywną ocenę, a jednocześnie, w kolejnym naborze wniosków budowa tych sieci nie mogła być uwzględniona, gdyż wówczas projekty musiałyby podlegać procedurze notyfikacji indywidualnej pomocy w KE, co z kolei, z uwagi na czas pozostający do końca okresu programowania, nie było uzasadnione. Trzeba zaznaczyć, iż pozostałe wskaźniki rezultatu zostały zrealizowane na bardzo dobrym poziomie.

Wsparcie w zakresie sieci szerokopasmowych nie jest głównym celem osi priorytetowej III. Projekty realizowane w RPO WP miały być przede wszystkim uzupełnieniem projektów realizowanych w programie Rozwój Polski Wschodniej, a zatem dotyczyć miały w szczególności e-usług i powinny zmierzać do poprawy poziomu dostępu do nowoczesnych technologii teleinformatycznych i komunikacyjnych. Powstała w ramach RPO WP baza w zakresie rozwoju społeczeństwa informacyjnego umożliwia wdrażanie komplementarnych projektów m.in. z zakresu e-usług, przyczyniając się w ten sposób do poprawy dostępności nowych elektronicznych usług dla mieszkańców. W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko była tworzona infrastruktura ICT w szkołach wyższych, zaś wsparcie z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka umożliwiło jej budowę u przedsiębiorców.

Ponadto w ramach przeprowadzonego na zlecenie IŻ RPO WP 2007-2013 w 2015r. badania ewaluacyjnego oceniono stopień realizacji wskaźników tej osi, który obrazuje jej rzeczowy postęp. Z ich analizy wynika (wskaźniki produktu), że największe inwestycje zostały poczynione w instytucjach administracji publicznej (co jest zgodne z priorytetowej) poprzez zakup specjalistycznego sprzętu ICT pozwalający na sprawną obsługę interesantów w urzędach, poprawę zarządzania procesami w jednostkach służby zdrowia, usprawnienie zarządzaniem w szkołach wyższych, zwiększenie dostępu mieszkańców do zasobów kultury

oraz zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców województwa. Dodatkowo badanie potwierdziło, iż realizacja projektów tej osi oprócz modernizacji infrastruktury umożliwiła zwiększenie dostępu do internetu szerokopasmowego zarówno mieszkańcom miast, jak i obszarów wiejskich. Zrealizowane działania spotkały się z pozytywnym odbiorem mieszkańców, świadczą o tym wskaźniki rezultatu np. *Liczba osób, które uzyskały dostęp do szerokopasmowego Internetu*, czy też *Liczba użytkowników usług on-line*. Mieszkańcy dostrzegli nowe usługi oraz zmiany w funkcjonowaniu urzędów. Dla większości z nich inwestycje były szansą na podłączenie do szerokopasmowego internetu.

Ponadto wyniki przeprowadzonej analizy na potrzeby badania ewaluacyjnego potwierdzają istotny wpływ projektów z zakresu społeczeństwa informacyjnego na rozwój elektronicznych usług świadczonych na terenie województwa podkarpackiego. Dodatkowo wyniki badania potwierdziły, iż realizacja inwestycji spełniła założony w ramach osi warunek dotyczący dostępności łączy internetowych dobrej jakości.¹⁰⁶ W ramach projektów powstały usługi z zakresu administracji, zdrowia, edukacji czy kultury. Większość z tych rozwiązań nie była wcześniej dostępna w skali regionu, ale też w skali lokalnej (najlepszym przykładem są tu usługi uruchomione w ramach projektu PSIM).

Należy jednak podkreślić, iż niski poziom realizacji wskaźników dotyczących dostępu do szerokopasmowego internetu nie wpłynie na realizację celu osi priorytetowej. Zrealizowane do chwili obecnej inwestycje oraz te które są w trakcie realizacji przyczyniają się jednocześnie do realizacji celu założonego w dokumencie strategicznym tj. *Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020* w ramach 4 priorytetu jakim jest *Poprawa sprawności funkcjonowania regionalnego systemu usług telekomunikacyjnych*. Jednocześnie zakończenie realizacji indywidualnych projektów kluczowych mających zasięg regionalny, w sposób bezpośredni i istotny przyczyni się do realizacji wskaźników określonych na poziomie III osi priorytetowej.

3.3.2. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

Utrudnienia związane z realizacją osi priorytetowej III *Spółeczeństwo informacyjne* dotyczyły wejścia w życie ustawy z dnia 7 maja 2010r. o wsparciu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych, która miała na celu stworzenie ram prawnych umożliwiających zapewnienie powszechnego dostępu do telekomunikacji ze szczególnym naciskiem na szerokopasmowy dostęp do Internetu. Przedmiotowa ustawa weszła w życie w trakcie oceny wniosków złożonych w ramach ww. osi priorytetowej, wprowadzając jednocześnie nowe wymagania dla projektów z zakresu sieci szerokopasmowych. Beneficjenci zobowiązani byli spełnić nowe wymagania, które jednocześnie spowodowały nie tylko zmianę warunków konkursu ogłoszonego w dniu 31 grudnia 2009r., ale także przesunięcie terminów i zmianę zasad podpisywania umów o dofinansowanie.

Dodatkowym problemem zidentyfikowanym w ramach ww. osi priorytetowej był brak rozporządzenia dotyczącego pomocy publicznej dla projektów z zakresu budowy szerokopasmowego internetu realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Z uwagi na wątpliwości i zastrzeżenia zgłaszane przez przedstawicieli Komisji Europejskiej oraz Ministerstwa Rozwoju Regionalnego w zakresie występowania pomocy publicznej

¹⁰⁶Raport końcowy z badania pn. *Ocena wpływu wsparcia udzielonego w ramach PRO WP 2007-2013 na rozwój społeczeństwa informacyjnego w województwie podkarpackim*.

w ww. projektach realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, w ramach III osi w grudniu 2010r. podpisywane były umowy o dofinansowanie z warunkiem zawieszającym m. in. w zakresie rozstrzygnięcia wątpliwości wystąpienia w tych projektach pomocy publicznej. W dniu 14 lipca 2011r. odbyło się w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego z inicjatywy Komisji Europejskiej spotkanie z przedstawicielami Instytucji Zarządzającej RPO WP poświęcone ww. kwestii. W efekcie ustalono, iż należy podjąć starania mające na celu uniknięcie długotrwałego procesu indywidualnego notyfikowania pomocy publicznej dla każdego z projektów odrębnie, a w przypadku potwierdzenia braku występowania pomocy publicznej w ww. projektach zasadne jest wystąpienie do Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Po przeprowadzeniu konsultacji z beneficjentami poszczególnych projektów założono wystąpienie do UOKiK.

Problemy dotyczące całego programu zawarto w punkcie 2.3 *2.3 Napotkane znaczące problemy oraz podjęte środki zaradcze.*

3.4. Oś priorytetowa 4: Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom

Celem niniejszej osi było zapobieganie degradacji środowiska oraz zagrożeniom naturalnym i technologicznym, a także efektywna gospodarka zasobami naturalnymi. Realizacja wskazanego celu będzie dokonana poprzez następujące cele szczegółowe:

- ograniczenie ilości zanieczyszczeń, w tym odpadów przedostających się do środowiska, a także poprawa zaopatrzenia w wodę,
- poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego oraz racjonalne zagospodarowanie zasobów wodnych,
- ograniczenie degradacji środowiska oraz ochrona zasobów różnorodności biologicznej,
- poprawa poziomu bezpieczeństwa w regionie pod względem zagrożeń naturalnych i technologicznych.

Osiągnięcie wymienionych celów będzie następować poprzez działania:

- Infrastruktura ochrony środowiska,
- Infrastruktura przeciwpowodziowa i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi,
- Zachowanie oraz ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej,
- Zwalczanie i zapobieganie zagrożeniom.

3.4.1. Osiągnięcie celów i analiza postępów

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów priorytetu

Tabela 4.4 Postęp fizyczny wg priorytetów – Oś priorytetowa – 4: *Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom* stanowi załącznik nr 4.4 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych.*

Analiza jakościowa

W ramach IV osi priorytetowej działania skierowane były przede wszystkim na poprawę infrastruktury sieci kanalizacyjnej i wodociągowej ponieważ z analizy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa wynikało, iż na jego na obszarze znajdowały się tereny gdzie występowały znaczne braki tego rodzaju infrastruktury, zaś istniejące sieci wymagały w znacznej części modernizacji. Realizacji projektów ww. zakresie przyczyniła się do zniwelowania złego stanu technicznego zarówno sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz

w dużym stopniu zmniejszyła istniejące w tym zakresie braki i potrzeby. Realizacja projektów ze środków RPO WP dotyczyła również poprawy i budowy infrastruktury przeciwpowodziowej zabezpieczającej mieszkańców regionu przed klęskami żywiołowymi (m.in. powódź). Ponadto występujący brak na terenie województwa dostatecznej ilości zbiorników retencyjnych skłonił również do finansowania w ramach tej osi również tego rodzaju inwestycji. Dodatkowo w ramach osi priorytetowej zapewniono realizację działań mających na celu zachowanie stosunkowo czystego w województwie - środowiska naturalnego, do których zaliczyć należy m.in.: przedsięwzięcia w zakresie zachowania różnorodności gatunkowej i ochrony siedlisk, konserwację pomników przyrody, likwidację barier przemieszczania się zwierząt. Wsparcie w ww. zakresie jest również uzupełnieniem działań dotyczących infrastruktury ochrony środowiska, gospodarki wodnej oraz infrastruktury przeciwpowodziowej i wspomoże racjonalne wykorzystanie zasobów zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Ponadto w ramach tej osi zrealizowano projekty, które przyczyniły się do ograniczenia degradacji środowiska oraz ochrony zasobów różnorodności biologicznej.

Na realizację zadań w ramach osi priorytetowej IV zgodnie z tabelami finansowymi Programu przeznaczono kwotę z EFRR w wysokości 170 446 174 EUR.

W wyniku pojawiających się wolnych środków w 2015 i 2016 roku zastosowano mechanizm elastyczności, o którym mowa w art. 77 rozporządzenia 1083/2006, umożliwiając przesunięcie wolnych środków do innych osi RPO WP 2007-2013, aby w pełni wykorzystać alokowane środki unijne. Alokacja środków EFRR dla osi IV uwzględniająca zastosowanie mechanizmu elastyczności wynosi 159 753 198 EUR.

Od początku realizacji Programu przeprowadzono 10 konkursów. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursów wyniosła 126 845 525,01 EUR (561 912 991,22 PLN). Złożono 338 projektów konkursowych z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 261 201 412,35 EUR (1 157 096 136,58 PLN), tj. 206% szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów, co świadczy o dużym zainteresowaniu beneficjentów wsparciem z RPO WP w tym obszarze.

Tabela 38. Nabory wniosków w ramach osi priorytetowej IV RPO WP 2007-2013.

Działanie / schemat	Liczba naborów od uruchomienia Programu	Kwota postawiona w konkursach (PLN)	Kwota postawiona w konkursach (EUR)	Ilość wniosków złożonych od początku realizacji programu	Wartość złożonych wniosków - wnioskowana kwota dofinansowania (PLN)	Wartość złożonych wniosków - wnioskowana kwota dofinansowania (EUR)
Działanie 4.1	5	280 792 450,71	63 385 731,22	190	827 007 599,20	186 687 645,14
schemat A	1	96 188 820,00	21 713 542,07	69	441 527 716,92	99 669 906,07
schemat B	3	123 463 710,00	27 870 541,10	102	329 449 866,35	74 369 594,43
schemat C	1	61 139 920,71	13 801 648,05	19	56 030 015,93	12 648 144,64
Działanie 4.2	2	187 107 259,00	42 237 355,02	33	217 102 778,96	49 008 505,60
Działanie 4.3	2	35 068 485,51	7 916 315,38	35	22 375 947,82	5 051 118,04
Działanie 4.4	1	58 944 796,00	13 306 123,39	80	90 609 810,60	20 454 143,57
Kluczowe oś IV	-	-	-	4	60 896 174,54	13 746 625,10
Razem dla osi	10	561 912 991,22	126 845 525,01	342	1 217 992 311,12	274 948 037,45

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Łącznie w okresie realizacji Programu liczba wniosków ocenionych pozytywnie pod względem formalnym wyniosła 290 projektów na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania 242 307 214,26 EUR (1 073 396 728,47 PLN), w tym 4 projekty kluczowe.

Zatwierdzono do realizacji 260 projekty na łączną kwotę dofinansowania 215 942 716,29 EUR (956 604 638,91,22 PLN), w tym 4 projekty kluczowe.

Tabela 39. Ocena formalna w ramach osi priorytetowej IV RPO WP 2007-2013.

Działanie	liczba wniosków po ocenie formalnej	Wartość dofinansowania ogółem projektów (PLN)	Wartość dofinansowania ogółem projektów (EUR)
Działanie 4.1	154	691 999 577,19	156 211 105,71
Działanie 4.2	30	218 652 086,83	49 358 244,39
Kluczowe (4.2)	1	19 280 104,54	4 352 266,31
Działanie 4.3	28	16 788 867,68	3 789 897,67
Działanie 4.4	74	85 065 981,58	19 202 686,65
Kluczowe (4.4)	3	41 610 110,65	9 393 013,53
Razem dla osi	290	1 073 396 728,47	242 307 214,26

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Od początku realizacji Programu podpisano 256 umów (4 projekty kluczowe) na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania z EFRR 155 293 938,83 EUR (687 936 619,63 PLN).

Tabela 40. Podpisane umowy w ramach osi priorytetowej IV RPO WP 2007-2013.

Działanie	ilość	Wartość dofinansowania EFRR (PLN)	Wartość dofinansowania EFRR (EUR)
Działanie 4.1	129	388 561 968,94	87 713 485,39
Działanie 4.2	26	143 824 439,66	32 466 746,35
Kluczowe (4.2)	1	17 880 327,20	4 036 282,35
Działanie 4.3	26	12 244 453,87	2 764 048,14
Działanie 4.4	71	76 891 079,32	17 357 294,59
Kluczowe (4.4)	3	48 534 347,64	10 956 082,00
Razem dla osi	256	687 936 619,63	155 293 938,83

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Zatwierdzono 1 556 wniosków beneficjentów o płatność na łączną kwotę z EFRR 147 811 912,76 EUR (654 791 992,35 PLN).

Od początku realizacji Programu zakończono realizację 256 projektów na wartość dofinansowania z EFRR 147 811 912,76 EUR (654 791 992,35 PLN).

Tabela 41. Projekty zakończone w ramach osi priorytetowej IV RPO WP 2007-2013.

Działanie	Liczba zakończonych projektów	Wartość dofinansowania EFRR (PLN)	Wartość dofinansowania EFRR (EUR)
Działanie 4.1	129	355 417 341,66	80 231 459,32
Działanie 4.2	26	143 824 439,66	32 466 746,35
Kluczowe (4.2)	1	17 880 327,20	4 036 282,35
Działanie 4.3	26	12 244 456,87	2 764 048,14
Działanie 4.4	71	59 010 752,12	13 321 012,24
Kluczowe (4.4)	3	66 414 674,84	14 992 364,35
Razem dla osi	256	654 791 992,35	147 811 912,76

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

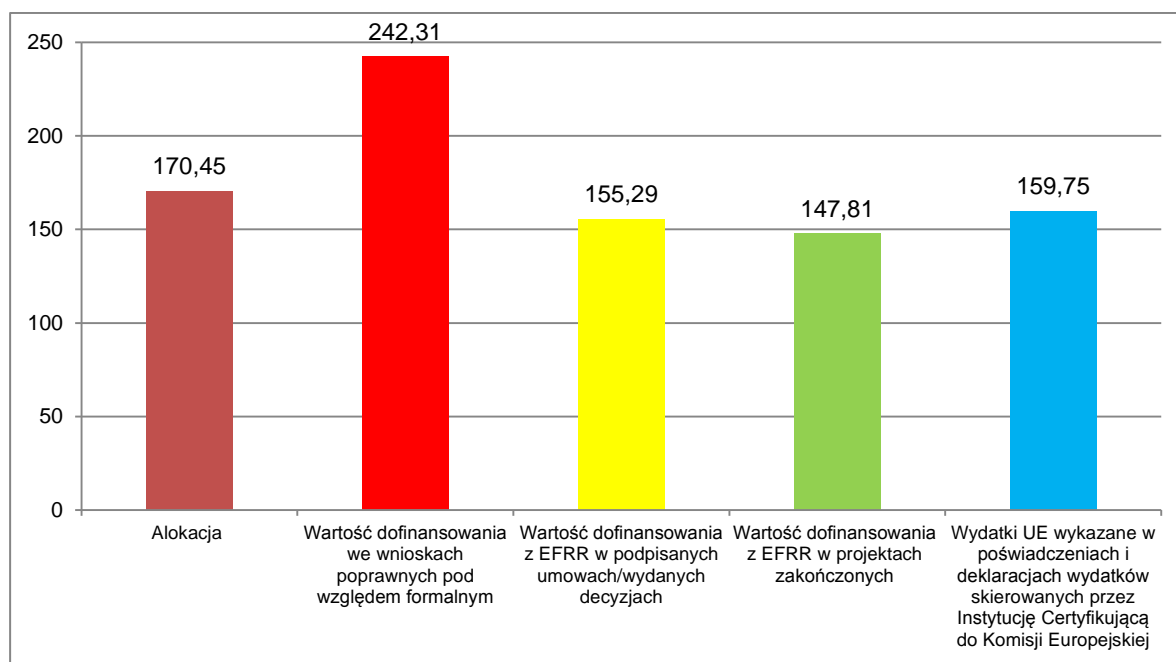
W ramach wydatków publicznych wykazanych w poświadczeniach i deklaracjach wydatków skierowanych przez Instytucję Certyfikującą do Komisji Europejskiej zadeklarowano

225 331 260,46 EUR wydatków kwalifikowanych, co stanowi 112,37% środków (wspólnotowych i krajowych) przeznaczonych na realizację osi priorytetowej IV.¹⁰⁷

W zakresie IV osi priorytetowej certyfikowano do KE środki EFRR w wysokości 159 753 094 EUR, co stanowi 93,73% alokacji.¹⁰⁸

Zgodnie z RPO WP 2007-2013 maksymalny poziom wkładu wspólnotowego w osi priorytetowej IV wynosił 85%. W ramach Deklaracji wydatków Instytucji Certyfikującej przekazanej do KE w dniu 2 stycznia 2017r. poziom wkładu UE wyliczony na podstawie wydatków kwalifikowalnych – podstawa certyfikacji wyniósł 70,94%. Jest to niższy poziom niż był zakładany, który wynikał głównie z obniżenia poziomu dofinansowania środkami UE w projektach realizowanych przez instytucje publiczne.

Wykres 35. Stan wdrażania IV osi priorytetowej od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Postęp rzeczowy

Postęp rzeczowy w IV osi priorytetowej *Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom* monitorowano w ramach 15 wskaźników, w tym 10 produktu i 5 rezultatu. Zgodnie z zakończonymi projektami:

- 6 wskaźników przekroczyło wartość docelową powyżej 125%,
- 6 wskaźników osiągnęło wartość docelową w przedziale 75-125%,
- 3 wskaźniki osiągnęły wartość docelową poniżej 75%, co stanowi 20% wszystkich wskaźników IV osi priorytetowej.

¹⁰⁷ Procent został obliczony do alokacji środków UE i krajowych publicznych, która została zawarta w tabeli finansowej nr 18 RPO WP 2007-2013

¹⁰⁸ Procent został obliczony do alokacji środków UE, która została zawarta w tabeli finansowej nr 18 RPO WP 2007-2013

Tabela 42. Realizacja wskaźników w IV osi priorytetowej

Działanie	liczba wskaźników	Przedziały osiągnięcia wartości docelowych wskaźników		
		0-75%	75-125%	pow.125%
4.1	8	2	3	3
4.2	3	1	2	-
4.3	1	-	-	1
4.4	3	-	1	2
Razem oś	15	3	6	6

Analizując powyższe dane należy stwierdzić, iż w ramach ww. osi priorytetowej 80% wskaźników osiągnęła wartości docelowe pow. 75%.

Opis wskaźników, które osiągnęły wartość docelową powyżej 125% oraz poniżej 75% zawarto w *Analizie jakościowej* w zakresie działań oraz w załączniku nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

Infrastruktura ochrony środowiska, w tym oczyszczanie ścieków oraz zaopatrzenie w wodę

Celem osi priorytetowej IV było przyczynienie się do zapobiegania degradacji środowiska oraz zagrożeniom naturalnym i technologicznym, a także efektywna gospodarka zasobami naturalnymi.

Zgodnie z analizą SWOT zawartą w RPO WP 2007-2013 słabą stroną terenów województwa było zanieczyszczenie wód powierzchniowych, nierównomierny stopień skanalizowania i zwodociągowania jego obszaru, a w szczególności obszarów wiejskich. Dlatego też duże znaczenie w zakresie gospodarki wodno-ściekowej położono RPO WP 2007-2013 na realizację inwestycji z zakresu budowy, rozbudowy oraz modernizacji oczyszczalni ścieków, a także modernizacji systemów kanalizacyjnych, ale również mających na celu wybudowanie sieci wodociągowych. Działania realizowane w ramach tej osi odpowiadały na potrzeby regionu zdiagnozowane podczas analizy społeczno-gospodarczej.

Głównymi źródłami zanieczyszczenia wód powierzchniowych na terenie województwa podkarpackiego są nieoczyszczone ścieki komunalne i przemysłowe, a także spływy powierzchniowe związane działalnością rolniczą i przemysłową. Najistotniejszym zadaniem, służącym poprawie jakości wód, jest doskonalenie procesów zbierania i oczyszczania ścieków.

W ramach zrealizowanych projektów w działaniu 4.1 *Infrastruktura ochrony środowiska* w województwie podkarpackim, wybudowano: 1 547,24 km sieci kanalizacyjnej, w tym na obszarach wiejskich 1 518,07 km. Liczba przyłączonych do sieci kanalizacyjnej wyniosła 79 390 osób.

W Polsce w latach 2000-2014 ilość ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia zmniejszyła się o ok. 16% (z 2,5 km do 2,1 km), natomiast ilość ścieków nieoczyszczonych zmalała o 63% (z 0,30 km do 0,11 km)¹⁰⁹.

Zasoby wód podziemnych w województwie podkarpackim są rozmieszczone nierównomiernie i są dużo mniejsze niż w innych częściach kraju. Wody podziemne w regionie pokrywają ok. 15% zapotrzebowania w wodę i wykorzystywane są głównie jako źródło wody pitnej oraz w przemyśle spożywczym. Jednym z głównych problemów relacji człowiek-środowisko na terenie województwa podkarpackiego jest ich zanieczyszczenie związane z emisją ścieków komunalnych. Dzięki inwestycjom w zakresie gospodarki ściekowej, podejmowanym w ramach RPO WP 2007-2013, Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK), znacząco wzrosła długość sieci kanalizacyjnej oraz zmalała emisja ścieków nieoczyszczonych na terenie województwa podkarpackiego.¹¹⁰ Zgodnie z informacjami przedstawionymi w RPO WP 2007-2013 długość sieci kanalizacyjnej w 2005r. w województwie wynosiła 8 786,4 km.¹¹¹ Uwzględniając realizację inwestycji ze środków RPO WP 2007-2013 w zakresie budowy sieci kanalizacyjnej należy podkreślić, iż w znacznej mierze przyczyniły się do wzrostu długości sieci kanalizacyjnej na przestrzeni kilku ostatnich lat.

Z danych GUS przedstawionych w opracowaniu pt. *Infrastruktura komunalna w 2015r. w Polsce* w ostatnich latach obserwowany jest znaczny wzrost inwestycji w obszarze infrastruktury techniczno-sanitarnej. W 2014r. długość sieci kanalizacyjnej wyniosła 143 tys. km i była większa odpowiednio o 10 tys. km (o 7%), w stosunku do 2013r. Przełożyło się to na ponad 797 tys. nowych przyłączy kanalizacyjnych, z których ponad 465 tys. powstało na wsi. Również wzrostowy trend, w tym obszarze odnotowano na terenie województwa podkarpackiego. W odniesieniu do roku 2004 (czyli od czasu wejścia Polski do Unii Europejskiej), długość sieci kanalizacyjnej wzrosła aż o 95 % (zrealizowano 7 661,6 km sieci kanalizacyjnej).¹¹²

Budowa sieci kanalizacyjnej była niezbędna gdyż służy ona nie tylko ochronie środowiska ale również sprawia, iż tereny na których jest tego rodzaju infrastruktura są bardziej atrakcyjniejsze dla mieszkańców, przedsiębiorstw lub osób chcących rozpocząć działalność gospodarczą – co w rezultacie przyczynia się do ożywienia gospodarczego tych obszarów.

Jednym z wielu przykładów projektów dotyczących rozbudowy sieci i tym samym przyczyniającej się do zwiększenia jej długości w regionie jest inwestycja, którą zrealizowała Gmina Czudec pn. *Uporządkowanie gospodarki ściekowej gminy Czudec*. Celem projektu było osiągnięcie efektów długoterminowych tj.: poprawa jakości wód powierzchniowych, zmniejszenie zanieczyszczenia gruntu i wód podziemnych, poprawa stanu sanitarnego, a w następstwie poprawa zdrowia ludności oraz poprawa efektywności wykorzystania istniejącej oczyszczalni ścieków poprzez jej rozbudowę i modernizację. W ramach projektu wybudowano kanalizację sanitarną dla miejscowości Czudec, Przedmieście Czudeckie, Babica - Budy Babickie, Wyżne – Rędziny. Ponadto została przebudowana i rozbudowana

¹⁰⁹Ochrona Środowiska 2015. Informacja i opracowania statystyczne. GUS Warszawa 2015r.

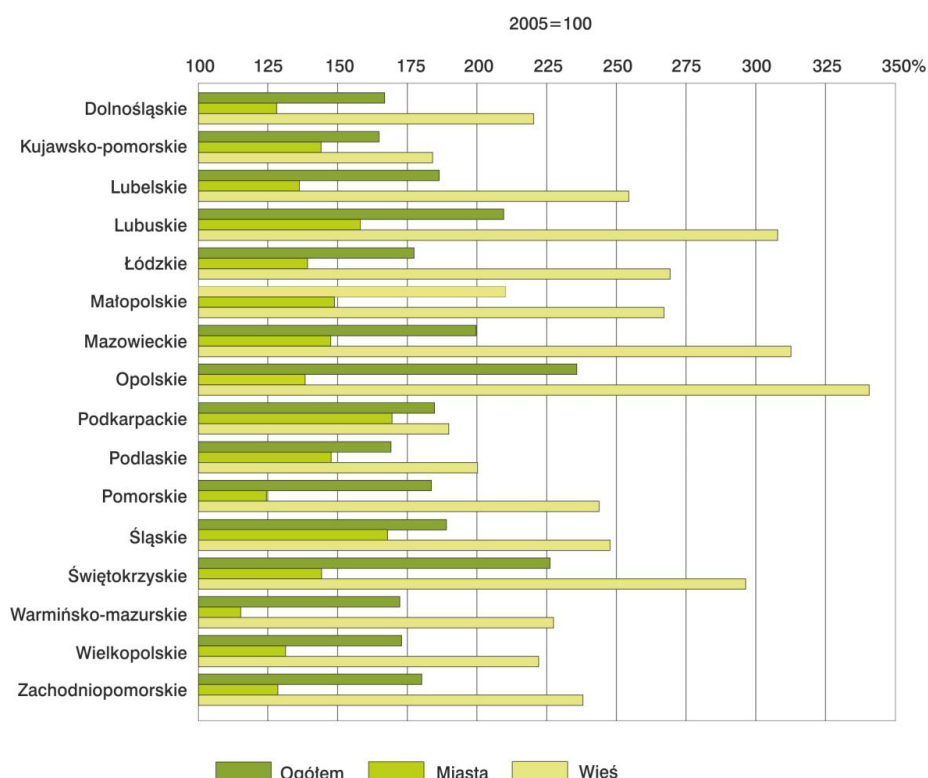
¹¹⁰Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w roku 2014r. (Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie), Rzeszów 2015r.

¹¹¹Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013, lista wskaźników kontekstowych.

¹¹²Infrastruktura komunalna w 2015r. Informacje i opracowania statystyczne. Warszawa 2016r.

oczyszczalnia ścieków w miejscowości Przedmieście Czudeckie. Dodatkowo rozbudowa tej oczyszczalni zapewniła redukcję zanieczyszczeń do poziomu prawa polskiego i dyrektyw UE oraz umożliwiła przyjęcie ścieków o zwiększonym ładunku zanieczyszczeń. Dodać należy, iż łącznie w ramach projektu powstało 20,59 km sieci kanalizacyjnej, do której zostało podłączonych 1 047 mieszkańców Gminy Czudec. Podkreślić należy, iż realizacja inwestycji zdecydowanie przyczyniła się do budowy podstawowej infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionu oraz umożliwiła stworzenie lepszych warunków do rozwoju społeczno - gospodarczego Gminy Czudec.

Wykres 36. Zmiana długości sieci kanalizacyjnej w talach 2005-2015.

Źródło: Infrastruktura komunalna w 2015r. Informacje i opracowania statystyczne. Warszawa 2016r.

Jak prezentują wyniki na ww. wykresie wzrostowy trend w obszarze infrastruktury techniczno-sanitarnej obserwowany jest na terenie całego kraju, w tym i na Podkarpaciu. Systematycznie z roku na rok zwiększa się długość sieci kanalizacyjnej. Dodać należy, iż w układzie wojewódzkim najbardziej znaczący przyrost długości sieci kanalizacyjnej w miastach zaobserwowano na terenie województw: podkarpackiego o ponad 69,6%, śląskiego – o ok. 67,9% oraz lubuskiego – o 57,9%¹¹³.

Duże znaczenie dla gospodarki wodnej województwa mają wody powierzchniowe, które pokrywają ok. 85% zaopatrzenia na wodę w regionie i są podstawowym źródłem zaopatrzenia mieszkańców w wodę pitną. Uwzględniając potrzeby województwa podkarpackiego w zakresie braku na niektórych jego terenach sieci wodociągowej w ramach IV osi priorytetowej dofinansowanie skierowano na inwestycje dotyczące budowy tej infrastruktury. Jak potwierdzają analizy oraz wyniki ogłaszanych naborów województwo

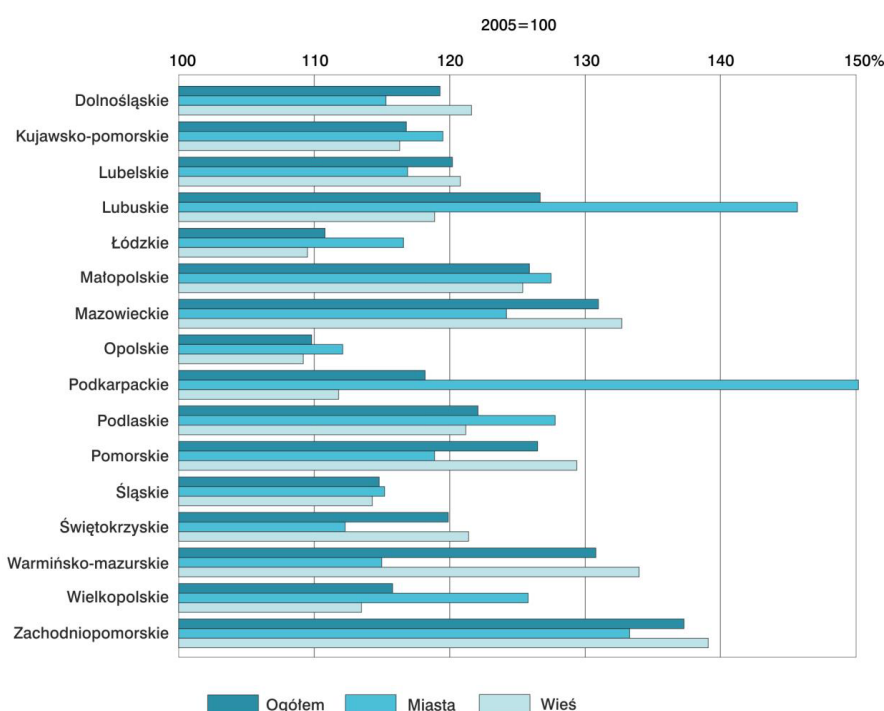
¹¹³Ochrona Środowiska 2015. Informacja i opracowania statystyczne. Warszawa 2015r.

podkarpackie zdecydowanie posiadało braki w tym zakresie. Zrealizowane w ramach tej infrastruktury inwestycje pozwoliły nadrobić zaległości w tym obszarze (w 2005r. – długość sieci wodociągowej dla województwa podkarpackiego wynosiła 12 492,7 km)¹¹⁴.

Na terenie województwa podkarpackiego systematycznie z roku na rok m.in. dzięki realizacji projektów ze środków RPO WP 2007-2013 dotyczących sieci wodociągowej - jej długość zwiększała się. Wg danych GUS długość sieci wodociągowej w 2009r. wynosiła 13 139,6 km, zaś na koniec 2015r. stanowiła 14 765,1 km (z czego 11 627,5 km obejmowała tereny wiejskie)¹¹⁵, przy czym ze środków RPO WP 2007-2013 powstało ponad 760 km.

Przykładem projektu zrealizowanego w ramach działania 4.1 *Infrastruktura ochrony środowiska* jest inwestycja Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Jarosławiu Spółka z o.o. pn. *Uzdatnianie i higienizacja wody w technologii membranowej ZUW Jarosław wraz z modernizacją sieci wodociągowej*. W wyniku realizacji projektu zamontowano 120 filtrów membranowych służących do uzdatniania wody dzięki którym znacznej poprawie uległa jej jakość. Obecnie woda jest klarowna pozbawiona mikroorganizmów i bakterii. Dodać należy, iż z chwilą zakończenia realizacji inwestycji miasto Jarosław jako pierwszy i jedyny na Podkarpaciu stosował tę metodę w skali komunalnej, w kraju jedynie jeszcze stosowała ją Sucha Beskidzka. Podkreślić należy, iż jest to bardzo skuteczna i profesjonalna metoda uzdatniania wody ponieważ jest ona na szeroką skalę stosowana w przemyśle farmaceutycznym.

Wykres 37. Zmiana długości sieci wodociągowej w latach 2005-2015.

Źródło: Infrastruktura komunalna w 2015r. Informacje i opracowania statystyczne. Warszawa 2016r.

¹¹⁴Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013, Zał. nr. 5 Lista wskaźników kontekstowych.

¹¹⁵Bank Danych Lokalnych, GUS.

Począwszy od 2011 roku w województwie podkarpackim obserwuje się większą długości sieci kanalizacyjnej niż wodociągowej. Na koniec 2014 różnica między nimi wyniosła już 1 270 km, co jest wynikiem zadawalającym, szczególnie w kontekście zakładanego celu w dyrektywie wodnej dotyczącego osiągnięcia dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych. Dla porównania, w 2004r. różnica w długości sieci wodociągowej i kanalizacyjnej wyniosła 4 995,5 km na korzyść wodociągowej, w 2006 r. – 3 394 km, w 2011 r. – 319,1 km już na korzyść sieci kanalizacyjnej.¹¹⁶

W 2011r. zrealizowano badanie ewaluacyjne pt. *Znaczenie inwestycji RPO województwa podkarpackiego na lata 2007-2013 w obszarze infrastruktury ochrony środowiska*, w ramach którego dokonano analizy zagadnień dotyczących infrastruktury ochrony środowiska m. in.: oczyszczania ścieków, zaopatrzenia w wodę oraz zagospodarowania odpadów. Analiza dokonana na potrzeby badania potwierdziła, że poziom rozwoju infrastruktury komunalnej był w regionie niski w porównaniu ze średnią krajową, a problem dotyczący ochrony wód był pierwszorzędnym w skali całego województwa. Ponadto ustalono, iż zasadniczą potrzebą (w świetle ochrony siedlisk) była też ochrona wód powierzchniowych, a co za tym idzie właściwa gospodarka ściekowa. W trakcie badania, ustalono, iż największy postęp odnotowano w wykorzystaniu oczyszczalni ścieków komunalnych: w latach 2007-2010 nastąpił 9% przyrost liczby ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków, przy 3% przyroście w skali kraju, w roku 2010 województwo podkarpackie niemal zrównało się ze średnią krajową. Podobną dynamikę odnotowano w przyroście liczby ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej, jednak ciągle województwo było poniżej średniej krajowej. Nie odnotowano znaczących postępów w sferze dostarczania wody pitnej dla ludności, przyrost liczby korzystających z wodociągu był identyczny jak w skali kraju, a zapóźnienia nie zostały zniwelowane. W województwie podkarpackim występowała znacząca dysproporcja pomiędzy poziomem zwodociągowania a poziomem skanalizowania. Poziom skanalizowania powyżej 60% osiągały 23% gmin, podczas gdy poziom zwodociągowania powyżej 60% dotyczył aż 66% gmin. Wodociąg nie miał bezpośredniego wpływu na poprawę stanu środowiska, jednak decyduje o poziomie życia mieszkańców, natomiast rozwój sieci kanalizacyjnej ogranicza ilość ścieków nieoczyszczonych odprowadzanych do środowiska. Doświadczenia gmin wynikające z rozbudowy kanalizacji równoległe z wodociągiem wskazują, że w gminach takich spada zużycie wody na jednego mieszkańca (w średnim horyzoncie czasowym), a w konsekwencji zmniejsza się ładunek zanieczyszczeń odprowadzanych do środowiska. Za zrównoważoną, właściwą gospodarkę wodno-kanalizacyjną należy uznać równoległą i zrównoważoną rozbudowę obydwu systemów sieciowych: wodociągu i kanalizacji, najkorzystniejszym wariantem była rozbudowa obu sieci na tym samym terenie, tak aby zapewnić powstanie efektu synergii w sferze środowiskowej oraz kompleksową obsługę mieszkańców w sferze komunalnej. Województwo charakteryzowało się bardzo wysokim poziomem potrzeb w zakresie oczyszczania ścieków przy relatywnie dobrym poziomie zwodociągowania. Czynniki decydujących o takim stanie rzeczy było wiele, m.in. wyróżnić należy strukturę urbanistyczną miejscowości, rolniczy charakter dominujących obszarów województwa, zapóźnienia infrastrukturalne, trudne warunki geologiczne i ukształtowanie terenu, dostępność środków finansowych. Główny wysiłek we wsparciu gmin w sferze kanalizacyjnej został skierowany do małych gmin o małym stopniu skanalizowania w odniesieniu do 2007 roku. Aż 19 projektów dotyczyło tych

¹¹⁶Bank Danych Lokalnych, GUS.

gmin, w których polityka oczyszczania ścieków praktycznie nie istniała, kolejne 17 projektów dotyczyło gmin o niskim poziomie skanalizowania. Łącznie ponad 75% projektów było realizowanych w gminach o bardzo wysokich potrzebach w sferze kanalizacyjnej. Należy zatem stwierdzić, że przyjęty mechanizm wyłaniania i finansowania projektów kanalizacyjnych zdecydowanie sprzyjał zmniejszaniu różnic w wyposażeniu gmin w kanalizację. Na potrzeby ww. badania ewaluacyjnego dokonano analizy szacowania wpływu projektów RPO WP 2007-2013 w sferze kanalizacji na całkowity przyrost liczby ludności przyłączonej do sieci kanalizacyjnej na obszarze województwa w oparciu o dane statystyczne dotyczące obszaru ochrony środowiska ustalono, iż projekty realizowane w ramach RPO WP 2007-2013 do roku 2010 stanowiły około 39,2% całkowitego wzrostu liczby osób podłączonych do sieci odnotowanego w województwie podkarpackim w latach 2007-2010. W liczbach bezwzględnych oznacza to, że przy całkowitym wzroście wyposażenia w kanalizację w skali województwa wynoszącym 4,7% około 1,8% wzrostu przypadało na projekty realizowane w ramach RPO WP 2007-2013. Zaznaczyć należy, iż badanie przeprowadzono w 2011r. wówczas duża liczba projektów znajdowała się w fazie realizacji¹¹⁷.

Dodać należy, iż w znacznym stopniu problem dostępności sieci kanalizacyjnej czy wodociągowej na terenach wiejskich województwa podkarpackiego niwelowały projekty realizowane w ramach PROW 2007-2013, potwierdziły to m.in. wyniki z przeprowadzonego w 2014r. badania ewaluacyjnego pn. *10 lat województwa podkarpackiego w UE – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu*. Zgodnie z danymi ujętymi w ww. raporcie zrealizowane inwestycje na terenie województwa podkarpackiego ze środków PROW mają niewątpliwie ogromny wpływ na dynamiczny rozwój gospodarki wodno-ściekowej, który nastąpił na przestrzeni lat 2004-2014, głównie na terenach wiejskich województwa.¹¹⁸

W celu porządkowania w województwie gospodarki wodno-ściekowej w ostatnich latach nastąpił rozwój systemów odbioru i oczyszczania ścieków komunalnych, co przejawiało się obok oddawania do eksploatacji nowych oczyszczalni rozbudową sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, wyłączeniem z eksploatacji obiektów przestarzałych i nieefektywnych, modernizacją oczyszczalni (dostosowywaniem parametrów oczyszczalni do aktualnych potrzeb poprzez likwidację nadwyżek przepustowości, rozbudowę obiektów przeciążonych), a także inwestowaniem w urządzenia do redukcji ładunków zanieczyszczeń w ściekach¹¹⁹. Zgodnie z danymi GUS na koniec 2012r. w województwie działało 229 oczyszczalni ścieków komunalnych, z czego 226 komunalnych biologicznych oczyszczalni ścieków, w tym 37 oczyszczalni z podwyższonym usuwaniem biogenów. W 2012r. sektor przemysłowy odprowadził do wód powierzchniowych 138,5 hm³ ścieków, w tym 13,1 hm³ ścieków wymagających oczyszczania. Dodać należy, iż 68,6% ludność województwa podkarpackiego była obsługiwana przez działające na jego terenie oczyszczalnie. Zgodnie z danymi statystycznymi w 2015r. w regionie działało 228 oczyszczalni ścieków

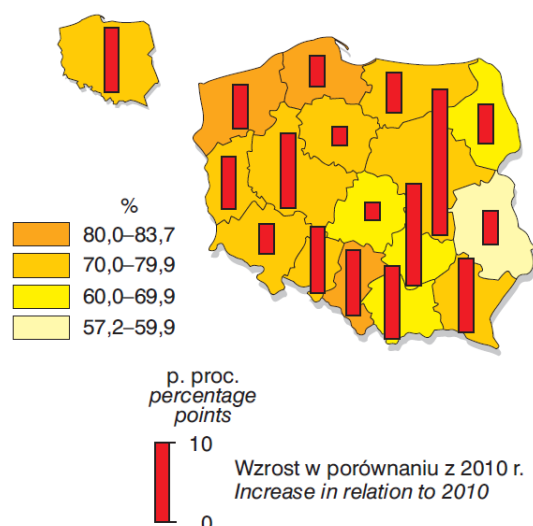
¹¹⁷ Raport końcowy z badania ewaluacyjnego pn. *Znaczenie inwestycji RPO województwa podkarpackiego na lata 2007-2013 w obszarze infrastruktury ochrony środowiska*. FUNDEKO Korbel, Krok-Baściuk Spółka Jawna - wrzesień – listopad 2011r..

¹¹⁸ Raport końcowy z badania ewaluacyjnego pn. *10 lat województwa podkarpackiego w UE – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu*. Konsorcjum firm: Zachodniopomorska Pracownia Badawcza Marta Rzeczkowska – Owczarek oraz Zachodniopomorska Grupa Doradcza Sp. z o.o. Rzeszów wrzesień 2014r.

¹¹⁹ Ochrona środowiska w województwie podkarpackim w 2014 r., Urząd Statystyczny w Rzeszowie, 2015r.

komunalnych, w tym 51 oczyszczalni przemysłowych, spośród których 51% stanowiły oczyszczalnie biologiczne, 31,4% – mechaniczne, 13,7% – chemiczne, a oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów – 3,9%.¹²⁰ Zaznaczyć należy, iż na przestrzeni kilku lat zwiększył się udział ludności, która jest przez nie obsługiwana, wartość tego wskaźnika w 2015r. wyniosła 72,7%. Jest to bardzo pozytywna zmiana ponieważ ludność województwa korzystając z powstałej infrastruktury rezygnuje z własnych przydomowych oczyszczalni ścieków, które mogą z znacznym stopniem stanowić zagrożenie dla środowiska naturalnego np. poprzez złe zabezpieczenie zbiorników, co może stanowić przyczynę przedostawania się powstałych zanieczyszczeń do gruntu.

Mapa 7. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem w 2015r.

Źródło: Regiony Polski. Główny Urząd Statystyczny. Warszawa 2016r.

Zaznaczyć należy, iż postęp ten ma duże znaczenie ponieważ z roku na rok w regionie zwiększa się zarówno poziom poboru wody jak i jej zużycie na potrzeby gospodarki i ludności regionu. W 2015r. pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w regionie wyniósł 292,7 km w porównaniu do 2013r. nastąpił dalszy jego wzrost (w 2013r. - 279,7 km).¹²¹

Przykładem projektu zrealizowanego w ramach infrastruktury oczyszczania ścieków jest inwestycja pn. *Budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej w miejscowości Krzeszów - Gmina Krzeszów*. Przedmiotem projektu była budowa oczyszczalni ścieków typu ECOLO-CHIEF o przepustowości docelowej 360 m³/d (z możliwością odbioru ścieków dowożonych) oraz budowa kanalizacji sanitarnej na terenie miejscowości Krzeszów. Celem projektu było przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i ekonomicznej obszarów wiejskich poprzez zapewnienie możliwości zgodnego z prawem zagospodarowania ścieków z gospodarstw indywidualnych. W wyniku realizacji inwestycji 889 mieszkańców gminy zostało podłączonych do powstałej sieci sanitarnej o łącznej długości 7,77 km. Realizacja

¹²⁰ibidem.

¹²¹Ochrona środowiska w województwie podkarpackim w 2015r. Urząd statystyczny w Rzeszowie – Opracowanie sygnalizacyjne – wrzesień 2016r.

projektu przyczyniła się do zwiększenia atrakcyjności gminy oraz poprawy warunków życia jej mieszkańców. Jednocześnie poprawie uległa jakość środowiska ponieważ w wyniku realizacji inwestycji w znacznym stopniu zostały ograniczone zanieczyszczenia, które przedostawały się do wód i gleby.

W związku z tym, iż region województwa podkarpackiego jest obszarem o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych środowisko to powinno być szczególnie chronione jako atut województwa.

Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w województwie w 2014r. wyniosły 80,48 mln EUR (356,5 mln PLN), przy czym na gospodarkę wodną przeznaczono 43,73 mln EUR (193,7 mln PLN). W 2015r. na gospodarkę wodną przeznaczonych zostało 30,7 mln EUR (133,2 mln PLN) z czego nakłady poniesione na ujęcia i doprowadzenia wody stanowiły 53,1% wszystkich nakładów.

Duże znaczenie w zakresie ochrony środowiska w regionie odegrały środki unijne przeznaczone na infrastrukturę wodno-ściekową.

Działania tego rodzaju mają na celu oprócz ochrony środowiska również nadrobienie zaległości i istniejących dysproporcji w województwie w tym obszarze. Obecnie na terenie województwa podkarpackiego nadal zauważa się potrzebę zagospodarowania i utylizacji ścieków, co wynika z ukształtowania terenu lub ze znacznego rozproszenia zabudowy. Podłączenie do zbiorczej sieci kanalizacyjnej, w niektórych obszarach jest ekonomicznie nieuzasadnione i tam preferowanym rozwiązaniem są małe przydomowe oczyszczalnie ścieków. Problemem jest również niekorzystny układ w gospodarce wodno-ściekowej, polegający na znacznym dostępie ludności do systemu wodociągowego przy słabym rozwoju sieci kanalizacyjnej. Problem ten dotyczy często gmin o dogodnych warunkach dla rozwoju sieci. Uwzględniając powyższe (stan infrastruktury), w okresie programowania 2014-2020 nadal zasadna jest realizacja tego rodzaju inwestycji dlatego też w ramach RPO WP 2014-2020 uwzględniono potrzeby tego rodzaju i wskazano, iż wsparcie zostanie skierowane m. in. na realizację inwestycji dotyczących poprawy gospodarowania odpadami komunalnymi i innymi niż komunalne, poprawy stanu gospodarki wodno-ściekowej, w tym rozwój systemów indywidualnych oczyszczania ścieków w terenach zabudowy rozproszonej.

Odpady

W ramach działania 4.1 *Infrastruktura ochrony środowiska* schemat C *Zagospodarowanie odpadów* zrealizowano 14 projektów, w ramach których 199 034 osób zostało objętych selektywną zbiórką odpadów. Natomiast liczba mieszkańców obsługiwanych w ramach ww. projektów dotyczących zagospodarowania odpadów wyniosła 326 654 osób.

Z danych przedstawionych w sprawozdaniach z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi wynika, iż na terenie województwa podkarpackiego w 2012r. zebrano ok. 411,6 tys. Mg odpadów komunalnych, w tym ok. 339,8 tys. Mg odpadów niesegregowanych (zmieszanych), co stanowi 82,6% odpadów zebranych z terenu całego województwa, natomiast pozostała część odpadów tj. 17,4% (71,8 tys. Mg) została zebrana selektywnie, przy czym na jednego mieszkańca województwa przypadało 173 kg. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w województwie w 2012r. stanowiły 12,1%. Na Podkarpaciu, podobnie jak w całej Polsce, odsetek ilości odpadów poddawanych selektywnemu zbieraniu był w tym okresie

stosunkowo niski¹²². Na przestrzeni kilku ostatnich lat postępujący rozwój gospodarczy województwa spowodował, iż ilość łącznie zbieranych odpadów systematycznie wzrasta.¹²³

W ramach PRO WP 2007-2013 zrealizowało łącznie 14 inwestycji dotyczących selektywnej zbiórki odpadów jedną z nich jest projekt Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością "Stare Miasto - Park" pn. *Budowa sortowni odpadów komunalnych w Giedlarowej*. Sortownia powstała na terenie Składowiska Odpadów Komunalnych w Giedlarowej. Budowa i uruchomienie sortowni stanowiło kolejnym etap jej modernizacji i jego przystosowaniem do wymogów zmienionych przepisów prawa. Sortownia w Giedlarowej pozwoliła na znaczne ograniczenie ilość odpadów dostarczanych na lokalne składowisko. Trafiające tam obecnie odpady są wykorzystywane do produkcji paliwa alternatywnego. W strumieniu zmieszanych dotychczas odpadów komunalnych, udaje się wyselekcjonować surowce wtórne, stanowiące nawet 15 procent całość odpadów.

Należy zatem podkreślić, iż inwestycje podejmowane w ramach RPO WP 2007-2013 we wskazanym zakresie w zdecydowanym stopniu przyczyniły się do zmniejszenia liczby składowanych odpadów na terenie województwa. Obecnie nie zalegają one na składowiskach czy też dzikich wysypiskach tylko są poddawane recyklingowi m.in. poprzez ich całkowite przetwarzanie czy unieszkodliwianie, ale również przez kompostowanie i całkowity odzysk.

Kolejną ważną kwestią w zakresie infrastruktury dotyczącej gospodarki odpadami w województwie stanowią grunty, które utraciły całkowicie wartość użytkową (grunty zdewastowane) oraz grunty, których wartość użytkowa rolnicza lub leśna (grunty zdegradowane) w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych albo w wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także wadliwej działalności rolniczej wymaga rekultywacji.

Województwo podkarpackie pod względem powierzchni gruntów wymagających rekultywacji stale zajmuje jedno z ostatnich miejsc w Polsce (15 miejsce w roku 2013 i w roku 2014). Na terenie województwa podkarpackiego począwszy od 2013r. systematycznie wzrasta liczba zbieranych odpadów komunalnych.¹²⁴

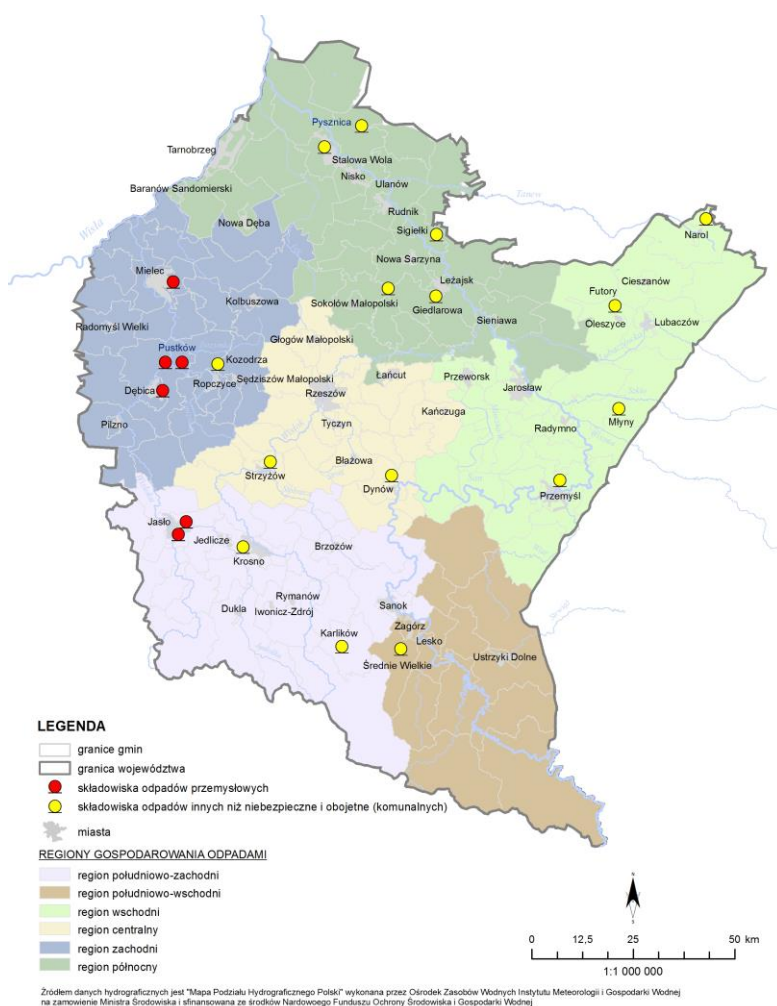
Z danych statystycznych przedstawionych przez GUS wynika, iż na koniec 2014r. na terenie województwa funkcjonowało 18 składowisk o łącznej powierzchni 62,4 ha, z czego 12 to składowiska czynne (12 z nich znajduje się na terenach wiejskich). W ciągu 2014r. zakończyła eksploatację 6 składowisk o powierzchni 8,9 ha. Ich zamknięcie związane było ze zmianą przepisów dotyczących gospodarowania odpadami komunalnymi. Ponadto w województwie funkcjonowało 4 składowiska przeznaczone do składowania odpadów innych niż niebezpieczne.

¹²²Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej województwa podkarpackiego. Aktualizacja Strategii rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2013, UMWP, Rzeszów 2013 r.,

¹²³Ochrona środowiska 2015, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2015.

¹²⁴Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska Województwa Podkarpackiego za lata 2013-2014. WIOŚ, Rzeszów 2016r.

Mapa 8. Składowiska odpadów przemysłowych i składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (komunalnych) w województwie podkarpackim wg stanu na 31.12.2015r.

Źródło: <http://www.wios.rzeszow.pl/urząd/monitoring/odpady/2888-2/>.

W wyniku realizacji inwestycji ze środków RPO WP 2007-2013 w województwie podkarpackim na koniec 2015r. łącznie zrekultywowano 0,17 km² powierzchni. Dodać należy, iż powierzchnia terenów składowania odpadów nie zrekultywowana w województwie systematycznie ulega zmniejszeniu - potwierdzają to dane statystyczne. W 2007r. stanowiły one 51,8 ha, w 2013r. – było to 29,6 ha, a w 2015r. wyniosły 26 ha jego powierzchni¹²⁵.

Przykładem projektu stanowiącego odpowiedź na potrzeby w ww. zakresie jest inwestycja, którą zrealizowała Gmina i Miasto Ulanów pn. *Rekultywacja wysypiska odpadów komunalnych w Ulanowie*. Celem projektu było ograniczenie szkodliwego oddziaływania składowiska zlokalizowanego na działce o powierzchni ok. 3,5 ha we wsi Łojew na tereny przyległe oraz środowisko wód gruntowych. Wykonane prace pozwoliły na eliminację negatywnego wpływu wód deszczowych i roztopowych na bryłę składowiska, poprawiły również estetykę otoczenia, ograniczyły również negatywne oddziaływanie powstającego

¹²⁵ <http://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/>

gazu składowiskowego. W wyniku realizacji projektu zrekultywowano 1,72 ha jego powierzchni.

Zapobieganie zanieczyszczeniom i degradacji środowiska naturalnego wymaga nakładów na ekologiczne przedsięwzięcia inwestycyjne. Nakłady na środki trwałe w zakresie gospodarki odpadami wyniosły w regionie 22,12 mln EUR (98 mln PLN) tj. 15,8% wszystkich nakładów.¹²⁶

Infrastruktura przeciwpowodziowa i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi

Doświadczenia ostatnich lat dowodzą, że zwiększa się w województwie podkarpackim prawdopodobieństwo występowania zjawisk ekstremalnych: powodzi, osuwania się mas ziemnych i suszy. Sprzyja temu różnorodne ukształtowanie terenu, w części południowo-wschodniej ma ono charakter górski i podgórski, w części północno-zachodniej – nizinny. Warunki klimatyczne wraz z anomaliami pogodowymi sprawiają, że na terenie województwa pojawia się problem nadmiaru wody podczas obfitych opadów i śnieżnych roztopów oraz problem jej deficytu w czasie długotrwałej suszy. Jednym ze skutków takiego stanu rzeczy jest problem zalewania obszarów o większej gęstości zaludnienia, co generuje wysokie koszty.

W ramach działania 4.2 *Infrastruktura przeciwpowodziowa i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi* ze środków Programu, wybudowano/zmodernizowano 32,46 km wałów przeciwpowodziowych, wybudowano/zmodernizowano 114 inne niż wały budowle/urządzenia przeciwpowodziowe oraz budowle/urządzenia melioracyjne, wybudowano 9 zbiorników, a 46,33 km cieków wodnych poddano regulacji lub innym pracom melioracyjnym. Najważniejszym efektem projektów przeciwpowodziowych jest bezpośrednie zabezpieczenie przed powodzią 44 247 osób i ich mienia oraz 17 924,94 ha powierzchni województwa. Ponadto zabezpieczono przed powodzią 1 800 przedsiębiorstw.

W ostatnich kilku latach rokrocznie w województwie występują wysoce negatywne zjawiska w tym zakresie (zwłaszcza powódzie, szczególnie dotkliwe w latach 1997, 2001, 2004, 2005, 2006, 2008 oraz 2010). Stan techniczny infrastruktury przeciwpowodziowej w województwie od wielu lat oceniany był jako niezadowalający natomiast środki techniczne nie stanowiły wystarczającego zabezpieczenia przed powodzią i często nie spełniały swej funkcji, a każda kolejna powódź ujawniała kolejne braki i niedoskonałości systemu. Skutkiem braku odpowiedniego zabezpieczenia i ochrony przed zagrożeniem powodziowym były bardzo wysokie straty i szkody powodziowe. Tylko w 2010 roku straty powodziowe w województwie oszacowano na ponad 1,72 mln EUR (7,6 mln PLN) i stanowiły one 17% strat w Polsce. Na terenie województwa podkarpackiego obwałowania przeciwpowodziowe stanowią podstawę systemu technicznej ochrony przed wysokimi wezbraniami. Stan techniczny obwałowań, pomimo sukcesywnych modernizacji, na wielu odcinkach jest nadal jeszcze niezbyt dobry. Brak środków finansowych powoduje, że po każdej powodzi część zniszczonych lub uszkodzonych urządzeń pozostaje nieodbudowana. Tylko w 2010 roku, w wyniku powodzi uszkodzonych zostało ok. 115 km obwałowań przeciwpowodziowych w województwie. Według danych Podkarpackiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Rzeszowie (PZM i UW) ok. 31,1% wałów przeciwpowodziowych jest w dobrym stanie technicznym, zaś 403 km wałów jest w stanie mogącym zagrażać bezpieczeństwu. Na taką

¹²⁶Ochrona środowiska w województwie podkarpackim w 2015r. Urząd Statystyczny w Rzeszowie – Opracowania sygnalne, wrzesień 2016r.

niezadowalającą ocenę stanu technicznego obwałowań wpływ ma przede wszystkim ich wiek oraz brak postępu prac modernizacyjnych (ze względu na niewystarczające finansowanie od lat tych zadań z budżetu państwa). Na zły stan techniczny urządzeń przeciwpowodziowych duży wpływ mają również cyklicznie powtarzające się zjawiska powodziowe, powodujące nowe szkody. Dlatego też inwestycje w tym zakresie są tak ważne. Jedynym sposobem ograniczenia strat powodziowych jest podniesienie efektywności systemu ochrony oraz właściwe zagospodarowanie terenów narażonych na zalanie.¹²⁷

Najbardziej zagrożone powodziami są obszary położone wzdłuż głównych rzek województwa, zwłaszcza w środkowych i ujściowych ich odcinkach¹²⁸.

Klęskom powodzi zapobiegłaby modernizacja istniejących wałów przeciwpowodziowych na Wiśle i jej dopływach oraz budowa zbiorników retencyjnych. Zaznaczyć należy, iż najwięcej inwestycji w działania 4.1 realizowało Województwo Podkarpackie (9 z 27 projektów). Przykładem takiej inwestycji jest chociażby projekt pn. *Trześniówka I – przeciw filtracyjne zabezpieczenie prawego wału rzeki Trześniówki na dł. 6,359 km w m.: Trześć, gm Gorzyce, oraz na terenie os. Sobów i Wielowieś miasto Tarnobrzeg* i kolejny, który stanowi jego kontynuację czyli *Trześniówka II – przeciw filtracyjne zabezpieczenie lewego wału rzeki Trześniówki na dł. 3,95 km w m.: Trześć, gm. Gorzyce oraz na terenie os. Sobów i Wielowieś miasto Tarnobrzeg*. Wymienione inwestycje w znacznej mierze przyczyniły się do zwiększenia bezpieczeństwa regionu przed powodzią i jej negatywnymi skutkami, gdyż w wyniku ich realizacji łącznie wybudowano, wyremontowano lub przebudowano ponad 10 km wałów przeciwpowodziowych. Jednocześnie w wyniku ich realizacji ochroną przeciwpowodziową objęto ponad 4 690 ha powierzchni terenu, a liczba osób, która została zabezpieczona przed powodzią to ponad 6 280 mieszkańców tego obszaru.

Oprócz inwestycji ze środków RPO WP 2007-2013 przedsięwzięcia przeciwpowodziowe realizowane były też przez PZM i UW oraz Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie (RZGW). Przedsięwzięcia te były realizowane ze środków budżetu państwa, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Pomimo trwających prac, mających poprawić bezpieczeństwo powodziowe, stan urządzeń przeciwpowodziowych jest nadal niezadowalający, a tempo prac naprawczych zbyt wolne. Realizowane w powyższym zakresie działania często mają charakter długofalowy i są kontynuacją działań wcześniej podejmowanych. Brak środków finansowych nie pozwala na wykonanie pełnego zakresu prac konserwacyjnych zapewniających utrzymanie urządzeń wodnych w należyтым stanie technicznym. Według danych PZMiUW w Rzeszowie, na koniec roku 2014 modernizacji wymagało 411,341 km (65%) wałów przeciwpowodziowych. Dlatego też zauważa się potrzebę kontynuowania działań w tym zakresie. Jednocześnie biorąc pod uwagę zmiany klimatyczne zachodzące na przestrzeni ostatnich lat w (anomalie pogodowe skutkujące powodziami, podtopieniami) oraz potrzeby regionu w tym obszarze, które systematycznie są redukowane chociażby poprzez realizację inwestycji ze środków dostępnych w ramach RPO WP, to nadal zasadnym jest podejmowanie działań w tym zakresie. W związku z czym w perspektywie finansowej 2014-2020 w ramach RPO WP 2014-2020 przewidziano realizację inwestycji w tym obszarze, które będą dotyczyły rozwoju form małej retencji, czy też zwiększenia możliwości monitorowania ewentualnych zagrożeń.

¹²⁷ Raport z wykonania programu ochrony środowiska dla województwa podkarpackiego za lata 2013-2014. Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego w Rzeszowie. Rzeszów 2016r..

¹²⁸ Ochrona środowiska w 2013r. – opracowanie GUS. Warszawa 2013r..

Wnioskami przeprowadzono w 2011r. badania ewaluacyjnego, pt. *Znaczenie inwestycji RPO województwa podkarpackiego na lata 2007-2013 w obszarze infrastruktury ochrony środowiska* potwierdziły, że realizacja ogółu projektów w ramach działania 4.2 miała miejsce w najbardziej newralgicznych punktach i dotyczyła najpilniejszych potrzeb. W przypadku województwa podkarpackiego, możemy mówić o spójnej koncepcji realizacji projektów, która jest zgodna i spójna z „Programem ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły”. Ponadto ewaluator potwierdził, iż realizacja projektów ze środków RPO WP 2007-2013 wpłynie na ograniczenie strat podczas kolejnych wezbrań wody. Biorąc pod uwagę, skalę potrzeb, jak również skalę zjawisk ekstremalnych, można przypuszczać, że inwestowanie głównie w modernizację wałów przeciwpowodziowych może nie stanowić wystarczającego zabezpieczenia przed wystąpieniem szkód powodziowych w okresie najbliższych dziesięcioleci.¹²⁹

Dodać należy, iż wyniki zrealizowanego badania ewaluacyjnego pn. *Wpływ polityki spójności 2007-2013 na środowisko naturalne* potwierdziły również, że województwo podkarpackie było liderem w zakresie nakładów poniesionych na poprawę jakości środowiska, zapobiegania zagrożeniom czy działań dotyczących edukacji ekologicznej.¹³⁰

W województwie podkarpackim funkcjonuje 32 małe zbiorniki wodne, administrowane przez Podkarpacki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, które spełniają głównie funkcje retencyjne i przeciwpożarowe. Wykorzystywane są one również w celach rekreacyjnych oraz do nawodnień i w gospodarce rybackiej. Większość z nich zlokalizowana jest w środkowej i północnej części województwa, na terenie Kotliny Sandomierskiej¹³¹.

Oprócz inwestycji dotyczących budowy, modernizacji wałów przeciwpowodziowych prac związanych z regulacją i modernizacją rzek oraz potoków - ze środków RPO WP 2007-2013 dofinansowano projekty, celem których była budowa zbiorników wodnych ponieważ na terenie województwa podkarpackiego brak jest dużych akwenów powstałych w sposób naturalny, a wszystkie większe jeziora w regionie to sztuczne zbiorniki. Przykładem inwestycji dotyczącej budowy zbiornika są m.in. dwa projekty realizowane przez Gminę i Miasto Nisko. Pierwszy z nich to projekt pn. *Budowa Zbiornika małej retencji w Nisku - Os. Podwolina - ETAP I* zaś drugi projekt pn. *"Budowa Zbiornika Małej Retencji w Nisku Os. Podwolina - ETAP II"* stanowi kontynuację pierwszego. Przedmiotem realizacji pierwszego projektu był pierwszy etap budowy wielofunkcyjnego zbiornika małej retencji w Nisku na Os. Podwolina na rowie melioracji „Borowina”. Nowopowstały zbiornik, którego powierzchnia wyniosła 16 ha pozwolił obniżyć poziom wód gruntowych w jego otoczeniu i spowodował osuszenie terenu a powstała grobla opaskowa (wał ochronny) stanowi zabezpieczenie obszaru, na którym znajdują się zabudowania przed zalaniem i licznymi do tej pory występującymi podtopieniami. Zabezpieczenie przed powodzią poprawiło komfort życia mieszkańców Os. Podwolina i jednocześnie przyczyniło się do większej aktywności inwestycyjnej tych terenów. Drugi projekt stanowił kontynuację pierwszego i dotyczył

¹²⁹ Raport końcowy z badania ewaluacyjnego pn. *Znaczenie inwestycji RPO województwa podkarpackiego na lata 2007-2013 w obszarze infrastruktury ochrony środowiska*. FUNDEKO Korbel, Krok-Baściuk Spółka Jawna - wrzesień – listopad 2011r.

¹³⁰ Raport końcowy pn. *Wpływ polityki spójności 2007-2013 na środowisko naturalne*. FUNDEKO Korbel, Krok-Baściuk Sp. J.

¹³¹ Ochrona środowiska województwie podkarpackim w latach 2007-2009, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, 2010r.

drugiego etapu budowy wielofunkcyjnego zbiornika małej retencji. Dodać należy, iż w wyniku realizacji ww. projektów oprócz zbiornika powstało łącznie 10 km wałów przeciwpowodziowych ochronę przeciwpowodziową uzyskało 1 840 mieszkańców i zabezpieczono 140 ha powierzchni.

Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej

W działaniu 4.3 Zachowanie oraz ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej na koniec 2016 roku, zrealizowano 26 projektów związanych z zachowaniem oraz ochroną różnorodności biologicznej i krajobrazowej, które dotyczyły w szczególności zakresu zachowania różnorodności gatunkowej, ekosystemowej i krajobrazowej, ochrony siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin, zwierząt i grzybów, inwentaryzacji przyrodniczej, opracowania planów ochrony dla obszarów NATURA 2000, parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody, monitoringu przyrodniczego oraz infrastruktury służącej promocji obszarów NATURA 2000, centrów edukacji ekologicznej. W ramach zrealizowanych projektów w tym zakresie działaniami ochronnymi objęto 20 zagrożonych gatunków. Ponadto 89,65 ha objęto oddziaływaniem zakończonych inwestycji.

Cechą charakterystyczną województwa podkarpackiego są rozległe kompleksy leśne i znaczna powierzchnia obszarów przyrodniczych prawnie chronionych. W 2014r. lasy zajmowały powierzchnię 688,2 tys. ha. Wskaźnik lesistości był wyraźnie wyższy od krajowego i wyniósł w województwie podkarpackim 38% (2 miejsce w Polsce, wyższy wskaźnik był jedynie w województwie lubuskim - 49,2%), podczas gdy w kraju 29,4%.¹³²

Prawie 77,2% tej powierzchni stanowią lasy własności Skarbu Państwa, natomiast lasy prywatne zajmowały 17,2%. Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych zajmowały 800 703,64 ha, co stanowiło 44,9% powierzchni województwa. Wskaźnik ten był wyższy od krajowego, który kształtował się na poziomie 32,5%. Obszary prawnie chronione to m.in.: Bieszczadzki Park Narodowy (o powierzchni 29,2 tys. ha), Magurski Park Narodowy (o powierzchni w granicach województwa 17,5 tys. ha), 7 parków krajobrazowych, 13 obszarów chronionego krajobrazu. W 1992 r. utworzono Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Karpaty Wschodnie”, do którego w polskiej części (108 724 ha) wchodzi Bieszczadzki Park Narodowy, Park Krajobrazowy Doliny Sanu i Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy.¹³³

Województwo Podkarpackie należy do najczystszych ekologicznie regionów Polski i jest to jego atut i zarazem mocna strona. Obecnie w województwie podkarpackim występuje 96 rezerwatów przyrody, które zajmują łącznie 11,1 tys. ha (w tym lasy – 96,5%), co stanowi 0,6% jego powierzchni. Średnia powierzchnia rezerwatu to 115,8 ha (w kraju – 112,0 ha). Rezerваты województwa podkarpackiego charakteryzuje duża różnorodność biologiczna z 96 rezerwatów 41 to rezerваты leśne, 24 florystyczne, 11 krajobrazowe, 8 przyrody nieożywionej 7 torfowiskowych, 4 faunistyczne i 1 wodny. Na terenie występują pomniki przyrody w 2015r. województwa zarejestrowanych było 1 560 pomników, w których dominowały obiekty chroniące przyrodę żywą (pojedyncze drzewa stanowiły 84,4%).¹³⁴

¹³²BDL. Tabela - powierzchnia gruntów leśnych i lesistość według województw w 2014r., GUS

¹³³Ochrona środowiska w województwie podkarpackim w 2015r. Opracowanie sygnałne, Urząd statystyczny w Rzeszowie, wrzesień 2016r.

¹³⁴Ochrona środowiska w województwie podkarpackim w 2015r. Opracowanie sygnałne, Urząd statystyczny w Rzeszowie, wrzesień 2016r.

Również na terenie województwa znajdują się 63 obszary NATURA 2000, w tym 7 obszarów ptasich, 55 obszarów siedliskowych oraz 1 zwany obszarem Bieszczady – łączna ich powierzchnia stanowi ponad 861 tys. ha¹³⁵.

Przykładem kompleksowej inwestycji w ramach działania 4.3 są dwa projekty, które zrealizowała Gmina Cieszanów. W ramach pierwszej inwestycji (projekt pn. Centrum Edukacji Ekologicznej w Cieszanowie – I etap) tego beneficjenta utworzono Centrum Edukacji Ekologicznej w Cieszanowie. Inwestycja polegała na dostosowaniu i wyposażeniu w niezbędny sprzęt edukacyjny budynek po byłym kinie. Realizacja projektu przyczyniła się do zwiększenia świadomości realnych problemów dotyczących środowiska naturalnego oraz do ukształtowania trwałych postaw ekologicznych w społeczeństwie, co w konsekwencji przyczyniło się do realizacji zadań inwestycyjnych związanych z ochroną środowiska. Kontynuację I etapu ww. inwestycji był kolejny projekt Gminy Cieszanów pn. *Centrum Edukacji Ekologicznej w Cieszanowie – II etap*. Głównym celem projektu była edukacja ekologiczna polegająca na podniesieniu świadomości ekologicznej lokalnego społeczeństwa, przejawiająca się w postaci pozytywnych zachowań proekologicznych we wszystkich dyscyplinach życia i gospodarki, poczuciu współodpowiedzialności każdego obywatela za stan środowiska oraz umożliwieniu każdemu człowiekowi zdobywania wiedzy niezbędnej dla poprawy środowiska.

Zwalczanie i zapobieganie zagrożeniom

Uwzględniając wybrane do dofinansowania w ramach działania 4.4 projekty, należy uznać iż przekazane w ten sposób wsparcie zrealizowało jego cel, który założono w RPO WP 2007-2013 jakim jest poprawa poziomu bezpieczeństwa w regionie pod względem zagrożeń naturalnych i technologicznych.

W ramach działania 4.4 *Zwalczanie i zapobieganie zagrożeniom* ze środków RPO WP 2007-2013, do końca 2016r. zrealizowano 74 projekty dotyczące zabezpieczenia przed pożarami lasów i innymi zagrożeniami, 4 w zakresie osuwisk i 2 dotyczące monitoringu środowiskowego, ponadto zakupionych zostało 185 wozów pożarniczych, a ponad 8,9 mln osób objętych zostało ochroną przeciwpożarową.

Na terenie województwa podkarpackiego procesy osuwiskowe, których aktywność na przestrzeni minionych lat jest bardzo widoczna powodują poważne problemy o wymiarze gospodarczym i społecznym. Aktywność osuwisk skutkuje dużymi szkodami, szczególnie na obszarach zabudowanych oraz zagospodarowanych pod infrastrukturę techniczną i komunikacyjną. Przeciwdziałanie tym procesom jest niezwykle trudne, nie zawsze skuteczne. Dlatego też w ramach działania 4.4 dofinansowanie skierowano na realizację m.in. takich inwestycji, których celem było zmniejszenie ryzyka występowania i powstawania osuwisk.

Za przykład projektu, którego realizacja dotyczyła ww. zakresu może posłużyć inwestycja zrealizowana przez Gminę Miasto Rzeszów pn. *Zabezpieczenie osuwiska przy ul. Konfederatów Barskich w Rzeszowie*. Przedmiotem projektu było zabezpieczenie terenu osuwiskowego położonego w północno - wschodniej części miasta Rzeszowa w rejonie ulic Konfederatów Barskich i Nadbrzeżnej. Osuwisko w tej okolicy jest jednym z trzech osuwisk

¹³⁵Raport o stanie środowiska w województwie podkarpackim w 2014r. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie, 2015r.

na rzeszowskim osiedlu Pobitno. W jego bezpośrednim sąsiedztwie znajdują się domki jednorodzinne oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Obiekty te narażone były na zjawiska osunięć ziemi stanowiące niebezpieczeństwo dla zdrowia i życia mieszkańców oraz powodujące duże zniszczenia mienia. Powstała w ramach projektu infrastruktura ochronna zlikwidowała zagrożenie wynikające z procesów osuwania się ziemi. Zabezpieczony przed skutkami osuwania się ziemi został teren o powierzchni 4,2 ha. Przebudowana i zabezpieczona została droga o długości 62 m oraz wykonany został 44 – metrowy mur oporowy. Ochroną przed zagrożeniem osuwiskowym zostało objętych 38 mieszkańców, oraz mienie o łącznej wartości 3,81 mln EUR (16,9 mln PLN). Ograniczenie skutków osuwiskowych przyczyniło się do poprawy stanu środowiska naturalnego, zwiększenia wartości nieruchomości oraz rozwoju gospodarczego poprzez zwiększenie atrakcyjności terenów inwestycyjnych zlokalizowanych w pobliżu ulic Konfederatów Barskich i Nadbrzeżnej.

Innymi ważnymi działaniami podejmowanymi w okresie realizacji RPO WP 2007-2013 były zadania związane ze wsparciem struktur odpowiedzialnych za ratownictwo w sytuacji wystąpienia klęsk żywiołowych, zagrożeń technicznych, chemicznych, itp. Dofinansowanie w tym zakresie skierowano na działania dotyczące stworzenia systemu monitorowania środowiska uwzględniającego informowanie, ostrzeganie i reagowanie w sytuacji zagrożeń, w tym i zagrożeń powodziowych, w sytuacji pożarów, awarii, katastrof technicznych, chemicznych i ekologicznych. Na koniec 2014r. na terenie województwa podkarpackiego funkcjonowało 28 zakładów stwarzających ryzyko wystąpienia poważnych awarii. Do grupy zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii zaliczono 16 zakładów, a do grupy zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnych awarii – 12 zakładów¹³⁶.

Corocznie zwiększa się zarówno ilość niebezpiecznych substancji chemicznych przechowywanych i wytwarzanych w zakładach, jak również transportowanych po drogach i trasach kolejowych. W związku z tym w ramach RPO WP na lata 2007-2013 wsparcie skierowane było do m.in. do jednostek chcących doposażyć się w niezbędny sprzęt oraz narzędzia podnoszące ich sprawność systemową w sytuacji wystąpienia określonego zagrożenia. W województwie system ratowniczo-gaśniczy tworzą m.in. Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Rzeszowie, która na podstawie podpisanych porozumień, współpracuje z innymi jednostkami wojewódzkimi odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo lub monitorującymi stan środowiska np. Komendą Wojewódzką Policji w Rzeszowie, Wojewódzkim Inspektoratem, Ochrony Środowiska w Rzeszowie itp. Wg stanu z dnia 31 grudnia 2014r., system ratowniczo-gaśniczy na poziomie powiatowym tworzyły 4 komendy miejskie, 17 komend powiatowych PSP w strukturach których funkcjonowało 27 jednostek ratowniczo-gaśniczych oraz jeden posterunek PSP, a także 298 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej włączonych do KSRG¹³⁷.

Zadawałający stopień osiągnięcia wskaźników celu ww. osi priorytetowej potwierdza realizację celu głównego RPO WP 2007-2013, a także celu Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020.

¹³⁶Komendant Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Rzeszowie, pismo z dnia 30.12.2015r. znak: WR.761.7.2015.

¹³⁷Sprawozdanie z realizacji zadań Podkarpackiego Komendanta PSP za 2014 r., Rzeszów, styczeń 2015r.

W okresie programowania 2014-2020 w ramach osi priorytetowej IV kontynuowane są działania związane z ochroną środowiska naturalnego. W ramach tej osi wspierane są projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, odpadami, ochroną różnorodności biologicznej, a także działania służące adaptacji do zmian klimatu.

Działania wspierane w ramach niniejszej osi priorytetowej przyczyniają się do realizacji celów *Strategii Europa 2020* i jednocześnie wpisują się w poszczególne obszary *Krajowego Programu Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020*. Więcej informacji w tym zakresie podano punkcie 2.1.6.6.

Miara sukcesu osi priorytetowej IV

Do najważniejszych osiągnięć osi priorytetowej IV należą m. in. działania:

a) w zakresie infrastruktury ochrony środowiska:

- wybudowano 1 547,25 km sieci kanalizacyjnej, z której korzysta 79 390 osób,
- 1 956 firm przyłączono do sieci kanalizacyjnej,
- wybudowano/zmodernizowano 915,1 km sieci wodociągowej, z której korzysta 19 650 osób,
- wybudowano/zmodernizowano 63 stacji uzdatniania wody,
- wybudowano/zmodernizowano 70 innych obiektów infrastruktury zaopatrzenia w wodę,
- 518 017 osób skorzystało z wybudowanych/zmodernizowanych stacji uzdatniania wody,
- 19 738 firm skorzystało z wybudowanych/zmodernizowanych stacji uzdatniania wody,
- przyłączono 4 608 firm do sieci wodociągowej,
- wybudowanych 10 oczyszczalni ścieków,
- przebudowano 14 oczyszczalni ścieków
- objęto 199 034 osób selektywną zbiórką odpadów,
- wybudowano 4 sortownie,
- zrekultywowano 6 składowisk odpadów,
- objęto 4 762 firm selektywną zbiórką odpadów,

b) w zakresie infrastruktury przeciwpowodziowej:

- wybudowano/zmodernizowano 32,46 km wałów przeciwpowodziowych,
- zabezpieczono przed powodzią 44 247 osób,
- wybudowano/zmodernizowano 114 innych niż wały budowli/urządzeń przeciwpowodziowych oraz budowli/urządzeń melioracyjnych,
- poddano regulacji lub pracom melioracyjnym 46,33 km cieków wodnych,
- zabezpieczono przed powodzią: 17 900 ha obszaru, 1 800 przedsiębiorstw, 11 259 gospodarstw domowych, 161 obiektów użyteczności publicznej oraz 1 097 obiektów infrastruktury technicznej,

c) w zakresie ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej:

- zakupiono 4 554 szt. wyposażenia dla centrów edukacji ekologicznej,
- zmodernizowano 6 i wybudowano 11 centra edukacji ekologicznej,
- zmodernizowano 1 538,82 m² powierzchni obiektów infrastruktury służącej przywracaniu i utrzymaniu właściwego stanu siedlisk przyrodniczych,
- zmodernizowano 6 obiektów dotyczących infrastruktury służącej promocji obszarów Natura 2000,
- 165 890 osób skorzystało z wspartych centrów edukacji ekologicznej,
- 310 pomników przyrody ożywionej i nieożywionej objęto pielęgnacją/poddano konserwacji,

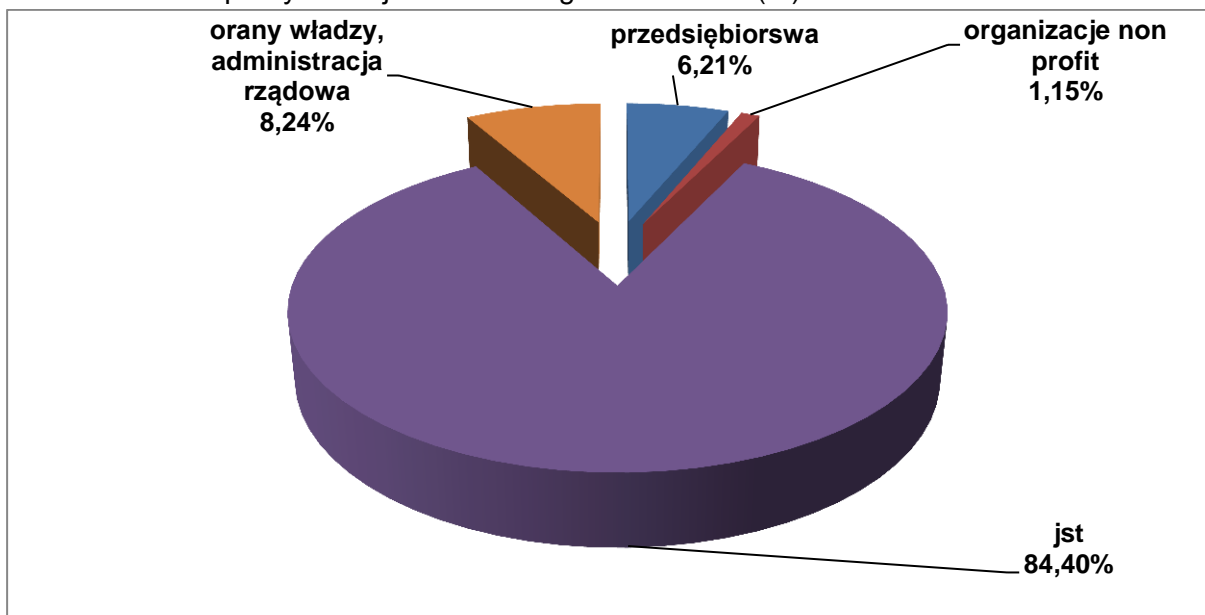
- 20 zagrożonych gatunków objęto działaniami ochronnymi,
- d) w zakresie zwalczania i zapobiegania zagrożeniom:
 - zakupiono 185 wozów pożarniczych,
 - wybudowano/zmodernizowano 18 obiektów wykorzystywanych przez jednostki odpowiedzialne za podejmowanie działań ratowniczych w sytuacji pożarów, klęsk żywiołowych, awarii i katastrof technicznych, chemicznych i ekologicznych,
 - zabezpieczono 39 obiektów przed wystąpieniem osuwisk,
 - zabezpieczono 10 osuwisk,
 - zainstalowano/zmodernizowano 35 systemów łączności wykorzystywanych przez jednostki odpowiedzialne za podejmowanie działań ratowniczych w sytuacji pożarów, klęsk żywiołowych, awarii i katastrof technicznych, chemicznych i ekologicznych,

Potwierdzeniem realizacji założeń RPO WP 2007-2013 są dane w zakresie wskaźników społeczno-gospodarczych województwa podkarpackiego (Załącznik nr 5). W okresie 2005-2015 nastąpił:

- wzrost długości sieci rozdzielczej wodociągowej o 18%, natomiast o 7 punktów procentowych wzrosła liczba osób korzystających z tej sieci,
- dwukrotny wzrost długości sieci kanalizacyjnej, natomiast o 19,2 punktów procentowych wzrosła liczba korzystających z tej sieci,
- wzrost liczby oczyszczalni o 28 szt., co daje 14% wzrost,
- wzrost liczby ludności obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków o 20,3 punktów procentowych,
- ponad dwukrotny wzrost wydatków na obwałowania przeciwpowodziowe i stacje pomp,
- o 34% zmniejszyła się powierzchnia terenów składowania odpadów nie zrekultywowanych,
- o 13% zmniejszyła się emisja CO₂ z zakładów szczególnie uciążliwych.

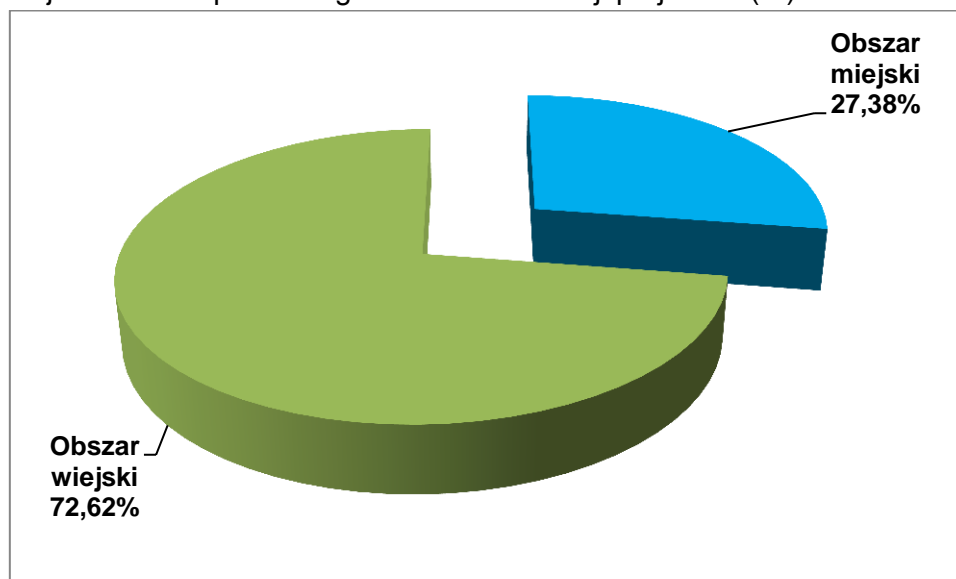
Od początku realizacji Programu w ramach IV osi priorytetowej dominującą grupę beneficjentów stanowiły jednostki samorządu terytorialnego, które zrealizowały 222 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 124 754 732,6 EUR (552 650 989,94 PLN). Przedsiębiorcy zrealizowali 18 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 9 179 389,75 EUR (40 663 778,67 PLN), administracja rządowa zrealizowała 10 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 12 178 366,49 EUR (53 948 945,7 PLN), organizacje non profit zrealizowały 6 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 1 699 423,92 EUR (7 528 278,04 PLN).

Wykres 38. Udział poszczególnych grup beneficjentów wg wartości podpisanych umów w ramach IV osi priorytetowej na dzień 31 grudnia 2016r. (%).

Od początku realizacji Programu w ramach IV osi priorytetowej zrealizowano 61 projektów na obszarach miejskich, na łączną wartość dofinansowania z EFRR 40 472 282,32 EUR (179 288 163,43 PLN) oraz 195 umów na obszarach wiejskich na łączną wartość dofinansowania z EFRR 107 339 630,45 EUR (475 503 828,92 PLN). Na obszarze wiejskim realizowana jest większa liczba projektów o wyższej wartości dofinansowania niż na obszarze miejskim. Działanie to wynika z faktu, iż na terenach wiejskich występują obszary, które wymagały wybudowania sieci wodociągowych czy kanalizacyjnych i podłączenia do nich mieszkańców tych terenów. W przypadku miast potrzeby w zakresie nowych sieci są znacznie mniejsze, a nakłady finansowe kierowane są głównie na ich modernizację.

Wykres 39. Rozkład dofinansowania projektów w podpisanych umowach w ramach IV osi priorytetowej RPO WP – podział wg obszarów realizacji projektów (%).

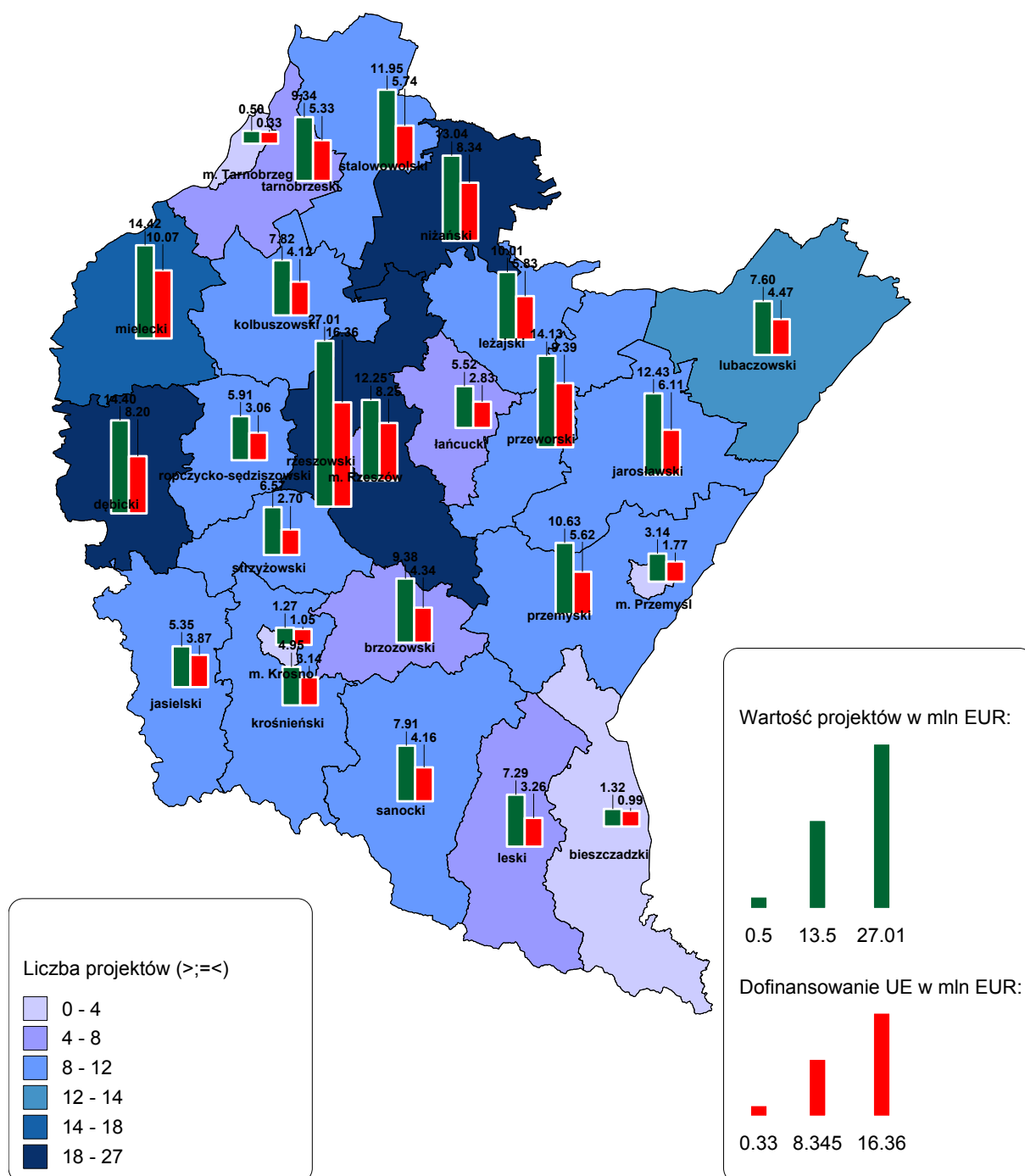

Źródło: KSI (SIMIK 07-13).

Od początku realizacji Programu w ramach IV osi priorytetowej na obszarze defaworyzowanym zrealizowano 74 projekty (co stanowi 29% liczby wszystkich zrealizowanych projektów), na łączną wartość dofinansowania z EFRR 33 840 590,78 EUR (149 910 433,08 PLN) (co stanowi 24% wartości wszystkich zrealizowanych projektów), w tym powiat:

- bieszczadzki 2 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 991 291,12 EUR (4 391 320,55 PLN),
- brzozowski 7 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 4 340 197,76 EUR (19 226 642,04 PLN),
- kolbuszowski 9 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 4 121 498,04 EUR (18 257 824,17 PLN),
- leski 6 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 3 256 889,47 EUR (14 427 694,67 PLN),
- lubaczowski 13 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 4 470 160,37 EUR (19 802 363,44 PLN),
- niżański 18 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 8 342 852,85 EUR (36 958 003,86 PLN),
- przemyski 11 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 5 622 288,48 EUR (24 906 175,73 PLN),
- strzyżowski 8 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 2 695 412,68 EUR (11 940 408,62 PLN).

Mapa 8. Projekty w ramach IV osi priorytetowej *Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom* wg miejsca realizacji – na podstawie podpisanych umów na dzień 31 grudnia 2016r.

W ramach przedmiotowej osi dofinansowanie uzyskało 15 projektów o charakterze regionalnym realizowanych na terenie wielu powiatów o wartości ogółem 24,69 mln EUR (109,37 mln PLN), w tym dofinansowanie z EFRR 18,47 mln EUR (81,84 mln PLN).

Informacje na temat projektów realizowanych w innych programach operacyjnych w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 w województwie podkarpackim zamieszczono w załączniku nr 17.

Projekty kluczowe

Pierwszy Indykacyjny Plan Inwestycyjny RPO WP przyjęty uchwałą ZWP z dnia 10 stycznia 2007 r. w zakresie osi priorytetowej IV składał się z 1 projektu na łączną wartość dofinansowania 5,028 mln EUR (22,27 mln PLN), co stanowiło 3% alokacji osi priorytetowej IV.

W dniach od 16 listopada 2009r. do 6 grudnia 2009r. przeprowadzono nabór projektów do *Indykacyjnego wykazu indywidualnych projektów kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013* w ramach osi priorytetowej IV działania 4.4 *Zwalczanie i zapobieganie zagrożeniom*. W czasie naboru wpłynął 1 projekt Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Rzeszowie pn.: *Bezpieczne Podkarpacie – poprawa stanu wyposażenia jednostek ratowniczych województwa podkarpackiego w specjalistyczny sprzęt do reagowania na zagrożenia*. Ww. projekt został wpisany do Wykazu.

Ponadto w okresie od 19 października do 9 listopada 2012r. w ramach osi priorytetowej IV ogłoszono nabór projektów rezerwowych do *Indykacyjnego wykazu indywidualnych projektów kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013*. W odpowiedzi na ww. nabór wpłynęły propozycje 36 projektów. W wyniku konsultacji społecznych stwierdzono, iż 2 projekty spełniają kryteria ustalone przez ZWP i wpisano je na listę rezerwową Wykazu. W wyniku pozyskanych środków w ramach oszczędności na projektach do wykazu wpisano projekty z listy rezerwowej.

Zgodnie z *Indykacyjnym wykazem indywidualnych projektów kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 na dzień 31 sierpnia 2016r.* w ramach osi priorytetowej IV zrealizowano 4 projekty kluczowe, w tym:

- 1 projekt kluczowy ramach działania 4.2 *Infrastruktura przeciwpowodziowa i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi*
- 3 projekty kluczowe w ramach działania 4.4 *Zwalczanie i zapobieganie zagrożeniom*,

Łączna wartość dofinansowania z EFRR zakontraktowanych i zrealizowanych 4 projektów kluczowych wyniosła 66 414 674,84 PLN¹³⁸.

Tabela 40. Projekty kluczowe w ramach osi priorytetowej IV.

Lp.	Nazwa beneficjenta	Tytuł projektu	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (PLN)	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (EUR)
1	Gmina Trzebownik	Budowa sieci odprowadzenia wód opadowych z terenu Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego w strefie S-1 Jasionka oraz z terenu Gminy Trzebownik	17 880 327,20	4 036 282,35
2	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Rzeszowie	Bezpieczne Podkarpacie - poprawa stanu wyposażenia jednostek ratowniczych województwa podkarpackiego w specjalistyczny sprzęt do reagowania na zagrożenia	28 239 361,40	6 374 717,58

¹³⁸ Wartości przedstawiono wg wniosków o płatność końcową

3	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Rzeszowie	Zakup samochodów specjalnych ratownictwa wysokościowego, wodnego, technicznego i ochrony dróg oddechowych dla jednostek ratowniczo-gaśniczych komend Państwowej Straży Pożarnej woj. podkarpackiego	16 776 420,33	3 787 087,82
4	Komenda Wojewódzka Policji w Rzeszowie*	Poprawa stanu bezpieczeństwa na terenie województwa podkarpackiego poprzez wyposażenie jednostek Policji w specjalistyczny sprzęt zapewniający zapobieganie, przeciwdziałania oraz likwidację negatywnych skutków zagrożeń naturalnych, technologicznych oraz społecznych	3 518 565,91	7 94 276,60
			66 414 674,84	14 992 364,35

Głównym celem pierwszego projektu było uporządkowanie gospodarki wodami opadowymi na terenie Podkarpackiego Parku Naukowo-Technologicznego, jednego z najbardziej atrakcyjnych miejsc pod inwestycje w południowo-wschodniej Polsce. Projekt miał strategiczny charakter dla rozwoju województwa i był zgodny z celem działania 4.2 *Infrastruktura przeciwpowodziowa i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi RPO WP*: „poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego oraz racjonalne zagospodarowanie zasobów wodnych”. Projekt wykazywał zgodność z *Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020*. W zakresie projektu było: roboty budowlane i/lub wyposażenie w zakresie urządzeń przeciwpowodziowych (wałów z niezbędnymi drogami dojazdowymi, przepompowni, polderów, suchych zbiorników, kanałów ulgi), regulacja i utrzymanie cieków wodnych oraz innych form retencyjności, małych zbiorników wielozadaniowych o pojemności mniejszej niż 10 mln m³ i stopni wodnych, określony wśród przykładowych, dopuszczalnych do realizacji rodzajów projektów.

Celem głównym drugiego projektu była poprawa stanu bezpieczeństwa województwa podkarpackiego poprzez wyposażenie komend miejskich i powiatowych Państwowej Straży Pożarnej w specjalistyczny sprzęt do zapobiegania i zwalczania zagrożeń naturalnych i technologicznych. Realizacja projektu pozwoliła na zastosowanie kompleksowego podejścia w zakresie dosprzętowania jednostek odpowiedzialnych za ratownictwo oraz przeciwdziałanie powstającym zagrożeniom. Zakupiony sprzęt uzupełnił braki i umożliwił wymianę w zakresie sprzętu specjalistycznego do zwalczania zagrożeń pożarowych, chemiczno-ekologicznych, spowodowanych klęskami żywiołowymi i środowiska naturalnego, technologicznych i innych. Projekt swym oddziaływaniem obejmował cały obszar województwa podkarpackiego.

Głównym celem trzeciego projektu była poprawa stanu bezpieczeństwa województwa podkarpackiego w zakresie ratownictwa wysokościowego, wodnego, technicznego oraz ochrony dróg oddechowych poprzez wyposażenie komend powiatowych i miejskich PSP w Krośnie, Łańcucie, Przemyślu, Rzeszowie i Stalowej Woli w nowoczesny sprzęt ratowniczo-gaśniczy. W zakresie projektu było na: zakup i włączenie do użytkowania 6 nowoczesnych wozów ratowniczych, co pozwoliło na zmniejszenie awaryjności i wieku obecnie używanych specjalistycznych pojazdów ratowniczo – gaśniczych w województwie, podniesienie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców województwa podkarpackiego oraz użytkowników wysokich budynków znajdujących się w regionie, podniesienie poziomu bezpieczeństwa i zwiększenie możliwości ratowniczych

w przypadku miejscowych zagrożeń związanych z powodzią i podtopieniami dzięki zakupowi nowoczesnego samochodu specjalnego ratownictwa wodnego oraz poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy strażaków uczestniczących w akcjach ratowniczych dzięki zabezpieczeniu środków ochrony dróg oddechowych oraz zabezpieczeniu ciągłości długotrwałych działań gaśniczych i skrócenie czasu ich prowadzenia.

Celem głównym ostatniego projektu była poprawa stanu bezpieczeństwa województwa podkarpackiego w zakresie zapobiegania, przeciwdziałania oraz likwidacji negatywnych skutków zagrożeń naturalnych, technologicznych oraz społecznych poprzez doposażenie Policji garnizonu podkarpackiego w sprzęt specjalistyczny do przeciwdziałania zagrożeniom w tym przede wszystkim katastrofom komunikacyjnym, likwidacji zagrożeń wynikających z pożarów, wybuchów, zagrożeń ekologicznych. Realizacja projektu polegała na:

- podniesieniu jakości pracy, w tym także przesyłu informacji poprzez zapewnienie właściwej koordynacji działań, skutecznej wymiany informacji oraz szybkiej reakcji na zdarzenie poprzez wykorzystanie zasobów teleinformatycznych nowoczesnie wyposażonego stanowiska kierowania, a także poprawy współdziałania stanowisk kierowania na terenie całego województwa w sytuacjach kryzysowych. Cel ten był realizowany poprzez przebudowę i modernizację Stanowiska Kierowania KWP w Rzeszowie,
- poprawie jakości czynności prowadzonych w wyniku powstania katastrof technicznych i zagrożeń naturalnych i innych poprzez zwiększenie wydajności pracy, wprowadzenie nowych metod i rozszerzenie zakresu badań prowadzonych przez Laboratorium Kryminalistyczne KWP w Rzeszowie. Cel ten będzie realizowany poprzez zakup wyposażenia badawczego, sprzętu komputerowego, oprogramowania i środków techniki kryminalistycznej. Umożliwi to szybszą analizę przyczyny zagrożenia naturalnego i technologicznego.
- podwyższenie standardu zabezpieczania zdarzeń powstałych na skutek zagrożeń naturalnych oraz technologicznych. Cel ten będzie realizowany poprzez zakup pojazdów typu APRD, samochodów osobowo-terenowych.
- podniesieniu jakości interwencji w zakresie ratowania zdrowia i życia ludzi, poprzez skrócenie czasu udzielenia pierwszej pomocy poszkodowanym.

Informacje nt. równości szans kobiet i mężczyzn zawarto w punkcie 2.2.1, natomiast nt. cross-financingu w punkcie 2.6.3 sprawozdania.

Rekomendacje KE

W ramach ww. punktu zawarto wszystkie dotychczasowe rekomendacje KE w zakresie osi priorytetowej IV wskazane w punkcie 2.1.6.3 *Rekomendacje Komisji Europejskiej*.

Działanie 4.1 Infrastruktura ochrony środowiska

Celem działania 4.1 *Infrastruktura ochrony środowiska* było ograniczenie ilości zanieczyszczeń w tym odpadów przedostających się do środowiska, a także poprawa zaopatrzenia w wodę. Na przedmiotowe działanie składały się schematy:

- A. Infrastruktura oczyszczania ścieków,
- B. Zaopatrzenie w wodę,
- C. Zagospodarowanie odpadów.

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów działania

Tabela 4.4.1 Postęp rzeczowy wg osi priorytetowej – Oś priorytetowa 4: *Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom*, działanie 4.1 *Infrastruktura ochrony środowiska* stanowi załącznik nr 4.4 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

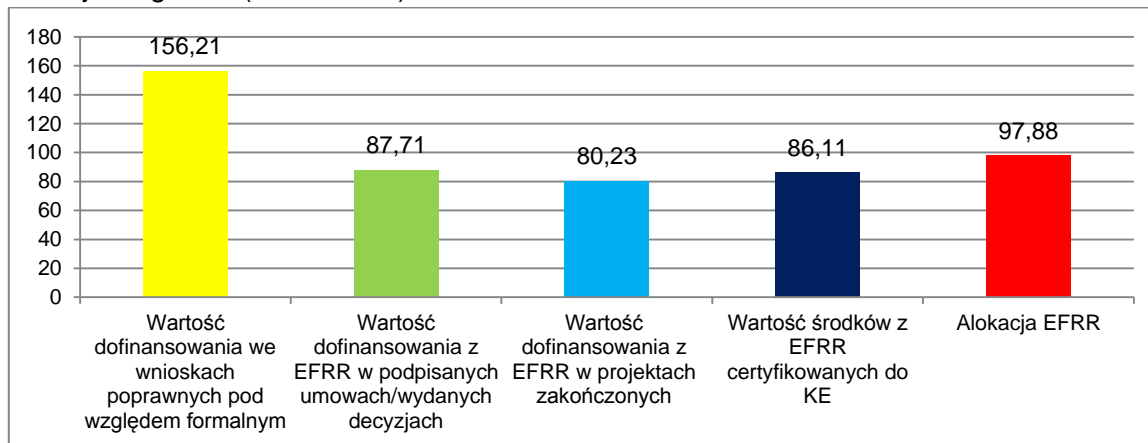
Postęp finansowy

Na realizację zadań w ramach działania przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 87 268 441 EUR. Ponadto, w wyniku przesunięć środków pomiędzy działaniami osi IV, alokację zwiększono o 10 609 856 EUR. W rezultacie alokacja w działaniu 4.1 wyniosła 97 878 297 EUR. Po uwzględnieniu zastosowania mechanizmu elastyczności w latach 2014 i 2015 wynosi 86 529 797 EUR.

Od początku realizacji programu ogłoszono łącznie 5 konkursów. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursów wyniosła 63 385 731,22 EUR (280 792 450,71 PLN). Złożono 190 projektów na łączną kwotę dofinansowania 186 687 645,14 EUR (827 007 599,20 PLN), co stanowi 295% szacowanej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów. Świadczy to o bardzo dużym zainteresowaniu wsparciem z RPO WP 2007-2013 w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, wynikającym z dużych potrzeb w tych obszarach.

Szczegółowe informacje nt. oceny formalnej wniosków, podpisanych umów oraz projektów zakończonych w zakresie ww. działania podano w punkcie Analiza jakościowa osi priorytetowej IV.

Wykres 40. Stan wdrażania działania 4.1 *Infrastruktura ochrony środowiska* od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI (SIMIK 07-13).

Wartość środków z EFRR certyfikowanych do KE w ramach działania 4.1 wynosi 86 106 480 EUR, co stanowi 87,98% alokacji wynikającej z tabel finansowych Uszczegółowienia RPO WP 2007-2013.

Postęp rzeczowy

Realizacja projektów w ramach osi priorytetowej IV przyczyniła się do niwelowania braków w infrastrukturze ochrony środowiska – sieci kanalizacyjnych i wodociągowych, dotyczyło to

szczegółowości obszarów wiejskich i gdzie stanowiły poważną barierę dla rozwoju istniejących przedsiębiorstw zwiększając ich koszty funkcjonowania i obniżając konkurencyjność na rynku.

W ramach działania 4.1 *Infrastruktura ochrony środowiska* w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 129 projektów na wartość dofinansowania z EFRR 80 231 459,32 EUR (355 417 341,66 PLN).

Powyższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktów i rezultatów przypisanych do tego działania:

a) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte powyżej 125%:

- *Długość wybudowanej sieci wodociągowej*. Wskaźnik osiągnął wartość 760,55 km, tj. 238% wartości docelowej (w wyniku renegotjacji Programu wartość docelowa wskaźnika zmniejszono z 760 km szt. do 320 km),
- *Długość wybudowanej sieci wodociągowej, w tym na obszarach wiejskich*. Wskaźnik osiągnął wartość 675,72 km, tj. 222% wartości docelowej.
- *Liczba osób przyłączonych do sieci wodociągowej w wyniku realizacji projektów*. Wskaźnik osiągnął wartość 196 650 os., tj. 876% wartości docelowej (w wyniku renegotjacji Programu wartość docelowa wskaźników została zmniejszona z 62 000 os. do 22 440 os.).
- *Liczba osób przyłączonych do sieci kanalizacyjnej w wyniku realizacji projektów*. Wskaźnik osiągnął wartość 79 390 os., tj. 150% wartości docelowej.

Osiągnięte wartości ww. wskaźników potwierdzają potrzeby regionu dotyczące gospodarki kanalizacyjnej jak i gospodarki wodnej, które określono w RPO WP 2007-2013. Podkreślić należy, iż wyniki pierwszego naboru wniosków w zakresie sieci wodociągowej, zakontraktowane projekty nie przyniosły spodziewanych efektów, tj. założone w nich wskaźniki nie gwarantowały początkowo osiągnięcia wartości docelowych określonych w Programie. Pozostająca wówczas kwota nierozdysponowanych środków pozwalała z kolei przypuszczać, iż kolejny nabór nie będzie mógł przynieść znaczącej poprawy w tym zakresie. Dlatego też w wyniku renegotjacji Programu wartości docelowe wskaźników *Długość wybudowanej sieci wodociągowej, w tym na obszarach wiejskich* oraz *Liczba osób przyłączonych do sieci wodociągowej* zostały zmniejszone. Jednakże II nabór wniosków przyniósł zaskakująco dobre efekty, dzięki którym możliwe stało się osiągnięcie wartości docelowych wskaźników w wyniku realizacji projektów bliskich tym sprzed renegotjacji Programu. Co więcej, Instytucja Zarządzająca ogłosiła w 2012r. jeszcze jeden nabór wniosków, który również przyczynił się do zwiększenia zakładanych wielkości wskaźników.

Pomimo przeprowadzenia tylko jednego naboru wniosków w zakresie kanalizacji w 2008r., przyniósł on bardzo dobre efekty, którego wynikiem jest osiągnięcie pełnej wartości docelowej założonej dla ww. wskaźnika. Powyższe jest również odpowiedzią na problem niedostatecznie uporządkowanej gospodarki ściekowej w województwie podkarpackim.

W okresie programowania 2014-2020 w ramach osi priorytetowej 4 *Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego* przewidziano realizację zadań z zakresu gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej, polegające na budowie, rozbudowie lub modernizacji sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków komunalnych.

b) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 75-125%:

- *Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej*. Wskaźnik osiągnął wartość 1 547,25 km, tj. 100% wartości docelowej.
- *Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej na obszarach wiejskich*. Wskaźnik osiągnął wartość 1 518,07 km, tj. 98% wartości docelowej.
- *Liczba osób objętych selektywną zbiórką odpadów*. Wskaźnik osiągnął wartość 199 034 os., tj. 100% wartości docelowej.

c) Wskaźnik produktu, który został osiągnięty poniżej 75% wartości docelowej:

- *Liczba projektów z zakresu gospodarki odpadami*. Wskaźnik osiągnął wartość 14 szt., tj. 41% wartości docelowej.
- *Powierzchnia terenów zrekultywowanych w wyniku realizacji projektów*. Wskaźnik osiągnął wartość 0,17 km², tj. 57% wartości docelowej.
- *Liczba mieszkańców obsługiwanych w ramach projektów dotyczących zagospodarowania odpadów*. Wskaźnik osiągnął wartość 326 654 os., tj. 38% wartości docelowej

W ramach działania 4.1 schemat C *Zagospodarowanie odpadów*, ogłoszono tylko jeden nabór wniosków. Pierwotnie, w pierwszym harmonogramie naborów wniosków przewidywane były dwa konkursy w dziedzinie zagospodarowania odpadów. Należy zaznaczyć, iż aż 4 beneficjentów z 18 wybranych wówczas do dofinansowania odstąpiło od realizacji projektów. Dowodzi to znacznych trudności w przygotowaniu i realizacji projektów z tego zakresu. Zgodnie z linią demarkacyjną pomiędzy programami regionalnymi, a krajowymi projekty obsługujące powyżej 150 tys. mieszkańców kwalifikowały się do Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Z ekonomicznego punktu widzenia z kolei, niezasadne było tworzenie systemów zagospodarowania odpadów w mniejszej skali. Dlatego prawdopodobnie złożone projekty dotyczyły w niewielkim stopniu ww. systemów. W związku z powyższym ZWP odstąpił od przeprowadzania kolejnego konkursu. Ponadto, niepewność prawna związana z ustawą z dnia 1 lipca 2011r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw spowodowała wstrzymanie prac koncepcyjnych i projektowych wśród potencjalnych beneficjentów. Niezależnie od powyższego, należy podkreślić, że Program przygotowywany był w 2006r. Było to przedsięwzięcie nowatorskie, które wskutek braku praktycznych doświadczeń adekwatnych do skali tego programu spowodowało, że część wskaźników zostało przeszacowanych bądź niedoszacowanych, co ma obecnie przełożenie na stopień ich wykonania. Jednocześnie należy zaznaczyć, że założone w ramach poszczególnych projektów wskaźniki są osiągnięte.

Realizacja projektów wspartych w ramach działania 4.1 przyczyniła się do ograniczenia ilości zanieczyszczeń w tym odpadów przedostających się do środowiska, a także do poprawy zaopatrzenia w wodę. Niemniej jednak w województwie występują nadal tego rodzaju potrzeby. Konieczność wspierania tego obszaru w perspektywie 2014-2020 wynika również z rekomendacji Komisji Europejskiej dla Polski, w których zwrócono uwagę na potrzebę spełnienia wymogów prawodawstwa UE, m.in. poprzez implementację dyrektywy ściekowej oraz Ramowej Dyrektywy Wodnej. W związku z powyższym wsparciem objęte zostaną projekty dotyczące budowy, rozbudowy i modernizacji systemów zaopatrzenia w wodę. Zgodnie z Umową Partnerstwa inwestowanie w budowę i modernizację infrastruktury wodociągowej dopuszczone będzie w ramach kompleksowych projektów regulujących gospodarkę ściekową. Wspieranie inwestycji w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej nakierowane będzie głównie na kontynuację realizacji zadań w ramach gospodarki wodno-ściekowej określonych w Krajowym programie oczyszczania ścieków komunalnych oraz Masterplanie dla wdrażania dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków

komunalnych w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków komunalnych, a podejmowane działania będą zgodne z ww. dyrektywą 91/271/EWG. Jednocześnie w ramach PRO WP 2014-2020 kontynuowana jest forma wsparcia w zakresie gospodarki odpadami, szczególnie komunalnymi, której stan wymaga dalszych nakładów. Zgodnie z wymogami tzw. ramowej dyrektywy o odpadach, do roku 2020 niezbędne jest przygotowanie do ponownego użycia i recyklingu odpadów, przynajmniej takich frakcji jak: papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych oraz przygotowanie do ponownego użycia, recyklingu i innych metod odzysku innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych na poziomie minimum 70%. Z kolei, tzw. Dyrektywa składowiskowa nakłada na Polskę obowiązek redukcji masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania, do poziomu maksymalnie 35% w roku 2020 w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995r.

W perspektywie RPO WP 2014-2020 w ramach wskazanego obszaru interwencji, którego dotyczą ww. wskaźniki są realizowane w ramach osi priorytetowej IV Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego: PI 6a Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie, PI 6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie.

Działanie 4.2 Infrastruktura przeciwpowodziowa i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi

Celem działania 4.2 *Infrastruktura przeciwpowodziowa i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi* jest poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego oraz racjonalne zagospodarowanie zasobów wody.

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów działania

Tabela 4.4.2 Postęp rzeczowy wg osi priorytetowej – Oś priorytetowa 4: *Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom*, działanie 4.2 *Infrastruktura przeciwpowodziowa i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi* stanowi załącznik nr 4.4 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

Postęp finansowy

Na realizację zadań w ramach działania przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 51 133 852 EUR. Niewykorzystane środki z tego działania w wysokości 11 645 002 EUR w ramach realokacji w osi zostały skierowane do innego działania. W rezultacie alokacja w działaniu wyniosła 39 488 850 EUR.

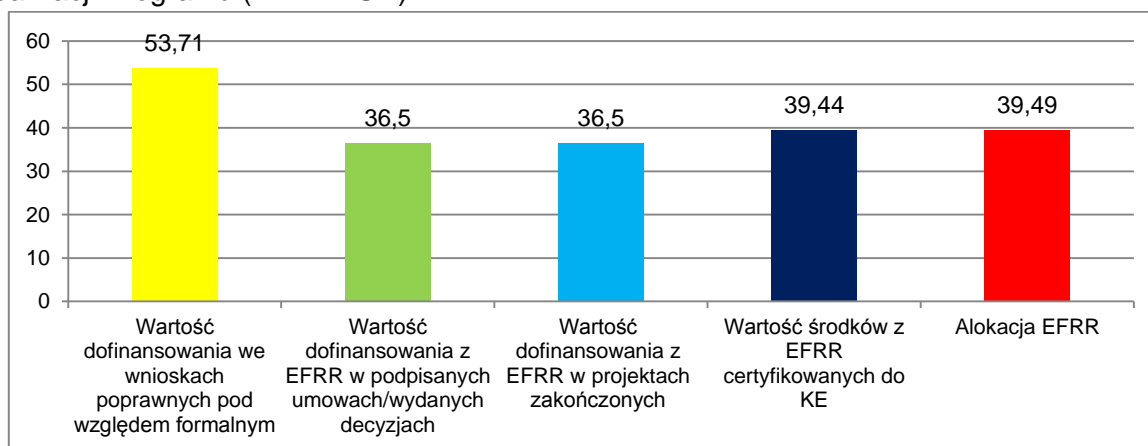
Po uwzględnieniu zastosowania mechanizmu elastyczności w latach 2014 i 2015 wynosi 39 445 936 EUR.

Od początku realizacji programu ogłoszono łącznie 2 konkursy. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursów wyniosła 42 237 355,02 EUR (187 107 259 PLN). Złożono 33 projekty na łączną kwotę dofinansowania 49 008 505,6

EUR (217 102 778,96 PLN), co stanowi 116% szacowanej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów.

Szczegółowe informacje nt. oceny formalnej wniosków, podpisanych umów oraz projektów zakończonych w zakresie ww. działania podano w punkcie Analiza jakościowa osi priorytetowej IV.

Wykres 41. Stan wdrażania działania 4.2 *Infrastruktura przeciwpowodziowa i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi* w okresie sprawozdawczym oraz od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI (SIMIK 07-13).

Wartość środków z EFRR certyfikowanych do KE w ramach działania 4.2 wynosi 39 438 653 EUR, co stanowi 99,87% alokacji.

Postęp rzeczowy

Realizacja projektów w ramach działania 4.2 miały na celu modernizację istniejących i budowę nowych obiektów ochrony przeciwpowodziowej. Zrealizowane projekty dotyczyły w szczególności: budowy wałów przeciwpowodziowych, budowy zbiorników retencyjnych oraz regulacji cieków wodnych. Dodatkowo 2 projekty zrealizowane przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie dotyczyły opracowania studiów ochrony przeciwpowodziowej rzek: Wisłoki i Wisłoka.

W ramach działania 4.2 *Infrastruktura przeciwpowodziowa i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi* w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 27 projektów na wartość dofinansowania z EFRR 36 503 028,70 EUR (161 704 766,86 PLN).

Poniższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do tego działania:

- a) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 75-125% wartości docelowej:
- *Liczba projektów w zakresie infrastruktury przeciwpowodziowej.* Wskaźnik osiągnął wartość 27 szt., tj. 84% wartości docelowej.
 - *Liczba wybudowanych/zmodernizowanych innych niż wały budowli/urządzeń przeciwpowodziowych oraz budowli/urządzeń melioracyjnych.* Wskaźnik osiągnął wartość 114 szt., tj. 86% wartości docelowej.
 - *Liczba wybudowanych zbiorników.* Wskaźnik osiągnął wartość 9 szt., tj. 113% wartości docelowej.

- *Długość cieków wodnych poddanych regulacji lub innym pracom melioracyjnym.* Wskaźnik osiągnął wartość 46,33 km, tj. 93% wartości docelowej.
- *Wielkość obszaru chronionego przed powodzią.* Wskaźnik osiągnął wartość 17 924,94 ha, tj. 100% wartości docelowej.
- *Liczba przedsiębiorstw zabezpieczonych przed powodzią.* Wskaźnik osiągnął wartość 1 800 szt., tj. 100% wartości docelowej.

b) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 0-75% wartości docelowej:

- *Długość wybudowanych/zmodernizowanych wałów przeciwpowodziowych.* Wskaźnik osiągnął wartość 32,46 km, tj. 65% wartości docelowej.
- *Liczba osób zabezpieczonych przed powodzią w wyniku realizacji projektów.* Wskaźnik osiągnął wartość 44 247 os., tj. 44% wartości docelowej.

W zakresie wskaźnika dotyczącego wałów przeciwpowodziowych należy uznać, iż jego osiągnięcie na wyżej wskazanym poziomie wynika ze znacznej kosztochłonności takich przedsięwzięć oraz ich znacznego skomplikowania pod względem formalno-prawnych prac przygotowawczych (konieczne jest m. in. uregulowanie kwestii związanych z wywłaszczeniami). Nieosiągnięcie wskaźnika dotyczącego liczby ludności wynika ze z braku realizacji wskaźnika dot. wałów w pełnym zakresie, a także znacznych trudności w szacowaniu tego typu wskaźników demograficznych. Pierwotnie zakładana w programie wartość była przeszacowana. Należy zaznaczyć, iż w ramach działania przeprowadzono dwa konkursy w wyniku, których dofinansowanie uzyskało 27 projektów.

Realizacja projektów wspartych w ramach działania 4.2 przyczyniła się do realizacji celu głównego osi priorytetowej jakim jest zapobieganie degradacji środowiska oraz zagrożeniom naturalnym i technologicznym, a także efektywna gospodarka zasobami naturalnymi. W ramach działania wsparto inwestycje polegające na budowie/modernizacji wałów przeciwpowodziowych, polderów oraz zbiorników przeciwpowodziowych.

Przykładem projektu realizowanego w ramach tego działania jest projekt Gminy Krosno pn. *Poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego miasta Krosna poprzez remont potoku Lubatówka oraz odbudowę bulwaru na jego prawym brzegu*. Celem strategicznym projektu, było stworzenie na obszarze objętym ochroną odpowiednich warunków dla rozwoju mieszkalnictwa oraz przedsiębiorczości poprzez poprawę stanu technicznego lokalnej infrastruktury przeciwpowodziowej. W ramach projektu odbudowano i wyremontowano brzeg potoku Lubatówka, podniesiono koronę istniejącego wału, ponadto w koronie wału zaprojektowano nawierzchnię z kostki betonowej. Realizacja projektu miała przyczynić się do poprawy warunków i jakości życia mieszkańców na obszarach chronionych, stworzyć warunki do dywersyfikacji działalności gospodarczej oraz wyzwolić lokalny potencjał przedsiębiorczości. Podkreślić należy, iż projekt przyczyniła się do ochrony środowiska naturalnego. Z perspektywy kilku lat po upływie jego realizacji w gminie Krosno zauważono pozytywne zmiany choćby w liczbie podmiotów, które rozpoczęły swoją działalność na jej terenie. W 2013r. zarejestrowanych było 36 558 podmiotów, a w 2014r. zgodnie z liczbą podanych w rejestrze regon działało 36 747 podmiotów. Również kolejnym pozytywnym czynnikiem świadczącym o tym, iż gmina dba o mieszkańców są nakłady ponoszone na różne inwestycje. Dodatkowo z roku na rok rośnie w gminie PKB w 2013r. wyniósł 2 844,99 mln EUR (12 603 mln PLN) (w 2010r. wynosił 249,57 mln EUR (11 064 mln PLN).

Zaznaczyć również należy, iż ta forma wsparcia jest kontynuowana w ramach RPO WP na lata 2014-2020 w ramach osi priorytetowej IV Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego: PI 5b Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami. Inwestycje w tym obszarze dotyczyć będą m.in. polepszenia ochrony przeciwpowodziowej obszarów ze średnim ryzykiem powodziowym, rozwoju form małej retencji, w tym zbiorników retencyjnych, zbiorników wodnych służących kształtowaniu zasobów wodnych, zbiorników przeciwpowodziowych, polderów przeciwpowodziowych, odtwarzanie naturalnych obszarów zalewowych.

Działanie 4.3 Zachowanie oraz ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej

Celem działania 4.3 *Zachowanie oraz ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej* jest ograniczenie degradacji środowiska oraz ochrona zasobów różnorodności biologicznej.

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów działania

Tabela 4.4.3 Postęp rzeczowy wg osi priorytetowej – Oś priorytetowa 4: *Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom*, działanie 4.3 *Zachowanie oraz ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej* stanowi załącznik nr 4.4 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (coreindicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

Postęp finansowy

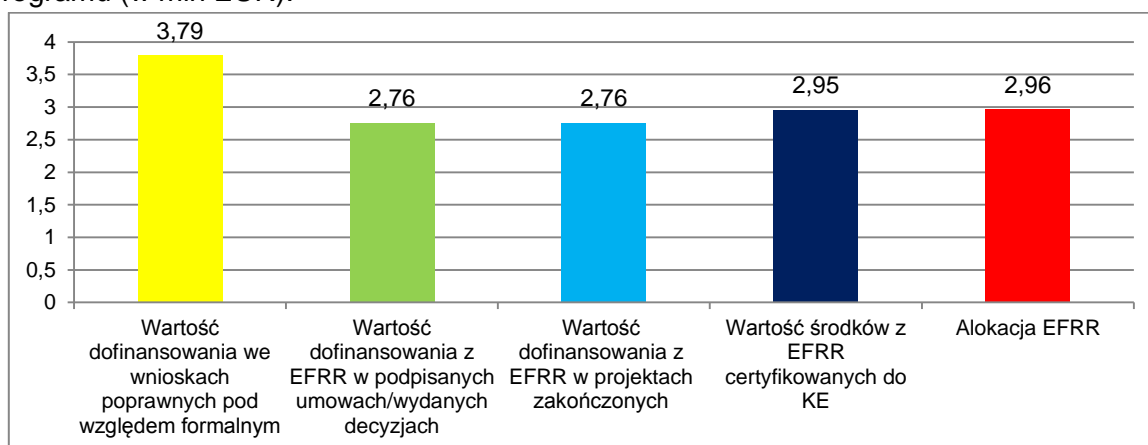
Na realizację zadań w ramach działania przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 11 590 340 EUR. Niewykorzystane środki z tego działania w wysokości 8 631 163 EUR w ramach realokacji w osi zostały skierowane do innych działań. W rezultacie alokacja w działaniu wyniosła 2 959 177 EUR.

Po uwzględnieniu zastosowania mechanizmu elastyczności w latach 2014 i 2015 wynosi 2 953 327 EUR.

Od początku realizacji programu ogłoszono łącznie 2 konkursy. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursów wyniosła 7 916 315,38 EUR (35 068 485,51 PLN). Złożono 35 projektów na łączną kwotę dofinansowania 5 051 118,04 EUR (22 375 947,82 PLN), co stanowi 64% szacowanej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów. Ww. procent świadczy o małym zainteresowaniu beneficjentów wsparciem w tym zakresie.

Szczegółowe informacje nt. oceny formalnej wniosków, podpisanych umów oraz projektów zakończonych w zakresie ww. działania podano w punkcie Analiza jakościowa osi priorytetowej IV.

Wykres 41. Stan wdrażania działania 4.3 *Zachowanie oraz ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej* w okresie sprawozdawczym oraz od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI (SIMIK 07-13).

Wartość środków z EFRR certyfikowanych do KE w ramach działania 4.3 wynosi 2 953 366 EUR, co stanowi 99,66% alokacji.

Postęp rzeczowy

Realizacja projektów w ramach IV osi priorytetowej działanie 4.3 *Zachowanie oraz ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej* przyczyniła się do uzupełnienia działań dotyczących infrastruktury ochrony środowiska, gospodarki wodnej oraz infrastruktury przeciwpowodziowej. Dofinansowane projekty dotyczyły głównie budowy / przebudowy / adaptacji budynków na Centrum Edukacji Ekologicznej, dodatkowo zrealizowano projekty dotyczące m.in.: rewaloryzacji parku, budowy Powiatowego Centrum Edukacji Przyrodniczo – Leśnej, budowy wieży widokowej w Zagórz, inwentaryzacji przyrodniczej oraz ochrony zagrożonych i rzadkich gatunków roślin.

W ramach działania 4.3 *Zachowanie oraz ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej* w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 26 projektów na wartość dofinansowania z EFRR 2 764 048,14 EUR (12 244 456,87 PLN).

Poniższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do tego działania:

- a) Wskaźniki produktu, które zostały osiągnięte powyżej 125% wartości docelowej:
 - *Liczba projektów związanych z zachowaniem oraz ochroną różnorodności biologicznej i krajobrazowej.* Wskaźnik osiągnął wartość 26 szt., tj. 130% wartości docelowej (w wyniku renegotjacji Programu wartość docelowa wskaźnika została zmniejszona z 50 szt. do 20 szt.).
 - *Liczba projektów z zakresu zachowania różnorodności gatunkowej, ekosystemowej i krajobrazowej.* Wskaźnik osiągnął wartość 8 szt., tj. 133% wartości docelowej.
 - *Liczba projektów z zakresu infrastruktury służącej promocji obszarów Natura 2000, centrów edukacji ekologicznej.* Wskaźnik osiągnął wartość 24 szt., tj. 160% wartości docelowej.

Wykonanie ww. wskaźnika, świadczyć może o znacznym zapotrzebowaniu na tego typu projekty w województwie podkarpackim. Trzeba zaznaczyć, iż przekroczenie jest nieznaczne.

- b) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 75-125% wartości docelowej:
- *Liczba projektów z zakresu monitoringu przyrodniczego.* Wskaźnik osiągnął wartość 1 szt., tj. 100% wartości docelowej.
 - *Liczba zagrożonych gatunków objętych działaniami ochronnymi w ramach projektów,* Wskaźnik osiągnął wartość 20 szt., tj. 100% wartości docelowej.
- c) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 0-75% wartości docelowej:
- *Liczba projektów w zakresie ochrony siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin, zwierząt i grzybów.* Wskaźnik osiągnął wartość 1 szt., tj. 50% wartości docelowej.
 - *Liczba projektów z zakresu inwentaryzacji przyrodniczej, opracowania planów ochrony dla obszarów NATURA 2000, parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody.* Wskaźnik osiągnął wartość 3 szt., tj. 60% wartości docelowej.
 - *Liczba projektów z zakresu budowy przejść dla zwierząt i/lub likwidacja barier ekologicznych.* Wskaźnik osiągnął wartość 0 szt., tj. 0% wartości docelowej.
 - *Wielkość obszarów objętych oddziaływaniem projektów.* Wskaźnik osiągnął wartość 89,65 ha, tj. 4% wartości docelowej.

Wartość wskaźnika *Liczba projektów z zakresu budowy przejść dla zwierząt i/lub likwidacja barier ekologicznych* wynosi 0. Brak projektów dotyczących budowy przejść dla zwierząt i/lub likwidacji barier ekologicznych wynika najprawdopodobniej z tego, że tego typu prace wykonuje się przy okazji budowy innych budowli (zwłaszcza nowych dróg, czy linii kolejowych), nie zaś, jako samodzielne inwestycje. Trudno jednoznacznie wskazać przyczynę braku projektów dotyczących przejść dla zwierząt – być może na terenie województwa podkarpackiego nie zostały jeszcze zidentyfikowane konkretne miejsca wymagające tego typu działań.

W zakres wskaźnika *Liczba projektów z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin, zwierząt i grzybów* wpisuje się tylko jeden projekt zrealizowany przez Arboretum i Zakład Fizjografii w Bolestraszcach pn. *Ochrona ex i in situ różanecznika żółtego i ostrożenia siedmiogrodzkiego oraz utrzymanie i ochrona stanowisk zagrożonych i rzadkich gatunków roślin kwaśnolubnych w Arboretum Bolestraszyce.*

Wskaźnik *Wielkość obszarów objętych oddziaływaniem projektów* w porównaniu do wartości docelowej założonej dla roku 2015r. został osiągnięty w wielkości 4,48%. Zgodnie z obowiązującymi zasadami „mapowania” wskaźników ww. wartość reprezentują wyłącznie projekty, które osiągały wskaźniki:

- *Łączna powierzchnia obszarów, na których przywrócono lub zapewniono ochronę właściwego stanu ekosystemów*
- *Powierzchnia obszarów, dla których opracowano plany ochrony.*

Jak widać, jest to stosunkowo wąskie rozumienie wskaźnika dotyczącego oddziaływania projektu. Każdy z projektów był natomiast oceniany m. in. pod kątem obszaru oddziaływania w rozumieniu szerszym niż powyższe, jednakże suma wartości obszarów oddziaływania każdego z projektów również nie jest do końca miarodajna, gdyż poszczególne obszary w projektach „nakładają się” na siebie (np. jeden z projektów ma obszar oddziaływania na całe województwo). Oznacza to, że pewne obszary byłyby liczone wielokrotnie. Bez szczegółowych i pracochłonnych wyliczeń można z całą pewnością stwierdzić natomiast, że cel założony w programie został osiągnięty. Dodać warto, że na etapie programowania zbyt

ostrożnie oszacowano wskaźnik, nie przewidziano choćby projektu o skali oddziaływania na całe województwo.

W ramach działania Gmina Pilzno zrealizowała projekt pn. Adaptacja budynku starej szkoły podstawowej w Gębiczynie na potrzeby utworzenia Centrum Edukacji Ekologicznej. W ramach projektu zakończono adaptację starej szkoły podstawowej w Gębiczynie na potrzeby Centrum Edukacji Ekologicznej. Powstałe Centrum ma na celu propagowanie idei ekorozwoju jako całokształtu działań człowieka na rzecz zasobów środowiska przyrodniczego, kształtowanie poparcia dla proekologicznych przedsięwzięć Gminy Pilzno oraz budowanie obrazu Gminy jako wzorcowego ośrodka rozwoju zrównoważonego. Obecnie obiekt służy zarówno dzieciom, jak i dorosłym. W ramach działań o charakterze inwestycyjnym przeprowadzono szereg robót budowlanych zewnętrznych, tj.: remont pokrycia dachowego, wymianę zniszczonych rynien i rur spustowych, remont kominów, remont elewacji, odgrzybienie ścian, wykonanie nowej opaski odbojowej wokół budynku, a także wyrównanie schodów zewnętrznych wraz z obłożeniem ich płytkami mrozoodpornymi. W budynku dokonano wymiany części stolarki okiennej, kompleksowo wyremontowano sanitariaty, odnowiono ściany, sufity i podłogi oraz przeprowadzono modernizację instalacji elektrycznej. Centrum wyposażono również w sprzęt biurowy i niezbędne pomoce dydaktyczne.

Bogactwo różnorodności biologicznej jest jednym z podstawowych wyróżników naszego regionu na tle kraju, dlatego też ta forma wsparcia jest kontynuowana w ramach RPO WP na lata 2014-2020. Warunkiem koniecznym poprawy jakości środowiska oraz zachowania krajobrazu jest zwiększenie świadomości mieszkańców co do wpływu czynników antropogenicznych na otoczenie przyrodnicze i szerzej na całe systemy ekologiczne regionu. W celu poprawy świadomości ekologicznej mieszkańców regionu w ramach Programu wsparcie przewidziano dla projektów tj.: tworzenie i wyposażenie centrów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki, budowa i modernizacja niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (również na terenach chronionych) itp.

Ta forma wsparcia jest kontynuowana w ramach RPO WP na lata 2014-2020 w ramach osi priorytetowej IV Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego: PI 6d Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę.

Działanie 4.4 Zwalczanie i zapobieganie zagrożeniom

Celem działania 4.4 *Zwalczanie i zapobieganie zagrożeniom* jest poprawa poziomu bezpieczeństwa w regionie pod względem zagrożeń naturalnych i technologicznych.

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów działania

Tabela 4.4.4 Postęp rzeczowy wg osi priorytetowej – Oś priorytetowa 4: *Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom*, działanie 4.4 *Zwalczanie i zapobieganie zagrożeniom* stanowi załącznik nr 4.4 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

Postęp finansowy

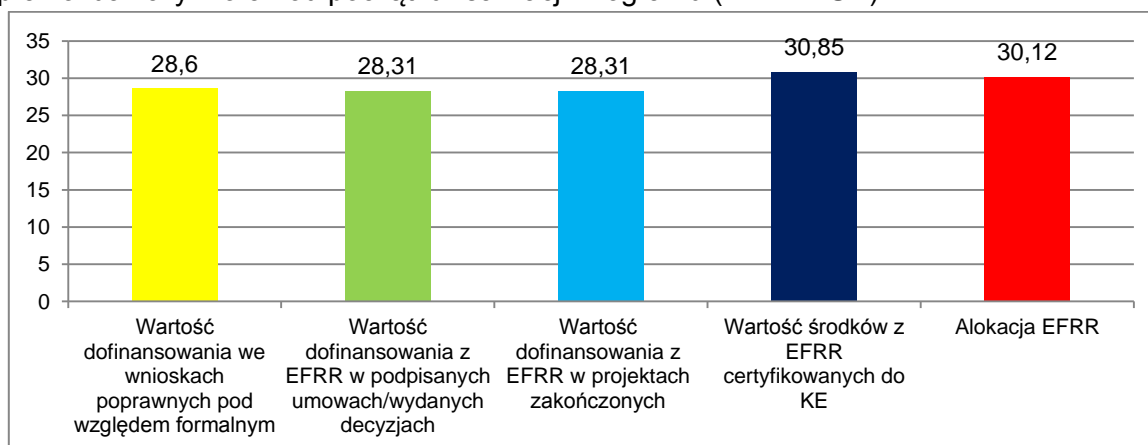
Na realizację zadań w ramach działania przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 20 453 541 EUR. Ponadto, w wyniku przesunięć środków pomiędzy działaniami osi priorytetowej IV, alokację zwiększono o 9 666 309 EUR. W rezultacie alokacja w działaniu 4.4 wyniosła 30 119 850 EUR.

Po uwzględnieniu zastosowania mechanizmu w latach 2014 i 2015 elastyczności wynosi 30 824 138 EUR.

Od początku realizacji programu ogłoszono łącznie 1 konkurs. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursu wyniosła 13 306 123,39 EUR (58 944 796 PLN). Złożono 80 projektów na łączną kwotę dofinansowania 20 454 143,57 (90 609 810,6 PLN), co stanowi 154% szacowanej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów. Ww. procent świadczy o znacznym zainteresowaniu beneficjentów tym zakresem wsparcia.

Szczegółowe informacje nt. oceny formalnej wniosków, podpisanych umów oraz projektów zakończonych w zakresie ww. działania podano w punkcie Analiza jakościowa osi priorytetowej IV.

Wykres 41. Stan wdrażania działania 4.4 *Zwalczanie i zapobieganie zagrożeniom* w okresie sprawozdawczym oraz od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI (SIMIK 07-13).

Wartość środków z EFRR certyfikowanych do KE w ramach działania 4.4 wynosi 30 852 026 euro, co stanowi 102% alokacji.

Postęp rzeczowy

Realizacja projektów w ramach osi priorytetowej IV działanie 4.4 *Zwalczanie i zapobieganie zagrożeniom* przyczyniła się do zwiększenia bezpieczeństwa mieszkańców regionu poprzez wsparcie w zakresie zarządzania środowiskiem oraz struktur odpowiedzialnych za ratownictwo w sytuacji wystąpienia klęsk żywiołowych, zagrożeń technicznych, chemicznych.

W ramach działania 4.4 *Zwalczanie i zapobieganie zagrożeniom* w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 74 projekty na wartość dofinansowania z EFRR 28 313 376,59 EUR (125 425 426,96 PLN), w tym 3 projekty kluczowe.

Poniższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do tego działania:

- a) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte powyżej 125% wartości docelowej:
- *Liczba projektów w zakresie zapobiegania zagrożeniom w tym: w zakresie zabezpieczenia przed pożarami lasów i innymi zagrożeniami.* Wskaźnik osiągnął wartość 74 szt., tj. 128% wartości docelowej.
 - *Liczba ludności objętych ochroną przeciwpożarową lasów i innymi środkami ochrony (chemiczno-ekologiczną, techniczną oraz innymi zagrożeniami).* Wskaźnik osiągnął wartość 8 937 867os. tj. 127% wartości docelowej.

Ww. przekroczenia wynikają przede wszystkim z trudności w szacowaniu wskaźników demograficznych. Wskaźnik liczby projektów również był w tym wypadku trudny w szacowaniu, gdyż spodziewano się po pierwsze znacznej liczby gmin chcących pozyskać dofinansowanie w tym działaniu, i po drugie zawiązywania licznych partnerstw między gminami w celu wspólnej realizacji projektu. Każde zawarte partnerstwo w zależności od liczby gmin wchodzących w skład wpływa na liczbę projektów. Niezmiernie trudno było więc oszacować ostateczną liczbę projektów. Trzeba zaznaczyć iż, przekroczenia są nieznaczne i mogą świadczyć o większej efektywności realizowanych projektów.

- b) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 75-125% wartości docelowej:
- *Liczba projektów w zakresie zapobiegania zagrożeniom.* Wskaźnik osiągnął wartość 101 szt., tj. 112% wartości docelowej.
 - *Wielkość obszaru objętego monitoringiem środowiska.* Wskaźnik osiągnął wartość 9 500 ha, tj. 100% wartości docelowej.
 - *Liczba zakupionych wozów pożarniczych w ramach projektów w zakresie zabezpieczenia przed pożarami lasów i innymi zagrożeniami.* Wskaźnik osiągnął wartość 185 szt., tj. 119% wartości docelowej.
 - *Liczba projektów dotyczących monitoringu środowiskowego.* Wskaźnik osiągnął wartość 2 szt., tj. 100% wartości docelowej.
 - *Wartość mienia zabezpieczonego przed zagrożeniem w postaci osuwisk.* Wskaźnik osiągnął wartość 35,53 mln zł, tj. 86% wartości docelowej.
 - *Liczba projektów dotyczących osuwisk.* Wskaźnik osiągnął wartość 4 szt., tj. 80% wartości docelowej.

Uwzględniając wybrane do dofinansowania w ramach działania 4.4 projekty, należy uznać iż przekazane w ten sposób wsparcie w pełni zrealizowało jego cel założony w RPO WP jakim była poprawa poziomu bezpieczeństwa w regionie pod względem zagrożeń naturalnych i technologicznych. W ramach działania w większości realizowano projekty, które w największym stopniu przyczyniły się do wsparcia struktur odpowiedzialnych za ratownictwo w sytuacji wystąpienia klęsk żywiołowych, zagrożeń technicznych, chemicznych itp. Takimi jednostki są m.in. Ochotnicze Straże Pożarne, które w ramach realizowanych projektów pozyskiwały dofinansowanie na wyposażenie w odpowiedni sprzęt służący do zapobiegania i reagowania na pojawiające się zagrożenia. Przykładem takiego projektu jest inwestycja pn. Wyposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych z terenu Gmin Iwonicz-Zdrój, Miejsce Piastowe i Rymanów. Celem projektu była poprawa poziomu bezpieczeństwa w ww. gmin pod względem wystąpienia zagrożeń naturalnych i technologicznych, poprawa warunków życia ich mieszkańców, zwiększone bezpieczeństwo gospodarowania, wzrost

konkurencyjności obszaru objętego realizacją Projektu. W ramach projektu zakupiono sprzęt ratowniczo – gaśniczy oraz 3 samochody ratowniczo-gaśnicze.

3.4.2. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

W okresie sprawozdawczym nie wystąpiły problemy specyficzne dla wdrażania IV osi priorytetowej. Opis problemów związanych z wdrażaniem osi priorytetowych I-VII RPO WP 2007-2013 zawarty jest w punkcie 2.3 *Napotkane znaczące problemy oraz podjęte środki zaradcze*.

3.5. Oś priorytetowa 5: Infrastruktura publiczna

Celem niniejszej osi było tworzenie warunków do rozwoju kapitału społecznego poprzez inwestycje w edukację, ochronę zdrowia, pomoc społeczną, sport i rekreację. Realizacja wskazanego celu była dokonana poprzez następujące cele szczegółowe:

- poprawę dostępności i podnoszenie jakości regionalnego systemu edukacji,
- poprawę bezpieczeństwa zdrowotnego ludności i rozwój infrastruktury pomocy społecznej,
- zwiększenie dostępności mieszkańców do obiektów sportowych i rekreacyjnych.

Realizacja wymienionych celów będzie następować poprzez działania:

- 5.1 Infrastruktura edukacyjna,
- 5.2 Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej,
- 5.3 Infrastruktura sportowa i rekreacyjna.

3.5.1. Osiągnięcie celów i analiza postępów

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów priorytetu

Tabela 4.5 Postęp fizyczny wg priorytetów – Oś priorytetowa 5: *Infrastruktura publiczna* stanowi załącznik nr 4.5 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

Analiza jakościowa

Inwestycje podejmowane w ramach V osi priorytetowej sprowadzały się do realizacji przedsięwzięć w infrastrukturę edukacyjną, których realizacja przyczyniła się m.in. do podniesienia jakości i upowszechnienia nowoczesnych metod kształcenia. Ponadto podjęte działania zwiększyły współpracę między szkołami województwa podkarpackiego, w tym w znacznej mierze uczelniami wyższymi i przedsiębiorcami województwa. Inwestycje zmniejszyły występującą w 2007r. dysproporcję w wyposażeniu w infrastrukturę edukacyjną pomiędzy miastami, a obszarami wiejskimi. Zrealizowane projekty wpłynęły na podwyższenie jakości kształcenia oraz umożliwiły skuteczniejsze przygotowanie młodzieży do wykonywania pracy zgodnej z oczekiwaniami lokalnego rynku pracy. Jednocześnie w ramach osi w całym okresie programowania realizowano inwestycje w zakresie opieki zdrowotnej, co wpłynęło na wzrost dostępności i jakości deficytowych usług medycznych o charakterze regionalnym i lokalnym z uwzględnieniem sytuacji panującej również na obszarach wiejskich. Dodatkowo wsparto przedsięwzięcia, w wyniku których znacznie poprawie uległa baza lokalowa poprzez wyposażenie zakładów opieki zdrowotnej i podmiotów działających w obszarze pomocy społecznej takich jak domy pomocy

społecznej, ośrodki wsparcia, ośrodki adopcyjno-opiekuńcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze, ośrodki dla bezdomnych, centra i kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej. W ramach osi priorytetowej wsparcie również skierowano na inwestycje dotyczące różnych form aktywnego wypoczynku oraz służące rozwojowi funkcjonalnej infrastruktury dla sportu i rekreacji. Poprawa bazy rekreacyjnej i sportowej spowodowała, iż województwo podkarpackie jest miejscem atrakcyjniejszym do zamieszkania i pracy, a jest to ważny aspekt gdyż przyczynia się to m.in. do zatrzymania w regionie ludzi młodych i wykwalifikowanych. Ponadto w ramach powyższej osi priorytetowej dofinansowano projekty polegające na odbudowie różnego rodzaju infrastruktury publicznej, zniszczonej w wyniku powodzi, która miała miejsce w maju i czerwcu 2010r. na terenie gmin: Jasło, Tarnobrzeg, Gorzyce i Ropczyce.

Na realizację zadań w ramach osi priorytetowej V przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 120 448 629 EUR. W ramach przyznanych dodatkowych środków pochodzących z KRW i DT, kwotę 6 912 849 EUR przeznaczono na zwiększenie alokacji w tej osi. Zgodnie z tabelami finansowymi alokacja EFRR wynosi 127 361 478 EUR.

Należy także zaznaczyć, iż w ramach osi priorytetowej V w wyniku pojawiających się wolnych środków w 2015 i 2015 roku zastosowano mechanizm elastyczności, o którym mowa w art. 77 rozporządzenia 1083/2006, umożliwiający przesunięcie wolnych środków do osi RPO WP 2007-2013, aby w pełni wykorzystać alokowane środki unijne. Alokacja środków EFRR dla osi V uwzględniająca zastosowanie mechanizmu elastyczności wynosi 131 743 904 EUR, w tym środki w wysokości 1 912 849 EUR przeznaczone na realizację projektów niwelujących skutki powodzi.

Od początku realizacji Programu przeprowadzono łącznie 8 konkursów. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursów wyniosła 61 748 328,91 EUR (273 538 922,23 PLN). Złożono 441 projektów z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 195 140 534,44 EUR (864 453 053,51 PLN), tj. 316% szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów. Ww. procent świadczy bardzo dużym zainteresowaniu beneficjentów wsparciem w tym zakresie.

Tabela 43. Nabory wniosków w ramach osi priorytetowej V RPO WP 2007-2013.

Działanie / schemat	Liczba naborów od uruchomienia Programu	Kwota postawiona w konkursach (PLN)	Kwota postawiona w konkursach (EUR)	Ilość wniosków złożonych od początku realizacji programu	Wartość złożonych wniosków - wnioskowana kwota dofinansowania (PLN)	Wartość złożonych wniosków - wnioskowana kwota dofinansowania (EUR)
Działanie 5.1	3	136 263 379,72	30 759 922,28	271	507 819 202,67	114 634 461,88
Schemat A	1	42 852 866,72	9 673 551,71	14	68 852 505,51	15 542 677,15
Schemat B	2	93 410 513,00	21 086 370,57	257	438 966 697,16	99 091 784,73
Działanie 5.2	3	90 838 000,00	20 505 654,76	100	223 102 077,72	50 362 779,68
Schemat A	2	45 928 000,00	10 367 728,39	47	126 261 444,64	28 502 098,16
Schemat B	1	44 910 000,00	10 137 926,36	53	96 840 633,08	21 860 681,52
Działanie 5.3	2	46 437 542,51	10 482 751,87	70	133 531 773,12	30 143 292,88
Schemat A	1	13 268 800,00	2 995 282,06	10	11 058 951,88	2 496 433,75
Schemat B	1	33 168 742,51	7 487 469,81	60	122 472 821,24	27 646 859,13
Kluczowe oś V	-	-	-	18	189 660 221,11	42 813 657,44
Razem dla osi	8	273 538 922,23	61 748 328,91	658	864 453 053,51	237 954 191,88

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Łącznie w okresie realizacji Programu liczba wniosków ocenionych pozytywnie pod względem formalnym wyniosła 432 projekty na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania 226 156 303,06 EUR (1 001 849 806,93 PLN), w tym 18 projektów

kluczowych. Zatwierdzono do realizacji 240 projektów na łączną kwotę dofinansowania 144 446 781,79 EUR (639 884 798,64 PLN), w tym 18 projektów kluczowych.

Tabela 44. Ocena formalna w ramach osi priorytetowej V RPO WP 2007-2013.

Działanie / schemat	liczba wniosków po ocenie formalnej	Wartość dofinansowania ogółem projektów (PLN)	Wartość dofinansowania ogółem projektów (EUR)
Działanie 5.1	258	483 591 179,08	109 165 258,60
Kluczowe (5.1)	8	107 472 182,57	24 260 634,00
Działanie 5.2	90	207 106 871,39	46 752 042,12
Kluczowe (5.2)	4	46 788 039,83	10 561 872,69
Działanie 5.3	66	120 758 533,43	27 259 877,97
Kluczowe (5.3)	6	36 133 000,63	8 156 617,67
Razem dla osi	432	1 001 849 806,93	226 156 303,06

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Od początku realizacji Programu podpisano 237 umów (18 projektów kluczowych) na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania z EFRR 123 005 606,15 EUR (544 902 534,67 PLN).

Tabela 45. Podpisane umowy w ramach osi priorytetowej V RPO WP 2007-2013.

Działanie / schemat	ilość	Wartość dofinansowania EFRR (PLN)	Wartość dofinansowania EFRR (EUR)
Działanie 5.1	102	159 102 602,20	35 915 619,36
Kluczowe (5.1)	8	98 496 246,58	22 234 417,62
Działanie 5.2	75	135 563 353,14	30 601 899,17
Kluczowe (5.2)	4	55 406 864,38	12 507 475,20
Działanie 5.3	42	62 080 175,74	14 013 900,03
Kluczowe (5.3)	6	34 253 292,61	7 732 294,77
Razem dla osi	237	544 902 534,67	123 005 606,15

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Zatwierdzono 1 515 wniosków beneficjentów o płatność na łączną kwotę z EFRR 122 510 135,46 EUR (542 707 649,08 PLN).

Od początku realizacji Programu zakończono realizację 237 projektów na wartość dofinansowania z EFRR 122 510 135,46 EUR (542 707 649,08 PLN).

Tabela 46. Projekty zakończone w ramach osi priorytetowej V RPO WP 2007-2013.

Działanie / schemat	Liczba zakończonych projektów	Wartość dofinansowania EFRR (PLN)	Wartość dofinansowania EFRR (EUR)
Działanie 5.1	102	158 238 650,80	35 720 592,07
Kluczowe (5.1)	8	98 496 246,60	22 234 417,62
Działanie 5.2	75	135 561 584,44	30 601 499,91
Kluczowe (5.2)	4	55 406 864,38	12 507 475,20
Działanie 5.3	42	60 751 010,25	13 713 855,90
Kluczowe 5.3	6	34 253 292,61	7 732 294,77
Razem dla osi	237	542 707 649,08	122 510 135,46

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

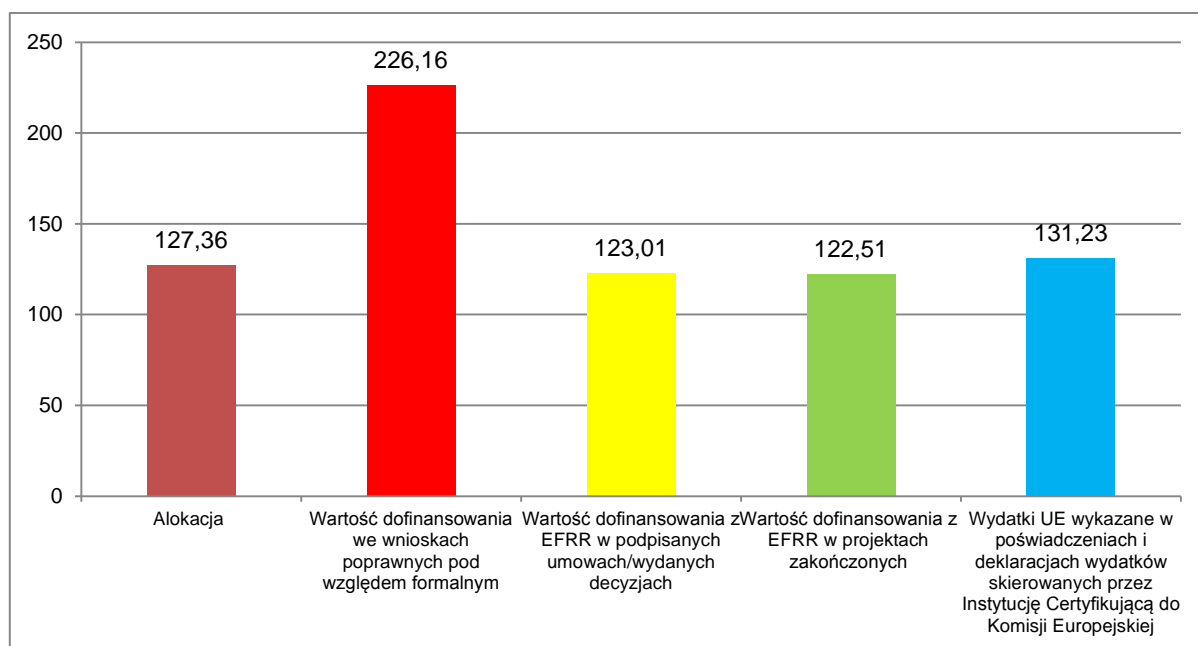
W ramach wydatków publicznych wykazanych w poświadczeniach i deklaracjach wydatków skierowanych przez Instytucję Certyfikującą do Komisji Europejskiej zadeklarowano

210 791 207,47 EUR wydatków kwalifikowanych, co stanowi 140,68% środków (wspólnotowych i krajowych) przeznaczonych na realizację osi priorytetowej V.¹³⁹

W zakresie osi priorytetowej V certyfikowano do KE środki EFRR wysokości 131 233 788,49 EUR, co stanowi 103% zobowiązań UE na lata 2007-2013 w ramach V osi priorytetowej.¹⁴⁰

Zgodnie z RPO WP 2007-2013 maksymalny poziom wkładu wspólnotowego w osi priorytetowej V wynosił 85%. W ramach Deklaracji wydatków Instytucji Certyfikującej przekazanej do KE w dniu 2 stycznia 2017r. poziom wkładu UE wyliczony na podstawie wydatków kwalifikowalnych – podstawa certyfikacji wyniósł 62,23%. Jest to poziom nieznacznie niższy od zakładanego, wynikający z obniżonego poziomu dofinansowania w projektach.

Wykres 42. Stan wdrażania V osi priorytetowej w okresie sprawozdawczym oraz od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Postęp rzeczowy

Postęp rzeczowy w V osi priorytetowej *Infrastruktura techniczna* monitorowany jest w ramach 16 wskaźników, w tym 9 produktu i 7 rezultatu.

¹³⁹ Procent został obliczony do alokacji środków UE i krajowych publicznych, która została zawarta w tabeli finansowej nr 18 RPO WP 2007-2013

¹⁴⁰ Procent został obliczony do alokacji środków UE, która została zawarta w tabeli finansowej nr 18 RPO WP 2007-2013

Tabela 47. Realizacja wskaźników w osi priorytetowej V.

Działanie	liczba wskaźników	Przedziały osiągnięcia wartości docelowych wskaźników		
		0-75%	75-125%	pow.125%
5.1	7	1	1	5
5.2	7	-	3	4
5.3	2	-	2	-
Razem oś	16	1	6	9

Analizując powyższe dane należy stwierdzić, iż w ramach ww. osi priorytetowej 87% wskaźników osiągnęła wartości docelowe pow. 75%.

Opis wskaźników, które osiągnęły wartość docelową powyżej 125% oraz poniżej 75% zawarto w *Analizie jakościowej* w zakresie działań oraz w załączniku nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

Szkolnictwo wyższe i system oświaty

Istotnym czynnikiem rozwoju każdego regionu i zarazem kraju jest jakość zasobów ludzkich, szczególnie wykształcenie i związane z tym ciągle podnoszenie kwalifikacji, ponieważ dla wzrostu gospodarczego znaczenie ma zasób dobrze wykształconych i wykwalifikowanych pracowników.

Zgodnie z analizą SWOT RPO WP 2007-2013 mocną stroną województwa podkarpackiego jest duża aktywność, rzeszowskiego ośrodka akademickiego oraz szkół wyższych państwowych i niepublicznych, a także konkurencyjność tych ośrodków na rynku edukacyjnym. Natomiast słabą stroną regionu jest m.in. wymagająca poprawy baza edukacyjna zwłaszcza na obszarach wiejskich. W związku z czym w ramach działania 5.1 przewidziano realizację inwestycji celem, których było m.in. wyposażenie szkół w nowoczesne urządzenia umożliwiające kształcenie kadr w pełni dostosowane do potrzeb rynku pracy.

System oświaty na przestrzeni ostatnich lat podlegał reformie. W wyniku jej wdrażania po wprowadzeniu sześciolletniej szkoły podstawowej i trzyletniego gimnazjum zaczęły funkcjonować szkoły ponadgimnazjalne: dwu i trzyletnie zasadnicze szkoły zawodowe, trzyletnie licea ogólnokształcące, trzyletnie licea profilowane i czteroletnie technika. W kolejnym etapie wdrażania reformy systemu oświaty od roku szkolnego 2004/2005 wprowadzono nowe typy szkół działające na podbudowie zasadniczych szkół zawodowych: dwuletnie uzupełniające licea ogólnokształcące i trzyletnie technika uzupełniające. Od roku szkolnego 2013/2014 wygaszane są też technika uzupełniające dla dorosłych. Szkoły te są likwidowane lub przekształcane w licea ogólnokształcące dla dorosłych. Od roku szkolnego 2012/2013 organy prowadzące zasadnicze szkoły zawodowe o okresie nauczania krótszym niż trzy lata przekształciły je w szkoły trzyletnie¹⁴¹.

W ramach zrealizowanych projektów z zakresu edukacji w działaniu 5.1 Infrastruktura edukacyjna w województwie podkarpackim zmodernizowano 70 obiektów edukacyjnych oraz

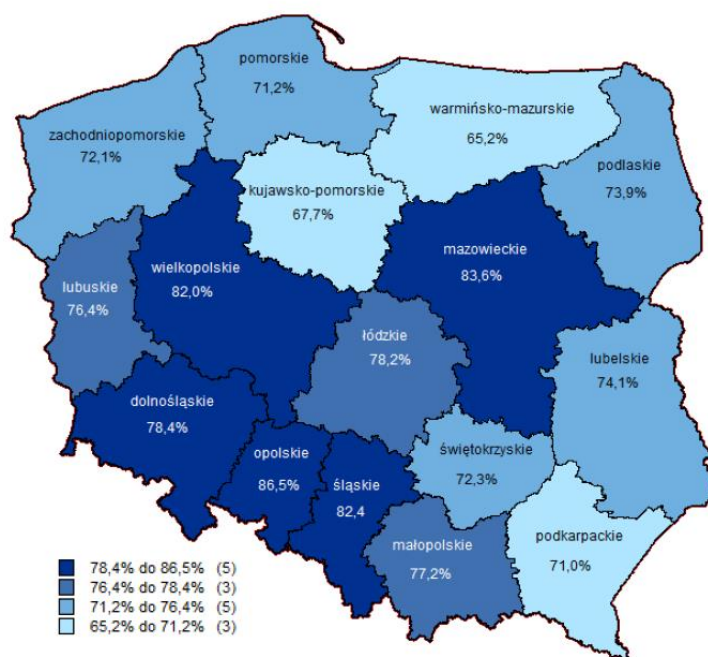
¹⁴¹ *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2015/2016*. Informacje i opracowania statystyczne. Warszawa 2016r.

wsparto 25 placówek prowadzących działalność w zakresie kształcenia ustawicznego, natomiast 72 601 uczniów i studentów skorzystało z wspartej infrastruktury edukacyjnej. Dodatkowo w wyniku wszystkich zrealizowanych projektów powstało 2 742 miejsca w przedszkolach wiejskich.

Trzeba zaznaczyć iż, od 1995 roku, w związku ze spadkiem liczby ludności w wieku 13-21 lat, stopniowo maleje liczba uczniów w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych tendencja ta dotyczy zarówno kraju ale również i regionu. Jednakże w ostatnich latach zaobserwowano wzrost liczby ludności w wieku 6–11 lat, co przekłada się na wzrost liczby uczniów w szkołach podstawowych. W latach 1995–2008 liczba dzieci w poszczególnych rocznikach „przedszkolnych” z roku na rok zmniejszała się, natomiast w 2009 roku rozpoczął się stopniowy wzrost liczby dzieci w wieku 3–5 lat, a w 2010 roku – również sześciolatków.¹⁴²

W województwie podkarpackim od kilku lat widoczny jest wzrost liczby dzieci uczęszczających do placówek wychowania poszkolnego, przy czym podkreślić należy, że większa ich liczba to dzieci uczęszczające do tego rodzaju placówek na wsi.¹⁴³ Potwierdzają to dane statystyczne, a w szczególności wskaźnik dotyczący odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. W roku szkolnym 2011/2012 wynosił on 61,7% (w mieście 84,3% i na wsi 47,15%), a w roku 2014/2015 stanowił wartość 73,6% (z czego 95,2% miasto i 59,5% na wsi)¹⁴⁴.

Mapa 8. Upowszechnienie wychowania przedszkolnego dzieci w wieku 3-4 według województw w roku szkolnym 2015/2016.

Źródło: Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2015/2016. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2016r.

¹⁴² Województwo Podkarpackie w liczbach 2016. Urząd Statystyczny w Rzeszowie 2016r.

¹⁴³ <http://swaid.stat.gov.pl/SitePagesDBW/Edukacja.aspx> - stan na wrzesień 2016r.

¹⁴⁴ Tabela - odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym według województw, podregionów i powiatów. Edukacja – opracowanie GUS 2016r.

Inwestycje realizowane w ramach RPO WP w tym właśnie zakresie doskonale wpisują się w obecną sytuację, gdyż ich realizacja przyczynia się do powstawania nowych miejsc w przedszkolach wiejskich.

Od 2009r. w województwie podkarpackim stopniowo malała liczba uczniów na poszczególnych poziomach kształcenia, co jest wynikiem systematycznego spadku liczby ludności w tym wieku. W roku szkolnym w kraju 2013/2014 we wszystkich typach szkół: podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych kształciło się 295,8 tys. dzieci, młodzieży i dorosłych, co stanowiło 13,9% ludności województwa podkarpackiego. W województwie podkarpackim w roku szkolnym 2013/2014 działało 1 093 szkoły podstawowe, ich uczniowie stanowili 41,3% całej zbiorowości, osób objętych systemem szkolnym podczas gdy w roku 2009/2010 – 39,8%. W związku z obserwowanym od kilku lat niżej demograficznym systematycznie maleje liczba uczniów tych szkół. Jednak nadal w województwo należy do regionów o stosunkowo dużej liczbie placówek, szczególnie gdy pod uwagę weźmie się ogólną liczbę ludności¹⁴⁵.

W roku 2015/2016 na terenie województwa podkarpackiego działało 582 gimnazja, w tym 32 specjalne i 5 dla dorosłych. W ww. roku szkolnym łącznie uczęszczało do gimnazjum 63 031 uczniów i stanowili 21,3% całej zbiorowości uczniów objętych systemem szkolnym¹⁴⁶.

Do szkół ponadgimnazjalnych obecnie zalicza się: specjalne szkoły przysposabiające do pracy, zasadnicze szkoły zawodowe, licea ogólnokształcące, technika, technika uzupełniające, ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz szkoły policealne. W roku szkolnym 2015/2016 w regionie działało 551 szkół ponadgimnazjalnych do których uczęszczało ponad 96 tys. uczniów, a absolwenci tych szkół to ponad 29,7 tys. uczniów¹⁴⁷.

W ostatnich latach szczególnego znaczenia nabierają zasadnicze szkoły zawodowe gdyż kształcą one uczniów zgodnie z aktualnymi potrzebami lokalnego rynku pracy. W województwie podkarpackim zgodnie z danymi GUS w roku szkolnym 2015/2016 działało 91 tego rodzaju szkół. Do zasadniczych szkół zawodowych uczęszczało w województwie ponad 10 tys. uczniów, a w tym samym roku szkolnym edukację ukończyło ponad 2,6 tys. absolwentów¹⁴⁸.

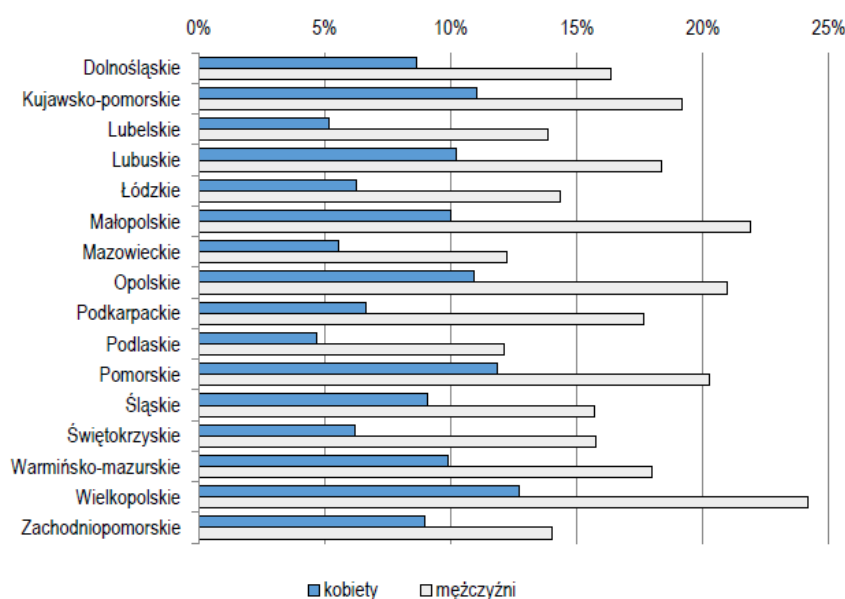
¹⁴⁵ Szkoły i uczniowie wg organów prowadzących i publiczności na podstawie danych systemu informacji oświatowej, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Departament Analiz i Prognoz. spis na 30 września 2015r.

¹⁴⁶ Ibidem.

¹⁴⁷ Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2015/2016. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2016r.

¹⁴⁸ <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/oswiata-i-wychowanie-w-roku-szkolnym-20152016.1,11.html>

Wykres 42. Współczynnik solaryzacji netto w zasadniczych szkołach zawodowych według województw i płci w roku szkolnym 2015/2016.

Źródło: Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2015/2016. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2016r.

Duża dynamika wzrostu liczby szkół wyższych i studentów obserwowana od roku akademickiego 2009/2010 w kraju wyraźnie osłabła w ostatnich latach, co potwierdza również malejąca z roku na rok liczba studentów w tych szkołach. Liczba szkół wyższych w województwie w roku akademickim 2013/2014 w porównaniu z rokiem akademickimi 2011/2012 nie uległa zmianie i tak jak we wcześniejszych latach w województwie funkcjonowało 15 szkół wyższych w tym 1 uniwersytet, 1 wyższa szkoła techniczna, 2 wyższe szkoły ekonomiczne oraz 11 pozostałych szkół wyższych.¹⁴⁹ W roku akademickim 2015/2016 w regionie funkcjonowało 14 szkół wyższych. Podkreślić należy, iż największe jednostki zlokalizowane są w stolicy regionu co powoduje, iż region cechuje się bardzo monocentryczną strukturą szkolnictwa wyższego – trzech na czterech studentów kształci się w Rzeszowie.¹⁵⁰ Rzeszów dysponuje zapleczem edukacyjnym zapewniającym wysoki poziom kształcenia studentów. Scentralizowanie możliwości edukacyjnych i badawczych sprzyja zwiększeniu poziomu kształcenia, daje możliwości interdyscyplinarności kształcenia i interdyscyplinarnej współpracy badawczej.¹⁵¹

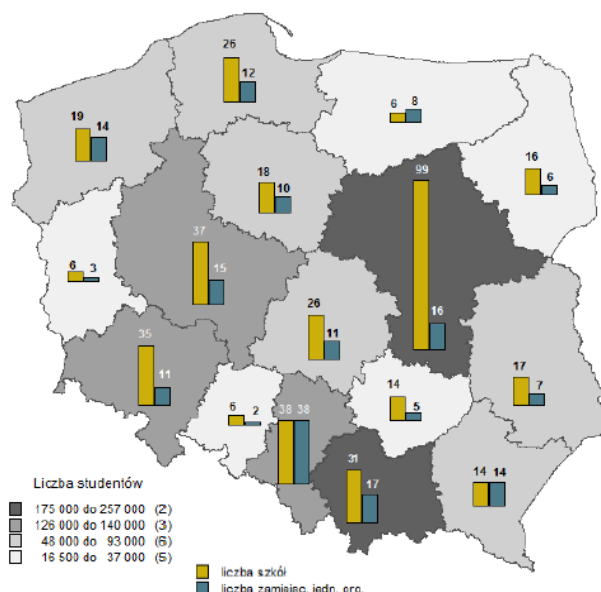
Uwzględniając dane dostępne na stronie internetowej <http://uczelnie.studentnews.pl/> miasto Rzeszów znajduje się na 18 pozycji rankingu miast akademickich w kraju wg liczby uczelni (pierwsza pozycja należy do miasta Warszawa z liczbą 69 uczelni).

¹⁴⁹ Dane GUS oraz *Analiza rozwoju społeczno-gospodarczego województwa podkarpackiego w latach 2009-2013 - Analiza statystyczna*, Rzeszów 2014r.

¹⁵⁰ Raport końcowy z badania pn. *Badanie potencjałów i specjalizacji województwa podkarpackiego*.

¹⁵¹ Raport końcowy z badania pn. *10 lat województwa podkarpackiego w UE – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu*.

Mapa 9. Studenci i szkoły wyższe według województw w roku akademickim 2015/2016.

Źródło: *Szkoły wyższe i ich finanse w 2015r.* Informacje i opracowania statystyczne. GUS Warszawa 2016.

Uwzględniając dane statystyczne, w szkołach wyższych na Podkarpaciu jak i w kraju utrzymuje się trend malejący w liczbie osób studiujących. W województwie podkarpackim w 2015r. ogółem kształciło się 54 086 studentów (w kraju 1 375 426 studentów), w 2014r. - 56 804, a w 2013r. – 59 436 studentów (w Polsce – 1 520 468).

Od 2010r. obserwuje się jednakże w województwie wzrost odsetka absolwentów szkół wyższych na kierunkach matematyczno-statystycznych, informatycznych, dotyczących ochrony środowiska, biologicznych, fizycznych, inżynieryjno-technicznych oraz związanych z architekturą i budownictwem (2010r. – 13,3%, 2012r. – 17,3 i 2013r. – 19%).¹⁵²

Tabela 48. Absolwenci w województwie podkarpackim wg szkół wyższych oraz kierunku studiów w latach 2010-2014.

Wyszczególnienie	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014
Nauki humanistyczne i sztuka	6,3	5,5	5,8	5,4
Nauki społeczne, gospodarka i prawo	44,3	42,8	41,5	36,7
Nauka	6,7	6,0	6,0	6,4
Technika, przemysł i budownictwo	10,1	12,4	13,6	17,4
Zdrowie i opieka społeczna	12,0	11,1	10,2	9,9
Rolnictwo	2,2	1,7	1,2	0,8
Usługi	7,9	8,4	10,2	12,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z opracowania *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2015/2016 Edukacja* – Tabela. Absolwenci szkół wyższych według grup kierunków studiów i województw. GUS 2016r.

¹⁵² Edukacja. Tabela - Absolwenci szkół wyższych według grup kierunków studiów i województw.

Z przedstawionych danych jak również z informacji ujętych w raporcie końcowym badania ewaluacyjnego pn. 10 lat województwa podkarpackiego w UE – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu przeprowadzonego w 2014r. dotyczącego oceny wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu wynika, iż jedną ze zmiennych mocno powiązanych z zatrudnieniem jest poziom wykształcenia, a dyplom szkoły wyższej (w szczególności o kierunku deficytowym na rynku pracy) nadal jest atutem osób poszukujących pracy.¹⁵³

Dodatkowo wyniki zrealizowanego badania ewaluacyjnego pn. *Badanie potencjałów województwa podkarpackiego* potwierdzają, duży i zarazem pozytywny wpływ środków pochodzących z funduszy europejskich w obszar jakim jest edukacja. Dzięki środkom RPO WP 2007-2013 dostęp do szkół i ich wyposażenie uległy znacznej poprawie. Duże znaczenie na rozwój regionu mają projekty dotyczące zakresu współpracy szkół z przedsiębiorcami, szczególnie szkół zawodowych i uczelni wyższych.¹⁵⁴

Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej

Kluczowym znaczeniem z punktu widzenia rozwoju społeczno – gospodarczego województwa było tworzenie warunków umożliwiających wzrost dostępności i jakości deficytowych usług medycznych o charakterze regionalnym oraz lokalnym.

Właściwy system opieki zdrowotnej wymaga odpowiedniej bazy infrastrukturalnej podnoszącej dostępność i poziom specjalistycznych usług medycznych.

W ramach RPO WP 2007-2013 szpitale i zakłady opieki zdrowotnej realizowały projekty, które przyczyniły się do poprawy dostępności i jakości usług medycznych m.in. poprzez zakup aparatury i sprzętu medycznego. Dzięki zrealizowanym projektom w województwie podkarpackim zmodernizowano 28 zakładów opieki zdrowotnej, 363 582 pacjentów skorzystało z efektów realizacji projektów w tym działaniu. Przeprowadzono 480 230 specjalistycznych badań medycznych zakupionym sprzętem.

Zgodnie z danymi banku danych o zdrowiu Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie w 2015r. w województwie funkcjonowało 112 podmiotów wykonujących działalność leczniczą, 40 szpitali ogólnych, które dysponowały 10,3 tys. łóżek stacjonarnych. Dodatkowo w 16 podmiotach udzielane były świadczenia szpitalne tylko o charakterze dziennym, łącznie w opiece dziennej funkcjonowało 326 miejsc. W psychiatrycznej opiece stacjonarnej w 5 podmiotach stacjonarnych działały 2 szpitale i 3 ośrodki leczenia odwykowego z 795 łózkami (w szpitalach 710 łóżek). Natomiast w lecznictwie uzdrowiskowym świadczenia szpitalne były udzielane w 2 jednostkach z łączną liczbą łóżek wynoszącą 802.¹⁵⁵

W województwie podkarpackim w 2015r. w szpitalach ogólnych pracowało m.in. 3 640 lekarzy, 11 786 pielęgniarek, położnych (1 557). Zatem liczba lekarzy, która przypada w regionie na 10 tys. mieszkańców ulega zmianie 2012r. – 19,5 lekarzy, w 2013r. – 20,1 lekarzy, 2015r. - 20,7 lekarzy¹⁵⁶.

¹⁵³ Aktywność ekonomiczna ludności w województwie podkarpackim IV kwartał 2014r. Urząd statystyczny w Rzeszowie IV kwartał 2014r.

¹⁵⁴ Raport końcowy „Badanie potencjałów i specjalizacji województwa podkarpackiego”, Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego – Departament Rozwoju Regionalnego, Rzeszów 2014r.

¹⁵⁵ Wiodące branże województwa podkarpackiego - inteligentne specjalizacje regionalne. Regionalne Obserwatorium Terytorialne. Rzeszów 2016r.

¹⁵⁶ Raport końcowy z badania ewaluacyjnego pn. 10 lat województwa podkarpackiego w UE – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu. Rzeszów wrzesień 2014r.

Przykładem projektu, wpływającym na wzrost usług medycznych w regionie jest inwestycja pn. *Nowoczesny Blok Operacyjny na miarę XXI wieku – zakup wyposażenia dla Wojewódzkiego Szpitala Podkarpackiego im. Jana Pawła II w Krośnie*. Celem projektu była poprawa poziomu opieki zdrowotnej ludności z obszaru Podkarpacia. W wyniku inwestycji doposażono blok operacyjny w nowoczesny sprzęt medyczny, który odpowiada pod względem fachowym i sanitarnym wymogom rozporządzenia Ministra Zdrowia. Realizacja projektu dokonała jakościowej zmiany podczas zabiegów operacyjnych prowadzonych w szpitalu, poprawiła zabezpieczenie sanitarne placówki, ograniczyła w znacznym stopniu ryzyko zakażeń wśród pacjentów bloku operacyjnego, intensywnej terapii, gabinetów zabiegowych. Również i bezpieczeństwo personelu uległo znacznej poprawie.

W 2014r. przeprowadzono badanie ewaluacyjne pt. *10 lat województwa podkarpackiego w UE – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu* w ramach, którego poruszono zagadnienia dotyczące obszaru zdrowia i opieki zdrowotnej. Wyniki, którego potwierdzają poprawę jakości opieki zdrowotnej dzięki zaangażowaniu środków RPO WP 2007-2013¹⁵⁷.

Zaznaczyć należy, iż realizowane w ramach działania projekty zdrowotne wpisują się w cele *Strategii rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2020*, jako szczególnie ważny element działań strategicznych wpisano tam wzrost poziomu jakości usług medycznych i ich dostępności dla pacjentów. Podkreślono także konieczność wsparcia procesu modernizacji bazy leczniczej.

W ramach działania 5.2 *Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej* udzielane jest również wsparcie w zakresie pomocy społecznej.

Adresatami pomocy społecznej w województwie podkarpackim są przede wszystkim rodziny i osoby nie posiadające wystarczających środków finansowych na zaspokojenie swoich elementarnych potrzeb. Ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie realizując ustawę o pomocy społecznej podejmując działania zmierzające do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

W ramach RPO WP 2007-2013 zrealizowanych 38 projektów (w tym 18 obejmowało obszar wiejski) dotyczących pomocy społecznej w województwie podkarpackim zmodernizowano 28 zakładów opieki zdrowotnej, 19 zakładów opieki społecznej, natomiast 29 540 osób skorzystało z efektów realizacji projektów w tym działaniu.

W województwie podkarpackim w 2014r. działało 78 placówek stacjonarnej opieki społecznej. Jak wynika z dostępnych danych z roku na roku zwiększa się liczba osób wymagających wsparcia tych podmiotów. Spowodowane jest to starzeniem się społeczeństwa. Jednocześnie z informacji przedstawionych w opracowaniu *Ocena zasobów pomocy społecznej w województwie podkarpackim 2015 rok*, wynika że począwszy od 2011 roku stale wzrasta liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia w 2015r. ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie udzieliły pomocy i wsparcia dla 192 769 osób (w 2014r. – 186 563 osób). Najważniejszą przyczyną korzystania ze świadczeń pomocy społecznej było ubóstwo (42 157 rodzin). Pozostałe dysfunkcje występujące w rodzinach, którym przyznano pomoc w 2015 roku: bezrobocie (39

¹⁵⁷ Raport końcowy z badania ewaluacyjnego pn. 10 lat województwa podkarpackiego w UE – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu. Rzeszów wrzesień 2014r.

422 rodzin), niepełnosprawność (27 644 rodzin) oraz długotrwała lub ciężka choroba (26 031 rodzin)¹⁵⁸.

Województwo podkarpackie na przestrzeni minionych lat charakteryzuje się wysoką liczbą osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności – województwo plasuje się znacznie powyżej średniej dla kraju. W 2014r. z takiej pomocy skorzystało 596,9 tys. osób, z pomocy finansowej skorzystało ponad 420,1 tys. osób, zaś pomoc niepieniężną otrzymało 318,5 tys. osób¹⁵⁹.

Należy podkreślić, iż efekty projektów przyczyniają się do poprawy zdrowia i warunków socjalnych mieszkańców regionu m.in. poprzez zwiększenie dostępności do metod szybkiego i nowoczesnego rozpoznawania chorób oraz skutecznego leczenia. Jednocześnie w ramach realizowanych projektów budynki przychodni czy pomocy społecznej zostały dostosowane do obowiązujących standardów i przepisów prawa określających wymagania jakim powinny odpowiadać pomieszczenia oraz urządzenia zakładu opieki zdrowotnej, w tym dostosowanie placówek do potrzeb osób niepełnosprawnych m.in. poprzez instalację wind czy budowę podjazdów.

Inwestycje w ww. zakresie przyczyniają się do bardziej efektywnego wsparcia osób i rodzin w przewyżnianiu trudnej sytuacji życiowej, doprowadzenie do ich życiowego usamodzielnienia i umożliwienia im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka – co jest celem pomocy społecznej. Poprzez ilościowy i jakościowy rozwój struktur pomocy społecznej możliwe jest lepsze realizowanie założonych celów, a przez to redukcja problemów społecznych.

Sport i rekreacja

Jakość i dostępność infrastruktury związanej z wypoczynkiem i rekreacją w coraz większym stopniu decyduje o wyborze miejsca pracy i zamieszkania, w szczególności wśród ludzi młodych i wykwalifikowanych. Jest również czynnikiem, który zyskuje na znaczeniu w pozyskiwaniu nowych strategicznych inwestorów. Dlatego też inwestycje podejmowane w ramach RPO WP 2007-2013 skierowane były na rozwój tej infrastruktury.

W ramach zrealizowanych projektów w działaniu 5.3 *Infrastruktura sportowa i rekreacyjna* w województwie podkarpackim wybudowano 40 obiektów sportowych lub rekreacyjnych, 18 obiektów zostało wyposażonych w odpowiednią infrastrukturę. Dodatkowo 7 tego rodzaju obiektów odbudowano/wyremontowano gdyż zostały one zniszczone przez powódź, która miała miejsce na terenie województwa podkarpackiego w 2010r. Jednocześnie do końca 2016r. z efektów zrealizowanych projektów czyli powstałej infrastruktury sportowej/rekreacyjnej skorzystało 3 331 979 osób.

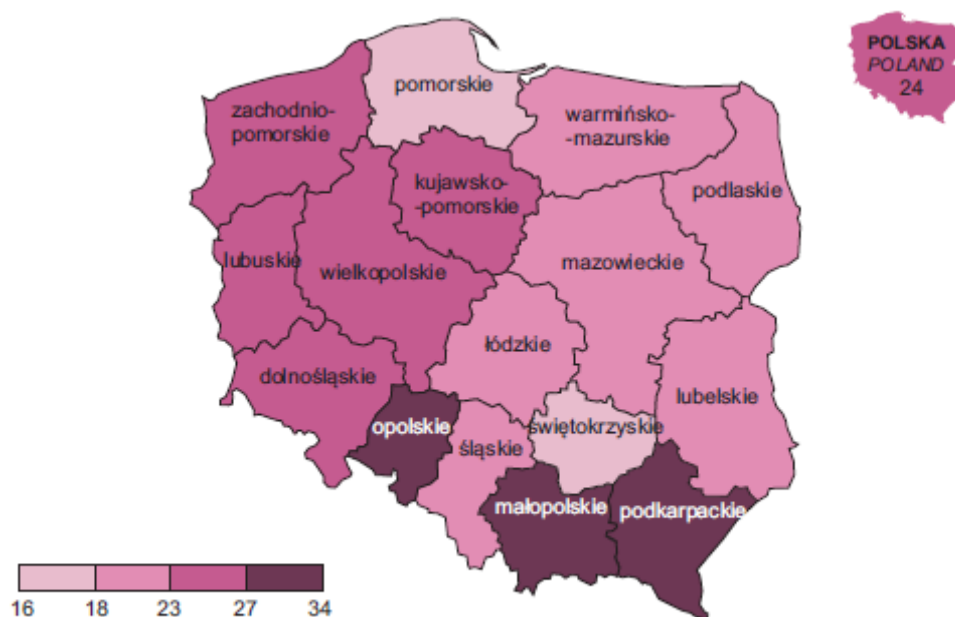
Uwzględniając informacje GUS wg stanu na koniec 2015r. w województwie podkarpackim działało 1 301 kluby sportowe z liczbą 71 685 członków. Na 1000 mieszkańców Polski w 2014r. przypadało 24 ćwiczących. W porównaniu z 2012 r. wskaźnik utrzymał się na tym samym poziomie i podobnie jak w poprzednich latach był najwyższy w województwie podkarpackim i wyniósł 34. Jednocześnie województwo podkarpackie w 2014r. znajdowało

¹⁵⁸ Ocena zasobów pomocy społecznej w województwie podkarpackim 2015 rok. Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie. Rzeszów 2016.

¹⁵⁹ Regiony Polski. Główny Urząd Statystyczny. Warszawa 2016r.

się na 1 miejscu wśród województw Polski w zakresie ćwiczącej młodzieży do lat 18 na 1000 osób. Wskaźnik dla Polski to 87 osób, w województwie podkarpackim było to 116 osób¹⁶⁰.

Mapa 10. Ćwiczący w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców ludności wg województw w 2014r.

Źródło: Kultura fizyczna w Polsce w latach 2013 i 2014. Główny Urząd Statystyczny w Rzeszowie. Warszawa-Rzeszów 2015.

W 2014r. w Polsce sportowcy mieli do dyspozycji 2 386 stadionów (o 6,6 pp. więcej niż w 2010r.), spośród których 57,3% to stadiony piłkarskie, 39,4% stadiony wielofunkcyjne, 2,2% lekkoatletyczne a 1,1% żużlowe i do rugby. Najwięcej stadionów funkcjonowało w południowych województwach Polski – podkarpackim (14,8% z ogólnej liczby stadionów w kraju, w regionie funkcjonowało 582 stadionów), małopolskim (10,3%, 245), śląskim (8,6% - 205) i dolnośląskim (7,2%) oraz w województwach wielkopolskim (9,5%) i mazowieckim (7,7%), najmniej natomiast w podlaskim, świętokrzyskim i lubuskim (odpowiednio: 2%, 2,9%, 3,2%). Wśród stadionów dominowały te, które posiadały widownię do 3 000 miejsc siedzących (91,4%)¹⁶¹.

Należy podkreślić, iż województwo podkarpackie dysponuje jednym dużym stadionem, który znajduje się na terenie miasta Rzeszów, był on inwestycją realizowaną ze środków RPO WP na lata 2007-2013 pn. *Poprawa infrastruktury sportowej poprzez przebudowę stadionu miejskiego w Rzeszowie*, a beneficjentem projektu była Gmina Miasto Rzeszów. To jeden z wielu przykładów projektów realizujących cel tej osi jakim jest *zwiększenie dostępności mieszkańców do obiektów sportowych i rekreacyjnych*. W ramach zrealizowanej inwestycji powstała nowa trybuna stadionu dzięki czemu zwiększona została liczba miejsc siedzących z

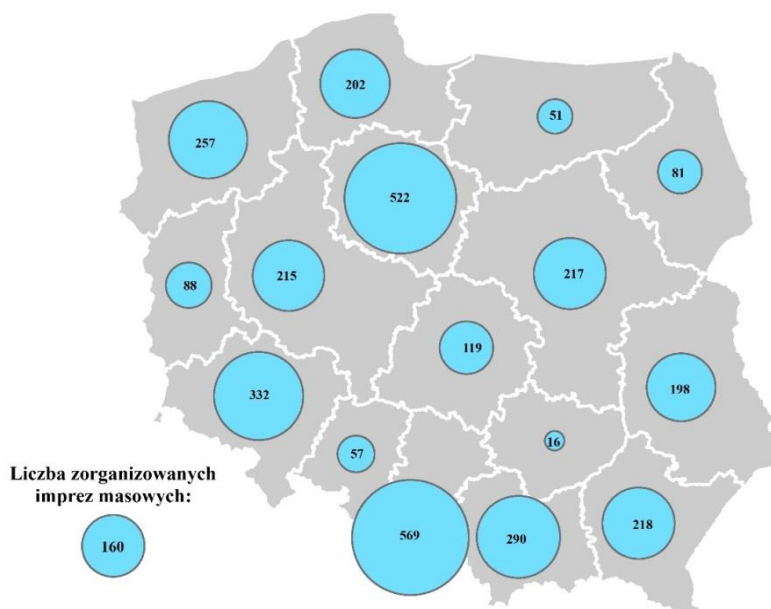
¹⁶⁰Kultura fizyczna w Polsce w latach 2013 i 2014. Główny Urząd Statystyczny w Rzeszowie. Warszawa-Rzeszów 2015.

¹⁶¹Kultura fizyczna w Polsce w latach 2013 i 2014. Główny Urząd Statystyczny w Rzeszowie. Warszawa-Rzeszów 2015.

9 500 do 11 547. Dodatkowo trybuna stadionu została wyposażona w niezbędne instalacje wewnętrzne, a także elementy świetlne. Pod trybunami wybudowano zaplecze sportowe składające się z zespołu pomieszczeń niezbędnych do kompleksowego rozwiązania zaplecza piłkarskiego dla stadionu miejskiego. Powierzchnia zabudowy, która powstała w wyniku realizacji inwestycji to 5 199,00 m². Realizacja projektu przyczyniła się do zwiększenia liczby osób korzystających ze stadionu, poprawy bezpieczeństwa imprez sportowych, a także wizerunku miasta.¹⁶²

Podkreślić należy, iż niemalże wszystkie większe obiekty sportowe (stadiony otwarte, hale sportowe itp.) są obiektami, które też służą organizacji masowych imprez sportowych. Ich organizacja wpływała na rozwój turystyki sportowej, co z kolei prowadzi do zwiększenia zatrudnienia w sektorach związanych z szeroko rozumianym sportem i rekreacją oraz może pełnić rolę stymulatora do rozbudowy infrastruktury lokalnej (np. Asseco Resovia - Hala Podpromie). W województwie podkarpackim w 2015r. zorganizowanych zostało łącznie 218 imprez sportowych. Dodać należy, iż średnia liczba zorganizowanych imprez sportowych w ciągu minionego roku wyniosła 215 na województwo i była niewiele wyższa niż w 2014 roku (202 imprezy) i 2013 roku (198).¹⁶³

Mapa 11. Liczba zorganizowanych sportowych imprez masowych według województw.

Źródło: Sportowe imprezy masowe w 2015 roku - GUS. Warszawa 2016r.

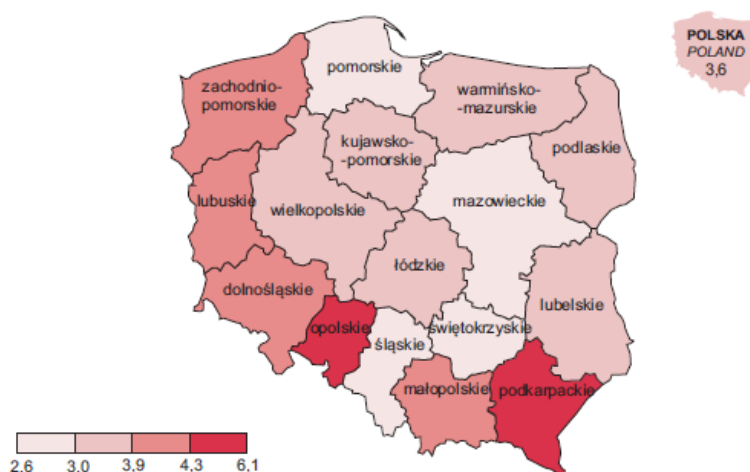
Ponadto w Rzeszowie oprócz stadionu miejskiego znajduje się 155 obiektów rekreacyjno-sportowych. Dzięki tej infrastrukturze możliwe jest funkcjonowanie dużej liczby profesjonalnych klubów sportowych z szerokiej gamy dyscyplin sportowych. Pokażna ilość klubów jest z kolei czynnikiem w naturalny sposób wpływającym na zdolność Rzeszowa do

¹⁶² Obiekty sportowe, rekreacyjne i sceny na terenie gminy miasto Rzeszów - raport z inwentaryzacji. Agencja badawczo – marketingowa Fast Solutions grupa w&w. Rzeszów 2014..

¹⁶³ Sportowe imprezy masowe w 2015 roku - GUS. Warszawa 2016r.

podejmowania organizacji imprez sportowych o zasięgu krajowym, jak również międzynarodowym.

Mapa 11. Kluby sportowe na 10 tys. mieszkańców wg województw w 2014r.

Źródło: Kultura fizyczna w Polsce w latach 2013 i 2014. Główny Urząd Statystyczny, Główny Urząd Statystyczny w Rzeszowie. Warszawa-Rzeszów 2015.

Również wyniki analizy przeprowadzonej na potrzeby ewaluacji pn. *10 lat województwa podkarpackiego w UE – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu* potwierdzają, iż województwo podkarpackie wyróżnia się pod względem dostępności klubów i sekcji sportowych, których liczba w okresie od 2004 do 2012r. wzrosła aż o 40% punktu procentowego, a na jeden obiekt przypada 565 mieszkańców, co daje najlepszy wynik w kraju. Na taki wzrost dostępności infrastruktury publicznej z pewnością mają projekty realizowane ze środków unijnych, co potwierdzają wyniki ankiety telefonicznej, którą przeprowadzono z mieszkańcami województwa na potrzeby badania ewaluacyjnego. Spośród 85% osób, które odpowiedziały, że dostrzegają pozytywne zmiany w regionie spowodowane programami unijnymi, aż 36% wskazało, że zmiany dotyczą właśnie infrastruktury publicznej.¹⁶⁴

W wyniku realizacji projektów w ramach RPO WP, w tym również realizacji znacznej części interwencji na obszarach wiejskich, na których występują widoczne opóźnienia w zakresie rozwoju infrastruktury publicznej, nastąpiła zauważalna poprawa w jej dostępności.

Zaznaczyć należy, iż okresie programowania 2014-2020 bardzo ważnym obszarem wsparcia nadal pozostanie edukacja, integracja społeczna, inwestycje tego rodzaju wspierane będą w ramach osi priorytetowych VIII *Integracja społeczna* i IX *Jakość edukacji i kompetencji w regionie*. W ramach ww. osi przewiduje się udzielenie wsparcia dla osób znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji społecznej i zawodowej czyli realizację inwestycji mających na celu i przyczyniających się do wzrostu aktywności społecznej i zawodowej oraz samodzielności tych osób. Jednocześnie środki przeznaczone zostaną na inwestycje

¹⁶⁴ Raport końcowy z badania pn. *10 lat województwa podkarpackiego w UE – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu*.

zmierzające do poprawy jakości edukacji i kompetencji w regionie tj.: upowszechnienie edukacji przedszkolnej, poprawę jakości kształcenia w szkołach i placówkach oświatowych, lepsze dostosowanie oraz zwiększenie powiązań między systemem edukacji a regionalnym rynkiem pracy, a także upowszechnienie kształcenia ustawicznego. Ponadto podejmowane będą działania ukierunkowane m.in. na poprawę dostępności i jakości regionalnej infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej, ale również na podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w szczególności w zakresie wzrostu kompetencji kluczowych nauk tj. matematyczno-przyrodniczych, języków obcych. Jednocześnie zakres interwencji obejmował będzie działania na rzecz zwiększenia dostępności do wysokiej jakości usług publicznych w obszarze ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Dodatkowo w ramach VII osi priorytetowej *Regionalny rynek pracy* przewidziano realizację zadań dotyczących tworzenia i funkcjonowania instytucji opieki nad dziećmi tj. żłobki, kluby dziecięce oraz programy profilaktyczne m.in. w zakresie chorób układu krążenia czy onkologicznych.

Powyższy stopień osiągnięcia wskaźników celu ww. osi priorytetowej potwierdza realizację celu głównego RPO WP, a także celu Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020: *Podniesienie krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki regionu poprzez wzrost jej innowacyjności, a tym samym efektywności, która stworzy warunki do zwiększenia zatrudnienia oraz wzrostu dochodów i poziomu życia ludności.*

Miara sukcesu osi priorytetowej V

Do najważniejszych osiągnięć osi priorytetowej V należały m. in. działania:

a) w zakresie edukacji i oświaty:

- wybudowano/zmodernizowano/przebudowano 70 obiektów edukacyjnych,
- wsparto 25 placówek prowadzących działalność w zakresie kształcenia ustawicznego,
- doposażono 10 szkół wyższych w aparaturę naukowo-badawczą na potrzeby dydaktyki,
- doposażono 30 obiektów infrastruktury placówek tworzących system oświaty innych niż szkoły,
- zmodernizowano 21 obiektów infrastruktury przedszkoli,
- wybudowano 3 obiekty infrastruktury przedszkolnej,
- 43 698 uczniów i 28 903 studentów skorzystało z efektów zrealizowanych projektów w zakresie edukacji,
- powstało 2 742 miejsc w wybudowanych lub zmodernizowanych przedszkolach wiejskich,

b) w zakresie opieki zdrowotnej:

- zmodernizowano 28 zakładów opieki zdrowotnej,
- przebudowano i doposażono 33 instytucje ochrony zdrowia,
- zakupiono 3 436 szt. sprzętu medycznego i aparatury medycznej oraz wyposażenia medycznego,
- przeprowadzono 480 230 specjalistycznych badań medycznych, które wykonano zakupionym sprzętem,
- 363 582 pacjentów skorzystało z efektów zrealizowanych projektów w zakresie ochrony zdrowia,

c) w zakresie pomocy społecznej:

- zmodernizowano 19 obiektów pomocy społecznej,
- przebudowano 38 obiektów infrastruktury w zakresie pomocy społecznej,
- doposażono 43 obiekty infrastruktury w zakresie pomocy społecznej,

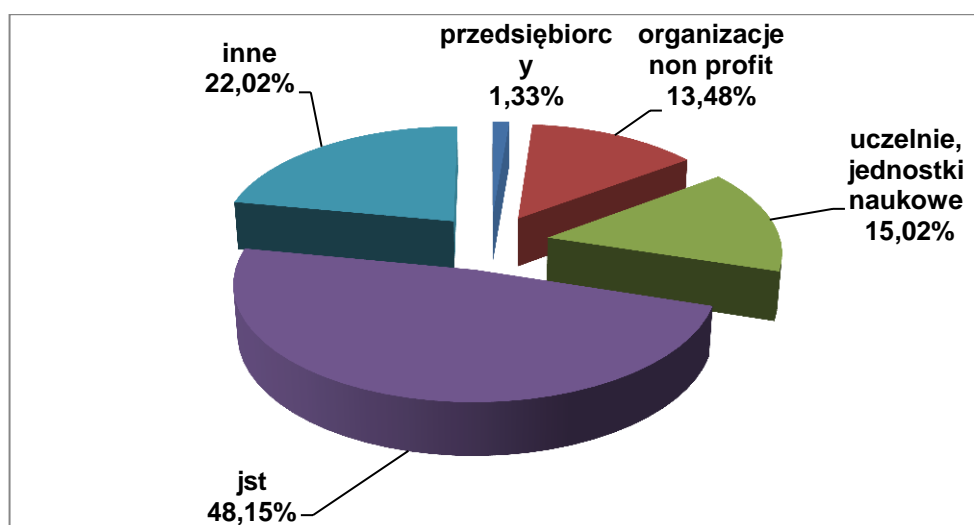
- 18 300 osób skorzystało z efektów zrealizowanych projektów w zakresie pomocy społecznej,
- d) w zakresie sportu i rekreacji:
 - wbudowano 40 obiektów sportowych lub rekreacyjnych,
 - wyposażono 18 obiektów sportowych lub rekreacyjnych,
 - odbudowano/wyremontowano 7 obiektów sportowych lub rekreacyjnych zniszczonych przez powódź,
 - 3 331 979 osób skorzystało z realizowanych projektów w zakresie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

Potwierdzeniem realizacji założeń RPO WP 2007-2013 są dane w zakresie wskaźników społeczno-gospodarczych województwa podkarpackiego (Załącznik nr 5). W okresie 2005-2015 nastąpił:

- o 45% wzrost liczby placówek przedszkolnych, tym samym o 48% wzrosła liczba miejsc w tych placówkach,
- o 54% wzrost liczby przychodni,
- o 68% wzrost liczby placówek wsparcia dziennego-opiekuńczego,
- o 20% wzrost liczby domów i zakładów pomocy społecznej,
- o 59% wzrost udzielonych świadczeń pomocy społecznej.

Od początku realizacji Programu w ramach V osi priorytetowej dominującą grupę beneficjentów stanowiły jednostki samorządu terytorialnego, które zrealizowały 171 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 58 994 499,54 EUR (261 339 733,51 PLN), uczelnie, jednostki naukowe zrealizowały 15 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 18 395 543,82 EUR (81 490 419,59 PLN), organizacje non profit zrealizowały 17 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 16 516 060,52 EUR (73 164 496,51 PLN), przedsiębiorcy zrealizowali 3 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 1 633 152,64 EUR (7 234 702,90 PLN), inni beneficjenci (publiczne zakłady opieki zdrowotnej) zrealizowali 31 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 26 970 878,93 EUR (119 478 296,57 PLN).

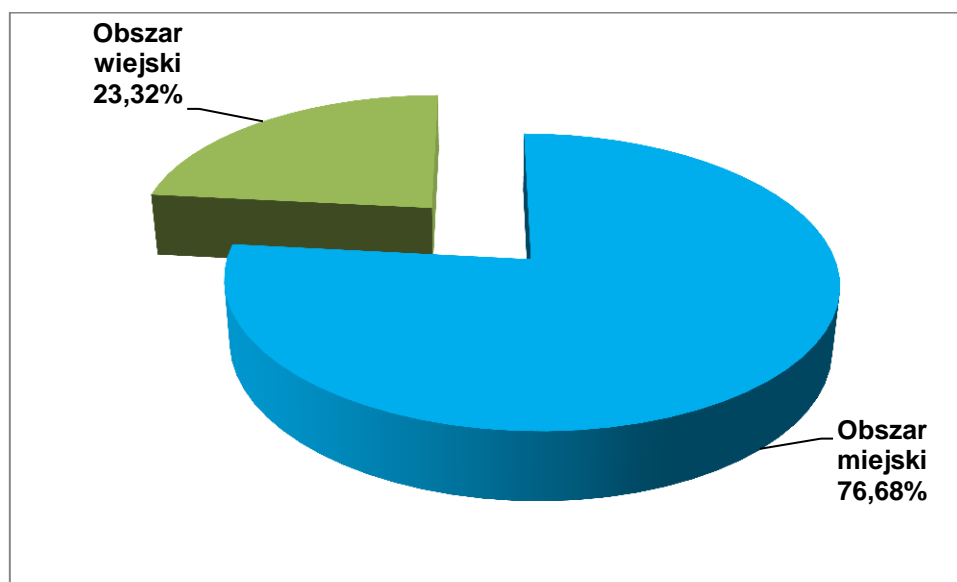
Wykres 43. Udział poszczególnych grup beneficjentów wg wartości podpisanych umów w ramach V osi priorytetowej na dzień 31 grudnia 2016r. (%).

Źródło: KSI SIMIK (07-13).

Od początku realizacji Programu w ramach V osi priorytetowej zrealizowano 130 projektów na obszarach miejskich na łączną wartość dofinansowania z EFRR 93 938 779,11 EUR (416 139 397,60 PLN), natomiast na obszarach wiejskich zrealizowano 107 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 28 571 356,35 EUR (126 568 251,48 PLN). Z ww. informacji wynika, iż na obecnym etapie realizacji Programu na obszarze miejskim realizowanych jest więcej projektów o wyższej wartości dofinansowania niż na obszarze wiejskim.

Wykres 44. Rozkład dofinansowania projektów w podpisanych umowach w ramach V osi priorytetowej RPO WP– podział wg obszarów realizacji projektów (%).

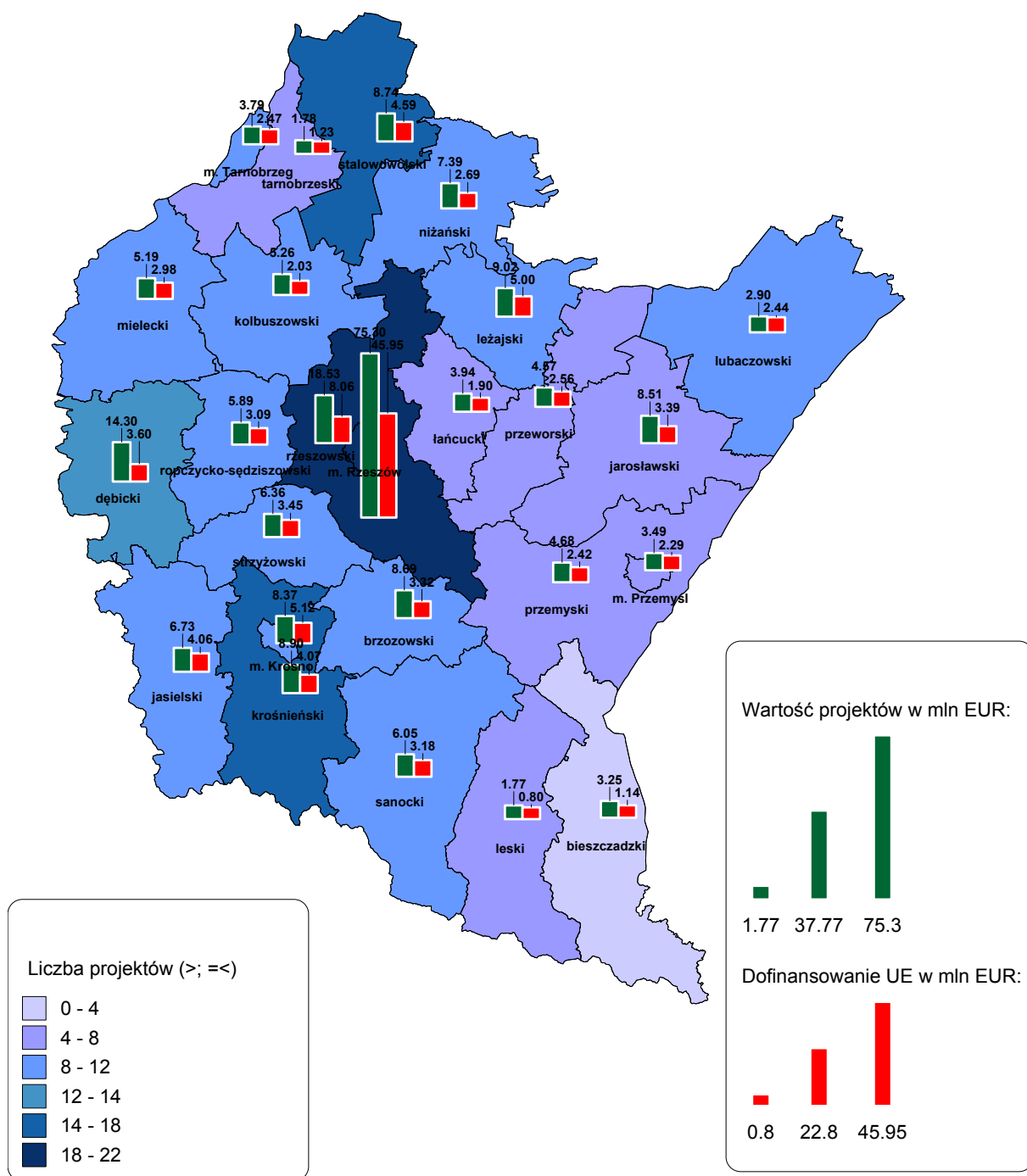

Źródło: KSI (SIMIK 07-13).

Od początku realizacji Programu w ramach V osi priorytetowej na obszarze defaworyzowanym zrealizowano 59 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 18 294 969,5 EUR (81 044 885,37 PLN), w tym powiat:

- bieszczadzki 3 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 1 143 483,97 EUR (5 065 519,63 PLN),
- brzozowski 9 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 3 318 873,38 EUR (14 702 277,19 PLN),
- kolbuszowski 9 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 2 028 535,89 EUR (8 986 211,13 PLN),
- leski 5 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 803 884,18 EUR (3 561 126,52 PLN),
- lubaczowski 8 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 2 443 790,88 EUR (10 825 749,23 PLN),
- niżański 9 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 2 685 743,8 EUR (11 897 576,44 PLN),
- przemyski 6 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 2 417 595,42 EUR (10 709 705,97 PLN),
- strzyżowski 10 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 3 453 061,98 EUR (15 296 719,26 PLN).

Mapa 12. Projekty w ramach V osi priorytetowej *Infrastruktura publiczna* wg miejsca realizacji – na podstawie podpisanych umów na dzień 31 grudnia 2016r.

W ramach przedmiotowej osi dofinansowanie uzyskały 2 projekty o charakterze regionalnym realizowane na terenie wielu powiatów o wartości ogółem 5,09 mln EUR (22,57 mln PLN), w tym dofinansowanie z EFRR 1,06 mln EUR (4,71 mln PLN).

Informacje na temat projektów realizowanych w innych programach operacyjnych w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 w województwie podkarpackim zamieszczono w załączniku nr 17.

Projekty kluczowe

Pierwszy wykaz (Indykatywny Plan Inwestycyjny RPO WP) przyjęto uchwałą ZWP z dnia 10 stycznia 2007 r. w zakresie osi priorytetowej V składał się z 3 projektów na łączną wartość dofinansowania 34,055 mln euro (150,86 mln PLN), co stanowiło 26% alokacji osi priorytetowej V.

W okresie realizacji Programu IZ RPO WP 2007-2013 przeprowadziła cztery nabory projektów do *Indykatywnego wykazu indywidualnych projektów kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013* w osi priorytetowej V, które ogłoszono:

- od 16 lipca do 5 sierpnia 2010r. W ramach naboru do działania 5.1 *Infrastruktura edukacyjna* schemat A *Szkoły wyższe* wpłynęło 9 projektów. ZWP do realizacji wybrał 9 projektów.
- od 30 sierpnia do 1 września 2010r. oraz od 17 listopada do 1 grudnia 2010r. Nabory dotyczyły projektów polegających na odbudowie różnego rodzaju infrastruktury publicznej, zniszczonej w wyniku powodzi, która miała miejsce w maju i czerwcu 2010r. na terenie gmin: Jasło, Tarnobrzeg, Gorzyce i Ropczyce. W ramach ww. naborów wpłynęło 18 projektów. ZWP do realizacji wybrał 5 projektów realizowanych w ramach działania 5.3.
- od 21 września do 12 października 2012r. W ramach naboru do działania 5.1 *Infrastruktura edukacyjna* schemat A *Szkoły wyższe* wpłynęło 4 projekty. ZWP do realizacji wybrał 1 projekt.
- W ramach naboru do działania 5.2 wpłynęło 8 projektów, ZWP do realizacji wybrał 1 projekt.

Dodatkowo ZWP ogłosił również nabór projektów rezerwowych do Wykazu w okresie od dnia od 29 sierpnia do 20 września 2013r. W ramach naboru złożono 8 wniosków, 7 projektów zostało wpisanych na listę rezerwową Wykazu projektów kluczowych.

W wyniku uwolnienia się dodatkowych środków oraz potrzeby osiągnięcia postępu rzeczowego w zakresie osi priorytetowej V w 2014 i 2015r. ZWP podjął decyzję o dopisaniu 3 projektów do Wykazu.

Zgodnie z *Indykatywnym wykazem indywidualnych projektów kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 na dzień 31 grudnia 2016r.* w ramach osi priorytetowej V zrealizowano 18 projektów kluczowych, w tym:

- 8 projektów kluczowych ramach działania 5.1 *Infrastruktura edukacyjna* schemat A *Szkoły wyższe*
- 4 projekty kluczowe w ramach działania 5.2 *Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej*, schemat A – *Infrastruktura ochrony zdrowia*
- 6 projektów kluczowych w ramach działania 5.3 *Infrastruktura sportowa i rekreacyjna*

Łączna wartość z EFRR zrealizowanych 18 projektów kluczowych wyniosła 42 474 187,59 EUR (188 156 403,59 PLN).

Tabela 49. Projekty kluczowe w ramach osi priorytetowej V.

Lp.	Działanie	Nazwa beneficjenta	Tytuł projektu	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (PLN)	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (EUR)
1	5.1	Instytut Teologiczno - Pastoralny im. św. Józefa Sebastiana Pelczara w Rzeszowie	Budowa Instytutu Teologiczno – Pastoralnego im. św. Józefa Sebastiana Pelczara w Rzeszowie	47 344 006,52	10 687 375,90
2	5.1	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Krośnie	Rozwój bazy laboratoryjnej dla kierunków inżynierskich w ramach Kampusu Technicznego PWSZ w Krośnie	4 169 575,17	941 234,60
3	5.1	Wyższa Szkoła Inżynieryjno-Ekonomiczna w Rzeszowie	Budowa nowoczesnego laboratorium geoinformatycznego	494 462,08	111 619,24
4	5.1	Wyższa Szkoła Prawa i Administracji w Przemysłu	Rozbudowa "Collegium Securitatis" podstawą lepszego kształcenia	7 162 001,06	1 616 741,02
5	5.1	Uniwersytet Rzeszowski	Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Komputerowego	9 058 942,25	2 044 954,12
6	5.1	Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno – Ekonomiczna im. ks. Bronisława Markiewicza w Jarosławiu	Poprawa warunków studiowania na kierunkach technicznych o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy poprzez budowę i modernizację budynków Instytutu Inżynierii Technicznej PWSTE w Jarosławiu	4 495 479,73	1 014 803,88
7	5.1	Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza	Budowa i modernizacja bazy dydaktycznej Wydziału Budownictwa i Inżynierii Środowiskowej Politechniki Rzeszowskiej	6 282 516,62	1 418 207,32
8	5.1	Uniwersytet Rzeszowski	Zakład Nauk o Człowieku	19 489 263,17	4 399 481,52
9	5.2	Szpital Wojewódzki Nr 2 im. Św. Jadwigi Królowej w Rzeszowie	Rozbudowa i modernizacja Szpitala Wojewódzkiego Nr 2 w Rzeszowie	38 883 960,34	8 777 615,82
10	5.2	Szpital Wojewódzki nr 2 im. Św. Jadwigi Królowej w Rzeszowie	Nadbudowa bloku dziecięcego H1 na potrzeby Oddziału Onkohematologii Dzieci	12 425 331,84	2 804 878,63
11	5.2	Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Leżajsku	Poprawa bezpieczeństwa zdrowia publicznego i ograniczanie nierówności w zdrowiu poprzez przebudowę i wyposażenie SP ZOZ w Leżajsku	3 787 198,37	854 917,35
12	5.2	Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Sanoku	Zwiększenie dostępności do diagnostyki nowotworowej w Powiecie Sanockim poprzez zakup aparatu USG dla Szpitala Specjalistycznego w Sanoku	310 373,83	70 063,39
13	5.3	Gmina Tarnobrzeg	Odbudowa obiektów infrastruktury sportowej zalanych w wyniku powodzi w 2010 roku na terenie miasta Tarnobrzeg	567 395,89	128 083,23

Lp.	Działanie	Nazwa beneficjenta	Tytuł projektu	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (PLN)	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (EUR)
14	5.3	Gmina Miasto Rzeszów	Poprawa infrastruktury sportowej poprzez przebudowę stadionu miejskiego w Rzeszowie	27 079 925,85	6 112 988,07
15	5.3	Gmina Gorzyce	Remont boisk sportowych w miejscowościach: Furmany i Trześń zniszczonych w wyniku powodzi w 2010 r	188 156 403,59	42 474 187,59
16	5.3	Gmina Gorzyce	Remont boisk sportowych w miejscowościach: Furmany i Trześń zniszczonych w wyniku powodzi w 2010 r	494 917,54	111 722,06
17	5.3	Miasto Jasło	Odbudowa obiektów Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji	2 762 862,76	623 685,13
18	5.3	Gmina Ropczyce	Odbudowa kompleksu sportowo – rekreacyjnego w Małej	142 337,91	32 131,18
			Razem	373 106 954,52	84 224 690,07

Celem projektów kluczowych w zakresie działania 5.1 schemat A była m. in.: budowa nowoczesnej bazy edukacyjnej wraz z infrastrukturą towarzyszącą, służącej prowadzeniu wielofunkcyjnej działalności, opartej o zasadę otwartości dla szerokiego użytkowania przez ogół społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem grup społecznych zagrożonych marginalizacją bądź znajdujących się w nieuprzywilejowanej pozycji (takich jak absolwenci, osoby niepełnosprawne, osoby powyżej 50 roku życia, osoby z terenów wiejskich m.in.). Realizacja tych projektów przyczyniła się do rozwoju procesu kształcenia ustawicznego, nastawionego na rozwój osobowości, stymulowanie innowacyjności i kreatywności człowieka.

Celem projektów kluczowych w zakresie działania 5.2 schemat A była poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego ludności województwa podkarpackiego. Realizacja ww. inwestycji przyczyniła się do polepszenia jakości i wprowadzenia nowych usług medycznych związanych z kompleksową rehabilitacją medyczną oraz opieką psychiatryczną dzieci i młodzieży regionu Podkarpacia poprzez :

- świadczenie wysokiej jakości usług przez wyspecjalizowaną kadrę medyczną,
- zmniejszenia dysproporcji w zdrowiu i dostępie do świadczeń zdrowotnych w zakresie rehabilitacji, które występują w regionie Podkarpacia,
- poprawy kwalifikacji kadry medycznej.

Celem projektów kluczowych nie dotyczących powodzi w zakresie działania 5.3 było zwiększenie jakości i dostępności nowoczesnej bazy sportowej dla mieszkańców województwa podkarpackiego; powstanie nowoczesnej bazy sportowo-rekreacyjnej oraz zwiększenie atrakcyjności turystycznej i poprawa wizerunku regionu.

Poniżej zostały przedstawione projekty kluczowe w zakresie niwelowania skutków powodzi:

- pn. „Odbudowa obiektów Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji” zrealizowany Miasto Jasło. Celem projektu była odbudowa infrastruktury zniszczonej w wyniku powodzi, która miała miejsce w 2010 r. W ramach zakresu rzeczowego wykonano roboty budowlane

dotyczące niecki głównej basenu, przelewów i obrzeży basenu, technologii uzdatniania wody, ciągów pieszych, remontu boisk, elementów stałych, dwóch brodzików, podstawowego remontu budynku wejściowego. W ramach projektu wyposażono 1 obiekt sportowy lub rekreacyjny, zakupiono 24 szt. sprzętu/wyposażenia, przystosowano 1 obiekt dla potrzeb osób niepełnosprawnych, wykonano 2 554,42 m² powierzchni obiektów przystosowanych na cele sportowe i rekreacyjne.

- pn. „Odbudowa kompleksu sportowo-rekreacyjnego w Małej” zrealizowany przez Gminę Ropczyce. Celem projektu była likwidacja skutków powodzi, która miała miejsce w 2010 r., a także poprawa bezpieczeństwa, funkcjonalności i dostępności do obiektu sportowo - rekreacyjnego. W ramach projektu podjęto przedsięwzięcia polegające na odbudowie kompleksu sportowo - rekreacyjnego w Małej poprzez wykonanie remontu drenażu oraz wlotu kanału zamkniętego w celu prawidłowego odprowadzenia wód opadowych, tak aby nie zalegały one na płycie boiska. W ramach projektu zmodernizowano 1 obiekt sportowy lub rekreacyjny, odbudowano 5 700 m² powierzchni obiektu odbudowanego na cele sportowe i rekreacyjne.
- pn. „Odbudowa obiektów infrastruktury sportowej zalanych w wyniku powodzi w 2010 roku na terenie miasta Tarnobrzeg” zrealizowany przez Gminę Tarnobrzeg. Celem projektu było zwiększenie dostępności mieszkańców Tarnobrzega i regionu do obiektów sportowych i rekreacyjnych miasta Tarnobrzega. Zrealizowane w ramach inwestycji zadania polegały na odbudowie dwóch stadionów (boisk sportowych) wraz z infrastrukturą towarzyszącą zlokalizowaną na osiedlach miasta Tarnobrzeg – Sobów i Wielowieś. W ramach projektu zbudowano/przebudowano/doposażono 2 obiekty, wybudowano i wyposażono 2 obiekty sportowe lub rekreacyjne, odbudowano 13 466,80 m² powierzchni na cele sportowe i rekreacyjne.
- pn. „Odbudowa trybun stadionu sportowego w Ropczycach” zrealizowany przez Gminę Ropczyce. Celem projektu była odbudowa trybun stadionu sportowego w Ropczycach uszkodzonych w wyniku powodzi w 2010r. Z uwagi na charakter zniszczeń powodziowych trybun, odbudowa tego obiektu mogła zostać przeprowadzona poprzez rozebranie istniejących trybun położonych na nasypie o korpusie ziemnym i budowę nowych w konstrukcji żelbetowej. W ramach projektu odbudowano na cele sportowe i rekreacyjne 1 588,30 m² powierzchni.
- pn. „Remont boisk sportowych w miejscowościach Furmany i Trześć zniszczonych w wyniku powodzi w 2010 r.” zrealizowany przez Gminę Gorzyce. Celem projektu był remont i ponowne udostępnienie boisk sportowych dla mieszkańców gminy Gorzyce oraz mieszkańców gmin sąsiednich, w szczególności w zakresie możliwości uprawiania sportu i aktywnych form wypoczynku. W ramach projektu wykonano: naprawę nawierzchni boisk, remont i wymianę ławek, remont dojazdów, miejsc postojowych, remont wiat dla zawodników i bramek. W ramach projektu zbudowano/przebudowano/doposażono 2 obiekty, zmodernizowano 2 obiekty sportowe lub rekreacyjne, odbudowano 14 976,00 m² powierzchni na cele sportowe lub rekreacyjne.

Podsumowując, założenia/cele określone w ww. projektach zostały one w pełni osiągnięte i jednocześnie przyczyniły się do osiągnięcia celu V osi priorytetowej jakim jest *tworzenie warunków do rozwoju kapitału społecznego poprzez inwestycje w edukację, ochronę zdrowia, pomoc społeczną, sport i rekreację*.

Informacje nt. równości szans kobiet i mężczyzn zawarto w punkcie 2.2.1, natomiast nt. cross-financingu w punkcie 2.6.3 sprawozdania.

Rekomendacje KE

W ramach ww. punktu zawarto wszystkie dotychczasowe rekomendacje KE w zakresie osi priorytetowej V wskazane w punkcie 2.1.6.3 *Rekomendacje Komisji Europejskiej*.

Działanie: 5.1 Infrastruktura edukacyjna

Celem niniejszego działania była poprawa dostępności i podniesienie jakości regionalnego systemu edukacji.

Na infrastrukturę edukacyjną składają się następujące schematy:

- A. Szkoły wyższe,
- B. System oświaty.

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów działania

Tabela 4.5.1 Postęp fizyczny wg priorytetów – Oś priorytetowa – 5: *Infrastruktura publiczna*, działanie 5.1 *Infrastruktura edukacyjna* stanowi załącznik nr 4.5 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

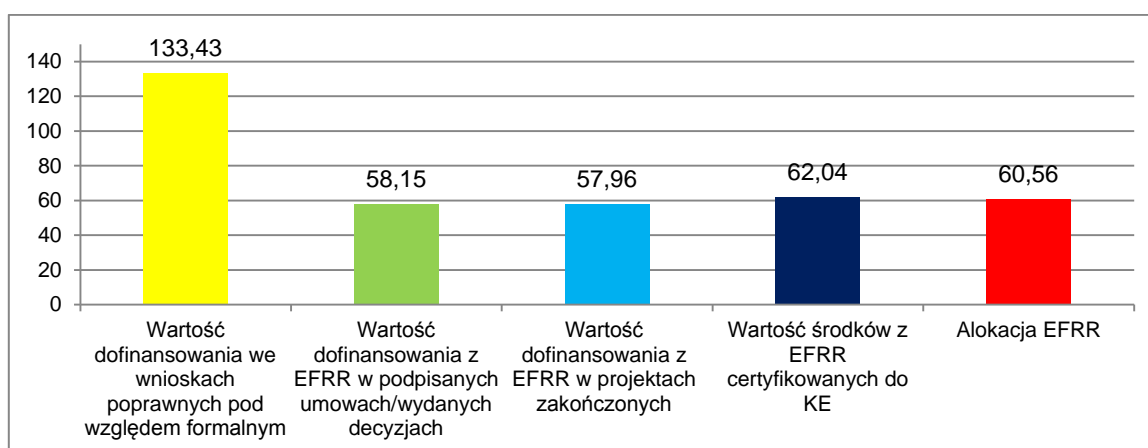
Postęp finansowy

Na realizację zadań w ramach działania przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 60 906 099 EUR. W ramach przyznanych dodatkowych środków pochodzących z KRW i DT, kwotę 5 mln EUR przeznaczono na zwiększenie alokacji w tym działaniu. Niewykorzystane środki z tego działania w wysokości 5 343 577 EUR w ramach realokacji w osi zostały skierowane do innych działań. W rezultacie alokacja w działaniu wyniosła 60 562 522 EUR. Po uwzględnieniu zastosowania mechanizmu elastyczności w latach 2014 i 2015 wynosi 62 524 292 EUR.

Od początku realizacji Programu w ramach działania 5.1 *Infrastruktura edukacyjna* przeprowadzono łącznie 3 konkursy. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursów wyniosła 30 759 922,28 EUR (136 263 379,72 PLN). Złożono 271 projektów z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 114 634 461,88 EUR (507 819 202,67 PLN), co stanowi 373% szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów. Ww. procent świadczy o bardzo wysokim zainteresowaniu beneficjentów wsparciem w tym zakresie.

Szczegółowe informacje nt. oceny formalnej wniosków, podpisanych umów oraz projektów zakończonych w zakresie ww. działania podano w punkcie Analiza jakościowa osi priorytetowej V.

Wykres 45. Stan wdrażania działania 5.1 *Infrastruktura edukacyjna* od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI (SIMIK 07-13).

Wartość środków z EFRR certyfikowanych do KE w ramach działania 5.1 wynosi 62 043 348 EUR, co stanowi 102,44% alokacji.

Postęp rzeczowy

Realizacja projektów w ramach V osi priorytetowej działanie 5.1 *Infrastruktura edukacyjna* przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości. Beneficjentami tego działania były jednostki samorządu terytorialnego, uczelnie wyższe oraz organizacje no profit. Realizacja projektów w tym działaniu dotyczyła m.in. inwestycji w infrastrukturę i wyposażenie uczelni wyższych, modernizacji pomieszczeń bibliotecznych i czytelni szkół wyższych, a także przebudowy warsztatów szkolnych, budowy hal sportowych w zespołach szkół, rozbudowy/przebudowy szkół podstawowych, przystosowanie szkół zawodowych dla osób niepełnosprawnych, przebudowy/rozbudowy bibliotek szkolnych. Inwestycje w tym zakresie w dużym stopniu przyczyniły się do poprawy warunków i jakości kształcenia. Przedsięwzięcia z tego zakresu nie ograniczały się jedynie do podstawowych inwestycji w budynki, ale obejmowały również wyposażenie pracowni i laboratoriów, co sprzyja rozwojowi bardziej dostępnego systemu kształcenia o wysokiej jakości i efektywności, a przecież jest to kluczowy warunek rozwoju społeczeństwa. Dzięki realizacji projektów nastąpiło poszerzenie i polepszenie oferty edukacyjnej.

W ramach działania 5.1 *Infrastruktura edukacyjna* w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 110 projektów na wartość dofinansowania z EFRR 57 955 009,68 EUR (256 734 897,40 PLN).

Powyższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktu i rezultatów przypisanych do tego działania:

- a) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte powyżej 125% wartości docelowej:
 - *Liczba projektów z zakresu edukacji.* Wskaźnik osiągnął wartość 110 szt., tj. 138% wartości docelowej.
 - *Liczba projektów z zakresu edukacji w tym na obszarach wiejskich.* Wskaźnik osiągnął wartość 60 szt., tj. 400% wartości docelowej (w wyniku renegotiacji Programu wartość docelowa wskaźnika zmniejszono z 40 szt. do 15 szt.).

- *Liczba uczniów korzystających z efektów projektów.* Wskaźnik osiągnął wartość 43 698 os., tj. 159% wartości docelowej.
- *Liczba miejsc w przedszkolach wiejskich wybudowanych lub zmodernizowanych.* Wskaźnik osiągnął wartość 2 742 os., tj. 2493% wartości docelowej (w wyniku renegotiacji Programu wartość docelowa wskaźnika zmniejszono z 750 os. do 110 os.).

Wartości wskaźników *Liczba projektów z zakresu edukacji* oraz *Liczba uczniów korzystających z efektów projektów* nie przekroczyła znacząco wartości zaplanowanych i może świadczyć o większej efektywności realizowanych projektów. Natomiast wartość wskaźnika *Liczba projektów z zakresu edukacji w tym na obszarach wiejskich* może świadczyć o dużych potrzebach naszego regionu w tym obszarze. Trzeba zaznaczyć iż, jednym z głównych celów RPO WP 2007-2013 było niwelowanie dysproporcji między obszarami miejskimi i wiejskimi, powyższe projekty pomogły osiągnąć ten cel.

W ramach działania 5.1 przeprowadzono 3 konkursy w ramach których złożono 271 wniosków na wartość prawie czterokrotnie przewyższającą alokację postawioną do konkursu. Alokacja przyznana w ramach działania pozwoliła na zrealizowanie 110 projektów. Realizacja tych projektów pozwoliła efektywniej osiągnąć wartość docelową wskaźnika *Liczba miejsc w przedszkolach wiejskich wybudowanych lub zmodernizowanych*, gdzie po pierwszym konkursie wartość tego wskaźnika była niska i decyzją IZ RPO WP 2007-2013 w ramach renegotiacji została zmniejszona. Trzeba zaznaczyć iż, w województwie podkarpackim jak wskazano w RPO WP 2007-2013 są bardzo duże potrzeby w zakresie szkolnictwa przedszkolnego.

b) Wskaźnik produktu, który został osiągnięty w przedziale 75-125% wartości docelowej:

- *Liczba zmodernizowanych obiektów edukacyjnych.* Wskaźnik osiągnął wartość 70 szt., tj. 117% wartości docelowej.

c) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 0-75% wartości docelowej:

- *Liczba wspartych placówek prowadzących działalność w zakresie kształcenia ustawicznego.* Wskaźnik osiągnął wartość 25 szt., tj. 63% wartości docelowej.
- *Liczba studentów korzystających z efektów projektów.* Wskaźnik osiągnął wartość 28 903 os., tj. 72% wartości docelowej

Osiągnięcie wskaźnika dotyczącego liczby studentów na poziomie 72% należy uznać za stosunkowo dobry efekt biorąc pod uwagę pogarszającą się demografię oraz migrację zarobkową młodych ludzi. Jeśli chodzi natomiast o placówki kształcenia ustawicznego, osiągnięcie wskaźnika na poziomie 63% można tłumaczyć słabszym potencjałem finansowym beneficjentów tych projektów. Placówki kształcenia ustawicznego są bowiem w większości placówkami szczebla powiatowego uznawanego za najslabszy finansowo szczebel samorządu lokalnego. Być może to było właśnie przyczyną mniejszej niż się spodziewano liczby projektów w tym zakresie. Trzeba zaznaczyć iż, w ramach działania 1.3 zrealizowano 13 projektów kluczowych w zakresie kształcenia ustawicznego, które tym samym zwiększają wartość tego wskaźnika do 83%, czyli wartość docelowa oraz cel tego działania zostały osiągnięte.

Na skutek realizacji projektów ze środków RPO WP 2007-2013 w ramach ww. działania, w tym również dotyczących inwestycji na obszarach wiejskich gdzie występują znaczne opóźnienia w zakresie rozwoju infrastruktury publicznej nastąpiła znaczna i zauważalna

poprawa dostępności infrastruktury edukacyjnej w regionie. Potwierdzeniem są efekty rzeczowe w tym obszarze, które już osiągnęły wartości docelowe w 100% lub je przekroczyły jak w przypadku wskaźnika *liczba projektów z zakresu edukacji czy liczba miejsc w przedszkolach wiejskich wybudowanych lub zmodernizowanych*.

Poprawa jakości zasobów ludzkich rozumiana jako wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców jest jednym z podstawowych warunków budowy i rozwoju nowoczesnej, konkurencyjnej gospodarki. Ponadto niezwykle istotne jest, aby oferta edukacyjna była dostosowana do potrzeb i oczekiwań gospodarki oraz rynku pracy, a programy nauczania nastawione na kształcenie praktyczne i dobre przygotowanie zawodowe. Do osiągnięcia tych celów przyczyniają się m.in. projekty realizowane na poziomie regionalnej i lokalnej infrastruktury edukacyjnej przez podkarpackie uczelnie, centra kształcenia praktycznego i ustawicznego oraz placówki oświatowe na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym.

Wyniki badania ewaluacyjnego pn. *10 lat województwa podkarpackiego – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu*, zrealizowanego w 2014r. potwierdzają duży i zarazem pozytywny wpływ inwestycji zrealizowanych w regionie dzięki dofinansowaniu środków UE w zakresie edukacji. Jednym z typów przedsięwzięć o długofalowym i pozytywnym skutku oddziaływania na rynek pracy i znaczące polepszenie sytuacji społeczno-gospodarczej województwa jest wsparcie skierowane w obszar edukacji i związane z tym podniesienie jakości kształcenia. Istotne w tym zakresie są nie tylko projekty edukacyjne, stypendialne realizowane w ramach PO KL ale też te, które były skierowane na polepszenie infrastruktury oświatowej – realizowane w ramach RPO WP efektem, których jest wyremontowanie/zmodernizowanie budynków dydaktycznych i wzrost dostępności edukacji. Podkreślić należy, iż efekt realizacji tych inwestycji jest odzwierciedlony chociażby we wskaźniku *liczby uczniów i studentów*, którzy korzystają z powstałej infrastruktury.¹⁶⁵

Realizacja projektów wspartych w ramach działania 5.1 zaspokoiła potrzeby rozwoju regionu m.in. poprzez silniejsze skorelowanie kierunków kształcenia z potrzebami rynku pracy i z modernizacją gospodarki regionu, a przez to przyczyniła się do osiągnięcia celu głównego tego działania, tj. poprawa dostępności i podniesienie jakości regionalnego systemu edukacji. Ta forma wsparcia jest kontynuowana w programie na lata 2014-2020 poprzez poprawę warunków i jakości kształcenia oraz zmniejszenie dysproporcji w dostępie do dobrej jakości usług edukacyjnych, pomiędzy miastami a obszarami wiejskimi, poprzez modernizację i dostosowanie istniejącej infrastruktury do potrzeb odbiorców (a w uzasadnionych przypadkach, również jej rozbudowę), jej odpowiednie wyposażenie oraz silniejsze powiązanie systemu oświaty z przedsiębiorczością. Szkolnictwo zawodowe wymaga stałych nakładów finansowych i nieustannej aktualizacji, gdyż technologie, styl pracy przedsiębiorstw, a w związku z tym oczekiwania pracodawców, skierowane są na poszukiwanie pracowników w pełni dostosowanych do ich potrzeb. Kształcenie wykwalifikowanej kadry, wyspecjalizowanej w danej branży, jest znacznie utrudnione, ze

¹⁶⁵ Raport końcowy z badania ewaluacyjnego pn. *10 lat województwa podkarpackiego w UE – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu*. Konsorcjum firm: Zachodniopomorska Pracownia Badawcza Marta Rzekowska – Owczarek oraz Zachodniopomorska Grupa Doradcza Sp. z o.o. Rzeszów wrzesień 2014r.

względu na ograniczone możliwości lokalowe i finansowe szkół i placówek prowadzących kształcenie i doskonalenie zawodowe. Wspierane będą również działania mające na celu poprawę infrastruktury szkół zawodowych, będą realizowane z zaangażowaniem pracodawców tak, aby w jak największym stopniu stworzone warunki kształcenia odpowiadały na potrzeby rynku i zaowocowały wykształceniem wysokiej klasy specjalistów, poszukiwanych na rynku pracy. Interwencją objęte zostaną również publiczne uczelnie zawodowe (państwowe wyższe szkoły zawodowe) w zakresie uruchamiania nowych kierunków kształcenia lub poprawy istniejącej oferty dydaktycznej, które kształcąc kadry na potrzeby regionalnego rynku pracy, wymagają doinwestowania w obszarze rozwoju infrastruktury dydaktycznej i wyposażenia – elementów, niezbędnych do prowadzenia nauczania na poziomie dostosowanym do potrzeb gospodarki.

W perspektywie RPO WP 2014-2020 w ramach wskazanego obszaru interwencji, którego dotyczą ww. wskaźniki są realizowane w ramach osi priorytetowej VI Spójność przestrzenna i społeczna PI 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.

Działanie 5.2 Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej

Celem niniejszego działania była poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego ludności i rozwój infrastruktury społecznej.

Na *Infrastrukturę ochrony zdrowia i pomocy społecznej* składają się następujące schematy:

- A. Infrastruktura ochrony zdrowia,
- B. Pomoc społeczna.

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów działania

Tabela 4.5.2 Postęp fizyczny wg priorytetów – Oś priorytetowa – 5: *Infrastruktura publiczna*, działanie 5.2 *Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej* stanowi załącznik nr 4.5 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

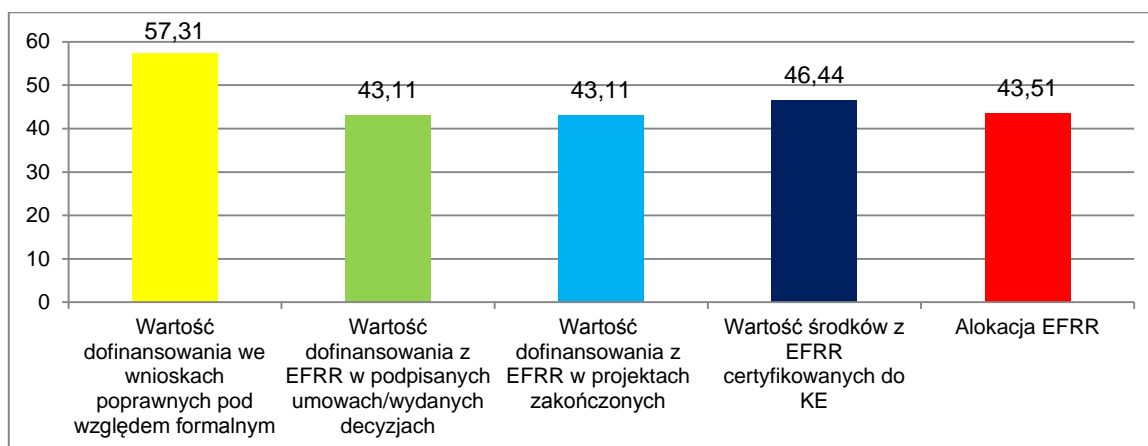
Postęp finansowy

Na realizację zadań w ramach działania przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 39 543 512 EUR. Ponadto, w wyniku przesunięć środków pomiędzy działaniami osi V, alokację zwiększono o 3 966 445 EUR. W rezultacie alokacja w działaniu 5.2 wyniosła 43 509 957 EUR. Po uwzględnieniu zastosowania mechanizmu elastyczności w latach 2014 i 2015 wynosi 46 439 021 EUR.

Od początku realizacji Programu w ramach działania 5.2 *Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej* przeprowadzono łącznie 3 konkursy. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursów wyniosła 20 506 654,76 EUR (90 838 000 PLN). Złożono 100 projektów z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 50 362 779,68 EUR (223 102 077,72 PLN), co stanowi 246% szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów. Ww. procent świadczy o bardzo wysokim zainteresowaniu beneficjentów w tym zakresie.

Szczegółowe informacje nt. oceny formalnej wniosków, podpisanych umów oraz projektów zakończonych w zakresie ww. działania podano w punkcie *Analiza jakościowa osi priorytetowej V*.

Wykres 46. Stan wdrażania działania 5.2 *Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej* od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI (SIMIK 07-13).

Wartość środków z EFRR certyfikowanych do KE w ramach działania 5.2 wynosi 46 439 020 EUR, co stanowi 106,7% alokacji.

Postęp rzeczowy

Realizacja projektów wspartych w ramach działania 5.2 w dużej mierze przyczyniła się do poprawy jakości i dostępności świadczeń zdrowotnych. Realizacja inwestycji w tym działaniu dotyczyła zarówno rozbudowy/modernizacji szpitali oraz zakupu specjalistycznego sprzętu ale również przebudowy/ nadbudowy/ rozbudowy budynków pomocy społecznej, ich dostosowania do potrzeb niepełnosprawnych. Realizacja niniejszych projektów przyniosła korzyści w postaci poprawy jakości usług medycznych w trzech aspektach: pacjenta, personelu medycznego oraz samej placówki (osób zarządzających) uwzględniając ww. typy interwencji (inwestycje w budynki oraz wyposażenie w sprzęt medyczny).

W ramach działania 5.2 *Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej* w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 79 projektów na wartość dofinansowania z EFRR 43 108 975,11 EUR (190 968 448,82 PLN).

Powyższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktu i rezultatów przypisanych do tego działania:

- a) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte powyżej 125% wartości docelowej:
 - *Liczba projektów z zakresu ochrony zdrowia, w tym na obszarach wiejskich.* Wskaźnik osiągnął wartość 6 szt., tj. 300% wartości docelowej (w wyniku renegotjacji Programu wartość docelowa wskaźnika zmniejszono z 10 szt. do 2 szt.).
 - *Liczba projektów związanych z infrastrukturą pomocy społecznej na obszarach wiejskich.* Wskaźnik osiągnął wartość 19 szt., tj. 127% wartości docelowej.
 - *Liczba projektów związanych z infrastrukturą pomocy społecznej.* Wskaźnik osiągnął wartość 39 szt., tj. 130% wartości docelowej (w wyniku renegotjacji Programu wartość docelowa wskaźnika zmniejszono z 40 szt. do 30 szt.).

- *Liczba osób korzystających rocznie z efektów realizacji projektów dotyczących pomocy społecznej.* Wskaźnik osiągnął wartość 29 540 os., tj. 161% wartości docelowej.

Wysoki poziom ww. wskaźnika świadczyć o większej efektywności realizowanych projektów. Trzeba zaznaczyć iż w zakresie ochrony zdrowia wskaźniki rezultatu są osiągnięte na prawidłowym poziomie.

Przekroczenia pozostałych ww. wskaźników nie są aż tak znaczące, by uznać je za istotne odstępstwo od wartości docelowych zwłaszcza, że to dot. liczby projektów.

b) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 75-125% wartości docelowej:

- *Liczba projektów z zakresu ochrony zdrowia.* Wskaźnik osiągnął wartość 40 szt., tj. 125% wartości docelowej.
- *Liczba zmodernizowanych zakładów opieki zdrowotnej.* Wskaźnik osiągnął wartość 28 szt., tj. 112% wartości docelowej.
- *Liczba pacjentów korzystających rocznie z efektów realizacji projektów dotyczących ochrony zdrowia.* Wskaźnik osiągnął wartość 363 582 os., tj. 117% wartości docelowej.
- *Potencjalna liczba specjalistycznych badań medycznych przeprowadzonych sprzętem zakupionym w wyniku realizacji projektów.* Wskaźnik osiągnął wartość 480 230 szt., tj. 108% wartości docelowej

c) Wskaźnik produktu, który został osiągnięty w przedziale 0-75% wartości docelowej:

- *Liczba zmodernizowanych obiektów pomocy społecznej.* Wskaźnik osiągnął wartość 19 szt., tj. 46% wartości docelowej.

Powszechnie znana słabość finansowa w dziedzinie pomocy społecznej była przyczyną koncentracji beneficjentów na mniej kosztownych inwestycjach, które były finansowane z programu. Stąd też mniejszy udział dużych prac budowlanych (modernizacyjnych), a większy udział zakupów wyposażenia placówek świadczących pomoc społeczną, bądź mniej kosztownych prac remontowych.

W 2014r. przeprowadzono badanie ewaluacyjne pt. *10 lat województwa podkarpackiego w UE – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu* w ramach, którego poruszono zagadnienia dotyczące obszaru zdrowia i opieki zdrowotnej. Procent wskazań na poprawę jakości opieki zdrowotnej jest wśród respondentów badania na wyrównywanym, niskim poziomie. Grupą odbiegającą od pozostałych w sposób pozytywny były osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym, natomiast najmniej wskazań na poprawę w tym obszarze jest w grupie pracowników.

W perspektywie RPO WP 2014-2020 w ramach wskazanego obszaru interwencji, którego dotyczą ww. wskaźniki są realizowane w ramach osi priorytetowej IV Spójność przestrzenna i społeczna PI 9a Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczynią się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych.

Działanie 5.3 Infrastruktura sportowa i rekreacyjna

Celem niniejszego działania było zwiększenie dostępności mieszkańców do obiektów sportowych i rekreacyjnych.

Na *Infrastrukturę sportową i rekreacyjną* składają się następujące schematy:

- A. Euroboiska,
- B. Inna infrastruktura sportowa i rekreacyjna.

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów działania

Tabela 4.5.3 Postęp fizyczny wg priorytetów – Oś priorytetowa – 5: *Infrastruktura publiczna*, działanie 5.3 *Infrastruktura sportowa i rekreacyjna* stanowi załącznik nr 4.5 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

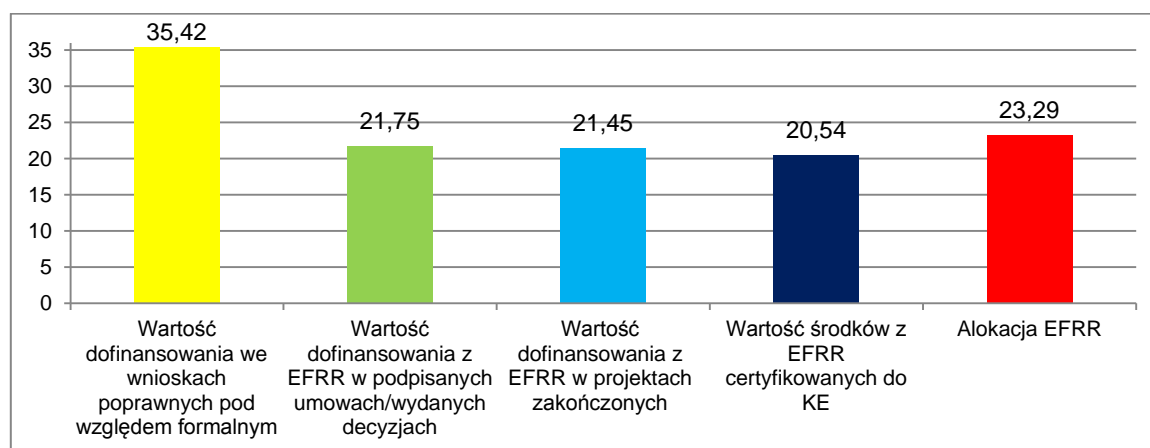
Postęp finansowy

Na realizację zadań w ramach działania przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 19 999 018 EUR. W ramach przyznanych dodatkowych środków pochodzących z KRW i DT, kwotę 1 912 849 EUR przeznaczono na zwiększenie alokacji w tym działaniu. Ponadto, w wyniku przesunięć środków pomiędzy działaniami osi V, alokację zwiększono o 1 377 132 EUR. W rezultacie alokacja w działaniu 5.3 wyniosła 23 288 999 EUR. Po uwzględnieniu zastosowania mechanizmu elastyczności w latach 2014 i 2015 wynosi 22 780 591 EUR.

Od początku realizacji Programu w ramach działania 5.3 *Infrastruktura sportowa i rekreacyjna* przeprowadzono łącznie 2 konkursy. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursów wyniosła 10 482 751,87 EUR (46 437 542,51 PLN). Złożono 70 projektów z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 30 142 292,88 EUR (133 531 773,11 PLN), co stanowi 288% szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów. Ww. procent świadczy o bardzo dużym zainteresowaniu beneficjentów tym zakresem wsparcia.

Szczegółowe informacje nt. oceny formalnej wniosków, podpisanych umów oraz projektów zakończonych w zakresie ww. działania podano w punkcie Analiza jakościowa osi priorytetowej V.

Wykres 47. Stan wdrażania działania 5.3 *Infrastruktura sportowa i rekreacyjna* od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI (SIMIK 07-13).

Wartość środków z EFRR certyfikowanych do KE w ramach działania 5.3 wynosi 22 659 383 EUR, co stanowi 88,19% alokacji.

Postęp rzeczowy

Realizacja projektów objętych dofinansowaniem w ramach działania 5.3 polegała na wsparciu inwestycji infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, takiej jak stadiony, hale sportowe, boiska, korty tenisowe, pływalnie i inne obiekty. W ramach zrealizowanych inwestycji przewidziano powstanie nowych miejsc pracy - 255, co oznacza średnią sięgającą 5 miejsc pracy na projekt. Zaznaczyć również należy, iż rozwój ww. infrastruktury przyniósł pozytywny wpływ na kształtowanie nawyków zdrowego trybu życia. Ponadto powstała infrastruktura pozwala na organizację imprez kulturalnych co czyni daną miejscowość, miejscem atrakcyjniejszym do życia, przyczyniając się m.in. do zatrzymania w regionie ludzi młodych.

W ramach działania 5.3 Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 48 projektów na wartość dofinansowania z EFRR 21 446 150,67 EUR (95 004 302,86 PLN).

Powyższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktu i rezultatów przypisanych do tego działania:

a) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 75-125% wartości docelowej:

- *Liczba osób korzystających rocznie z efektów realizacji projektów dotyczących infrastruktury sportowej lub rekreacyjnej.* Wskaźnik osiągnął wartość 3 331 979 os., tj. 92% wartości docelowej.
- *Liczba projektów związanych z infrastrukturą sportową i rekreacyjną.* Wskaźnik osiągnął wartość 48 szt., tj. 96% wartości docelowej.
- *Liczba wyposażonych obiektów sportowych lub rekreacyjnych.* Wskaźnik osiągnął wartość 18 szt., tj. 100% wartości docelowej.
- *Liczba wybudowanych obiektów sportowych lub rekreacyjnych.* Wskaźnik osiągnął wartość 40 szt., tj. 100% wartości docelowej.
- *Liczba odbudowanych/wyremontowanych obiektów sportowych lub rekreacyjnych zniszczonych przez powódź.* Wskaźnik osiągnął wartość 7 szt., tj. 100% wartości docelowej.

Zaznaczyć należy, iż okresie programowania 2014-2020 bardzo ważnym obszarem wsparcia nadal pozostanie edukacja o integracja społeczna czyli działania obecnie realizowane w zakresie V osi priorytetowej, wspierane będą w ramach osi priorytetowych VIII *Integracja społeczna* i IX *Jakość edukacji i kompetencji w regionie*. W ramach ww. osi przewiduje się udzielenie wsparcia dla osób znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji społecznej i zawodowej czyli realizację inwestycji mających na celu i przyczyniających się do wzrostu aktywności społecznej i zawodowej oraz samodzielności tych osób. Jednocześnie środki przeznaczone zostaną na inwestycje zmierzające do poprawy jakości edukacji i kompetencji w regionie tj.: upowszechnienie edukacji przedszkolnej, poprawę jakości kształcenia w szkołach i placówkach oświatowych, lepsze dostosowanie oraz zwiększenie powiązań między systemem edukacji a regionalnym rynkiem pracy, a także upowszechnienie kształcenia ustawicznego. Ponadto podejmowane będą działania ukierunkowane m.in. na poprawę dostępności i jakości regionalnej infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej, ale również na podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w szczególności w zakresie wzrostu kompetencji kluczowych nauk tj. matematyczno-przyrodniczych, języków

obcych. Jednocześnie zakres interwencji obejmował będzie działania na rzecz zwiększenia dostępności do wysokiej jakości usług publicznych w obszarze ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Dodatkowo w ramach VII osi priorytetowej *Regionalny rynek pracy* przewidziano realizację zadań dotyczących tworzenia i funkcjonowania instytucji opieki nad dziećmi tj. żłobki, kluby dziecięce oraz programy profilaktyczne m.in. w zakresie chorób układu krążenia czy onkologicznych.

3.5.2. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

W okresie sprawozdawczym nie wystąpiły problemy specyficzne dla wdrażania V osi priorytetowej. Opis problemów związanych z wdrażaniem osi priorytetowych I-VII RPO WP 2007-2013 zawarty jest w punkcie 2.3 *Napotkane znaczące problemy oraz podjęte środki zaradcze*.

3.6. Oś priorytetowa 6: Turystyka i kultura

Celem niniejszej osi był wzrost udziału turystyki w gospodarce regionu oraz ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój instytucji kultury.

3.6.1. Realizacja celów i analiza postępów

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów priorytetu

Tabela 4.6 Postęp rzeczowy wg priorytetów - Oś priorytetowa 6: *Turystyka i kultura* stanowi załącznik nr 4.6 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

Postęp finansowy

Na realizację zadań w ramach osi priorytetowej VI przeznaczono kwotę z EFRR w wysokości 37 071 388 EUR. Należy także zaznaczyć, iż w ramach osi priorytetowej VI w wyniku pojawiających się wolnych środków w 2015 i 2016 roku zastosowano mechanizm elastyczności, o którym mowa w art. 77 rozporządzenia 1083/2006, umożliwiający przesunięcie wolnych środków do innych osi RPO WP 2007-2013, aby w pełni wykorzystać alokowane środki unijne. Alokacja środków EFRR w osi priorytetowej VI uwzględniająca zastosowanie mechanizmu elastyczności ostatecznie wynosi 36 340 182 EUR.

Od początku realizacji Programu w ramach VI osi priorytetowej ogłoszono 1 konkurs. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursu wyniosła 16 868 221,47 EUR (74 724 534,27 PLN). Złożono 103 projekty z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 51 055 701,60 EUR (226 171 652,53 PLN), tj. 302,67 % szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów. Ww. procent świadczy o bardzo wysokim zainteresowaniu beneficjentów wsparciem w tym zakresie.

Łącznie w okresie realizacji Programu liczba wniosków ocenionych pozytywnie pod względem formalnym wyniosła 97 projektów na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania 56 416 882,72 EUR (249 921 148,74 PLN), w tym 3 projekty kluczowe na wartość dofinansowania 13 464 888,35 EUR (59 648 108,9 PLN). Zatwierdzono do realizacji 74 projekty na łączną kwotę dofinansowania 45 624 577,57 EUR (202 112 316,17 PLN), w tym 3 projekty kluczowe na wartość dofinansowania 13 464 888,35 EUR (59 648 108,9 PLN).

Od początku realizacji Programu podpisano 72 umowy o wartości dofinansowania 38 485 900,53 EUR (170 488 690,76 PLN), w tym z EFRR 33 486 178,57 EUR (148 340 422,45 PLN).

Zatwierdzono 566 wniosków o płatność na łączną kwotę dofinansowania 38 822 957,01 EUR (171 981 817,28 PLN), w tym z EFRR 33 823 242,89 EUR (149 833 583,67 PLN).

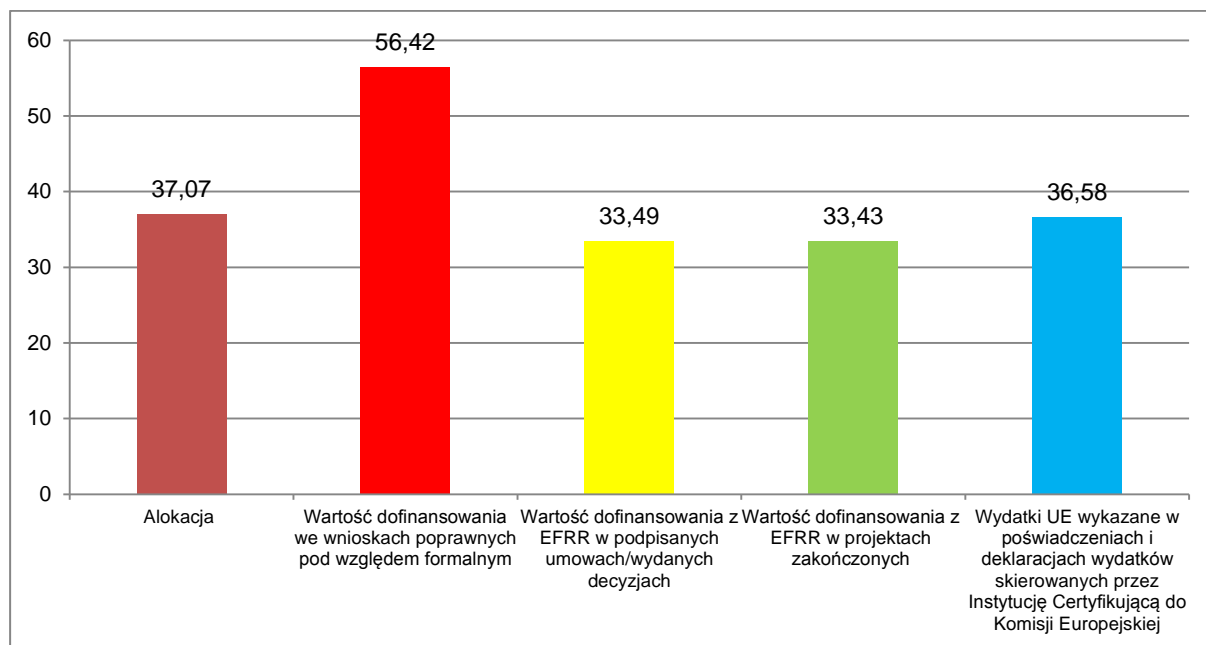
Od początku realizacji Programu zakończono realizację 72 projektów o wartości dofinansowania z EFRR 33 432 309,15 EUR (148 101 786,32 PLN), w tym 3 projektów kluczowych na łączną wartość dofinansowania z EFRR 10 771 587,86 EUR (47 717 057,07 PLN).

W ramach wydatków publicznych wykazanych w poświadczeniach i deklaracjach wydatków skierowanych przez Instytucję Certyfikującą do Komisji Europejskiej zadeklarowano 55 144 225,23 EUR wydatków kwalifikowanych, co stanowi 126,44% środków (wspólnotowych i krajowych) przeznaczonych na realizację osi priorytetowej VI.

W zakresie osi priorytetowej VI certyfikowano do KE środki EFRR wysokości 36 575 878 EUR, co stanowi 98,66% zobowiązań UE na lata 2007-2013 w ramach VI osi priorytetowej.

Zgodnie z RPO WP 2007-2013 maksymalny poziom wkładu wspólnotowego w osi priorytetowej VI wynosił 85%. W ramach Deklaracji wydatków Instytucji Certyfikującej przekazanej do KE w dniu 2 stycznia 2017r. poziom wkładu UE wyliczony na podstawie wydatków kwalifikowalnych – podstawa certyfikacji wyniósł 66,07%. Jest to poziom nieznacznie niższy od zakładanego, wynikający z obniżonego poziomu dofinansowania na projektach.

Wykres 48. Stan wdrażania VI osi priorytetowej od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI SIMIK (07-13).

Postęp rzeczowy

W ramach VI osi priorytetowej działania sprowadzały do działań ukierunkowanych na zrównoważony i powszechny dostęp do oferty kulturalnej na terenie województwa

podkarpackiego, które prowadzą wyspecjalizowane instytucje kultury: muzea, teatry, filharmonia, domy i ośrodki kultury, biblioteki, galerie i salony sztuki, udostępniając społeczeństwu bogatą i różnorodną ofertę programową.

Postęp rzeczowy w VI osi priorytetowej *Turystyka i kultura* monitorowany jest w ramach 5 wskaźników, w tym 3 produktu i 2 rezultatu. Zgodnie z zakończonymi projektami:

- 2 wskaźniki przekroczyły wartość docelową powyżej 125%,
- 3 wskaźniki osiągnęły wartość docelową w przedziale 75-125%.

Analizując powyższe dane należy stwierdzić, iż w ramach ww. osi priorytetowej wszystkie wskaźniki osiągnęły wartości docelowe pow. 75%. Opis wskaźników, które osiągnęły wartość docelową powyżej 125% zawarto w *Analizie jakościowej* w zakresie działań oraz w załączniku nr. 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

W ramach RPO WP 2007-2013 dotychczas wybudowano 209,76 km szlaków turystycznych a przebudowano 295,9 km. Powstało 18 nowych produktów turystycznych i wybudowano 53 obiekty turystyczne i rekreacyjne, z których korzysta 3331 tys. osób. Dodatkowo objęto wsparciem 101 obiektów/zbiorów dziedzictwa kulturowego, których odwiedziło ponad 54 tys. osób. Przebudowano 16 obiektów instytucji kulturowych, natomiast wybudowano 4 obiekty instytucji kultury. 33 obiekty wsparte w ramach programu zapewnia dostęp dla osób niepełnosprawnych. W efekcie zrealizowanych projektów zostało utworzonych 213 nowych miejsc pracy (EPC), natomiast 10 obiektów dziedzictwa kulturowego objętych wsparciem odwiedziło ponad 1,148 mln osób.

Przyjęte w ramach RPO WP 2007-2013 najważniejsze postulaty wsparcia w ramach niniejszej osi priorytetowej dotyczyły rozwoju infrastruktury turystycznej, odnowy obiektów dziedzictwa kulturowego, rozwoju infrastruktury turystycznej gmin uzdrowiskowych, wsparcia projektów sieciowych, przyczyniających się m.in. do rozwoju turystyki na obszarach wiejskich, silnego oddziaływania gospodarczego realizowanych projektów oraz poprawy bazy lokalowej i wyposażenia podmiotów prowadzących działalność kulturalną.

Turystyka

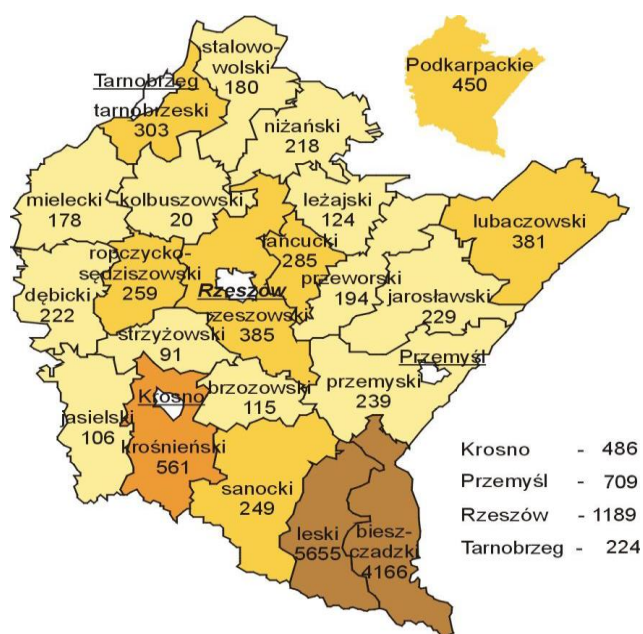
W celu realizacji ww. postulatów rozwoju infrastruktury turystycznej województwa, w kryteriach oceny projektów z tej dziedziny wysoko punktowane były w szczególności takie efekty projektów, jak: wpływ projektu na rozwój gospodarczy mierzony ilorazem wartości dofinansowania z EFRR oraz wskaźnika liczby utworzonych miejsc pracy w wyniku realizacji projektu, zasięg projektu w sensie terytorialnym, znaczenie obiektu lub/i zabytku ruchomego dla narodowego dziedzictwa kulturowego (wysoką punktację uzyskiwały obiekty lub/i zabytki ruchome umieszczone w rejestrze zabytków prowadzonym przez Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków), stan zachowania obiektu w tym stan zagrożenia wymagający zabiegów konserwatorskich.

Województwo podkarpackie odznacza się licznymi atutami, ważnymi dla rozwoju turystyki tj. czyste lasy, źródła mineralne, walory krajobrazowe, liczne zabytki kultury i sztuki. Wszystkie aspekty zachowanego dziedzictwa kulturowego wykazują, że należy uznać turystykę za jedną z zasadniczych perspektyw rozwoju gospodarczego województwa podkarpackiego.¹⁶⁶

¹⁶⁶ Problematyka ochrony dóbr kultury w województwie podkarpackim w świetle planowanych działań Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Wiadomości Konserwatorskie 24/2008

Odnosząc się do ogólnego produktu turystycznego województwa można stwierdzić, że jest on oparty na szeregu różnych atrakcji i środowisku regionu, infrastrukturze i usługach, a na jego konsumpcję wpływa dostępność komunikacyjna, wizerunek regionu oraz ceny usług. Zgodnie z danymi GUS województwo podkarpackie nie należy do licznie odwiedzanych regionów Polski (10 miejsce). Generalnie jednak ruch turystyczny w województwie podkarpackim stale wykazuje tendencję wzrostową. W 2015r. z turystycznych obiektów noclegowych skorzystało 957,7 tys. osób tj. o 61,8% więcej niż w roku 2007. Wśród osób przebywających w turystycznych obiektach noclegowych w 2015r. 12,6% (120,4 tys. osób) stanowili turyści zagraniczni, podczas gdy w kraju analogiczny odsetek był niemal dwukrotnie wyższy (21,1%). W odniesieniu do roku poprzedniego liczba turystów zagranicznych była większa o 14,4%, a ich udział w ogólnej liczbie korzystających z obiektów noclegowych wzrósł o 0,5 punktów procentowych. W 2015r. w turystycznych obiektach noclegowych udzielono 2 772,6 tys. noclegów tj. o 65,4% więcej niż w 2007r. Wśród pozostałych obiektów, największą liczbę udzielonych noclegów odnotowano w zakładach uzdrowiskowych – 30,0% ogółu noclegów oraz w ośrodkach wczasowych – 6,4%. Liczba noclegów udzielonych turystom zagranicznym wyniosła 213,4 tys. i była o 22,3% większa w odniesieniu do 2014r.¹⁶⁷ W 2015 r. najwięcej turystycznych obiektów noclegowych znajdowało się w powiecie: leskim i bieszczadzkim, natomiast najmniej w powiatach: kolbuszowskim, niżańskim oraz brzozowskim¹⁶⁸.

Mapa 13. Korzystający z turystycznych obiektów noclegowych na 1000 ludności według powiatów w 2015 r.¹⁶⁹

Kwestia rozwoju regionu w aspekcie turystyki była poruszana w badaniach ewaluacyjnych zrealizowanych na zlecenie IZ RPO WP 2007-2013.

¹⁶⁷Turystyka w województwie podkarpackie w 2015r., Urząd Statystyczny w Rzeszowie

¹⁶⁸ Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej powiatów województwa podkarpackiego za maj 2016r.

¹⁶⁹Tamże

W 2012r. przeprowadzono badanie ewaluacyjne pn. *Diagnoza potrzeb rozwojowych regionu w kontekście realizacji RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013*. W raporcie końcowym z ww. badania stwierdzono iż, „województwo podkarpackie w powszechnej świadomości uznawane jest za naturalny region turystyczny. Wynika to przede wszystkim z obecności Bieszczadów, które wpływają na sposób postrzegania całego regionu. Analiza wskaźnika syntetycznego, zawierającego szereg zmiennych obrazujących zagospodarowanie i natężenie ruchu turystycznego wskazuje jednak, że województwo znajduje się dopiero na 11. miejscu w Polsce. W porównaniu z 2002 r. liczba turystów (zarówno krajowych, jak i zagranicznych) w 2009 r. w regionie podkarpackim spadła. W niewielkim stopniu wykorzystywany jest potencjał kulturowy regionu, zwłaszcza różnorodnych etnicznie terenów przygranicznych”¹⁷⁰.

W 2014r. przeprowadzono badanie ewaluacyjne pn. *10 lat województwa podkarpackiego w UE – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu*. W raporcie końcowym z ww. badania jednoznacznie stwierdzono iż, „ogromną szansą, której województwo nie wykorzystało jest możliwość poprawy atrakcyjności turystycznej regionu, naturalnie predysponowanego do tego typu działalności. Jest to ważna rekomendacja dla nowej perspektywy finansowej. W tym zakresie istotna jest promocja regionalnych produktów turystycznych oraz wspieranie działań inwestycyjnych branży turystycznej”¹⁷¹.

Za pozytywne zjawisko ostatnich lat należy uznać podniesienie świadomości znaczenia dziedzictwa kulturowego wśród władz oraz mieszkańców województwa. Wiąże się to nie tylko z promowaniem regionalnej tożsamości kulturowej, ale także ścisłym powiązaniem dziedzictwa kulturowego z turystyką, jako ważną gałęzią gospodarki i istotnym źródłem dochodów samorządów oraz miejscowej ludności. W ostatnich latach należy odnotować stopniową poprawę stanu zasobów zabytkowych. Wiąże się to m. in. ze wzrostem świadomości znaczenia dziedzictwa kulturowego, a także większą dostępnością środków finansowych na ten cel, przede wszystkim z funduszy unijnych.¹⁷²

Na terenie województwa występują obszary, miejsca i obiekty, które z racji skali ruchu turystycznego mają status ogólnopolskich oraz ponadregionalnych atrakcji turystycznych. Konieczne jest dalsze wzmacnianie siły ich oddziaływania na ruch turystyczny, a także tworzenie nowych atrakcji. Dla potrzeb odwiedzających województwo rozwijana będzie infrastruktura turystyczna, służąca wiodącym formom turystyki przyjazdowej do regionu. Kluczowe znaczenie przypisuje się zmianom o charakterze jakościowym, co wpłynie na wyższą satysfakcję z pobytu oraz poprawę turystycznego wizerunku województwa.

Największe szanse na rynku mają produkty najlepsze w danym segmencie rynkowym lub unikatowe. Dlatego kluczowe znaczenie mają działania, które posłużą poprawie konkurencyjności obecnych na rynku ofert turystycznych, a także przygotowaniu i komercjalizacji nowych produktów turystycznych w zakresie turystyki wypoczynkowej, uzdrowiskowej, krajoznawczej, aktywnej, biznesowej oraz przygranicznej. Odnosi się to zwłaszcza do produktów o charakterze zintegrowanym i pakietów turystycznych. Poprawiona

¹⁷⁰ Raport końcowy z badania „*Diagnoza potrzeb rozwojowych regionu w kontekście realizacji RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013*”

¹⁷¹ Raport końcowy z badania „*10 lat województwa podkarpackiego w UE – ocena wykorzystania funduszy europejskich w rozwoju regionu*”

¹⁷² Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego oraz ocena realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym ujętych w obowiązującym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego, PBPP Rzeszów 2014

zostanie jakość oraz kompleksowość obsługi turystów, w czym szczególną rolę mają do odegrania kadry turystyczne. Wsparciem dla podejmowanych działań rozwojowych będą wyniki regularnie przeprowadzanych badań ruchu turystycznego.¹⁷³

Kultura

Stworzenie odpowiednich warunków do budowy nowoczesnego społeczeństwa wymaga ciągłego i wielopłaszczyznowego inwestowania w kapitał ludzki. Jedną z istotnych dziedzin w tym obszarze, jest szeroko rozumiana kultura. W kontekście zrównoważonego rozwoju społecznego ważnym zadaniem stojącym przed władzami województwa jest dążenie do zapewnienia możliwie równego i powszechnego dostępu do oferty kulturalnej.

Działania ukierunkowane na zrównoważony i powszechny dostęp do oferty kulturalnej na terenie województwa podkarpackiego prowadzą wyspecjalizowane instytucje kultury: muzea, teatry, filharmonia, domy i ośrodki kultury, biblioteki, galerie i salony sztuki, udostępniając społeczeństwu bogatą i różnorodną ofertę programową.

Szczególne ważne znaczenie w obszarze wysokiej kultury mają profesjonalne instytucje znajdujące się w Rzeszowie tj.: Filharmonia, Teatr im. W. Siemaszkowej oraz w Przemyślu Galeria Sztuki Współczesnej, które wypełniają swoją misję w upowszechnianiu kultury wysokiej, zyskują wysokie oceny za poziom artystycznych dokonań, ale znaczącej poprawy wymaga stan ich materialnej bazy.

Dostępność do oferty kulturalnej dla mieszkańców województwa jest ciągle dość mocno zróżnicowana, szczególnie w odniesieniu do tzw. kultury wysokiej, której centra tworzą dwa miasta: Rzeszów i Przemyśl. Poprawa w dostępności do kultury, szczególnie dla społeczeństwa zamieszkującego znacznie oddalone tereny regionu stanowiła priorytet w działaniach podejmowanych przez władze województwa w obszarze kultury.

Jedną z najbardziej powszechnych form uczestnictwa w kulturze jest czytelnictwo, w rozwoju którego szczególnie ważną rolę pełnią biblioteki publiczne. W województwie podkarpackim sieć bibliotek publicznych jest dość dobrze rozwinięta. W 2013 r., podobnie jak w 2012r., na jedną placówkę biblioteczną przypadało 2,9 tys. mieszkańców województwa, podczas gdy w kraju analogiczny wskaźnik dla 2013 r. wyniósł 4,1 tys. Należy jednak zaznaczyć, że od kilku lat w województwie podkarpackim systematycznie zmniejsza się liczba bibliotek publicznych, a zwiększa się punktów bibliecznych (w kraju odwrotnie). W 2013 r. funkcjonowało 677 bibliotek publicznych (w 2012r. 681), z czego 484 stanowiły filie biblieczne. W latach 2009-2013 liczba bibliotek i filii bibliecznych zmniejszyła się o 18. Według stanu w dniu 31 XII 2013 r. działalność prowadziło 64 punkty biblieczne wobec 54 w 2009 r. W omawianym okresie ich liczba zwiększyła się o 10. Od kilku lat obserwuje się tendencję rozwoju sieci muzeów zarówno w Polsce, jak i w województwie podkarpackim. W latach 2009-2013 w województwie podkarpackim przybyło 7 muzeów i oddziałów muzealnych. Wzrosła także i aktywność. W 2013 r. działających 47 muzeów zaprezentowało 319 wystaw czasowych (o 56 więcej w porównaniu z 2009 r.), w tym 15 wystaw zagranicznych. Muzea i wystawy zwiedziło 1052,4 tys. osób, w tym 331,4 tys. młodzieży szkolnej w zorganizowanych grupach. Największym powodzeniem wśród zwiedzających cieszą się muzea wnętrz, skansenowskie i regionalne. Poza działalnością wystawienniczą muzea prowadzą działalność oświatową. W 2013 r. zorganizowały 6,4 tys. imprez (o 63,9% więcej niż w 2009 r.), w których uczestniczyło 296,5 osób.

¹⁷³ Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020, Rzeszów sierpień 2013

Zmniejszyło się natomiast zainteresowanie przedstawieniami i koncertami organizowanymi przez teatry i instytucje muzyczne. W 1690 przedstawieniach i koncertach w 2013 r. uczestniczyło 224,8 tys. widzów i słuchaczy, przy czym liczba osób przypadających na 1 przedstawienie (koncert) zmniejszyła się ze 164 do 133. Pod względem liczby miejsc w teatrach i instytucjach muzycznych przypadających na 1000 mieszkańców, podkarpackie ze wskaźnikiem 0,7 w 2013 r. zajmowało ostatnie miejsce wśród województw. Oprócz instytucji kultury oferujących ludności różne formy biernego uczestnictwa w kulturze w charakterze widza, dużą rolę odgrywają te, które angażują dzieci, młodzież i dorosłych do uczestnictwa bardziej aktywnego – domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice. W 2013 r. w województwie podkarpackim funkcjonowało 338 domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic (w porównaniu z 2009 r. wzrost o 14)¹⁷⁴.

Biorąc pod uwagę cały okres programowania realizacja VI osi priorytetowej przyczyniła się do rozwoju instytucji kultury w województwie podkarpackim, czego najlepszym przykładem jest realizacja projektu kluczowego pn.: *„Rozbudowa, przebudowa i remont budynku Filharmonii im. Artura Malawskiego w Rzeszowie”*. Dofinansowane w ramach osi projekty tj. np.: *Prace zabezpieczające i konserwatorskie, poprawa dostępności pomnika historii - zespołu bazyliki i klasztoru OO. Bernardynów w Leżajsku* czy *Zachowanie obiektów dziedzictwa kulturowego Dworu z Krzeczowic i Domu Gackiego oraz ich adaptacja na cele turystyczne w Skansenie Pastewnik w Przeworsku* służą ochronie dziedzictwa kulturowego regionu.

Wzrost zainteresowania produktem turystycznym i dziedzictwem kulturowym Podkarpacia w zakresie turystyki został osiągnięty dzięki realizacji projektów zrealizowanych w tym zakresie, które dotyczyły głównie remontów, konserwacji kościołów, wyznaczenia tras turystycznych/ścieżek rowerowych, przebudowy i adaptacji pomieszczeń teatru, rozbudowy i poprawy atrakcyjności muzeów.

Stopień osiągnięcia wskaźników celu VI osi priorytetowej potwierdza realizację celu głównego RPO WP jakim był wzrost krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki oraz poprawa dostępności przestrzennej Podkarpacia, a także celu Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020: *Podniesienie krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki regionu poprzez wzrost jej innowacyjności, a tym samym efektywności, która stworzy warunki do zwiększenia zatrudnienia oraz wzrostu dochodów i poziomu życia ludności*.

Wydatki na realizację celów Strategii Lizbońskiej nie dotyczą VI osi priorytetowej. Jednak analiza projektów wybranych do dofinansowania wskazuje, iż skutkiem ich realizacji było m. in. przyczynienie się do zwiększenia zatrudnienia, podniesienia poziomu przedsiębiorczości na obszarach lokalizacji projektów oraz poprawy warunków życia mieszkańców.

Miara sukcesu osi priorytetowej VI

Do najważniejszych osiągnięć osi priorytetowych VI należały m. in. działania:

a) w zakresie kultury:

– przebudowano 26 obiektów dziedzictwa kulturowego,

¹⁷⁴ Analiza rozwoju społeczno-gospodarczego województwa podkarpackiego w latach 2009-2013, Rzeszów 2014

- zmodernizowano 44 obiekty dziedzictwa kulturowego,
- przebudowano 18 instytucji kulturalnych,
- 318 obiektów/zbiorów poddano konserwacji,
- zakupiono 1 985 szt. sprzętu/wyposażenia służącego prowadzeniu działalności kulturalnej,
- 447 198 osób skorzystało z wspartej infrastruktury kulturalnej,

b) w zakresie turystyki:

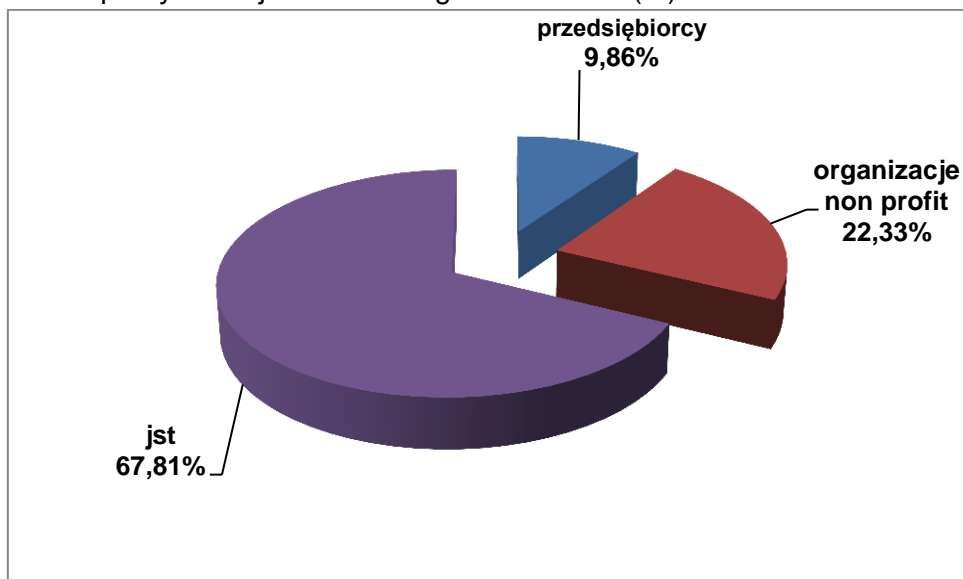
- wybudowano 53 obiekty turystyczne i rekreacyjne
- przebudowano 12 obiektów turystycznych i rekreacyjnych,
- zmodernizowano 9 obiektów turystycznych i rekreacyjnych,
- wybudowano 295 km szlaków turystycznych,
- utworzono 15 punktów informacji turystycznej,
- zorganizowano 39 imprez/wydarzeń publicznych w wspartych obiektach turystycznych i rekreacyjnych,
- 522 957 turystów skorzystało z wytworzonych/zmodernizowanych produktów turystycznych.

Potwierdzeniem realizacji założeń RPO WP 2007-2013 są dane w zakresie wskaźników społeczno-gospodarczych województwa podkarpackiego (Załącznik nr 5). W okresie 2005-2015 nastąpił:

- o 88% wzrost liczby osób zwiedzających muzea i oddziały,
- o 43% wzrost liczby osób zwiedzających galerie sztuki,
- o 69% wzrost liczby turystycznych obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania,
- o 62% wzrost liczby gości w regionie (udzielone noclegi ogółem), w tym 64% wzrosła liczba gości zagranicznych.

Od początku realizacji Programu w ramach VI osi priorytetowej dominującą grupę beneficjentów stanowiły jednostki samorządu terytorialnego, które zrealizowały 48 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 22 669 499,52 EUR (100 423 615,93 PLN), organizacje non profit zrealizowały 21 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 7 467 056,16 EUR (33 078 312,07 PLN), przedsiębiorcy zrealizowali 3 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 3 295 753,48 EUR (14 599 858,32 PLN).

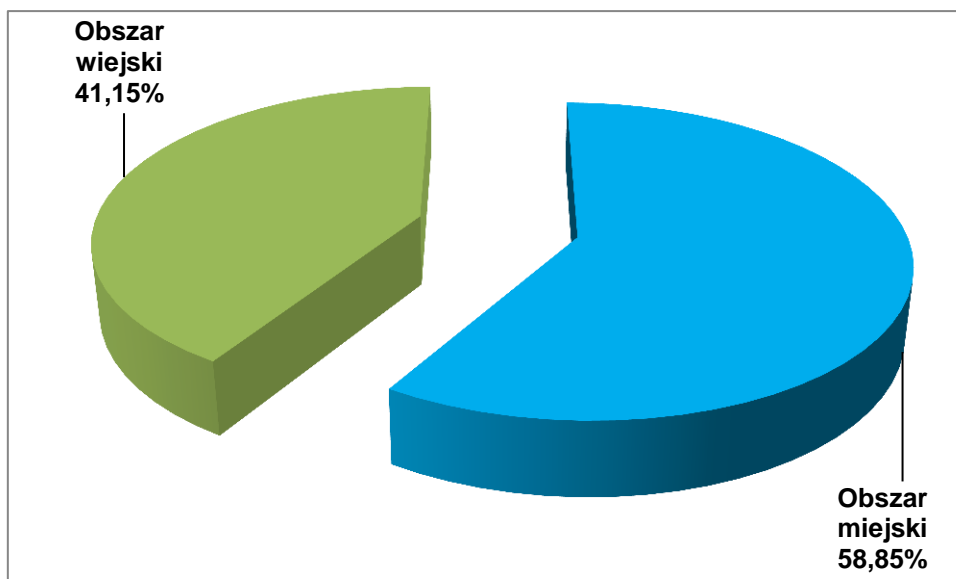
Wykres 49. Udział poszczególnych grup beneficjentów wg wartości podpisanych umów w ramach VI osi priorytetowej na dzień 31 grudnia 2016r. (%).

Źródło: KSI SIMIK (07-13).

Od początku realizacji Programu w ramach VI osi priorytetowej zrealizowano 30 projektów dla projektów na obszarach miejskich, na łączną wartość dofinansowania z EFRR 19 675 665,95 EUR (87 161 232,61 PLN), natomiast na obszarach wiejskich zrealizowano 42 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 13 756 643,20 EUR (60 940 553,71 PLN).

Wykres 50. Rozkład dofinansowania projektów w podpisanych umowach w ramach VI osi priorytetowej RPO WP– podział wg obszarów realizacji projektów (%)

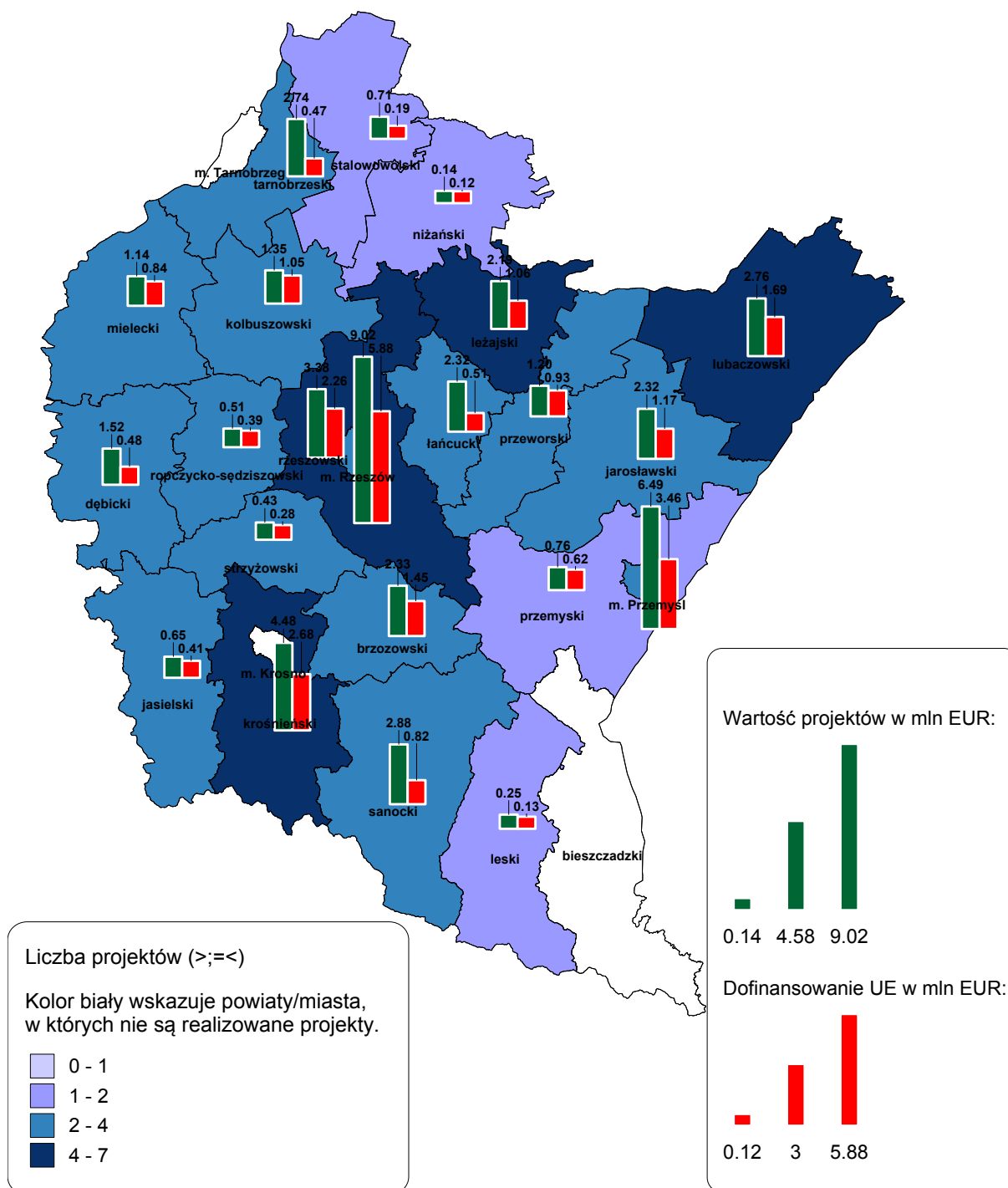

Źródło: KSI SIMIK (07-13).

Od początku realizacji Programu w ramach VI osi priorytetowej na obszarze defaworyzowanym zrealizowano 16 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 5 330 298,96 EUR (23 612 691,35 PLN), w tym powiat:

- brzozowski 3 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 1 447 315,72 EUR (6 411 463,9 PLN),
- kolbuszowski 3 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 1 046 795,16 EUR (4 637 197,9 PLN),
- leski 1 projekt na łączną wartość dofinansowania z EFRR 132 610,68 EUR (587 452,05 PLN),
- lubaczowski 5 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 1 685 448,41 EUR (7 466 367,93 PLN),
- niżański 1 projekt na łączną wartość dofinansowania z EFRR 118 639,59 EUR (525 561,5 PLN),
- przemyski 1 projekt na łączną wartość dofinansowania z EFRR 624 001,72 EUR (2 764 265,22 PLN),
- strzyżowski 2 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 275 487,67 EUR (1 220 382,85 PLN).

Mapa 14. Projekty w ramach VI osi priorytetowej wg miejsca realizacji – na podstawie podpisanych umów na dzień 31 grudnia 2016r.

W ramach VI dofinansowano 9 projektów o charakterze regionalnym, które są realizowane na terenie wielu powiatów: o wartości ogółem 11,74 mln EUR (52,02 mln PLN), w tym dofinansowanie z EFRR 6,55 mln EUR (29,01 mln PLN).

Informacje na temat projektów realizowanych w innych programach operacyjnych w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 w województwie podkarpackim zamieszczono w załączniku nr 16.

Projekty kluczowe

Pierwszy wykaz (Indykatywny Plan Inwestycyjny RPO WP) przyjęto uchwałą ZWP z dnia 10 stycznia 2007 r. w zakresie osi priorytetowej VI składał się z 1 projektu na łączną wartość dofinansowania 5 mln EUR (22,15 mln PLN), co stanowiło 14% alokacji osi priorytetowej VI.

W dniu 29 stycznia 2007r. uchwałą nr 12/170/07 ZWP dodano do wykazu projektów indywidualnych projekt kluczowy pn. *Modernizacja Zamku Kazimierzowskiego wraz z rewitalizacją Parku Miejskiego w Przemyśle*.

Dodatkowo w dniu 20 października 2009r. uchwałą nr 75/2517/07 ZWP dodano kolejny projekt kluczowy do wykazu pn. *Rozbudowa, przebudowa i remont budynku Filharmonii im. Artura Malawskiego w Rzeszowie*.

Zgodnie z ostatecznym *Indykatywnym wykazem indywidualnych projektów kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013* w ramach osi priorytetowej VI zrealizowano 3 projekty kluczowe.

Łączna wartość dofinansowania z EFRR zrealizowanych 3 projektów kluczowych wyniosła 10 771 587,86 EUR (47 717 057,07 PLN), co stanowi 30% alokacji VI osi priorytetowej.

Tabela 50. Projekty kluczowe w ramach osi priorytetowej VI.

Lp.	Nazwa beneficjenta	Tytuł projektu	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (PLN)	Wartość dofinansowania z EFRR w projektach zakończonych (EUR)
1	Filharmonia im. Artura Malawskiego w Rzeszowie	Rozbudowa, przebudowa i remont budynku Filharmonii im. Artura Malawskiego w Rzeszowie	24 774 091,79	5 592 472,02
2	Gmina Miejska Przemyśl	Modernizacja Zamku Kazimierzowskiego wraz z rewitalizacją Parku Miejskiego w Przemyśle	12 676 685,18	2 861 618,81
3	Związek Gmin Fortecznych Twierdzy Przemyśl	Zagospodarowanie zespołu zabytkowego Twierdzy Przemyśl w celu udostępnienia dla turystyki kulturowej, etap I	10 266 280,10	2 317 497,03
			47 717 057,07	10 771 587,86

Celem projektu pn.: „*Rozbudowa, przebudowa i remont budynku Filharmonii im. Artura Malawskiego w Rzeszowie*” było uatrakcyjnienie oferty kulturalnej filharmonii im. Artura Malawskiego w Rzeszowie, wiodącej instytucji kultury w regionie, poprzez rozbudowę, przebudowę i unowocześnienie infrastruktury. Projekt realizowany był zgodnie z celami VI osi priorytetowej RPO WP, która miała na celu m.in. wsparcie instytucji kultury o znaczeniu regionalnym. Ww. cel został zrealizowany poprzez przebudowę i unowocześnienie infrastruktury, zwiększenie dostępności dla osób niepełnosprawnych, podniesienie komfortu uczestników przedsięwzięć muzycznych oraz dostosowanie infrastruktury technicznej do różnych form muzycznych. Działania zrealizowane w ramach ww. projektu, które przyczyniły się do realizacji jego celu to:

- budowa nowego budynku technicznego dla urządzeń wentylacji, klimatyzacji oraz stacji trafo,
- przebudowa elementów budowlanych budynku w złym stanie technicznym,
- przebudowa budynku ze względu na dostępność dla osób niepełnosprawnych,
- przebudowa parkingu na parking dwupoziomowy,

- przebudowa scen i wyposażenie w systemy mechanizacji scen,
- przebudowa sal koncertowych,
- wyposażenie sal koncertowych w urządzenia oświetlenia, nagłośnienia oraz urządzenia multimedialne.

W wyniku realizacji projektu utworzono dwa miejsca pracy, zaś wartość wskaźnika produktu *Liczba obiektów instytucji kultury zapewniających dostęp dla osób niepełnosprawnych* wyniosła 1.

Realizacja projektu pn.: „Modernizacja Zamku Kazimierzowskiego wraz z rewitalizacją Parku Miejskiego w Przemyślu” miała na celu wzrost udziału turystyki w gospodarce regionu oraz ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój instytucji kultury. Korzyści z realizacji projektu wykorzystane są komplementarnie przez społeczność lokalną oraz turystów krajowych i zagranicznych odwiedzających miasto, co świadczy o strategicznym charakterze projektu. Zakres prac na Zamku Kazimierzowskim obejmował remont i rewaloryzację zabudowań zamkowych, remont murów i baszt, modernizację infrastruktury technicznej, w tym instalacji klima-wentylacyjnej, elektrycznej, wodno-kanalizacyjnej, c.o., modernizację kotłowni, technologię widowiskową oraz wyposażenie Sali Teatralnej, renowację dziedzińca zamkowego oraz zagospodarowanie wzgórza zamkowego (remont alej na wzgórzu zamkowym wraz z ciągiem schodów oraz modernizację oświetlenia, zabezpieczenie skarp wzgórza zamkowego przed osuwaniem, remont istniejącego punktu widokowego oraz utworzenie nowego punktu widokowego z widokiem na miasto, zagospodarowanie terenu wokół istniejącej altany na wzgórzu zamkowym). W ramach projektu wykonano również rewitalizację Parku Miejskiego, która zakończyła się 23 listopada 2011 r. Zakres prac obejmował modernizację oświetlenia parkowego, modernizację alejek parkowych, rewitalizację ekosystemu stawowego oraz budowę nowych i uzupełnienie elementów małej architektury. W wyniku realizacji projektu *Liczba obiektów dziedzictwa kulturowego objętych wsparciem* wyniosła 2, zaś *Liczba obiektów dziedzictwa kulturowego zapewniających dostęp dla osób niepełnosprawnych* wyniosła 1. Ponadto utworzono 2 nowe etaty, zaś liczba osób odwiedzających obiekty dziedzictwa kulturowego objęte wsparciem wyniosła 25 000.

Projekt kluczowy pn. „Zagospodarowanie zespołu zabytkowego Twierdzy Przemyśl w celu udostępnienia dla turystyki kulturowej, etap I” został zrealizowany w ramach VI osi priorytetowej RPO WP. Beneficjentem projektu był Związek Gmin Fortecznych Twierdzy Przemyśl, zaś głównym celem projektu była ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego wraz z otoczeniem oraz pobudzenie ekonomicznej aktywności poprzez poprawę stanu środowiska dla rozwoju działań turystycznych - turystyki kulturowej.

Partnerami projektu były gminy tworzące Związek tj. Gmina Bircza, Gmina Krasieczyn, Gmina Krzywcz, Gmina Medyka, Gmina Miejska Przemyśl, Gmina Orły, Gmina Przemyśl, Gmina Stubno, Gmina Żurawica, a także Powiat Przemyski i Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział Rzeszów.

Przedmiotem projektu był teren dawnej Twierdzy Przemyśl wraz z rozległymi przedpolami, będącymi równocześnie wielkim polem bitwy z lat 1914-1915.

W ramach projektu wykonane zostały prace polegające na rewitalizacji obiektów fortyfikacyjnych, w zakresie struktur murowanych, ziemnych oraz zieleni fortecznej, pozwalających na bezpieczne, atrakcyjne i prawidłowe pod względem dydaktycznym zwiedzanie obiektów. Przedmiotem prac była przede wszystkim regulacja zieleni, stabilizacja struktur ziemnych, zabezpieczenie inżynieryjne niebezpiecznych fragmentów ruin, wprowadzenie barier, tablic i drogowskazów.

Wykonana została rewitalizacja sieci komunikacyjnej twierdzy, umocnień przedpoła oraz powiązanie z najważniejszymi polami bitewnymi. Przedmiotem prac były odcinki dróg fortecnych - rokadowych (obwodowych) oraz radialnych (dojazdowych), a także wybranych odcinków traktów, wyprowadzających na przedpole. Wprowadzone zostały tablice, drogowskazy, punkty widokowe. Prace dotyczyły także traktów komunikacji pieszej, ścieżek dydaktycznych (przyrodniczo-historycznych, nastawionych na zintegrowaną edukację kulturową i ekologiczną). Elementem projektu były też parkingi i punkty postojowe.

Projekt przewidywał także rewitalizację zespołów koszarowych i parkowo-dworskich, jako punktów obsługi ruchu turystyki kulturowej oraz ochronę, konserwację i mianowanie cmentarzy, pól bitewnych i obiektów komemoratywnych. Był to zakres minimalnych działań, chroniących przed naturalnymi i antropogenicznymi zniszczeniami - obiektów cmentarnych, pomników, krzyży, śladów walk, ich oznaczanie i wiązanie systemem ścieżek dydaktycznych.

W dniu 20 listopada 2012r. Komisja Europejska zakończyła procedurę notyfikacji projektu i wydała Decyzję Wykonawczą stwierdzającą, iż wsparcie przedsięwzięcia nie stanowi pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust.1 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Ww. decyzja oznaczała, iż przedmiotowy projekt w całości nie podlega regułom pomocy publicznej i możliwa jest jego pełna realizacja.

W ramach projektu osiągnięto następujące wskaźniki produktu:

- Liczba obiektów dziedzictwa kulturowego objętych wsparciem - 24 szt.
- Liczba nowych produktów turystycznych - 1 szt.

i rezultatu:

- Liczba osób odwiedzających obiekty dziedzictwa kulturowego objęte wsparciem - 14 215 osób
- Liczba turystów korzystających z wytworzonych/zmodernizowanych produktów turystycznych - 14 215 osób
- Przewidywana całkowita liczba bezpośrednio utworzonych nowych etatów (EPC) - 4 szt.

Postęp rzeczowy

Realizacja projektów w ramach VI osi priorytetowej *Turystyka i kultura* przyczyniła się m. in. do rozwoju infrastruktury turystycznej, odnowy obiektów dziedzictwa kulturowego, rozwoju infrastruktury turystycznej gmin uzdrowiskowych oraz poprawy bazy lokalowej i wyposażenia podmiotów prowadzących działalność kulturalną.

W ramach osi priorytetowej VI zrealizowano 72 projekty na wartość dofinansowania z EFRR 33 432 309,15 EUR (148 101 786,32 PLN).

Postęp rzeczowy w VI osi priorytetowej *Turystyka i kultura* monitorowany jest w ramach 5 wskaźników, w tym 3 produktu i 2 rezultatu. Zgodnie z zakończonymi projektami:

- 2 wskaźniki przekroczyły wartość docelową powyżej 125%,
- 3 wskaźniki osiągnęły wartość docelową w przedziale 75-125%.

Analizując powyższe dane należy stwierdzić, iż w ramach ww. osi priorytetowej wszystkie wskaźniki osiągnęły wartości docelowe pow. 75%.

Opis wskaźników, które osiągnęły wartość docelową powyżej 125% oraz poniżej 75% zawarto w *Analizie jakościowej* w zakresie działań oraz w załączniku nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

Projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do tego działania:

- a) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte powyżej 125% wartości docelowej:
- *Liczba wspartych instytucji kultury.* Wskaźnik osiągnął wartość 106 szt., tj. 158% wartości docelowej,
 - *Liczba obiektów dziedzictwa kulturowego udostępnionych dla ruchu turystycznego.* Wskaźnik osiągnął wartość 101 szt., tj. 142% wartości docelowej.

Wartości ww. wskaźników przekraczają wartości docelowe, co wynika z większej efektywności projektów realizowanych w tych zakresach. Dodatkowo trzeba zaznaczyć iż, pozostałe wskaźniki w ramach turystyki i kultury są osiągnięte na właściwym poziomie.

- b) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 75-125% wartości docelowej:
- *Liczba projektów związanych z infrastrukturą kultury.* Wskaźnik osiągnął wartość 56 szt., tj. 110% wartości docelowej,
 - *Liczba projektów z zakresu turystyki.* Wskaźnik osiągnął wartość 15 szt., tj. 100% wartości docelowej,
 - *Liczba utworzonych miejsc pracy w zakresie turystyki.* Wskaźnik osiągnął wartość 53 szt., tj. 108% wartości docelowej (w wyniku renegotiacji Programu wartość docelową wskaźnika zmniejszono z 120 szt. do 49 szt.).

Przykładem projektu zrealizowanego w ramach osi priorytetowej VI jest projekt Muzeum Historyczne w Sanoku pn.: *Dobudowa skrzydła do zamku w Sanoku - I etap rozbudowy Muzeum Historycznego w Sanoku*. Celem głównym projektu była dobudowa skrzydła do renesansowego Zamku Królewskiego w Sanoku z połowy XIV wieku. W dobudowanym skrzydle mieści się Podkarpackie Centrum Sztuki Współczesnej, w którym znajduje się najbogatsza w Polsce kolekcja ikon oraz największe zbiory prac Zdzisława Beksińskiego. W wyniku realizacji projektu dostosowano piwnice istniejącego obiektu zamku do pełnienia całorocznej funkcji ekspozycyjnej oraz dostosowano infrastrukturę Muzeum Historycznego w Sanoku do istniejących standardów nowoczesnej, atrakcyjnej i łatwo dostępnej instytucji kultury, z pełnym wykorzystaniem wszystkich zasobów infrastrukturalnych. Niniejsze przedsięwzięcie przyczyniło się do podniesienia atrakcyjności turystycznej województwa podkarpackiego poprzez podniesienie jakości i rozwój oferty kulturalnej Muzeum Historycznego w Sanoku – jednej z najważniejszych i najpopularniejszych placówek muzealnych regionu. W projekcie tym Beneficjent przewidywał, iż rocznie będzie odwiedzało muzeum 61 000 turystów – cel został osiągnięty, a nawet nieznacznie przekroczony. Budżet projektu: koszty kwalifikowane: 775 950,3 EUR (3 437 382,23 PLN), dofinansowanie z EFRR: 565 357,39 EUR (2 504 476,69 PLN).

W perspektywie RPO WP 2014-2020 w ramach wskazanego obszaru interwencji, którego dotyczą ww. wskaźniki będą realizowane w ramach osi priorytetowej IV - *Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego* PI 6c - *Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego*.

Informacje nt. równości szans kobiet i mężczyzn zawarto w punkcie 2.2.1, natomiast nt. cross-financingu w punkcie 2.6.3 sprawozdania.

Rekomendacje KE

W ramach ww. punktu zawarto wszystkie dotychczasowe rekomendacje KE w zakresie osi priorytetowej VI wskazane w punkcie 2.1.6.3 *Rekomendacje Komisji Europejskiej*.

3.6.2. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

Problemem, który wystąpił w realizacji VI osi *Turystyka i kultura* były zmiany projektów dotyczące wniosków o dofinansowanie z list rezerwowych z naboru przeprowadzonego w roku 2009 w ramach ww. osi., złożonych w trybie preselekcji. Podstawowym źródłem problemu była w tym przypadku specyfika procedury preselekcji, gdzie na etapie składania wniosku o dofinansowanie wnioskodawca nie był zobligowany do dysponowania pełną dokumentacją techniczną odzwierciedlającą ostateczne i przemyślane rozwiązania techniczne obrazujące zakres rzeczowy projektu. Specyfika procedury preselekcji, a także czas jaki minął od momentu przeprowadzenia naboru wniosków spowodowały, iż w wielu przypadkach wnioskodawcy przyjęli inne rozwiązania techniczne niż w ocenionym wniosku o dofinansowanie lub nie czekając na pojawienie się środków dla projektów umieszczonych na listach rezerwowych podjęli realizację inwestycji przyjmując inne rozwiązania techniczno-organizacyjne. Z uwagi na to, że co do zasady zakres rzeczowy inwestycji nie powinien ulegać zmianie na etapie oceny wniosku o dofinansowanie, a jednocześnie uwzględniając mankamenty procedury preselekcji, każdy przypadek poddawany był indywidualnej ocenie, a w sytuacjach uzasadnionych Zarząd Województwa dopuszczał dokonanie w zakresie rzeczowym projektów niezbędnych korekt i dostosowań. Należy jednak podkreślić, iż zgody na powyższe obwarowane były koniecznością wykazania przez wnioskodawcę zachowania pierwotnie określonych celów projektu. Należy podkreślić, iż począwszy od 2011 roku nabory wniosków prowadzone były wyłącznie w procedurze standardowej.

Opis ogólnych problemów związanych z wdrażaniem osi RPO WP 2007-2013 zawarty jest w punkcie 2.3 *Napotkane znaczące problemy oraz podjęte środki zaradcze*.

3.7. Oś priorytetowa 7: Spójność wewnątrzregionalna

Celem niniejszej osi jest zmniejszanie różnic rozwojowych występujących wewnątrz województwa. Realizacja wskazanego celu będzie dokonana poprzez następujące cele szczegółowe:

- wzmocnienie ośrodków miejskich,
- ożywienie społeczno gospodarcze obszarów zdegradowanych,
- zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej obszarów zmarginalizowanych gospodarczo.

Realizacja wymienionych celów będzie następować poprzez działania:

- 7.1 Rewitalizacja miast,
- 7.2 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych,
- 7.3 Aktywizacja obszarów zmarginalizowanych gospodarczo oraz wsparcie terenów zniszczonych przez powódź.

3.7.1. Osiągnięcie celów i analiza postępów celów i analiza postępów

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów priorytetu

Tabela 4.7 Postęp rzeczowy wg priorytetów - Oś priorytetowa 7: *Spójność wewnątrzregionalna* stanowi załącznik nr 4.7 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

Analiza jakościowa

Na realizację zadań w ramach osi priorytetowej VII przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 79 541 547 EUR.

Należy także zaznaczyć, iż w ramach osi priorytetowej VII w wyniku pojawiających się wolnych środków w 2015 i 2016 roku zastosowano mechanizm elastyczności, o którym mowa w art. 77 rozporządzenia 1083/2006, umożliwiający przesunięcie wolnych środków do innych osi RPO WP 2007-2013, aby w pełni wykorzystać alokowane środki unijne. Alokacja środków EFRR dla osi priorytetowej VII uwzględniająca zastosowanie mechanizmu elastyczności wynosi 78 744 172 EUR.

Od początku realizacji Programu ogłoszono 4 konkursy. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursów wyniosła 57 676 245,51 EUR (255 500 000 PLN). Złożono 190 projektów konkursowych z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 126 103 314,5 EUR (558 625 072,89 PLN), tj. 218,6% szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów.

Tabela 51. Nabory wniosków w ramach osi priorytetowej VII RPO WP 2007-2013.

Działanie / schemat	Liczba naborów od uruchomienia Programu	Kwota postawiona w konkursach (PLN)	Kwota postawiona w konkursach (EUR)	Ilość wniosków złożonych od początku realizacji programu	Wartość złożonych wniosków - wnioskowana kwota dofinansowania (PLN)	Wartość złożonych wniosków - wnioskowana kwota dofinansowania (EUR)
Działanie 7.1	1	93 500 000,00	21 106 571,25	83	309 699 965,43	69 911 276,88
Działanie 7.2	1	47 000 000,00	10 609 720,31	41	144 099 399,79	32 528 815,50
Działanie 7.3	2	115 000 000,00	25 959 953,95	66	104 825 707,67	23 663 222,12
schemat A	1	55 000 000,00	12 415 630,15	12	29 627 114,77	6 687 987,26
schemat B	1	60 000 000,00	13 544 323,80	54	75 198 592,90	16 975 234,86
Kluczowe osi VII	-	-	-	1	24 278 208,62	5 480 531,98
Razem dla osi	4	255 500 000,00	57 676 245,51	191	582 903 281,51	131 583 846,48

Łącznie w okresie realizacji Programu liczba wniosków ocenionych pozytywnie pod względem formalnym wyniosła 160 projektów na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania 110 641 902,73 EUR (490 132 564,89 PLN), w tym 1 projekt kluczowy na wartość dofinansowania 6 056 588,18 EUR (26 830 080 PLN). Zatwierdzono do realizacji 145 projektów na łączną kwotę dofinansowania 95 411 418,02 EUR (422 663 040,68 PLN), w tym 1 projekt kluczowy.

Tabela 52. Ocena formalna w ramach osi priorytetowej VII RPO WP2007-2013.

Działanie / schemat	liczba wniosków po ocenie formalnej	Wartość dofinansowania ogółem projektów (PLN)	Wartość dofinansowania ogółem projektów (EUR)
Działanie 7.1	73	270 357 182,72	61 030 087,07
Kluczowe (7.1)	1	26 830 080,00	6 056 588,18
Działanie 7.2	30	100 911 830,69	22 779 708,50
Działanie 7.3	56	92 033 471,48	20 775 518,97
Razem dla osi	160	490 132 564,89	110 641 902,73

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Od początku realizacji Programu podpisano 144 umów (1 projekt kluczowy) na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania z EFRR 74 350 793,68 EUR (329 366 580,93 PLN).

Tabela 53. Podpisane umowy w ramach osi priorytetowej VII RPO WP 2007-2013.

Działanie / schemat	ilość	Dofinansowanie EFRR w umowach (PLN)	Dofinansowanie EFRR w umowach (EUR)
Działanie 7.1	65	170 715 343,04	38 537 064,73
Kluczowe (7.1)	1	24 278 208,62	5 480 531,98
Działanie 7.2	24	63 100 172,27	14 244 152,75
Działanie 7.3	54	71 272 857,00	16 089 044,22
Razem dla osi	144	329 366 580,93	74 350 793,68

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Zatwierdzono 931 wniosków beneficjentów o płatność na łączną kwotę z EFRR 74 187 177,04 EUR (328 641 775,57 PLN).

Od początku realizacji Programu zakończono realizację 144 projektów na wartość dofinansowania z EFRR 74 187 177,04 EUR (328 641 775,57 PLN), w tym jeden projekt kluczowy na łączną wartość dofinansowania z EFRR 5 480 531,98 EUR (24 278 208,62 PLN).

Tabela 54. Projekty zakończone w ramach osi priorytetowej VII RPO WP 2007-2013.

Działanie / schemat	Liczba zakończonych projektów	Wartość dofinansowania EFRR (PLN)	Wartość dofinansowania EFRR (EUR)
Działanie 7.1	65	170 642 426,77	38 520 604,70
Kluczowe (7.1)	1	24 278 208,62	5 480 531,98
Działanie 7.2	24	62 501 781,26	14 109 072,72
Działanie 7.3	54	71 219 358,92	16 076 967,63
Razem dla osi	144	328 641 775,57	74 187 177,04

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

W ramach wydatków publicznych wykazanych w poświadczeniach i deklaracjach wydatków skierowanych przez Instytucję Certyfikującą do Komisji Europejskiej zadeklarowano 96 896 903,63 EUR wydatków kwalifikowanych, co stanowi 107,5% środków (wspólnotowych i krajowych) przeznaczonych na realizację osi priorytetowej VII.¹⁷⁵

W zakresie osi priorytetowej VII certyfikowano do KE środki EFRR wysokości 78 614 812,85 EUR, co stanowi 98,83% zobowiązań UE na lata 2007-2013 w ramach VII osi priorytetowej.¹⁷⁶

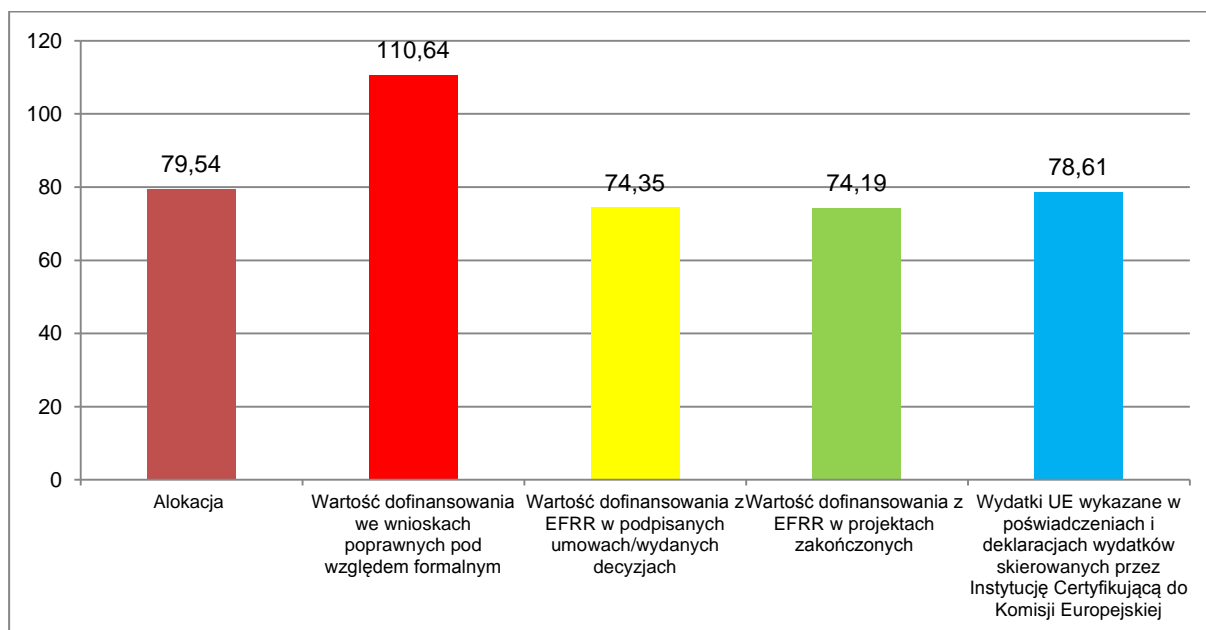
Zgodnie z RPO WP 2007-2013 maksymalny poziom wkładu wspólnotowego w osi priorytetowej III wynosił 88,25%. W ramach Deklaracji wydatków Instytucji Certyfikującej przekazanej do KE w dniu 2 stycznia 2017r. poziom wkładu UE wyliczony na podstawie

¹⁷⁵ Procent został obliczony do alokacji środków UE i krajowych publicznych, która została zawarta w tabeli finansowej nr 18 RPO WP 2007-2013.

¹⁷⁶ Procent został obliczony do alokacji środków UE, która została zawarta w tabeli finansowej nr 18 RPO WP 2007-2013

wydatków kwalifikowalnych – podstawa certyfikacji wyniósł 81,10%. Jest to poziom nieznacznie niższy od zakładanego.

Wykres 50. Stan wdrażania VII osi priorytetowej od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI SIMIK(07-13).

Postęp rzeczowy w VII osi priorytetowej *Spójność wewnątrzregionalna* jest mierzony w ramach 9 wskaźników, w tym 4 produktu i 5 rezultatu. Zgodnie z zakończonymi projektami:

- 5 wskaźników przekroczyło wartość docelową powyżej 125%,
- 3 wskaźniki osiągnęły wartość docelową w przedziale 75-125%,
- 1 wskaźnik osiągnął wartość docelową poniżej 75%, co stanowi 11% wszystkich wskaźników VII osi priorytetowej.

Opis wskaźników, które osiągnęły wartość docelową powyżej 125% oraz poniżej 75% zawarto w *Analizie jakościowej* w zakresie działań oraz w załączniku nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

Mieszkalnictwo

Projekty obejmujące swym zakresem wsparcie mieszkalnictwa realizowane były w dużej części przez spółdzielnie, wspólnoty mieszkaniowe lub inne formy skupiające prywatnych właścicieli / zarządców nieruchomości. Jedynie 2 projekty realizowane były przez jednostkę samorządu terytorialnego. Projekty w dużej części dotyczyły prac modernizacyjnych w obiektach zabytkowych, a także popegeerowskich i poprzemysłowych.

Wzrost wskaźników charakteryzujących efekty budownictwa mieszkaniowego w województwie podkarpackim na przestrzeni ostatnich lat świadczy, że stopień zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych ludności uległ nieznacznej poprawie.

W 2012r. zostało przeprowadzone badanie ewaluacyjne pn. *Znaczenie projektów realizowanych w ramach RPO WP dla rozwoju miast województwa podkarpackiego*, którego celem była ocena potencjalnego wpływu projektów realizowanych w ramach RPO WP na rozwój ośrodków miejskich województwa podkarpackiego w kontekście ich potencjału

rozwojowego w perspektywie 2014+. Wnioski z przeprowadzonego badania wskazały m. in., iż działania podjęte w województwie podkarpackim w ramach VII osi priorytetowej stanowią próbę stworzenia zrębów regionalnej polityki miejskiej. Wszystkie dofinansowane projekty odpowiadały istotnym potrzebom poszczególnych ośrodków miejskich województwa. W wyniku podjętych działań pewna część potrzeb inwestycyjnych miast została zaspokojona. Program przyczynił się również do poprawy poziomu życia mieszkańców miast regionu poprzez inwestycje w remonty obiektów zabytkowych, ulic i placów, termomodernizacji budynków, tworzenie nowej przestrzeni publicznej itd. Należy podkreślić, iż znacząca część środków trafiła do miast małych, przeżywających problemy gospodarcze i w konsekwencji niezdolnych do samodzielnej realizacji tego rodzaju projektów. Zauważalna część środków została wykorzystana na cele związane z mieszkalnictwem, co przy bardzo ograniczonych możliwościach pozyskania na tego rodzaju cele środków z innych źródeł, jest w kontekście polityki miejskiej regionu pozytywnym. Z ww. badania wynika jednakże, iż projekty VII osi w ograniczonym stopniu realizują cele stawiane przed rewitalizacją, a więc zintegrowane i kompleksowe działania mające na celu zatrzymać procesy degradacji poszczególnych dzielnic i zapewnić samopodtrzymywalny rozwój. Brak komplementarnych działań miękkich w tym zakresie.¹⁷⁷

Ponadto w 2012. przeprowadzono badanie ewaluacyjne pn. *Diagnoza potrzeb rozwojowych regionu w kontekście realizacji RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013*. W raporcie końcowym z ww. badania wskazano, iż „na obszarze województwa podkarpackiego występują różnorodne problemy przestrzenne, wynikające w dużej mierze z przemian, transformacji ustrojowej. Występują one zarówno w miastach, jak i na obszarach wiejskich. Problemy miast dotyczą przede wszystkim degradacji tkanki urbanistycznej i społecznej. Do najbardziej dotkniętych kryzysem miast subregionalnych w województwie zaliczają się Przemyśl, Dębica oraz Tarnobrzeg. Natomiast występowanie zmarginalizowanych gospodarczo terenów wiejskich, głównie na obszarze podregionu krośnieńskiego i przemyskiego wiąże się z obszarami po Państwowych Gospodarstwach Rolnych. Punktowo znajdują się także w regionie zdegradowane tereny powojenne oraz poprzemysłowe – m.in. związane z wcześniejszym wydobyciem siarki. Interwencja Samorządu Województwa Podkarpackiego poprzez RPO WP w obszarze rewitalizacji przestrzeni obejmowała Oś 7. *Spójność wewnątrzregionalna*. Znalazło się w niej Działanie 7.1 *Rewitalizacja miast*. Zakładało ono przede wszystkim wsparcie miast powiatowych w obszarach wyznaczonych w programach rewitalizacji, a także obiekty zabytkowe, w tym cenne układy urbanistyczne. Projekty możliwe do realizacji w ramach Działania 7.2 *Rewitalizacja obszarów zdegradowanych* skierowane były głównie do popegeerowskich obszarów wiejskich, a także terenów poprzemysłowych i powojennych. W Działaniu 7.3 *Aktywizacja obszarów zmarginalizowanych gospodarczo* wsparciem objęto szczególnie zdefiniowane terytorialnie obszary najbardziej zapóźnionych powiatów (strzyżowski, kolbuszowski, niżański, brzozowski, lubaczowski, leski, przemyski). Po powodzi w 2010 r. przeznaczono jednak dużą część alokacji Działania 7.3 na interwencję związaną z usuwaniem jej skutków. W porównaniu do innych województw, dotychczasowa alokacja działań na rewitalizację w przeliczeniu na 1 mieszkańca nie należała do szczególnie wysokich. Wyniosła 120 zł – osiągając wynik o 2 zł niższy niż wynosi średnia dla kraju (122

¹⁷⁷ Raport końcowy z badania „Znaczenie projektów realizowanych w ramach RPO WP dla rozwoju miast województwa podkarpackiego”, Centrum Studiów Regionalnych UniRegio Kraków, 2012r.

zł). Drugi najwyższy udział za to miały projekty dot. rewaloryzacji obszarów przemysłowych i rekultywacji skażonych gruntów. W ramach działania dot. rewitalizacji miast podpisano w największym stopniu wsparto Rzeszów (25,4 mln PLN) Przemysław (23,7 mln PLN), Sanok (11,9 mln PLN), Mielec (9,7 mln PLN) oraz Ustrzyki Dolne (9 mln PLN). Najkosztowniejszym projektem był Zabytkowy konwent OO. Bernardynów w Rzeszowie z ogrodami i centrum religijno-kulturowym (dofinansowanie 24,6 mln PLN), który jako jedyny w ramach całej Osi został wpisany na Listę Indykatorywnych Projektów Kluczowych. 16 przedsięwzięć w Działaniu 7.2 otrzymało dotychczas dofinansowanie, z czego wyróżniały się działania rewitalizacyjne prowadzone wobec terenów powojkowych w Przemyśle (6,6 mln PLN), obszarów poprzemysłowych w Dębicy (7 mln PLN) oraz terenów pokopalnianych w Baranowie Sandomierskim (6,1 mln PLN). Działanie 7.3, pierwotnie dedykowane obszarom zmarginalizowanym pod względem gospodarczym zostało w największym stopniu wykorzystane do wsparcia infrastruktury zniszczonej przez powódź. Łączna wartość dofinansowania 59 projektów wyniosła 58,6 mln zł, z czego działania „kryzysowe” stanowiły ok. 36%. Uwagę zwraca niewielka kompleksowość części projektów w Działaniu 7.1 (np. wsparcie działań rewitalizacyjnych polegających na odnowie budynku), a także niejasne rozróżnienie pomiędzy działaniami dotyczącymi interwencji wobec obszarów popegeereowskich.¹⁷⁸

Bezdomność i deprywacja mieszkaniowa są jednymi z najbardziej dotkliwych przykładów ubóstwa i wykluczenia społecznego w dzisiejszym społeczeństwie. Pomimo tego, że dostęp do przystępnego finansowo mieszkania jest podstawową potrzebą i podstawowym prawem każdego człowieka, zagwarantowanie tego prawa wciąż stanowi duże wyzwanie w wielu państwach członkowskich UE. Dlatego też istotnym elementem unijnej strategii w zakresie włączenia społecznego wciąż pozostaje opracowanie odpowiednich i zintegrowanych rozwiązań tak, aby zapobiec bezdomności i skutecznie zająć się rozwiązaniem tego problemu. Choć większość osób w trudnej sytuacji żyje w dużych skupiskach miejskich, w ujęciu względnym wyraźna jest ich nadreprezentacja na obszarach wiejskich i geograficznie oddalonych. W celu rozwiązywania problemów w ww. zakresie należy m. in. zwiększać synergie między działaniami finansowanymi ze środków funduszy strukturalnych, zarówno na obszarach wiejskich, jak i w miastach.

Kwestia ubóstwa mieszkaniowego jest m. in. uwzględniona w *Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020*. W ramach priorytetu V ww. programu zawarte są m. in. propozycje w zakresie modyfikacji systemu budownictwa społecznego skierowanego do osób, których dochody są zbyt wysokie na ubieganie się o najem mieszkania gminnego i zbyt niskie, aby zakupić lub wynająć mieszkanie na rynku komercyjnym. *Inne przedsięwzięcia przewidziane w ramach V priorytetu to umożliwienie łączenia środków strukturalnych z Unii Europejskiej ze środkami na finansowe wsparcie w tworzeniu lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych pochodzących z Funduszu Dopłat umiejscowionego w Banku Gospodarstwa Krajowego, wykorzystywanie środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego na poprawę dostępu do mieszkań chronionych, mieszkań wspomaganych, mieszkań treningowych oraz noclegowni i domów dla bezdomnych oraz*

¹⁷⁸Raport końcowy z badania „*Diagnoza potrzeb rozwojowych regionu w kontekście realizacji RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013*”, Instytut Badań Regionalnych Warszawa 2012r.

rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego dla tworzenia mieszkań społecznych, a także włączenie sektora prywatnego w tworzenie mieszkań społecznych.

W 2013r. zostało przeprowadzone badanie ewaluacyjne pn. *Znacznie interwencji RPO WP w obszarze infrastruktury publicznej*, którego celem była ocena wpływu projektów z zakresu infrastruktury publicznej na podniesienie jakości kapitału społecznego i zwiększenie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. W ww. badaniu podkreślono, że za najbardziej widoczne efekty inwestycji poczynionych w obszarze infrastruktury społecznej respondenci uznali wzrost atrakcyjności miast poprzez ich odnowę, poprawę stanu (jakości) obiektów sportowo – rekreacyjnych, zwiększenie dostępności mieszkańców do obiektów sportowych i rekreacyjnych, a także informatyzacją placówek publicznych oraz po raz kolejny w tym obszarze - poprawę jakości usług świadczonych przez obiekty sportowe i rekreacyjne.

Dodatkowo ze względu na skomplikowaną sieć zależności gospodarczo-społecznych, trudno jednoznacznie określić ilościowo wpływ zrealizowanych inwestycji na redukcję problemów społecznych, w tym ubóstwa. Projekty zrealizowane w ramach osi VII w dużym stopniu przyczyniły się do zmniejszenia dysproporcji w rozwoju infrastruktury publicznej w województwie podkarpackim. Zostały one zrealizowane na obszarach (oraz w obszarach) rzeczywiście wymagających wsparcia finansowego. Co więcej, w wielu przypadkach dotyczyły one inwestycji kluczowych - niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania danego obszaru. Dotyczy to zwłaszcza szeregu inwestycji przeprowadzonych na terenach zniszczonych przez powódź, a także inwestycji w infrastrukturę mieszkaniową. Należy podkreślić, że renowacja budownictwa wielorodzinnego na obszarach zdegradowanych, zmarginalizowanych gospodarczo i/lub zniszczonych w wyniku powodzi, która obejmowała swoim zakresem rzeczowym nie tylko bieżący remont czy poprawę estetyki budynków, ale również ich termomodernizację, nie tylko wpłynęła pozytywnie na wyrównanie stanu infrastruktury publicznej w regionie, ale również na zwiększenie spójności społecznej obszarów w taki czy inny sposób defaworyzowanych. Bardzo istotny jest fakt, że poczynione inwestycje nie tylko są wykorzystywane przez mieszkańców, w tym osoby zagrożone lub objęte wykluczeniem społecznym, ale także mogą być wykorzystywane przez sferę podmiotów gospodarczych, tym samym polepszając sytuację ekonomiczną samych mieszkańców. Poprzez wzrost atrakcyjności inwestycyjnej pośrednio wpływa się więc na niwelowanie zjawiska ubóstwa w regionie.

Wpływu zrealizowanych inwestycji na redukcję problemów społecznych, w tym ubóstwa, nie sposób w prosty sposób obliczyć czy nawet oszacować, równocześnie istnieją mocne przesłanki, które pozwalają twierdzić, że wpływ ten należy uznać za istotny (choć w dużej mierze niewymierny w wartościach liczbowych). W perspektywie krótkookresowej, termomodernizacja budynków wielorodzinnych wpłynie na zmniejszenie kosztów ogrzewania ponoszonych przez mieszkańców. Przy tym należy pamiętać, że dofinansowane inwestycje dotyczyły wyłącznie budownictwa wielorodzinnego, poprzez co z ich efektów skorzystało bardzo wielu mieszkańców regionu, do tego często ludzi starszych i/lub ubogich. W dalszej perspektywie, inwestycje wykonane na obszarach defaworyzowanych powinny mieć pozytywny wpływ na lokalny rynek pracy i przyczynić się w mniejszym lub większym stopniu do redukcji problemu bezrobocia. Wpływ ten będzie większy w przypadku tych projektów, które zakładają utworzenie nowych etatów w wyniku przeprowadzenia inwestycji i/lub dotyczą przygotowania terenów inwestycyjnych, co powinno spowodować ożywienie gospodarcze danego obszaru. W roku 2015, w odniesieniu do roku 2007, liczba pracujących na terenie województwa podkarpackiego zwiększyła się o 115 923 osób. Na terenie

niektórych powiatów udział utworzonych etatów w ogólnej zmianie liczby pracujących zbliżał się do 4%, co jest wartością niezwykle istotną. Szczególnie ważne było tworzenie nowych etatów na terenie powiatów, w których spadła liczba pracujących (a jak wykazały przeprowadzone analizy, takie sytuacje także miały miejsce). Mniejszy, choć również istotny wpływ na rozwiązanie problemu bezrobocia, będą miały inwestycje zakładające odtworzenie czy modernizację układu drogowego funkcjonującego w regionie. W kontekście inwestycji w obszarze budownictwa wielorodzinnego istotną kwestią jest fakt, że podmioty zainteresowane ich przeprowadzeniem (JST, spółdzielnie czy wspólnoty mieszkaniowe) mają bardzo ograniczone możliwości zarówno poniesienia pełnego kosztu modernizacji, jak też uzyskania na ten cel dofinansowania ze źródeł zewnętrznych.¹⁷⁹

Badanie wskazało, iż realizacja działań związanych z rewitalizacją miast oraz aktywizowaniem gospodarczym regionów defaworyzowanych napotykało na określone trudności, na co wskazują także doświadczenia związane z wdrażaniem RPO WP w latach 2007 – 2013. Należy wspomnieć, że podaż projektów związanych z aktywizacją obszarów zmarginalizowanych gospodarczo była mniejsza niż pierwotnie przeznaczona na nie kwota dofinansowania. Okazało się, że przygotowanie wspomnianych inwestycji, w tym przedsięwzięć dotyczących uzbrojenia terenów inwestycyjnych, jakkolwiek koniecznych i niezbędnych z punktu widzenia potrzeb regionu, stanowi trudność dla potencjalnych beneficjentów. Tym samym omawiane zagadnienie stanowi wyzwanie dla władz województwa, które nie powinny rezygnować z opracowywania i realizowania strategii ożywiania gospodarczego wspomnianych obszarów¹⁸⁰.

Teren województwa podkarpackiego nie był i nie jest obszarem wysoko uprzemysłowionym. Stąd problem obecności terenów zdewastowanych i zdegradowanych na skutek działalności przemysłu, odnosić należy do kilku, relatywnie niewielkich obszarów. Degradacja i dewastacja gruntów, może mieć swoje źródło w wadliwej gospodarce rolnej. W przeszłości główny udział w degradacji i dewastacji gruntów w województwie podkarpackim miały kopalnie siarki w Machowie, Jeziórku i Baszni k/Lubaczowa. Największe szkody przyniosła również długoletnia działalność wydobywcza i przetwórcza siarki kopalni odkrywkowej i otworowej w okolicach Tarnobrzega. Także przemysł maszynowy i energetyczny obecny na terenie miasta Stalowa Wola, doprowadził do powstania lokalnych terenów z cechami degradacji środowiska naturalnego.

Podsumowując należy zaznaczyć, że powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji w województwie podkarpackim na przestrzeni lat stale ulega sukcesywnemu zmniejszeniu, przy czym powierzchnia posiarekowych gruntów wymagających rekultywacji zmniejszyła się znacząco i nie stanowi już istotnego problemu ekologicznego. Grunty wymagające rekultywacji, zdewastowane w wyniku eksploatacji surowców skalnych (głównie piasków i żwirów) występują w dużym rozproszeniu i nie stanowią istotnego problemu w skali regionalnej¹⁸¹.

Stopień osiągnięcia wskaźników celu ww. osi priorytetowej potwierdza realizację celu głównego RPO WP jakim jest wzrost krajowej i międzynarodowej konkurencyjności

¹⁷⁹ Raport końcowy z badania „Znaczenie interwencji RPO WP w obszarze infrastruktury publicznej”, Public Profic Sp. z o.o. Poznań- Rzeszów 2013r

¹⁸⁰ Tamże

¹⁸¹ Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa podkarpackiego oraz ocena realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym ujętych w obowiązującym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego, PBPP, Rzeszów 2014.

gospodarki oraz poprawa dostępności przestrzennej Podkarpacia, a także celu Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020: *Podniesienie krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki regionu poprzez wzrost jej innowacyjności, a tym samym efektywności, która stworzy warunki do zwiększenia zatrudnienia oraz wzrostu dochodów i poziomu życia ludności.*

Wydatki przeznaczone na realizację osi priorytetowej nie obejmują „lizbońskich” kategorii interwencji. Działania wspierane w ramach niniejszej osi priorytetowej przyczyniają się do realizacji celów *Strategii Europa 2020* i jednocześnie wpisują się w poszczególne obszary *Krajowego Programu Reform na rzecz realizacji Strategii Europa 2020*. Więcej informacji w tym zakresie podano punkcie 2.1.6.6.

Powyższy stopień osiągnięcia wskaźników celu ww. osi priorytetowej potwierdza realizację celu głównego RPO WP jakim jest wzrost krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki oraz poprawa dostępności przestrzennej Podkarpacia, a także celu Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020: *Podniesienie krajowej i międzynarodowej konkurencyjności gospodarki regionu poprzez wzrost jej innowacyjności, a tym samym efektywności, która stworzy warunki do zwiększenia zatrudnienia oraz wzrostu dochodów i poziomu życia ludności.*

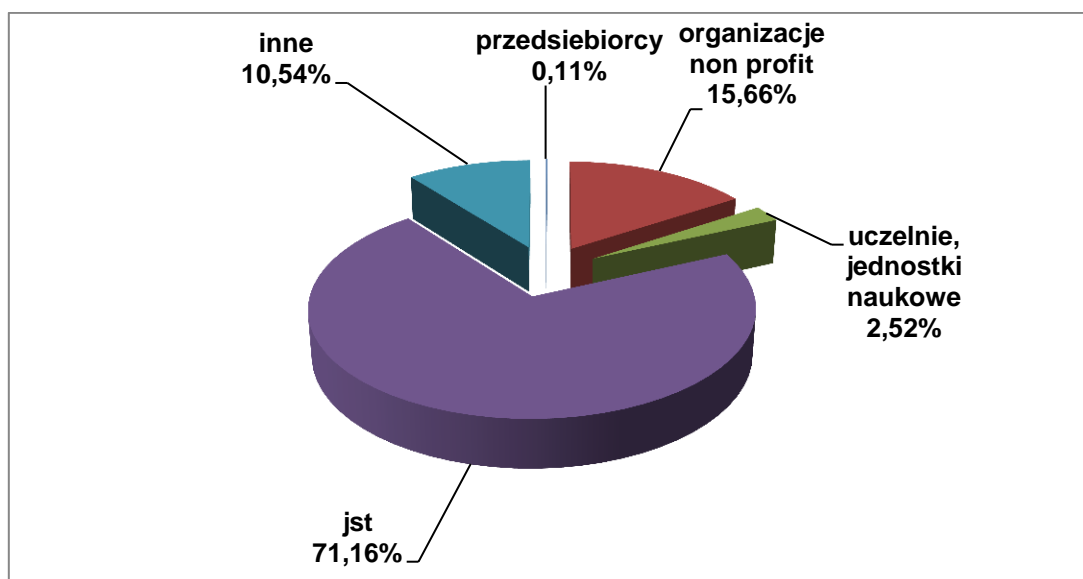
Miara sukcesu osi priorytetowej VII

Do najważniejszych osiągnięć osi priorytetowej VII należały m. in. działania:

- 64 obszary zrewitalizowano,
- zbudowano/przebudowano/doposażono 106 obiektów infrastruktury mieszkalnictwa,
- zakupiono 69 systemów monitoringu w miejscach publicznych,
- 266 obiektów poddano renowacji/ rewaloryzacji/ adaptacji,
- przebudowano / doposażono 4 943 m² powierzchni budynków,
- poddano renowacji/ rewaloryzacji/ adaptacji 74 024 m² powierzchni obiektów,

Od początku realizacji Programu w ramach VII osi priorytetowej dominującą grupę beneficjentów stanowiły jednostki samorządu terytorialnego, które zrealizowały 93 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 52 795 238,87 EUR (233 877 628,67 PLN), organizacje non profit zrealizowały 11 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 11 620 602,49 EUR (51 478 106,98 PLN). Ponadto w ramach VII osi priorytetowej zrealizowano 2 projekty przez uczelnie wyższe na łączną wartość dofinansowania z EFRR 1 871 638,82 EUR (8 291 172,79 PLN), 1 projekt przedsiębiorcy na łączną wartość dofinansowania z EFRR 81 045,82 EUR (359 024,86 PLN) oraz 37 projektów zrealizowanych przez spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe na łączną wartość dofinansowania z EFRR 7 818 651,05 EUR (34 635 842,27 PLN).

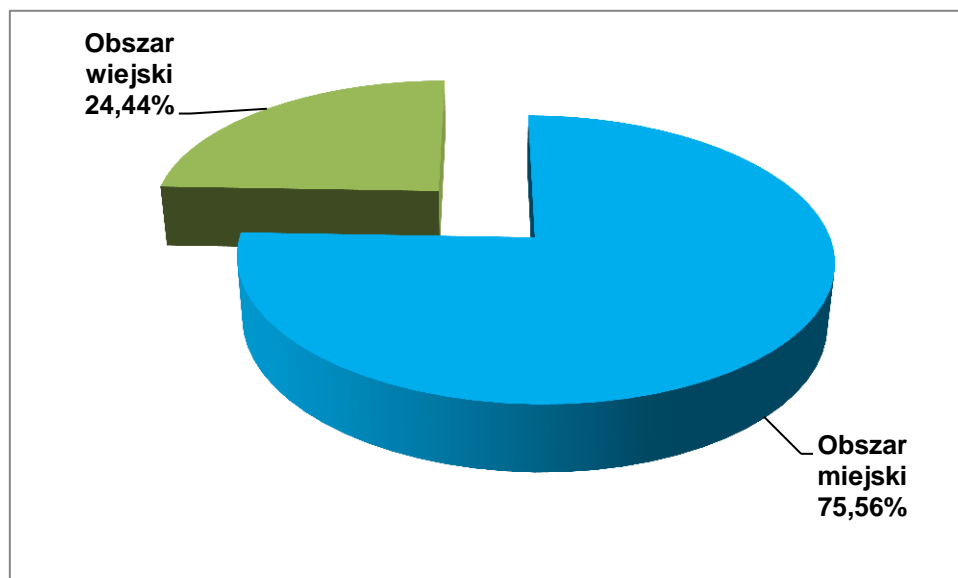
Wykres 51. Udział poszczególnych grup beneficjentów wg wartości podpisanych umów w ramach VII osi priorytetowej na dzień 31 grudnia 2016r. (%).

Źródło: KSI SIMIK (07-13).

Od początku realizacji Programu w ramach VII osi priorytetowej zrealizowano 90 projektów na obszarach miejskich na łączną wartość dofinansowania z EFRR 56 058 847,38 EUR (248 335 088 PLN), natomiast na obszarach wiejskich zrealizowano 54 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 18 128 329,66 EUR (80 306 687,57 PLN). Z ww. informacji wynika, iż na obecnym etapie realizacji programu na obszarze miejskim realizowanych jest więcej projektów o wyższej wartości dofinansowania niż na obszarze wiejskim, co wynika z charakteru wsparcia w VII osi priorytetowej. Należy zaznaczyć, iż część wsparcia w VII osi priorytetowej przeznaczona jest na rewitalizację miast, a także zdegradowanych obszarów przemysłowych.

Wykres 52. Rozkład dofinansowania projektów w podpisanych umowach w ramach VII osi priorytetowej RPO WP– podział wg obszarów realizacji projektów (%)

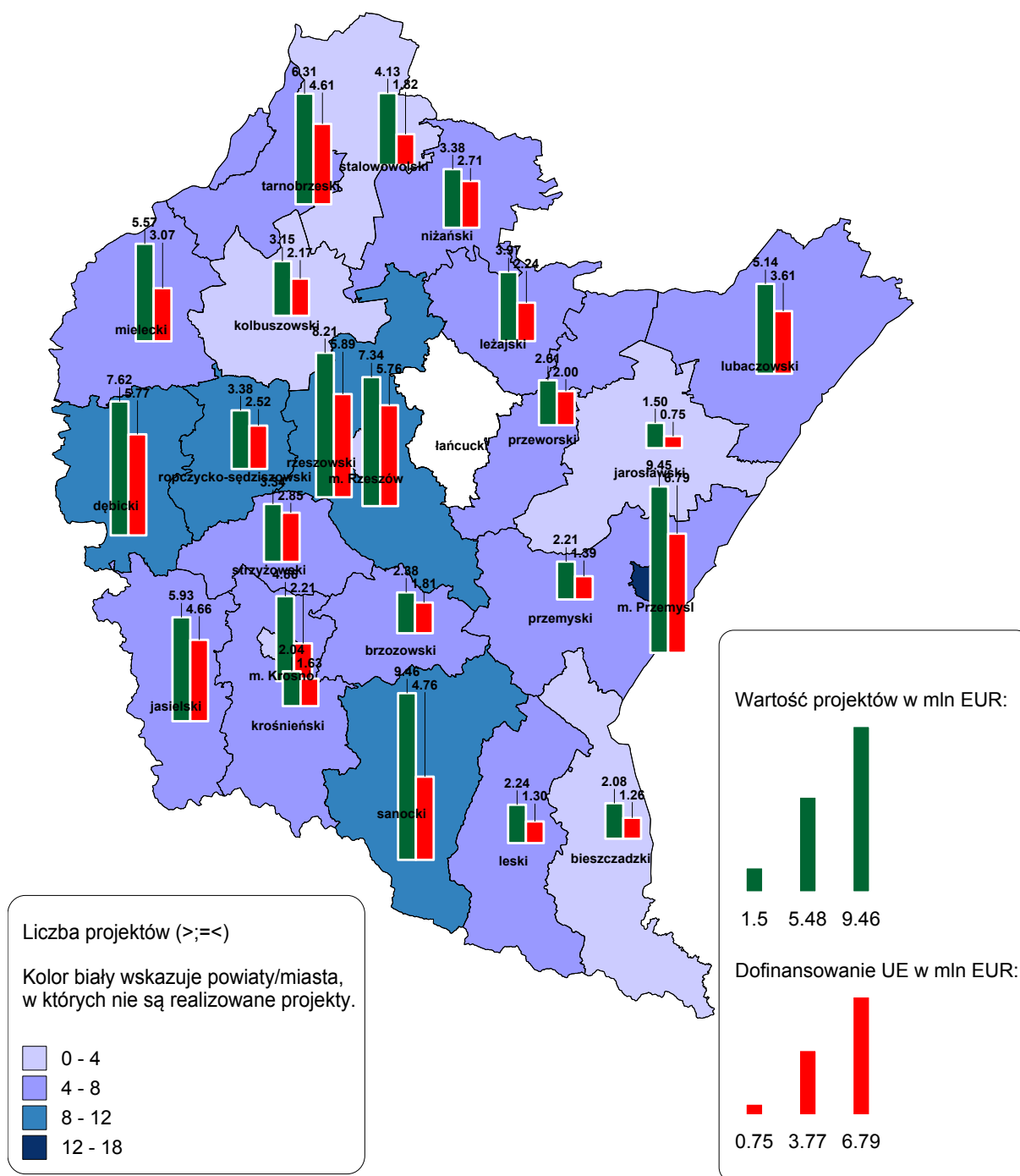

Źródło: KSI SIMIK (07-13).

Od początku realizacji Programu w ramach VII osi priorytetowej na obszarze defaworyzowanym zrealizowano 38 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 17 097 093,23 EUR (75 738 413,32 PLN), w tym powiat:

- bieszczadzki 3 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 1 259 234,87 EUR (5 578 284,56 PLN),
- brzozowski 6 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 1 813 632,85 EUR (8 034 212,18 PLN),
- kolbuszowski 3 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 2 170 024,6 EUR (9 612 991,96 PLN),
- leski 5 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 1 295 226,13 EUR (5 737 722,23 PLN),
- lubaczowski 7 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 3 612 411 EUR (16 002 619,48 PLN),
- niżański 4 projekty na łączną wartość dofinansowania z EFRR 2 712 359,11 EUR (12 015 479,62 PLN),
- przemyski 5 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 1 385 268,78 EUR (6 136 602,19 PLN),
- strzyżowski 5 projektów na łączną wartość dofinansowania z EFRR 2 848 935,89 EUR (12 620 501,10 PLN).

Mapa 15. Projekty w ramach VII osi priorytetowej wg miejsca realizacji – na podstawie podpisanych umów na dzień 31 grudnia 2016r.

Informacje na temat projektów realizowanych w innych programach operacyjnych w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 w województwie podkarpackim zamieszczono w załączniku nr 17.

Projekty kluczowe

Pierwszy wykaz (Indykatywny Plan Inwestycyjny RPO WP) przyjęto uchwałą ZWP z dnia 10 stycznia 2007 r. nie zawierał projektów w zakresie VII osi priorytetowej.

W dniu 4 czerwca 2008r. uchwałą nr 113/1973/08 ZWP dodano do wykazu projektów indywidualnych projekt pn. *Zabytkowy konwent OO. Bernardynów w Rzeszowie z ogrodami i centrum religijno-kulturowym*.

Zgodnie z ostatecznym Indykatywnym wykazem indywidualnych projektów kluczowych Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 w ramach osi priorytetowej VII zrealizowano 1 projekt kluczowy na łączną wartość dofinansowania z EFRR 5 480 531,98 EUR (24 278 208,62 PLN).

Podstawowym celem projektu pn.: *„Zabytkowy konwent OO. Bernardynów w Rzeszowie z ogrodami i centrum religijno-kulturowym”* było zachowanie dziedzictwa kulturowego poprzez odbudowę i przywrócenie historycznego stanu infrastruktury zabytkowej Konwentu Ojców Bernardynów w Rzeszowie.

Beneficjentem projektu był Zakon Braci Mniejszych OO. Bernardynów Prowincja Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny z siedzibą w Krakowie. Realizacja projektu wpłynęła, na podniesienie atrakcyjności Rzeszowa, jako centrum urbanistycznego i gospodarczego województwa oraz na podniesienie walorów turystycznych regionu. Zespół klasztorny OO. Bernardynów zaliczany jest do jednego z najcenniejszych na terenie Polski architektonicznych założeń sakralnych z początku XVII w., o znacznych walorach zabytkowych i historycznych. Realizacja projektu poprzez odbudowę i przywrócenie historycznego stanu infrastruktury Konwentu OO. Bernardynów, objętej ścisłą ochroną konserwatorską miała regionalny zasięg oddziaływania.

Projekt miał strategiczny charakter i przyczynił się do realizacji celu głównego VII osi priorytetowej RPO WP, tj. *Wzmocnienie ośrodków miejskich*.

Przedmiotem projektu była rewitalizacja ścisłego centrum historycznego i kulturowego Rzeszowa poprzez renowację XVII wiecznych budynków zespołu klasztoru OO. Bernardynów wraz z rekonstrukcją parku przyklasztornego.

Ponadto w ramach realizacji przedsięwzięcia stworzone zostało centrum religijno – kulturowe. Zakres rzeczowy projektu obejmował m.in.: prace konserwatorskie i remontowe więźby dachowej wraz z adaptacją poddasza, odbudowę rozebranych w przeszłości dwóch historycznych skrzydeł klasztoru z adaptacją do potrzeb projektu, wyposażenie sal konferencyjnych i poradni psychologicznych, przywrócenie historycznej architektury krajobrazu urbanistycznego wokół klasztoru poprzez stworzenie parku (oczka wodne, nasadzenia zieleni, mała architektura) nad istniejącym parkingiem.

W ramach projektu utworzono trzy miejsca pracy w dobudowanych budynkach klasztoru oraz zrewitalizowano obszar 1,60 ha.

Informacje nt. równości szans kobiet i mężczyzn zawarto w punkcie 2.2.1, natomiast nt. cross-financingu w punkcie 2.6.3 sprawozdania.

Rekomendacje KE

W ramach ww. punktu zawarto wszystkie dotychczasowe rekomendacje KE w zakresie osi priorytetowej VII wskazane w punkcie 2.1.6.3 *Rekomendacje Komisji Europejskiej*.

Działanie 7.1 Rewitalizacja miast

Celem działania 7.1 *Rewitalizacja miast* było wzmocnienie ośrodków miejskich.

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów działania

Tabela 4.7.1. Postęp rzeczowy wg osi priorytetowej – Oś priorytetowa VII: *Spójność wewnątrzregionalna*, działanie 7.1 *Rewitalizacja miast* stanowi załącznik 4.7 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

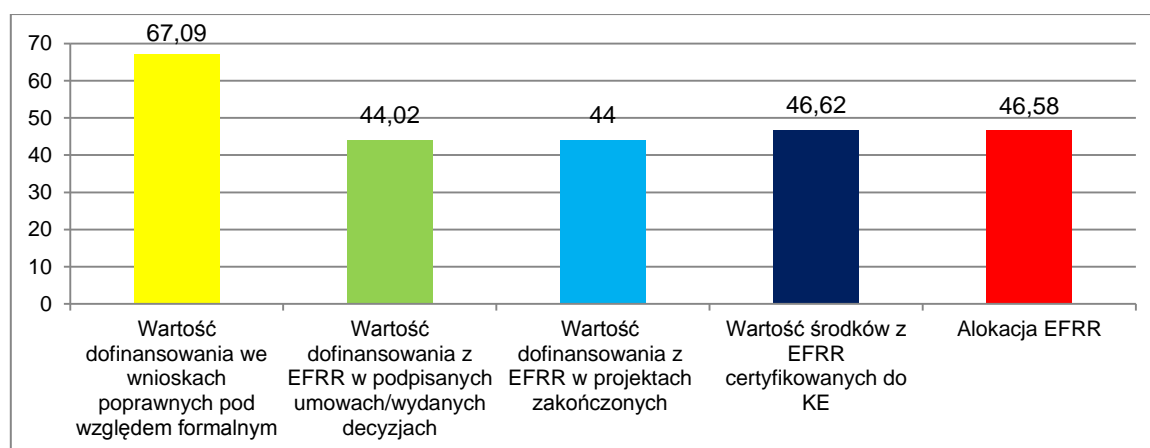
Postęp finansowy

Na realizację zadań w ramach działania przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 36 930 004 EUR. Ponadto, w wyniku przesunięć środków pomiędzy działaniami osi VII, alokację zwiększono o 9 651 830 EUR. W rezultacie alokacja w działaniu 7.1 wyniosła 46 581 834 EUR. Po uwzględnieniu zastosowania mechanizmu elastyczności w latach 2014 i 2015 wynosi 46 750 796 EUR.

Od początku realizacji Programu w ramach ww. działania przeprowadzono 1 konkurs. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursu wyniosła 21 106 571,25 EUR (93 500 000 PLN). Złożono 83 projekty z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 69 911 276,88 EUR (309 699 965,43 PLN), tj. 331% szacowanej kwoty przeznaczonej na konkurs. Ww. procent świadczy o bardzo dużym zainteresowaniu beneficjentów wsparciem w tym zakresie.

Szczegółowe informacje nt. oceny formalnej wniosków, podpisanych umów oraz projektów zakończonych w zakresie ww. działania podano w punkcie Analiza jakościowa osi priorytetowej VII.

Wykres 53. Stan wdrażania działania 7.1 *Rewitalizacja miast* od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Wartość środków z EFRR certyfikowanych do KE w ramach działania 7.1 wynosi 46 621 437 EUR, co stanowi 100,09% alokacji.

Postęp rzeczowy

W ramach działania 7.1 kwalifikowały się do dofinansowania wyłącznie projekty zlokalizowane na terenie jednego z miast wskazanych w załączniku nr 6 do RPO na

obszarach, dla których sporządzono lokalny program rewitalizacji i które wyznaczone zostały zgodnie z *Wytycznymi w zakresie przygotowania lokalnych programów rewitalizacji*. Idea kryteriów wyboru projektów w ww. działaniu polegała na specyficznej kombinacji kryteriów opierających się na danych statystycznych dla danego miasta - gminy (wyżej punktowano miasta o niekorzystnie przedstawiających się wybranych parametrach statystycznych) z kryteriami wynikającymi z charakterystyki samego projektu (np. objęcie projektem obiektu zabytkowego). Dofinansowane projekty z pewnością nie są w stanie rozwiązać wszystkich problemów w miastach, w których są realizowane, jednak z pewnością przyczynią się do poprawy jakości życia ich mieszkańców. Warto zaznaczyć, iż dużym zainteresowaniem cieszyło się wsparcie na infrastrukturę mieszkalnictwa.

W ramach działania 7.1 *Rewitalizacja miast* w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 66 projektów na wartość dofinansowania z EFRR 44 001 136,68 EUR (194 920 635,39 PLN).

Poniższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do tego działania:

- a) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte powyżej 125% wartości docelowej:
- *Liczba projektów zapewniających zrównoważony rozwój oraz poprawiających atrakcyjność miast i miasteczek*. Wskaźnik osiągnął wartość 66 szt., tj. 244% wartości docelowej.
 - *Powierzchnia odnowionych budynków*. Wskaźnik osiągnął wartość 566 275,34 m², tj. 15 228% wartości docelowej.
 - *Liczba miejsc pracy utworzonych na obszarach odnowionych*. Wskaźnik osiągnął wartość 43 szt., tj. 143% wartości docelowej.
 - *Powierzchnia zagospodarowanych obszarów*. Wskaźnik osiągnął wartość 106,11 ha, tj. 965% wartości docelowej.

Wartości pierwszych trzech wskaźników w porównaniu do wartości docelowej założonej dla roku 2015r. zostały osiągnięte w znacznej większej wielkości, co można wytłumaczyć o dużym zainteresowaniu beneficjentów oraz potrzebach regionu.

Biorąc pod uwagę skalę rozbieżności wskaźnika *Powierzchnia zagospodarowanych obszarów* (wartość docelowa i wartość zrealizowana) należy stwierdzić, iż wskaźnik ten został błędnie oszacowany na etapie opracowywania RPO WP 2007-2013.

b) Wskaźnik rezultatu, który został osiągnięty w przedziale 75-125% wartości docelowej:

- *Liczba firm założonych na obszarach odnowionych*. Wskaźnik osiągnął wartość 12 szt., tj. 80% wartości docelowej.

Działanie 7.2 *Rewitalizacja obszarów zdegradowanych*

Celem działania 7.2 *Rewitalizacja obszarów zdegradowanych* było ożywienie społeczno-gospodarcze obszarów zdegradowanych.

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów działania

Tabela 4.7.2 Postęp rzeczowy wg osi priorytetowej – Oś priorytetowa 7: *Spójność wewnątrzregionalna*, działanie 7.2 *Rewitalizacja obszarów zdegradowanych* stanowi załącznik nr 4.7 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

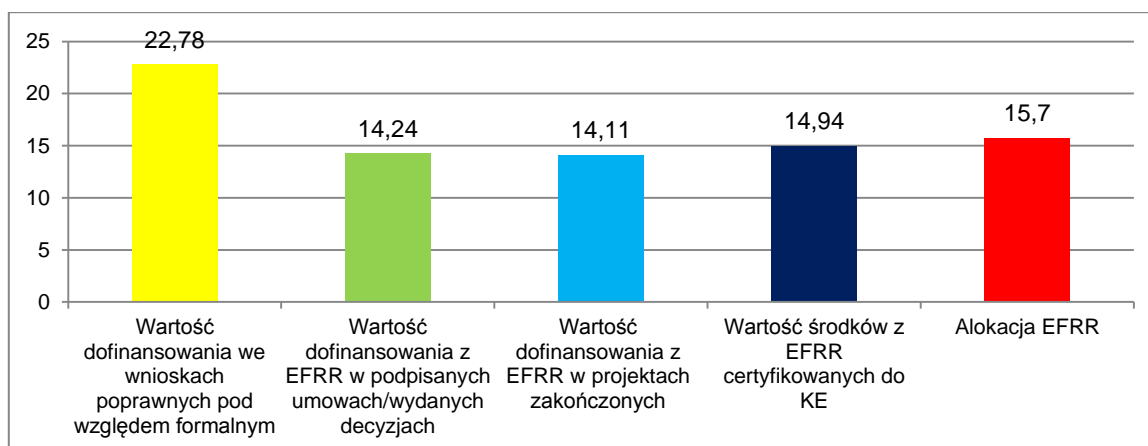
Postęp finansowy

Na realizację zadań w ramach działania przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 25 566 926 EUR. Niewykorzystane środki z tego działania w wysokości 9 863 088 euro w ramach realokacji w osi zostały skierowane do innych działań. W rezultacie alokacja w działaniu wyniosła 15 703 838 EUR. Po uwzględnieniu zastosowania mechanizmu w latach 2014 i 2015 elastyczności wynosi 14 937 292 EUR.

Od początku realizacji Programu w ramach działania 7.2 przeprowadzono 1 konkurs. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w konkursie wyniosła 10 609 720,31 EUR (47 000 000 PLN). Złożono 41 projektów z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 32 528 815,5 EUR (144 099 399,79 PLN), co stanowi 306,6% szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów. Ww. procent świadczy o bardzo dużym zainteresowaniu beneficjentów tym zakresem wsparcia.

Szczegółowe informacje nt. oceny formalnej wniosków, podpisanych umów oraz projektów zakończonych w zakresie ww. działania podano w punkcie Analiza jakościowa osi priorytetowej VII.

Wykres 54. Stan wdrażania działania 7.2 *Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych* RPO WP od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Wartość środków z EFRR certyfikowanych do KE w ramach działania 7.2 wynosi 14 937 292 EUR, co stanowi 95,16% alokacji.

Postęp rzeczowy

W ramach ww. działania kwalifikowały się do dofinansowania wyłącznie projekty zlokalizowane na obszarach, dla których sporządzono lokalny program rewitalizacji i które wyznaczone zostały zgodnie z *Wytycznymi w zakresie przygotowania lokalnych programów rewitalizacji*. W działaniu 7.2 kryteria wyboru projektów również opierały się na kombinacji kryteriów statystycznych i indywidualnych dla projektu, przy czym do tych drugich wprowadzono – biorąc pod uwagę specyfikę tego działania – kryterium promujące projekty służące prowadzeniu działalności gospodarczej. Dzięki temu kryterium cel określony w tym działaniu w zakresie wsparcia projektów promujących przedsiębiorczość i zastosowanie nowych technologii ma szansę być w 100% osiągnięty.

W ramach działania 7.2 *Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych* w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 24 projekty na wartość dofinansowania z EFRR 14 109 072,72 EUR (62 501 781,26 PLN).

Poniższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do tego działania:

- a) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte powyżej 125% wartości docelowej:
- *Liczba projektów oferujących usługi promujące równość szans i zapobiegających.* Wskaźnik osiągnął wartość 10 szt., tj. 200% wartości docelowej.
 - *Powierzchnia odnowionych budynków.* Wskaźnik osiągnął wartość 41 307,06 m², tj. 1 449% wartości docelowej.
 - *Powierzchnia zagospodarowanych obszarów.* Wskaźnik osiągnął wartość 113,3 ha, tj. 283% wartości docelowej.

Wysoka wartość zrealizowanych ww. wskaźników wynika z dużego zainteresowania beneficjentów wsparciem w tym zakresie.

- b) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 75-125% wartości docelowej:
- *Liczba projektów promujących przedsiębiorczość i zastosowanie nowych technologii.* Wskaźnik osiągnął wartość 12 szt., tj. 120% wartości docelowej.
 - *Liczba miejsc pracy utworzonych na obszarach odnowionych.* Wskaźnik osiągnął wartość 30 szt., tj. 75% wartości docelowej.
- c) Wskaźnik rezultatu, który został osiągnięty w przedziale 0-75% wartości docelowej:
- *Liczba firm założonych na obszarach odnowionych.* Wskaźnik osiągnął wartość 2 szt., tj. 14% wartości docelowej.

Słaba realizacja wskaźnika dotyczącego firm wynika z faktu, iż beneficjentami wsparcia w niniejszej osi priorytetowej były podmioty publiczne (przede wszystkim lokalne samorządy) i organizacje pozarządowe. Niezwykle trudne jest natomiast zrealizowanie projektu przez ww. podmioty, dzięki któremu – jako bezpośredni efekt – powstałaby nowa firma, czy też miejsce pracy. W ramach tej osi nie było możliwe udzielanie dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej, stąd osiągnięcie założonego celu było niezwykle trudne. Jedynie w 2 projektach udało się osiągnąć dodatkowy efekt rewitalizacji w postaci nowych firm.

Działanie 7.3 Aktywizacja obszarów zmarginalizowanych gospodarczo oraz wsparcie terenów zniszczonych przez powódź.

Celem działania 7.3 *Aktywizacja obszarów zmarginalizowanych gospodarczo oraz wsparcie terenów zniszczonych przez powódź* było zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej obszarów zmarginalizowanych gospodarczo oraz wsparcie terenów zniszczonych przez powódź.

W związku z wnioskiem o zmianę RPO WP z 23 lipca 2010r. Komisja Europejska przyjęła w dniu 17 lutego 2011r. decyzję w tym zakresie. Przyjęte przez Komisję Europejską zmiany dotyczyły m. in. opisu osi priorytetowej VII Spójność wewnątrzregionalna RPO WP. Wprowadzona zmiana miała na celu umożliwienie realizowania projektów na terenach zniszczonych przez powódź, służących przywróceniu funkcji istotnych dla lokalnych społeczności oraz zapobieganiu ich marginalizacji.

ZWP uchwałą nr 53/1110/11 z 14 czerwca 2011r. przyjął projekt zmian kryteriów wyboru operacji finansowanych w ramach VII osi priorytetowej Spójność wewnątrzregionalna RPO WP, działania 7.3 *Aktywizacja obszarów zmarginalizowanych gospodarczo oraz wsparcie terenów zniszczonych przez powódź*, schemat B *Projekty realizowane na terenach zniszczonych przez powódź*. W dniu 22 czerwca 2011r. Komitet Monitorujący RPO WP 2007-2013 zatwierdził zmiany kryteriów wyboru finansowanych operacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013, w ramach których m. in. dokonano zmiany nazwy przedmiotowego działania.

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów działania

Tabela 4.7.3 Postęp rzeczowy wg osi priorytetowej – Oś priorytetowa 7: *Spójność wewnątrzregionalna*, działanie 7.3 *Aktywizacja obszarów zmarginalizowanych gospodarczo oraz wsparcie terenów zniszczonych przez powódź* stanowi załącznik nr 4.7 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

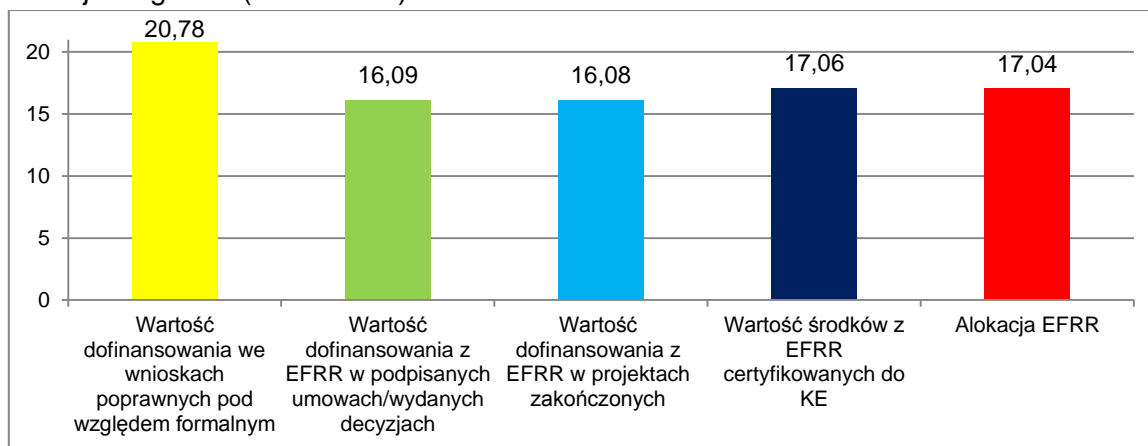
Postęp finansowy

Na realizację zadań w ramach działania przeznaczono pierwotnie kwotę z EFRR w wysokości 17 044 617 EUR. Po uwzględnieniu zastosowania mechanizmu elastyczności w latach 2014 i 2015 wynosi 17 056 084 EUR.

Od początku realizacji Programu w ramach działania 7.3 przeprowadzono łącznie 2 konkursy. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach konkursów wyniosła 25 959 953,95 EUR (115 000 000 PLN). Złożono 66 projektów z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 23 663 222,12 EUR (104 825 707,67 PLN), tj. 91,15% szacunkowej kwoty przeznaczonej na konkurs. Ww. procent świadczy o nie pełnym zainteresowaniu beneficjentów tym zakresem wsparcia.

Szczegółowe informacje nt. oceny formalnej wniosków, podpisanych umów oraz projektów zakończonych w zakresie ww. działania podano w punkcie Analiza jakościowa osi priorytetowej VII.

Wykres 55. Stan wdrażania działania 7.3 *Aktywizacja obszarów zmarginalizowanych gospodarczo oraz wsparcie terenów zniszczonych przez powódź* RPO WP od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Wartość środków z EFRR certyfikowanych do KE w ramach działania 7.3 wynosi 17 056 084 EUR, co stanowi 100,12% alokacji.

Postęp rzeczowy

W ramach działania 7.3 *Aktywizacja obszarów zmarginalizowanych gospodarczo oraz wsparcie terenów zniszczonych przez powódź* w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 54 projekty na wartość dofinansowania z EFRR 16 076 967,63 EUR (71 219 358,92 PLN).

Powyższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktu i rezultatów przypisanych do tego działania:

- a) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte powyżej 125% wartości docelowej:
- *Liczba projektów oferujących usługi promujące równość szans i zapobiegających wykluczeniu społecznemu przedstawicieli mniejszości narodowych i ludzi młodych.* Wskaźnik osiągnął wartość 4 szt., tj. 200% wartości docelowej.
 - *Liczba projektów służących odtworzeniu infrastruktury zniszczonej przez powódź.* Wskaźnik osiągnął wartość 46 szt., tj. 230% wartości docelowej.
 - *Powierzchnia odnowionych budynków.* Wskaźnik osiągnął wartość 5 212,69 m², tj. 1043% wartości docelowej.

Wartości wskaźników w zakresie liczby projektów dot. rewitalizacji przekraczają wartości docelowe, co świadczy o dużym zainteresowaniu beneficjentów oraz potrzebach regionu. Natomiast biorąc pod uwagę skalę rozbieżności wskaźnika Powierzchnia odnowionych budynków (wartość docelowa i wartość zrealizowana) należy stwierdzić, iż dla tego wskaźnik zastosowano błędną metodologię obliczania wartości.

- b) Wskaźniki rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 75-125% wartości docelowej:
- *Liczba miejsc pracy utworzonych na obszarach odnowionych.* Wskaźnik osiągnął wartość 16 szt., tj. 80% wartości docelowej.
 - *Wartość odtworzonej infrastruktury zniszczonej przez powódź.* Wskaźnik osiągnął wartość 59,8 mln PLN, tj. 75% wartości docelowej.
- c) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 0-75% wartości docelowej:
- *Liczba projektów promujących przedsiębiorczość i zastosowanie nowych technologii,* Wskaźnik osiągnął wartość 1 szt., tj. 17% wartości docelowej.
 - *Powierzchnia zagospodarowanych obszarów,* Wskaźnik osiągnął wartość 18,19 ha, tj. 61% wartości docelowej.
 - *Liczba firm założonych na obszarach odnowionych.* Wskaźnik osiągnął wartość 0 szt., tj. 0% wartości docelowej.

W przypadku wskaźnika *Liczba firm założonych na obszarach odnowionych* nie został on wykazany w żadnym z projektów. Ww. sytuacja spowodowana jest faktem, iż najprawdopodobniej objęte wsparciem obiekty dotąd niezagospodarowane i niedokończone w wyniku zaniechania inwestycji okazały się zbyt trudne do przystosowania na potrzeby lokalnego biznesu (decydować mogły w tym względzie kwestie techniczne, lokalizacja obiektów). Niezależnie od powyższego wskazać należy, iż wartość docelowa omawianego wskaźnika w wyniku renegocjacji Programu została zmniejszona z 12 szt. do 6 szt.

Trzeba zaznaczyć iż, szacowanie wartości docelowych wskaźników osi priorytetowej VII było trudnym zadaniem. 56% wskaźników przekroczyła wartość w porównaniu do wartości docelowej założonej dla roku 2015r. 1 wskaźnik nie osiągnął wymaganej wartości. Wysokie wartości wskazanych powyżej wskaźników można wytłumaczyć nietrafionym szacunkiem na etapie programowania.

W ramach wskaźników działania 7.1, 7.2 i 7.3 można uwzględnić interwencję, która realizowane będą w RPO WP 2014-2020 w ramach osi priorytetowej VI - *Spójność przestrzenna i społeczna* PI 9b - *Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich*. Projekty z zakresu rewitalizacji będą realizowane jako kompleksowe przedsięwzięcia dotyczące wszystkich aspektów rewitalizacji danego obszaru: uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni publicznych, zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni na cele publiczne i/lub gospodarcze (w tym adaptacja budynków i obiektów na wskazane cele oraz nadawanie nowych funkcji obszarom rewitalizowanym), poprawa środowiska i estetyki przestrzeni miejskiej oraz udostępnienie terenów dla mieszkańców, systemy poprawy bezpieczeństwa publicznego, dostosowanie istniejącej zabudowy publicznej do celów gospodarczych, społecznych, edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych itp.

W ramach ww. wskaźników można uwzględnić interwencję, która realizowane będą w RPO WP 2014-2020 w ramach osi priorytetowej VI - *Spójność przestrzenna i społeczna* PI 9b - *Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich*. Projekty z zakresu rewitalizacji będą realizowane jako kompleksowe przedsięwzięcia dotyczące wszystkich aspektów rewitalizacji danego obszaru: uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni publicznych, zagospodarowanie zdegradowanych przestrzeni na cele publiczne i/lub gospodarcze (w tym adaptacja budynków i obiektów na wskazane cele oraz nadawanie nowych funkcji obszarom rewitalizowanym), poprawa środowiska i estetyki przestrzeni miejskiej oraz udostępnienie terenów dla mieszkańców, systemy poprawy bezpieczeństwa publicznego, dostosowanie istniejącej zabudowy publicznej do celów gospodarczych, społecznych, edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych itp.

3.7.2. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

W ramach VII osi priorytetowej istotnym utrudnieniem był brak wejścia w życie *Rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie udzielania pomocy na rewitalizację w ramach regionalnych programów operacyjnych*, który uniemożliwił wcześniejsze przeprowadzenie naboru w ramach działań VII osi. W konsekwencji doprowadziło to do zmiany *Harmonogramu naboru wniosków o dofinansowanie*. Przedmiotowe rozporządzenie weszło w życie 16 lipca 2010r.

Ponadto w trakcie oceny formalnej i merytorycznej wniosków złożonych do dofinansowania w ramach działania 7.3 *Aktywizacja obszarów zmarginalizowanych gospodarczo oraz wsparcie terenów zniszczonych przez powódź*, schemat B – *Projekty realizowane na terenach zniszczonych przez powódź*, wystąpiły problemy interpretacyjne związane z definicją odbudowy zawartej w art. 4 ustawy z dnia 11 sierpnia 2001 r. *o szczególnych zasadach odbudowy, remontów i rozbiórek obiektów budowlanych zniszczonych lub uszkodzonych w wyniku działania żywiołu* (Dz. U. z 2001 Nr 84 poz. 906). Zgodnie z ww. ustawą odbudowa to odtworzenie obiektu budowlanego w całości lub w części:

a) o wymiarach obiektu zniszczonego lub uszkodzonego – w dotychczasowym miejscu,

- b) o wymiarach obiektu zniszczonego lub uszkodzonego albo o innych wymiarach – na terenie tej samej gminy w innym miejscu wskazanym w miejscowym planie odbudowy, miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, przy czym dopuszcza się stosowanie wyrobów budowlanych innych niż użyto w stanie pierwotnym.

W większości projektów dotyczących odbudowy dróg i mostów zniszczonych przez powódź i podtopienia w 2010 r. inwestycje obejmowały zwiększenie wymiarów niektórych elementów wskazanej infrastruktury, jednakże po otrzymaniu wyjaśnień i szczegółowej analizie dokumentów problem ten dotyczył już tylko kilku projektów. W związku z powyższym IZ RPO WP 2007-2013 zwróciła się do Biura do Spraw Usuwania Skutków Klęsk Żywiolowych w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, a także dwukrotnie do Ministerstwa Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z prośbą o interpretację ww. zapisu ustawy. Drugie wystąpienie do MTB i GM dotyczyło konkretnych projektów. Z otrzymanych odpowiedzi wynika to, iż odbudowa w dotychczasowym miejscu może dotyczyć jedynie odtworzenia obiektu budowlanego w całości lub części o wymiarach obiektu zniszczonego lub uszkodzonego. Natomiast w piśmie MTB i GM z dnia 6 czerwca 2012 r. wskazano, iż Minister Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej nie posiada kompetencji do dokonywania kwalifikacji prawnej konkretnego stanu faktycznego. W związku z powyższym w odniesieniu do 4 projektów wyjaśniono ww. kwestię.

Opis ogólnych problemów związanych z wdrażaniem RPO WP 2007-2013 zawarty jest w punkcie 2.3 *Napotkane znaczące problemy oraz podjęte środki zaradcze*.

3.8. Oś priorytetowa 8: Pomoc techniczna

Celem VIII osi priorytetowej była efektywna realizacja RPO WP. Realizacja wskazanego celu będzie dokonana poprzez następujące cele szczegółowe:

- umożliwienie sprawnego funkcjonowania systemu realizacji Programu oraz zapewnienie ciągłości procesu programowania,
- upowszechnienie informacji o dostępnym wsparciu w ramach RPO WP oraz promocja efektów Programu
- zagwarantowanie prawidłowego przygotowania projektów w celu ulepszenia ich wdrażania,
- pełne uczestnictwo w jednolitym komputerowym systemie monitoringu.

Realizacja wymienionych celów będzie następować poprzez dwa działania:

- 8.1 *Wsparcie procesu zarządzania i wdrażania,*
- 8.2 *Informowanie, promocja oraz wsparcie przygotowania i realizacji projektów.*

3.8.1. Osiągnięcie celów i analiza postępów

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów priorytetu

Tabela 4.8 Postęp rzeczowy wg priorytetów - Oś priorytetowa 8: *Pomoc techniczna* stanowi załącznik nr 4.8 do sprawozdania.

Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych.*

Analiza jakościowa

Na realizację zadań w ramach osi priorytetowej VIII przeznaczono kwotę z EFRR w wysokości 31 089 235 EUR.

Od początku realizacji Programu przeprowadzono łącznie 17 naborów. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach naborów wyniosła 35 792 083,79 EUR (158 555 352 PLN). Złożono 92 wnioski z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 34 642 863,63 EUR (153 464 421,61 PLN), tj. 97% szacunkowej kwoty przeznaczonej na dofinansowanie projektów.

Tabela 55. Nabory wniosków w ramach osi priorytetowej VIII RPO WP 2007-2013.

Działanie / schemat	Liczba naborów od uruchomienia Programu	Kwota postawiona w konkursach (PLN)	Kwota postawiona w konkursach (EUR)	Ilość wniosków złożonych od początku realizacji programu	Wartość złożonych wniosków - wnioskowana kwota dofinansowania (PLN)	Wartość złożonych wniosków - wnioskowana kwota dofinansowania (EUR)
Działanie 8.1	9	140 394 829,00	31 692 550,40	73	135 955 099,61	30 690 331,52
Działanie 8.2	8	18 160 523,00	4 099 533,40	19	17 509 322,00	3 952 532,11
Razem dla osi	15	158 555 352,00	35 792 083,79	92	153 464 421,61	34 642 863,63

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Łącznie w okresie realizacji Programu liczba wniosków ocenionych pozytywnie pod względem formalnym wyniosła 92 projekty na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania 34 597 715,89 EUR (153 264 421,61 PLN). Zatwierdzono do realizacji 91 projektów na łączną kwotę dofinansowania 34 529 994,27 EUR (152 964 421,61 PLN).

Tabela 56. Wnioski ocenione pozytywnie pod względem formalnym w okresie programowania 2007-2013 w ramach osi priorytetowej VIII.

Działanie / schemat	liczba wniosków po ocenie formalnej	Wartość dofinansowania ogółem projektów (PLN)	Wartość dofinansowania ogółem projektów (EUR)
Działanie 8.1	72	135 251 599,61	30 599 245,94
Działanie 8.2	20	17 712 822,00	3 998 469,94
Razem dla osi	92	152 964 421,61	34 597 715,89

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Od początku realizacji Programu podpisano 89 umów na łączną wartość wnioskowanego dofinansowania z EFRR 32 103 161,23 EUR (142 213 793,93 PLN).

Tabela 57. Podpisane decyzje w okresie programowania 2007-2013 w ramach osi priorytetowej VIII.

Działanie / schemat	ilość	Wartość dofinansowania EFRR (PLN)	Wartość dofinansowania EFRR (EUR)
Działanie 8.1	69	124 792 453,97	28 170 490,07
Działanie 8.2	20	17 421 339,96	3 932 671,16
Razem dla osi	89	142 213 793,93	32 103 161,23

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Zatwierdzono 567 wniosków beneficjentów o płatność na łączną kwotę z EFRR 29 249 546,53 EUR (129 572 566,16 PLN).

Od początku realizacji Programu zakończono realizację 89 projektów na wartość dofinansowania z EFRR 29 249 546,53 EUR (129 572 566,16 PLN).

Tabela 58. Projekty zakończone w okresie programowania 2007-2013 w ramach osi priorytetowej VIII.

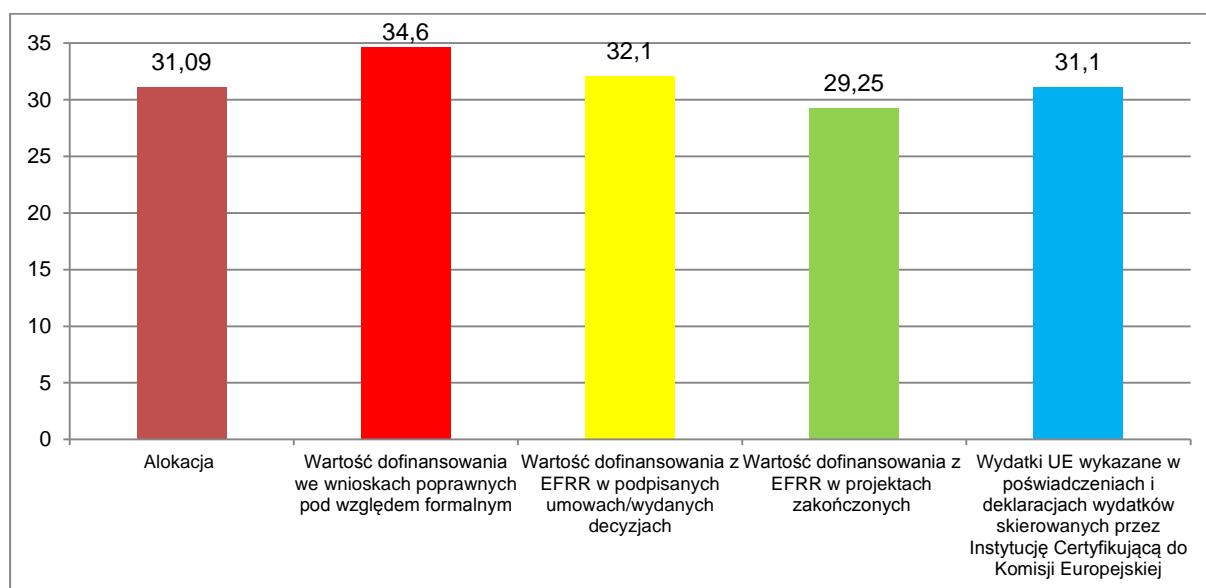
Działanie / schemat	Liczba zakończonych projektów	Wartość dofinansowania EFRR (PLN)	Wartość dofinansowania EFRR (EUR)
Działanie 8.1	69	113 138 610,14	25 539 766,17
Działanie 8.2	20	16 433 956,02	3 709 780,36
Razem dla osi	89	129 572 566,16	29 249 546,53

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

W ramach wydatków EFRR wykazanych w poświadczeniach i deklaracjach wydatków skierowanych przez Instytucję Certyfikującą do Komisji Europejskiej zadeklarowano 31 096 519,2 EUR wydatków kwalifikowanych, co stanowi 100,02% środków przeznaczonych na realizację osi priorytetowej VIII.

Zgodnie z RPO WP 2007-2013 poziom dofinansowania osi priorytetowej VIII wynosił 100%. W ramach Deklaracji wydatków Instytucji Certyfikującej przekazanej do KE w dniu 21 września 2016r. poziom dofinansowania wyliczony na podstawie wydatków kwalifikowalnych – podstawa certyfikacji do Wkładu UE wyniósł 100%. Jest to poziom zgodny z powyższymi założeniami.

Wykres 55. Stan wdrażania VIII osi priorytetowej RPO WP od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Źródło: KSI SIMIK (07-13)

Projekty kluczowe

W ramach przedmiotowej osi nie przewidziano realizacji projektów kluczowych.

W ramach VIII osi priorytetowej *Pomoc techniczna* nie ma zastosowania zasada cross-financingu w rozumieniu art. 34 ust. 2 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006.

Działanie 8.1 Wsparcie procesu zarządzania i wdrażania

Celem działania 8.1 Wsparcie procesu zarządzania i wdrażania było umożliwienie sprawnego funkcjonowania systemu realizacji programu oraz zapewnienie ciągłości procesu programowania oraz pełne uczestnictwo w jednolitym komputerowym systemie monitoringu.

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów działania

Tabela 4.8.1 Postęp rzeczowy wg osi priorytetowej – Oś priorytetowa 8: *Pomoc techniczna*, działanie 8.1 *Wsparcie procesu zarządzania i wdrażania* stanowi załącznik nr 4.8 do sprawozdania.

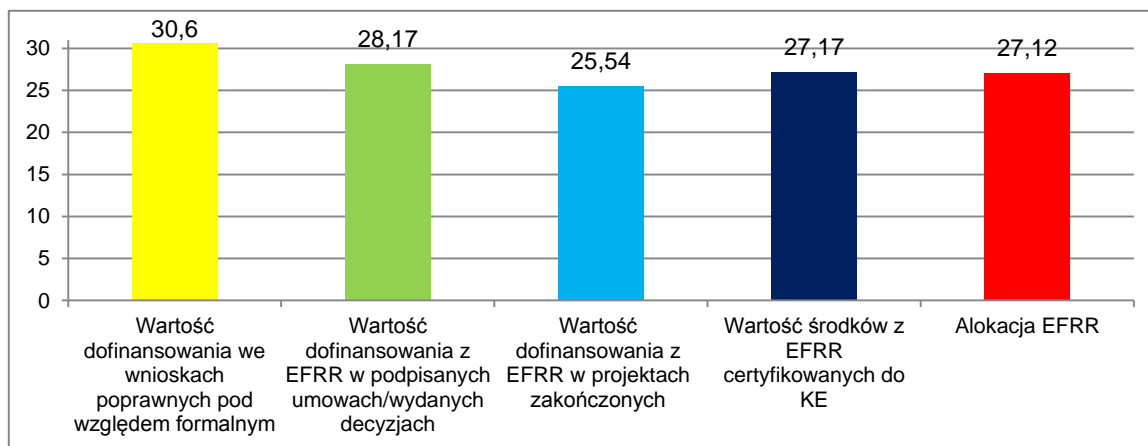
Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych*.

Postęp finansowy

Na realizację zadań w ramach działania przeznaczono kwotę z EFRR w wysokości 21 089 726 EUR. Ponadto, w wyniku przesunięć środków pomiędzy działaniami osi VIII, alokację zwiększono o 6 028 523 EUR. Zgodnie z tabelami finansowymi alokacja EFRR wynosi 27 118 249 EUR.

Od początku realizacji Programu przeprowadzono łącznie 9 naborów. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach naborów wyniosła 31 692 550,40 EUR (140 394 829 PLN). Złożono 73 wnioski z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 30 690 331,52 EUR (135 955 099,61 PLN).

Wykres 56. Stan wdrażania działania 8.1 *Wsparcie procesu zarządzania i wdrażania* RPO WP od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Wartość środków z EFRR certyfikowanych do KE w ramach działania 8.1 wynosi 27 170 284 EUR, co stanowi 100,18% alokacji.

Postęp rzeczowy

W ramach działania 8.1 *Wsparcie procesu zarządzania i wdrażania* w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 69 projektów na wartość dofinansowania z EFRR 113 138 610,14 PLN.

Poniższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do tego działania:

- a) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte powyżej 125% wartości docelowej:
 - *Liczba pracowników, których wynagrodzenia są refundowane w ramach pomocy technicznej*. Wskaźnik osiągnął wartość 307 os. tj. 129% wartości docelowej.

- *Liczba zakupionego sprzętu komputerowego.* Wskaźnik osiągnął wartość 343 szt., tj. 144% wartości docelowej.
- *Liczba osób zaangażowanych we wdrażanie Programu.* Wskaźnik osiągnął wartość 307 os., tj. 129% wartości docelowej.

Ww. wskaźniki nieznacznie przekroczyły wartości docelowe określone dla 2015 roku.

Projekty w ramach VIII osi priorytetowej mają charakter systemowy i są realizowane zgodnie z przyjętymi zasadami wdrażania pomocy technicznej w RPO WP 2007-2013.

Działanie 8.2 Informowanie, promocja oraz wsparcie przygotowania i realizacji projektów

Celem działania 8.2 Informowanie, promocja oraz wsparcie przygotowania i realizacji projektów było upowszechnienie informacji o dostępnym wsparciu w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego oraz promocja efektów programu oraz zagwarantowanie prawidłowego przygotowania projektów w celu ulepszenia ich wdrażania.

Informacja na temat fizycznych i finansowych postępów działania

Tabela 4.8.2 Postęp rzeczowy wg osi priorytetowej – Oś priorytetowa 8: *Pomoc techniczna, działanie 8.2 Informowanie, promocja oraz wsparcie przygotowania i realizacji projektów* stanowi załącznik nr 4.8 do sprawozdania.

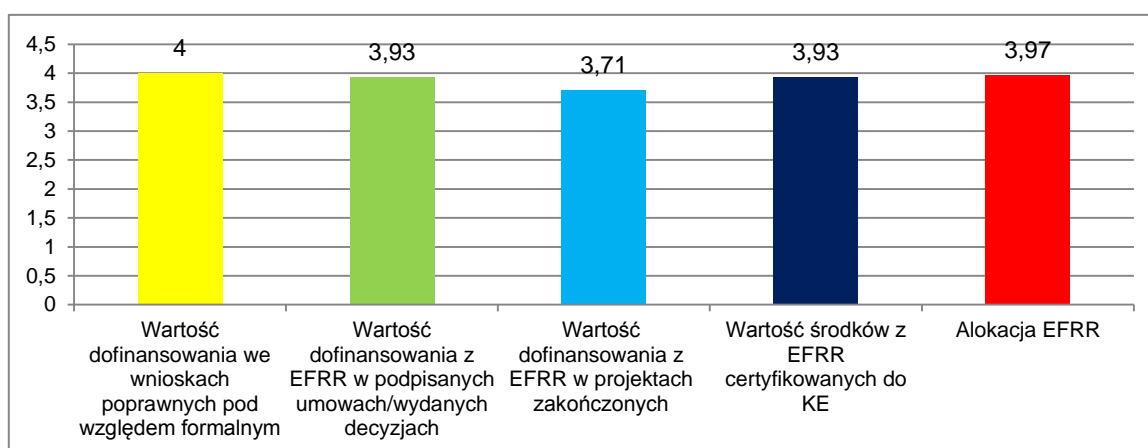
Załącznik nr 8 *Wskaźniki kluczowe (core indicators) 2007-2013* oraz załącznik nr 19 *Wyjaśnienia odbiegania realizacji wskaźników o ponad 25 % od celów ustalonych w Programie na poziomie osi priorytetowych.*

Postęp finansowy

Na realizację zadań w ramach działania przeznaczono kwotę z EFRR w wysokości 3 970 986 euro. Niewykorzystane środki z tego działania w wysokości 6 028 523 EUR w ramach realokacji w osi zostały skierowane do innego działania. Zgodnie z tabelami finansowymi alokacja EFRR wynosi 3 970 986 EUR.

Od początku realizacji Programu przeprowadzono łącznie 8 naborów. Szacunkowa kwota przeznaczona na dofinansowanie projektów w ramach naborów wyniosła 4 099 533,4 EUR (18 160 523 PLN). Złożono 19 wniosków z wnioskowanym dofinansowaniem wynoszącym 3 952 532,11 EUR (17 509 322 PLN).

Wykres 57. Stan wdrażania działania 8.2 *Informowanie, promocja oraz wsparcie przygotowania i realizacji projektów PO WP* od początku realizacji Programu (w mln EUR).

Wartość środków z EFRR certyfikowanych do KE w ramach działania 8.2 wynosi 3 926 235 EUR, co stanowi 98,99% alokacji.

Postęp rzeczowy

W ramach działania 8.2 *Informowanie, promocja oraz wsparcie przygotowania i realizacji projektów* w okresie programowania 2007-2013 zrealizowano 20 na wartość dofinansowania z EFRR 3 709 780,36 EUR (16 433 956,02 PLN).

Poniższe projekty przyczyniły się do realizacji następujących wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do tego działania:

- a) Wskaźnik produktu, który został osiągnięty powyżej 125% wartości docelowej:
- *Liczba szkoleń i konferencji dla beneficjentów Programu*. Wskaźnik osiągnął wartość 262 szt., tj. 134% wartości docelowej.

Ww. wskaźnik nieznacznie przekroczył wartość docelową określoną dla 2015 roku.

- b) Wskaźniki produktu i rezultatu, które zostały osiągnięte w przedziale 75-125% wartości docelowej:
- *Liczba projektów, które uzyskały wsparcie na etapie ich przygotowania*. Wskaźnik osiągnął wartość 50 szt., tj. 100% wartości docelowej.
 - *Liczba osób uczestniczących w zorganizowanych szkoleniach i konferencjach*. Wskaźnik osiągnął wartość 14 455 os., tj. 120% wartości docelowej.
 - *Udział projektów, które pozytywnie przeszły ocenę formalną w stosunku do wszystkich złożonych projektów w ramach Programu*. Wskaźnik osiągnął wartość 75 %, tj. 100% wartości docelowej.

Oś priorytetowa VIII Pomoc Techniczna RPO WP realizowana jest zgodnie z założonymi celami.

3.8.2. Opis istotnych problemów we wdrażaniu wraz z podjętymi środkami zaradczymi

Podczas wdrażania osi priorytetowej VIII *Pomoc techniczna* w 2008 roku wystąpił problem dotyczący raportowania danych, polegający na niezgodności między systemem Oracle BI Discoverer, a KSI SIMIK 07-13 (dokonanie zmiany decyzji/aneksu do projektu). Oracle BI Discoverer nie uwzględniał modyfikacji i występowała rozbieżność pomiędzy systemami w

wartościach dotyczących jednego projektu. Wskazana sytuacja miała wpływ na prawidłowość danych przedstawianych w informacji miesięcznej. Z chwilą wydzielenia przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego odrębnej bazy danych na potrzeby tworzenia raportów pochodzących z KSI SIMIK 07-13 pierwszego dnia roboczego po zakończeniu miesiąca/okresu sprawozdawczego, ww. problem został rozwiązany.

Ponadto prace nad Instrukcją Wykonawczą RPO WP, tworzenie nowych oddziałów oraz ich obsada, zmiany w Podręczniku kwalifikowania wydatków wpłynęły na opóźnienia w ogłoszeniu naboru wniosków. Ogłoszenie pierwszego naboru było możliwe dopiero w dniu 24 września 2008r.

4. Programy EFS: spójność i koncentracja

Punkt ten nie ma zastosowania w ramach RPO WP 2007-2013.

5. Programy EFRR/FS: Duże projekty

W okresie realizacji RPO WP 2007-2013 nie zidentyfikowano dużych projektów. W związku z powyższym do sprawozdania końcowego nie dołączono następujących załączników: *Zestawienie dużych projektów rozłożonych na etapy* oraz *Tabela zbiorcza zakończonych dużych projektów zgodnie z wymogami zawartymi w załączniku XVIII do rozporządzenia Komisji nr 1828/2006*.

6. Pomoc techniczna

Celem VIII osi priorytetowej *Pomoc techniczna* była efektywna realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 poprzez umożliwienie sprawnego działania systemu realizacji Programu oraz zapewnienie ciągłości procesu programowania. Na realizację VIII osi priorytetowej *Pomoc techniczna* przeznaczono 31 089 235 euro z EFRR, co stanowi 2,59% alokacji przeznaczonej na realizację RPO WP. Poziom dofinansowania projektów pomocy technicznej w RPO WP ze środków EFRR wynosił 100%.

W celu sprawnego działania całego Programu konieczne było zaangażowanie nakładów finansowych na zapewnienie efektywnego funkcjonowania systemu zarządzania, wdrażania, monitorowania, informowania i promocji oraz kontroli i oceny pomocy strukturalnej.

Dzięki wsparciu finansowemu z pomocy technicznej możliwe stało się m. in. zwiększenie zatrudnienia niezbędnego do sprawnego działania instytucji zaangażowanych we wdrażanie RPO WP, zapewnienie pracownikom odpowiednich warunków technicznych pozwalających na efektywne wykonywanie obowiązków, umożliwienie stałego podnoszenia kwalifikacji osób zaangażowanych w realizację instrumentów strukturalnych.

Wsparcie skierowane zostało w następujące obszary:

- finansowanie kosztów zatrudnienia pracowników zaangażowanych we wdrażanie Programu,
- wsparcie działań informacyjno-promocyjnych,
- szkolenie beneficjentów i potencjalnych beneficjentów Programu,
- szkolenia osób zaangażowanych we wdrażanie Programu,
- wsparcie procesu oceny i wdrażania projektów,
- działania zmierzające do zapewnienia powierzchni biurowych dla osób zaangażowanych | w realizację Programu,
- wsparcie działań przygotowawczych dla perspektywy finansowej 2014-2020,
- zakup sprzętu, oprogramowania oraz publikacji.

W ramach VIII osi priorytetowej od początku realizacji Programu przeprowadzono 9 naborów wniosków o dofinansowanie, w ramach których złożono 92 wnioski o dofinansowanie. Podpisano 91 decyzji o dofinansowaniu projektów w ramach VIII osi *Pomoc techniczna*.

W związku z anulowaniem w 2011r. decyzji o dofinansowaniu projektu pn. „*Wsparcie procesu zarządzania i wdrażania RPO WP w roku 2011 poprzez organizację renegotjacji Programu*” oraz odstąpieniem od realizacji projektu pn. „*Obsługa trybów odwoławczych w ramach osi priorytetowych I-VII RPO WP w 2015 roku*” w ramach VIII osi priorytetowej zrealizowano 89 projektów, w tym: 12 projektów w 2008r., 10 projektów w 2009r., 11 projektów w 2010r., 12 projektów w 2011r., 2012r., 2013r. i 2014r. oraz 8 projektów w 2015r.

Zrealizowane projekty dotyczyły:

1. Obsługi procesu naboru i oceny projektów w ramach osi priorytetowych I-VII RPO WP 2007-2013.
2. Organizacji pracy i obsługi Komitetu Monitorującego RPO WP 2007-2013.
3. Wsparcia procesu ewaluacji RPO WP 2007-2013.
4. Upowszechnienia informacji na temat osi priorytetowych I-VII RPO WP 2007-2013.
5. Wsparcia procesu wdrażania RPO WP poprzez działania o charakterze informacyjnym i promocyjnym.
6. Konferencji otwierającej RPO WP 2007-2013.
7. Podnoszenia kwalifikacji osób zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie RPO WP 2007-2013.
8. Zatrudnienia pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie RPO 2007-2013.
9. Zakupu sprzętu komputerowego i materiałów biurowych dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie w ramach RPO 2007-2013.
10. Adaptacji budynku przy ul. Towarnickiego 3 A w Rzeszowie na potrzeby wsparcia procesu zarządzania i wdrażania RPO WP 2007-2013.
11. Wsparcia procesu monitorowania, ewaluacji oraz systemu informowania o nieprawidłowościach w ramach RPO WP 2007-2013.
12. Wsparcia procesu zarządzania i wdrażania RPO WP poprzez opracowanie ekspertyz, zakup publikacji oraz organizację przeglądu i renegotjacji Programu.
13. Obsługi procesu ponownej oceny wniosków w związku ze złożonymi protestami dla projektów w ramach osi priorytetowych I – VII RPO WP.
14. Wynajmu środków transportu na potrzeby kontroli beneficjentów RPO WP 2007-2013.
15. Wykonania klimatyzacji pomieszczeń biurowych w budynku przy ul. Towarnickiego 3a oraz al. Łukasza Cieplińskiego 4 w Rzeszowie na potrzeby wsparcia procesu zarządzania i wdrażania RPO WP.
16. Wsparcia procesu zarządzania i wdrażania RPO WP w 2014 r. poprzez finansowanie kosztów utrzymania pomieszczeń biurowych.
17. Działań szkoleniowych z zakresu RPO WP 2007-2013.
18. Wsparcia procesu tworzenia projektów przewidzianych do realizacji w perspektywie finansowej 2014-2020 poprzez przygotowanie dokumentacji w 2014 roku.
19. Wsparcia działań dla przygotowania dokumentacji projektu z zakresu monitoringu i ewaluacji inteligentnych specjalizacji województwa podkarpackiego w roku 2015.

W ramach ww. projektów najwięcej środków zrefundowano w ramach *zatrudnienia* 22 868 197,90 EUR (101 303 829,88 PLN), co stanowi 71% wartości całkowitej środków zrefundowanych w ramach projektów, *promocji i informacji*: 3 689 212,16 EUR (16 342 840,96 PLN), co stanowi 11% wartości całkowitej środków zrefundowanych w ramach projektów, a także wyposażenia/remontu, wynajmu powierzchni biurowych 2 027 829,17 EUR (8 983 080,44 PLN), co stanowi 6,31% wartości całkowitej środków zrefundowanych w ramach projektów.

Tabela 17. Wartość decyzji/aneksów w ramach projektów PT (w części dofinansowania ze środków UE) w EUR

Typ projektu	liczba projektów	Wartość decyzji/aneksów w ramach projektów PT (w części dofinansowania ze środków UE)
Szkolenia	13	848 636,82
Promocja i informacja	13	3 689 212,16
Zatrudnienie	8	22 868 197,90
Sprzęt komputerowy	7	892 459,60
Wyposażenie/ remont/ wynajem powierzchni biurowych	7	2 027 829,17
Ekspertyzy/ doradztwo	2	142 221,71
Ewaluacje	7	368 778,37
Kontrola/ audyt	6	168 401,09
Organizacja procesu wyboru projektów	19	851 228,84
Organizacja komitetów monitorujących i podkomitetów	1	1 462,23
Inne	6	244 733,33
Razem	89	32 103 161,23

Źródło: KSI (SIMIK 07-13)

Od początku realizacji Programu zatwierdzono 567 wniosków beneficjentów o płatność na łączną kwotę dofinansowania EFRR 29 249 546,53 EUR (129 572 566,16 PLN).

Zakończono realizację 89 projektów na łączną wartość dofinansowania w wysokości 29 249 546,53 EUR (129 572 566,16 PLN).

Środki na realizację VIII osi priorytetowej *Pomoc Techniczna* w całym okresie realizacji Programu były wystarczające.

7. Informacja i promocja

Informacje dotyczące przedmiotowego pkt. zostały przedstawione w załączniku nr 10 do sprawozdania.